

DISPUTATIONVM
ROBERTI

BELLARMINI

POLITIANI CARDINALIS,

S. R. E. tit. S. MARIAE in viâ.

*De Controuersis Christianae fidei aduersus
huius temporis hereticos.*

EPITHOME

Labore FR. I. BAPTISTAE DESBOIS
Ordinis Minimorum.

TOMVS SECVNDVS.

PARISIIS,

Apud Viduam GVILIELMI CHAUDIERE via
Iacobæ, sub signo temporis, & hominis Siluestris.

M. DCII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Dist. National

OFFICE

of the

Commissioner

of the

General Land Office

Washington, D.C.

February 1, 1881

Dear Sir:

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 28th inst.

and in reply to inform you that the same has been forwarded to the proper authorities for their consideration.

I am, Sir, very respectfully,

Yours very truly,

Wm. H. Smith

Commissioner

General Land Office

Washington, D.C.

Enclosed for you are two copies of a report of the Surveyor General of the Territory of New Mexico, dated and captioned as above.

I am, Sir, very respectfully,

Yours very truly,

Wm. H. Smith

Commissioner

General Land Office

SVMMO PONTIFICI
CLEMENTI VIII.

R *AS mihi sit (beatissime Pater)
è profundo tenebrarum ergastulo
mearum, ad summam tui Solis
amplitudinem assurgere paulu-
lum. Equidè ingenuè fateor mei
conscijs pulveris, extremorum præponderata dis-
criminatione mihi fore potius latendum. Verùm
examinata rerum inclinatione, qua imperfecta
delineationibus perfectorum, obscura lucidorum
irradiationibus, ima obtutibus summorum, mi-
sera misericordiarum irrigationibus delectātur,
quis ad tui nominis, & luminis splendorem deli-
tescere vellet, quin potius niteretur tuis, quātum
liceat, fulgoribus illustrari? Ego certè humillim.e
conditionis persona vererer, quantulumcumque
ante maiestatis gloriam Apostolici Pontificatus
apparere, ni probè intelligerem, tantam celsi-
tudinē dulcissimis clementiæ deuotionibus gau-
dere. Ergo tue beatitudinis pedibus hoc munus-
culū seu magis debitum, dignitate materia ma-*

gnum, ingenio BELLARMINI mirandum,
nostri cōtemplatione modicum, prostratus offero.
Vt tuis inauguratoris auspiciis, tua potentia fre-
tus, tuis auxiliis adiutus commodiori, æque fau-
stiori luce pariam huius operis, siue præludij Fra-
tres: qui proculdubio in ipsa conceptione peribunt,
nisi tu qui tot potes, me misellum qui nihil pos-
sum, ac tantis oppressum gratis aspicias oculis,
manu potenti subleues, benigna excipias dextra.
Vt tu Ecclesiæ caput, ad cuius lancem omnis de
fide ratio seipsam reuocat, qui scriptorum in car-
po formicantem pulsum à temperato supremè di-
scernis, & iudicem & Patrem huius opusculi, te
prestare digneris. Plurimos plurimis tuis vir-
tutibus

Beatissime Pater Deus augeat fœlices annos.
Parisius è fraterna domo octauo Kalend.
Septembris an. Christi 1602.

Tuus Minimorum Minimus

F. IOANNES BAPTISTA DES-BOIS.

INDEX

LIBRORVM, ET

CAPITVM.

PRIMÆ CONTROVERSIÆ

Secundi Tomi.

LIBER PRIMVS.

De Conciliis & Ecclesia.

- Cap. 1. **O** Rdo disputationis, & qui de
& 2. Conciliis scripserint.
3. De nomine Concilij, & Origine.
4. & 5. Partitio Conciliorum, & de generalibus Conciliis.
6. Concilia generalia probata.
7. & 8. Concilia partim confirmata, partim reprobata, & de nec reprobato nec confirmato.
9. De causa finali Conciliorum.
10. Etsi Concil. generalia utilia sint, & suo quodam modo necessaria, nō tamen absolute.
11. Concilia Episcoporum aliqua simpliciter esse necessaria.
12. De causa efficiente concilij: siue cuius sit congregare Concilium.
13. Soluuntur argumēta aduersariorū.
14. Explicantur dubia quedam.

Tom. II.

*

INDEX

15. *De causa quasi materiali cōcilij: sine
quinā sint ad Concil. conuocādi.*
16. *Soluuntur obiectiones.*
17. *Quot Episcopi requirantur ad ge-
nerale concilium.*
18. *De causa formali Episcopos in con-
ciliis nō cōsiliarios sed indices esse.*
19. *Cuius sit generali Concil. præsidere.*
20. *Soluuntur obiectiones.*
21. *Refellūtur cōditiones, quas Luthe-
rani requirūt in Cōcil. celebrādo.*

LIBER SECVNDVS.

De Conciliorum Authoritate.

PRIMA PROPOSITIO.

- Cap. 1. **C**oncilia Generalia à Pontifice
- & 2. **C**onfirmata errare non posse.
3. *Probatur ex patribus.*
4. *Idem ratione probatur.*
5. *Secunda propositio.*
6. & 7. *Soluuntur argumenta ex scripturis
& patribus.*
8. *Soluuntur ex Concil. erratis petita.*
9. *Soluuntur obiectiones ex ratione.*
10. *Tertia propositio.*
11. *Quarta propositio.*
12. *An sit maior authoritas Concilij,
quam scripture.*
13. & 14. *An Concilium sine Papa, sit supra*

LIB. ET CAP.

Papam, ita ut Papa teneatur illi obedire.

15. *Prima Propositio.*
16. *Secunda Propositio.*
17. *Tertia Propositio.*
18. *Quarta Propositio.*
19. *Soluuntur Argumenta.*

LIBER TERTIVS.

DE ECCLESIA MILITANTE.

Cap. I. **D**E nomine Ecclesie.

2. **D**E definitione Ecclesie.
3. *Non Baptizati, excluduntur 1. ab Ecclesie definitione.*
4. *2. Heretici & Apostata.*
5. *3. Schismatici.*
6. *4. Excommunicati.*
7. *Non solum predestinatos, sed etiam reprobos posse ad Eccle. pertinere.*
8. *Non perfectos, id est, qui aliqua leuia peccata habet, esse de Ecclesia.*
9. *Magnos peccatores esse de Ecclesia.*
10. *Infideles occultos ad Ecclesiam Dei pertinere.*
11. & 12. *Prima Propositio, de visibilitate, & certitudine Ecclesie.*
13. *Secunda Propositio, Ecclesia visibilis deficere non potest.*
14. *Tertia Propositio, Ecclesia non po-*

INDEX LIB. ET CAP.

test errare.

15. Soluuntur Argumenta pro inuisibilitate Ecclesie.
16. Soluuntur Argumenta, quibus probant Ecclesiam deficere posse.
17. Soluitur Argum. hereticorum quo probant Ecclesiam errare posse.

LIBER QVARTVS.

Qui est,
DE NOTIS ECCLESIE.

Cap. 1. **R**efellitur sententia hereticorum.

3. & 4. Prima vera NOTA Ecclesie.

5. NOTA Secunda.

6. NOTA Tertia.

7. NOTA Quarta.

8. NOTA Quinta.

9. NOTA Sexta.

10. NOTA Septima.

11. NOTA Octaua.

12. NOTA Nona.

13. NOTA Decima.

14. NOTA Undecima.

15. NOTA Duodecima.

16. NOTA Tredecima.

17. NOTA Decima quarta.

18. NOTA Decima quinta.

De Concil.

DE CONCILIIIS, ET ECCLESIA LIBER

PRIMVS:

Caput primum & secundum.

Ordo disputationis, & qui de Conciliis scripserint.

RAPONITVR disputatio de Conciliis disputationi de Ecclesia, licet ordo naturæ contra suadere videatur, quoniam de Conciliis disputatio, magis cum disputatione de summo Pontifice connexa est. In tres autem diuidetur disputatio nostra. Primò de Con-

CAP. I.

ciliorum diuisione tractabitur. Secundò de definitione, Tertiò de authoritate: Porro de hac materia, non nihil ex antiquis scripserunt ^a Gratianus, Iuo, Buchardus, Martinus Bracarësis, ^b Hilarius, ^c Isidorus, ^d Beda, ^e Freculphus, ^f Psellus, Photius. Ex recentioribus ^g Thomas Vvaldensis, ^h Ioannes Turrecremata, ⁱ Ioannes Gerfon, ^k Dionysius Carthusianus, ^l Ioannes Eckius, ^m Iodocus Clichtouæus, ⁿ Iodocus Tiletanus, ^o Ioannes Cochlaeus,

CAP. I.

^a In suis decretis.

^b Libro de Syn-

nodis.

^c Erymolog. 16.

^d Lib. de 6. artatib. in Constan-

tino. 4.

^e In fine Chron.

^f In fine Chron.

^g Summa de Ecclesia. i. In

Libris tribus de Con-

ciliis. i. In Enchiridiò.

^m In defensione Concilij Senonensis.

ⁿ In defensi. Concilij.

^f Libro de 7. Synod. ^g 2. De strinal. fidei 26. & 27. ^h 3. Summa de Ecclesia. i. In tractatibus variis de potestate Ecclesiæ, & Conciliis. ^k Libris tribus de Conciliis. ^l In Enchiridiò. ^m In defensione Concilij Senonensis. ⁿ In defensi. Concilij. ^o Libro de Conciliis.

TOM. 2.

A

DE CONCILIIIS,

p Contra art. Lu- P Ioannes Roffensis, q Albertus Pighius, r Cardinalis
theri. 28. & 29. Et Hosius, s Petrus à Soto, t Ioannes Antonius Delphinus,
Caiet. in opuscu- u Melchior Canus, x Hugo, y Iacobatius, Gaspar z Villal-
lis. pandæus, a Alphonsus à Castro, b Gulielmus Linda-
q 6. Hierar. Eccl. nus.
r In explanatio- 24. & lib. 2. contra prolegomena Brentij. s In defens. suz Con-
ne Symboli cap. fessionis contra fessionem. t Lib. 2. de Eccl. u 2. De locis. x In Synodis Hu-
goniis. y Opere de Conciliis. z Disputationib. nouem pro Concil. Triden.
a Lib. 4. de hēref. b 3. Cap. 7. Panopliæ Euangelicz.

De nomine Concilij, & Origine.

C A P. III.

C A P. 3.

OMEN latinum Concilij inuenitur passim in Testamento veteri, & nouo, pro congregationibus Iudæorum: sed Græcum *συνδος* inuenitur minimè. Vbi enim latine legimus Concilium in scripturis, ibi Græcè *συνειλεως*, vel *συνοδος* habetur. Primò ergo Synodi no-

a Can 38. quo in-
bentur Episcopi
celebrare Con-
cilia bis anno.

[Semel quarta
septimana Pen-
tecostes secundo
12. Die mensis
Hyperbereti id-
est iuxta Roma-
nos. 4. Idus Octo-
bris.]

b 4. Hiflor. 23.

c Ep. ad Leo-
nem, & 6. Syno-
dus aet. 17.

d Non procul ab
initio.

e Ep. ad Concil.
Ephesinum.

f Math. 18. vers.

20. ὁ ἄρχιεπίσκοπος τοῦ
κρίτους ἐκκλησίας
ἐκείνης ὡς ὁ θεὸς ἐν
ἐκκλησίᾳ, ὁ ἰσχυρὸς
ἐκείνης ἐκκλησίας.

men reperitur in a Canonibus Apostolorum, deinde apud b Eusebium ac deinceps in authoribus omnibus. Hoc autem nomine idem significatur in Ecclesia, quod in regnis per comitia, nimirum congregatio Primatum, qui collatis sententiis statuunt quod expedire reipublicæ videtur. Ita primum cæpit celebrari Conciliū Actor. 15. ac deinceps alia. Quorum origo diuina probabiliter videtur. Primò, quia Concil. c Chalced. & d Tolet. 3. ac e Cælestinus Papa docent Concilia fuisse demonstrata à Christo dicente. f *Vbi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* 2. quia credibile admodū est, Apostolos non nisi Spiritu sancto monente, primum celebrasse Conc. 3. Et si ratio naturalis dicet ut in rebus dubiis Princeps peritos consulat: tamen ut soli conuocentur Episcopi, & adsint tanquam iudices, non videtur ab humana excogitatum ratione.

*Partitio Conciliorum, & de genera-
libus Conciliis.*

CAP. IIIII. ET V.

VIDENTUR Primò Conc. in Generalia, idest quibus interesse possunt, ac debent totius orbis Episcopi, nisi legitimè impediti, & quib⁹ præesse debet Papa, vel eius dūtaxat vicarius: a Nationalia, Archiepiscoporum, ac Episcoporum vnus regni, quibus præsit aliquis Patriarcha, vel Primas: Prouincialia, Episcoporum vnus Prouinciæ, quibus Archiepisc. vel metropolitani præest: Diocæsana, Presbyterorum Episcopatus vnus Episcopo præfidente.

Secundò, partiuntur in approbata à sede Apostolica, in reprobata, ac partim approbata, partim reprobata: & nec approbata, nec reprobata.

Concilia General. probata numerantur octodecim. Primum est Nicænum Episcoporum b 318. celebratum ab an. Dom. c 327. ad 330. sub Syluestro: in quo quidem Concil. d soluta fuit quæstio de die Paschatis, & diuinitate Christi aduersus Arium: Secundum est Constantinopolitanum Episcoporum 150. aduersus Macedonium negantem S. Spiritus diuinitatem, celebrat. an. c 383. vel iuxta Socratem, f 384. aut Onuphr. 381. Theodosio seniore imperante, ac Damaso summo Pontifice, qui

CAP. 4.

a Quæ etiam dicuntur vniuersalia, vt patet ex Conciliis Rom. sub Symmacho, vbi semper dicitur Symmach⁹ Concilio generali præsid. Et tamen aderāt tantum Episc. Italiz ratio est, quod sint generalia in eo regno, sed nō absolute. Dicuntur etiā Prouincialia à Gratiano d. 3. can. Porro quia certis prouinciis cōtinentur. CAP. 5. b Ita Epiph. hæret. 69. qui ait vsque ad sua tempora

fuere cōseruata nomina singulorum Episc. præcise 318. Hilar. lib. de Synod. prope extremo Ambros. præf. lib. de fide Hier. in Chron. Theodor. 1. cap. 7. Quāuis Euseb. 3 de vita Constāt. dicat conuenisse supra 250. Episc. Athanas. fuisse plus minus 300. Eustath. apud Theod. 1. cap. 8. sup 270. Sozom. 1. c. 16. circiter 310. Inter hos erant Pat. Alexand. Alexandr. & Eustath. Antioch. c Nam in choatū est Paulino, & Iuliano Consulibus vt Soc. refert 1. cap. 9. aliās 13 & Niceph. 8. cap. 26. Durauitque tribus annis. Confusum q. vero Paul. & Iuliani Cassiodorus annotat an. 17. Constantin. an. 20. Constant. qui imperare cepit 313. & c. 314. c. 315. c. 316. c. 317. c. 318. c. 319. c. 320. c. 321. c. 322. c. 323. c. 324. c. 325. c. 326. c. 327. c. 328. c. 329. c. 330. c. 331. c. 332. c. 333. c. 334. c. 335. c. 336. c. 337. c. 338. c. 339. c. 340. c. 341. c. 342. c. 343. c. 344. c. 345. c. 346. c. 347. c. 348. c. 349. c. 350. c. 351. c. 352. c. 353. c. 354. c. 355. c. 356. c. 357. c. 358. c. 359. c. 360. c. 361. c. 362. c. 363. c. 364. c. 365. c. 366. c. 367. c. 368. c. 369. c. 370. c. 371. c. 372. c. 373. c. 374. c. 375. c. 376. c. 377. c. 378. c. 379. c. 380. c. 381. c. 382. c. 383. c. 384. c. 385. c. 386. c. 387. c. 388. c. 389. c. 390. c. 391. c. 392. c. 393. c. 394. c. 395. c. 396. c. 397. c. 398. c. 399. c. 400. c. 401. c. 402. c. 403. c. 404. c. 405. c. 406. c. 407. c. 408. c. 409. c. 410. c. 411. c. 412. c. 413. c. 414. c. 415. c. 416. c. 417. c. 418. c. 419. c. 420. c. 421. c. 422. c. 423. c. 424. c. 425. c. 426. c. 427. c. 428. c. 429. c. 430. c. 431. c. 432. c. 433. c. 434. c. 435. c. 436. c. 437. c. 438. c. 439. c. 440. c. 441. c. 442. c. 443. c. 444. c. 445. c. 446. c. 447. c. 448. c. 449. c. 450. c. 451. c. 452. c. 453. c. 454. c. 455. c. 456. c. 457. c. 458. c. 459. c. 460. c. 461. c. 462. c. 463. c. 464. c. 465. c. 466. c. 467. c. 468. c. 469. c. 470. c. 471. c. 472. c. 473. c. 474. c. 475. c. 476. c. 477. c. 478. c. 479. c. 480. c. 481. c. 482. c. 483. c. 484. c. 485. c. 486. c. 487. c. 488. c. 489. c. 490. c. 491. c. 492. c. 493. c. 494. c. 495. c. 496. c. 497. c. 498. c. 499. c. 500. c. 501. c. 502. c. 503. c. 504. c. 505. c. 506. c. 507. c. 508. c. 509. c. 510. c. 511. c. 512. c. 513. c. 514. c. 515. c. 516. c. 517. c. 518. c. 519. c. 520. c. 521. c. 522. c. 523. c. 524. c. 525. c. 526. c. 527. c. 528. c. 529. c. 530. c. 531. c. 532. c. 533. c. 534. c. 535. c. 536. c. 537. c. 538. c. 539. c. 540. c. 541. c. 542. c. 543. c. 544. c. 545. c. 546. c. 547. c. 548. c. 549. c. 550. c. 551. c. 552. c. 553. c. 554. c. 555. c. 556. c. 557. c. 558. c. 559. c. 560. c. 561. c. 562. c. 563. c. 564. c. 565. c. 566. c. 567. c. 568. c. 569. c. 570. c. 571. c. 572. c. 573. c. 574. c. 575. c. 576. c. 577. c. 578. c. 579. c. 580. c. 581. c. 582. c. 583. c. 584. c. 585. c. 586. c. 587. c. 588. c. 589. c. 590. c. 591. c. 592. c. 593. c. 594. c. 595. c. 596. c. 597. c. 598. c. 599. c. 600. c. 601. c. 602. c. 603. c. 604. c. 605. c. 606. c. 607. c. 608. c. 609. c. 610. c. 611. c. 612. c. 613. c. 614. c. 615. c. 616. c. 617. c. 618. c. 619. c. 620. c. 621. c. 622. c. 623. c. 624. c. 625. c. 626. c. 627. c. 628. c. 629. c. 630. c. 631. c. 632. c. 633. c. 634. c. 635. c. 636. c. 637. c. 638. c. 639. c. 640. c. 641. c. 642. c. 643. c. 644. c. 645. c. 646. c. 647. c. 648. c. 649. c. 650. c. 651. c. 652. c. 653. c. 654. c. 655. c. 656. c. 657. c. 658. c. 659. c. 660. c. 661. c. 662. c. 663. c. 664. c. 665. c. 666. c. 667. c. 668. c. 669. c. 670. c. 671. c. 672. c. 673. c. 674. c. 675. c. 676. c. 677. c. 678. c. 679. c. 680. c. 681. c. 682. c. 683. c. 684. c. 685. c. 686. c. 687. c. 688. c. 689. c. 690. c. 691. c. 692. c. 693. c. 694. c. 695. c. 696. c. 697. c. 698. c. 699. c. 700. c. 701. c. 702. c. 703. c. 704. c. 705. c. 706. c. 707. c. 708. c. 709. c. 710. c. 711. c. 712. c. 713. c. 714. c. 715. c. 716. c. 717. c. 718. c. 719. c. 720. c. 721. c. 722. c. 723. c. 724. c. 725. c. 726. c. 727. c. 728. c. 729. c. 730. c. 731. c. 732. c. 733. c. 734. c. 735. c. 736. c. 737. c. 738. c. 739. c. 740. c. 741. c. 742. c. 743. c. 744. c. 745. c. 746. c. 747. c. 748. c. 749. c. 750. c. 751. c. 752. c. 753. c. 754. c. 755. c. 756. c. 757. c. 758. c. 759. c. 760. c. 761. c. 762. c. 763. c. 764. c. 765. c. 766. c. 767. c. 768. c. 769. c. 770. c. 771. c. 772. c. 773. c. 774. c. 775. c. 776. c. 777. c. 778. c. 779. c. 780. c. 781. c. 782. c. 783. c. 784. c. 785. c. 786. c. 787. c. 788. c. 789. c. 790. c. 791. c. 792. c. 793. c. 794. c. 795. c. 796. c. 797. c. 798. c. 799. c. 800. c. 801. c. 802. c. 803. c. 804. c. 805. c. 806. c. 807. c. 808. c. 809. c. 810. c. 811. c. 812. c. 813. c. 814. c. 815. c. 816. c. 817. c. 818. c. 819. c. 820. c. 821. c. 822. c. 823. c. 824. c. 825. c. 826. c. 827. c. 828. c. 829. c. 830. c. 831. c. 832. c. 833. c. 834. c. 835. c. 836. c. 837. c. 838. c. 839. c. 840. c. 841. c. 842. c. 843. c. 844. c. 845. c. 846. c. 847. c. 848. c. 849. c. 850. c. 851. c. 852. c. 853. c. 854. c. 855. c. 856. c. 857. c. 858. c. 859. c. 860. c. 861. c. 862. c. 863. c. 864. c. 865. c. 866. c. 867. c. 868. c. 869. c. 870. c. 871. c. 872. c. 873. c. 874. c. 875. c. 876. c. 877. c. 878. c. 879. c. 880. c. 881. c. 882. c. 883. c. 884. c. 885. c. 886. c. 887. c. 888. c. 889. c. 890. c. 891. c. 892. c. 893. c. 894. c. 895. c. 896. c. 897. c. 898. c. 899. c. 900. c. 901. c. 902. c. 903. c. 904. c. 905. c. 906. c. 907. c. 908. c. 909. c. 910. c. 911. c. 912. c. 913. c. 914. c. 915. c. 916. c. 917. c. 918. c. 919. c. 920. c. 921. c. 922. c. 923. c. 924. c. 925. c. 926. c. 927. c. 928. c. 929. c. 930. c. 931. c. 932. c. 933. c. 934. c. 935. c. 936. c. 937. c. 938. c. 939. c. 940. c. 941. c. 942. c. 943. c. 944. c. 945. c. 946. c. 947. c. 948. c. 949. c. 950. c. 951. c. 952. c. 953. c. 954. c. 955. c. 956. c. 957. c. 958. c. 959. c. 960. c. 961. c. 962. c. 963. c. 964. c. 965. c. 966. c. 967. c. 968. c. 969. c. 970. c. 971. c. 972. c. 973. c. 974. c. 975. c. 976. c. 977. c. 978. c. 979. c. 980. c. 981. c. 982. c. 983. c. 984. c. 985. c. 986. c. 987. c. 988. c. 989. c. 990. c. 991. c. 992. c. 993. c. 994. c. 995. c. 996. c. 997. c. 998. c. 999. c. 1000. c. 1001. c. 1002. c. 1003. c. 1004. c. 1005. c. 1006. c. 1007. c. 1008. c. 1009. c. 1010. c. 1011. c. 1012. c. 1013. c. 1014. c. 1015. c. 1016. c. 1017. c. 1018. c. 1019. c. 1020. c. 1021. c. 1022. c. 1023. c. 1024. c. 1025. c. 1026. c. 1027. c. 1028. c. 1029. c. 1030. c. 1031. c. 1032. c. 1033. c. 1034. c. 1035. c. 1036. c. 1037. c. 1038. c. 1039. c. 1040. c. 1041. c. 1042. c. 1043. c. 1044. c. 1045. c. 1046. c. 1047. c. 1048. c. 1049. c. 1050. c. 1051. c. 1052. c. 1053. c. 1054. c. 1055. c. 1056. c. 1057. c. 1058. c. 1059. c. 1060. c. 1061. c. 1062. c. 1063. c. 1064. c. 1065. c. 1066. c. 1067. c. 1068. c. 1069. c. 1070. c. 1071. c. 1072. c. 1073. c. 1074. c. 1075. c. 1076. c. 1077. c. 1078. c. 1079. c. 1080. c. 1081. c. 1082. c. 1083. c. 1084. c. 1085. c. 1086. c. 1087. c. 1088. c. 1089. c. 1090. c. 1091. c. 1092. c. 1093. c. 1094. c. 1095. c. 1096. c. 1097. c. 1098. c. 1099. c. 1100. c. 1101. c. 1102. c. 1103. c. 1104. c. 1105. c. 1106. c. 1107. c. 1108. c. 1109. c. 1110. c. 1111. c. 1112. c. 1113. c. 1114. c. 1115. c. 1116. c. 1117. c. 1118. c. 1119. c. 1120. c. 1121. c. 1122. c. 1123. c. 1124. c. 1125. c. 1126. c. 1127. c. 1128. c. 1129. c. 1130. c. 1131. c. 1132. c. 1133. c. 1134. c. 1135. c. 1136. c. 1137. c. 1138. c. 1139. c. 1140. c. 1141. c. 1142. c. 1143. c. 1144. c. 1145. c. 1146. c. 1147. c. 1148. c. 1149. c. 1150. c. 1151. c. 1152. c. 1153. c. 1154. c. 1155. c. 1156. c. 1157. c. 1158. c. 1159. c. 1160. c. 1161. c. 1162. c. 1163. c. 1164. c. 1165. c. 1166. c. 1167. c. 1168. c. 1169. c. 1170. c. 1171. c. 1172. c. 1173. c. 1174. c. 1175. c. 1176. c. 1177. c. 1178. c. 1179. c. 1180. c. 1181. c. 1182. c. 1183. c. 1184. c. 1185. c. 1186. c. 1187. c. 1188. c. 1189. c. 1190. c. 1191. c. 1192. c. 1193. c. 1194. c. 1195. c. 1196. c. 1197. c. 1198. c. 1199. c. 1200. c. 1201. c. 1202. c. 1203. c. 1204. c. 1205. c. 1206. c. 1207. c. 1208. c. 1209. c. 1210. c. 1211. c. 1212. c. 1213. c. 1214. c. 1215. c. 1216. c. 1217. c. 1218. c. 1219. c. 1220. c. 1221. c. 1222. c. 1223. c. 1224. c. 1225. c. 1226. c. 1227. c. 1228. c. 1229. c. 1230. c. 1231. c. 1232. c. 1233. c. 1234. c. 1235. c. 1236. c. 1237. c. 1238. c. 1239. c. 1240. c. 1241. c. 1242. c. 1243. c. 1244. c. 1245. c. 1246. c. 1247. c. 1248. c. 1249. c. 1250. c. 1251. c. 1252. c. 1253. c. 1254. c. 1255. c. 1256. c. 1257. c. 1258. c. 1259. c. 1260. c. 1261. c. 1262. c. 1263. c. 1264. c. 1265. c. 1266. c. 1267. c. 1268. c. 1269. c. 1270. c. 1271. c. 1272. c. 1273. c. 1274. c. 1275. c. 1276. c. 1277. c. 1278. c. 1279. c. 1280. c. 1281. c. 1282. c. 1283. c. 1284. c. 1285. c. 1286. c. 1287. c. 1288. c. 1289. c. 1290. c. 1291. c. 1292. c. 1293. c. 1294. c. 1295. c. 1296. c. 1297. c. 1298. c. 1299. c. 1300. c. 1301. c. 1302. c. 1303. c. 1304. c. 1305. c. 1306. c. 1307. c. 1308. c. 1309. c. 1310. c. 1311. c. 1312. c. 1313. c. 1314. c. 1315. c. 1316. c. 1317. c. 1318. c. 1319. c. 1320. c. 1321. c. 1322. c. 1323. c. 1324. c. 1325. c. 1326. c. 1327. c. 1328. c. 1329. c. 1330. c. 1331. c. 1332. c. 1333. c. 1334. c. 1335. c. 1336. c. 1337. c. 1338. c. 1339. c. 1340. c. 1341. c. 1342. c. 1343. c. 1344. c. 1345. c. 1346. c. 1347. c. 1348. c. 1349. c. 1350. c. 1351. c. 1352. c. 1353. c. 1354. c. 1355. c. 1356. c. 1357. c. 1358. c. 1359. c. 1360. c. 1361. c. 1362. c. 1363. c. 1364. c. 1365. c. 1366. c. 1367. c. 1368. c. 1369. c. 1370. c. 1371. c. 1372. c. 1373. c. 1374. c. 1375. c. 1376. c. 1377. c. 1378. c. 1379. c. 1380. c. 1381. c. 1382. c. 1383. c. 1384. c. 1385. c. 1386. c. 1387. c. 1388. c. 1389. c. 1390. c. 1391. c. 1392. c. 1393. c. 1394. c. 1395. c. 1396. c. 1397. c. 1398. c. 1399. c. 1400. c. 1401. c. 1402. c. 1403. c. 1404. c. 1405. c. 1406. c. 1407. c. 1408. c. 1409. c. 1410. c. 1411. c. 1412. c. 1413. c. 1414. c. 1415. c. 1416. c. 1417. c. 1418. c. 1419. c. 1420. c. 1421. c. 1422. c. 1423. c. 1424. c. 1425. c. 1426. c. 1427. c. 1428. c. 1429. c. 1430. c. 1431. c. 1432. c. 1433. c. 1434. c. 1435. c. 1436. c. 1437. c. 1438. c. 1439. c. 1440. c. 1441. c. 1442. c. 1443. c. 1444. c. 1445. c. 1446. c. 1447. c. 1448. c. 1449. c. 1450. c. 1451. c. 1452. c. 1453. c. 1454. c. 1455. c. 1456. c. 1457. c. 1458. c. 1459. c. 1460. c. 1461. c. 1462. c. 1463. c. 1464. c. 1465. c. 1466. c. 1467. c. 1468. c. 1469. c. 1470. c. 1471. c. 1472. c. 1473. c. 1474. c. 1475. c. 1476. c. 1477. c. 1478. c. 1479. c. 1480. c. 1481. c. 1482. c. 1483. c. 1484. c. 1485. c. 1486. c. 1487. c. 1488. c. 1489. c. 1490. c. 1491. c. 1492. c. 1493. c. 1494. c. 1495. c. 1496. c. 1497. c. 1498. c. 1499. c. 1500. c. 1501. c. 1502. c. 1503. c. 1504. c. 1505. c. 1506. c. 1507. c. 1508. c. 1509. c. 1510. c. 1511. c. 1512. c. 1513. c. 1514. c. 1515. c. 1516. c. 1517. c. 1518. c. 1519. c. 1520. c. 1521. c. 1522. c. 1523. c. 1524. c. 1525. c. 1526. c. 1527. c. 1528. c. 1529. c. 1530. c. 1531. c. 1532. c. 1533. c. 1534. c. 1535. c. 1536. c. 1537. c. 1538. c. 1539. c. 1540. c. 1541. c. 1542. c. 1543. c. 1544. c. 1545. c. 1546. c. 1547. c. 1548. c. 1549. c. 1550. c. 1551. c. 1552. c. 1553. c. 1554. c. 1555. c. 1556. c. 1557. c. 1558. c. 1559. c. 1560. c. 1561. c. 1562. c. 1563. c. 1564. c. 1565. c. 1566. c. 1567. c. 1568. c. 1569. c. 1570. c. 1571. c. 1572. c. 1573. c. 1574. c. 1575. c. 1576. c. 1577. c. 1578. c. 1579. c. 1580. c. 1581. c. 1582. c. 1583. c. 1584. c. 1585. c. 1586. c. 1587. c. 1588. c. 1589. c. 1590. c. 1591. c. 1592. c. 1593. c. 1594. c. 1595. c. 1596. c. 1597. c. 1598. c. 1599. c. 1600. c. 1601. c. 1602. c. 1603. c. 1604. c. 1605. c. 1606. c. 1607. c. 1608. c. 1609. c. 1610. c. 1611. c. 1612. c. 1613. c. 1614. c. 1615. c. 1616. c. 1617. c. 1618. c. 1619. c. 1620. c. 1621. c. 1622. c. 1623. c. 1624. c. 1625. c. 1626. c. 1627. c. 1628. c. 1629. c. 1630. c. 1631. c. 1632. c. 1633. c. 1634. c. 1635. c. 1636. c. 1637. c. 1638. c. 1639. c. 1640. c. 1641. c. 1642. c. 1643. c. 1644. c. 1645. c. 1646. c. 1647. c. 1648. c. 1649. c. 1650. c. 1651. c. 1652. c. 1653. c. 1654. c. 1655. c. 1656. c. 1657. c. 1658. c. 1659. c. 1660. c. 1661. c. 1662. c. 1663. c. 1664. c. 1665. c. 1666. c. 1667. c. 1668. c. 1669. c. 1670. c. 1671. c. 1672. c. 1673. c. 1674. c. 1675. c. 1676. c. 1677. c. 1678. c. 1679. c. 1680. c. 1681. c. 1682. c. 1683. c. 1684. c. 1685. c. 1686. c. 1687. c. 1688. c. 1689. c. 1690. c. 1691. c. 1692. c. 1693. c. 1694. c. 1695. c. 1696. c. 1697. c. 1698. c. 1699. c. 1700. c. 1701. c. 1702. c. 1703. c. 1704. c. 1705. c. 1706. c. 1707. c. 1708. c. 1709. c. 1710. c. 1711. c. 1712. c. 1713. c. 1714. c. 1715. c. 1716. c. 1717. c. 1718. c. 1719. c. 1720. c. 1721. c. 1722. c. 1723. c. 1724. c. 1725. c. 1726. c. 1727. c. 1728. c. 1729. c. 1730. c. 1731. c. 1732. c. 1733. c. 1734. c. 1735. c. 1736. c. 1737. c. 1738. c. 1739. c. 1740. c. 1741. c. 1742. c. 1743. c. 1744. c. 1745. c. 1746. c. 1747. c. 1748. c. 1749. c. 1750. c. 1751. c. 1752. c. 1753. c. 1754. c. 1755. c. 1756. c. 1757. c. 1758. c. 1759. c. 1760. c. 1761. c. 1762. c. 1763. c. 1764. c. 1765. c. 1766. c. 1767. c. 1768. c. 1769. c. 1770. c. 1771. c. 1772. c. 1773. c. 1774. c. 1775. c. 1776. c. 1777. c. 1778. c. 1779. c. 1780. c. 1781. c. 1782. c. 1783. c. 1784. c. 1785. c. 1786. c. 1787. c. 1788. c. 1789. c. 1790. c. 1791. c. 1792. c. 1793. c. 1794. c. 1795. c. 1796. c. 1797. c. 1798. c. 1799. c. 1800. c. 1801. c. 1802. c.

DE CONCILIIS,

ponit sub con-
sulatu Gratia-
ni, & Theodosij
Augustor.
f 5. Cap. 8.

eodem tempore coegerat Romæ Occidentalium Con-
cil. habenturque hæc duo Concil. pro vno. vide Theo-
dor 5. cap. 9. & 10. histor.

Tertium est Ephesinū. 1. an. g 434. Episcoporum h 200.
aduersus Nestorium diuidentē Christum in duas per-
sonas, Theodosio Iuniore Imper. & Celestino 1. summo
Pontif.

Quartum Chalcedonēse. an. i 454. vel k 452. aut l 451.
Episcoporum. 630. Leone 1. Papa, & Martiano, Augusto, ad-
uersus Eutychetem asserentem vnā in Christo na-
turam.

Quintum est m Constantinopolit. 2. Vigilio Papa, &
Iustiniano seniore imper. Episc. 165. an. n 553. aduersus
Origenis hæresim, confirmatum per libellum à Pontifi-
ce Romano.

Sextum Constantinopolit. 3. an. o 681. Episcop. P 289.
imperante Constantino 4. & Agathone summo Pon-
tifice celebratum aduersus Monothelitas.

Septimum est Nicænum 2. an. q 781. vel r 786. aut
f 789. Episcoporum. 350. Imperante Constantino 5. & Irene
matre Adrian. 1. Serenissimo Pontif. aduersus Icono-
machos.

Octauum Constantinop. 4. Adrian. 2. Papa, & Basilio
Augusto an. 870. Episcoporum. 383. in quo Ignatius sedi re-
stitutus est. Atque hæcenus de Orientalib. Concil.

Nonum est Lateranense 1. tēpore Calisti 2. & Henrici
5. Impera. Episcop. 900. & amplius an. 1123. contra Sara-
cenos pro recuperanda terra Sancta.

Decimum Lateranense. 2. Innocentio 2. Papa, & Lo-
thario Imperatore. an. 1139. Episcoporum. mille, contra An-
tipapas, & pro iure Cleri.

z Basso, & Antio-
cho Coss teste
Prosp. sup. & Vin-
cent Syriensis li.
de p̄faniis vocū
nouitatib. prope
extremo qui tē-
pore vixit.

h Inter quos Pat.
Cyrillus, qui &
Vicarius Papæ
dumtaxat, & Ioā.
Antioch. ac Iu-
uenalis Hieros.
i iuxta Mathæum
Palmerium &
Gregor. Holoan-
dram.

k Iuxta Marianū
Scorum.

l Iuxta Onuph. 1.
de R. Pontific fa-
tetur autem om-
nes Concil. inci-
disse in Consula-
tū Martiani hoc
enim patet ex
act. 1. Concil.

m Non autem il-
lud quod sub A-

gaperō, & Menna celebratum est, quæque 2 tom. Concil. sub nomine quintæ Synod.
402 act. cōtinetur hæc enim particularis fuit & quintam antecessit r. n. 7. in
Iustiniano. n An. 12. post Consulatum Basilii
ter Episc. erant Patriarchæ Eur-
nus Antioch & per l

n An. 11. Const

Vndecimum Lateranen. 3. Episcoporum. fermè 300. pro reformatione Ecclesiæ, & contra VValdenses an. 1180. Alexandro 3. Papa, & Friderico. 1. Imperatore. Vide Guiliel. Tyrium 20. de bello sacro 26. qui interfuit huic Concil.

Duodecimum Lateran. 4. Patrum 1283. ex quibus Episcopi 473. an. 1215. contra varias hæreses, & pro terra Sancta, sub Innocent. 3. & Imperante Friderico. 2.

Decimum tertium Lugdunense 7. an. 1245. contra Fridericum 2. Imper. & pro terra Sancta sub Innoc. 4.

Decimum quartum Lugdunense. 2. Patrum ferè mille, ex quibus Episcopi 500. an. 1274. contra Græcorum errores, tempore Gregorij 10. & Rodulphi. 1. Imperatoris.

Decimum quintum Viennense Episcoporum. 300. an. 1311. contra varias hæreses, tempore Clementis 5. Papæ, & Henrici. 7.

Decimum sextum, Florentinum an. 1439. patrum 141. contra errores Græcorum, sub Eugenio 4. Papa & Imperatore Alberto. 2.

Decimum septimum Lateran. 5. patrum 114. contra Schismata & pro variis negotiis sub Iulio 2. & Leone summis Pontificib. & Maximiliano Imper. Inchoatum an. 1512. finitum 1517.

Decimum octauum Tridentinum inchoatum an. 1545. solutum 1563. contra hæreses Lutheranorum. tempore Pauli 3. Iulij. 3. ac Pij 4. Pontif. ac Caroli 5. & Ferdinandi Imper. Lutherani recipiunt tantum prima sex, Græci prima Septem, Eutychiani adhuc in Asia, prima tria, Nestoriani in Oriente prima duo, Trinitarij in Hungaria, & Polonia nullum: Catholici omnes, omnia recipiunt.

A iij

DE CONCILIIS,

Concilia Generalia reprobata.

C A P. VI.

^a Anicius s. teste Socrate 2. c. 5. & Sozom. 3. cap. 5. Sex autem fuerunt Conc. Antiochena 1. & 2. contra Paulū Samosatenum tempore Dionysij Papæ circa annū 269. vide Euseb. 7. hist. 23. 24. 3. Arianorum tempore Iulij 1. an. 345. 4. Macedonianor. an. 365. tempore liberij. teste Hiero. in Chronico. 5. Catholicorum prouinciale Episcop. 30 cuius can. 25. habentur to. 1. Concil videtur fuisse tempore Ioviniani, & Liberij vide Sozō. 6 c. 4. sextum in fertum est act 14. Concil Chalced.

RIMVM est Antiochenum an. 345. sub ^a Constantio imper. in quo damnatus fuit Athanasius, & via patefacta ad euersionem Concilij Nicæni.

Secundum ^b Mediolanense an. 354. Episcopos. plusquam 300. sub eod. Constantio, in quo etiam oblique fides cathol. damnata.

Tertium Ariminense Episcop. 600. an. c. 363. eod. Constantio imper. in quo sublatum est ex Symbolo nomen *inprobans*.

Quartum Ephesinum d. 2. tempore Theodosij iunioris an. 449. in quo factione Dioscori occisus est sanctus Flavianus Episcop. Constantinop. legati R. Pontificis fugati, & hæres. Eutychiana confirmata.

Quintum ^c Constantinopolitanum sub Leone Isaurico contra sacras imagines an. 730.

Sextum ^f Constantinopol. sub Constantino Copronymo an. 755. Episcopos. 338. contra easd. imag.

Septimum ^g Pisanum an. 1511. congregatum ab imperatore, & Rege Galliarum ac Cardinalib. aliquot contra Iulium.

Octauum si placeat numerare ^h VVitembergenſe 300. pastorum impostorum, præſide Luthero an. 1536.

^b Vide Rufin. 10. cap. 20 & Socrat. 2 c. 29. ^c Ut notat Hiero in Chronico. ^d Reprobatur à Leone 1 ep. ad Clerum & popul. Constantinop. vide liberatum in Breuiario, & Euagrium 1. c. 9 & 10. ^e In quo nullus interfuit Patriarcha excepto Sancto Germano. Conſ. ſed non conſenſit ideo eiectus de ſua ſede. ^f Reprobatur in 7. Synod. act. 6. de his duab. Synod. vide Zonar in annalib. & Paulum Diacon. lib. 21. & 22. rerum Rō. ^g Reprobatur in Concil. Lateran ſub Iulio 2 ſeſſ. 2. & 3. ^h Vide Cochlearum in actis Lutheri.

Concilia partim confirmata, partim reprobata, & de nec reprobato nec confirmato.

CAP. VII. ET VIII.

PRIMUM est a Sardicense Episcoporum 376. an. 351. tempore Constantij, & Iulij 1. ex quibus 300. Episcopi. Occidentales fidei Catholicam confirmarunt 76. Orientales Arianam scripserunt.

b Secundum est Syrmienſe an. 356. Liberio Papa, & Constantio Imperatore, In quo Marcus Arcthusius vnam composuit Græcè formulam fidei catholicam. Alteram alij latinè plenam blasphemii.

Tertium est à Balsamone vocatum Quinisextum, in quo continentur canones Trullani. Sexta siquidem Synodus c nullos edidit canones, sed post annos aliquot tempore Iustiniani redierunt Episcopi Constantinopolim, & in Palatio Trullo, 102. ediderunt canones. an. 27. à solutione 6. Synodi iuxta d Theophanem historicum, sed verius iuxta e Tharasium, & f Epiphan. post quinque annos Conc. 6. Nam alioqui non videtur quæ fuerit illa Synodus erratica, Constantinopoli à Iustiniano habita, tempore Sergij Papæ ab eodem damnata teste g Beda tunc viuentis: siquidem an. 27. à solutione 6. Syno. non sedebat Sergius, sed Constantinus Papa. Hi canones partim reprobati dicuntur, quod Sergius hanc erraticam Synodum reprobauerit, partim approbati, quod h quidam eorum postea à Papa, vel aliis legitimis Conciliis fuere probati.

Obiicitur i 1. hæc Synodus est ipsamet 6. aut æquiualens quia iidem PP. in utrâque conuenerunt. Et Innocent. k 1. citat inde canonem vt ex 6. Synod.

Secundò quidquid sit, non defuit Legatus Papæ,

A iiii

CAP. 7.

a Vide Socrat. 8. c. 16. Sozom. 3 c. 10 & 11. ac Theodor. 2. c. 7. & 8. histor.

b Vide Soc 1 cap. 24. & sequentib. & Sozom 4. c. 5. j & 6.

c Teste Tharasio disputante in 7. Synod act. 4.

d Quæ citat Frasciscus Turrianus lib. de 6. Synod.

e Supr.

f In Synod. 7. act. 6. tom 1.

g Lib. de 6. xtra. tib & Paulo Diacono 6. cap. 4.

h Othone Frising 5 c. 13. Rheginone lib. 1.

i Vt 82. de pingedis Imaginib. receptus à 7. Syn. act 2 & 4.

j A Nilo.

k

DE CONCILIIS.

scilicet Gortynę in Creta Episcopus 3. quia se vniuersalem appellat Synodum: non est autem verisimile tot PP. mentiri voluisse 4. 7. 1 Synod. recipit canones Synodorum sex vniuersalium. At 6. nullos habet præter istos. 5. Adrianus in Papa laudat Tharasium quod huius canones obseruaret. citanturque n̄ a 7. Synodo.

Ad 1. negatur. nam in 6. Synod. affuere legati Agathonis & Episcop. 289. At tempore istius Trullanæ obierat Agatho & affuerunt tantum 227. Episcopi Innoc. verò, vel ita citauit, quod ij canones vulgo 6. Synodi tribuantur. vel 92. secutus ° Gratianum hac in re lapsum.

Ad 2. negatur, fuit enim reprobata hæc Synodus à Sergio. Et P Anastasius Bibliothecar. scribit hos cano. non haberi, nec apud Pontifices, nec vlllos patriarchas excepto Constantinop.

Ad 3. non solum hac in re mentitos, sed etiam cum se dicunt permittere vxorum vsum sacerdotibus ex Apostolica consuetudine, & alia r per multa habeant manifestè falsa.

Ad 4. per canones intelliguntur non solum de moribus, sed etiam f de fide, cuiusmodi edidit. Synod. 6.

Ad 5. commendari tantum ab Adriano Tharasium quod fidem custodiret iuxta decreta sex Synod. vniuersalium, quæ verò de his canonib. Trull. in hac ep. habentur, ex epistola Tharasi recitantur: Et quamquam non refellantur ab Adriano, tamen non ideo approbantur. Nicolaus autem cum quemdam ex his canonibus citare vellet ait se ab Apostolis didicisse etiam testimoniis Ethr. uti, cum opus est. In 7. Syn. citatur tantum inter disputandum. At in definitione non fit mentione horum.

Quartum est Francofordiense an. 794. Imper. Carolo magno x reprobatum ab Adriano. i. tunc sedente, quantum ad eam partem qua damnatur per errorem Synod. 7. probatum, in quantum docet Christum non esse filium Dei adoptivum.

Quintum Constantiense Patrum ferè mille ex quibus Episc. amplius 300. an. 1414. finitum sub Martino V. & Sigismundo Imper. y reprobatur quatum ad primas scilicet quibus definitur Concil. esse supra Papam, pro-

1 Can. 1.

III Ep. ad Adriā.

p Ræfat. in S.
Synod.

¶ Can. 13. contra
can. 2 Concil. 2.
Carthag. longè
antiquioris.

¶ Ut can. 2. quo
recipitur Syno-
dus sub Cypria-
no habita.

f Nam. 3 quinta
& 6 nullos de
moribus cædit.

* Ep. ad Michael-

u Juxta R^egi-
nonem lib.

8 Vide quæ dicuntur de hoc Conc. infra lib. 2. c. 9.

Y In Conc. Flor.
& Later: ultimo.

batum quantum ad vltimas.

Sextum Basileense inchoatum an. 1431. & continuatum Basileę, tum Lausanę vsque ad 1449. quo cessit Nicolao V. tam Concilium quam Foelix V. in schismate creatus: reprobatur a Lateranensi 2 vltimo, exceptis quibusdam dispositionibus circa beneficia Eccl. a Nicolao V. probatis. 2 Sess. II.

Concilium nec manifestè probatum, nec reprobatum videtur esse Pisanum an. 1409. quo Gregor. 12. & Benedict. 13. depositi fuerē, electusque Alexander V. Illud si quidem a Antoninus conciliabulum vocat, & euentus ostendisse videtur, coactum enim fuit ad tollendum schisma, & tamen non sustulit, sed auxit. Si autem sine dubio reprobatur fuisset Alexander 6. non sextum, sed quintum se appellasset.

Cap. 8.
23 p. tit. 22 c. 5. §.
2. & 3. summę
hist. De Concil.
part. vide tomos
Conc. & Gratia.
dist. 16. can. Sexta
Syn. & dist. 20.
can. de lib. Chrō.
Onuphr. 1. & 2. li-
brū Chron. Gen.

De causa finali Conciliorum.

C A P. IX.

PRIMA est hæresis noua, idest numquam antea iudicata: propterea enim fuere septem prima Concil. generalia congregata.

Secunda, schisma inter Pontifices Romanos. Hinc celebrata Concil. tempore Cornelij, Symmachi, Innoc.

2. Alexandri 3. Pisanum, Constantien,

Tertia communi totius Ecclesię hosti resistentia, quomodo coacta sunt ab Urbano 2. Calixto 2. Eugen. 3. & ad deponendum Imperatorem, cuiusmodi sunt celebrata a Gregor. 3. contra Leonem 3. & a Gregor. 7. contra Henr. 4. ab Innoc. 4. contra Frideric. 2.

Quarta, suspicio hæresis in Romano Pontifice, vel tyrannis incorrigibilis, cuiusm. fuit a Concil. Sinueslanum.

Quinta dubitatio de electione Rom. Pontificis. Sexta reformatio generalis: butum & vltorum.

^a In causa Marcellini Romanę in causa Damasi Sixti 3. Leonis. 3. &c quorum tamē nullum dixit sententiam damnationis in Papam vide infra lib. 2.

DE CONCILIIS,

*Etsi Concil. generalia utilia sint, & suo
quodam modo necessaria, non
tamen absolutè.*

C A P. X.

ROBATVR Primò, quia sicut Ecclesia incolumis mansit primis 300. annis, sine Conciliis generalib. quidni potuisset aliis 300. & sic progrediendo vsque ad finem mundi?

Secundò nulla, ex causis finalibus allatis, absolutè Concil. generale postulat. Nam vitiorum emendatio commodè

^a Licet suauius
fiat per Concil.
generalia.

fieri potest per ^a leges summi Pontificis, & Concil. prouincialium. Illa autem dubitatio de summi Pontif. electione vix euenire potest. Nec enim verisimile est futurum vt Cardinales aut nolint, aut nequeant creare Papam. Et quamuis nollent, aut nequirent, tamen dubium esse non potest, quin id spectet ad Clerum Romanum. Propter Pontificum doctrinam suspectam, aut vitam numquam nisi prouincialia, aut nationalia conuenerunt. Nam dum est verè Pontifex non potest ab vllò iudicari Concilio, nisi tribuat potestatem Cōcilio examinandi suam causam: hanc autem potestatem æque potest particulari quam vniuersali tribuere Concilio Resistere communi hosti non est adeò necessarium, quin Ecclesia valeat conseruari sub immanissimis persecutionibus vt conseruata est sub Nerone, Domitiano &c. Deinde potest indici bellum Turcæ sine generali Concilio. Quod si ad extinguentes hæreses 7. celebrata sunt 7. General. Concilia, plusquam 100. fuere extinctæ à sede Apostol. cooperantibus Concil. particularib. & si vnum

schisma Concil. Constantiense fustulit, supra 25. sine Concilio generali fuisse sublata.

Obiicitur Primo, ^b Augustinus affirmans paucas hæreses fuisse ad quas superandas fuerit necessarium generale. Et Leo ^c laudat Martianum August. quod Synodum generalem à se postulatam, etiam ipse necessariam iudicauerit.

^b Lib. 4. contra duas epistolas Pelagianor. c. 12.
^c Ep. 45.

Secundò, ^d Isidorus scribit, ante Constantini tempora, Christianam Ecclesiam in varias hæreses diuisam, quod propter persecutiones non liceret Episcopis celebrare Concil.

^d In præfat. Concil.

Tertiò, ^e Eugenius Episcop. Carthaginens. cum videretur ab Hunerico rege Ariano, vt deside cum Episcopis Arianis conferret, respondit causam fidei communem esse toti catholicæ Ecclesiæ, & proinde conuocandos esse Episcopos ex omnibus Ecclesiæ partibus, ac præcipuè significandam rem totam Eccles. Romanæ.

^e Apud Victorem Vicens. de persec. VVandalica lib. 2.

Quartò antiqua quæstio ne anabaptismat. hæreticorum, nunquam definiri potuit fteste Aug. ante Concil. Nicæni 1. sententiam.

^f 1. De baptis. contra Donatistas cap. 7.

Ad 1. solum velle hos PP. generalia Concil. esse necessaria quodammodo, idest vt suauius, & maturius pax Ecclesiæ reddatur: nam teste ipsomet ^g Aug. hæresis Pelagiana, & aliæ plurimæ sine generali Concilio comprimi potuerunt. Et poterat damnari Concilium Ephesinum 2. (propter quod Leo Concil. Chalced. conuocauit) ab ipso Leone simpliciter, sicut fuit ⁱ Ariminense à Damaso.

^g Sup.

Ad 2. si absolute intelligatur, apertissimè falsum est. Nam ante Constantinum plurimæ hæreses à Conciliis Episcoporum fuisse sublata: & post Constantinum non ^k defuerunt nusquam eradicata, etsi in iis laborauerint general. Concilia. Isidorus ergo tantum significare voluit, tempore Constantini Concilia generalia celebrari cœpta, atque id vtilissimum ad comprimendas hæreses.

^h Quidni etiā & aliæ poterāt comprimi: non enim Pelagiana hæresis clariora contra se habet testimonia quā Ariana propterquam vult Aug. necess. fuisse generale Concil.

ⁱ Vide Epistolā Damasi ad Episc. Illyrici.

^k Vt Eutychiani, & Nestoriana.

Ad 3. ita respondisse Eugen. non quod deesset auctoritas disputandi sed opportunitas: agebat enim cum Ariano rege cui subiecti erant Episcopi Africani, & proinde periculum erat ne minus liberè rem tractassent.

DE CONCILIIS,

Nec iniquitas, sed prudentia fuit petitionem Tyranni, sententiæ ambiguitate eludere.

¹ Dialog contra Luciferia.

^m Ep. 48.

ⁿ Teste Dionys. Alexand. apud Euseb. 7. cap. 4. & Aug. lib. de unico baptis. 14. cap.

Ad vltim. i. fortè hæc in re deceptum August. Nam Hieronymus scribit illos Episcopos qui cum Cypriano decreuerant hæreticos rebaptizandos, postea contrarium protulisse decretum, imò ipsum Cyprian. mutasse sententiam ^m Augustinus suspicatur. quæ omnia contigerunt ante Concil. Nicæn. 2. etsi in solo Nicæno fuerit hæc soluta quæstio, potuisse tamen solui ante, si placuisset R. Pontifici de rigore iuris procedere. Nec refert Cornelium dumtaxat coegisse Prouinciale Conc. & iussisse ⁿ non rebaptizari hæreticos, etsi enim contra. uenientes excommunicandos censuerit, non tamen de facto excommunicauit.

Concilia Episcoporum. aliqua simpliciter esse necessaria.

CAP. XI.

^a Math. 18. v. 7.

ἀνάγκη γάρ ἐστι ἵνα
ᾖ τὸ πᾶν σκάνδαλον.

^b 1. Corinth. 11.

v. 19. Δεῖ γὰρ καὶ ὑμῶν
ὁ μὲν αἰρεσίαις εἶναι.

^c 2. Ep. 1.

^d In to de vincu-

lo anath. si præ-

cessit consensus

Pontificis doceat-

ur à quibus, &

vbi ille sit ge-

stus, si secundum

Ecclesiæ regulam

celebratus, &c.

^e In ipsa præsa-

tionem.

ROBATUR, ^a Neceſſe eſt ut veniant ſcan-
dala, & ^b oportet hæreſes eſſe. Ergo eſt ne-
ceſſarium in Eccleſia medium ordina-
rium quo ſcandala, & hæreſes tollantur:
alias breui Eccleſia in partes varias ſcin-
deretur. Illud autem eſt Concilium, ſiue
paruum, ſiue magnum, quo Papa qui ſummus eſt Iudex
vtitur & uſus eſt ſemper. 1. quia vbi fuerint duo vel tres
congregati, &c. 2. quia eo medio uſi ſunt Apoſtoli Acto.
15. 3. quia hæc eſt ſententia ^c Cyprian. ^d Gelafij & Conc.
Toletani ^e in. docentis ſi Concilia deſint, neceſſe ut vi-
tiis, & erroribus continuò repleantur omnia.

*De causa efficiente Concilij, siue cuius sit
congregare Concilium.*

C A P. XII.

ONVENIT inter anos, & aduersarios ^a August. Ep. 217. ^b Concil. Diocesana ab Episcopo, Pro- quem sequuntur omnes Cath. uincial. ab Archiepisc. Nationalia à Pa- ^b Caluin. 4. Inst. triarcha, vel Primatē, conuocanda. At ^{7. § 8. Illyric. Cēt.} munus conuocandi generale Concil. ^{4. c. Col. 534.} Imperatori ^c tribuunt hæretici: Catholi- ^c Luth. 1. de Cōc pag. 58. Caluin. ci, Papæ. Ita vt nisi aliquis de eius mandato, vel ipse in- ^{Illyric. Sup.} dixerit, aut indictum approbarit, non Concilium, sed Conciliabulum sit. Probat. ^d Math. 18 v. 20. & facit. Calu. sup. c. 9. §. 1. & 2. ^e Marc. 16 v. 17. ^f Ioan. 5 v. 43. itē Math. 7. v. 22. Ag. 4. v. 7. ^g Vide Sup. lib. 1. de summo Pont.

Primò, Concil. non est legitimum nisi ^d congregetur in nomine Christi, idest authoritate. Nam vbique serè illud, *In nomine*, accipitur pro authoritate in scripturis. ^e *In nomine meo demonia eiicient.* ^f *Ego veni in nomine Patris, &c.* Sed Christus, non Tyberio, sed ^g Petro suam reliquit authoritatem ergo, &c.

Respondet Caluinus, in nomine Christi congregari Concil. est adesse Christum sive collega, quod tunc fit, quando totus concessus, nihil de suo capite, sed omnia secundum regulam scripturæ definit.

Contra 1. fortassè non occurret locus, quo, in nomine, accipiat pro adesse præsidem, sine collega, Christum. 2. iuxta sensum Caluini nusquam discerni poterit verum Concilium. Illi enim, & nos asserimus nihil in Conciliis, de capite nostro, fingere. vnde ergo dignosci poterit quinam mentientur?

3. Petrus, & successor Petri & pastor omnium, & Imperatorum, At non potest esse pastor omnium, & Imperator.

4. Generale ex authoritate solus est Imperator, id solus est Patrum, & Imperatorum, At non potest esse pastor omnium, & Imperator.

^h Sup. lib. 1. & 2. de R. Pont. ⁱ Tēpore B. Leonis & Prosperi latissimum erat imperium. Et tamen latius patebat orbis Chri-

DE CONCILIIS,

Stianus subiectus bus omnes fideles sibi subiectos & multò minus nunc
Papæ vt patet ex eod. Leone ser. r. de S. Pet. & Paul. & Prosp lib. de ingrat. habet.

Quartò, vt se habet Primas siue Patriarcha ad nationalia, Metropolitanus ad Prouincialia &c. saltem ita se habet Papa ad generalia. Sed illa non conuocantur à Rege, vel duce, vt fatentur aduersarij, sed à Metropol. vel Patriarcha. Ergo nec ista ab Imperatore, sed à Papa.

Quintò, canone antiquissimo, quem Apostolicum esse scribit B. k Marcellus Papa, renouauitque I Nicenū
k Epist ad Episc. Antiochenæ Prouinciæ.
l vt testatur Synod. Alexandrina epist. ad Fælicem & Iulius I. epist. ad Episc. Orient.
m Socrat. 2. c. 13.
n Supra
o Centur. 4. cap. 7 col. 533.

1. statuitur præter sententiam Romani Pontificis non posse Cõcilia celebrari cuius can. meminit m Socrates.
Respondet n Caluinus, hinc solùm deduci, debuisse vocari ad Synodum Rom. Pontificem, quia vnus erat ex præcipuis patriarchis: o Magdeburgenses verò, volunt verba Socratis, solùm significare, non debere Ecclesias dedicari, præter Rom. Pontificis sententiam: cum sit in Græco, μή δὲν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ὑπὸ τοῦ ῥώμης κατονίζοντος
σίας.

Ad r. si ita esset, potuisset etiam fieri canon, ne præter consensum Alexandrini, vel Antioch. cogeretur Concilium: cum præcipui Patriarchæ etiam essent, imò maiores Romano, iuxta Caluinum.

Ad 2. κατονίζοντος ἐκκλησίας: nihil aliud in Socrate significare, quam canonicum cœtum conuocare. 1. quia in Socrate & Sozom. ita latinè vertit P Cassiodorus, & intellexit q Nicephorus. 2. quia r Iulius I. rationem reddēs, cur meritò reprehendat Orientales, quod celebrassent Concil. Antiochiæ, sine suo consensu, hunc canonem producit. 3. nullus veterum meminit canonis, quo prohiberetur dedicari Ecclesia præter sententiam Papæ, nec hunc vsum vsquam habuerunt Catholici. Sextò, in concilio Chalcedon. Dioscorus Alexandrinus s iubetur non sedere inter Episcopos, quod ausus fuisset cogere concilium sine autoritate Papæ: Quod nunquam li-
cuit, numquam factum est, inquit PP. Et in
irritatur concilium quoddam
ab Imperatore, sine consen-

Septimò, cum u P
casse synodum.
Episcopi omn

u in concil. Rom.
4 sub Symmacho

f Ad. 1.
r Ad. 6.

g in historia Tripartita 4. cap. 9 & 19
q 9. cap. 5.
r cuius epistolam Socrat. adducit.

conuocare: & quantumuis Rex assereret se ex voluntate Pontificis Rom. id egisse, nusquam tamen acquieuerunt, quin proferret Pontificis literas, & Pontifex ipse testaretur ita esse.

Octauo, testimoniis PP. Sixti 3. *Valentinianus Augustus nostra auctoritate synodum conuocauit, inquit, Leonis* ep. 93. *Pelagij* 2. *Generalium Synodorum conuocandi auctoritas, Apostolicæ sedi, B. Petri singulari privilegio, tradita est.* *Adrian.* 2. a epist. ad Basilium Imperat. Imò ipsi uel met *Valentiniani Imperat. Mihi* (inquit) *qui sum in sorte plebis.* b *Accedant multi canones, dist. 17. & plurimæ rationes apud Turrecrem. 3. cap. 6. ac concil. Lateranense vltimum, cuius hac de re decretum editum est, vno anno ante natam Lutheri hæresim.*

x Epist. ad Orientales.

y *Dedimus litteras ad fratres, & coepiscopos nostros eisque Concilium synodi generalis indicimus.*

z Epist. Ind. Orientales,

a quæ lecta est in 3. Syn. aet. 1.

b Vide lib. 3. de Verbo Dei cap. 7. ad finem.

Soluuntur argumenta aduersariorum.

CAP. XIII.

Rimum, fuit Nic. I. à Constantino congregatum iuxta a *Ruffinum, Sardicense,* a 10. histor. 1. à Constantio iuxta b *Theodor. Constant. I. à Theod. seniore, c teste Theodor. Ephesinum I. à Theodosio iuniore, iuxta d Euagrium: Chalcedon. teste e Leone, à Martino Imperatore.* d 1. hist. 3. e epist. 43.

Secund. Leo epist. 42. supplicat Imperatori, vt iubeat, intra Italiam conuocare concilium Prouinciale. Tert. Liberius Papa, apud f *Theodor. concessit, in Imperatoris potestate esse, conuocare Concilia.* f 2. hist. 16.

Quart. g *Hierony. contra h Ruffin. loquens de Synodo quadam, Dic* (inquit) *quis Imperator hanc Synodum inuisit conuocari?*

g Est caroli Mo-
linxi in consilio de non recipiendis Concil.
Trid. decret. §. 6.
h Apol. 2.

Quint. ex quo cœperunt esse Imperatores, simul &

DE CONCILIIS

cœperunt esse Generalia Concilia: Quare, nisi quia absque Imperatoribus celebrari nequeunt?

i hæc responsio
aliis etiam argu-
mentis soluendis
inseruit.

& supr.

1 a. sione 18.
m in Pontificali

n 2. cap. 19.

o 5. hist. 9. in e-
pist. Episcoporum
concili. ad Da-
masum.

Mandato literarū
superiore anno, a
vestra reuerentia,
ad sanctiss. Impe-
ratorem Theodos.
missarum, ad iter
ducatat Constā-
tinopolim nos præ-
parauimus.

p in Chronico.

q 1. cap. 4. & ex
epist. Celestini
ad Cyrill. inter
opera Cyrilli.
r vt patet ex eius
epist. ad Leonē.
s inter epist. ad
Concil. Chalced.
pertinentes.

t in epist. ad Epi-
scopos Dardan.

u vt putant Magdeburg.

Ad 1. respond. 1. i hæc omnia peti ex mera traditione & consuetudine Ecclesiæ: si ergo aduersarii, nolunt quicquam recipere nisi scriptum in Bibliis, ad quid hæc producant? 2. nos opponere consuetudinem consuetudini. Si enim quatuor aut quinque Concil. Imperatores indixisse dicuntur, plusquam 12. indixerunt, testibus aduersariis, Pontifices Rom. 3. nullum horum fuisse indictum sine consensu Papæ. Nam Ruffinus & ipse, docet Constantinum, ex sententia sacerdotum indixisse Concil. Sexta synodus, 1 Constantinum & Syluestrum synodum apud Nicæam congregasse, & m Damasus habitum huiusmodi Concilium de consensu Syluestri.

Sardicense fuisse indictum à Iulio Papa intelligitur ex Socrate, n quo Orientales Episcopi, causam absentiae suæ à Concilio reiciunt in Iulium, quod nimis angustum præscripsisset tempus.

De Constantinopolitano, refert o Theodoretus, non tam illud indixisse Theodosium, quam literas Damasi Papæ quibus dicebatur, ad Episcopos misisse. Ephesinam 1. factam esse Cyrilli industria, & Celestini auctoritate, constat ex P Prospero: ex Euagrio verò, Cyrillum fuisse profectum, ad Concilium tanquam legatum Papæ Martinianus indicturus Concil. Chalced. rogauit r per literas Leonem vt ipse veniret, vel si nollet significaret per litteras quid agi vellet. Extat etiam quædam epistola Episcop. secundæ Mesæ ad Leonem Imper. vbi sic aiunt, *In Chalced. ciuitate multi sancti Episcopi conuenerunt per iussione[m] Leonis Romani Pontificis, qui vere caput est Episcoporum.* Denique Gelasius t docet, solam Apostolicam sedem decreuisse, sua auctoritate, fieri concilium Chalcedonense. Per illud autem *Solam* non excluditur u Imperator, sed tantum alia sedes Episcopalis. Admittebatur autem hac in re Imperator, non quod ratum minus esset Concilium, si non ab ipso coactum. Nam, *Quando* (inquit x Athana. *vnquam iudicium Ecclesiæ, ab Imperatore auctoritatem habuit?* Sed primò, quia

Centur. 3. cap. 7. col. 786. x Epist. ad solitariam vitam agentes.

adhuc

adhuc vigeat illa lex y antiqua Imperatoria. qua prohibebantur omnia collegia, & frequentes hominum conuentus, sine Imperatoris autoritate. 2. quia non poterat fieri Concil. nisi in aliqua vrbe Imperii: nulla autem ratio finit, vt ex toto orbe, fiat conuentus in aliquo loco, sine consensu domini loci. 3. quia eo tempore Concil. generalia, & sumptibus publicis fiebant, maximè quo ad transuersiones Episcoporum. ad Concilii locum. 4. quia eo tempore Pontifex subiciebatur Imperatoribus, in temporalibus: & ideo non poterat, inuito Imperatore, quidquam agere. Et cum tantum debuisset petere ab Imperatore auxilium ad conuocandam Synod. tamen supplicabat, vt iuberet conuocari. At post illa tempora, omnes istæ causæ mutatæ sunt. Nā nec illa lex viget, nec Imperatores adeo latè dominantur, nec sumptibus publicis fiunt Concilia, nec sunt gentiles qui valeant impedire: Et Pontifex, qui est caput in spiritualibus, non est subiectus in temporalibus.

Ad 2. hæc esse verba Leonis, *Generalem Synodum iubeatis intra Italiam celebrari.* quibus verbis potius imperat, quam supplicet.

Ad 3. negatur, nam ibi nihil aliud habetur, quam Liberium petere ab Imperatore potentissimo, & Ariano ac sibi infesto, vt fieret Synodus.

Ad 4. hæc dici à Hierony. quia tunc reuera propter causas prædictas, Imperatores etiam conuocabant Concilia.

Ad 5. ante Constantinum, non fuisse congregata Generalia Concil. non quia autoritas, sed a oportunitas deficiebat.

et nec enim licebat Christianis. conuenire ex multis prouinciis in vnum. propter persecutiones.

DE CONCILLIIS

Explicantur dubia quedam.

CAP. XIII.

Primum, an non liceat Concil. indici ab alio quam à Papa, si Papa nolit indicare, cum sit necessarium. Secundum, quando non debet Papa, quia hæreticus, vel schismaticus. Tertium quando non potest, quia vel captivus, vel insanus, aut mortuus.

a 3. cap. 8.

Ad 1. respondet a Turrecrem. 1. id vix esse possibile: si tamen talis Papa accideret, suæ Deum Ecclesiæ prouidurum sine dubio, vel mutando Papæ consilium, vel vitam auferendo. 1. posse tunc Papam haberi suspectum de hæresi. Nam ^b qui errori manifesto non resistit cum possit, & debet, approbata censetur.

b distinct. 83. can. error. & seqq.

Ad 2. & 3. non posse conuocari tunc Concil. ad determinandas de fide quæstiones. Præcipua enim auctoritas, maximè hac in re, est in Papa: posset tamen, vt prouideatur de capite, conuocari, vel à collegio Cardinalium, vel si ipsi Episcopi per se in locum conueniant vnum.

De causa quasi materiali Concilij, siue quinam sint ad Concilium conuocandi.

CAP. XV.

Hæretici nostri duo docent, * primò ex omni genere hominum debere vt iudices interesse omnes eruditos. Secundò ^b concil. non constare: nisi ex solis pijs, & electis. Sed hoc posterius, destruit prius. Nam qui sint electi, aut verè pii, ignoratur certò: quomodo ergo omnes eru-

a Lutherus lib de conc p. 2. pag. 164
Molinæus § 28.
b Brentius conf. VVitembergica.

diu interesse poterunt? [maxime cum non sit verisimile, omnes semper fore pios & electos] imò quomodo vlla ratione Concilium congregari poterit?

Catholici verò contendunt, solos Prælatos maiores, id est, Episcopos omnes in conciliis tum generalibus, tum Prouincialibus esse iudices, siue habere suffragium decisuum: ex priuilegio autem, & consuetudine etiam Cardinalibus, Abbatibus, & Generalibus ordinum non Episcopis, id competere. Ex aliis presbyteris ac clericis vocari viros doctos, qui iuuent disputando, vel ministeriis aliis: Principes, vt defendant Concilium, & tanquam testes decretorum concilij puniant postea transgressores. Ceteros verò laicos, vt obeant aliqua [inferiora] ministeria. Probatur hæc sententia.

Primò, definire quæ sunt credenda, vel agenda, est propriè homines pascere, & proinde pastoribus animarum proprium. Hierem. 3. c. At non sunt pastores in Ecclesia, nisi d. Episcopi.

Secundò, testimoniis Euseb. 5. cap. 22. Cyprianus initio epistolæ ad Iubaianum. Hilar. libro de synod. Ambros. epistola 32. Hieronym. lib. 2. Apolog. in Ruffin. August. epist. 119. Leo epistola 16. & sequent. Athanas. epistola ad solitariam vitam agentes, &c. asserentium concilia Episcoporum esse. Theodos. iunior epistola ad Ephes. f. Synod. & in g. Concil. Chalcedon. cum ad Martianum Archimandritam mitteretur, vt subscriberet, respondit non suum esse, sed Episcoporum: atque cum pro Dioscuro, Monachi, & laici ingressi essent, sæpius clamauerunt PP. *Mitte foras superfluos, Concilium Episcoporum est.*

Tertiò, h. constat ex subscriptione omnium Concil. fuisse decreta ab Episcopis condita.

Quartò, negotia Ecclesiastica, & publica. à personis Ecclesiasticis, & publicis, tractanda sunt. Tales autem sunt Episcopi soli.

Quintò, si omnes docti admitti deberent, vel nusquam essent Generalia concilia, (quia vix possunt omnes docti, totius Ecclesiæ convenire) vel multa se-

cv. 15. *Dabo vobis Pastores iuxta cor meum, & pascet vos scientia, & doctrina.*

d. si enim omnes sunt pastores, ubi oues?

e apud Ruff. 23. loquentis de conciliis celebra ob quaest. de Pascha. Ob quam causam inquit, conueniunt Episcoporum, & Concilia in unum conuocantur.

f. vide supra libr. 3. de verbo Dei cap. 7.

gact. 1.

h. Vide de verbo Dei lib. 3. cap. 6.

querentur incommoda. 1. Impossibile regere congruē
tale concilium propter multitudinem. 2. vinceret ma-
ior sententia sæpe meliorem, & regerent inferiores,
suos superiores: quia plures essent inferiores, id est. do-
cti, quam Episcopi. 3. posset facile Princeps in cuius di-
tione fieret concilium omnes doctos suæ provinciæ
mittere, sic omne concil. ad suam pertrahere sententiam.

Sextò, nulla est respublica, quæ ratione naturali docente, non habeat aliquem ordinem in comitiis, ita ut non quicumque de plebe, sed tantum Principes & cæterorum capita locum, & suffragium habeant.

Solvuntur Obiectiones.

CAP. XVI.

a Ita Protestan-
tes in lib. Quare
non venerint ad
Concil. Trid.

b. w. 6. συνήχθησαν
 αἱ ἀποστολῆς, ἔτι
 προσβύτηρι uisere
 de uerbo hoc, id est
 περὶ τοῦ λόγου ἐν β. v.
 7. πολλὰς δὲ συνήθη
 σαις γαμείας.

fitio fieret, plebem adfuisse, non vocatam (si quidem nulla sit eius vocationis mentio) ad consentiendū audiendo, & non reclamando. 1. quia consuetudo Ecclesiæ, optima legum interpret, hunc semper in Conciliis ordinem seruauit. 2. quia post disputationem (in qua Apostoli, & presbyteri loquuti erant) soli introducuntur Apostoli loquentes, & post sententiam Petri subditur. *c Tacuit autem omnis multitudo, &c.* Nec moueat illud, *d Placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia, &c.* hoc enim de consensu tacito, qui debet ab omnibus assistentibus dari, intelligitur.

CV. 12.

ἀξίωμα υἱότητος ἐστὶν,
 τοῖς ἀποστόλοις καὶ
 τοῖς πρεσβυτέρους
 συνὸν ὅλην τὴν ἐκκλησίαν.

V. 27.

Secundò, Concil. Generale vniuersam repræsentat Ecclesiã. Ergo debent esse ibi homines ex omni genere.

Resp. multis modis posse aliquid repræsentari: Sed illum esse optimum, quo per Principes repræsentatur populi. Nam vt ait Cyprian. e Ecclesia est in Episcopo, id est, quilibet Episcopus personam gerit suæ Ecclesiæ.

Tertio, communis causa, qualis est fidei, communibus votis iuuanda est, teste f Nicolao 1.

Respond. Causam fidei pertinere ad Prælatos, vt doctores, ad cæteros, vt discipulos: sicut in bello, causa victoriae ad totum spectat exercitum: tamen ducum est præcipere, cæterorum pugnare.

Quartò, sæpe vnius hominis etiam laici sententia præposita, & præponenda est sententiæ totius Ecclesiæ, si munita sit magis autoritate Scripturæ. 1. quia scribit Gratian. g hoc modo Hierony. autoritatem, toti Generali Concil. præiudicasse. 2. quia ita sentit Panormitan. h Gerson i verò, docet hominem doctum posse, & debere toti Concil. resistere, si videat illud, ex malitia, vel ignorantia errare. Ergo laici vocari debent.

Resp. ad anteced. hoc fieri posse, quando discutitur causa: in discussione enim, non autoritas, sed eruditio requiritur: non autem in definiendo, aut post definitionem, nisi constaret illegitimum fuisse concil. Ad 1. probationem, dicitur 1. loqui Gratianum de particulari concilio. 2. verba à Gratiano citata, non haberi in Hierony. 3. illa non dissentire à concilio, solum enim dicunt, secundum legem veterem, licuisse raptori ducere raptam in uxorem, si pater raptæ consentiat. Concilium verò, non obstante illa iudiciali lege statuit non licere. Ad 2. illos, vel intelligendos esse, iuxta responsionem antecedentis, vel loqui conditionaliter, sicut Apostolus ait. *Si nos, l aut Angelus Dei de celo Euangelizet.* sicut enim inde non licet colligere Apostolos, vel Angelos posse Euangelizare aliquid contrarium Euangelio Christi: sic ex dictis Panormit. & Gers. non licet deducere. Ergo Concilia absolute errare possunt, & ideo priuati homines conuocandi.

Quintò, ideo Episcopi vocantur ad Concil. quia

e 4. Ep. 9.

f Epist. ad Michaelem. *Vbi legis, Imperatores antecessores vestros, synodali- bus conuentibus interfuisse, nisi forte in quibusdã ubi de fide tractatum est, quæ vniuersalis est, quæ omnium communis, quæ non solum ad clericos verum etiam ad laicos & omnes omnino pertinet Christianos.*

g 36. q. 2. can. vlt. h in eap. si significasti de electione.

i p. de examinatio-
doctrinarum.

k vt patet ex
textu.

l Galat. 1. v. 8.

DE CONCILIIS,

docti. Igitur & vocandi laici docti.

Negatur antecedi, et si enim Episcopi debeant eligi probi, & docti: vocantur tamen ad Concil. quia sunt personæ publicæ, habentes iurisdictionem Ecclesiasticam.

in apud Clem. 1.
& 2. recognit.
q. h. 2. rel. 34.
q. Episc. Trident.
p. lib. 1. cap. 1. c. 1.
Maximin.
q. Episc. 32.
t. Niceph. 8. c. 14.

Sexto, B. Petrus m disputauit cum Simone Mago, coram populo vt iudice. Archelaus Episc. cum Manichæo apud n Epiph. Athanasius cum Ario, apud o Vigilium. Augustinus P cum Maximino. Quare Ambrosius, q. *Iste populus* (inquit) *iudicat*, &c. Et in Nicæno Concilio fuerunt multi laici docti.

Resp. in illis disputationibus datum populo iudiciū priuatum, quod neminem obligat, quomodo fecit Helias 3. Reg. 18. non autem publicum, cui acquiescere teneantur ceteri. Porro, adfuerunt quidem Laici in Nicæno, sed non vocati.

Quot Episcopi requirantur ad Generale Concilium.

CAP. XVII.

a propter huius defectum iudicata est non gener. Synod. Constantinop. contra imagines à Conc. 7. Act. 8.

EX consuetudine Ecclesiæ, colliguntur quatuor sufficientes causæ, vt Conciliū sit generale. Prima, a vt euocatio sit generalis, ita vt innotescat omnibus maioribus Christianis Prouincijs.

Secunda, vt Episcopus vndequeque veniat, nullus excludatur, nisi sit excommunicatus.

Tertia, vt adsint per se, vel per alios quatuor præcipui Patriarchæ, quamuis hoc tantum ad bene esse. Nam Synodus tertia, sine Antiocheno Patriarcha, damnauit Nestorium.

Quarta, si celebretur in Oriente, conueniant Episcopi multi, ex omnibus prouincijs Orientis: ex toto vero occidente, mittantur aliqui à Pontifice Romano: Et è contra si celebretur in Occidente.

DE CAUSA FORMALI.

*Episcopos in Conciliis non Consiliarios sed
iudices esse.*

CAP. XVIII.

Hæretici, ferè a omnes neoterici, volūt Concilium nihil aliud esse præter inquisitionem. Nos verò, esse confessum verè iudicum, quorum decreta necessario sint sequenda.

a Luther. 288.
ar. 29. Calvin. 4.
cap. 9. §. 8. Instit.

Primò, Deut. 17. de quo supr. b & Matth. 18. c *si Ecclesiam non audierit, sit tibi velut Ethnicus, & publicanus.* Nec enim negabitur, quin saltem Concil. legitimum generale, dici possit Ecclesia.

b cap. 4. lib. 3. de
verbo Dei.
c v. 17.

Secundò, Concilium Hieros. non ex scripturis, sed ad suffragia Apostolorum, ita definitum est, vt imperium importaret, cui alij in conscientia tenerentur obedire, sicut probatum est supra. d

Tertiò, omnia Concil. dicunt anathema non obtemperantibus, ergo leges eorum, obligant, vt iudicum.

d Lib. 4. de f. p. o. t.
cap. 16.

Quartò, si tantum esset disputationibus agendum, perperam vocarentur Episcopi soli, cum eruditorum sit disputatio.

Obiicitur primò, e Paphnutium præualuisse toti Nicæno Concilio, volenti prohibere ysum vxorum sacerdotibus.

e Apud Socrate.
1. cap. 8. & So-
zom. 1. cap. 23.

Secundò, sequeretur ex nostrâ sententiâ teneri pontificem præsentem, sequi maiorem Episcoporum partem, in condendis decretis: quod tamen falsum est vt patet ex Arimin. irritato a Damaso, & de quodam decreto Chalcedonensi, quod improbauit Leo.

Ad primum resp. 1. Incertam esse hæc narrationem,

DE CONCILIIS

f. Vt ipsimet for-
crat. & Sozom.
testantur.

eius enim non meminerunt Euseb. Athan. Epiph. Rufinus & antiquiores. 2. si vera sit, restitisse Paphnutium ante definitionem Concilij. 3. non allegasse Paph. scripturam, & propterea iuxta aduersarios, reiciendum. 4. Concilium planè statuisse contrarium. can. siquidem. 3. prohibetur ne in domibus sacerdotum, sint illæ sanctorum, præter matrem, sororem, amitam. [auram, materteram, & similes.]

Ad 2. ref. 1. numquam fortasse accidisse, vt Pontifex sequeretur minorem partem, quando remorâ fraude, sententiæ fuere prolata. Nam in Arimin. Concilio decepti fuerunt catholici, verbi græci obscuritate, in Chalcedon. verò, absentibus legatis Papæ, factum est fraudulentè decretum. 2. Præsidentem, vt præsidem, reuera debere sequi maiorem partem, si tamen sit Princeps summus non teneri, & si non adsit per se, posse sui vicarii præsentis iudicium retractare.

Cuius sit generali Concilio præsidere.

CAP. XIX.

a Magdeb. Cen-
sur 4. cap. 7. col.
536. Calvin. 4.
Iust. 7. §. 1. & 2.
b lib. 1. de s. Pon-
tifice in 19. præ-
rogativa S. Petri
& cap. 8. in res-
pons. ad 1. ob-
jectionem.
c Teste Basilio
imparat. in fine.
8. synod.
d Apud Ruffin.
10. cap. 1.
e ep. 32.
f Vt voluit Mag-
deb. sup.

Imperatori hoc tribuunt a Hæretici, nos Papæ, vel per se, vel per legatos: probatur.

Primò, Papa est pastor, & pater vniuersæ Ecclesiæ: at patris est filius, pastoris ouibus præsidere.

Secundò Actor. 15. Petrus præsedisse probatum est supr. b In Nicæno. 1. non præsedit Constantinus, vt fingit Brentius, nam imperator, post omnes Episcopos, e subscripsit, & d professus est, se debere ab Episcopis iudicari, & Ambros. testatur e Constantinum non se fecisse iudicem, in Nicæno, sed liberum reliquisse iudicium sacerdotibus. Neque Eusthatus f fuit præses, Nec enim subscribit, aut primus vel 2. vel 3. Deinde ibi Alexander Episcopus Alexand. aderat maior Antio-

cheno Eusthatio. Nec refert, g dici Eusthatium sedisse primum, à dextris imperatoris: non enim propterea sequitur præsedisse: Nam fieri potuit, vt præsedes, in sede h separata, sederent cum imperatore. Neque præsedit Athanas. vt somniat Calvin. Nam tunc solum Athanas. erat Diaconus, nec vllius Episcopivices gerebat, aut subscripsit. Sed præfederunt nomine Syluestri, Episcopus Hosius, Vitus & Vincentius presbyteri. Nam 1. subscribunt primi 2. i Cedrenus, & Phorius * docent Syluestrum, per suos legatos, ibi præsedisse, alii autem non erant præter hos 3. quia Athanas. l docet, Hosium fuisse huius Concilij principem, certè vt legatum Papæ, cum alias esset simplex Episcopus, omnibus Patriarchis inferior. In Concilio Constantinop. i. non præsedisse imperatorem, constat ex ep. m Damasi ad concilium: non præsedit etiam Papa, nec per se, nec per legatos, quia Constantinop. erat vnum Concilium cum Romano, cui tunc præsidebat Damasus. In Ephesino i. non præsedisse imperatorem, habetur n sup. Cælestinum præsedisse per Cyrillum, legatum suum, testantur historici omnes, verè autem fuisse legatum, probatur contra Caluinum 1. quia vices suas ei Cælestinus o mandauit, multò ante quam cæteri mitterentur legati; 2. quia Cyrillus minatur, p nisi Nestorius intra terminu à Cælestino præscriptum resipuerit, communionem Ecclesiæ priuandum, 3. quia ipsa synodus reseruauit q Cælestino causam Ioan. Episc. Antiocheni, In Chalcedon. Imperator. r testatur ipse, se non præsedisse Legati autem Leonis nominantur, sedent, loquuntur, subscribunt primi, & sententiam s definitiuam, in Dioscorum ferunt.

Resp. Caluinus id extorsisse Leonem ab imperatore. Nam in concilio Ephesino. 2. non est ausus primam sedem petere, sed legatos suos passus est subesse Dioscoro. Contra. 1. dicit, & nihil probat Calvin. nam non expectato vllius consensu, Leo misit suos legatos, ad Chalcedonen. vt præsedes 2. scribit Liberatus, t noluisse legatos Leonis in Ephesina secunda sedere, quod viderent præsidere Dioscorum, qui

8 Euseb. 3. de vita
Constant. 11. ait
eum qui sedebat
à dextris orationem
habuisse ad
Imperat. hunc
orantem fuisse
Eustath. docet.
Theop. 1. hist. 7.
h Ita vt tres ordines
sedium essent vnus in capite
aulæ in quo erant Imperator
& legati Papæ,
alter à dextris in quo
Eustathius primus, & alter à
sinistris in quo
sedebat primus
Macharius Hierosoly. Episc.
i In compend. historiar.
k Lib. de 7. synod.
l Ep. ad solitar. vit. agent.
m Apud Theod. 5. hist. 9.
n 3. De verbo Dei 7.
o In ep. sua ad Cyrill.
p Ep. ad Constantinopolitanos.
q Vt refert Eua-
grius. 1. cap. 4.
r In oratione ad Synodum act. 1.
s Act. 3.

t In breuiario
cap. 12.

DE CONCILIIS

contra fas illud extorserat ab imperatore, teste **1.** Zonarâ. **3.** appellauit Flauianus Episcop. Constant. ab eo concilio ad Leonem, unde hoc nisi qui videbat Leonis esse præsidere?

¶ In Theodosio. & Euagr. l. ca. 10.

In Constantinopolitano 2. non præsedisse Menam, vt vult Caluin. constat, quod cui præsedit Menas, fuit tantum particulare. Præsedit ergo Eutychius, Menæ successor, qui tamen **x** agnouit præsentiam deberi Pontifici Romano, si voluisset inter-esse.

**x In Ep. ad vigili-
lium quæ habe-
tur in fine primæ
collationis**

In Constant. 3. interfuit quidem imperator, & primo loco sedit, sed nullo modo fuit index: vltimus enim subscripsit: præsides igitur fuerunt Legati Agathonis Papæ, Petrus, & Georgius presbyteri, ac Ioannes Diaconus.

**y Teste Zonara
in Constant. 4.**

In Nicæno. 2. sine controuersia Petrus Archipresbyter, & Petrus Abbas Sancti Sabæ, legati Adriani. **1.** præfuderunt.

In Constantinop. 4. Donatus, Stephanus, Episcopi, & Marinus Diaconus: qui in ipsa act. **1.** rogati a concilio, vt ostenderent literas Papæ, quibus daretur eis præsentia, exhibuerunt literas Adriani. **2.** Primi nominantur, & subscribunt, quorum primus: Ego (inquit) *donatus Dei gratia Episcopus Hosiensis, locum obtinens domini mei Adriani, vniuersalis Papæ, huic Sanctæ & vniuersali Synodo præsidens, omnia quæ superius leguntur, promulgavi, & manu propria subscripsi.* In reliquis conciliis nulla est controuersia, Rom. Pontificem præse-

Soluuntur obiectiones.

CAP. XX.

PRima, in Carthag. 6. præfuit Aurelius, etsi adessent legati Papæ. In Aquileiensi generali, ut vult Caluinus, præfedit Ambrosius Resp. vtrumque fuisse prouinciale: & de Carthag. dubium nō est. Nec in eo adfuerunt legati Papæ, ut præfiderent, sed ut quædam tractarent nomine Romanę Ecclesię. De Aquileiensi probatur, quia fuisset alias 2. generale, deinde vix interfuerunt 30. Episcopi, denique PP. concil. ep. ad Imperatorem, dicunt non fuisse opus, congregare concil. generale. Neque tamen præfedit Ambrosius, sed a Valerianus Episcopus Aquileiensi.

Secunda, Cum catholici Episcopi (inquit Aug.) b & parteis Donati, iussu imperatoris disputando inter se, gestis apud Tribunalum, & Notarium Marcellinum cognitores habitis, contulissent &c. Et in fine asserit Marcellinum, ut iudicem, tulisse sententiam pro catholicis, contra Donatistas. Photinus c etiam petiit, & impetrauit ab imperatore iudices, coram quibus suam ageret causam.

Resp. ead. quæ ad 6. cap. 16. supra deinde, illa collatio, cum Donatistis, d extraordinaria fuit, & quadam necessitate suscepta, quod nequirent reprimi Donatistæ, nisi per temporales potestates.

Tertia, scribunt e Socrates, & Sozom. f Theodosium Imper. iussisse, ut singuli principes variarū g religionum adferrent ad se formulam fidei suæ, quod cum esset factum, Imperatorem Deum orasse, ut animum suum dirigeret in verâ eligenda fide: & tūc demum lectis omnibus confessioni. approbasse catholicam.

Resp. quidquid sit, certum est Theodos. non se iudicem fecisse in causa fidei. i. quia questio de qua agebatur, fuerat definita in concil. Nicæno, cuius adeo fuit assertor, ut noluerit h baptizari ab Episcopo Theſſal. nisi prius intelligeret, cum esse fidei Nic. 2. quia testimoniis Cōstantini, Valentiniani senioris, & Theod. i Ambros.

a Primus enim nominatur.

b In Breuiculo collationum circa principium.

c Apud Epiph. hæresi 17. & Sozom. 4. cap. 5.

d Ut colligitur ex Aug. 3. contra Iulianum 1.

e 5. cap. 10.

f 7. cap. 17.

g Id est Cathol. Arianor. Eunom.

h Apud Socrate

5. cap. 6.

i Epist. 32.

DE CONCILIIS

k Apud Theodo.
5. Histor. 23.

l Hac de re Ambrosius ep. 78. Scribit Sanctitas tua,

Flavianum ad Imperial. rescriptorum remeasse: Frustra

ergo tantorum sacerdotum susceptorum ad huius saculi iudicia

revertendum, Sane referendum arbitramur ad san-

ctum fratrem nostrum Romanæ sacerdotem Ecclesiæ

m Theodor. supr. Hic omittuntur obiectiones peti-

te ex Mose, Iosue, David &c. qui indices in spiri-

tualibus fuerunt quia id soluitur.

u. de sum. Pont. cap. 7 circa finem

itē petiit ex disputationibus coram laicis quia id solutum supr.

cap. 16.

a Apud Cypria. 1. ep. 3.

b Act. 15.

c Hæres. Nestorij nata. Constanti-

nopoli. damnata Ephesi Eutychetis, nata item Constanti. damnata Chalcedone.

Monothelitarum nata. Alexandria damnata Constantinop.

probat, imperatorum non esse, in causa fidei iudicare. Tantum ergo Theodosius legit sectariorum confessiones, ut illis satisfaceret, ne videretur eos inauditos damnare. Quid autem orauerit, nescitur certo; nam orasse, ut dirigeretur in fide eligendâ, est peccasse infidelitatis peccato, dubitando de fide quam semel acceperat. At omnes testantur, dumtaxat se laudabiliter Theodosium egisse. Probabilius ergo est orasse, ut nihil imprudenter ageret, & ne deciperetur, legendo confessiones tot hæreticorum.

Quarta, cum Rom. & Pontifices nollent Flavianum esse Anthiochenum Episcopum, aliter tamen Theodol. Imperatorem iudicasse, & egisse.

Resp. id fecisse Imper. ex potentia, non ex iustitia. Neque usquam in hac de re finita est causa, quin Damasus Papa condonasset delictum Flauiano.

Repelluntur conditiones, quas Lutherani requirunt in Concilio celebrando.

CAP. XXI.

RIMA, ut prius irritentur acta Concilij Tridentini. Sed nihil debet irritum haberi, nisi prius legitime damnatum.

Secunda, ut Concilium in Germania fiat. Est enim a canon Ecclesiasticas lites esse iudicandas, ubi exortæ sunt. Sed, sicut nolunt Lutherani fieri in Italia, ubi prævalent catholici, sic nolunt catholici fieri in Germ. ubi Lutherani: æqua ergo conditio est, ut fiat in finibus Germaniæ, & Italiæ, sicut est Tridentum. Ille verò canon intelligitur, de criminibus particularium hominum (facilius enim testes inueniri possunt, ubi est commissum crimen) non autem de causa fidei, unde orta questio de legalibus Antiochiæ, terminata est Hierosolymis. Ariana, exorta Alexandria in Ægypto, definita Nicæ in Bythinia b de Tertia, ut Papa neque indicet, neque præsit in Concilio,

cum sit altera pars. Sed non potest Papa suo priuari iure, nisi prius legitime conuincatur. Et si autem priuatus non possit, potest tamen supremus & princeps pars, & iudex esse, adde in Concilio, non solum Papam iudicare, sed etiam Episcopos.

Quarta, vt ex sola scriptura, & non traditionibus, sententiæ ferantur. Sed semel legitime definita, non debet iterum in dubium reuocari. Septima autem Synod; definiuit traditiones non scriptas, esse recipiendas.

Quinta, vt decisio non fiat penes suffragiorum pluralitatem, sed normam verbi diuini. Sed hæc est d contra formam omnium Conciliorum, Sexta, vt Romanus Pontifex absoluat omnes prælatos a iuramento fidelitatis sibi præstito. Sed non debent inferiores liberari ab obedientia superiorum, nisi hi prius legitime deponantur.

Septima, vt Theologi Lutherani voces decisivas proferre permittantur. Sed si per has voces intelligunt testimonium verbi Dei, non negamus. si debere hos esse verè iudices, est contra normam omnium synodorum, & quintam conditionem.

Octaua, vt detur saluus conductus, quo non solum personæ, sed etiam causa ipsa, etsi defendi nequeat a Lutheranis, tamen ad eò tuta sit, vt non valeat damnari. Sed hoc est ludere, non concilium petere. Quomodo enim poterunt vnquam controuersia terminari?

c In Conc. Ephe
fino iudicauit Cy
rillus Nestoriū.
quamuis diceretur
Cyrillus al
tera litigantium
pars. & ostendi
mus. 2. de R. Pon.
26. & infra lib. 2.
de Conc. in nul
lo concilio Pa
pam etiam accu
satam iudicari
posse, sed semper
remanere iudi
cem.

d Nec vsquam fi
nientur contro
uersiæ: semper e
nim quisque di
cet se normam
verbi Dei sequi.

LIBER SECVN- DVS, DE CONCILIO- rum authoritate.

PRIMA PROPOSITIO.

*Concilia Generalia a Pontifice confir-
mata errare non posse.*

CAP. I. & II.

a Luther asser.ar.
28. & 29. Caluin.
4. Instit. 9. §. 8.
b De partim re-
probatis & pro-
batis idem pro-
portionaliter est
iudicium, ac de
probatis, & re-
probatis.

Heretici, a nullum cōcilium esse vo-
lunt, quod errare non possit. Et
quidem de conciliis b reprobatis,
nihil est quod dicamus: cū certum
sit errare posse: de aliis sit prima con-
clusio. Fide catholica tenendum est, con-
cilia generalia a summo Pontifice con-
firmata, errare non posse, nec in fide nec
in moribus. probatur.

Primo Math. 18. Dixerat dominus de homine incor-
rigibili, *Dic Ecclesie, & si Ecclesiam &c.* At ne quis Eccle-
siam, siue prælatorum congregationem contemneret,
adiunxit, *Amen dico vobis, quæcunque ligaueritis &c.* Et
ne dubitaretur de assistentia Dei, quando episcopi
congregati aliquem damnant, vel absolunt, subiun-
git, *Vbi enim sunt duo vel tres &c.* Id est, si duo vel tres
congregati, in nomine meo, obtinent semper, quod

petunt a Deo, nimirum sufficiens medium, ad cognoscenda quæ necessaria sunt quâto magis omnes episcopi congregati in nomine meo? Itaq; siue pauci, siue multi, in nomine Christi, congregentur, semper habent assistentem Christum, sed in congregatione paucorum, & priuatorum, adest pro rebus paruis & priuatis, in multorum, pro rebus magnis, & publicis: ita hunc intellexerunt locum Conci. ^c 4. & 6. ^d Toletan. ^e 3. Innocent. apud ^f Gratianum, ^g Cælestinus, ^h Cyrill.

Secundò, i *Spiritus veritatis* (inquit Christus) *docebit vos omnem veritatem.* At episcopis eorū, hoc non convenit: ergo saltem omnibus cōgregatis, adiūcto capite summo Pontifi.

Tertiò, adfuit primo Concilio spiritus sanctus, Actor^k 15. Ergo & aliis legitime congregatis, non minus enim nunc eget Ecclesia spiritu sancto, quàm tunc.

Quartò, ex scripturis 1. constat Ecclesiam errare non posse, at tota authoritas Ecclesiæ formaliter, non est nisi in Prælatiis, sicut visus corporis, est tantum in capite: hi autem possunt seorsum errare: Ergo simul, non. Deinde Concil. generale, representat Ecclesiam vniuersam. 1. quia ^m 3. Reg. 8. vocatur tota Ecclesia Israël, cætus principum, qui cum Salomone conuenerunt. 2. grauissimi ⁿ PP. vocant Concilium generale, Conuentum orbis terræ, vel totius Ecclesiæ confessum. 3. Martinus ^o 5. iubet interrogari suspectos de hæresi: An non credant Concil. Generale Ecclesiam vniuersam representare. 4. si comitia rempublicam, vel regnum totum representant, quidni Concilium totam Ecclesiam? Si ergo Ecclesia nequit errare: Igitur nec Concil. legitimum.

Quintò, probatur testimoniis P demonstrantibus Pa-
pam, errare non posse.

Sexto, iubet deus ^q audiri, & sequi episcopos vt r^e p^{re}positos, f^{id} pastores, doctores, t^{em} speculatores, u^{el} patres. Ergo vel fallere non poterunt, vel causa erroris nostri reicienda in Deum: seorsim illos errare non est dubiu^m. igitur errare simul congregati nequeunt.

cep. ad Leonem.
d. A. 17.

e Non procul ab initio.

f Diit. 20. can. de
quibus.

g, Ep. ad Ephesi-
num Concil.

h In expositione Symboli Nicani

circap principium.
i Ioan. 16. v. 13.

πιστευσα της αλη-
θείας, οδηγήσει δε-

ducet, ὁμῶς αἰς πᾶσι
σας. in omnibus

πρὸς Ἀλήθεια.
Κ. Υ. 28.

1 Math. 16. v. 18.
Matth. v. ultimo.

1. Timoth. 3. v. 15.
in v. 4.

n Epiph. in fine
Ancoratus Euseb.

3. de vita Const.
Ci. August. 1.

contra Donatist.
18. & lib 2. c. 4.

Gelas ad Epilco.
Dardianæ. 8. Sy-

o In fine Concil.

Constantien.
p lib. 4. de summ.

Pontific.
q Lucæ 10. v. 16.

f Actor. 20. v. 28.
f Echaf. 11. v. 3.

Matth.vlt.v.19.&

20.
u Ezechi. 33. quod
de. B. i. f. a. n. i. s. i. n.

de Episcopis in
interpretatur Hic.
S. Greg. in Euseb.

& Greg. in Exec
x Galat. 4. v. 19.

DE CONCILIIS,

Probatur ex Patribus.

CAP. III.

PRIMO, docent PP. Concilij Generalis sententiam, esse in causa fidei, ultimum Ecclesiae iudicium, a quo appellari non possit. ita ^a Atha. ^b Aug. ^c Leo. ^d Concil. Ephes. & ^e Chalced.

Secundò, esse haereticos, & excommunicandos, qui non acquiescunt plenariis conciliis,

ita ^f Athan. ^g Leo, ^h Basil.

Tertiò, esse diuina, & a spiritu sancto edita, Concil. generalium legitimorum decreta. Ita ⁱ Athan. ^k Nazianz. ^l Cyrill. ^m Leo.

Quartò, potius esse moriendum, quam recedendum a decretis generalium conciliorum. ita ⁿ Ambro. ^o Hil.

^a Epi. ad Epistolum.

^b Epi. 162.

^c Ep. 50.

^d Circa finem.

^e Act. 5. can. ultimo & Martianus

Imperator L. Nemo

C. de f. Trinit.

^f Ep. ad Episcopos

Africa loquens de Nicæno Concilio.

^g Ep. 78.

^h Ep. 87. & Nazianz.

epistola priore ad Clidenium.

ⁱ Supr. Verbum Domini per oecumenicam Nicæam

Synodum manet in aeternum.

^k Orat. in Athanasio.

^l 1. de Trinit. loquens de Nicæno

Concil. ^m ep. 53. & 54.

ⁿ ep. 32. Sequor tractatum Nicæni Concilij, a quo me nec

mors, nec gladius poterit separare.

^o Qui re ipsa exilium propterea passus est ut

testatur in fine libri de synodis. Victor Africanus cap. 6. tribuli. de persecut. Vandal

describit plurima martyria SS. pro fide in Concilio Generali explicata.

Idem

Idem ratione probatur.

CAP. IIII.

PRIMA, si errare possent huius. Conci. nulum esset firmum in Ecclesia iudicium, quo controuersie componi, & vnitas Ecclesie seruari posset. Nihil enim maius est, Concilio generali approbato.

Secundò, meritò reuocarentur in dubium omnes damnatę hęreses, a Conciliis generalibus.

Tertio, nulla esset certitudo de multis sacre scripturę libris, nam de Epistolis ad Hebrę. Petri 2. Ioan. 3. item Iacobi, Iudę, & Apoc. tandiu est dubitatum, donec a concilio res declarata est.

Quarto, sequeretur omnia Concil. intolerabilem admisisse errorem, nimirum proponere credendum aliquid de fide, quod non constat, an sit verum, an falsum.

Secunda propositio.

CAP. V.

Oncilia particularia a summo Pontifice confirmata in fide, & moribus errare non possunt. Probat. a 4. lib. de sum Pontifi.

Primò, quia Papa dūtaxat errare non potest, vt a probauimus: ergo neque quodcunque Concil. ab eo confirma-

tum.

Secundò, si errare possent, multę hęreses, vt Pelagianorum, Priscilianistar. &c. ab eis damnatę in dubium reuocari possent.

Tertio, nullum hucusque inuentum est errasse.

Quarto, 7. Synodo *b* & octaua *c* dicunt PP. se venerant, & recipere, etiam localium concilior. decreta, quę diuinitus inspirata vocat ead.

b Act. 3.

c Act. ult. can. 1.

DE CONCILIIIS,
Soluuntur argumenta ex scripturis,
& Patribus.

CAP. VI. & VII.

a Est Caluini. 4.
Instit. 9. §. 3.
b Vt Illa 56. v. 30.
Osee 9. v. 3. Hier.
6. v. 13.

e lib. de vnitate
Ecclesie cap. 12.
d Philipp. 2. v. 21.

g 2 Petr. 2. v. 1.
Act. 20. v. 30.
Matth. 24. v. 11.

f cp ad Procopiũ.

CAP. 7.

g Ep. 52. ad Atha.

h lib. 4. de Verb.
Dei cap. 11. ante
vltim. arg.

RIMVM, a ducitur ex locis
h quibus reprehenduntur pa-
stores, Sacerdotes, & Prophe-
tæ, non solum improbitatis,
sed & ignorantie.

Resp. 1. frequentissimũ esse
in scripturis, vt propter ali-
quos malos reprehendantur
omnes, vt annotauit *e* Aug.

ita enim Apostolus dixit, *d. Omnes querunt, quæ sua sunt*
&c. 2. hæc dici solum de sacerdotibus &c. separatim,
non autem simul congregatis 3. non continuo licere
transferte, omnia quæ dicuntur de sacerdotibus anti-
quis, ad sacerdotes noui Testam: habemus enim infalli-
bilitatis certiores promissiones Dei.

Secundum, ex locis *e* quibus prædicitur fore in po-
pulo Christiano falsos doctores, sectas perditionis
insinuantes.

Resp. hæc de hæreticis aperte intelligenda esse.

Tertium, *Ego* (inquit *f* Nazian.) *si vera scribere oportet, ita animo affectus sum, vt omnia Episcoporum. Concilia si-
giam: quoniam nullius Concilij finem letum, faustumque vidi,
nec quod depulsionem malorum potius, quam accessionem, &
incrementum habuerit.*

Resp. loqui de illegitimo Concil. Nam Gregorij ætas
incidit inter primum, & secundum Conci. quo tempo-
re multa celebrata sunt Concil. quæ propter frequen-
tiam Episcoporum Arianis fauentium, infelicem ha-
buerunt exitum. Propterea desperabat Nazianz. sicut
& Basilius, tunc posse congregari legitimum.

Quartum, *Nec ego Nicenum* (inquit Aug.) *nec tu debes*
Arminense. *h* Resp. supr.

Quintum, ex lib. 2. de Baptis. 3. quo docet Aug. Conc.
plenaria priora, a posterioribus emendari.

Resp. 1. fortè loqui de illegitimis concil. quæ reuer-

emendantur 2. si de legitimis, i. agere de questionibus facti. Nam præcipua catholicorū cum Donatistis, quæstio erat, tradidisset ne Cæcilianus libros sacros hostibus fidei, necne; vel loqui tantum de quibusdam constitutionibus circa mores, siue ritus, quæ pro diuersorum occasione temporum legitimè mutantur.

Sextum, agnoscit & Leo Concil. Chalcedonense legitimum: & tamen illud ambitionis, & inconsultæ temeritatis arguit.

Resp. legitimum Concil. in eo posse errare, quod non sit legitime. At decretum reprehensum a Leone, i. editum fuit absentibus legatis Pape: & proinde illegitimè.

Septimum, m. Isidorus asserit dissentientibus inter se Conciliis, standum esse antiquioribus.

Resp. loqui de concil. non expressè cõfirmatis a Papa. n. Octauū, titulus decreti Gratiani est, *Concordantia discordantiarum*. Ergo concilia inter se pugnant. Sed loquitur tantum de apparentibus discordantiis, vere enim, concordari nequeunt.

Nonum o. Gratianus dicit Concil. Episcopalia, esse inuolida ad definiendum, & constituendum, non autem ad corrigendum.

Resp. loqui de prouincialibus conciliis, quæ ordinariè non instituuntur ad fidei constituenda dogmata, sed tantum ad corrigendos mores. Si tamen aliquid definirent de fide, approbareturque a Papa, illud proculdubio validum esset.

Soluantur ex Conciliorum erratis petita.

CAP. VIII.

RIMVM, 3. Reg. 22. 400. Prophetæ simul omnes errarunt.

Resp. i. hos omnes non fuisse prophetas domini: quæ fuit enim Iosaphat; nū esset aliquis propheta domini: respōdit Achab,

a. Remansit unus (qui non erat ibi) sed ego odi eum. 2. Conc. non prophetarum, sed sacerdotum esse debere; non coactū fuisse a sum. Pōt. sed ab Achab implissimo rege.

Secund. Concilium Iudæorum, summo præfide Cai-

DE CONCILIIIS

b Ioan. 9. v. 22.
c Marci. 13. &
 Ioan. 11.

pha, excommunicauit *b* confitentes. Iesum, esse Christum, quem postea, *c* reum mortis iudicauit.

d Dan 9. ad finem.

Resp. Pontifices, & Concil. Iudæorum non potuisse errare, antequam Christus veniret, sed eo præsentē potuisse, imò *d* prædictum fuisse erraturos, & negaturos Christum. Sicut nō est necesse Vicarium Papæ non posse errare, cum ipse Papa præsens regat Ecclesiam.

e Non esse eogen
 das gentes ad le-
 galia seruanda.

Tertiò, constat sententiam *e* Petri in Concil. Hieros. qui iudicauerat gentes non debere cogi ad legalia, bonam fuisse. Hanc tamen Iacobus, quem sequutus est Concilium, mutauit, & *f* legem statuit quæ defendi nequit, nisi dicamus concil. non obligare.

f Esse abstinentiam
 a sanguine & suf-
 focato, quod est
 Iudaizare.

Resp. Iacobum non mutasse Petri sent. sed solum antequam res definiretur, putasse addendum sententiæ Petri, præceptum illud positum de abstinentia a fornicatione, quia non putabatur peccatum a Gentibus, & a suffocato & sanguine, vt facilius Ecclesia ex gentibus, & Iudæis coalesceret. Postquam autem finis legis cessauit, lex quoque tacuit, vide *g* sup.

g 4. de sum. Pont.
 ca. 16. in 3. argu.
b dist. 20. can. de
 libellis.

Quartò, Concilium Neocæsariense confirmatum ha Leone 4. & receptum in Nicæno. 1. prohibet *h* secundas nuptias.

i Vt dicitur in
 Concil. Florent.
 sess. 7.
k Can. 7.

Resp. i. vel loqui de eo qui simul duas uxores habet. 2. vel tantum prohiberi solemnitatem secundi matrimonij, cui solemnitati, propriè conuenit nomen nuptiarum, quæque semel tantum in Ecclesia fieri cōsuevit, videlicet quando virgines coniunguntur.

l Test. fidor.
 2 de officiis. 19.

Quintò, Concil. Nicænum malè, 1. sanxisse non esse idoneos sacerdotio, qui se castrauerunt, & tamen sacerdotes non posse nubere, est enim id impossibile & periculosum. 2. Paulianos esse rebaptizandos. 3. damnasse militiam can. 11. Ad 1. nullam esse impossibilitatem, aut periculum, quod a tot piis obseruatum, & obseruatur. ad 2. Paulianos, quod non crederent Trinitatem, non baptizasse in nomine Trin. 5. & proinde nullū eorū baptisma: ad 3. militiæ cingula olim maximi fuisse honoris, ac cōmodi, quo *m* priuabatur ab Impe. Ethnicis, cōstantes in fide Christiani. Damnat ergo Conc. tantum eos, qui cum fidei ardore cingulum abiecerant. Deinde iterum ambiebant cingulum, parati abnegare fidem. Primo

m Euse. 8. hist. 4.
 & lib. 10. cap. 8.
 Ruff 10. cap. 32. &
 lib. 11. c. 2.

quia Theodorus Balsamon, & Zonaras ita hunc exposuerunt canonem. 2. n. Rufinus ita ponit. *Qui propter confessionem, militiam abiecerant &c.* 3. Quia in toto can. agitur de lapsis, & primò, de his qui metu vitæ, aut opum amittandarum negauerunt, deinde de huiusmodi libellis.

n 10. cap. 6.

Sextò, Concil. Aurelian. 2. errauit can. 2. primò, quod non liceat sacerdotibus suis vxorib. vtii cōtra concil. Gangrense can. 4. confirmatum à Leone 4. Secundò nō esse assumendum coniugatum ad sacerdotium nisi conuertatur à coniugio: non conuertimur autem, nisi à malo Ergo iuxta hoc concil. erit matrimonium malū.

Ad 1. Concil. Gangr. non loqui de sacerdotibus habentibus vxores, saltem vt vxores, sed, *Quicumque* (inquit) *discernit à presbytero, qui vxorem o habuit, quod non oportet, eo ministrante, de oblatione percipere, anathema sit.* Ad 2. conuersionem dici etiam à bono statu, ad meliorem, quomodo Gregor. 1. ep. 100. vocat professionem monachatus, conuersionem.

o Non dixit qui habet.

Septimo, Sirmienſe videtur receptum, quia damnauit errorem Photini, & tamen in eo confirmata est hæresis Arii: Sardicēſe confirmatum fuit p à Leone 4. & tamen Arianorum fuisse docet q August.

p Dist. 20 can. de libellis.

Resp. in vtroque tantum recipi, quod fidei catholicæ consonū est videri sup. August. verò non videtur salius vidisse ex Sardicēſi, quam quid ediderant 70. Episcopi Orient. in condemnationē fidei catholicæ, & Athanasii.

q 3. Contr. Cresconium. 34.

Octauo, concil. Laodicenum statuiffe reddi, secundum indulgentiam, iis communionem, qui secundis nuptiis iuncti sunt. At indulgere est condonare peccatum. Igitur illi peccauerant.

r cap. 7.

s Vide lib. 2 de Sum. Pontif. cap.

22. &c. vbi soluntur argum. de iure appell. arg. vl.

t Cap. 1.

Respon. 1. vt ad Neocæsar. 2. solū velle reddendam bigamis communionem, quam in discreto zelo, nonnulli Episcopi illis ademerant: dixit autem secundum indulg. non quod condonaret peccatum, nam initio can. vocat nuptias bigamorum liberas, & legitimas, sed iuxta Apost. 1. Corinth. 7. quod minus bonum concedat quamuis maius optaret, nimirum viduitatem.

u v 6. τὸν δὲ λὶς κατὰ συγγένειαν, ἡ κατ' ἑκκλησίαν. hoc autem dico secundum indulgentiam non secundum imperium.

x Can. 47.

y Cap. vltimo.

Nono Cōc. Carth. x 3, numerat in can. scrip. Tob. Iud. Bar. Sap. Ecc. Macch, Apoc. quæ Laodicēſi non recipit.

Resp. 1. Conc. Carthaginense maioris esse authoritatis, quia nationale, Episcopos 44. & confirmatū a Leone 4. At Laodycēnū, fuit provinciale Episcopo. 12. a nullo confirmatum Papa. 1. Laodicēnum posuisse solum in canone libros de quibus Episcopi huius Concil. certi erant, alios omisisse, non negans, sed nolens rem dubiam definire, quam magis postea discussam Carthaginense definiuit.

2. Can. 17.

Decimò, & Tolertanum 1. iussu Leonis 1. celebratum admittit ad communionem, qui concubinam habet, dummodo non sit vxoratus.

a Dist. 34. can. omnibus.

Resp. concubinam dupliciter dici, 1. quæ assumitur ad consortium thori sine consensu mutuo coniugij. 2. quæ ducitur vera vxor, sed sine dote, & externa solemnitate, vt rectè obseruata Gratianus, estque conforme Iuri Ciuili, sicut patet ex 18. Nouella Iustiniani priori modo loquitur Leo ep. 9. 2. cum ait, Concubinam non esse verè vxorem, posteriori Concilium. Dices, quomodo id Leo absolutè dicere potuit, cum huius Concil. fieri iussit. Respondeo, fuisse tantum vltimi canonis auctorem.

b Initio Concil.

c Vt patet Chro. Prosperi.

Nam b dicitur Conci. congregatum tempore Honorij, & Archadij. At Leo c creatus est tempore Theodosij Iunioris, 33. annis post Archadij mortem: Concilium ergo habitum fuit ante Leonem, & postea tempore Leonis, facta fuit illa Explicatio fidei can. 17. & annexa concilio, quia iidem Episcopi subscripserunt, qui in concilio fuerant.

d In Carolo magno.

Vndecimo, Synodus 7. pugnat cum Constantinop. Sub Copronymo, vt patet & cum Francofordiensi in quo legati Papæ affuerūt primò quia d Ado, Aimoinus, Abbas vsper. & alij historici, docent damnatam 7. Synodum a Francofordiensi: 2. quia libri quatuor Caroli magni, qui anno. 1549. prodierunt, totis viribus contra imagines agunt, pro quibus pugnat Synod. 7. fuerunt autem approbati in Francofordiensi.

e Zonaras, & Cedrenus in Copronymo.

Resp. Illud Constantin. nec legitimum nec generale fuisse. e Nec enim aut per se, aut per legatos affuit Papa: Nec tres præcipui Patriarchæ Alexand. Antioch. Hiero. Et nusquā fuit numeratū inter legitima Cōc. Ad Francoford. dico 1. illi esse anteponendum Nicænā 2. siue 7. Synod.

que certè fuit vniuersaliòr & antiquior, ac sine contro-
 uersia à R. Pontifice fapprobata. At si vera sunt quæ g
 Magdeburg. asserunt repugnauit Francofordiensi A- f Leone 3. vt pa-
 drianus per legatos. 2. incertitudinem maximam hac ter ex Iuone. 4 p.
 in re versari. Non enim authores satis sibi constant. c. 147.
 Nam decretum Francofordiense in libris Carolinis, ait g Centur. 8. cap.
 damnatam fuisse in Francoford. synodum, quæ Con- 9. col. 639.
 stantinopoli conuenerat, & imagines adorari iusserat.
 At quæ id iussit, fuit Nicæna, non Constantinopo-
 litana libri Carolini, damnatam in Francoford. syno-
 dum factam Constantinopoli in Bythinia, sine autho-
 ritate Papæ, pro imaginibus adorandis. Et Constanti-
 nopolis non est in Bythinia, sed in Thracia. h Hincma-
 rus, damnatam quæ in Nicæa conuenerat, sine autho-
 ritate Papæ: quæ certè non erit nostra 7. synodus. Ai-
 moinus: & Vrsper. k damnatam quæ conuenerat Con-
 stantinopoli sub Constantino & Irene. At quæ hoc tē-
 pore congregata, fuit Nicæna. Platina, l Blondus, m
 Sabellicus, n Paulus o Æmil. damnatam synodum, de
 tollendis imaginibus. quam Græci septimam generalē
 dicunt quæ certè, nequit esse Nicæna 2. Quia tamen o-
 mnes conueniunt, reprobata fuisse septimam syno-
 dum, quæ decreuerat adorandas imagines: dicimus in
 Francoford. duas p fuisse synod. damnatas, Constanti-
 nopolitanam videlicet, contra imagines, & Nicænam
 2. pro imaginibus, vt patet ex libris Carolinis, & Hinc-
 maro. Porro damnatam Nicænam per errorem, & ma-
 terialiter tantum. author enim librorum Carolinorum
 imposuit synodo Nicæna 2. definiuisse adoran-
 das imagines latriæ cultu, & id factum à Græcis
 sine consensu Papæ: quibus duobus mendaciis pro ve-
 ritate habitis, synodus Francofordiensis damnauit Ni-
 cænam 2. Errauit ergo tantum Francoford. sed in quæ-
 sitione facti, non iuris: Deinde non solum non con-
 sensit Papa huic decreto, sed & reprobauit.
 Huiusmodi autē libri dicti Carolini, neque Carol. mag.
 sunt, neque authoris alicuius momenti, quamuis anti-
 quissimi. i. quia extat q liber Adriani I. ad Carolum ma-
 gnum, in quo, libri isti accuratè refelluntur. vnde col-
 ligitur ab aliquo compositos hæretico, mislosque à Ca-

h cap. 20. lib. cō-
 tra Hincmarum
 Laudunens. qui
 ipso fere tempo-
 re floruerat.
 i cap. 85 de gestis
 Francorum.
 k in Chron. ann.
 793.
 l in Adriano.
 m lib 1 decad 2.
 n lib 8. Ennead 8
 o 2de gestis Frā-
 corum.
 p & fortasse hæc
 fuit causa cur ita
 varient historici.

q in tertio tomo
 Concil. Esse autē
 hunc libr. verē A-
 driani ex Iuone
 constat qui mul-
 ta ex hoc li. in 4.
 sui decreti partē
 transtulit.

DE CONCILIIS,

rapud Zonar. & rolo ad Papam, vt eis responderet. 2. Adrianus I. r de-
Cedr. in Isauro. fecit à Græcis Imperatoribus, quod imagines insecta-
rentur, seque in tutelam Francorum contulit, quomodo ergo verisimile, Carolum eadem hæresi laborasse? 3.

Jonas Aurelianensis / qui floruit sub Ludouico Pio, scri-
bit Claudium Taurinensem eius hæresis patronum, to-
to tempore Caroli, nusquam ausum mutire, 4. testa-
tur Paulus Æmil. / Pipinum Caioli patrem, in quodam
Gentiliaco Concilio refutasse errores Græc. contra i-
magines: misilleque postea Carolum, Episcopos 12. ad
Concilium Romæ celebratum sub Stephano, contra
eundem errorem. 5. Carolus fuit græcè, & Latine pe-
ritus, prudens, & ingeniosus. At libri Carolini sunt ho-
minis imperiti, & leuis. Nam Constantinopolim dicit
in Bithinia, concilium pro cultu imaginum in Constā-
tinopoli, Nicænos PP. docuisse, Eucharistiam esse ima-
ginem corporis Christi, quod tamen non solum non
defendunt, sed etiam refellunt. Sed quamuis hi li-
bri Caroli essent, quid aliud haberent aduersarij, quam
testimonium vnius hominis laici, & militis?

Duodecimè, R. Concil. sub Nicolao 1. definiuit non
solum Sacramentum Corporis Christi, sed etiam ipsum
verum corpus tractari, & frangi sacerdotum manibus.

Resp. Nusquam dubitatum fuisse ipsum corpus non
in se reuera frangi sed solum, an signum quod frangi-
tur, sit nudum signū an reuera contineat corpus Chri-
sti. Et quia Berengarius docuerat esse nudum signum,
ideo Concil. constituens abiurationis formam, voluit
Berengarium dicere, non solum sacramentum, sed etiā
verum Christi corpus frangi, id est, signum habens rea-
liter coniunctum Christi corpus.

Decimotertiò Lateranense 4. definiuisse pro articu-
lo fidei transubstantiationem in Sacr. Euch. contra E-
phesinam synod. prohibentem ad symbolum additio-
nem. Respond. neque addidisse ad symbolum, neque
prohibitionem hanc habere ius in conc. gen. legitim.

Decimoquartò, Constantiense 11 excommunicasse
communicantes, sub vtraque specie. Basileense autem
id concessisse Bohemis.

Resp. Quicquid sit de authoritate horum concilior.

non pugnare intra se. Constantiense enim, solū magis contra communicantes huius, sine licentia Ecclesiæ: sic enim intelliguntur præcepta maiorum. Nam qui præcipit non priuat se authoritate dispensandi.

Soluuntur obiectiones ex Ratione.

C A P. I X.

Prima. In omni cætu multitudinis, sæpè accedit, vt maior pars vincat meliorem. Igitur in conciliis Ecclesiæ, vbi definiuntur omnia, ad plura suffragia, facile fieri poterit, vt contingat error.

Secunda, quis nouit an vllum fuerit vnamquam legitimū concil. 1. quia nescitur an qui conuenerint, habuerint veram fidem, & ordinationem. 2. quia ex historicis humanis qui mentiri possunt, habemus certitudinem de Conciliis præteritis.

Ad 1. verum esse anteced. in cætibz humanis, at nusquam absolutè in Ecclesiasticis quibus præsidet Papa cum Spiritu sancto.

Ad 2. probationem primam, sufficere vt conuentus Episcoporum legitimus sit, conuenire illos, qui in Ecclesia ordinariè præsident, & Episcopi veri ab omnibus habentur, quicquid tandem habeant in mente: certi sumus enim tales errare non posse, simul congregatos eū Papa, totam Ecclesiam docendo. Quamuis nullo modo est verisimile, Deum permissurum Episcopos alicuius concilii legitimi, maiori pro parte hæreticos mentales esse. Ad 2. constare de legitimo concilio euidenter, iis qui tunc viuunt, nobis verò, fide certissima humana, & Ecclesiæ traditione, quæ id allerit, & nullus contrarium sentit: quod quidem sufficit.

Tertia Propositio.

CAP. X.

CONCILIA particularia, non probata à Summo Pontifice, non omnino certam fidem faciunt: quamvis temerarium sit eis non acquiescere. Probatur prima pars.

Primò, quia Concil. Carthag. sub Cypriano, Episcop. 85. quorum plerique Sancti martyres, aut Confessores,

errauit.

Secundò, in quinta synodo Romana, sub Symmacho, legitur concilia Prouincialia, quia præsentiam Papæ non habebant, valitudinem perdidisse.

a in chronie. anni
420.

Tertiò, scribit Prosper a hæresim Pelagij damnatam à Concilio Africano 217. Episcop. non prius ab Ecclesia totius orbis condemnatam, quam Zozimus Papa, decreta huius concilij probasset.

Obiicies cap. Ad abolendam, extra. de hæreticis, excommunicari omnes iudicatos ab Ecclesia Romana, vel Concilio Prouinciali hæreticos.

Resp. 1. aliud esse iudicare aliquid hæresim esse, aliud aliquem incidisse in hæresim: de priori, non loqui illud cap. sed de posteriori, ad quod non requiritur posse condere dogmata fidei, siquidem & hoc etiam modo iudicant inquisitores. 2. posse etiam particularia concilia iudicare de ipsa hæresi, quando res est facilis. 3. quando etiam est dubia, si id faciat ex commissione sedis Apostolicæ, vel saltem decisionem suam ad Papam mittant.

b act. 3. & synod.
8. act. ult. can. 1.

Secunda pars probatur, Primū, quia in 7. Synod. b honorantur Synodi locales, ac suscipiuntur, nec fit mērio confirmatorum, vel non. Secundò, quia plurima horum videntur ipso Ecclesiæ vsu quodammodo probata. Tertiò quia si aliquot Patres in eandem sententiam conuenientes faciunt argumentum probabile, quanto magis 50. aut 60. simul congregati?

Quarta Propositio.

CAP. XI.

CONCILIA generalia ante confirmationem summi Pontificis errare possunt, nisi Patres in definiendo sequantur Pontificis instructionem. Probatum.

Quatuor modis fit generalis concilij definitio, *Primò*, dissentientibus legatis Papæ, & hoc modo *a* erravit concil. Ephesinum 2. *Secundò*, consentientibus legatis, sed contra instructionem Papæ: & hoc modo *b* erravit Constantinopol. sub Nicolao I. atque hæc concil. dici debent reprobata, idem enim est, siue Pontifex expresse concilium reprobet, siue concilium agat contra Pontificis sententiam. Neque dici possunt legitima, quæ cum suo capite pugnant. *Tertiò*, consentientibus omnibus etiam legatis, sed non *c* habentibus certam instructionem à Papa. *Quartò*, habentibus.

a ut patet ex ep. Leonis 24. & 25.
b ut constat ex epist. Nicolai ad Patriarchas & Episcopos Orientis. ac ex Zonara in Michaeli.
c ut in Concilio Tridentino.

De tertiò, res sub opinione versatur. Tamen videtur tale concilium errare posse.

Primò, quia si errare non posset, eius iudicium esset ultimum, & irrefragabile. At non est, nam eius confirmatio à Papa petitur, qui potest approbare, vel reprobare.

Secundò, firmitas concilij nascitur ex consensione, & conjunctione membrorum cum capite. At caput nondum aperuit suam sententiam: etsi enim adsint legati, nomine Pontificis, tamen reuera non sunt Pontifices ipsi.

Tertiò, Basileense d. Concil. cum legato Pontif. statuit concil. esse supra Papam, quod nunc iudicatur erroneum. *d* sess. 8.

Quartò, errare potest concil. agēs contra instructionem Papæ. Ergo etiam quando nulla instructio habetur. Non enim tenentur Episcopi illam sequi instructionem, alioquin non essent suffragia libera.

DE CONCILIIS,

Obijciunt 1. huiusmodi Concil. vniuersam representa-
re Ecclesiam; ergo nequit errare.

R. Primò, non representare perfectè Eccl. vniuers.
nisi ad sit summ. Pontificis sententia, est enim præci-
pua, & summa pars, nempe caput 2. et si representaret,
non tamen prius censi absolute, quam accesserit
confirmatio Papæ. firmitatem autem non habet, &
infallibilitatem, antequam absoluat.

Secundò, Concilia dicere anathema contrarium sen-
tientibus, antequam confirmetur. R. Intelligi, id vim
habiturum, cum fuerint approbata à Papâ.

De quarto vix dubitari potest. *Primò*, quia in tali
Concilio inuenitur expressus capitis consensus, ac
membrorum: & proinde totius absolute Ecclesiæ, quæ
sine dubio errare non potest. Nec refert illam instru-
ctionem datam à Pontifice, non videri definitiuam se-
dis Apostolicæ sententiam. Nam quando Concilium
consentit cum Pontificis sententia, decretumque for-
matur à legatis, nomine Papæ, tunc incipit esse sen-
tentia definitiua, & vltima non solum Concilij sed
etiam Papæ. Papa enim solet mittere legatos instru-
ctos de sua sententia cum ea conditione, vt si concilium
consentiat iudicio Papæ, formetur decretum, sin-
minus differatur decreti formatio donec Rom. Ponti-
fex consultus respondeat.

Secundò, quia concil. e Chalcedon. se idè dixit pe-
tere confirmationem à Leone, quod præter decretum
de fide contra Dioscorum (editum consentientib. le-
gatis Papæ ab eo instructis) alia etiam statuerat, sine
expressa Papæ sententia, vnde liquet se solum petere
confirmationem eorum, quæ sine sententia Papæ de-
creuerat.

Tertiò, in huius. Conciliis non expectata alia confir-
matione, mox fit executio, id est, damnantur / vt hæ-
retici manifesti, ac deponuntur ab episcopatu, vel sa-
cerdotio, contrarium sentientes. At si hæc Concil. er-
rare possent ante confirmationem, non essent manife-
stè hæretici, resistentes ante confirm.

e Actio. 3.

f In Concilio
Nicæno 1. dam-
nati sunt, & in
exilium acti. 6.
Episcopi vna cū
Ario, apud Rus-
sin. 10. hist. 3. in
Ephesino dam-
natos, & deposi-
tus. Nestorius.
apud Euagr. 1. ca.
4. in Chalc. act. 3.
Dioscorus & act.
4. iudicantur hæ-
retici 6. Episcopi
Ægyptii quod
nullent acquies-
cere decreto
prolato act. 3.

*An sit maior authoritas Concilij, quam
scripturæ.*

C A P. XII.

Hæretici a nostri passim clamant nos subijcere scripturam Conciliis, sed mentiuntur; Nam anteponimus: fatemur enim, Primò scripturam esse verbum Dei immediate reuelatum, quia vel noua quædam reuelabantur scriptoribus sacris, aut Deus immediate inspirabat, & mouebat scriptores ad scribenda ea quæ audierant, vel viderant, eosque dirigebat, ne vlla errarent in parte. At Concilia tantum declarare quodnam sit verbum Dei scriptum, vel traditum, ac quomodo intelligendum, & præterea ex eo deducere per ratioecinationem conclusiones.

Secundò, scriptores sacros non multum laborasse, in suis edendis libris. At Concilia ipsas conclusiones debere disputando, legendo, cogitando eruere.

Tertiò, scripturam sacram nullo modo errare posse. Concilia posse, in particularibus iudiciis.

Quartò, nec quidem vnum verbum in scriptura superfluum esse, sed omnia spectare ad fidem. In Conciliis ipsa tantum nuda decreta, quæ proponuntur, tanquam de fide pertinent ad fidem, nec verba, sed sensus decretorum attendi debent. Non enim hæreticum est dicere, in Canonibus concilior. aliquod verbum esse superfluum, aut non rectè positum: nisi fortè decretum versaretur circa huiusmodi verbum.

Quintò, scripturam non egere approbatione Papæ, vt sit authentica: sed solum vt nobis innotescat eius authoritas. Concilia vt sint rata, egere hac approbatione.

Obiicitur primò, Gratianus can. c. in *Canonicis* affirmat epistolas Pontificum decretales, numerari debere inter scripturas canonicas, can. verò d. *Decretales*, dicit

a Caluin. lib. 4.
Insti. 2. §. 14.

b Vtin Concil.
Nicæn. in verbo
ἐκείνῳ. in Ephes.
sino 2. c. 1.

c Dist. 19.
d Dist. 20.

DE CONCILIIIS,

Conciliorum canones eiusdem esse authoritatis, cum decretalibus epistolis.

a 1. ep. 24.

Secundò e Gregor. 1. ait se venerari 4. prima Concilia, sicut Euangelia.

Ad 1. resp. 1. Gratianum tribuere illum canonem *In Canon.* Augustino, 1. de doct. 8. cum tamen codices emendati B. Augustini longè aliter habeant, nimirum, iudicium de scripturis sanctis pertinere ad Ecclesias; & ad eas potissimum, quæ Apostolicas sedes, vel epistolas accipere meruerunt, 2. has epist. vocare sacras, non quidem vt Euangelia, sed vt distinguuntur a prophanis, & canonicas, vt distinguuntur a scriptis Patrum, quæ regulæ non sunt, nec obligant.

f Matth. 3. v. 48.

Ad 2. resp. primò vel illud, *sicut*, sonare similitudinem, non æqualitatem; quemad. istud, *f. & ite perfecti sicut pater &c.* 2. vel loqui tantum Gregorium de certitudine iudicij in decretis fidei.

a Hæc quæstio orta est tempore Concilij Pisani, cum simul sederet in schismate Grego. 12. & Benedict. 13. nec vellent iuxta iuramentum a se præstitum Pontificatui renunciare tunc enim Cardinales Pisani conuenerunt, & hanc quæstio tractarunt & eadem Concil. Constantinense, & Basileense.

b Nominatum Hermannii Hamelmanni; cap. 13. prolegomen. c Vt Gerson & Almainus in tractatib. de potestate Ecclesiæ, Nicolaus Cusanus tract. de concordantia canonica. 1. cap. vltim.

An a Concilium sine Papa, sit supra Papam, ita vt Papa teneatur illi obedire.

CAP. XIII. ET XIII.

Rima opinio est b hæreticorum, & quorundam Catholicorum, Concilium esse supra Papam. Sed hæretici volunt Papam, ad summum, esse tantum Patriarcham occidentis. At Catholici volunt Papam esse in Ecclesia, quod Dux Venetiarum in Republica Ve-

neta: nimirum, sicut Dux est supra singulos magistratus, ac Senatores & ciuitates Venetiis, non tamen supra totum Senatum simul collectum: & quando moritur Dux, certum est totam authoritatem etiam ducalem esse in Senatu. Sic Papam esse quidem caput, & pa-

storem singulorum Christianorum, & Ecclesiarum, si scorsim sumantur, non autem totius Ecclesie simul congregatae in Concilio generali, cui immediate omnem d potestatem soluendi, & ligandi tribuit Christus; quamvis eam exerceat Papa, tanquam instrumentum generale, quod Ecclesia nequeat congregata in Concilio semper manere.

Secunda, Papam quidem esse supra Concil. & a nemine inuitum iudicari posse: tamen posse subicere se Concilio, & si hoc fecerit, acquiescere debere sententiae Concilii.

Vltima fere communis, ita Papam esse supra Concilium, vt non possit etiam se subicere sententiae Concilij coactiue.

in Ecclesia e Est gloss. in can. Nos si incompetenter. 2. q. 7. & in can. in Synod. d. 63. f. Alberti. D. Thom. Bonauent. Richardi, Paludani &c. in 4. d. 19. Antoninus 3. p. tit. 22 cap. 10. § 4. sum. historial. Turrecrem. 2. cap. 93. & 104. summae de Ecclesia. Canonistae fere omnes in cap. significasti de electione. Sanderus 7. de visibili Monarchia p. 540. cum agit de Concilio Constant.

Prima propositio.

C A P. XV.

Romanus Pontifex est pastor, & caput etiam totius Ecclesie vniuersalis simul congregatae constitutus immediate a Deo.

primò probatum a est esse a 1. De sum. Pöe. pastorem & caput Ecclesie cap. 10. & 11.

Matth. 16. Tu es Petrus &c.

At ibi per Ecclesiam intelligi etiam vniuersale concilium probatur. 1. quia ad-

uersarii concedunt in 18. capite ad hæc verba, Dic Ecclesie, intelligi concil. generale. 2. concil. est propriissimè Eccl. Christi: Nam Eccl. est cōgregatio fidelium, ergo quo magis vniti, eo magis Eccl. At itultū est, cū aliquid pronūtiatur de alio absolute excipere id quod propriissimè

DE CONCILIIS,

per illud significatur. 3. Ecclesia semper est vna familia, regnum &c. Igitur si Pontifex est caput, & pastor Ecclesiae, non certe dispersa, quae nulla est, sed congregare.

b Sup. cap. 14 &
15. ac 16.

Secundò, eundem fuisse *b* constitutum per hæc, *Pasce oves meas*. At concilium, vel spectat ad oves Christi, vel non: si prius, ergo eius caput, & pastor Papa si posterius: ergo per congregationem definiunt Christiani esse oves Christi, quod est absurdum.

c Decreto de Pa-
pa.

d Sess. 15.

Tertio, Chalcedon. concilium ad Leonem scribens *Quibus* (inquit, scilicet Patribus concilii) *tu quidem ut caput praeeras*. Florentinum definiuit *c* Pontificem esse totius Ecclesiae caput, & accepisse a Domino plenissimam potestatem regendi vniuersalem Ecclesiam, Constantiense, *d* damnauit hæresim Ioan. Huius. asserentis *e* Papam non esse caput Ecclesiae.

e Artic. 10.

Quartò, Papa est vnum caput. Ergo vnius corporis caput, at Ecclesiae particulares seorsim sumptae, non sunt vnum corpus. Ergo simul sumptae.

f Sicut habetur
cap. *Vbi periculum
de electione in 6.*
g Supr.

Quintò, Ecclesia vniuersalis etiam in Concilio, est vnum visibile corpus. Ergo vnum debet habere visibile caput. Nullum autem aliud dici potest, præter Papam.

h Sess. 8. in dam-
natione ar. 37.
Vnicuique quo ne-
gat Papam esse
immediatum vi-
carium Christi.

Sexto, Papa est immediatus Christi vicarius, ut habetur in concilio *f* Lugdunensi Florentino *g* Constantien. *h* neque id aduersarii negant. Ergo iis omnibus præest visibiliter loco Christi, quibus inuisibiliter Christus.

Secunda

Secunda Propositio.

CAP. XVI.

Summa potestas Ecclesiastica non est formaliter, aut suppletivè in Ecclesia, vel Concilio, Papa remoto. Probatur.

Primò, quia Ecclesia est regnum. At in regno, potestas summa est formaliter in rege. Rursus Ecclesia auctoritatem hanc non habet à sei-

psa. Nam in regno Christi potestas non derivatur à populo, sed ipse Christus fecit Ecclesiam sibi regnum Apocalyp. 2. 5. Neque ab alio: quia illam Christus Petro, & non Ecclesiæ dedit, & proinde nec concilio generali: ergo nec etiam suppletivè hæc potestas est in Ecclesiâ, siue concilio.

Secundò, si vera esset aduersariorum opinio, Concilia generalia, non indigerent confirmatione Papæ.

Tertiò, Concil. sine Papa errare potest, vt patet de Ephesino. c. cui tantum deerat Pontificis assensus, cum Papa, non potest errare. Igitur non potest sine Papa omnia, quæ potest cum Papa.

Quartò, si in Ecclesia esset principaliter hæc summa Potestas, in Papa instrumentaliter, hic non esset immediatus Christi vicarius, sed Ecclesia.

Tom. 2.

D

2 V. 10. in Græc.

ἡ πῶς αὐτὸς τῷ
θεῷ ἡ μὲν βασι-
λεύς.

Et fecisti ipso Deo nostro Reges: in vulgata editione Regnum.

b Vt probatur. lib. 1. de summo Pontifice,

c Apud Leonem ep. 12. 13. 15. 21. & 22.

Tertia Propositio.

CAP. XVII.

Summus Pontifex absolute est supra Ecclesiam, & Concilium, ita ut interris, supra se nullum iudicium agnoscat.

Primo, quia est in quo residet summa potestas, caput, & pastor Ecclesiae totius, & Concilii, ut patet ex dictis.

Secundo, quia nomina Christi quibus constat esse supra Ecclesiam, tribuuntur Papae. Dicitur Christus Pater familias in domo sua, idest, Ecclesia. Papa vero, in eadem est summus Oeconomus. Luc. 12. *a* Quis est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Per dispensatorem intelligunt PP. *b* Episcopum: & quamvis non exprimant Roman. tamen sensus huius loci est, sicut Episcopi particulares sunt Oeconomi summi in suis Ecclesiis, ita esse Romanum in Ecclesia vniuersa. Item *c* Pastor, caput *d* Ecclesiae, vir *e* siue sponsus, de quibus *f* vide supra. At non est seruorum, etiam omnium simul, iudicare Oeconomum, sed solius domini domus, neque membrorum regere caput, aut vxoris praesse.

Tertio, ex Conciliis ipsis *g* Sinuesano. Romano *h* sub Symmacho, octaua Synodo, 7. act. qua legimus Papam de omnium Ecclesiarum praesulibus iudicasse, de eo vero neminem vnquam iudicasse, scilicet *h* legitime. Lateranensi 3. *i* In Romana (inquit) Ecclesia aliquid specialiter constituitur, quia non poterit, ad superiorem haberi reuersus. Idest si eligatur malus Episcopus, poterit quidem corrigi per Papam: at si eligatur malus Papa, nullum esse remedium: quia superiorem non habet. Item in concilio Constantiensi edita est Bulla Martini V. approbante Concilio, in qua iubentur suspecti de haeresi interrogari, an non credant Romanum Pontificem habere in Ecclesia Dei supremam potestatem. Suprema

a V. 42.

Tis apoc. 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.

b Ambr. in hunc locum, Hilar. & Hier. in 24.

c Math. Chrysost. vero 2. de Sacer. id exponit de Petro.

d Joan. 10. v. 11.

e Ephes. 4. v. 15.

f 2. De S. Po. ca. ultimo.

g Vide sup. lib. 2. de S. P. ca. 26.

h Ita ut fuerit huius. iudicium ab Eccl. receptum.

i Habetur cap. licet extra, de electione,

autem est, cui nulla maior, aut æqualis. Denique Later.
ultim. & sub Leone 10. expressè docuit Papam esse su- x Sess. 11.
pra Concilium.

Ad hoc responderi potest nihil, nisi hoc concil. non
fuisse generale, vel non receptum ab Ecclesia, vel id non
definiuisse tanquam de fide. Primum vix dici potest:
etsi enim pauci adfuerint Episcopi, tamen omnes vo-
cati fuerant, & omnibus Concilium patebat, & in eo
indubitatus Papa præsidebat. Neque secundum, quia
decreta Conciliorum, maximè de fide, non egent po-
puli approbatione. De tertio dubitari potest, propte-
rea qui contrarium sentiunt, excusantur quidem ab he-
resi non à temeritate.

Quartò, ex Pontificibus l Leone, Gelas. 1. m Cun- l Ep. 84.
cta per mundum nouit Ecclesia, quòd sacrosancta Romana se- m Ep. ad Epif-
des, fas de omnibus habeat iudicandi, nec cuiquam liceat, de copos Dardania:
eius iudicare iudicio. Nicol. 1. n Patet profecto sedis Apo- n Ep. ad Mich.
stolicæ, cuius autoritate maior non est, iudicium à nemine fo-
re retractandum. Gregor. 9. epist. 39. o Paschali. Aiunt
in concilio statutum non inueniri, quasi Romane Ecclesiæ le- o Ut habetur
gem concilia vlla præfixerint: cum omnia concilia per Roma- cap. significasti
ne Ecclesiæ autoritatem, & facta sint, & robur acceperint, extr. de electio-
& in eorum statutis, Rom. Pontificis, patenter excipiat. ne.
authoritas. Innoc. 1. serm. 2. de consecrat. Pontificis,
Bonifac. 8. p Si deuiat terrena potestas, iudicabitur à po- p In extrauag.
testate spirituali, si deuiat spiritualis, minor à maiori: si verò unam sanctam
suprema, à Deo solo non ab homine poterit iudicari. titulo de maior.
& obedientia.

Quintò, ex appellationibus, Gelas. epist. ad Episco-
pos Dardaniæ, Ad sedem Apostolicam de qualibet mundi
parte appellandum est: ab illa autem nemo est appellare permis-
sus. Et subdit sæpè Romanos Pontifices soluisse eos,
quos iniquè concilia ligauerant, vt Athanas. Flauia-
num, Theodoretum, Chrysostom. vide supr. q

Sextò, ex approbatione & reprobatione Concilior.
quæcūque enim fuere à Papa probata, semper venera-
ta est Ecclesia, quæcumque reprobata, nullam habue-
runt vim.

q2. De S. Pont.
cap. 21.

1 Ita Gelas. sup.

Quarta Propositio.

CAP. XVIII.

Summus Pontifex non potest committere, neque Concilio, neque ulli homini supra se iudiciū, coactiui sed tantum discretiui.

In iudicio perfecto duo reperiuntur, primò potestas discutiendi causam, ac discernendi, iudicandi, quid agendum sit, secundò, potestas cogendi cum qui cecidit causa, ad obtemperandū sententiæ latæ. Prius in arbitris. Vtrumque in iudice propriè dicto inuenitur, qualis est princeps. Dicimus ergo posse quidem Papam supra se constituere veluti arbitros, vt patet in a Sixto & Leone 3. Symmacho, & Leone 4. Tamen non posse cogi acquiescere sententiæ latæ. Probatur.

a Can. Mandatis, & can. Auditum 2. q. 5. & Concil. 4. sub Symmacho.

Primò, quia potestas Papæ super omnes, est de iure diuino. At in eo Papa dispensare non potest. Secundò, nequit inferior alicui committere iudicium superiori reseruatū. Nec enim Episcopus committet suo pænitentiario, vt absoluat in casibus reseruatīs Papæ. At iudicium in causa Pontificis est reseruatū Deo. Tertiò, alias sequeretur Papam esse superiorem, & non esse, respectu eiusdem: esse, quia cum suam causam alicuius iudicio committit, non desinit esse Papa, & proinde semper superior est: non esse, quia cogi potest, quod est inferioris.

Soluuntur argumenta.

CAP. XIX.

Rimum, Marcellinus Papa, fuit condemnatus in concil. sinuessano. Resp. 1. fuisse accusatum de infidelitatis actu, quo in casu potest concilium discutere causam Pontificis, & si reuera inueniatur infidelis, declarare eum extra Ecclesiam, & sic damnare. 2. Episcopos damnasse quidem Marcell. sed postquam seipsum damnasset.

Secundò, a Epistolam Leonis ad Chalcedonense multi Episcopi b examinarunt. Respond. Leonem non misisse hanc epistolam vt continentem vltimam & definitiuam sententiam, sed tantum instructionem.

Tertio, c si peccauerit in te frater tuus (ait Christus Petro) Dic Ecclesie. Papa autem est etiam frater Hæc enim dicta sunt Petro. Ergo potest ad tribunal Ecclesie vocari, & ibi iudicari.

Ad maiorem, per Ecclesiam, vel intelligi Episcopum, iuxta d Chrysostom. vel certè fidelium cætum, cum suo capite. Quare in quocumque Episcopatu, deferendi sunt peccatores ad Ecclesiam, & Episcopum eius loci siis peccet, deferendus ad Archiepiscopum, vel Patriarcham: si Patriarcha, ad concilium vel Papam: sed si papa, soli iudicio Dei reseruandus erit. Ad minorem negatur ad probat. hæc dicta fuisse Petro, vt privato homini, nondum enim erat Pontifex summus.

Quartò Papa est membrum Ecclesie. Ergo primo, est minor suo toto, quod est Ecclesia, secundo, quia potentia agendi principalius est in toto, quam in partibus,

Rursus non agere Aug. de qualibet questione, sed tantum de quest. facti Prætermittitur etiam aliud de Liberio à sede expulso ab Ariano imper. Const. & Syriac. concil. hoc enim est futile non enim iure, sed vi tunc actum fuit. b Teste Euagrio. 2. cap. 18. & ipse Leo ep. 63. c Matth. 18. v. 15. d In hunc locum, & In not. 3. cap. Nouit. extra. de iudiciis.

a Hic prætermittitur argumentum de Cæcilianio solutum lib. 2. de summo Pontif. cap. 22. & c. ad 5. Argu. Hic solùm obseruandum, cum ait Aug. ep. 162. post iudicium

Papæ vestire iudicium concilij generalis, non conferre Papam sine Concilio, cū concilio sine Papa, vt nos nunc facimus: sed concil. plenarium cui præsit Papa, cum Concil. particulari, cui etiam præsit,

DE CONCILIIS,

quæ sunt instrumenta totius: cum Ecclesia, etiam in-
cluso Papa, sit quoddam totum, & Papa pars, principa-
lius conueniet Ecclesiæ summa potestas, quam Papæ. 3.
poterit amputari Papa, si inficiat corpus.

Ad primum, consequentiam, vel accipitur Ecclesia si-
ne Papa, vel cum Papa: si prius, non est totum Eccle-
sia, sed pars maior capite, magnitudine molis, minor
perfectione virtutis: si posterius, tunc maior quidem
est autoritas Ecclesiæ extensiuè, quam Papæ solius:
intensiuè autem æqualis.

Ad 2. in corporibus equidem naturalibus, quia vir-
tus procedit ab essentia ad potentias, idèd dici princi-
paliter totum agere, quam vlla pars, aut potentia agat.
At in Ecclesia, quia virtus procedit ab extrinseco: Papa
enim non habet ab Ecclesia, sed à Deo potestatem) idèd principale agens non est Ecclesia, sed Deus [& suo
modo Papa] Dicitur etiam potest principale agens esse
suppositum, corporis autem Ecclesiæ suppositum est
Christus, & hoc modo Papam esse instrumentum cor-
poris Ecclesiæ, & quid minus toto, quod & ipsum
Christum includit. Ad 3. in corpore naturali & rebu-
public. humanis posse abscindi membra inficien-
tia corpus, quia ab ipso corpore pendent, & vim ha-
bent. At non est eadem ratio, in corpore Ecclesiæ, cu-
ius caput non à corpore, sed à Deo vim habet: sicut
non licet familiæ deponere Oeconomum, etiam pesti-
mum, quia à domino suo constitutus est. ergo di-
ces, si Papa destruet Ecclesiam illa remanebit sine re-
medio?

*e Ad vim vir-
tutellendam nulla
requiritur au-
thoritas.*

Resp. 1. posse moneri, & modestè corripì, & si vi in-
uadat, armis resistere. 2. etsi remaneat sine remedio
humano, non tamen diuino. Quare debet Ecclesia, ro-
gare Deum, vt ipse remedium ferat, qui sanè de reme-
dio sufficienti prouidebit.

Quintò, Concil. Constantiense sess. 4. definiuit
Concilium generale habere à Christo immediatam
authoritatem, cui omnes obedire tenentur, etiam-
si Papalis dignitas existat. Hoc autem decretum legi-
timum esse probatur, primò quia si hoc Concilium
non est approbatum, ergo perperam deposuit Ioannem

23. Greg. 12. Benediſt. 13. & Elegit Martinum V. cui poſtea omnes Pontifices ſucceſſerunt. Secūdo quia Martinus V. confirmauit omnia decreta huius Concilij, circa fidem.

Reſp. 1. non definiuiſſe abſolutè concilia generalia habere a Chriſto poteſtatem ſupra Pontifices, ſed tantum tempore ſchiſmatis, quando neſcitur quis ſit verus Papa. Nam dubius Papa habetur pro non Papa, & proinde habere ſuper illum poteſtatem, non eſt habere poteſtatem in Papam.

Secundo, Concil. Conſtantienſe non fuiſſe generale cum hoc definiuit: aderat enim tantum tertia pars Eccleſiæ, id eſt, qui obediebant Ioanni. 23.

Ad 1. probationem 1. Eſt concil. ſiue Papa nequeat definire noua dogmata fidei, poſſe tamen iudicare tempore ſchiſmatis quis ſit verus Papa, & prouidere Eccleſiæ de paſtore vero. Quare non ſequitur ſi errauit in condendo huiusmodi decreto, erraſſe in deponendo hos Pontifices, & eligendo Martinum V. Ioannem & Gregorium ſponte renūciaſſe Papatui: Benediſtus non ceſſit equidem, ſed poſt eius obitum Clemens 8. ſucceſſor eius ceſſit Martino V.

Ad 2. Martinum V. ſolum confirmariſſe decreta fidei concilialiter facta, id eſt, re diligēter examinata. Conſtat autem hoc decretum ſine vlllo examine factum.

Vltimò, Baſileenſe Concil. ſeſſ. 2. & 33. definiuit fide catholica credendum Concil. eſſe ſupra Papam. Fuit autem hoc concilium indictum a ſ Martino V. declaratum ab Eugenio 4. g & legitimè continuatum a ſua inchoatione, ac confirmatum a Nicolao V.

Reſp. fuiſſe quidem legitimè inchoatum, ſed illegitimè terminatum, ac quo tempore Eugenium 4. conatus eſt deponere: elegitque Fœlicem, b conciliabulum ſchiſmaticum fuiſſe. Primò quia non aderat amplius legatus Pontificis, & præcipui Episcopii omnes diſceſſerant: introductique ſunt pro Episcopis quamplurimi in Synodum præſbyteri.

Secundo, eodem tempore agebatur Florentiæ Concil. alterum, in quo præſidebat ſummus Ponti. & cum eo ſedebant Episcopii Latini, & Græci ſine comparatione

f Ut habetur ſeſſ. 1.

g Ut conſtat ex ſeſſ. 16.

h Ita vocatur a Concil. later. 21. ſeſſ. 11.

DE CONCILIIS,

plures, quam Basileæ, aderat etiam Imperator Græcus, & legatus Imperatoris Latini: illud autem decretum sess. 33. conditum fuit post discessum legati: sess. autem 2. ad fuit quidem legatus, & consensum præbuit, verum sine instructione Papæ: & illud reprobaui decretum i Eugen. 4. & Leo 10. & Porro falsum est Nicol. V. confirmasse huiusmodi Concilium, nisi in quibusdam constitutionibus circa beneficia, & censuras.

*i Ut patet ex
Concil. Basileensi
sess. 38.
& In Concil. la-
teran. supra.*

LIBER TERTIVS

DE ECCLCESIA

MILITANTE.

De Nomine Ecclesiæ.

CAP. I.

CRIPSERVNT de Ecclesia, ex antiquis a *Libro de unit. Ecclesiæ.*
 a Aug. b Cyprian, c Optat. Ex recentioribus, d Vvaldensis, e Turrecremata, f Driedo, g Pighius, h Hofius, i Petrus a Soto, b lib. eius. tituli.
 Ioannes a k Dauentria, l Cochlaeus, m c libris 6. cōtra

Ekus, n Alphonsus a Castro, o Canus, Ioannes p Antonius Delphinus, q Ioannes a Louanio, & omnes qui d t. i. l. 2. doctrina
 symbolum fidei explicarunt, r Turrianus & s Gregor. fidei 9. 10. & capitib.
 a Valentia. e Summa de Ecclesia.

Ecclesia verò, Dicitur ab *ἐκκλησία*, id est, Euoco. Itaque Ecclesia Christ. erit euocatio, siue cætns vocatorum. f 4. de dogmat. Ecclesiast.
 quia nemo ad hunc se adiungit suo proprio instinctu, g Cōtrouersia, 3.
 sed omnes quotquot veniunt, a Dei vocatione præueniuntur. h In explicatio.

Sunt autem tria, circa hoc nomen obseruanda. Primò Symboli & li. 5.
 cum aliquo adiuncto posse in bonam, & in malam sumi contra Prolegomena Brenty.
 partē. Dicitur enim Ecclesia t malignantiū, & Ecclesia i 1. parte defensionis suæ contra
 u Sanctorum absolutè tamen positum, non intelligitur,

Brentium. k In consutatione 7. art. confess. Augustanae. l Philippica. 4.
 m Initio Enchiridy. n 6. contra hæreses. o 4. de locis. p libris 3. de Ecclesia.
 q In explic. symb. r lib. 2. de Eccl. & Jordin. ministr. s In sua Analyse parte 6.
 t Psal. 25. v. 5. u Psal. 88. v. 6.

DE ECC. MILIT.

x v. 32. & 40.

nisi de Ecclesia Christi, excepto x Actor. 19. Secundò, etsi quoad essentiam eadem sit Ecclesia veteris, & noui Testamenti, propriè tamen illa dicitur *Synagoga*, i. congregatio, hæc *Ecclesia*. Congregare namque commune est hominibus cum bestiis. At euocari est propriè hominum tantum. Tertiò, quemad. ciuitas nunc significat cætum hominum, nunc locum, in quo ille habitat cætus. Sic Eccl. nunc significare y fidelium cætum, quo in sensu intendimus nunc de illa tractare, nunc & locum in quo congregantur fideles.

y ut Ro. 16. v. 26.
z ut Iudith. 6.
v. 20.

De definitione Ecclesiæ.

CAP. II.

a Apud Uvald.

l. 1. t. 2. c. 8. & 9.

Joan. Huss. ar. 1.

2. 3. §. 6. damnat.

in Conc. Const.

b Apud August.

lib. de hæresib.

cap. 83.

c Apud Cy. 4. e. 2.

d Apud August.

sup. ca. 69.

e Art. 7. Conf.

f Augusta. ita

Luthe. ass. ar. 32.

Melanc. in lo-

cis cap. de di-

serimine peccati

mortalis, & ve-

niialis quos sequi

tur Confession.

g Confess. Aug.

art. 6. & 20.

P R I M A definitio, est a Vviclefi, *Ecclesia est prædestinatorum congregatio* Secunda, *Ecclesia est hominum perfectorum nullum peccatum habentium multitudo*, b ita Pelagiani.

Tertia c Nouatianorum, & d Donatistarum, *Ecclesia est congregatio eorum qui nunquam lapsi sunt circa fidem*. Differt a superiori, quod hæc excludat tantum insignes peccatores, illa omnes.

Quarta e Cõfessionistarum, *Est sanctorum congregatio, qui verè credunt, & obediunt Deo*. Et hanc veram atque inuisibilem Ecclesiam dicunt. Alteram verò externam constituunt, quæ nomine tantum sit Ecclesia, nimirum congregationem hominum convenientium in doctrina fidei, & vsu sacramentorum.

Sed cum iuxta f eos omnia peccata quantumuis leuia sint mortalia, & proinde hominem iniustum faciât: soli autem iusti sint partes Ecclesiæ, sequitur Confessionistas velle cum Pelagianis solos omni peccato carentes esse de Ecclesia. Rursus, cum g velint omnia opera hominis etiam iustificati esse quidem peccata mortalia, tamen habentibus fidem non imputari, videntur non excludere ab Ecclesia nisi peccatores insignes, scilicet infideles, qui est Donatistarum error.

Quinta Caluini, qui duplicem Ecclesiam, vt Confes-

ſionistæ conſtituit: docetque *b* veram, eſſe cōgregatiō-
nem ex ſolis iuſtis & prædeſtinatis; ſcilicet iis qui fidē
habuerant ſemel, quam numquam poſſe amitti, ac con-
ſtituere neceſſario homines de numero prædeſtinato-
rum, *i* ait.

Sexta, *k* vnam tantūm, eamq; veram Eccleſiam agno-
ſcit, *cetum* ſcilicet, *hominum eiufdem Chriſtianæ fidei pro-
feſſione, & eorundem Sacramentorum communionē colliga-
tum, ſub regimine legitimorum paſtorum, ac præcipue vniūſ
Chriſti in terris Vicarij Romani Pontificis.* Hæc enim re-
quirūtur vt minimum, quatenus aliquis ſit de Eccleſia.
Eſt namque (ſicut *l* Auguſt. obſeruat) corpus viuūm,
in quo eſt anima, & corpus: anima ſunt internæ virtu-
tes fides, ſpes, charitas, &c. Corpus externa fidei pro-
feſſio, & communicatio ſacramentor. &c. vnde quidem
ſunt de anima & corpore, ac proinde vniti Chriſto ca-
piti interiūſ exteriūſque, vt membra viuā, quamvis in-
ter iſtos aliqui magis, aliqui minus, aliqui etiam ſolūm
vitæ initium habentes, quaſi ſenſum, ſed non motum,
vt qui ſolam fidem habent. Alij de anima, & non de
corpore, videlicet cathecumeni, & excommunicati ſi
fidem habeant, & Charitatem. Alij denique de corpo-
re & non de anima, qui nullam habent, ſcilicet, virtu-
tem internam ſed tantum exteriūſ communicant no-
biſcum, in iuſdem Sacramen. ſub regimine &c. Quare
noſtra definitione excluduntur Primo ab Eccleſia

h 4. *inſtit.* 1. §. 2.

i *Inſtit.* 3. c. 2. §.

8. 9. 10. 11.

k *Quæ catholi-
ca noſtra eſt.*

l *In breuiculo
collationis col. 3.*

Non Baptizati.

CAP. III.

a I. Corin. 5. v. 2.

It' corp' mori d' h'c' q' u'
xci' 1817.

b v. 41. & 42.

c In instruct.
Armenor.d Vna est vni-
uersalis Eccl.
extra quā nul-
lus omnino
saluatur.

e de obitu Valēt.

f in sanctum la-
uacrum.g hom. 24 in Io.
h libro de præ-
scriptionibus.

Robatur Primo, ex Apostolo,
a Quid enim mihi est (inquit) de
iis qui foris sunt iudicare. vbi ge-
neraliter extra Ecclesiam po-
nit, qui non receperunt bap-
tismum. [est enim ingressus
in Ecclesiam]

Secundò, act. 2. b dicuntur
tantum illi apppositi scilicet ad
Ecclesiam, qui receperant ba-

ptisima.

Tertiò, Concilium c Florentinum docet homines
fieri membra Christi, ac de corpore Ecclesie, tunc cum
baptizantur: Ergo non ante.

Obiicies, Cathecumeni non sunt baptizati, Et ta-
men sunt de Ecclesia.

Primò, quia extra Ecclesiam non est salus, capi. 1.
Concil. d Lateran. sicut extra arcam nemo saluari pote-
rat. At Cathecumeni sunt fideles, & saluari possunt, an-
te baptismum si moriantur. vt Ambros. e affirmat.

Secundò, quia August. tract. 4. in Ioannem, Cate-
chumenos ait in Ecclesia esse.

Respond. Cathecumenos esse quidem in potentia,
de Ecclesia vt homo conceptus, sed nondum formatus
& natus, dicitur in potentia homo: actu tamen, & pro-
priè, in Ecclesia non esse.

Primò, argumentis supra factis, includunt enim o-
mnes non baptizatos.

Secundò, ex PP. Nazianzenus f ait, Cathecumenum
esse in vestibulo pietatis, nec adhuc posse vocari fide-
lem, nisi intus ingrediatur per baptismum. Chrysost. g
Catech esse alienum à fidei, & nihil habere commune
cum eo, non ciuitatem, non mensam, Tertull. h repre-
hendit in hæreticis, quod non distinguant Cathecume-

nos à fidelibus. Cyril. i. Catechumenos esse apud Chri- i 12. in Ioan. 50.
stianos, quod incircumcisi inter Iudæos erant.

Ad 1. probat, neminem extra Ecclesiam se, & voto
posse saluari: At Catechumeni, etsi re non sint, sunt ta-
men in voto, sicut de baptismo communiter loquun- k nimirum sal-
tur Theologi. Nec refert quod extra arcam nullus sal- uari hominē per
uari posset, etiam in voto. Nam exempla non in omni- baptisimū in vo-
bus necesse est quadrare, vnde comparatur quoque Ar- to, si nō sit facul-
ca Baptismo, & tamen Baptismate in voto saluari potest tas baptisimi rea-
homo. lis ante mortem.

Ad 1. Ibi etiam August. separare Catechumenos à fi- qui autem neq.
delibus voluit, ergo tantum dicere, Catechumenos esse re ne voto bapti-
potentia in Ecclesia, vt explicat ipse libr. 2. de Symbolo smum habet da-
Excluduntur secundo, mnari.

Hæretici & Apostatæ.

CAP. IV.

Primò, Apost. i. a ad Timoth. 1. per a v. 19. Quā bo-
metaphoram naufragij, docet hære- nam conscientia
ticos fracta vna parte nauis Ecclesia, quidam repel-
ex ea in mare decidisse. lentes circa fi-
Secundo, debet pastor curare, & nō dem naufra-
vitare eos qui ad suum pertinent gre- gauerunt.

gem. At Paulus Titum Episcopum iu- lw 1. 19. & πωστὰς βου-
bet, b Hæreticum hominem post vnā, & alterā correptionē. πτες ἡμῶν πρὸς ὁμῶν.
nem deuotare. αἰσχρὰ.

Tertiò, Ex nobis exierunt (inquit c Ioan) sed non erant ex b 3. v. 10. αἰετὶ πλὴν
nobis: id est, ex nobis exierunt, quia erant nobiscum in αἰετὶ πλὴν μὴ αἰετὶ
eadem Ecclesia, sed non erant ex nobis, secundum di- ἢ διουτέρας ἐκδοσίας
uinam electionem. παρὰ τὴν δευτε-
c i Ioan. 2. ver. 19. ἡς ἡμῶν ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἡμῶν.

Quarto, Concil. Nicænum dait, hæreticos posse in d cap. 8. & 19.
Ecclesiam recipi, si redire velint. Ergo extra erant. c ex Cōc. Later.

Quinto, Ecclesia est fidelium congregatio cap. e Fir-
miter de summa Trinit. At hæretici nullo modo sunt fi-
deles [id est neque fide interna, neque externa, videli-
cet professione fidei Catholicæ]

Sextò, Polycarpus apud Irenæum s multos se hæreti- f 3. cap. 3.

cos conuertisse ad Ecclesiam dicebat, Ergo extra Eccle-
 g libro de prescr. siam erant g Tertullianus accepisse Marcionem hanc
 conditionem, si redire vellet ad Ecclesiam, ceteros
 h epist. ad Juba- quos peruerterat, restitueret Ecclesiae. Cyprianus h di-
 cianum. cit hæreticos cum sint extra Ecclesiam, vendicare sibi

Dialog. contra nymus i loquens de hæreticis, scito, inquit, non Ecclesiam
 Luciferanos cir- Christi, sed Antichristi esse synagogam. Aug. k interdum
 ca finem. accidere ait, ut hæreticus foris existens, non agat con-
 k contra Dona- tra Ecclesiam, agat Catholicus qui intus est.

tistas 10. Nihilominus Alphonsus a Castro contendit hære-
 l de iusta hereti- ticos, etiam manifestos, esse de Ecclesia.

cor punit. ca. 24. Primò, quia Matth. 13. in eodem agro, nimirum Ec-
 m 3. epistol. 3. & clesia iuxta Cyprianum, m inueniuntur. granum pa-
 Aug. 2. contra leæ, zizania, id est boni Catholici, mali, & hæretici, iu-
 Cresconium 34. xta Aug. n Hierony. o & Chrysost.

n q. 11. in Matt. Respond. per agrum intelligi mundum ut ipsemet
 o in hunc locum. exposuit p Christus. Nomine zizanior. etsi intelligun-
 p v. 38. in Mat- tur hæretici: tamen fortè magis ad literam, intellige-
 th. 13. remus quoscunque malos. Scopus enim parabola est,
 ostendere semper in mundo futuros aliquos malos, nec
 posse vlla humana diligentia mundum purgari, ante
 diem iudicii, unde Dominus ait, zizania esse filios ne-
 quam.

q v. 20. ἐν μεγάλῃ
 δὲ αἰκίᾳ ἃς ἔτι μέντοι
 σὺν τῷ χρυσῷ, & ἀρ-
 γυρῷ ἀλλὰ & ξύλιναι
 & ἱερᾶναι, & αὖ μὴν
 εἰς τοὺς αἰῶνες
 αἰμίσαν. Secundo, 2. q. Timoth. 2. In magna domo, id est, Eccle-
 sia iuxta Ambros. r Cyprian. s Aug. t sunt vasa aurea, &
 argentea, [id est, perfectiores] & argentea, & lignea, id
 est, hæretici iuxta Ambr. & August. dixerat enim Apo-
 stolus de hæreticis. u quorum sermo ut cancer serpit.

Et quædā qui- Respondeo primo Græcos Chrysost. & Theophyla-
 dē in honorē, tum nomine, Domus, intelligere mundum. 2. Augu.
 quædā autē in 3. de Baptif. 13. explicare quomodo velit hæreticos esse
 dedecus. in Ecclesia, scilicet vel antequam separentur per obsti-
 rin hunc locum. nationem, & ad hoc tempus respexisse Apostolum: Ita
 s 3. epist. 3. ut non tam hæretici, quam errantes dicuntur: vel pro-
 t 2. de baptismo. ppter sacramentorum administrationem quorundam:
 12. quod est esse de Ecclesia non simpliciter, sed secundū
 quid: Ambros. accepit Ecclesiam vulgari modo, ut

u v. 16. ὁ λόγος αὐ-
 τῶν ὡς πάσχα το-
 μῶν ἔστι. pastum
 habebit.

complectitur quotquot Christiani dicuntur. 3. per va-
sa lignea, & fictilia rectius, cum Cypriano, & intelligi *x Nec refert*
non hæreticos, sed infirmos fideles, qui seducuntur *Augustinum di-*
facile. Referunturque hæc verba ad illud, *y Et subverte-*
cere motum au-
runt quorundam fidem. Vult enim Apostolus dicere, si il-
li quosdam subuerterunt: non tamen periculum esse
ne subuertantur omnes: Nam in Ecclesia sunt fortes &
debiles, &c. *thoritate Cypri-*
ani quodcum pu-
tauerit retulisse
hæc verba, In

Tertiò, hæreticos Ecclesia iudicare potest, At quæ magna domo
foris sunt non iudicat. 1. Corinth. 15. *Quo*

Respondeo, iudicare quæ reipsa intus sunt, vel
debent esse vt hæretici: sicut pastor ouem errantem ad
ouile, & Imperator militem desertorem ad castra co-
gere aut punire potest. *rum sermo &c*
nihil enim tale.
verba Cypriani.

Quartò, hæretici retinent caracterem baptismi, &
sacerdotij: Igitur sunt Christiani & sacerdotes. *4. Epist. 2. (quæ*
citat Augustin.)
sonant: maxime

Respondeo, retinere, sicut oues errantes caracte-
rem inustum in dorso, & milites desertores signa mili-
taria. Sed hoc non sufficit vt sint de Ecclesia, tum quia
aliàs esset in inferno & Ecclesia, tum quia caracter etli
signum sit vnionis cuiusdam ac potestatis, non tamen
propriè intus vnit hominem cum capite Christo, cum
non sit actus, aut habitus operatiuus: neque exterius,
cum sit res inuisibilis. Excluduntur tertiò *cum in ea epist.*
dicat ideo No-
uatianum extra
Ecclesiam. quia
hæreticus.
y v. 17. & anapto-
musitlw taww nism
z ibi enim rema-
net caracter.

Schismatici.

CAP. V.

a 12. in Ioannē.

b Joā. 10. v. 16.

c Rom. 12. v. 5.

d Cantic. 6. v. 2.

e nam & est

scindere, & &

sua scissura.

f 24. q. 1. can. pu-

denda, & canon.

g schisma.

h 4. cap. 62.

i Ecclesia est

plebs sacerdo-

ti adunata, &

past. suo grex

adherēs: unde

scire debes, &

Episcopus in

Ecclesia esse,

& si qui cum

Episcopo non

sint, in Ecclesia

non esse.

i & Homil. 11.

in epist. ad Eph.

qua docet schis-

maticos similes esse

h in cap. 3. ad Titum.

l Libro de fide &

Petrum cap. 38. & 39.

Primo, quia per scissionem retis Luc. 5. & egressionem piscium, intelliguntur schismata Ecclesiae, & egressio haereticorum & schismaticorum. Ita a August.

Secundo, scriptura vocat Ecclesiam b vnum ovile, c corpus vnum, d vnam columbam, &c. At schisma, vt patet ex e nomine quod erat vnum in partes diuidit.

Tertio, Pelagius f Papa ex professo probat schismaticos non esse de Ecclesia. Quae in Parasceue orat Deum, vt eos ad Ecclesiam Catholicam reuocare dignetur. g Et Catechismus Romanus eos separat ab Ecclesia.

Quarto, ex PP. Irenae. Judicabit (inquit) omnes eos (id est haereticos & schismaticos) qui sunt extra veritatem, id est, extra Ecclesiam. Cyprian. h 4. & 9. Chrysost. i in 1. ad Corinth. k Hieronym. Inter haereticum, & schisma (inquit) hoc interesse arbitramur, quod haereticus peruersum dogma habeat, schisma propter Episcopalem dissensionem, ab Ecclesia pariter separet. Aug. l Nec hereticus pertinet ad Ecclesiam Catholicam, quae diligit Deum, nec schismaticus, quoniam diligit proximum. Optat. m 1. contra Parmenianum. Fulgent. n Firmissime tene, & nullatenus dubites, & si qui cum non solum paganos, sed etiam Iudeos, haereticos, & schismaticos qui extra Ecclesiam Catholicam praesentem vitam finiunt, sint, in Ecclesia in ignem aeternum ituros.

Ultimo, de ratione essentiali Ecclesiae est, vt sit vna, i & Homil. 11. vnione membrorum inter se, & cum suo capite. Prima in epist. ad Eph. enim vnitas Ecclesiae, est ratione eiusdem principii, id qua docet schis-

maticos similes esse manui a corpore praecise, quae mox desinit esse membrum.

h in cap. 3. ad Titum. l Libro de fide & Symbolo cap. 10. m De fide ad Petrum cap. 38. & 39.

est,

est, Dei & vocantis: sed per hanc non tam est vna, quam ab vno. Secunda, ratione eiusdem ultimi finis per quam non est tam vna, quam ad vnum tertia, ratione eorundem & mediorum, id est, fidei, sacrament. legum. Et per hanc potius est per vnum, quam vna. Quarta, ratione eiusdem Spiritus sancti, à quo tanquam separato retraxerit eum, & ore Ecclesia regitur. Sed per hanc non tam vna quam sub vno. Quinta, ratione eiusdem capitis tanquam interni, & coniuncti Rectoris, scilicet Christi, ac eius vicarij Papæ. Sexta, ratione conjunctionis membrorum inter se, & præcipue cum capite, vt est principale membrum: Et per has duas postremas, proprie Ecclesia est vna, id est, vnum corpus, populus, societas. At schisma his duabus opponitur. Tunc enim est schisma, quando vnum membrum non vult amplius esse membrum illius corporis, nec sub illo capite. Schismaticus ergo non est de Ecclesia.

Contrarium defendit Alphonsus à Castro. Primò, Ecclesia est Cathol. cōgregatio vt Nicol. P. u. definiuit.

Secundò, etsi nolint Schismatici subesse Papæ, & cōmunicare cum Ecclesia militante, volunt tamen subesse Christo, & communicare cum triumphante. At si quis nollet subesse Episc. suo particulari, nec cum eius Eccl. cōmunicare: vellet autem cū Eccl. Vniū. & subesse Pap. schismat. non esset. Ergo à simili non erit in priori casu.

Ad 1. respond. 1. schismaticos non esse proprie Catholicos, quia suam fidem non profitentur in Ecclesia catholica. 2. Nicolaum noluisse definire Ecclesiam perfectè, sed voluisse solum ab ea excludere hæreticos.

Ad 2. maiorem, non posse subesse Christo, & non subesse Papæ iuxta illud *Qui vos audit me audit.* Neque communicare cum triumphante, & non cum militante [saltem affectu & charitate] sunt enim maximè inter se coniunctæ, imò potius vna. Ad minorem negatur, nisi Episcopus ille particularis sit hæreticus, vel schismaticus. Excluduntur quarto,

fidem, ac Charitatem. Ita Papa in militante est summum caput quoad influxum exteriorum doctrinae fidei & Sacrament.

Excommunicati.

CAP. VI.

av. 17. ἐάν τις ἐκ
ἐκκλησίας παραχύσῃ
ἕνα σὺν ὡσαύτως ὁ ἐξ-
εὐκείνης ἐκκλησίας.

b v. 2.

ὅς ὁμοίως πεφυσμα-
τωμένος, & vos infla-
ti estis. καὶ ὅτι
μεγαλὸν ἔργον ἔσται,
ἵνα ἐκείνη ἐκ
ἐκείνης ὁ ἐξ-
εὐκείνης ἐκκλησίας.

c. v. 13. ἡ ἐκκλησία τοῦ
ποταμοῦ ἐξ ὁμοίων αὐ-
τῶν.

d ix. q. 3. canon.
Canonica.

e f. histor. 24.

f excommunicā-

te Asian. Eccl.

g heres. 42.

h in 18. Matth.

i in idem cap.

Primò, Matth. 18. loquens Christus de excommunicato secundum omnium expositionem. a Si Ecclesiam (inquit) non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. At Ethnici non sunt de Ecclesia.

Secundo, 1. Corinth. 5. b Cur non magis luctum habuistis ut tollatur de medio vestri, qui hoc opus fecit. Item. c Auffer te malum ex vobismetipsis. Quibus verbis describit Apostolus quid sit excommunicari.

Tertiò, ex iure Canon. d Canonica (inquit) instituta, & Sanctorum PP. exempla sequentes, Ecclesiarum Dei violatores auctoritate Dei, & iudicio Sancti spiritus, a gremio Sancte matris Ecclesie, & a consortio totius Christianitatis eliminamus.

Quartò ex PP. Literas (Inquit Euseb. e loquens de Victore) f mittit, quibus omnes simul absque discretione ab Ecclesiastico fœdere segregaret. Epiph. g loquens de excommunicato Marcione a patre. A proprio patre (inquit) ab Ecclesia eicitur. Chrysost. h per, fieri ethnicum & Publican. intelligit eici de Ecclesia. i Hilar. dicit Deum egisse cū populo Israel, ut Christus agendum monet in correptione fraterna. Primò enim corripuit populum inter se, & ipsum, quando apparuit in monte Sinai. 2. adhibuit duos testes, Legem, & Prophetas 3. dixit Ecclesie, id est, misit Christum summum Ecclesie præfulem, qui obiurgaret Iudeos. Vltimò, cum Præfulem non audirent, deseruit eos ut Ethnicos & Public. quibus verbis Hilar. ostendit excommunicari, esse eici de populo Dei, & non amplius gubernari ea speciali providetia, qua Deus Ecclesiam gubernat. Hieron. in 3. h ad Titum. Aug. lib. de vnit. Eccl. cap. vlt. ait, excommunicari esse visibilter præcidi a corpore Ecclesie.

Quinto, per excommunicationem priuantur homines omni commercio spirituali, quod habent homines

k cum ait alios
peccatores expel-
li ab Eccl. per ex-
communicationē,
heretic. & schis-
mat. per se.

l ut docet Tert.

m in apolog. 39. cap.

Ecclesiæ, inter se. At quid est hoc, nisi priuari Ecclesiæ sicut priuare aliquem commercio omni, quod est inter eius ciuitatis homines, est priuari illa ciuitate.

Sexto, excommunicatio eum habet locum in Ecclesia, quem mors in Testam. veteri, teste August. *m* sed per mortem separantur homines planè à tota Republica.

Septimo, nulla est poena grauior, quæ infligi possit ab Ecclesia. excommunicatione, vt Aug. *n* docet. Ergo est eiici de Ecclesia. Nam grauius est proici de Ecclesia, quam quælibet poena, quam de suis sumat Ecclesia.

Obiicitur i. potest excommunicatus reuera esse amicus Dei, & subiectus legitimis Prælati. Igitur poterit manere in Ecclesia.

Resp. esse quidem in Ecclesia animo, sine desiderio, quod sufficit ad salutem: non tamen esse corpore, sine externa communicatione, quod requiritur vt propriè aliquis sit de Ecclesia militante.

Secundo, Neque (inquit o August.) à populo Dei separamus quos vel degradando, vel excommunicando ad humiliorem penitendo locum redigimus.

Resp. i. fortè locum esse corruptum, & legendum, Neque à populo Dei non separamus. Nam statim sequitur, & ubi hoc facere pacis, & tranquillitatis Ecclesiæ gratia non permittitur, non tamen ideo ecclesiam negligimus, sed toleramus, quæ nolumus. & c. 2. per populum Dei, non intelligi solam Ecclesiam militantem, sed absolutè numerum omnium saluandorum, siue sint in Ecclesia, siue esse possint. Non enim Pastores intendunt excludere à salute homines per excommunicat. sed potius iuuare.

Tertiò, excommunicatio est medicina spiritualis in utilitatem excommunicatorum. Ergo non debet ab Ecclesia præscindere.

Resp. etsi abscindat hominem ab Ecclesia, non auferre tamen potentiam, vt non possit iterum in Ecclesiam inseri, qui præcisus est. Sed ideo eos præscindit, vt per hanc humiliationem sapiant.

m q. 39 in Deuter. Hoc nunc agit Eccles. excommunicatio, quod agebat tunc interfectio.

n lib. de correptione & gratia cap. 15.

o lib. cont. Donatistas post celat. cap. 20.

Non solum Prædestinatos, sed etiam reprobos posse ad Ecclesiam pertinere.

CAP. VII.

a *Matth. 3. v. 12.*

b *Matth. 13. v.*

47.

c *Matth. 22.*

d v. 14. πολλοί ὄντες καὶ πολλοὶ ἔλεξι, ὅτι πολλοὶ ἐκλήθησαν, ὅλιγοι δὲ ἐκλήβησαν.

e *Matth. 25,*

f *Ibid.*

g *1. Timoth. 2.*

h *3. Epist. 3.*

i *serm. 1. de conu. S. Pauli.*

k *Act. 1.*

l *in psal. 3.*

Rimò comparatur in Scripturis Ecclesia a areæ, in qua sunt triticum, & palea tandē comburendæ igni inextinguibili. Item b sagenæ missæ in mare & ex omni genere piscium congregati, quorum tandem quidam mittuntur foras extra vasa, id est, in ignem æternum. Conuiuio c nuptiali ad quod intrauerunt boni & mali, ac non habens vestem nuptialem, mittitur in tenebras exteriores, quia vt ait Christus ibid. *Multi d sunt vocati, pauci verò electi*, id est, multi sunt de Ecclesia, quæ est euocatio quædam siue vocatorum cœtus, qui tamen non sunt de electis. Item e decem virginibus quarum quinque prudentes inclusæ, & quinque fatuæ exclusæ a regno cœlorum. Ouili, f in quo sunt oues, & hædi, id est, interprete Christo electi, & reprobi. Domui g in qua sunt vasa in gloriam, & alia in contumeliam, id est, reprobi.

Secundò, ex Chrysost. h qui apertè docet in Ecclesia esse triticum, & zizania, sine dubio comburenda. Augustino qui tract. 45. in Ioan. *secundum præscientiam* (inquit) *& prædestinationem, quam multe oues foris, quam multi lupi intus.*

Tertiò, Paulus quamuis prædestinatus, non semper fuit de Ecclesia, nam hanc totis viribus persecutus est, quare Aug. i docet, cum prius fuisse lupum, deinde ouem. Iudas quamuis reprobus, fuit de Ecclesia. Nam fuit Apostolus ex 12. iuxta l August. filius Christi persequens patrem suum, sicut Absalon Dauidem. Et in illa Ecclesia in qua cæteri Apostoli.

Quartò, si sola prædestinatio facit hominem de Ecclesia. Ergo Turcæ, Iudæi, Hæretici, si sint prædestinati sunt de Ecclesia, cuius contrarium probauimus; è contra iusti si non sint prædestinati extra Eccl. erunt: cuius contrarium docet Apostolus ad Galatas, in *Omnes filij Dei estis, per fidem in Christo Jesu, &c.* Nec enim verisimile est omnes Galatas, prædestinatos fuisse.

m 3 v. 26. *πικτε*
η' α' θ' α' ε' δ' ζ' η' θ'
πικτε' ε' χ' α' β' γ' δ' ε'

v. 27. Quicumque enim in Christo baptizati estis Christum induistis

εσμεν γ' ε' α' χ' α' β' γ' δ' ε' ζ' η' θ' ι' κ' λ' μ' ν' ξ' ο' π' ρ' σ' τ' υ' φ' χ' ψ' ω' α' β' γ' δ' ε' ζ' η' θ' ι' κ' λ' μ' ν' ξ' ο' π' ρ' σ' τ' υ' φ' χ' ψ' ω'

n 5. de Baptis. 27

Vltimò, sequeretur nullum cognoscere posse fratres suos, sub Ecclesia matre, pastores ignorare proprias oues: nescimus enim qui prædestinati sint. Nemo sciret quæ vera scriptura, Sacramenta, fides &c. hæc enim pendent ex testimonio veræ Ecclesiæ, quæ ignoraretur.

Obiicitur primo, dici de Ecclesia Canticor. 4. *Hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ viuentis.* quæ de solis electis. Aug. n. intelligit.

Resp. 1. hæc dici de Ecclesia per figuram intellectio- nis, qua aliquid attribuitur toti, quamuis tantum conueniat parti. 2. hæc à quibusdam de Ecclesia, ab aliis de B. Virgine, ab aliis etiam de anima perfecta intelligi. quod probabilius est, Nam Canticor. 6. legitur. *Sexaginta o sunt reginæ, & octoginta concubine & adolescentularum non est numerus. una est columba mea perfecta mea, una est matri suæ.* Nam si per sponsam intelligas Ecclesiam: quid per reginas & concubinas? Per matrem, ergo intelligetur Ecclesia, per sponsam, anima perfecta, per reginas & concubinas, imperfectiones animæ.

o v. 7. & 8.

Secundò, Arca Noe figura Ecclesiæ fuit. At in arca non fuerunt, nisi saluandi ex aquis.

p ita August. 5.
de Baptism. cap.
vlt.

Resp. non debere similiter in omnibus conuenire: Nam alioquin sequeretur saluandos bonos, & malos: cum in Arca fuerint animalia munda, & immunda. Comparatio ergo in eo consistit, quod sicut extra Arcam nemo saluari poterat, ita neque extra Ecclesiam salus.

Tertiò, Christus non est caput nisi eius Ecclesiæ quæ saluabit, exhibebitque gloriosam: ad quam soli prædestinati pertinent.

Resp. per Ecclesiam, vel intelligi partem eam, quam saluabit, & tunc negatur propositio. Nam est caput totius corporis sui, licet quædam membra desitura sint, esse membra. vel totam Ecclesiam simpliciter, & tunc

DE ECCL. MILIT.

vera est propositio, sed non sequitur ad eam solos spectare prædestinatos [nec enim est necesse, vt eam dicatur saluare, saluet secundum omnes suas partes]

Quartò, corpus mysticum, est simile corpori vero. At corpus Christi verum, est gloriosum totum: Ergo & mysticum.

¶ *Quinimum similitudines nõ conuenire in omnib.* Resp. 1. vt ad 7. 2. argum. 2. Corpus verum Christi esse quidem gloriosum quoad omnes partes formales corporis assumpti, non autem quoad materiales: quæ suebant & mutabantur in Christo, vt in nobis fieri videmus. Ita corpus mysticum, saluandum, quoad omnes formales, id est, Apostol. Prophetas, pastores, Doctores & c. ex omni enim genere hominum aliqui saluantur: non tamen quoad omnes materiales, quæ sunt singulares homines.

¶ *¶ tractat. 45. in Joann.* Quintò, Ecclesia est vnum ouile. At oues non sunt nisi prædestinati, vt August. r docet.

¶ *¶ Joann. 10. v. 16. & cap. 11. v. 52. ¶ 1. Ioan. 2. v. 19. ¶ de corrept. & grat. cap. 9.* Respond. 1. in ouili non esse solas oues, sed etiam hædos. 2. etiam per oues intelligi aliquando quotquot sunt in Ecclesia, siue boni, siue mali. Ioan. vlt. *Pasce oues meas.* Psal. 73. *Iratus est furor tuus super oues pascue tue.* Sextò, in scripturis dicuntur prædestinati souses, & filij Dei, etiam cum in gentilitate versarentur, è contra ¶ 1. Ioan. 2. v. 19. reprobi non t esse de Ecclesia, nec verè filij Dei, etiam ¶ u quando videbantur in professione, & nomine filiorum. vt August. loquitur.

Resp. 1. dici posse membrum, vel ouem Christi, aliquem, vel secundum prædestinationem, vel secundum præsentem iustitiam; priori modo, non est esse actu in Ecclesia, sed tantum potentia, & hoc modo loquitur scriptura sup. de prædestinatis, posteriori est esse actu. 2. dici membrum & c. aut veritate essentia, quia scilicet charitatem habet (aut saltem communicat eidem professioni Catholicæ fidei) aut veritate finis: quia scilicet assequutus est vitam æternam: hoc posteriori, non autem priori, scripturæ citatæ sunt intelligendæ, atque Augustinus.

*Non perfectos, idest, qui aliqua leuia peccata
habent, esse de Ecclesia.*

CAP. VIII.

Robatur, Nam excepto Christo, ac B. virgine, qui soli Ecclesiam non faciunt, nulli sunt quamuis Sanctissimi qui aliqua non habeant venialia peccata a 3. Reg. 8. Prouerbior. b 24. Matth. 6. c quo iubentur omnes dicere. *Dimitte nobis debita nostra* Iacob. 3. d *In multis offendimus omnes* 1. Ioan. 1. e *si dixerimus quoniam peccatum non habemus, nos ipsos seducimus.* Concil. Mileu. ca. 7. & 8. f Cyprian. *Quisquis se inculpatum dixerit, aut superbus, aut stultus est.* Nazianz. g Chrysost. h Hieron. i *Iustos esse concedo, sine omni autem peccato esse, non assentior.* Aug. k *Multi baptizati fideles, sunt sine crimine, sine peccato autem in hac vita neminem dixerim.* Gregor. 21. Moral. 9.

Obiicitur, Cantic. 4. *l* Tota pulchra es amica mea. Item in Ephes. *s.* *ut exhibeat sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam.* quod de Ecclesia præsenti intelligit Concil. Tolet. 6. cap. 1.

R. si hæc intelligantur de Ecclesia militante, tribui per synecdochen toti Ecclesiæ, quod vni tantum conuenit parti, nempe iustis: non quia careant omni veniali peccato, sed quia omni mortali, & student venialitate. Qua ratione de homine etiam in statu præfenti dixit Dauid, *n Et ero immaculatus cum eo.* o Beati immaculati in via &c. & Paulus p *Elegit nos, ut essemus sancti & immaculati in charitate.* Quamuis primus locus de anima, secundus de Ecclesia triumphante intelligi possit. Concil. enim Tolet. nihil hac de re definiendo dixit.

a v.46 Nō est
homo qui nō
peccet.

b v. 16. Septies
in die cadit

iustus,
c. v. 12.

ἔφευγε ἡμῶν τὴν ἐφευ-
λήμευται ἡμῶν.

δ' ὅ. 2.
πολλὰ πηλούμεν
ἄπειρος.

c v. 8.
 ἵνα ἐπιπαύσῃ ὁ π
 ἄμαρτιαν ἢ κ' ἐχρίμα
 ἐαυτὸς πλανήμα.
 f Serm. de elec-
 tiosy.

g 2. in Iulianū.
h In psal. 39.

i 2. *contr. Pelag.*
k 1. *contra duas*

ep. Pelag. 14.
1 V. 7.

m V. 25.

[illegible]

καλοῦσαι, μὴ ἔχουσιν
ἐπιλογ, ἢ ῥυτίδα.
p Psal. 17. v. 16.

o *Pf.* 118.
D *Ephes.* I. v. 4.

ξελίξατο ἡμᾶς ὁ
αὐτὸς πρὸς καθάβα-

ἡς κόσμου ἐκεί-
 νης ἀφ' ἧς ἀνέ-
 στανος ὁ Χριστός.

1950年10月10日

555

1317

monkione E

Tertio, Math. 23. Dominus præcipit obediri malis.

Quartò, Scribens Paulus ad Ecclesiam Dei, *c* signifi-

Quintò, Ioan. e scribens 7. Ecclesijs Asiæ reprehenden-

Sextò, non defuerunt in populo Dei tempore veteris

Septimò, ex PP. 306. in collatione cum 296. Dona-

111

Illud multiplicatae sunt super capillos &c.

Ecclesia, sed habet eos etiam, qui otio, & sordida se dedunt, mollemque, & dissolutam vitam amplectuntur k &c. Hieronym. l. Arca Noe Ecclesie typus fuit, ut in illa omnium animalium genera, ita & in hac uniuersarum, & gentium, & mores hominum sunt, ut ibi pardus, hedi, lupus, & agni, ita & hic iusti & peccatores, idest, vasa aurea, & argentea cum ligneis, & fictilibus commorantur. Aug. m. Nos factemur in Ecclesia Catholica & bonos, & malos esse, sed tanquam grana & paleas. Fulgent. de fide n. ad Petr. cap. 63. & Greg. hom. 11. & 38. in Euang.

Ultimò, si soli boni essent de Ecclesia, sequeretur, primò, frustra esse in Ecclesia sacramentum poenitentiae. secundo, nemo sciret qui reuera essent de Ecclesia, incertum est enim, qui reuera boni, qui mali, 3. mox Prælati, atque peccassent mortaliter, desinerent esse de Ecclesia, & Prælati, ac proinde eis non oporteret obedire: similiter subditi per simile peccatum, non essent amplius de grege, ac proinde liceret Prælati, eorum curam non habere: inde mira confusio.

Oblucitur 1. Isaia 52. Nō adiciet ultra, ut pertransseat per te incircumcissus, & immundus. Item. Recedite, p. recedite exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio eius. Quem locum Apostol. Exponens. 2. q. Corinth. 6. addit, Et recipiam vos, dicit Dominus: & rationem præmittit. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? &c.

Resp. cum Cyrillo, ad literam ibi agi de temporali Iudæorum persecutione, ut sensus sit: cum a captiuitate redieris, non adiciet ultra, idest, in longum tempus, infidelis aliquis persecutor, per terras tuas vastando eas, transire: secundum verò mysticum sensum, agi de Ecclesia, & prædicari forè ut portæ inferi non præualeant aduersus eam. Incircumcissi enim, & immundi Ecclesie hostes, sunt demones præcipuè. Cum dicitur Recedite &c. hortatur ad literam Iudæos exire de Babylone, absoluto captiuitatis tempore, mysticè autem Christianos, qui debent post baptismum separari ab infidelium cætibz, templis, coniugiis, & cæteris quæ ad religionem pertinent. Atque hoc modo hunc locum intellexit Paulus, supra. non

k Et libenter seruiunt voluptatibus, & quoniam vnum corpus, tanquā ex vna persona hæc, & illa pronunt. l. Dialog. contra Luciferia. ultra medium.

m Tract. 6. in Joan.

n Firmissimè tene, & nullatenus dubites aream Dei esse Cathol. Ecclesiam, & intra eam vsque in finem sæculi, frumento mixtas paleas cōtineri, idest bonis malos Sacramento- rum communionem misceri.

o U. 1.

p U. 11.

q U. 17.

ἔξελθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, ἀφωρίσθητε ἀπὸ τῶν κύριος, καὶ καθάρητε μὴ ἀπὸ τοῦ κόσμου εἰς διαφθορὰς ὁμοῦ.

r U. 14.

τίς γὰρ μετὰ τὴν ἀποστασίαν, καὶ ἀνομίας.

s In hunc locum Isaia.

t 1^a. 14.μη γίνεσθε ἡμετέροις
ἡρώδης, ἀπίστοις.

u 1. Corinth. 10.

U. 17.

Ἐς ἄρτις, ὡς σῶμα
ἐκ πολλῶν ἰσχυρῶν, οἷον
πολλοὶ ἐκ τῶ ἑνὸς
ἄνθρωποι μετὰ γοῶν.

x Ep. 6. lib. 1.

y 3. cap. 19.

z Ezech. 36. v. 25

enim de commercio cum quibuscumque peccatoribus agit, sed tantum cum infidelibus. t Nolite (inquit) iugum ducere cum infidelibus, &c.

Secundò, u Vnus panis, & vnum corpus multi sumus. At panis non efficitur ex paleis & frumento, sed ex frumento solo.

Resp. 1. cum Cyprian x & Iren. y in hoc tantum consistere similitudinem, quod, sicut ex multis granis per aquam, fit vnus panis: ita ex multis hominibus, per aquam baptismi, ac Spir. S. qui etiam dicitur z aqua, fit vnus populus Dei. 2. negatur minor. Nam aliquando admiscuntur etiam in vero pane grana lolij, vel negligentia, vel malitia hominum, ita & in corpore Christi sunt mali admixti bonis: subiungit enim Apostolus. *Qui de vno participamus.* At de vno participant boni, & mali, alias non a arguerentur a Paulo, indignè communicantes.

a 1. Cor. 11.

b Rom. 8. v. 10.

c 1. Cor. 12. v. 13.

ἡ ἐκ τοῦ σώματος ἡ
μῶν πάντες εἰς ἓν
σῶμα ἰσχυρισθῆμεν

Tertiò, *Qui b spiritum Christi non habet, hic non est eius.* Item. *In vno c spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus.* Ergo qui non habet spiritum Christi, non est membrum eius, nisi fortasse mortuum. Sed membrum mortuum non est verè membrum, sed æquiuocè tantum: ergo peccator non est verè membrum.

Admittitur prima conseq. Ad subsumptionem dico, membra considerari dupliciter: primò secundum essentiam, ac substantiam suam. 1. vt sunt instrumenta operatiua. Exempli gratia, oculus hominis, & oculus bouis, vt substantiæ quædam, differunt specie, vt instrumenta operatiua sunt eiusdem speciei, quia idem habent obiectum: priori modo peccatores, non esse membra corporis viui, Ecclesiæ: sunt enim mortuæ: constituuntur autem membra viua, per Charitatem: posteriori, esse. Nam etsi in corpore naturali nequeat membrum mortuum, esse verum instrumentum, quia anima nequit operari, nisi per bona instrumenta, & viua: tamen in mystico potest: spiritus sanctus enim æque benè operatur quod vult per instrumenta mala quàm per bona.

Quartò, Ecclesia dicitur, *Sancta*, in Symbolo. Ergo

ex solis sanctis constat.

Resp. dici sanctam primo quia omnia quæ ad ipsam constituendam pertinent sunt sancta, nimirum baptisma, professio Christiana, & unio membrorum inter se, & cum capite, saltem externa. 2. propter sanctos quos habet, neque tamen propter sceleratos, scelerata dicitur: tum quod denominatio fit à meliori parte, tum quia habere sanctos est proprium eius, habere malos proprium aliarum sectarum: nec enim in aliis ceteribus sunt sancti, sed omnes mali. 3. quia tota est Deo consecrata, eiusque caput est sanctus sanctorum Christus.

Quintò, non habet Deum patrem qui Ecclesiam non habet matrem, iuxta d Cypria. & à commutata, Qui non habet Deum patrem, non habet Ecclesiam matrem, sed improbi non sunt filii Dei. Nam, e qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei &c. Ergo neque filii Ecclesiæ. Igitur neque in Ecclesia sunt.

Resp. cum Aug. nomen filij tripliciter accipi. primò ratione productionis, siue per generationem, quomodo verbum, est filius Dei, siue per creationem, iuxta illud, Nunquid non ipse est pater tuus, qui fecit, & creavit te, siue per regenerationem. 1. Ioan. 3. In hoc sunt manifesti filij Dei, & filij Diaboli, omnis qui non est iustus, non est ex Deo. Secundò, ratione imitationis, quomodo Galatar quarto h vocantur filij Abrahæ, qui fidem imitantur Abrahæ.

Tertio, ratione doctrinæ acceptæ, iuxta illud, filioli mei quos iterum ego parturio, &c. Hoc posteriori modo mali sunt filii Dei & Ecclesiæ, si teneant veram eius doctrinam, vnde Isaia h. 1. filios enutriui (inquit dominus) & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Et Canticor. l. 2. sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias, idest, malas Christianas animas, quæ dicuntur in spinæ propter malignitatem morum, filia, propter communionem Sacramentorum. Ratione verò regenerationis aut imitationis, non sunt filii Dei, ac Ecclesiæ nisi iusti: sed negatur tunc solos filios esse in Ecclesia sunt etiam serui in Domo Dei, Iohannis octauo.

d lib. de unitate Eccl.

c Rom 8. v. 14.

ὅσοι πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοι υἱοὶ τοῦ θεοῦ.

f Deut. 32. v. 6.

g v. 10.
ὅτι τὸ πνεῦμα φανεῖται ἐν ἡμῖν τὰ κείμενα τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ κείμενα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δι' ἐκείνου τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ.

h v. 18. & Ro.

4. v. 12. & cap.

ii. v. 7. & 8.

i Galat. 4. v. 19.

K V. 2.

l v. 2.

m Aug. 48.

DE ECC. MILIT.

v. 35. & hoc ad mentem Cypr. nec enim vult, in Eccle. non esse nisi filios, sed non esse vltos filios extra Eccl. sicut non sunt vlli boni extra, licet sunt aliqui mali intus. Intēdit namque monere hæreticos, ac schismaticos ne putarent se posse esse bonos, ac filios extra Ecclesiam.

n 1. ep. 6.

Sextò, *In Ecclesia Dei* (inquit Cyprian.) *non nisi concordēs, atque vnanimes habitant, loquentes in psalmis spiritui sancto, & dicentes, Deus, qui inhabitare facit vnius moris in domo.*

Resp. loqui tantum de cōcordia que opponitur schismatici: agit enim contra Nouatianos schismaticos. Nam & ipse Cypr. alias dissentiones in Ecclesia agnoscit, serm. de lapsis:

oin 1. Thm. 2.

Septimò, Chrysost. o & Theophyl. dicunt illud in magna domo sunt vasa aurea, & arg. &c. non posse de Ecclesia intelligi, sed de mundo: quia in Ecclesia non sunt nisi vasa aurea, & argentea.

Resp. non negare, esse posse malos de Ecclesia, sed docere id minimè necessarium: sicut sunt necessaria in magna domo vasa etiam fictilia, & lignea.

Octauò, *Qui peccator est, aut aliqua sorde maculatus p* (inquit Hiero.) *de Ecclesia Christi non potest appellari, nec*

p in 5. ad ephes.
ad illud, Eccl.
subiecta est
Christo.

Christo subiectus dici.
Resp. tantum velle, non posse malos de ea parte Ecclesiæ appellari, quæ solos perfectos continet. Nam in 1. ad Galat. explicans quomodo inter se cohæreant verba Apostoli, qui nunc totas Ecclesias laudare videtur, nunc totas vituperare, ait Ecclesiam dupliciter accipi, id est, non duas esse, sed de vna diuersimode scripturam loqui: quod interdū tribuat toti Ecclesiæ, quod est perfectorum, interdum quod est imperfectorum.

Nonò, Pacianus ep. 3. ad Sympronianum dicit, peccatores donec pœniteant vitæ prioris, de Ecclesia non esse.

Resp. loqui tantum, de iis qui in hæresim labuntur. Nam, antea dixerat Ecclesiam carere macula, & rugis, quia caret hæreticis.

q 2. contr Cres-
centium 21.

Decimò, *In corpore Christi non sunt* (scilicet mali, inquit q Aug.) *quod est Ecclesia: quoniam non potest Christus ha-*

beremembra damnata.

Resp. loqui Aug. de membris viuis, qua ratione reuera mali non sunt in Ecclesia.

Vndecimo, ipſemet Aug. ſ. docet ſolos ſanctos eſſe il-
lam Eccleſiam, quæ eſt ſupra petram fundata, & cu-
data ſunt clauſe &c. Reſp. Nil aliud velle ſignifica-
re, quam omnia Eccleſiæ priuilegia, propter ſolos ſan-
ctos conceſſa eſſe à Deo. Nam alioquin idem Aug. fre-
quentiſſimè repetit, malos Chriſtianos, vtiliter Sacra-
menta adminiſtrare.

Duodecim, in scripturis duæ distinguuntur Ecclesiæ, Matth. 5. per iustitiam discipulorum, & iustitiam Phariseorum. Matth. 6. per pios, & hypocritas, 7. per cætum euntium per viam angustam, & cætum euntium per viam latam: item per domum fundatam super petram, & aliam fundatam super arenam. At Ecclesia maiorum, non est vna, sancta, Christi Ecclesia. Ergo Christi vera solos amplectitur bonos.

Resp. in nullo horum locorum duas Ecclesias distinguui sed solum diuersas qualitates eorum, qui in vna & eadem Ecclesia versantur, sicut. Math. 13. per pisces malos, & bonos, in eodem reti. vnde dominus Math. 7. subiunxit, *u Omnis ergo qui audit verba mea hec, & facit ea assimilabitur viro sapienti qui edificauit domum suam supra Petram*, Ex quibus constat per domum non intelligi ibi Ecclesiam, sed vniuscuiusque mores.

Decimo-tertiò, nequeunt esse mēbra corporis Christi
quod est Ecclesia, in quibus nihil operatur Christus.
Nihil autem operatur in malis.

Resp. 1. non esse necesse vt in omnibus suis operetur
membris, sunt enim quædam arida mēbra, solum ad hæ-
rentia, externa coniunctione. 2. operatur etiam per ea,
vt per instrumenta, ad aliorum vtilitatem.

Ultimo, oportet distinguere omnino regnum Christi à regno Diaboli, impij autem omnes ad regnum Diaboli pertinent.

Resp. posse eosdem homines ad utrumque regnum
pertinere, diuersa ratione, ad Christi regnum ratione
communione, eorundem Sacramentorum in Ecclesia
ad regnum diaboli ratione morum.

Infideles occultos ad Ecclesiam Dei
pertinere.

CAP. X.

a v. 18.

καὶ οὐκ ἄντι-χριστοὶ
πολλοὶ γένονται
ἐκ τούτων.ἐξ ἡμῶν ὁ ἑκαστος ἀλλ'
ὁ ἑκάστης ἐξ ἡμῶν.b tract. 3. in ep.
hanc Ioan

Primò, Et nunc a (inquit Ioan) Antichristi
multi facti sunt, ex nobis exierunt, sed non erant
ex nobis. Quæ intelligi de infidelibus oc-
cultis in Ecclesia, qui aperti fiunt, dū exeūt,
docet b Aug. in hunc locū, Omnes (inquit)

heretici, omnes schismatici ex nobis exierunt, id est, ex Eccl.
exiunt, sed non exirent, si ex nobis essent. Antequam exirent
ergo, non erant ex nobis, si antequam exirent non erant ex no-
bis, multi intus, sunt, non exierunt, & tamen Antichristi
sunt.

c Aug. in Enchi.
cap. 65. Cyprian.

1. ep. 6. Optatus

1. contra Parme-
nianum Ambr.1. de poeni. 2. Hie-
dialog. contraLuciferan. Cæle-
stinus ep. ad Cle-rum Constant.
d Sup.e ep. ad Micha-
f Homil. 21. in

Ioan.

g lib. 4. cap. 10.
de Baptis.h Tract. 61. in
Ioan ad illud ca.13. turbatus est
spiritu & pro-testatus &c. v.
21.

Secundò, multi c PP. communi consensu docet eos
qui sunt extra Ecclesiam, nullam iurisdictionem, ac au-
thoritatem in Ecclesiam habere: nam nequit hanc iuris-
dict. habere qui non sit membrum Ecclesiæ. At occul-
tus hæreticus si fuerit Episcopus aut Papa, non amittit
iurisdictionē: quidquid vnus, aut alter dixerit. d Quare
Cælest. & e Nicolaus I. summi. Pontif. dixerunt Episco-
pum hæreticum, ex quo hæreses prædicare cæperit ne-
minem potuisse soluere, vel ligare: quia nimirum, antea
etiam si corde concepisset errorem, ad huc soluere po-
terat, & ligare. alioquin redderentur incerti, omnes a-
ctus, qui ex Iurisdictione pendent: quod non parum
vniuersam perturbaret Ecclesiam.

Tertiò, ex PP. f Origine etiā hic in Hierusalē (inquit)
id est, in Ecclesia, sunt quidam Iebusei, qui & fide, & atti-
bus peruersi sunt: neque enim (subiungit) de iis dicimus, qui
manifestè & euidenter criminosi sunt, ut non de Ecclesia ex-
pellantur. g August. Si Zizania sola dicenda sunt, quæ vsque
in finem, in maligno errore perdurant, & foris multa fru-
menta sunt, & intus multa Zizania. Item h Vtrumque ve-
rum est, ex nobis, & non ex nobis (scilicet hæretici
occulti) secundum aliud ex nobis, secundum aliud non ex
nobis: secundum communionem sacramentorum ex nobis,

secundum suorum proprietatem criminum non ex nobis.

Item. i. Quidam adhuc corde positi in parte donati, præsentiam nobis exhibent corporalem, carne intus, foris spiritu. Greg. h. magnus, Etiam pacis sue tempore, sancta Ecclesia falsiloquium patitur, dum sunt in ea multi, qui de eternitatis promissione diffidunt, & tamen se fideles esse mentiuntur, &c.

Quartò, Ecclesia est similis corpori humano. At in huma. corpore quædam partes viuunt, & sentiunt, quædam viuunt, nec sentiunt, quædam nec viuunt nec sentiunt ut notum est: ergo similiter erunt in Ecclesia, qui fidem, & charitatem habeant, alij solam fidem: denique qui nec fidem, nec charitatem.

Quintò, etsi Lutherani, & Calvinistæ signa quædam visibilia & externa Ecclesiæ constituent, nimirum prædicationem verbi Dei, ac Sacramentorum. administrationem, & ubicumque conspiciuntur hæc signa, velint ibi esse veram Ecclesiam: quia tamen ad eam solos iustos, id est, qui fidem habent, pertinere contendunt, qui autem sint illi certò, nescimus: propterea rectè concludimus eos Ecclesiam inuisibilem constituere. At si hæretici occulti non sunt de Ecclesia, sequitur eos solos qui certò veram fidem habent, esse de Ecclesia. Et proinde nos hac in parte cum illis hæreticis sentire, ac inuisibilem facere Ecclesiam.

Sextò, debet certitudine infallibili constare qui cætus hominum sit vera Christi Ecclesia. At si fides interna requiritur in quolibet membro, quis autem eam certo habeat ignoretur: Neq; certi erimus infallibiliter quæ sit vera Ecclesia.

Respondent primò, sufficere hanc fidem conspici per effectus: sicut hominem viuere dicimus, etsi animam non videamus.

Secundò, non esse necesse ut constet distinctè nobis, qui sint Ecclesiam constituentes, sed sufficere assignari quemdam cætum hominum, intra quem certò credamus esse illos, qui ad Ecclesiam pertinent. Sicut dicitur is vidisse populum Romanum, qui eum vidit congregatum, etiamsi fuerint multi externi admissi, nec discernere potuerit ciuem ab externo.

*i lib. de gestis cæ
emerito cap. i.*

*h. 13. moral. 4.
explicans illud
Iob Rugæ meq;
testim. dicunt
contra me.*

Ad primam responden. hanc certitudinem non esse infallibilem nec refert, exemplum hominis, tum quia effectus vitæ sunt naturales & necessarij, fidei verò liberi, tum quòd nec etiam certi sumus infallibiliter, an sit homo quem videmus, fieri enim potest vt Angelus sit.

Ad 2. resp. primò, fieri potest vt hæreticorum occultorum numerus, longè superet fidelium numerum: tunc autem quomodo dici poterit, hic cætus est Ecclesia Dei? 2. cum tota Ecclesia absolutè nusquam iam, in vnum locum conueniat, & Romana nec quidem in vna Basilica Romæ, sed sparsa sit per varia loca, quocūque inerimus, semper erimus dubij, an cum vera communicemus Ecclesia. 3. quia fieri posset totum generale Concil esse extra Ecclesiam, quid enim magnum si inter tot millia profitentium fidem Christi, trecenti vel 400 homines in Concilio careant fide? 4. si nescimus qui distinctè Ecclesiam constituunt, non tam sciemus, quæ sit Ecclesia, quam vbi sit, seu potius vbi lateat: quod non satis est ad Ecclesiæ visibilitatem saluandam.

Obiicitur Primò, fundamentum, & quasi Ecclesiæ forma, est fides / 1. Corinth. 3. in Eph. 2. & 4. n.

Resp. formam Ecclesiæ esse fidem externam, id est, fidei confessionem, teste Aug. & experientia. Illi enim admittuntur ad Ecclesiam qui profitentur fidem. In locis verò allatis non dicitur fides forma, vel fundamentum Ecclesiæ, sed iustitiæ, vel doctrinæ, quæ est in Ecclesia: adde scripturas ponere charitatem, & dona spiritus sancti in Ecclesia, non minus quam fidem: nullus tamen dicet extra Ecclesiam esse, qui sola charitate priuantur.

Secundò, Concil. p. Lateran. & Nicolaus Papa q. Ecclesiam ex fidelibus siue catholicis constantem definiunt.

Resp. 1. eos non dare perfectam definitionem: Concil. enim Later. solum asserere voluit, Ecclesiam esse vnam: ac si dixisset, Ecclesia vna est non multæ. 2. nomen fidelis, & catholici, accipi pro publicè fidem profitente. Et certè Nicolaus, qui prohibet ibi fieri catholicorum collectiones, sine nutu Papæ, ita necessario intelligi debet

lv.ii.

m v. 20.

n v. 5.

o 19. cōtra Fau

sum. 11.

p Cap. firmit. de
sum. Trin. & fid.
Cathol.

q De consecrat.
dist. 1. can. Eccl.

debet. Non enim fiunt hæ collectiones aliter, quam in vnum conuocando locum, profitentes publicè fidem catholicam.

Tertiò, & PP. grauissimos docere hæreticos non esse verè Christianos. At Ecclesia non nisi christianor. esse potest. *1 Tertull. lib. de pudicitia Cypr. 4. ep. 2. Atha. ser. 2. contra Arianos. Aug. lib. de gratia Christi cap. 11.*

Sed hi PP. loquuntur de manifestis hæreticis: Christiani enim dicuntur qui Christi fidem publicè profitentur: quia Christianus, est professionis nomen.

Quartò, ante Christum ad Synagogam pertinebāt etiam gentiles, qui vnum Deum sincerè colebant, ex quo sequi videtur, fidem esse vinculum Ecclesiæ.

Resp. omnibus sæculis eos solùm Ecclesiam Dei constituisse, qui simul colligati erant, confessione, & protestatione externa vnius fidei in Deum verum.

Quintò, si quæ ratio esset, quare hæretici occulti sint de Ecclesia, certè quia constare debet infallibiliter quæ sit Ecclesia. Sed nonobstante hoc, id nequit cognosci 1. quia non sunt Ecclesiæ membra nisi baptizati, at nulus scit certò, quis scit verè baptizatus. character enim inuisibilis est, & pauci adsunt cum quis baptizatur. 2. Ecclesia non potest esse sine veris Episcopis, & presbyteris, teste Hiero. at quis nouit qui sint veri, cum id pèdeat ex intentione ordinātis, & inuisibili characterè? 3. excommunicati non sunt de Ecclesia, at multi sunt occulti vnde cogimur dubitare cum aliquem videmus, sit ne de illa Ecclesia, an non. 4. Accidere potest vt alicubi hæretici manifesti, Iudæi, Turcæ, Pagani, alibi simulent se Christianos, qui si de Ecclesia dicantur, hæc constabit ex Paganis &c. si non, ergo dubij semper erimus, quæ sit vera Ecclesia.

1 Contra Luciferianos.

Ad primam probationem minoris resp. 1. non requiri characterè, sed externū baptisma, non quidem vt quis sit de Ecclesia, sed vt admittatur. Si quis enim petat admitti ad Ecclesiam, id non fiet sine Baptismo, si dicat se baptizatum, & non constet contrarium, admittetur ad Ecclesiā: cuius rei signum est, quòd si postea constet baptizatum non fuisse sua culpa, expelletur, nec ante pœnitentiam recipietur: si absque sua culpa, perficietur in eo quod deerat, nec iudicabitur non fuisse de Ecclesia,

DE ECC. MILIT.

sed aliunde quam per ordinariam portam intrasse. 2. non baptizatos esse de Ecclesia tantum putatiue, & secundum apparentiam externam, non tamen verè: nec inde sequitur Ecclesiam fore inuisibilem: nam multi probare possunt certò se baptizatos, & baptismus natura sua visibilis est: non autem fides.

Ad 2. in Episcopis considerari duo, vnum quod locum Christi teneant, illis debeamus obedientiam & quòd nequeant, simul omnes cum Ro. Pontifice, nos decipere. Aliud quòd habeant potestatem ordinis, & iurisdictionis. Priori, certi sumus infallibiliter, quos videmus esse episcopos veros, ad hoc enim sufficit, vt habeantur pro talibus ab Ecclesia. Posteriori non habemus de iis, nisi moralem certitudinem: sed nec alia requiritur: quamuis certum sit infallibiliter, aliquos esse veros hoc posteriori modo: alioquin Deus deseruisset Ecclesiam suam.

† Cap. 6.

Ad 3. excommunicatos occultos esse de Ecclesia numero non merito, de facto, non de iure. [Ex his, & aliis supra t mihi videtur, Bella. solùm velle excludere ab Ecclesia, excommunicatos manifestos. Nam de occultis idem dici potest, ac de hæreticis occultis, qui simul sunt omnes etiam excommunicati, nisi sint purè mentales hæretici.]

Ad 4. resp. 1. difficile esse huius. non facilè detegi, quandiu tamen non manifestantur, eos Ecclesia non numerat inter suos, nisi ratione professionis externæ, quæ sanctissima est, cumque illi respectu aliorum de Ecclesia, sint pauci: propterea non sequetur Ecclesiam ex Paganis &c. constare. 2. illos non esse de Ecclesia nisi apparenter, nec tamen dubij erimus quæ sit vera. Nam de multis certò demonstratur esse baptizatos, pro veris Episcopis agnosci, & nusquam hæresim aut Paganismum saltem publicè professos fuisse.

PRIMA PROPOSITIO.

*De visibilitate, & certitudine
Ecclesiæ.*

CAP. XI. ET XII.

Explicatum est quid sit Ecclesia, nunc dicendum qualis sit. Hæretici, *a* qui duas distinguunt Ecclesias, dicunt, primò, veram esse inuisibilem, secundò, *b* visibilem interdum ita errare in fide, & moribus, ut deficiat penitus. Tertiò *c* inuisibilem id est, veram, non posse quidem deficere, nec errare in iis quæ ad salutem spectant: in aliis posse.

Prima propositio. Vera Ecclesia est visibilis. Probatur primò, ubi-
cunque inuenitur nomen Ecclesiæ in scripturis ut Numer. 20. *Cur eduxistis Ecclesiam Domini in solitudinem.* 3. Reg. 8. *e* *Conuertitque Rex faciem suam, & benedixit omni Ecclesiæ Israël.* Matth. 16. *f* *super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam.* 18. *Dic Ecclesiæ &c.* semper significatur cōgregatio visibilis nec vnum saltem locum proferre potuit Calvinus, quo tribueretur inuisibili cœtui.

Secundò, ubi non nominatur quidem Eccles. sed tamen describitur, visibilis etiam designatur, Psal 78. *g* *In sole posuit tabernaculum suum,* id est, iuxta August. *h* *In manifesto posuit Ecclesiam suam.* Ita ut, sicut nequit sol omnino latere, ita nec Ecclesia, *Maya* 2. *i* Mich. 4. *k* comparatur Ecclesia monti magno, & conspicuo; secundum Hieron. *l* & August. *m* Matth. 5. *n* ciuitati supra montem positæ iuxta *o* August.

Tertiò, ex ipso ortu, & progressu Ecclesiæ. In veteri testamento adeò visibilis erat; ut in ipsa carne, Iudæi portarent visibile Circumcisionis signum, In nouo fuit principio tota in Christo & discipulis eius, qui adeò visibiles erant, ut super eos visibiliter descēderit Spir. S.

F ij

CAP. XI.

a Luther libro de abroganda missa priuata parte. 1.

Quis Ecclesiā nobis mōstrabit cum sit occulta in spiritu, & solū credatur? sicut dicitur Credo Ecclesiam sanctam.

Caluin. 4. Inst. 1. § 7. Nobis inuisibilē solius Dei oculis cōspiciam credere Eccl. necesse est.

b Calui. præfat. instit.

c 4. cap. 8. Instit.

CAP. 12.

§. 13. Cal.

d v. 4.

e v. 14. & 55.

f v. 18.

g v. 5.

h tract. 1. in ep.

i Joan.

k v. 2.

l v. 1.

m In ea loca.

n sup.

o v. 14.

p libro de unitate Eccl. 14.

DE ECC. MILIT.

p. *Actor. 2. v. 41.* deinde p additi sunt illis, vna die, ad tria millia per fidei confessionem, & baptismum, ac deinceps semper illi omnes, & soli habiti sunt de Ecclesia Christi, qui ad illos primos se adiunxerunt per Bapt. & fid. confess. & inde non exierunt per hæreses, aut schismata, vel excom.

Quartò, Ecclesia est societas hominum: sociari: autem homines nequeunt, nisi se agnoscant, & copulentur externis, & visibilibus signis, vt ait q Aug.

q 19. *Cōtra Fau-
sum. 11.*

Quintò, volunt aduersarij Ecclesiam tempore Christi, solum fuisse in Zacharia, Anna, Maria, & paucis alijs pijs, at hi communicabant cum Pontificibus, in templo, sacrificijs &c. vel igitur malè faciebant communicando, in religione cum iis qui extra Eccl. erāt, vel malè faciunt Lutherani non communicando nobiscum, nec obediendo Papæ.

Sextò, tenemur sub periculo damnationis, nos adiungere Ecclesiæ veræ, capiti obedire, & cæteris communicare membris. vt patet r ex Cypr. / Hiero. & t Aug. at hoc fieri nequit si Ecclesia est inuisibilis.

r *De simplicitate
Prælatorum.*

f ep. 1. *ad Damas.*

de nomine Hypo.

t 4. *de baptis. 1.*

u *Homil. 30. in*

Matth.

x li. *de vni. Eccl.*

y *Homil. 4. in 6.*

Isaie.

z *tract. 1. in epist.*

Joan.

Septimò, ex PP. Ecclesia (inquit Orig.) plena est fulgore ab Oriēte vsque ad Occidentem. x Cypri. Ecclesia Domini luce perfusa, radios suos per orbem terrarum spargit. y Chrys. Facilius solem extinguere, quam Ecclesiam obscurari, z Aug. numquid digito ostendimus Ecclesiam fratres mei? nonne aperta est?

SECUNDA PROPOSITIO.

Ecclesia visibilis deficere non potest.

CAP. XIII.

a c. *superiori in 1.
argu.*

b *Matth. cap.*

c. v. *vlti.*

in d. *μὴ δὲ ὁμοῦ εἶναι*

πᾶσας τὰς ἡμέρας

ἔως τῆς συναντήσεως

τῶ ἀντιπώ.

Rimò Ecclesia in scripturis dicitur columna veritatis, aduersus quam non præualeat inferi portæ probatum est a autem nomine Eccl. in scriptura solum visibilem intelligi.

Secundò, ad Apostolos & discipulos, qui certè visibiles erant, dictum est a Christo, b vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi. cumque illi non

essent hic perpetuò mansuri, sine dubio ad eorum successores ista extenduntur.

Tertiò, Apostolus *c* docet mäsura in Eccl. ministeria pastorum, & doctorum, donec occurramus in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei in virum perfectum, & mensuram ætatis plenitudinis Christi, id est, iuxta omnes, in nouissimis diebus, quando complebitur numerus electorum. At ista ministeria non possunt perpetuò exerceri, nisi se visibilibus signis pastores & oues permanenter agnoscant.

Quartò, Psal. 47. dicitur de Ecclesia visibili. *d* Deus fundauit eam in æternum, iuxta *e* Aug. & Isaia. 61. *f* sedus perpetuum feriam eis: *g* & scietur in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.

Quartò, *h* Area, ager, conuiuium, ouile, significant in Euangelio *i* Ecclesiam visibilem. At eadem parabola docent eam permansuram vsq; ad diem iudicij Math. 3. *k* Ipse permundabit aream suam, & triticum congregabit in horreum suum, paleas autè cõburet igni inextinguibili, quod non fiet ante diem iudicij. Item. *l* Sinite utraque crescere vsque ad messem, *m* messis autem consummatio sæculi est. Et, *n* sic erit in consummatione sæculi, exhibunt Angeli, &c.

Quintò, Regnum Christi est vera Ecclesia: non dicitur autem regnum, aliquot homines occulti, & separati ab inuicem, qui se non nouerunt, sed multitudo hominum congregatorum, qui se inuicem agnoscant: At regni Christi non erit finis, Lucæ 1. *o* Daniel. 2. *p* & Psal. 88. *q*

Sextò, ex *r* Origen. & Chrysost. *s* Aug. verò ita introducit Ecclesiam loquentem: *Quandiu ero in hoc sæculo? annuncia mibi propter illos qui dicunt, fuit, & iam non est &c. & annuntiauit, nec vacua fuit vox ista: quis annunciauit mihi nisi ipsa via? Quando annunciauit? Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi. Nec dicas loqui de Ecclesia inuisibili, nam Donatistæ (quos hic Aug. impugnat) illam nusquam periisse admittebant. *t* Bern. Nec*

perit: hoc dicunt, qui in illa non sunt. O Impudentem vocem, illa, nõ est q̃a tu in illa nõ es. Vide ne tu idcò nõ sis, nã illa erit, t̃ Sermou. 79. in Cantica.

F iij

c Ephes. 4. v. 11. 12. 13.

d v. 7.

e in eund. psalm.

f v. 8. quod ca.

put. ipse Christus

Lucæ. 4. intellexit de Eccl. noui

Testam.

g v. 9.

h vide sup. ca. 7.

i Nam inuisibilis

iuxta aduersa-

rios non nisi bo-

nos habet.

k v. 12.

l Μακαθαρεῖ τὸν

ὄλωνα αὐτοῦ, ὃ

συνέξει τὸ σῖτον αὐ-

τοῦ εἰς τὴν ἀποθή-

κην. τὸ δὲ ἄχυρον

καὶ ἀκάναστον πρὸς

ἀσβεστον.

l Matt. 13. v. 30.

ἄφετε συνκαθεύει-

ς θὰ ἀμφότεροι με-

χει τοῦ θεοῦ μου.

m v. 39.

ἰδοὺ ἐγὼ σὺν πάν-

τινι τῶν αἰώνων ἔσομαι.

n v. 49.

o v. 33.

p v. 44.

q v. 36.

r sup.

s In Psal. 101.

conc. 2. Item ibid.

Sed illa Eccle-

quæ fuit om-

nium gētium,

iam non est,

vocem, illa, nõ

est, si tu nõ sis,

DE ECC. MILIT.

verbositate Philosophorum, nec cauillationibus Hæreticorum, nec gladiis persecutorum potuit ista, aut poterit aliquando separari a Charitate Dei. Ecclesia autē inuisibilis non impugnatur a cauillatione philosophor. &c. ergo de visibili loquitur.

Septimò, non possunt homines saluari, nisi veram ingrediatur Ecclesiam. At si visibilis deficere potest, & sola maneat inuisibilis, quomodo in inuisibilem, quam ignorant, ingredi poterunt?

Octauò, de ratione veræ Ecclesiæ est, vt sit visibilis, sicut probauimus. *u* ergo si hæc perit nulla remanet Eccl.

cap. 12.

Nond, homines qui constituunt Ecclesiam inuisibilem vel profitentur exterius fidē suam, vel non. si prius, iam non erit Ecclesia inuisibilis, si posterius, cum non nisi mali sint, id est, nulli boni (non enim est bonus, qui fidem in corde quidem retinet, exterius autem impium profitetur cultum,) iam nulla erit Ecclesia.

TERTIA PROPOSITIO.

Ecclesia non potest errare.

CAP. XIII.

a idest si reuociat traditiones non scriptas.

IN duobus errare nō posse fatetur Caluinus. primò si nō proponat dogmata extra a Scripturam: quam tunc fideliter proponit, cum agitur de rebus necessarijs ad salutem. 2. si intelligatur de Ecclesiā vniuersali, non autem representatiuā, idest episcopis solis.

b c. 2. § 1. c nempe de fidelibus omnibus.

At nostræ propositionis sensus est, id quod tenent omnes fideles tāquam de fide, siue habeatur ex scripturis, siue non similiter quod docent omnes episcopi ad fidem pertinēs, necessatio esse verum, & de fide, quæ posterior pars a nobis probata *b* est lib. 2. de Conciliis. *c* Prior, probatur primo, 1. Tim. 3. *Eccl. Dei est columna, & firmamentum veritatis* Quod autem respondet Caluin, idēd hoc dici, quia Eccl. est custos fidissima verbi Dei scripti, alibi est solutū & facillē soluitur, tū quia Paulus non meminit scripturarū, tum quia vera Eccl. fuit columna verit. antequam essent scripturæ.

Secundò, Ecclesia gubernatur à Christo, vt à sponso, & Spir. S. vt ab anima. Ergo si erraret Eccl. in dog. fidei, & morum, error Christo, & Spiritui sancto tribui deberet. Et si enim sponsus non teneatur remouere à spòsa omnem ignorantiam, tenetur tamen, si potest, omnem errorem, ex quo malum oriatur magnum. At magnum est malum, Ecclesiam falsa fide colere Deum.

Tertiò, Ecclesia est sancta. ista autem sanctitas in professione dogmatum consistit. Et proinde nihil Ecclesia poterit docere, nisi verum.

Quartò, si vera esset sententia Caluini, maxima pars dogmatum fidei reuocaretur in dubium: multa enim sunt minimè necessaria absolute ad salutem, vt credere historias veteris Testamenti esse Canonicas, imò esse aliquas diuinas scripturas, & sine his enim falsò esse potest.

Soluuntur argumenta pro inuisibilitate Ecclesiæ.

CAP. XV.

Rimò, Hier. 13. Dabo legem meam in cordibus eorum, & ero eis in Deum, &c. Item. Venit hora, & nunc est quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu. Quibus locis ita distinguitur status Testamenti veteris, à noui, vt hic in solo spiritu a sicut ille in sola litera consistat.

Vide resp. supr. b

Secundò, c Regnum Dei non veniet cum obseruatione, neque dicent, Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est.

Respon. Intelligi per regnum Dei vel ipsam gratiam iuxta Theophyl. vel vtrumque Christi aduentum. Interrogauerant enim Pharisei. Quando veniet regnum Dei, id est, Messie? Respondit Dominus Messiam venisse: Ecce enim (inquit) regnum Dei intra vos est: & venturum: Dicent vobis (inquit) Ecce hic, ecce illic, nolite exire: sicut enim fulgur, &c.

a & proinde totus inuisibilis.

b cap. 3. lib. 1. de verbo Dei, Certè si Dominus voluisset prohibere

adoratione externo ritu & visibilem non adorassent post ascensionem, Apostoli eius Ioan. & Petrus in templo Hierosol. Act. 3. vult ergo solum dicere, non adorabitis amplius aut ritu Samaritano aut Iudaico, sed Christiano.

c Luc. 17. v. 20. An spiritus in hac diea Te dñi pñtē mōpōr Te dñi pñtē mōpōr Te dñi pñtē mōpōr Te dñi pñtē mōpōr Te dñi pñtē mōpōr

d v. 18. ἡ πρῶτη ἐκ
ἀρχῆς ἡ ἀνακατασκευα-
σμένη.

e v. 22. ἀλλὰ πρῶ-
τη ἐκ τῆς ἀρχῆς ἡ ἀνακα-
τασκευασμένη ἐστὶν ἡ
ἐκ τῆς ἀρχῆς ἡ ἀνακατα-
σκευασμένη.

f v. 5. ἡ ἀρχὴ ὡς
ἀρχὴ ζωῆς ἀνακα-
τασκευασμένη ἐστὶν ἡ
ἀνακατασκευασμένη.

g v. 12. πνευματι-
κὴ τῆς προφητείας ἐν
τοῖς ἐπαγγέλοις.

h v. 44.

Tertiò, Hæbr. 12. *Non d accessistis ad tractabilem mon-
tem, & accessibilem ignem, sed e ad Sion montem, & ciuita-
tem Dei viucentis, videlicet non tractabilem, alioquin nulla
esset Antithesis.*

Respond. Per montem Sion, intelligi Ecclesiam triū-
phantem. Vult enim dicere homines Testam. veter. ac-
cessisse ad montem Syna corporeum, vt per corporeas
quasdam imagines Deum viderent. At nos spe ad spiri-
tualem, & supernam Hieruf. vnde subiungit: *Et multo-
rum millium Angelorum frequentiam.*

Quartò, 1. Petri 2. *f fpsi tanquam lapides viui superædifi-
camini domus spiritualis. &c.* At hæc Domus est Ecclesia.

Resp. dici aliquid spirituale, primò secundum substā-
tiam, quomodo Ephes. 6. dicuntur g spirituales nequi-
tæ in cælestibus. i. in ordine ad spiritum, quomodo 1.
Corinth. h 15. dicitur corpus spirituale. Non priori au-
tem, sed posteriori loquitur Petrus. Vult enim dicere,
Eccl. non constare ex lignis, &c. sed hominibus Deo
consecratis.

Quintò, Ecclesiam esse, est articulus fidei. Ergo cre-
ditur non videtur.

Resp. nos videre in Ecclesia cœtum illum hominum
profitentium hanc religionem & fidem: Credere verò,
hanc religionem & fidem, esse verè Christi: hoc est ar-
ticulus fidei, illud, non.

*Soluuntur argumenta, quibus probant Eccle-
siam deficere posse.*

CAP. XVI.

Rimò, initio mundi tota Ecclesia in
Adam & Eua consistebat. At vterque
apostatauit à fide.

Secundò, Aaron Pontifex summus
a ptoposuit adorandum vitulum, &
omnis populus clamauit: *Hi sunt Dii
tui Ifrael.*

a 32. Exodi.

b 3. Reg. 19. v.
14. & 18.

Tertiò, Relictus b sum (inquit Elias) ego solus, & Domi-
nus ad eum, reliqui mihi septem millia virorum, &c. qui cer-
tè occulti erant, alioquin eos cognouisset Helias. Ergo
tota Ecclesia visibilis defecerat.

Quartò, ex locis & quibus Proph. conqueruntur omnes defecisse. *c Isaie 1. v. 3. Hier. 2. v. 26. 27*

Quintò, *Transibunt dies multi in Israel sine Deo vero sine sacerdote, & doctore, sine lege. 2. Par. 15. v. 3.*

Sextò, *Deficiet d hostia & sacrificium. utique in Ecclesia nostra. Item: Filius e hominis cum venerit, putas inueniet fidem in terra: Et, Nisi f venerit discessio primum &c. Quare iuxta Hieremiam. Nolite g credere in verbis mendacy dicentes, Templum Domini, &c.*

Septimò, Concil. Basileense generale deposuit Eugē. I V. & elegit Fœlicem, soluto concilio, iterum irrepsit Eugenius in sedem, sine vlla electione canonica: eique omnes postea successerunt Papæ, quibus adhæsit Ecclesia tota. Ergo ab hinc tota defecit.

Ost. ex PP. Male (inquit h Hil.) vos parietū amor cœpit, male Ecclesiam Dei in tectis, ædificiisque venerabimini, male sub his pacis nomen ingeritis: montes mihi, & lacus, & carceres, & voragines sunt tutiores. quibus significat, adeo fuisse suo tempore, obscuratam veram Ecclesiam, vt solum in tenebris, & cauernis inueniretur. Hieron. *Jugemuit i (inquit) totus orbis, & se Arianum esse admiratus est. Basilus, k verò, & l Bernard. ita sui temporis Prælatorum vitia deplorauit, vt satis ostendant omnes in viam suam declinasse. Chrysost. m docet interdum nullum esse visibile signum, quo vera cognoscatur Ecclesia, & ideo tunc ad solas recurrendum scripturas.*

Ad primum ref. 1. plus probare quam debeat, nimirū Eccl. omnem, id est inuisibilem quoque, defecisse. 2. tunc non fuisse Ecclesiam simpliciter (nec enim duo cōstituunt Eccl.) sed tantum initium Ecclesiæ materiale, quia Adam primus omnium fuit de Ecclesia, & formale, quia fuit caput, Doctor, & Rector (dum vixit) populi Dei. Et quamuis errauerit malè viuendo, & sentiendo, non tamen alios docendo.

Ad 2. tunc Aaronem non fuisse S. Pont. creatus est enim postea Exodi 40. Sed caput Ecclesiæ erat Moses, nec Leuitæ adorauerunt vitulum. Et proinde neque tunc defecit caput. aut corpus Ecclesiæ totum.

Ad 3. negatur consequens. 1. quia loquitur Helias tantum de populo Israel (vt patet ex textu, id est, sub-

d Dan. 9. v. 27. e Luc 18. v. 8. i qic d: d p m u l a d a r, e- g a i u p h o e i t l u m m i s i v i m i n h s p a c e f 2. Thess. 2. v. 3. g 7. v. 4.

h libro contra Auxentium. i Dialogo contra Luciferianos. k ep. 69. & 70. l serm. 33. in Cât. m homil. 49. in Matth.

n Nam in Jsr. contendebat pro religione Elias, unde non dixit ei Domin. v. 18. Reliqui mihi 7. millia, &c. In Iuda, aut simpliciter: sed Reliqui mihi in Israel.

iecto Regi Samariæ idololatræ. Et constat eodem tempore regnasse in Hierusalem Aſa, ac post eum Iosaphat optimos reges, & sub ipsis fuisse in Hierusalem populū, & Sacerd. manifestissimè in vera religione persistētes. 2. quia etsi omnes Iudæi defecissent, non tamē omnis Eccl. visibilis defecisset: extra enim populum Iudaicū, inueniebantur multi fideles, vt Cornelius Centurio, Eulichus Candacis Reginæ. &c.

Ad 4. resp. sup. o Ad 5. resp. 1. hæc dici de regno Israel, non Iuda. 2. fortasse intelligenda esse de tempore inter Iudæos, post Messie aduentum. Nunc enim sunt sine Deo, sine sacerdote, &c.

Ad 6. testimonium 1. resp. etsi p Hilar. Hyppol. q & Apollin. illud intellexerint de tempore Antichristi: tamen sine dubio intelligendum esse, de euersione Hier. & cessatione sacrificij Iudæor. tūm quia ita exponunt r Tertull. f Clem. Alex. t Euseb. Chrysost. u Theoph. x Hieron. Aug. & comunis Hebr. opinio. tum quod euidenter ex Euang. colligitur. Matth. 24. y Cum videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta stantem in loco sancto, id est, vt habet Luc. z Cum videritis circumdari ab exercitu Hierusalem, tunc scitote quia appropinquauit desolatio eius: tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad mōtes

Ad 2. vel loqui Dominum a de eximia quadam fide, quæ in paucis nunc, in paucissimis tunc reperietur: vel tantum b velle dicere, paucos futuros fideles tempore Antichristi, non tamen nullos, aut adeo paucos vt Ecclesiam non constituent. Ad 3. præter ea quæ alibi c dicta sunt, illud intelligi etiam posse de discessione quidē ab Ecclesia, non tamen omnium, sed multorum: vel si omnium, occultorum tantum hæreticorum. Porro nos non gloriamur in templis, & successionē Episcoporum, ac sede Apostolica secundum se, sed propter Christi promissionem, qualem nusquam habuerunt Iudæi.

Ad 7. Eugē. nusquam fuisse depositum à Pontif. nec enim Basil. Conc. (de quo d sup.) talē potestātē habebat.

Ad 8. loqui Hilarium de Ecclesia Mediolanensi tantūm, velleque dicere non esse credendum Auxentio, etiam si Episcopus videretur, ac in templo concionaretur: vel Ecclesiam quidem interdum obscurari multitu-

o 2 de Concil. c.

6. ad 1. arg.

p can. 25. in Mattheum.

q apud Hieron. in 9. Dan.

r libro contra Iudeos c. 5. alias 8.

f 1. Stromat.

t 8 Euangel. demonstr. 2. 1

u in 24. Matth.

x epist. 80

y v. 15. ὅτε ἴδῃτε τὸ βδελύγμα τὸς ἱερουσότας πρὸς ἃν εἶπα Δαυὶδ ὅτι πορεύσῃ ἐν ἱεροῖς αὐτοῦ ἕως τοῦ ἁγίου.

z 21 v. 20. ὅτε ἴδῃτε τὸ κυνὸν ἐπὶ τὸν ἁγίον τοῦ πύλου τοῦ οὐρανοῦ, τότε γινώσκειτε ὅτι ἥρξεν ἡ ἱερουσότα ἐπὶ τὸς ἁγίους. v. 21. τότε οἱ ἐν τῇ ἱερουσάλαϊ περιβύθου εἰς τὴν ἄβυσσον.

a ita exponit Hieron. Dial. contr.

Lucifer. & Aug. de vnit. Eccl. capit. 13.

b ita Theophyl. c lib. 3. de summ.

Pont. cap. 2. ad 2. arg.

d lib. 2. de concil.

e 19. ad finem.

adine scandalorum, sed ita tamen vt in suis constantissimis emineat membris, sicut illo tempore Hilarij in Iulio, Athan. Eusebio Vercellensi, Damaso, Ambrosio, & c. Hieron. verò vocauit orbem, Conc. Ariminense per figuram intellectiōis, Arianumque vocat abusiue, eò quod in eo Concilio quamplurimi Episcopi decreuerint tollendum esse nomen *ἡμεῖς*, quia tamen id fecerunt per ignorantiam, nescientes quid propriè significaret, decepti ab Arianis. non fuerunt hi Epif. hæretici nisi materialiter. Basilius aduersus Episcopos Arianos loquitur, ob quorum infestationem deplorat miseriam Ecclesiæ. Bernard. non reprehendit vitia doctrinæ, sed morum. Et ipse serm. 66. in cantica refellit ex instituto Apostolicos hæreticos asserentes malos Episcopos non esse Episcopos. Quæ ex Chrys. producuntur sunt ex opere imperfecto in Matthæum, quod vel deprauatum fuit ab Arianis, vel ab authore Ariano editum.

Soluuntur Argumenta hæreticorum, quæ probant Ecclesiam errare posse.

CAP. XVII.

Argum. in passione Christi non solum Sacerdotes omnes damnauerunt *a* eum, sed etiam omnis populus clamauit, *b* Crucifige eum. Et Apostoli omnes fidem amiserunt, quod probatur 1. Ex Matth. 26. *c* Omnes vos scandalum patiemini in me. & Marci *d* vlt. Exprobrauit incredulitatem eorum. 2. Ex Alexandro *e* Alensi, & Ioan. *f* Turrecr. qui in sola virgine Maria fidem remansisse contendunt: vt significatur illa vna candela, quæ sola accensa conseruatur ante Pascha in officio nocturno.

Sed quantum spectat ad huius sacerdotes, sup. *g* responsum est. Populus autem ille non cōprehendebat omnes Iudæos. Nam in Hierus. erant Nicod. Ioseph ab Arim. & multi alii quibus hoc displicebat, quāplurimi etiam per orbem dispersi, qui nihil audjerant de Christi

a Mar. 14. v. 64.

b v. 13. & 14.

Mar. cap. 13.

c v. 31. πάντες ὁμοῦς σκανδαλισθήσονται ἐν ἐμοὶ ὡς τῇ νυκτὶ τοῦτοῦ.

d v. 14. ὁτι εἶδον τὸν ἀπείραν αὐτῶν.

e 3. p. q. vlt. ar. 2.

f de Eccl. 30. &

lib. 3. cap. 61.

g 2. de Concil. 2.

ad 2. arg.

accusatione, & proinde in vera fide manebant. Ad illud de Apostolis, dico. 1. tunc non fuisse, nisi Episcopos designatos, & proinde solum materiales Ecclesiæ partes quæ errare possunt. 2. neque tunc constituisse solos Ecclesiæ corpus. Nam status Ecclesiæ Christianæ cum obligatione ingrediendi in eam cæpit tantum in die Pentecostes. 3. non esse probabile Apostolos tunc amisisse fidem. Nam non leguntur reprehensi nisi de fide resurrectionis, quam amittere non potuerunt, cum illam non habuerint antea, nec enim intelligebant quæ de ipsa dicebantur illis à Christo, ut constat ex Luc. 18. h & Ioan. 20. i Deinde rogauerat k Christus antea pro firmitate fidei Petri, quomodo ergo probabile est eadē nocte Petrum fidem amisisse? Denique charitas non est sine fide. At illo triduo Magdalena l flagrabat ardentiss. charitate. Ergo non in sola Virgine remanserat fides. Ad. 1. probationem resp. locum Math. intelligendum esse de peccato, quod Apostoli commiserunt fugiendo, & nimis timendo ac [fortè] vacillando in fide, citra absolutum iudicium, siue deliberationem. Marcus verò non significat amisisse fidem, sed tardos fuisse ad credendum, quod nondum crediderant, scilicet resurrectionem.

Ad. 2. deceptos fuisse huius, autores maximè Turrecrem. qui asserit esse contra fidem vniuersalis Ecclesiæ, ob illam vnā candelam, contrarium asserere. 1. quia m Rupertus testatur tempore suo consueuisse extinguere ac per cætera lumina, quæ paulatim exstinguebantur, significari Prophetas, quos diuersis sæculis Iudæi occiderunt, & occidentes, sibi tenebras faciebant, per vltimam candel. Christum. Deinde nouum ignem accendi solitum, significans nouum lumen Christianor. ex lapide Christo à Iudæis percusso ortum in mentibus nostris. 2. dici potest idè illa significari candela B. Virginem, quod in ea sola fuerit explicita Resurrectionis fides. Et certè intelligi nequit quomodo tot dispersi per mundum, qui nihil de Christo audierant, & ante eius passionem fidem habebant, ilicò in passione illam sine sua culpa amiserint. Quod tamen necesse est asserere si in sola Virgine fides remansit.

h V. 34.

i V. 9.

K Luc. 22. v. 32.

l Ioan. 19. & 20

m 5. Diuinar.

officior. 26.

n Cap. 28.

LIBER QVARTVS, QVI EST DE notis Ecclesiæ.

Refellitur sententia hæreticorum.

CAP. I. ET II.

Institutionem de notis Ecclesiæ vtilissimam esse hinc constat, quod per eas vera dignoscatur Ecclesia, in a qua sola est salus.

CAP. I.

CAP. 2.

Lutherus b septem notas proponit. Primò veram, & incorruptam Euangelij prædicationem. 2. legitimam baptismi administrationem. 3. legitimum Eucharistiæ usum. 4. legitimum usum clauium. 5. legitimam ministrorum electionem, qui doceant, & Sacramenta ministrent. 6. orationem publicam, & psalmodiam, ac Catechismum lingua vernacula. 7. Mysterium crucis

a Cyprian. de simplicit. prælat. Cum Deo mandare non possunt, qui esse in Ecclesia Dei vnanimes noluerunt: ardeant licet flammis, &

ignibus traditi, vel obiecti bestiis animas suas ponant, non erit illa fidei corona, sed poena perfidiæ: occidi talis potest: coronari non potest.

b Lib. de Conc. & Ecclesi.

DE NOT. ECCL.

id est tribulationes intus nimirum mæstitiam, pusillanimitatem, terrores, & extus, videlicet paupertatem, contemptum, pro hæreticis haberi, &c.

c Artic. 6. Confessio *e* Augustana & Caluinus *d* duas tantum
d Insist. 4. cap. proponunt, scilicet prædicationem sinceram verbi Dei
1. §. 10. & 11. & sincerum vsum sacramentorum. quæ reuocari pos-
e Centur. 1. lib. sunt ad quinque primas Lutheri.

1. cap. 4. col. 137. Centuriastæ *e* duas addunt nimirum constantiam in
e 164. fidei confessione, Et obedientiam erga ministros verbi
f Nec enim per quatenus verbum administrant, sed comprehendun-
ea quæ non sunt tur hæ duæ in 5. & 7. Lutheri.

alicui propria, Refellitur Prima Lutheri, primò, quia notæ, qui-
sed cum aliis co- bus aliquid facile dignoscatur, debent illi esse propriæ
munia poterit & secundum rem, & secundum communem opinionem.
ab illis discerni, f vt patet. Sed nulla est secta, quæ se non asserat habere
& cognosci. puram Euangelii prædicationem. Quomodo ergo per
g 3. cap. 2. huiusmodi prædicationem poterit cognosci quæ sit
inter omnes sectas vera Ecclesia? 2. notæ debent esse

h De præscript. notiores re cuius sunt notæ. At notior est Ecclesia præ-
Quid prædica- dicatione verbi. Non enim aliunde scimus, quæ sit ve-
uerint Apost. ra prædicatio verbi, quam per Ecclesiam vt docent g
quid illis Chri- Iren. & b Tertull. Deinde ita volunt aduersarii prædi-
stus reuelaue- cationem verbi esse notam, Eccles. vt simul velint re-
rit, & hîc præ- quiriri eius receptionem, id est credatur. At nobis igno-
scribâ non ali- ti sunt qui verè Euangelio credunt.

ter probari de- Obiicitur primò i *oues meæ vocem meam audiunt.*
bere, nisi per Ergo ibi Ecclesia, vbi auditur verbum Dei.
eas d. Ecclesias Secundò, Ecclesia mundatur verbo Ephes. 3. v. 26. Item.
quas ipsi Apo- Vos k mundi estis propter sermonem quem loquutus sum vo-
stoli condide- bis. & Euangelium, virtus Dei est in salutem omni creden-
runt. Ratio est ti. Rom. 1. v. 16.

quod non nisi ab Tertio, l vbi sunt duo vel tres congregati &c. Quarto,
Ecclesia habea- illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est. Ioan. 10. v. 35.
tur quis verus Quintò, Qui ergo (inquit m Chrysostom.) vult co-

sit sensus script. gnoscere quæ sit vera Ecclesia Christi, vnde cognoscat nisi
vide supr. l. 3. de tantum per scripturas? Aug. n In scripturis (inquit) didi-
Verbo Dei. cimus christum, in scripturis didicimus Ecclesiam. similia
i Ioan. 10. v. 27.

k Ioan. 15. v. 3. l Math. 18. v. 20. m Homil. 49. in Math. n Epistol.
166.

habet etiam lib. de vnitae Ecclesiae cap. 2. & o tertio Sexto, verbum Dei est efficax, ergo vbi cumque praedicatur, ibi est aliqua vera Ecclesia.

Ad primum resp. p. ibi agi de electis: cumque nesciamus, qui sint, siue qui audiunt perseueranter verbum Dei: neque id poterit esse nota Ecclesiae.

Ad. 2. his locis tantum haberi quid boni inuisibiliter Deus suae contulerit Ecclesiae: inuisibile autem non est Ecclesiae nota.

Ad. 3. non demonstrare vbi sit Ecclesia, sed vbi Christus. vbi enim est vera Ecclesia, ibi est Christus.

Ad. 4. resp. 1. per Deos, intelligi solos principes, quibus Deus aliquid commisit. 2. non sufficere praedicari verbum, sed debere (iuxta aduersarios) credi, fides autem est inuisibilis.

Ad. 5. etsi Ecclesia absolute sit notior scriptura, tamen interdum posse fieri, (nimirum quando scriptura est clara & recepta, & quaestio oritur de Ecclesia hac vel illa) vt Ecclesia per scripturam probetur, non tanquam per notam, sed quia docet scriptura quae sint Ecclesiae notae. Et hoc solum velle testimonia allata.

Ad. 6. resp. 1. solum probare ad summum, vbi praedicatur verbum, esse aliquos bonos: verum non nouimus illos. 2. verbum semper fructificare, quando legitime praedicatur. hoc autem nequit cognosci nisi per Ecclesiam veram: & proinde quae iam praesupponitur manifesta.

Secunda 3. 4. 5. nota iisdem refellitur arg. quibus prima. Deinde Ecclesia Corinthiorum tempore Pauli, & Africana tempore Cypriani vera erat Ecclesia: & tamen illi: scilicet circa vsum Eucharistiae, hi vero Baptismi non mediocriter errabant.

Sexta, si loquatur de interna inuocatione: cum haec sit inuisibilis, non erit nota: sed neque si de externa, cum sit communissima. nam omnes sectae huius temporis dicunt orationem dominicam, & canunt psalmos lingua vernacula.

Septima refellitur, quia internae tribulationes sunt inuisibiles: adde pusillanimitatem esse vitium: & regnum Dei esse gaudium, in Spiritu Sancto. externae non sunt perpetuae: nam in principio, & fine Ecclesiae tribulationes

o Nolo hominis documentis, sed diuinis oraculis sanctam Ecclesiam demonstrari.

p. Ut exponit Aug.

q. Hoc est enim ad eos fieri sermonem.

r. Ut docent Aug. 6. cap. 7.

de Baptismo. & Hiero. contra

Luciferianos.

f. 1. Corinth. 11.

t. Ephesior. 5. v.

19. Coloss. 3. 16.

Philipp. 4. v. 4.

DE NOT. ECCL.

patitur, at in medio florentissima extat.

u *Apud Euseb.* Prima Centuriat. impugnatur primò, quia non nisi ex
 5. cap. 18. *histor.* Ecclesia vera, constat quæ sit vera fidei confessio.
 x *Apud Epiph.* 2. multæ sunt sectæ, quæ de suis martyribus gloriuntur,
heres. 80. vt Montanistar. u. Masilianor. x Donatistarum y Ana-
 y *Apud Aug. ep.* baptistar. tempore Bernardi x & nostro. Ecclesia etiã
 68. viuebant catholica innumerabiles habet martyres. Lutherana ve-
 (inquit) vt la- rø suæ confessionis paucissimos. quomodo ergo per id
 trones, hono- dignoscetur Ecclesia vera?
 rabantur vt i
 martyres.
 z *Serm. 66. in*
Cant.

*Prima vera nota Ecclesiæ ipsum nomen,
 Catholicum.*

CAP. III. ET IIII.

CAP. III.

Observandum est Primò, aliud esse euidenter verum, aliud euidenter credibile. Illud est, quod in se, vel in suis principiis videtur: hoc, quod neutro videtur modo: habet tamen tot, & tam grauiam testimonia vt quilibet vir sapiens id meritò credere debeat.

a *Psal. 92. v. 7.*

Secundò, nos non velle Ecclesiæ notas (quas afferimus) facere simpliciter, ac omnibus euidentiam veritatis: alioquin nulli inuenirentur illas negantes: facere tamen euidentiam credibilitatis, iuxta illud: *Testimonia a tua credibilia facta sunt nimis.*

Tertiò, recipientibus scripturas diuinas, historias, & PP. facere euidentiam veritatis, hoc enim est euidenter verum, quod euidenter deducitur ex principiis certis.

CAP. IIII.

Et si autem veræ notæ Ecclesiæ variæ à variis numerentur. is. nos producemus, quæ faciliè ad illa quatuor Symboli vnam, sanctam Catholicam, & Apostolicam reuocari poterunt.

Prima est ipsum nomen Catholicæ Ecclesiæ, & Christiano-

ftianorum. [Hoc enim est notissimum, vt patet] item, & propriissimum veræ Ecclesiæ, sicut docent PP. August. lib. contra epistolam fundamenti c. 4. Cyrill. catech. 18. Si iueris in aliquam urbem, non petas vbi sit Ecclesia, vel domus Dei, nam etiam hæretici dicunt se habere domum Dei & Ecclesiam: sed petas, vbi sit catholica Ecclesia. Id enim nomen proprium est huius sanctæ Ecclesiæ, matris omnium nostrum. b Pacianus: Certè (inquit) non est ab homine mutuatum, quod per sæcula tanta non cecidit. Catholicum istud, nec Marcionem nec Appellem, nec Montanum sonat: nec hæreticos sumit Authores. Iustinus c docet sectas prauas denominari ab heresiarchis. At d vt (inquit Athanas.) numquam populus (Scilicet Dei) ab Episcopis suis, sed à Domino in quem creditum fuit, nomen accepit. certè à Beatis Apostolis præceptoribus nostris appellationes adepti non sumus, sed à Christo Christiani sumus, & nuncupamur: illi vcrò qui aliunde originem suæ fidei deducunt, meritò authorum suorum cognomen præ se ferunt &c. e Chrysostom. f illi habent (inquit) quosdam à quibus appellantur, prout enim hæresiarchæ nomen, ita & secta vocatur, nobis autem nullus vir nomen dedit, sed ipsa fides. Hieron. contra Luciferianos in fine: sicubi audietis eos qui dicuntur Christiani, non à Domino Iesu Christo, sed à quocunque alio nuncupari, vt Marcionitas, Valentinianos: scito Ecclesiam non Christi, sed Antichristi esse synagogam.

Obiiciunt, nos vocari Papistas, & Romanenses. Sed hæc quamuis sint honorabilia nomina, à quibus namentaliter vocamur, nisi à solis Lutheranis, & Calvinistis? non enim ita in Asia Africa Indiis Græcia, Italia, Hispania &c.

b Epist. ad sym-
promianum.

c In Triphone.

d Serm. 2. con-
tra Arianos
pag. 1.

e Illi verò, qui
aliunde origi-
nem suæ fidei
deducunt: me-
ritò authorum
suorū cognomen
præ se ferunt,
quos perti-
neant, præse-
ferunt.

ἰδοὺ πᾶσι τοῖς ἁγίοις
ἀπὸ τοῦ ἰσὺ ἐπιστάτου
ἐν τῇ τῶν ἰσωνυμίων
ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κυρίου
ἐν τῇ τῶν πῶν
ἐκ τῶν ἰσωνυμίων
μακαρίων ἀποστόλων,
διδοσκάτων ἡμῶν
γενόμενον, ὃ διακα-
ρτοσάντων ἰσὺ κυρίου
ἐναγγέλιον, ἐξ
ἐκείνων ἐκκληθῆναι
ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ κυρίου
χριστιανούς, καὶ ἐσμέν
καὶ ὀνομαζόμεθα οἱ
δὲ πᾶς ἰσὺ τῶν ἰσωνυ-
μων τοῦ ἀρχαίου ἡς νο-
μίζουσιν πιστεύειν ἐκεί-
νων ἐκείνων ἐκ τῶν
ἰσωνυμίων, ὡς
αὐτῶν γενόμενοι κλη-
μα.

NOTA SECVNDA,

Antiquitas.

CAP. V.

a Unde Math
13. legimus prius
bonum semina-
tum semen quā
zizania.

b Esse antiquio-
rem omnium cō-
uenticulis paga-
norum, imō no-
stram scripturā
esse ipsis gentiliū
diis antiquiorē
demonstrat Tert.
in Apologetico
c. 19. & 20. Aug.
18. Cuius. 37. &
38.

c Hec omnia
in mutatione
status Ecclesie
eiusdem à Chri-
sto inueniuntur.
author, Christus
dogma, de Tri-
mitate, & incar-
natione, tempus,
15. Tyberij an.
locus, Iudæa
oppugnatores
Pharisæi ac gen-
tiles, & certum est initio fuisse pauciores Christianos quam deinceps. d cap.
4. cap. autem 5. enumerant cuiuslibet hærese sæculi, nec ullam annotarunt ex-
cogitatam à Romanis Pontificib. sed potius condemnatas ab eis c Ut epist. eius
ad omnes missas provincias intelligi potest.

Anc esse Ecclesie notam pater,
Quod sine dubio: Ecclesia anti-
quior manifestè est vera: sicut
enim dicitur catholica, quia omni
tempore fuit, ita & Apostolica quia
ab Apostolis fundata: & proinde
antiquissima. Nostram autem esse b
antiquiorem omnibus hæreticorum sectis facilè pro-
batur. Nam est illa ipsa quam instituit Christus. Si-
quidem in omni mutatione insigni religionis semper
ista sex demonstrari possunt. Primò c author eius. Se-
cundò dogma aliquod nouum. Tertiò tempus quo cæ-
perit. Quartò locus ubi cœpit. Quintò, quis eam op-
pugnauerit. Sexto exiguus aliquis cætus, vnde paula-
tim aliis accedentibus creuerit. At nihil horum aduer-
sarij vnquam de nostra Ecclesia, post Apostolica
tempora demonstrare potuerunt. Nusquam enim no-
bis obiecerunt authorem nostræ sectæ, aut ab aliquo
particulari homine nos appellauerunt, non solum
nusquam ostenderunt originem, post Christum, do-
gmatis nostri, sed Centuriatores in singulis d Centuriis
annotant, qui authores defenderint nostra dogma-
ta, nec originem inueniunt nisi Apostolorum tempo-
re. Nam Iustinum & Irenæum inter eos numerant,
quos constat vicinos Apostolorum temporibus. nus-
quam ostendere potuerunt tempus certum nostræ de-
fectionis ab Ecclesia & quo loco cæperit. Nam post
500. annos, quo dubitanter dicunt incepisse, floruit
Gregorius magnus cum quo totus orbis Christianus e
communicauit. Quis eam oppugnauerit non habent,

proferunt quidem, Concil. Constantinopolit. sub Co-
pronimo: sed illud illegitimū, & impium fuisse, *f. supra* f. 2. *De Conciliis*
probatum est. Deinde non damnauit nouum dogma *cap. 8.*
sed antiquum de imaginibus honorādis. Multò autem

plures adhæsisse Romano Pontifici semper quam qui-
buscunque sectis, satis constat ex epist. summorum Pō-
tificum, ad diuersas orbis partes, & ex historicis. Hoc
argumento ab antiquitate vsi sunt Tertull. de præscrip.
Quis estis vos (inquit) unde, & quando venistis? ubi tandiu
latuistis? Optatus. 2. contra Parmen. *vestrae cathedrae origi-*
nem ostendite, quia vultis vobis sanctā Ecclesiam vindicare. Hi-
larius. 6. de Trinit. ante medium Hier. ep. ad Pammachiū,
& Oceanum. Quisquis es assertor nouorum dogmatum, quæ so-
te vt parcas Romanis auribus, parcas fidei, quæ Apostolico ore
laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris,
quod ante nesciuimus? usque in hanc diē sine vestra ista doctri-
na Christianus mundus factus est. Aug. contra epist. funda-
men. 4. ponit antiquitatem inter Ecclesiæ notas.

Obiiciunt g primò, Ismael fuit senior Isaac, & tamen
dictum est eiice Ancillam, & filium eius. Ergo inuictū
nequit ab antiquitate duci argumentum.

Respondeo Ismael non fuisse figuram falsæ religionis
h sed solum Testamenti veteris, boni quidem in se. h *Galat. 4. v. 24.*
Sed quia seruorum erat, qui timore ducuntur, debuit &
succedere testamentum nouum.

2. non posse idcò ostendi authorem tempus &c. quo
cæperit nostra mutatio, non quod nō sit noua: sed quia
paulatim irrepsērunt errores dormientibus pastoribus.

Resp. etiā mutationes alias non factas fuisse simul, vt
patet de Luthero: qui initio nō nisi indulgētiās negabat. 1. *Math. 13. v. 25.*
Neq; dicuntur in Euāg. zizania nata dormiētibus ho- k *Ita Magde-*
minib⁹, sed seminata: Et tamen scimus quo authore, quo burg. *Centur. 7.*
tēpore, &c. hæreses cæperint, & mox vt nata apparuerūt cap. 1.
zizania, fuere cognita. Quomodo ergo per mille annos l 2. *De Roman.*
detecti non fuerunt errores, si qui sint in nobis? Pont. à cap. 12.

3. Insignem mutationē factam fuisse quando R. Pōt. & deinceps (ac
obtinuit à Phoca, dici caput Episc. aperuitque Pan- specialiter dum-
theon, templum videlicet omnium Deorum. taxat. 17.) qui-

Sed præter id quod hac de re l alibi dictum est. Con- bus probatur
cil. 6. generale, quod aduersarij vt SS. recipiunt, post tē- primatus *Pape*

DE NOT. ECCL.

ra Ut etiā proli-
xe describunt
Centur. Centu-
ria. 7. cap. 9
n Vide infra.
lib. 1. de Ecclesia
triumphante 19
o Calvinus præ-
fat. instituti.
p 3. de Bapt. 2.
q Vide sup. lib.
3. de Eccl. milit.
cap. 13.

pora Phocæ celebratum est: huius autē præcipuæ partes
 fuerūt *m* Agath. P. Porro Pantheon non fuit apertū om-
 nibus diis, sed dedicatum Deo in memoriam sancto-
 rum: quod quidem non erat nouum. Cū antea Romæ
 haberentur templa 5. Petri, Pauli, Laurentii, Sebastiani
 & inuocatio Sanctorum longè *n* præcesserit.

Quod autem *o* dicunt suam Ecclesiam non esse no-
 uam, sed illam ipsam quam fundauit Christus, quæ
 per multa sæcula non apparuit, sed nunc repentē vi-
 sa est, conuellitur. Primò, Argumento Diui *p* Augusti-
 ni. Nam aut ista Ecclesia quæ nunc apparuit ante pe-
 rierat, & nunc resurrexit, aut solūm latuerat, & nunc
 extulit caput. non prius, quia quomodo potuisset re-
 nasci, si mater eius perierat? Deinde *q* promissiones
 Christi pro Ecclesia sua contrarium docent. Si po-
 sterius, vel ipsa Ecclesia latens, suam profitebatur fi-
 dem, vel non. Si prius: ergo non latebat. Si posterius:
 ergo non erat vera Ecclesia: quia iuxta aduersarios est
 nota Ecclesiæ, fidei confessio. 1. fuisset Ecclesia Chri-
 sti miserabilior omni secta impia. nam, nulla fuit hæ-
 retica, quæ non sua habuerit templa, & ritus apparen-
 tes. Iudæi etiam post Christum, semper aliquas habue-
 runt Synagogas, nec vsquam coacti generaliter Deos
 alienos adorare. At Ecclesia per mille annos, nec qui-
 dem angulum terræ habuisset quo suam exerceret re-
 ligionem, & coacta seruisset diis alienis.

NOTA TERTIA.

Duratio diuturna nusquam interrupta.

CAP. VI.

2 Dan. 2. v. 44.
b 2. Timo. 3. v. 9.
ἀλλ' ἡ ἐκκλησία οὐκ ἐπι-
στασιν.
non Proficient
ad plurimum.
c 4. Ep. 2.

Am Ecclesia dicitur, a *Regnum quod*
in æternum non dissipabitur. At hæreti-
 ci, *b* *ultra non proficient* (inquit Pau-
 lus) & schismatici semper initio fer-
 uent teste *c* Cyprian. sed incrementa
 habere non possunt. Ecclesia autem
 nostra durauit ab initio mundi, vel si de statu noui Te-

stamenti loquamur à Christo vsque huc, oppugnantibus Iudæis, paganis, hæreticis. ex quorum d perſecutionibus creuit, & eleuata eſt, regna vero temporalia fuere deſtructa. ſicut aquæ diluuij obruebant facile regum palatia, arcam verò Noe magis, ac magis attollebant. Nam ſi noſtra Eccleſia, non eſt illa Chriſti antiqua: Petro & Paulo ergo periit omninò aliquandò vera Eccleſia. Siquidem ante Lutherum erant ſolùm in mundo hæ ſectæ Paganismus, Iudaismus, Mahumeriſmus, Græciſmus, Neſtorianiſmus, Huſſitarum hæreſis, & Romana Eccleſia. ſatentur aduerſarii nullam harum (præter Romanam) fuiſſe veram Eccleſiam. Ergo Romana erat vera Eccleſia. At Lutherani vix nati aſcendere cæperunt. Cæpit enim regnum Lutheri an 1517. Surrexit autem Zuſinglius. 1525. poſt duos alios annos Anabaptiſtæ, qui maiorem Lutheranorum partem ad ſe traxerunt. Qui verò Lutherani manſerunt, adeò mutarunt doctrinam Lutheri vt vix iam inueniantur puri Lutherani. Zuſinglius non diu regnauit. Nam ann. 1538. Surrexit Caluinus, qui ita breui inualuit, vt vix pauca quædam oppida Heluetiorum Zuſinglianis reliquerit. Ipſi quoque Caluiſtæ per libertinos in Gallia, Puritanos in Anglia, Trinitarios in Polonia, & Samofatenos in Tranſyluania quotidie magis minuuntur.

Ergone, *Dubitabimus f* (inquit Auguſt) nos illius Eccleſiæ concedere gremio, quæ ab Apoſtolica ſede per ſucceſſiones Episcoporum fruſtra hæreticis circumlatrantibus cultum authoritatis obtinuit. *g* Breuem, apertamque animi mei ſententiam proferam, in illa Eccleſia permanendum quæ ab Apoſtoliſ fundata, vsque ad diem hanc durat ait Hieronym.

d Non minuitur perſecutionibus Eccleſia (inquit Leo. 1. ſerm. 1. de ſſ. Petro & Paulo) ſed augetur & ſemper Dominicus ager ſegete ditior veſtitur, dum grana, quæ ſingula cadunt multiplicata naſcuntur.

c Ante Lutherum numerantur 200. hæreticorum diuerſiſſimæ familie quarum nihil ſupereſt niſi reliquie Neſtorianorum. Et Eutybianorum in Oriente Huſſitarum in Bohemia. *f* De utilitate credendi. ca. 17. *g* Hieron. in extremo dialogo aduerſus Luciferianos.

DE NOT. ECCL.

NOTA QUARTA

*Amplitudo, siue multitudo, & varietas
credentium.*

CAP. VII.

*a Ita explicat
quid sit esse ca-
tholicum Vin-
centius Lyrine-
sis in suo com-
monitorio.*

*b Ita Aug.ep.
80.*

*c Ita Driedo. 4.
cap.2.par.2.de
Eccl.dogmat.
dV. 6.*

e 1. cap. 3.

*f Lib. contra Iu-
deos cap. 3.*

g De unit.Eccl.

*h lib.de huma-
nitate verbi.*

*i Et Hier.in 24.
Mathæi.*

k Ep. 78. & 80.

*l In Epistol. ad
diuersos diuer-
sarum nationū*

*Episc. apud au-
thorē vite eius
in lib. 2. cap. 7.*

*n lib.de pastor.
cap. 8.*

N quahæc consideranda sunt. 1. debe-
re *a* amplecti omnia loca, & homi-
num genera. 2. *b* non requiri vt sit
Ecclesia Catholica in omnibus homini-
bus totius mundi, sed tantum vt inno-
tescat omnibus prouinciis, ac in om-
nibus fructificet. 3. *c* non requiri vt hoc fiat simul,
sed sufficere fieri successiue. 4. nihilominus debere
Ecclesiam nunc fuisse, vel esse in maiori orbis parte Ec-
clesia enim, omnium consensu, iam senuit. Si ergo in
Adolescentia sua non creuit, quomodo in senectute
crescet?

Iam verò nostram Ecclesiam hanc habere amplitu-
dinem, probatur. Tempore Apostolorum fructificare
cepit in toto mundo teste Paulo Coloss. 1. *d* tempore
Irenæi *e* erat per vniuersas prouincias tunc cognitæ
sparsa. idem testantur de suo tempore *f* Tertull. *g* Cy-
prius. Athanas. *h* Chrysost. *i* August. *k* Gregor. *l*
Bernard. *m* Denique nostro tempore habet Ecclesia
Romana Catholicos suos in Hispania, Italia, Gallia
Germania, Anglia, Polonia, Bohemia, Hungaria,
Græcia, Syria, Æthiopia, Ægypto: & ad Orientem,
sine adiunctione hæreticorum, in Indiis; ad Occiden-
tem in America, ad meridiem in Brasilia, ad Septen-
trionem in Iaponia. At secta Mahumeti cum hæresibus
Nestorii, & Eutycheris, quæ adhuc in Oriente vi-
gent, nunquam transierunt ad Occidentem. Luthe-
ranorum verò, nusquam Asiam, Africam, Ægy-
ptum aut Græciam viderunt. Itaque Pulchrè *n* Augu-
stin. ait Ecclesiam esse vbique, hæresim vbique. Sed Ec-
clesiam vbique eandem, hæresim verò diuersissimam:
ita vt rarò inueniatur ciuitas, quæ ab vna aliqua

secta possideatur tota. Sunt enim hæreses, velut sarmenta præcisa, quæ manent, vbi cadunt cum præciduntur: Ecclesia verò sicut vitis viuca, quæ palmites suos vbique extendit. Nec sperare debent hæretici sectam suam aliquando orbem totum occupaturâ: non enim nunc Eccl. debet accrescitionem incipere, cum iam senuerit.

a *Frene. 3. ca. 3.*
Tertull. de præscript. Cedant hæretici originēs Eccl. suarum, euoluant ordinem Episc. suorum, ita per successionem ab initio de-

NOTA QVINTA.

*Successio Episcoporum in Romana Ecclesia
ab Apostolis deducta vsque ad nos.*

CAP. VIII.

Primò, quia hac ratione dicitur Apostolica. Secundò, quia hoc signo vt euidentissimi, vsi sunt omnes a veteres ad veram Ecclesiam ostendendam. Tertiò, quia, *Ecclesia non est* (inquit b Hieron.) *que non habet sacerdotes: cum doceat c Aposto-*

currentem, vt i. ille Episc. aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris habuerit authorem, & successorē. Hoc enim modo Rom. Ecclesia Clementem a Petro ordinatum refert.

Epiph. hæres. 27.
Optat. 2. contra Parmen. Aug. ep. 165.

b *lib. contra Luciferianos.*

c *Ephesior. 4.*

d *vt Clemens Petro.*

e *Ignatius Eudodio, & Anianus*

Metropolitani

id possint, ex permissione Papæ. G. can. 1. Apostolo. Anaclet. ep. 2. Loquens de ordinatione Jacobi & Nicen. 1. cap. 4.

lus futuros pastores in Ecclesia, vsque ad iudicii diem. Illi autem soli semper habiti sunt episcopi veri, qui legitime ab Apostolis descendisse demonstrantur, nimis per successionem, & ordinationē. Dominus enim solum duodecim Apostolos elegit Episcopos, & sacerdotes, eisque commisit omnem authoritatem pascendi, & regendi Ecclesiam. Non ergo erunt veri episcopi, nisi qui authoritatem ab Apostolis acceperint. Ad successionem verò requiritur, vt is qui verus Episc. haberi cupit alicui d succedat Apostolo, vel alicui e facto Episcopo, ab aliquo Apostolo. Nec enim nouorum Episcoporum institutio pertinere potest ad vllum, qui definitam habeat regionem, quales sunt Episcopi particulares, sed f cui propriè incumbit cura Ecclesiam propagandi. Ad ordinationem verò, vt g ordinetur Episcopus a tribus Episcopis, qui & ipsi sint ab aliis ordinati, & illi ab aliis, donec ad Apostolos veniatur. Quia

Marco. f *Quales fuerunt Apostoli non tamen negatur quin id possint, ex permissione Papæ. G. can. 1. Apostolo. Anaclet. ep. 2. Loquens de ordinatione Jacobi & Nicen. 1. cap. 4.*

h teste. Cyprian. 1. ep. 3. & Aug. ep. 165. tamen veteres hæretici *h* consueverant ut plurimum Ecclesiam imitari in Episcoporum ordinatione, ideo PP. non reprehenderunt in eis, nisi defectum successionis. Nos ergo ostendimus, in sede Apostolica id est Romana continuam ab B. Petro successionem, & si defece- rint aliæ sedes Patriarchales, & tot graues in Romanâ Ecclesiam ingruerint persecutiones. Nullum habemus Episcopum in quo non legitima ordinatio inueniatur. At Lutherani omninò Episcopis carent. Nam quicum- que inter eos, pro Episcopis se venditant, non fuerunt ordinati a tribus, aut ex dispensatione ab vno, assisten- tibus Abbatibus. Neque successerunt Episcopis anti- quis, tum quod in urbibus omnibus, in quibus se fece- runt Episcopos, erant, & sunt nunc in plerisque, catho- lici Episcopi: non i succeditur autem nisi Episcopis de- functis, aut legitime depositis: tum quia fatentur se pri- quomodo po-

i Cypria. 1. ep. 6. Pastor haberi functis, aut legitime depositis: tum quia fatentur se pri- quomodo po- test, qui ma- *h* Respondent se fuisse a populo, & magistratu voca- nente vero pa- tos. Sed nos non disputamus de electione Episcopi, store, & in Ec- quam scimus variè variis temporibus celebratam, sed clesia Dei, or- de successione, & ordinatione.

ordinatione suc- Obiiciunt Primò, Episcopi Papistæ deseruerunt ve- cedanea, præ- ram fidem, ergo non sunt amplius Episcopi. Igitur pij fidente, nemi- ministri possunt eorum occupare loca.

ni succedens, Negatur antecedens: nec possunt priuari sua sede & a seipso in- Episcopi catholici, nisi legitime damnati, ac priuati. Et cipiēs alienus quamuis damnati essent, negatur tamen secunda con- fit, & profa- seque. nam nemo huius impios ministros constituit le- gitimè Episcopos.

h Ita Bren- tius. Secundò, Caiphas legitime succedebat antiquis Pon- tificibus. Et tamen illo inuito, & aliis principibus sa- cerdotum, Iudæorum Apostoli facti sunt Episcopi, & Pontifices, sine vlla successione. Ergo etiam nunc, cum ordinarij ministri imitentur Caipham, licebit sine illo- rum successione, & ordinatione Episcopatum gerere.

Negatur conseq. primò, quia nostri non imitantur Caipham. 2. quia non est par ratio Aaronici, & nostri sacerdotij. Illud enim erat temporale vsque ad inchoa- tionem noui Testamēti, quo tempore cessare debebat, nostrum verò duraturum vsque ad finem mundi cuius

cum fuerint Apostoli primitiæ, non debuerunt succedere Caiphæ.

1 Tertio, quare non enumeramus etiam successiones Episc. Africa, Ægypti &c. quia (inquit Calvinus) periit ibi sacrosancta illa successio. Sed quia ibi periit vel vult concludere non esse Ecclesiam, vel esse. si prius: cum ergo hic sit successio, hic quoque Ecclesia erit. si posterius: non posse quidem veros ibi catholicos ostendere continuam Episcoporum suorum particulariū successionem, posse tamen vniuersalium, nimirum Rom. Episcoporum, quibus illi se subiecti fatentur.

1 Calvin. 4. Inst. c. 2. §. 2. & 3.

Quarto, in Ecclesia Græca adhuc seruatur successio non interrupta. At iuxta nos non est vera Ecclesia.

Negatur propositio maior. tum quia faterur Calvin. in Asia, & Ægypto, ac proinde Antiochiæ, Hierosol. & Alexandria fuisse interruptam: Constatin. verò sedes Apostolica nusquam fuit vocata a PP. & Concilium in Constantinop. i. vocat eam, Ecclesiā nouellam. tum quia omnes illæ Ecclesiæ patriarchales habuerunt per longa tempora manifestos hæreticos.

in ep. ad Damasum Papam.

Quinto: ideo PP. ex successione probarunt veram Ecclesiam, quòd suis temporibus constaret, non mutatam fidem in Ecclesia Rom. At nunc contrarium constat.

Ad maiorem, vel constituisse catholicis tantum, vel catholicis & hæreticis simul, si prius: constare etiam nunc apud catholicos non esse Romæ fidem mutatam. si posterius, falsum assumit. Nulli enim hæretici fuissent, si semper putassent in Romana Ecclesia esse veram fidem.

NOTA SEXTA.

Conspiratio in doctrina cū Ecclesia antiqua.

CAP. VIII.

NAm vt ait a Tertull. non solum propter successionem ab Apostolis, sed etiam propter doctrinæ consanguinitatem, quia videlicet Ecclesia retinet doctrinam quam Apostoli tradiderunt, dicitur sancta. certum est autem Eccl. primis 500. annis, hanc doctrinam retinuisse, & proinde veram Eccl. fuisse.

a de præscript.

b ut l. 2. c. 2 §. 4. Hanc notam conuenire nostræ Ecclesiæ probatur, semper (inquit) primò ex singulis his controuersis, quibus ostenditur, apud latinos PP. eadem sentire in fide nobiscum. 2. ex confessione nomen liberi aduersariorum, Calvinus insua institut. cum nostra arbit. existit, oppugnat b passim fatetur se toti antiquitati repugnare. Centuriatores annotant, in singulis centuriis ad finem cap. 4. omnes ferè Doctores huius sæculi docuisse dogmata, quæ nos nunc tuemur.

gātius §. verò. Eandem notam non conuenire hæreticis hinc probatur. quòd dogmata aduersariorum fuerint habita pro exploratis erroribus ab Ecclesia. antiqua vt passim in iis controuersis habetur, & breuiter ostenditur ex catalogo hæreseon. nec enim PP. hæreticos aliquos appellassent nondum pro talibus iudicatos ab Ecclesia.

§. 3. Excusari nō pōt veterū c Simoniani docebant saluari homines secundum error qui dum gratiam Simonis Dei.

ad Mediatoris personam nō attendunt, totius ferè doctrinæ, quæ in Euang. Io. legitur ieiunū obseruant sensū. Eunomiani, d non posse homini vlla peccata nocere, si fidem habeat. At hæc est sententia sectariorum omnium. Non alia via (inquit e Lutherus) potest homo cum Deo cōuenire, aut agere, quam per fidem: opera ille nihil curet. Et si aurē Calvinus & alij velint opera requiri, vt effectus fidei: tamen volunt ea non mereri vitam æternam ac si quis, omnia post scelera patrata, habeat fidei actum, nullum ei peccatum imputari: quæ c Irene. 1. c. 20. est ipsissima Lutheri sententia.

d Aug. de haris. f Florinus asserbat, Deum esse peccatorum causam. ca. 54. At Calui. g Non solū (inquit) permissu, sed etiam voluntate Dei homines peccant, ita vt nihil ipsi deliberando agant,

e li. de capt. Babylon. c. de Euch. nisi quod Deus ipse decreuerit, & arcana directione constituit.

f teste Frenæo Idem Lutherus lib. de seruo arbitrio.

apud Euseb. §. h Origenis hæresis fuit, perdidisse Adamum imaginem Dei, ad quam creatus fuerat. Calvin. i per peccatum primi hominis oblitterata est celestis imago.

g 1. Iust. 18. §. 2. tum primi hominis oblitterata est celestis imago.

h Epiph. hæ. 64. k Peputiani, mulieres sacerdotio donare nō verebantur. Lutherus l ait in sacram. Pœnitentiæ æquè absol-

k apud Aug. lib. uere posse mulierem, vel puerum, atque Epif. vel Papā. de hære. 27. cap. m Proclus hæreticus, & postea n Messaliani, docebat

l Ar. 13. dānato concupiscentiam verè esse peccatum, nec tolli per Baptismum, sed sopiri per fidem. Ita Luther. ar. 2. & 31. Phil-

m apud Epiph. heres. 64. n Theodor. 4. de heret. fabulis.

lippus in o locis, Caluin. 4. Inst. 15. §. 10.

p Nouatiani, non esse in Eccl. potestatem recōcilian-
di homines nisi per baptismum. ita q Calui. 4. Inst. 19. §.
17. Item non debere baptisatos chrisinate ab Episcō.
inungi. idem Luther. lib. de capt. Babyl. ca. de Eucharist.
y Sabellius docuit, vnam esse tantum personam in
Deo, ita Michael Seruetus lib. 1. de Trinitate.

Manichæorum erat, *f hominum damnare naturam, &
liberum auferre arbitrium.* Idem Luther. art. 35. & lib. de
seruo arbitri. Calui. 2. Inst. c. 2. 3. & 4.

t Donatistæ Eccl. ex solis iustis faciebant, & hinc vi-
sibilem deducebant in sola remansisse Africa: catholi-
cos trucidabant: oderant præcipuè Episcop. & eximiè
Papam, ac monachos: frangebant altaria, Eccl. spoliabāt,
vendebant sacros calices: Euchar. canibus porrigebant,
& proiiciebant Chrisma, teste optato lib. 2. & 6. contra
Parmenianum.

u Caluin. similem Eccl. fingit, & Confessio Augusta-
na: vult Eccl. visibilem in solo Septentrione remansisse,
i. apud suos, & egregiè illa Donatist. facinora imitati sūt
Caluinist. vt experientia clamat maximè in Gallia.

x Ariani docebant, filium esse minorem patre: nec tra-
ditiones y recipiebant non scriptas. Primum nunc do-
cent Tritheitæ, quod ex libris Lutheri & Caluin. hau-
serunt. Secundum omnes huius temporis hæretici.

z Aeriani, non esse orandum, vel offerendum obla-
tionem pro mortuis: statutis diebus non esse solēniter
ieiunandū. Vnde consueuerant feria 6. ac in Quadrag.
& præcipuè hebdomada sancta carnibus vesci: ac pres-
byterum ab Episc. non debere discerni. Calui. 3. aa Inst.
§. disputat. cōtra oration. pro defunctis. lib. 4. bb ca. 12.
contra Quadrag. cap. 3. cc Episcoporum (inquit) ac Pres-
byterorum pastorum, ac ministrorum eadem functio, & pro-
uincia est. dd Centuriatoribus verò hi tres errores pro
veritatibus habentur.

ee Iouinianus, non posse hominem peccare post ba-
ptismum verè susceptum, id est si reuera fidem, & gra-
tiam baptizatus susceperit. Idem ff Calul. 2. Instit. Item
ciborum delectum, & ieiunia non esse meritoria. idem
quoque Calu. 4. gg Inst. & hh Confess. August.

o ca. de peccato
originis.

p Theodoret. 3.
sup.

q Quod verò
Hier. ait: Peni-
tentiā esse secū-

dam tabulam
post naufra-
giū. planè im-
piū est, & excu-

sari nō potest.
Hactenus Calu.

r Epiph. her. 27.

s Hieron. præf.
dialogo. contra
Pelagianos.

t Aug. li. de vn.
Eccl. cap. 12.

u 4. Inst. 2. §. 2.

x Epiph. hæ. 69.

y Ita Maximus
Arianus apud
Aug. li. 1. c. 2. &

ultimo contra
eund. Maximi.

z teste Epiph.
heres. 75.

aa §. 6. 7. & seq.

bb §. 20.

cc §. 8.

dd Centuria. 4.
c. 5. colum. 401.

ee apud Hier. 1.
& 2. cōtra Fou.

ff apud Aug.
cap. 81. de hære.

ff ca. 2. §. 11. &
12.

gg 12 §. 19.

hh arg. 24.

ii in epithalam. Item coniugium virginitati meritò æquari. *ii* Luther.
kk in ter. union. verò non solum æquat, sed anteponit. Item præmia
Euang. parte. beatorum esse æqualia. Ita Luth. serm. de natali B. Ma-
ll Hier. lib. cōtra riæ. Denique B. Virginem in partu virginitatem carnis
Vigilantium. amisisse. Idem *kk* Bucerus, ac Molinæus.
mm serm. de S. Vigilantius, *ll* Sāctorum reliquias venerandas non
Cruce, esse, orationes mortuorum pro aliis non exaudiri (ex
nn lib. de Euch. quo sequitur frustra sanctos inuocari) Ecclesiasticos
ad 7 Valdenses. debere vxoratos esse. Non expedire relinquere omnia,
oo in Epithal. & pauperibus dare, & ad religionem relicto sæculo pro
pp contra rel. a- perare. Lutherus dicit *mm* reliquias sanctorum seducti-
git 4. Inst. 13. § onem esse, stultam *nn* Sanct. inuocationem, matrimo-
7. cōt. inuocat. 3. nium *oo* esse de iure diuino præceptum Ecclesiasticis,
cap. 20. § 21. cōt. ex professo dehortatur à religione, solumque permittit
cœlibatū Cleric. scēminis 50. viris 80. annorum in monasterio perma-
ē Monach. 4. nere. similia, *pp* Caluinus docet.
c. 12. & 13. Pelagiani volebant in *qq* hominibus peccatum ori-
qq Aug. 6. in Iu- ginale non esse, & præcipuè in filiis fidelium. Item *rr*
lian. c. 2. & 3. per peccatum omnem perdi iustitiam, & proinde pec-
rr Hie. 2. cō. Pel. catum omne esse mortale. Primum horum defendit *ss*
ll lib. de baptis. zainglius, simpliciter Bucerus *tt* verò, & Caluinus *uu*
tt in 3. Matth. illud tantum agnoscunt in filiis fidelium. secundum
uu 4. Instit. 15. docent omnes *xx* sectarij Nestoriani *yy* duas in Chri-
§ 20. sto constituebant personas. Idem Beza, qui se in Chri-
xx Luthe. assert. sto ait ponere duas vniones hypostaticas, vnā animæ
ar. 32. Calu. 2. in- cum carne, alteram Deitatis cum humanitate. Item o-
ffit. 8. § 85. mnes veteres contemnebant *zz* quod egregie sectarii
yy apud Theod. præstant. Eodem tempore *aaa* fuerunt docentes non
4. de her. fabul. manere Christi corpus in Euchar. si seruetur in alterum
zz teste Vincent. diem: quod rursus excogitauit *bbb* Bucerus. *ccc* Eu-
Lyrinen. tychiani vnā in Christo naturam ponebant. Idem *ddd*
aaa apud Cyril. Gaspar Suuenefeldius.
epist. ad Colossi- Xenaias Persa primus palam asseruit, Christi, & *ss.*
rium Episc. imagines venerandas non esse, hoc acriter defendit Cal-
bbb apud Cochl. uin. vide inf. lib. 2. de rel. Sanctorum, cap. 6.
tract. 8. libro 3. Lampetiani docuerunt monasteria debere libera esse,
Miscellan. id est sine perpetuis votis, vt refert Damascen. libro de
ccc vide supr. l. centum hæresibus circa finem. Idem hoc tempore do-
3 de Christo. c. 2.
ddd Libro de diuina Maiesate humanitatis Christi.

cuit Lutherus libro de votis monasticis.

In septima *eee* synodo referuntur quidam asserentes figuram tantum seu imaginem corporis Christi in Eucharistia esse. Hoc docent *fff* Zuingl. & *ggg* Caluin. *ggg* 4. *Instit.* 17. quæ omnes hærefes fuere damnatæ ab Ecclesia primis 700. annis.

eee act. 6. tom. 3.

fff Libro de verbis cæne Domini *ggg* 4. *Instit.* 17. § 12.

a vide supra in libris de summo Pont.

b Rom. 12. v. 5.

c Joan. 10.

d Cant. 6. v. 8. & in concil. Const. dicitur una.

e oratione de obitu Satyri.

f Epist. ad Dam. de hypostas. nomine.

g 2. contra Parmenionē à principio.

h Qui posset non curare cōspiratē multitudinem inimicorum, cum se videret Romanæ Ecclesiæ, in qua semper Apostolicæ cathedræ viguit Principatus, per communicatorias literas esse coniunctū. loquitur de Cæcilianio Episc.

i Mat. 12. v. 25.

αὐτὰ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τοῖς ἱεροῦ.

NOTA SEPTIMA.

Vnio membrorum inter se, & cum capite, a Romano Pontifice.

CAP. X.

Am Ecclesia dicitur vnum b corpus, c ouile, vna d colūba. Præcipua autem vnitas corporis consistit in coniunctione membrorum cum capite, & inter se. [quæ certè per se facile cognoscitur, estque soli veræ Ecclesiæ propria] Nam vnione membrorum cū capite PP. solent dignoscere

qui de vera Ecclesia, qui non. Rogauit (inquit e Ambr.) si cum Episcopis Catholicis id est, si cum Ecclesia Romana communicaret. Hieron. hic (f inquit) in tres partes scissā Ecclesia, me ad se rapere festinat: ego interim clamito, si quis cathedræ Petri iungitur, meus est. Optatus g inde probat Donatistas non pertinere ad Eccl. veram, quod non essent coniuncti cum Syricio Papa. His consonat Aug. epist. b 162. & Leo epist. 87. ut exortem (inquit) se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisse à Petri soliditate recedere.

Vnionē verò membrorum solius esse Ecclesiæ probatur: primò, quia Ecclesia hæreticorum, est diaboli regnum, discordiarum authoris: Ecclesia vera regnum Dei, quod promisit duraturum vsque ad finem sæculi, & proinde non per varios dissipandum sectas. i Omne enim regnum diuisum in seipsum, desolabitur.

DE NOTIS ECCL.

Nostram Ecclesiam esse illam veram, demonstratur primò, quia omnes in ea scriptores & Concilia licet diuersorum temporum, & locorum, mirificè conueniunt inter se, de rebus fidei. Cuius rei argumētum est, quòd aduersarii diligenter euoluerint omnia: & nihil inue-

h vide Aug. ser. nerint momenti quod reprehendere possent: & nunc
11. de verb. Dom. omnes catholici idem in fide omnino sentiunt. 2. quia
l vide Theodor. nulla fuit aliqua secta, in qua talis consensus fuerit. *h*
lib. de fide. Pagani suos etiam Deos faciunt inter se belligerantes.
m teste Irenæo. Philosophos *l* constat in varias sectas, de rebus
1. cap. 21. grauissimis, & ad salutem necessariis dissipatos. Hære-
n Irenæo. 1. cap. 5. sis Simonis mox diuisa *m* est in Menandrianos, Basili-
o 1. de baptis. 6. dianos, Saturnianos. Valentiniiani cum essent pluri-
p Epiph. lib. 1. t. 6. mi vix duo, aut tres inter se conueniebant, teste *n* Ire-
3. contra hæreses. næo. Donatistas *o* Aug. testatur in multa minutissima
q Epiph. 2. t. 1. frustra, suo tempore fuisse concisos. Ex Marcionistis *p*
1 Theodor. de hæ- statim prodierunt Lucianistæ, Appelliani, & Seueriani.
ret. fabulis. Montanistæ *q* pepererunt Pepuzianos, Artotyritas,
f utroque lib. ad Phrygastas, &c. De Manichæorum diuisione, vide Au-
Constantium. gust. 1. de hæres. 46. *r* Messaliani partiti sunt in Mar-
t teste Euagrio tyrianos, Sathanianos, Enthusiastas. *f* Ariani singulis fe-
3. cap. 4. historæ. re annis fidem mutabant teste Hilario. Eutychniani a-
u in libel. de cõ- deo diuisi sunt, vt *t* omnes ferè sectæ, quæ postea in
cordia discipulo- Oriente extiterunt, ex illis traxerint originem.
rum Lutheri. Nostris temporibus Lutherani vixdum nati, diuidi
x libro de votis cœperunt in Anabapt. Confessionistas, Sacramentarios
monasticis. men- & rursus quæque secta in alias vsque ad 34. & hoc qui-
dacia certius dem tempore *n* Staphyli, nunc autem numerantur se-
dignoscere nō rè 100. diuersissimæ, ab vno prodeuntes Luthero. Sed
potesnisi quā- nec ipsi authores hæretici inter se consentiunt, quæ est
do sibimetipsis (etiam testimonio Lutheri *x*) nota certissima fallæ do-
cōtraria sunt. ctrinæ. Lutheri contradictiones innumeras collegit
y in Septicipite. Cochlæus *y*: obseruatque *z* eiusdem hæretici 36. varias
z ad finem. sententias, de communione sub vtraque specie. Con-
aa vide Andr. fessio Augustana ita *aa* immutata est variis editionibus,
Fabritium Leo- vt nesciant ipsi quæ sit verè germana,
dium in Harm. Resp. Calvinus *bb* 1. non esse mirum, si ex religione
bb in præfat. in- sua, mox oriantur diuisiones. cum id acciderit Ecclesiæ
stituit. Apostol. ex qua Simoniani, Nicolaitæ, &c.
ec 4. Instit. cap. Secundò, *cc* etiam inter nos esse diuisiones. 1. quor
13. § 14.

monasteria, tot sunt schismaticorum conuenticula, olim namque omnes monachi percipiebant Sacramenta, in communi Ecclesia, cum reliqua plebe: nunc autem minimè. 2. tot Scotistæ, Thomistæ &c.

Ad primum, Ecclesiam veram non gignere per se nisi vnitatem, tum quia doctrina eius per se vna, & firma est: tum quia si quæ oriatur quæstio, adsit summus iudex, qui sententiam ferat, cui omnes pareant. Quod si aliqui abutantur doctrina Ecclesiæ, & hæretici fiant, ex solo capite atque Diabolo occasionem trahunt, statimque eiiciuntur ex vera Ecclesia. At Ecclesia hæreticorū, per se diuisionem parit. Nec enim doctrina eius sibi satis constat, nec vllus est absolutus iudex, qui cōtrouersias componat: sed vnusquisque se præponit aliis. Cum ergo videamus inter Lutheranos, & Caluinistas hoc contingere: nec finem esse diuisionum eorum, ad veram Ecclesiam pertinere nequeunt.

Ad 2. negatur propositio, ad 1. probationem antiquitus etiam monachos solitos in propriis monasteriis sacramenta sumere, vt constat ex *dd Epiph. ee Cassiano, cap. 15. ff Augustino.* Nec hoc diuersum altare formaliter facit. alioquin & facerent omnes Episcopi & Parochi; sed tantum materialiter, quod veram vnitatem non tollit: cum omnes in eadem doctrina conueniant, & obediāt Papæ. Nec moueant diuersa nomina religionum, puta Franciscanor. Dominicanor. &c. non enim desumpta sunt ab authore doctrinæ: sed institutore seuerioris vitæ. Ad 2. Thomistas, Scotistas &c. non dissentire in rebus fidei, & quidquid dicunt summi Pontificis semper iudicio submitunt. At hæretici *gg* dissentiunt de rebus fidei inter se, vnus enim alium pro hæretico habet, & quamuis eundem Lutherum patrem agnoscant, tamen soli se proprio submitunt iudicio.

*dd Epist. ad Jo-
an. Hierosolym.*

ec collatione 18.

cap. 15.

ff 1. de moribus

Ecccl. 31. & 33.

gg vide Hosium

1. contra Bren-

tium. VVigand.

hæret. lib. de er-

roribus Georgij

Maioris. Non

sunt lana neq.

linum de quib-

us hic disce-

ptatur, sed de

grauissimis do-

ctrinæ Christ.

capitib. quæ à

Maiore, & aliis

sedè deprauā-

tur.

D est nihil continere falsum, quoad fidem doctrinæ: nihil iniustum, quoad fidem morum, ideo enim dicitur Ecclesia sancta. Ex hac nota evidenter probatur non esse veram Ecclesiā nisi nostram. Nam,

Pagani vniuersaliter Deorum multitudinem, & simulachra colebant. [Philosophi quā male de vltimo fine scripserunt?] Legistatores quā impiē. Lycurgus *a* adulteria permittit. Persæ incestas nuptias cum matribus, filiabus, sororibus. Massagetz morituros, & senes à propinquis deuorari. Tibareni deiici ex turribus senes. Hircani proiici hominum cadavera canibus. Scythæ, cū mortuis sepelire viuos magis à defunctis dilectos. Plato, communionem mulierum, nefandam libidinem, extinctionem conceptuum Mahumetani docent, *b* omnes saluari in suis legibus. *c* beatitudinem esse in cibo, & potu.

Iudæi post Christum orti, fuisse dicunt *d* congressum Adamum cum omnibus bestiis, nec libidinem explere potuisse, nisi in congressu Euz. *e* Offerendum esse holocaustum pro peccato Dei cum diminuit lumen Lunę. plura vide in Sixto Senensi.

Hæretici *f* Gnostici docebant scortationes, & omnem luxuriam exercendam sed vitandum conceptum: si casu contingeret, extrahebant de vtero prægnantis, & contusum in mortario, ac melle & pipere conditum deuorabant, atque hoc modo dicebant se celebrare Pascha magnum. *g* Carpocratiani, teneri vnumquemque hominum omnia genera scelerum perpetrare. Montanistæ conficiebant sacrificium ex sanguine infantis vnius anni, quem exprimebant minutis vulneribus, æreis

aci-

a Theodor. libro de legibus.

b Alcoran cap. 2. c cap. 3. 28. 47.

d R. Salomon in 2. Genes.

e Idem Rabbi in 28. Numer.

f Epiph. hæ. 26

g hæres. 27.

aculis *b* Manichæi, æquale esse peccatum, solum præ
 scindere ex arbore, quam hominem occidere. Item par-
 tes diuinæ essentia teneri captiuas, à principibus tene-
 brarum: & ex his aliquas liberari, alias in æternum da-
 mnari. *i* Donatistæ vt se martyres facerent, seiplos oc-
 cidebant. Sectarii volunt quemcumque iustificari, ex
 eo quod se credit iustum propter Christum. Lutherus,
 infantes actu credere dum baptizantur. Anabaptistæ
 caninas exercent nuptias. Calvinus facit Deum autho-
 rem peccati. At Ecclesia nostra nullum errorem, nullam
 turpitudinem, nihil contra rationem docet: vt contra
 Paganos, & Hæreticos probat D. *h* Thom. libris con-
 tra gentes.

h Aug. *her.* 46.
i Aug. *ep.* 50. &
Theodore. 4. *hæ-*
retic. fabul.

h ante *ekm* *Tert.*
in Apol. c. 36. &
seq. Aug. 2. *Civ.*
 28. Nihil in
 Christ. Eccles.
 turpe, & flagi-
 tiosum spec-
 tandum, imi-
 tandumq. pro-
 ponitur.

NOTA NONA.

Efficacia doctrinae id est conuertentis animas
iuxta Psal. 18. v. 8.

CAP. XII.

Philosophi antiqui numquam vel vi-
 cina oppida ad suas leges trahere po-
 tuerunt vt docet *a* Athanas. & *b* Theo-
 doret. Mahumetani traxerunt qui-
 dem multos, sed vi *c* armorum, non
 doctrinae. Hæretici nusquam legun-
 tur conuersisse Iudeos, aut Ethnicos

aliquos: sed solum peruertisse Christianos, vt etiã Ter-
 tullian. *d* annotauit. Obiicies, fuisse *e* totam Gothorum
 gentem ab Arianis conuersam, tempore Valentis Im-
 peratoris.

Resp. non fuisse conuersam, sed miserè deceptam.
 Cum enim peteret ab Imperatore Episcopos parata fi-
 dem Catholicam suscipere, Arianus Imperator, pro Ca-
 tholicis Episcopis Arianos dedit: a quibus Gothi facti
 sunt Arian, non miraculis, aut aliqua virtute, sed quia
 cum verâ fidem se suscipere putarêt, hæresim hauriebât.

At Ecclesia nostra primò per homines contemptibiles
 externa specie, sine armis, sine pompa verborum, ad res

a *libr. de huma-*
nitate verbi.

b *lib. de legibus.*

c *c. 18. & 19. Al-*
corani docet

Mahumetanus.

bello cogedos ho-
mines ad relig.

d *lib. de præscr.*

e *Freculphus in*

Chron. tom. 2. li.

4. cap. 20. vide e-

tiam Socrat. 4.

cap. 27. Sozom. 6

cap. 37. & Theo-

doret. 4. cap. ult.

historia.

*f*estibus etiam
Centuriast. Cent.
6. cap. 2. col. 37.
g Cent. 7. cap. 2.
col. 31.
h Cent. 8. cap. 2.
col. 20.
i Cent. 9. cap. 2.
col. 15.
k Colum. 18. ead.
cent. 8. cap.
l Cent. 10. cap. 2.
col. 18. & 19.
m cent. 11. cap. 2.
col. 27.
n in Platina.
o Apud Antonin.
3. p. hist. tit. 13.
cap. 8. § 4. qui
floruit eadem æ-
tate.
a Hæc enim ra-
 tione dicitur e-
 tiā Zeecl. sancta.
b Rom. 1. Thea-
doret. lib. de leg.
Atheniens. 13. c.
27.
c Cap. 43. Alcor.
d apud Euseb. 4.
hist. 22.

credendas supra rationem humanam, ad crucem, & præ-
 mia tantum futura traxit magnos, paruos, doctos, indo-
 ctos, iuuenes, senes, fœminas, viros infideles in tot par-
 tibus mundi. Postea verò opera Gregorij magni con-
 uersif sunt Angli, per sanctum Augustinum. Opera g
 Cononis Papæ Francones, a sancto Kiliano. Magna b
 pars Germaniæ per sanctum Bonif. papistam, tempore
 Gregorii 2. & 3. ac Zachariæ Pontificum. Monachi Cor-
 beiensēs subiecti Papæ, conuerterunt VVandalos, vt fa-
 tentur Centuriastæ. Eodem sæculo k Dani, Morau,
 Schlaui, Bulgari, Poloni conuersi subiiciebantur Papæ:
 vnde constat fuisse a Papistis conuersos. Opera l Hen-
 ricij Imperatoris, & Adalberti Boemorum, ac Metho-
 dii, Morauorum Archipræsulum, fuere plures reges, &
 populi ad fidem conuersi. Item m Hungari, magna ex
 parte, datis Episcopis a Papa confirmatis. Adrianus n
 IIII. ante Pontificatum missus ab Eugenio 3. Noruegiā
 conuertit. Sanctus b Vincentius ordinis Prædicatorum
 vna die 25. millia partim Iudæorum, partim Saraceno-
 rum ad fidem attraxit Denique hoc nostro sæculo mul-
 ta millia Gentilium, Papistæ cōuēterunt in orbe nouo.

NOTA DECIMA.

Sanctitas a vitæ authorum, siue primorum
PP. nostræ religionis.

CAP. XIII.

Thnici Doctores vel fuerunt poetæ le-
 ues, & Philosophi superbi, vtrique infæ-
 mes. b impudicis actibus.

Mahumeto, nihil incontinentius, qui
 se a Deo priuilegium habuisse dicebat
 sibi coniungendi quascumque fœminas, etiam consan-
 guineas.

Hæreliarchus inter plurima vitia communis omnibus
 superbia fuit. Theobutem narrat Egesip. a ob repulsam
 ab Episcop. primum perturbasse Ecclesiā. Simon magus

postea pecuniis e voluit Episcopatum emere. f Valen- e Actor. 8.
tinus, quia Episcopatu frustratus, hæresim excogitauit. f apud Tertull.
g Similiter Marcion Montanus, ambitione, & primum lo- lib. contra Va-
cum obtinendi cupiditate motus, seipsum Paracletum vocauit, lentin. nō procul
inquit h Theodor. Idem de i Nouatiano habet Cor- ab initio.
nelius Sabellius, ad maiorem fastum, ac dementia elatus g Epiph. her. 42.
(inquit k Epiph. seipsum dixit esse Mosē, & fratrem suum h 3. de hære. fab.
Aaronem. Arius inuidens cathedram Alexandrinam, cū i apud Theodor.
aduersus Alexandr. Episcopum suum, l Pugnae commit- 6. histor. 35.
tende materiam quereretur, occasionem inuenit dogmatum im- k hæres. 57.
pietatem. Semiarini ad m contentionem deuenerunt cum l Theodor. 4. de
sodalibus suis, propter odia quedam, & emulationem huma- hæret. fabul.
nam, rixantes inter se, & de Principatu litigantes. n Cum ve- m Epiph. her. 7.
nisset Eustathius ad Episcopatum, AERIUS magis concupisce- n idem her. 75.
bat, sed non peruenit ad ipsum: hinc oritur emulatio. Nesto- o supra.
rium refert o Theodoretus magnam ætatis partem e- p 5. hist. ca. 20.
gisse, aucupando fauorem populi, fusca veste, simulato q doct. fid. ca. 60
pallore, compositis verbis, donec tandem ad Episcopa- r in Actis Luth.
tum peruenerit. Sabbatium flagrasse desiderio Episco- anni 1517.
patus refert p Socrates. Ioannem VViclef hæresiarchā s lib. contra regē
factum, quia Episcopus esse non potuit, scribit Thomas Angliæ, dicit
q VValdensis. Lutherum verò, quia ægrè ferebat, mu- Principes non
nus promulgandi indulgentias, ab Augustinianis ad esse dignos solu-
Dominicanos translatum, testatur r Cochlæus: quam- re corrigiā suori
uis superbiā Lutheri satis in aliis s appareat. Quare in calceamētorum
disputatione Lipsiæ cum Eckio: Hæc causa (inquit) nec & se non magni
propter Deum capta est, nec propter Deum finietur. facere mille Cy-
At primi nostri authores Apostoli, sanctissimi fuerūt: prianos, & Au-
sancti, etiam confessione r Lutheri, Bernardus, Franci- gustinos.
scus, Dominicus. Etsi enim in Ecclesia Catholica sint i de captiuit. Ba-
plurimi mali, sunt tamen quam eminentissimi sancti. bylon. ca. 2.
Inter hæreticos verò nullus est bonus. Quare Lutherus u in postilla su-
ipse: Mundus u (inquit) in dies fit deterior, sunt nunch- per Euang. Do-
mines magis vin dicte cupidi, magis auari, magis ab omni mi- minica 1. Ad. 18.
sericordia remoti, magis immodesti & indisciplinati, multo de- teriores quam fuerint in Papatu.

Iudeos non habuisse post Christum vera miracula notum est. Nam & illud de piscina, etiam periit.

Mahumetus fatetur Christo miracula, sibi gladiū datum: nec vlla iactant Mahumetani nisi ridicula.

Falsi i Prophetæ, iuxta conuentionem cum Helia, i 3. Reg. 18. nusquam impetrare valuerunt ignem de cælo.

k Simon magus tentauit quidem suscitare mortuum, k Egesip. 3. de ex-
& per aera volare. / Manichæus sanare filium Regis Per- cidio Hieros. c. 2.
særum. m Polychronius Monothelita, n Lutherus, o l Epiph. bar. 66.
Calvinus, mortuum excitare: sed ij omnes omninò de- m apud sextam
cepti sunt. synod. act. 15.

Respond. p Primò suam doctrinam esse Apostolicam soluta responsio-
& proinde Apostolorum miraculis probatam. ne.

Secundò, Ioannem Baptistam extraordinariè missum o apud Hierony.
& tamen q nullum edidisse miraculum. Bolsæcum in vita

Ad prim. resp. 1. eorum doctrinam repugnare Aposto- Calu. cum enim
lis, vt sup. r probatum 2. missionem eorum non esse, ab Caluin. vellet a-
ordinariis pastoribus, sed aliunde. Ergo illam debent liquem suscitare
miraculis probare. qui se mortuum

Ad 2. resp. 1. facta fuisse s miracula in natiuitate Ioan. ex composito fin-
2. nihil docuisse contra communem doctrinam: & quã- xerat verè mor-
uis odio haberetur à Phariseis, quia prædicabat Chri- tuum reliquit.
stum, non tamen ausi sunt illius improbare baptisma. p Caluin. præfat.
[3. confirmabatur missio eius miraculis Christi, cuius t instit.
erat præcursor, & à quo n tam excellens testimonium q Ioa. 10. v. 41.
habuerat: nihil autè simile hæretici producere possūt.] r cap. 6.

Singulis vero ætatibus Ecclesia nostra miraculis cla- s quod natus de
ruit. Prima ætate habemus Apostolorum miracula. Se- sterili pater eius,
cunda x militum Christi in exercitu M. Ant. Aurelii. y vocis amiserit v-
Tertia Gregorii Thaumaturgi. Quarta Antonii, Hila- sum, postea sit li-
tionis, Martini, Nicolai. z Quinta, plurima descripta ab gua soluta, quod
August. 22. Ciuit. 8. Sexta, Ioannis & Agapeti R. Pon- in vtero exulta-
tif. cæteraque narrata à Gregorio 3. cap. 2. & 3. dialog. uerit Joã. Luc. 1.
Septima. a S. Augustini & sociorum in Anglia. Octaua, Deinde erat fi-
b S. Cuthberti, & Ioannis in Anglia. Nona Tharasi, lius Sacerdot. &
scripta ab Ignatio Nicæno: & alia c patrata in transla- proinde ordina-
tius minister.

t Matth. 11. v. 10. & Luc. 1. v. 76. u v. 11. x apud Tertull. in Apolog. cap.
5. & in ep. ipsius Imperatoris apud Iustinum. y apud Bas. lib. de Spir. S. ca. 29.
a Beda 1. hist. 1, b Beda 4. & 5. hist. c an. Dom. 826. vide Annal. Franc.

d apud Surium.

e apud D. Bern.

f apud Gotfridū
contemporaneū

4. vitæ Bern. 4.

g apud Antonin.

3. p. histor. tit. 23.

Et 24.

h apud Petrum

Cardinal. Came-

racensem in vita

Cælest. v.

i Antoninus sup.

k in bul. canonis.

Int constat exli-

teris Jndicis.

m Calvin. pr. cf.

Jnst. & Magd.

in singulis fr̃e

centuriis.

n tract. 13. in Io.

o apud Socrat. 7.

histor. 17.

tionem reliquiarum S. Sebastiani. Decima S. d Romualdi
& VVenceslai regis Bohemorum. Item Vldar. & Dun-
stani. Vndecima S. Eduardi regis Angliæ, Anselmi, &
Gregorii sept. Duodecima S. e Malachiæ, & Benardi,
f qui vna die illuminauit cæcos xi. curauit mancos x.
claudos xviii. Decimatertia B. Francisci, & Dominici,
qui tres suscitauit mortuos, g Petri mart. D. Thom. A-
quinat. Bonauent. h Cælestini quinti. Decimaquarta,
i Bernardini Catharinæ Senensis, Nicolai Tolentina-
ti. Decimaquinta S. Vincentii, qui 38. mortuos excita-
uit. Decimasexta k B. Francisci de Paula, l Xauerij So-
cietatis Iesu presbyteri.

Resp. m Primò, hæc fuisse vel ficta ab historicis, vel
præstigias dæmonum cum Euangelium euertant.

Secundò, n Aug. docet non esse Donatistis creden-
dum, & si miracula facerent. Et libro de vnitæ Ecclesiæ
Quæcumque (inquit) talia in Catholica fiunt, ideo sunt ap-
probanda: quia in Catholica fiunt: non ideo ipsa manifestatur
Ecclesia, quia hæc in ea fiunt.

Tertiò, quia olim fiebant miracula ad sepulchrum
Hierem. & tamen opera dæmonum. Nam fiebant in
utilitatem adorantium Hierem. pro Deo.

Quartò, o Vespasianum sanasse claudum & cæcum
teste Suetonio, Paulus Episcopus Nouatianus edidit e-
tiam miraculum, nec propterea dicemus illos veram co-
luisse religionem.

Quintò, patrandæ fore ab Antichristo miracula.

Ad 1. id sine ratione dici, nec huius. miracula aliud E-
uangelium quam hæreticor. euertunt.

Ad 2. loqui Augustinum de occultis quibusdam Do-
natistarum reuelationibus. Libro verò contra p Epistol.
fundamenti, aliter loquitur quàm lib. de vnit. Eccl. supr.
illic epim vult Eccl. esse demonstrandam ex miraculis.
Cuius diuersitatis ratio est, quod cum Manich. negarēt
scripturas, & admitterent miracula, propterea in lib. cõt.
epist. fund. dixit Ecclesiam, & scripturā esse demonstrā-
dam ex miraculis. Cum autē donat. reciperēt scripturas,
& suas iactarent visiones, ac Ecc. contemnerēt miracula
contrario modo loquutus est, vterq. tamen stare potest.
Nam & Eccl. probatur miraculis euidentia credibilitatis

p cap. 4. & 5.

ita vt minime acquiescere, non sit sapientis. Miracula verò ab Ecclesia probantur, absoluta certitudine rei. Quando enim Ecclesia declarat miraculum verum, certi sumus certitudine absoluta ita esse.

Ad. 3. patrata quidem hæc miracula, teste q. Ili. q. In vita Hier. dor. & Epiph. At opera dæmonis, aut pro Deo Heremiam cultum, nullus author habet, nisi Caluinus.

Ad. 4. horum duorum morbos curabiles fuisse medicos interrogatos respondisse, r. teste Cornelio Tacito: & proinde non mirum si opera Diaboli curati fuerint. Miraculum Nouatiano tributum non fuit in confirmationem fidei eius, sed Catholici Baptismi. Cum enim ad Paulum Episcopum Nouatianum venisset quidam impostor Iudæus, vt ab eo baptizaretur, & irrideret baptismum, continuo tota sacri fontis aqua euauit. Postea verò innotuit hunc Iudæum antea fuisse baptizatum ritu catholico ab Attico Episcopo Constantin. Quia noluit ergo Deus primum irrideri baptismum, Pont. cap. 22. 15. non permisit Iudæum ab Episcopo hæretico iterum baptizari. Ad vltimum hæc miracula fore falsa de quibus supra.

r. 4. Historiæ.

lib. 3. de summo Pont. cap. 22. 15.

NOTA DVODECIMA,

Lumen Propheticum.

CAP. XV.

a V. 8.

b V. 18.

c Isa 41. v. 23.

d Deut. 18. quo

ponitur tanquã

falsæ nota do-

ctrine, si nō eue-

niat quod præ-

ta. v. 22.

e Vide Athan.

in Antonio &

Aug. de diuinat.

demonum.

Icut enim Christus suæ promisit Ecclesie. Donum miraculor. Marci vltim. ita & falsæ nota do- Prophetiæ Joel 2. a exponente Petro Aetor. b 2. Certum est autem c à solo Deo haberi posse notionem futurorum dixerit Prophe- contingentium: nec illam dari nisi in confirmationem ta. v. 22. veræ fidei, & doctrinæ.

Quare Ethnici nulla vaticinia habuerunt nisi falsa, ex- in Antonio & ceptis Sybillinis, & d Balaam in confirmationem fidei Aug. de diuinat. nostræ. Nam e Diabolus vel per ambages respondebat, demonum.

vel quod factururus esset, aut quod iam inceptum fuerat, vel a causis naturalibus necessariis pendebat, prædicebat.

Hæretici quotiescumque aliquid prædicere voluerunt, decepti sunt.

Montanus cum Priscilla & Maximilla prædixerat, nescio quæ bella, & seditiones, sed contrarium euenit teste Apollinari apud Eusebium *5. hist. 15.*

f Apud Cochleæ in Actis Lutheri ann 1525.

Lutherus *f* ann. 1525. prædixerat fore, vt euanescerent Papa, Cardinales, Episcopi Monachi &c. si adhuc per duos annos prædicaret suam doctrinam. At prædicauit. 21. ann. postea: obiit enim ann. 1546. & tamen

g Colchæus sup.

nihil horum accidit *g* Thomas Muncer, qui in Principes Germaniæ armauerat rusticos suis, prædixerat certam victoriam, qui tamen ipsi, & ipse cæsi sunt. *b* Tam constanter asseruerant Lutherani futurum ann. 1533. Iudicium vltimum, vt multi nec arare, nec ferere voluerint. Sed experientia mendaces monstrauit.

h Cochle. sup. an. 1533.

i Ut Agabus Act. 11. v. 28.

Tauumaturgus apud Basil. de spir. sancto 29.

cap. Antonius apud Athanas.

k 2. Dialog. 15.

l 4. Vita cap. 3.

m Apud Bonan.

in vita Francisc.

At præter Prophetas veteris Testamenti, ac eos, *i* qui primis 500. annis à natiuitate Christi floruerunt: sanctum Benedictum futura prædixisse narrat Gregor. *k* magnus. B. Bernardus, *l* cum quidam peteret ab eo, vt oraret pro conuerfione sui patris, *Ne timeas* (respondit) *ego illum probatum monachum in hac Clauualle sepeliam.* quod ita factum est *m* sanctus Franciscus prædixerat Christiano exercitui, pugnaturo certa quadam die contra Saracenos, fore victoriam hostibus. quod cum duces contempsissent, cæsi, fusi que sunt Christiani strage inaudita. Denique ferè nulli coluntur in Ecclesia sancti, qui Propheticæ dono non claruerint etiam.

NOTA DECIMATERTIA,

Confessio aduersariorum.

CAP. XVI.

NON a enim est Deus noster sicut a *Deut. 32. v. 31.*
Deus eorum, & inimici nostri sunt
iudices At nusquam inuenti sunt ca-
tholici laudasse contrarias sectas, sed
omnes eas constanter improbant.

Plinius b secundus scripsit Chri- b *Ep. ad Traia-*
stianos omnia detestari vitia, sanctis- num lib. 10. epi.

simè viuere, & solùm posse reprehendi, quòd nimis fa-
cile pro Deo suo vitam profundant, horisque antelu-
canis surgant ad orandum. Tertullianus c testatur Pa-
ganos noluisse discuti causam Christianorum, sed dam-
nari: illicò, quòd scirent in illis nihil se reperturos ma-
li. Imperatores gentiles probiores fuisse Christianis,
peiores solùm persecutos fuisse fideles. Sanctum Anto-
nium, Hilarionem Martinum à Paganis reuerenter ha-
bitos scribunt Athan. Hieron. Sulpitius in eorum vi-
tis.

Iosephus d Iudæus affirmat Christum plusquam ho-
minem, & verè Messiam. Philo scripsit (teste e Hiero.
f Epiph. g Sozom. h Beda librum de laudibus Christia-
nor. sub Marco Euangelista in Ægypto.

Mahumetus i docet, Christum esse Prophetarum
maximum, & ipsam Dei animam habere. Sultanum
Ægypti Saladin veneratum fuisse S. Franciscum tradit
B. Bonauentura in vita Francisci.

Totila k Arianus singulari affecit honore S. Benedi-
ctum. Et l Lutherus ipse: Nos (inquit) fateamur sub Pa-
patu plurimum esse boni Christiani, imò omne bonum Christia-
num, atque etiam illinc ad nos deuenisse. Quippe fateamur in
Papatu veram esse scripturam sacram, verum Baptismum, Anabaptistas.

d 18. Antiquit.
cap. 6.

e In Philone.

f Heres. 29.

g 1. cap. 12.

h Prefat. in
Marcum.

i Cap. 2. Alcoran.

k Greg. 2. Dial.

l 15.

1 libro contra

verum sacramentum altaris, veras claves ad remissionem peccatorum verum predicandi officium, verum catechismus, ut sunt oratio Dominica, decem praecepta, articuli fidei. Dico in super, sub Papatu veram Christianitatem, imò verum nuncleum Christianitatis esse.

m In Apologia.

ar. 5. & 27.

n Cochleus in
Actis Lutheri
ann. 1531.

At si nos nucleum habemus, quid sibi reseruant nisi corticem, & putamina? m Philippus Bernardum, Dominicum, Francisc. appellat sanctos. n Et cum inter catholicos, & haereticos Heluetios post multa praelia pax componeretur, in primò articulo Concordiae, haeretici scribebant se velle deinceps dimittere confederatos quietos, circa veram, indubitam, & catholicam fidem suam. Catholici verò se velle dimittere confederatos quietos circa fidem eorum, nihil de vera & indubitata fide addentes.

NOTA DECIMAQUARTA,

*Infelix oppugnantium Ecclesiam
exitus.*

CAP. XVII.

a Deut. 32. v. 43.

b 14. exodi.

c Numeror. 16.

d Machabeor.

2. cap. 9.

e Euseb. 2. hist.

7.

f Ioseph. de bello
Iudasco.

g Ioseph. 17.

Antiq. 9.

h Ioseph. sup. lib.

12. cap. 14.

Tsi enim Deus suos interdum flagellat, tandem tamen proiicit virgam in ignem. iuxta illud: a laudate gentes populum eius, quia sanguinem servorum suorum viciscetur, & vindictam retribuet in hostes eorum.

Pharao b submersus interiit. Dathan, c & Abiron primi schismatici descenderunt in infernum viuentes. d Antiochus vermibus & foetore periit. e Pilatus seipsum interfecit. Omnes sciunt miseram f Hierosolymor. cladem. g Herodes Ascalonita scatens vermibus obiit, cum prius, seipsum voluisset occidere.

Tetrarcha miserè in exilio moritur. Agrippa i percussus ab Angelo consumptus vermibus periit. Nero, k k Vide Euseb. & Domitianus ab aliis crudeliter cæsi. Traianus horrenda paralyfi, & hydropifi. Maximianus & Maximinus tam horrendis doloribus correpti, vt etiam Medici dicerent esse plagam diuinam.

Simon l Magus, cum volare tentasset cecidit, sibi l Egesipp. cap. fregit tibias, & paulò post cum summa ignominia obiit. 2. Excid. Hieros. m Manicheus excoiatur viuus à Rege Persarum, quod m Hæres. 66. filium Regis curaturus, occidisset. n Montanus, cum n Euseb. 5. c. 15. suis Prophetissis laqueo vitam finiuit.

Donatistæ o quidam cum canibus Eucharistiam proiecissent, ab ipsis lacerati fuerunt. p Arius cum excrementis, omnia intestina, & animam, in publicis latrinis effudit. Iulianus q Apostata diuinitus percussus, à terra sponte aperta absorbtus fuit. Valens r Arianus, viuus à Gothis Arianis crematur. s Nestorius lingua à vermibus corrofa miserè periit. t Hunnericus Vandalor. Rex Arianus, & Ecclesiæ persecutor vt Agrippa consumptus est. u Anastasius Imperator. Eutychianor. fautor, fulmine interiit. Tempore x Leonis iconomachi, pestilentia consecuta combustionem imaginum, in foro Constantinopol. 300. millia hominum Constantinopoli sustulit. Lutherus, y & Oecolampadius morte repentina perierunt. Zuin- glus in bello contra Catholicos trucidatus est, z Andreas Carolstadius à dæmone interficitur. Ioan. a Caluinus vt Hunnericus obiit, dæmonibus innocatis.

o Optatus. 2. cõtra Parmenian.

p Athan. orat. 1. contra Arian.

q Nazia. orat. in Athan. circa finem.

r Ruff. 11. hist. 13.

s Euagr. 1. hist. 7.

t Victor. li. 3. extremo.

u Cedren. Zonaras & Paulus

Diaconus in

Anastasio.

x Paulus Diaconus.

y Cochleus in

Actis Lutheri.

z Ministri Basileenses in Epistola de morte Carolstadij. a Hieronym. Bolfecus in vita Lutheri.

NOTA DECIMA QVINTA.

Fœlicitas diuinitus collata propugnatoribus Ecclesiæ.

CAP. XVIII.

Nunquam enim Catholici principes ex animo, Deo adhæserunt, quin facile de hostibus triumpharent.

Notæ sunt in Testam. veteri victoriæ Abraham, Moïsis, Gedeonis Samuelis, Davidis, Ezechix, Iosix Machabeorum.

Constantinus *a* fœliciter Maxentium vicit, *b* bello, paceque gloriosus. *c* Theodosius senior, ad eum fuit Deo gratus, ut hostium tela in illos retorquerentur. *d* Honorius vno prælio prosternavit plusquam centum millia Gothorum, ex *e* Romanis ne vno quidē vulnerato, nedum extincto. Theodosius iunior dum vacaret precibus in vrbe, circiter. 100. millia Saracenorum ab Angelis acta in Eufratem perierunt. Iustinianus senior, *f* donec catholicus fuit, Italiam, Africam, aliasque multas provincias Romano restituit imperio: *g* hæreticus factus, cum edictum proponeret velle de sua hæresi, repentina morte sublatus est. *h* Heraclius catholicus præclariss. victoriam reportauit de Persis, & crucem domini recepit: factus Monothelita, omnia illi infœliciter successerunt, & inaudito morbi genere extinctus est. Græci Imperatores, a tempore sui schismatis ab Ecclesia Romana semper in deterius se habuerunt. Latini magis, vel minus floruerunt ut magis, vel minus Ecclesiæ Romanæ adhæserunt. Tempore *k* Urbani 2. cum Christianus exercitus versaretur Antiochiæ, in summa desperatione, & omnium pe-

a Euseb. 1. de vita Constantini.

cap. 32.

b Euseb. in vita Const. & Aug. 5. ciuit. 25.

c Aug. sup. c. 26.

d Aug. sup. c. 21.

e Socrat. 7. hist. 18.

f Euagrius. 4. histor. 16. & seq.

g Euagr. sup. ca. ultimo.

h Apud Zonara.

k & d. ann. 1098.

vide Paulum

Aemilium. li. 4. & Guillel. Tyrium lib. 6. prope finem.

auria, reuelauit Deus, vbi lancea sacra latebat, eaque
prælatâ in bello, occisi sunt 100. millia Turcarum.

Tempore Innocen. 3. cæsi sunt 100. millia Albigen- *1 Aemist. 6.*
sum ab octo milibus catholicorum. Anno. 1531. quin-
que prælia commiserunt, pro fide, catholici Heluetij
cum hæreticis Heluetijs, & semper catholici numero,
& armis inferiores, vicerunt. Carolus V. miraculo
profligauit in Germania Lutheranos. Denique vix vn-
quam hæretici superiores euaserunt, quando iusto di-
micatum est bello.

natus, christianus Deus, veritate non sedit, caput
 parat in bello, oculi sunt non in terra Terebinthi
 Teuorum inuocet, et non in terra Terebinthi
 Anas oculos in terra Terebinthi, Anas in terra
 que pectus committunt, et non in terra Terebinthi
 contra terram Hebraeorum, et contra gentes annuunt
 et non in terra Terebinthi, videntur. Christus V. miratur
 propter in terra Terebinthi, Christus in terra Terebinthi
 quoniam in terra Terebinthi, Christus in terra Terebinthi
 in terra Terebinthi.

TOMI
SECUNDI
SECUNDA

CONTROVERSIA
GENERALIS,

DE MEMBRIS ECCLE-
siae Militantis,

Tribus libris explicata.

INDEX
LIBRORVM
ET CAPITVM SE-
cundæ Controuersiæ.

LIBER PRIMVS,
De Clericis.

- CAP. I. **D**E Nomine Clerici & Laici.
2. & 3. De institutione Ministrorum, Pri-
ma propositio.
4. Secunda propositio.
5. Tertia propositio.
6. Quarta propositio.
7. Quinta propositio.
8. Sexta propositio.
9. Septima propositio.
10. Octaua propositio.
11. De numero Ordinum Ecclesiasticorum.
12. & 13. De antiquitate Ordinum, & de officiis Ministrorum.
14. De distinctione Episcopi & Presbyteri.
15. Soluuntur Obiectiones.
16. De cardinalibus.
17. Chorepiscopis.
18. De cœlibatu sacerdotum: Prima Propositio.
19. Secunda Propositio.
20. Soluuntur Argumenta.
21. Soluuntur Argumenta.

22. Soluitur argumentum Magdeburgensib. proprium.
 23. De Bigamia.
 24. Soluuntur Obiectiones.
 25. De Decimis.
 Dubiū 1. An præceptum de decimis possit alia consuetudine
 abrogari.
 2. An laici pauperes teneantur dare decimas Clericis di-
 uitibus.
 3. An excusentur a peccato qui nullas decimas solvunt
 ubi non est consuetudo soluendi.
 4. Quæ sit ratio Determinationis Ecclesiæ circa decimas.
 CAP. 26. De possessionibus, quæ dono laicorum possidentur a
 Clericis.
 27. De patrimonialibus Clericorum bonis.
 28. An Clerici sint liberi a Jugo secularis potestatis.
 29. An Exemptio Clericorum sit iuris naturalis.
 30. Soluuntur Argumenta.

LIBER SECVNDVS

Qui est

DE MONACHIS.

Ex Præfatione.

- CAP. 1. **D**E nomine Monastices.
 2. De natura, siue definitione Religionis.
 3. De variis ordinibus Religiosorum.
 4. De confirmatione Religionum.
 5. De origine Religionum.
 6. Inenudicia aduersariorum, & calumnie.
 7. Quid sit consilium.
 8. & 9. Probantur consilia ex scripturis.
 10. & 11. Idem asseritur exemplis & ex PP.
 12. Ratione probatur.
 13. Soluuntur obiectiones.
 14. Explicantur nomen & definitio voti.
 15. & 16. Prima propositio, de voto.

INDEX

17. *Secunda propositio.*
18. *Soluuntur obiectiones.*
19. *Tertia propositio.*
20. *Quarta propositio.*
21. *Quinta propositio.*
22. *Sexta propositio.*
23. *Septima propositio.*
24. *Octava propositio.*
25. *Idem ratum, asseritur ex conciliis.*
26. *Ex Pontificum Responsis & Imperatorum.*
27. *Ex Patribus.*
28. *Probatur rationibus.*
29. & 30. *Soluitur prima & secunda obiectio.*
31. *Soluitur Tertia.*
32. *Soluuntur alia a ratione ducta.*
33. *Soluuntur ex Conciliis.*
34. *Soluuntur ex Patribus.*
35. *De Juniorum votis.*
36. *Licere filiis cum ad annos pubertatis venerint, nec eorum auxilio egeant necessario parentes, ingredi religionem parentibus inuitis.*
37. *Licere coniugatis ex consensu vouere continentiam.*
38. *Per vota solemnia solui matrimonium, ratum sed non consummatum.*
39. *De Eremitis.*
40. *De antiquitate, & ratione tonsuræ Monachorum.*
41. *Licere Monachis manibus laborare.*
42. *Non teneri Monachos ad laborem manuum, magis quam quibus seculares.*
43. *Licetum esse Monachis viuere ex bonis patrimonialibus in communi.*
44. *Licere Monachis viuere ex rebus sponte donatis.*
45. *Licere Monachis ex mendicitate viuere.*
46. *Soluuntur Argumenta.*

LIBER TERTIVS. De Laicis.

- CAP. I. **D**E politica potestate, An sit bona & Christianis
& 2. licita.
3. *Assertitur politicus Magistratus ex scripturis.*
 4. *Idem assertitur exemplis sanctorum.*
 5. *Assertitur idem ex fine principatus*
 6. *Idem probatur rationibus ab efficiente.*
 7. *Ex Antiquitate.*
 8. *Principatum in impiis etiam esse.*
 9. & 10. *De officio Magistratus, Prima Propositio.*
 11. *Secunda propositio.*
 12. *Tertia propositio.*
 13. *Quarta propositio.*
 14. *Licere Christianis aliquando bella gerere.*
 15. *Quot & quæ sint iusti belli conditiones.*
 16. *Licere Christianis bellum contra Turcas gerere.*
 17. & 18. *De officio Magistratus circa Religionem.*
 19. *Non posse conciliari catholicos cum hæreticis.*
 20. *Libros hæreticorum abolendos esse.*
 21. *Posse hæreticos ab Ecclesia damnatos puniri etiam morte.*
 22. *Soluntur obiectiones.*

LIBER PRIMVS, DE CLERICIS.

De nomine Clerici & Laici.

C A P. I.

LAICI dicti sunt quasi plebeij, ac populares, (*λαϊκός* enim populus est) quibus nulla pars functionis Ecclesiasticæ demandata. *a* Clerici verò, quasi domini fors & hæreditas (*κληρικός* namque fors est) qui diuino cultui consecrati, procurandæ religionis, rerumque sacrarum curam susceperunt, Deo ipso iubente.

Quamuis autem cum *b* Caluino *c* Lutherus velit, errore vel praua traditione nomen cleri ita vsurpari a nobis: eo tamen in hac significatione vtuntur *d* Tertullian. passim Concilia, nominatim Nicænum *e* prim. canones *f* Apostolorum: ac ante illos *g* Hierem. dixit: *Cleri eorū non proderunt eis*: quod de clericis nostris intellexerunt *h* Origen. *i* Epiph. atque *k* Hierony. apprimè linguam callentes Hebræam.

Obiicitur Primò, populus Christianus simplex esse debet. Galat. 3. *1 Non est Iudeus, neque Græcus, non est seruus, neque liber, non est masculus neque fæmina: m omnes enim vos unum estis in Christo Jesu.*

a Hieron. ep. ad Nepotianum.

b 4. Inft. 4. §. 9.

c li. de abrogan.

Missa priuata par. 1. tract. illud Petri: Non dominantes in Cleris.

d lib. de monogamia.

e can. 1. 2. 3. 8.

Et c.

f can. 12. si quis cum dñato cle-

rico orauerit dñi

netur. item can.

13. & 15.

g cap. 20.

h hom. 7. in Hie.

i initio. ep. ad

Joan. Hierosol.

k supr. & in com

ment. illius cap.

Hierem.

l v. 28.

m v. 29.

Resp. hanc simplicit. & vnitatem sitam esse, in vnitatem eiusdem fidei, & sensus. *7* Ephes. 4. & *1* Corinth. cum *n v. 5.* qua non magis pugnat distinctio cleri, & laici, quam distinctio membrorum, cum vnitatem corporis. Neque Paulus vult tollere sexuum, conditionum, nationum diuersitatem, in Ecclesia, sed tantum monere, non ista sed fidem, filios Dei facere.

Secundo, B. Petrum vocasse vniuersam Ecclesiam clericum. *p 1. Petri 5.*

Resp. primo probabile esse loqui tantum de iis, qui proprie clerici dicuntur: vt interpretatur *q* Hieron. Alud ita enim ad leuitas veteris Testamenti, qui *r* dicuntur de sorte domini, & quibus nostri respondent clerici, non populus *2*. posse huius. nomen sub diuersa ratione, tum vniuersae Ecclesiae, tum solis aptari ministris. Nam sicut Ecclesia vniuersa, fors Christi est, quia eam suo acquisiuit sanguine: sic magis proprie ea portio Ecclesiae debet eius. fors dici, quae illi peculiariter dicatur: non secus atque Synagoga Iudaeorum. vniuersa passim a prophetis hereditas domini vocatur, quod eam vniuersam Deus ex Aegypto liberasset. Et tamen solam leuiticam tribum, quam sacris praefecerat rebus, speciali quadam ratione sorte, & hereditate sua appellat.

P v. 3.

*q ep. ad Nepot.
& Ecumenius
commentar. in
1. Petri.
1 Deute. 18. v. 2.*

DE INSTITVTIONE MINISTRORUM,

PRIMA PROPOSITIO.

*Non pertinet ad populum ius ordinandi pastores, siue ministros Ecclesiae,
sed ad Episcopos.*

CAP. II. ET III.

Appellatione a creationis Episcoporum tria continentur *1*. Electio (id est designatio certae personae ad Ecclesiasticam praefecturam) *2*. Ordinatio (scilicet ritus inungendi, ac consecrandi) *3*. missio, seu vocatio, *a CAP. 2.*

quæ iurisdictionem tribuit, ac præfulem facit reipsa.
b Vviclef ad solum Deum electionem spectare con-
apud Uvaldens. tendit *c* Lutherus & sectarij cæteri, electionem, ac vo-
2. doct. fid. cap. cationem, ad vniuersam Ecclesiam. Ordinationem ve-
39. & 40. rò ad pastores nomine totius Ecclesiæ. *d* Probatum ta-
c lib. de potest. men nostra propositio catholica. Primò Moses *e* sacer-
Pape. Calui. 4. dos & Pontifex ordinauit solus Aaronem & filios eius
Just. 3. §. 15. Leuitici 8.

d Cap. 3. Secundò, *f* vbicumque in nouo Testam. fit mentio
c Psal. 98. v. 6. impositionis manuum (quo ritu, etiam apud aduersarios,
Phil. 3. lib. de celebratur ordinatio) ea semper Apostolis, cæterisque
vita Mosi Hier. Episcopis tribuitur, nusquam plebi.

1. in Jouin. Tertiò, ex can. *g* I. Apostol. quo sancitur debere Epi-
f ut Actor. 6. scopum a tribus ordinari Episcopis.

v. 6. 2. Timot. 1. Quartò, ex *h* PP. qui constanter docent solius Epi-
v. 6. scopi esse initiare sacris, siue presbyteros, siue diaco-
g est 4. Concil. nos, siue Episcopos: neque id vllò modo presbyteris
Nicæni. duodec. licere, multo minus plebi.

conc. Carthag. 2. Quintò, ex antiqua, & perpetua Ecclesiæ consuetu-
trigesimus nonus dine. A sæculo enim non est auditum, vt Episcopum
Carth. 3. & c. non Episcopus ordinaret. Imò apud Lutheranos, &
h Epi p. hæ. 75. Calvinist. ij solum manus imponunt, & pastores ac mi-
Chrysost. in l. ad nistros faciunt, qui Episcopi haberi volunt.

Timoth. 3. & 4. Respon. clerum, ac populum non imponere quidem
cap. Hier. ep. ad manus, non quia desit authoritas, sed commoditas: nec
Euangel. Aug. enim fieri potest, vt tot manus super vnius hominis ca-
in breuiculo, col put imponantur. Itaque authoritas ordinandi ministros,
lat. 3. cap. 5. totius est multitudinis, executio verò pastorum.

Sed nomine populi ordinari pastores a pastoribus,
tripliciter intelligi potest. Primò, quia quod tribuitur
parti, tribuitur toti: vt nomine totius corporis, lingua
dicitur loqui, ita quod tribuitur Episco. tribuatur toti
Eccl. & inde populo: verum hac ratione non magis erit
potestas ordinandi in populo, quam in manu loqui: nec
enim quod est vni proprium parti, alteri tribui potest.

Secundò, vt in ipso populo sit verè ordinandi pote-
stas: sicut in principe ius dicendi (si velit) in prætorio.
Et hoc quidem falsum, alioquin posset populus, qui-
buscumq; placeret, demandare ordinandi officium quod
aduersatur decretis, ac cōsuetudini Eccl. & aduersariis.

Nam ita in eorum cœtibus non quivis è populo, sed soli pastores manus imponunt, vt si secus fiat irrita censetur ordinatio. Et certè cum potestas ordinandi ministris per ordinationem accipiat, nequit intelligi populum ordinare, & ordinationem non accepisse.

Tertiò, etsi populus, ordinis potestatem non habeat, habeat tamen iurisdictionis, & proinde ius imperandi pastoribus, vt certis hominibus, à se designatis manus imponant. Sed quia de hac iurisdictione proximè dicturi sumus, nunc colligere sufficiat. Si non sunt veri pastores, qui non sunt per manus impositionem à veris pastoribus ordinati. (vt ex Apostolor. perpetua consuetudine colligit etiam i Calvinus) nullos esse veros pastores apud hæreticos, & consequenter nec Ecclesiam. Pastores namque quos habuerunt primos, neque fuerunt à nostris ordinati Episcopi, vt patet, neque à suis. Non enim antecessores habuerunt, si primi non fuerunt veri pastores, neque etiam secundi, tertii, &c.

Respondet Caluin, cum primum constituitur Ecclesia, vel restituitur, solere Deum extraordinario modo excitare Apostolos, & Euangelist. Sed nequit restitui Ecclesia, nisi ante deficiat. Probatum est autem lib. 3. de Eccles. 13. eam deficere non posse.

SECUNDA PROPOSITIO.

Non est populi, sed Episcoporum, & potissimum Papæ, vocare ministros.

CAP. IV.

Primò probatur, omnibus argumentis quibus a lib. 1. & 2. demonstratum est Ecclesiasticam iurisdictionem Rom. Pont. non esse in ipso fidelium cœtu, sed in summo Pont. & ab eo in Episcopos derivari.

Secundò, ex Apostolica consuetudine. Nam Actor.

b 14. Paulus, & Barnabas constituebant per ciuitates, b v. 22. Item ad Titum 1. v. 5.

c Cent. 1. lib. 2.
cap. 2
d infra cap. 7.

presbyteros. Et ipsi Centuriator. fatentur primos, post Apostolos, Episcopos, ab Apostolis constitutos. Tertiò, d probaturi sumus electionem ministrorum populo non conuenire, multo minus ergo vocatio conueniet.

TERTIA PROPOSITIO.

Electio Ministrorum non fit à solo Deo.

CAP. V.

a articulo 8. damnatorum à concil. Constantien. sess. 8. Si Pap. sit Præscitus, & malus, & per consequens membrum Diaboli non habet potestatem super fideles, nisi fortè à Cæsare. Item Joan. Huss. art. 22. damnatorum ibi. sess. 15. b Ioan. 6. v. 70. c Act. 6. v. 5. d Homil. postre. in ep. ad Hebr. e 2. cap. 4. contra ep. Parmeniani. f v. 33.

Rimò probatur, Ideo VViclef a voluit fieri à Deo elect. hanc, quod soli debeat eligi prædestinati. At non semper eligi ad Eccl. præfecturam, patet ex Iuda. Nonne b (inquit Christus) ego vos duod. cum elegi, & unus ex vobis Diabolus est. Item ex c Nicolao Diacono inter septem primos. Idque docent Orig. h. 4. in librum Iudicum, d Chrysost. e Aug. & Bernard. serm. 66 in Cantica. Secundò, si solus Deus dumtaxat eligeret, aut id faceret sine visibili, aut cum visibili signo. Si prius, quid nobis huiusmodi electio prodesset? numquàm enim sciremus quis esset Ecclesiæ pastor. Si posterius, vel signum erit præter ordinem naturæ, vt prodigiosum vel erunt sortes vsurpandæ. Constat huiusmodi signum non haberi à nobis: sortes verò iacere cum humano consilio res transigi potest [& fortasse continget eligi peiorem] nullo modo licet. Nam vel existimatur sortes gubernari à casu, aut à cælo, aut Diabolo, aut Deo. si primum stultum, & maxime temerarium est, committere fortunæ, quod potest definiri consilio. si secundum, est superstitio, neque enim liberæ actiones, quales sunt iacere, vel educere sortes, gubernantur à cælo. si 3. impium est, rerum sacrarum auctorem, Diabolum facere. si 4. est tentare Deum, cum neque promiserit directurum sortes, neque desit consilium humanum ad eligendum.

Obiicitur primò, Salom. Prouerb. 16. f Sortes mittuntur in sinum, a Domino autem temperantur.

Secundò, S. g Mathiam fuisse sorte electum.

g Act. 1. ad finem.

Ad prim. nolle Salomonem dicere, sortes dirigi à Deo in electionem potioris, sed id quod respectu nostri accidit casu, [vel quod ex se contingenter accidit] siue melior, siue peior eligatur, omnia tamen à diuina gubernari prouidentia [quæ ita secundis causis cooperatur, vt de actibus contingentibus, aliquid semper statuatur certi: quamuis si non adesset simul determinatio causæ secundæ liberæ, & ipse solus immediatè rem determinaret Deus, aliter nonnumquam faceret. Aliud est autem à Deo dirigi immediatè, & specialiter sortes: tunc enim semper melior eligeretur, aliud supposito casu & contingentia. Propterea non dixit Salomon gubernari sed temperari à Deo sortes.]

Ad 2. respondeo 1. non fuisse fortasse veram sortem, sed signum aliquod cœleste, vt sentire *b* Dionys. Areopag. vi detur. 2. Id priuilegium fuisse. 3. sortibus tunc licere vti, i cum duo sunt æquè perfecti quoad iudiciū humanum, nec apparet quis eligi possit. tunc enim, nec periculum est eligere peiorem quantum constet, & via multis præcluditur probabilibus querimoniis.

*h cap. 5. cœlest.
Hierarch. p. 3.
i Aug. 1. doct.
Chr. 18. & epist.
180. ad Honor.*

QUARTA PROPOSITIO.

*Non decuit Christianos Sacerdotes, carnali
successione propagari.*

CAP. VI.

Primo, huius rei figuram gessit Melchisedech in lege naturæ, ideo enim *a* describitur sine patre, & matre, genealogia vt intelligeremus Sacerdotes Christianos non debere nasci, sed fieri.

a Hebr. 7. v. 3.

Secundò probatur ex Isaia 66. *b* Assumam (inquit Dominus) ex eis sacerdotes & leuitas. Quare dixit assumam, nisi quia vt obseruat *c* Hieron. in Testamento nouo, de quo ibi agitur, non erant sacerdotes nascituri ex vna familia, sed assumendi ex omnibus gentibus.

b v. 21.

c in hunc locum.

Tertiò, vt in veteri Testamento populus Dei propa-

gabatur carnali generatione, ex Iacob, in nouo spirituali regeneratione, ex Christo: ita par erat, vt in Testamento veteri sacerdotes carnali successione propagarentur, in nouo spirituali relectione assumerentur. Item sicut sacerdotium Aaronicum carnale fuit, quippe quod totum in bobus, ouibus, &c. Christianum, spirituale, quippe in hostia spirituali: sic æquum erat sacerdotum propagationem in veteri carnalem, in nouo Testamento spiritualesse.

Quarto, Christianæ reipubl. convenire debet perfectissima ratio instituendi ministros. At melior est ratio per electionem, quam generationem. Nam si electio valeat, nec interueniat vitium eligentium, semper eligentur optimi & capaciores.

Quintò, etsi vitio eligentium fieri possit, vt aliquando peiores eligantur: tamen id emendari potest. At si per generationem introducantur, nullum remedium erit.

QVINTA PROPOSITIO.

*Ius eligendi summum Pontificem cæterosque
Ecclesiæ ministros ac Pastores non conue-
nit populo iure diuino. Quare,
Si quid aliquando in hac re populus potuit, id
totum habuit ex conuientia, vel concessio-
ne Pontificum.*

CAP. VII.

22.4.

b v ² I. καθὼς ἀπὸ
 σελῆς μετ' ἐπατήρ
 καὶ γὰρ πέμπω ὑμῶς.

Sicut misit me
Pater, & ego
mitto vos.

c 10an.vlt.v.16

After. 20. v. 28.

Robatur primò. Nemo debet sibi assumere honorem, nisi vocetur à Deo tanquam Aaron. *a* Hebr. 5. Atqui Aaron à solo Mose, sine consensu, aut consilio populi, fuit electus. Secundò, voluit Christus ea potestate, eaque ratione, Apostolos gubernare Eccl. qua ipse eam gubernauerat, visibili sua presentia. Ioan. 20. *b* At primum Apostolos 12. deinde 70. elegit discipulos, sine suffragio, aut consilio multitudinis.

3. Iure divino & scripto, Episc. sunt constituti pastores

populi. Ergo non iure humano, id est populi electione.

Quartò, Apostoli eligebant Episc. sine suffragio populi. Nam electos mittebant ad infideles populos absentes, qui proinde minime eligere poterant missos.

Resp. d. Kemnitius, fuisse electos à populo Ecclesiæ, ubi ordinabantur. Sed primò, qui volunt iure diuino pertinere ad populum hanc electionem, ideo id dicunt, ne populus accipiat pastorem ignotum.

d in Exam. con.
Trident. disput.
de Sac. Ordinis

At hoc non obstante, Apostoli eligebant Episcopos. Ergo sine consensu populi, tunc enim hæc ratio cessat. 2. quo iure vnus populus eligit Episcopum alterius populi? 3. quis dixit Kemnitio Episc. ab Apostol. missos, fuisse à populo huius electos? 4. longè melius nouerant Apostoli quid expediret populis infidelibus, quàm plebs Christiana, ad quid ergo elegisset Episcopos mittendos populus Christianus?]

Quintò probatur propos. ex conc. Laodicæ. c. Non est permittendum turbis electionem eorum facere, qui sunt ad sacerdotium promouendi. Resp. Caluin. solùm prohiberi ne solæ eligant turbæ, sed debere semper interesse seniores. At si ita esset, cum semper interfuerint seniores, quid opus erat statuto? Concil. d. sub Martino Papa. Non licet populo electionem facere eorum, qui ad sacerdotium promouentur: sed in iudicio Episcoporum sit. Nicæn. 2. c. Omnem electionem quæ fit à Magistratibus Episcopi vel presbyteri, vel Diaconi irritam manere. Oportet enim eum qui est, promouendus ad Episcopatum ab Episcopis eligi. Concil. f. 4. Constât. Sancta & vniuersalis synodus definit neminem laicorum Principum vel Potentum semet inferre electioni, g. &c.

c can. 13.
d apud Martin.
Bracarensem ca.
2. decretorum.
c can. 3.
f quod est octau.
generale can. 22.
g vel promoti-
oni Patriarche
vel Metropol.
aut cuiuslibet
Episc. præfer-

Sextò, exemplis, seu testimoniis veterum post Apost. b. Ruffinus, scribit Frumentium à S. Athanasio creatum in talibus pop. Episcop. Indorum, Indis nihil dumtaxat scientibus. i. testatem, quæ Epiphan. Paulinianum, fratrem Hieron. presbyterum ordinauit, & ad monasterium misit, vt sacerdotali fungere- tur officio: quamuis de hac re, ad illum nihil scripserint laicorum habere fratres eiusd. monasterii, & Augustinum Anglor. Episc. designauit Gregor. mag. iussitque ordinari ab Archiepisc. latensi Episcopo, si Angli fidem reciperent, quorum non expectauit assensum. Gregor. 2. ignorantibus Germanis S. Bonif. eis ordinauit Episc. vt ex vita Bonif. constat. h. 10. hist. cap. 9. i epist. ad Ioannem Hierosolym. k Beda 1. histor. gentis sue,

DE MEMB. ECCL. MIL.

Septimò, si populus eligat, hæc sequentur incommoda. 1. sæpius minus idoneos eligi: populares enim imperiti sunt, nec valent, etiam si velint, iudicare de idoneitate duntaxat. 2. iniquiores, nimirum quos cupient perdit præfici, nam maior pars vincet semper: sunt autem plures mali quam boni, stulti quam sapientes. 3. frequentes, & graues tumultus. Refert *l* Augustin. turbulentissimum accidisse tumultum popularem, in electione Piniani. Alium *m* Rufinus, populi Mediolanens. *n* grauiissimum Ammianus *o* Marcellinus in electione Damasi, ita vt in templo quodam cæsi fuerint 137. homines.

Obiicitur Primò, tot incommoda reuera parit electio à populo facta: & tamen eam patiebantur veteres. Signum ergo est, eam fuisse de iure diuino.

Resp. paulatim irrepsisse in Ecclesiam & proinde paulatim, suauiterque tollendam. Initio namque Apostoli, inſciente populo, eligebant Pastores. Deinde cæpit populus adhiberi *p* in testimonium dandum de vita, & moribus eligendi. Hinc vt populi magis suos diligerent pastores cæpti sunt tantum ordinari potestati à plebe. Tandem consuetudo in quibusdam locis, vt ius suffragij sibi vsurparet populus. Sed postquam hoc aliquandiu toleratum est, & apparuit rei confusio & indignitas, paulatim sublata est à populo electio, & postulatio: solumque relictum vitæ testimonium, ac morum.

Secundò, toti Ecclesiæ datæ sunt clauēs Matth. 16. *Tibi dabo clauēs.* hoc enim dicitur Petro, vt gerenti Ecclesiæ personam. Item 18. *Quæcumque alligaueritis &c.* ad eos enim refertur, de quibus dicitur: *Si peccauerit in te frater &c.* id est toti multitudini.

Sed de primo testimonio, *q* supra diximus. Ad. 2. referri ad eam cui deferendum esse ait Christus peccatæ monitum, id est Ecclesiam. Quid autem ibi nomine Eccles. intelligatur, alibi *r* dictum est.

Tertiò, imperat *s* Dominus non audiri vocem aliorum, *t* fugiendum esse falsos Prophetas, & Apostolus iubet eos anathematizari, qui docent aliquid præter Euangelium. Ergo tenetur populus de iure di-

l Ep. 110. & 225.
m 11. *Hist.* 11.
n *In Ep. design.*
o *Lib.* 27.

p *Tert. in Apo-*
log. 39. Præſunt
probatiqui.
que seniores,
honorem istum
non precio sed
testimonio
adepti. *Vide*
Leonem ep. 87.
vel. 89.

r *Lib.* 2. de *Eccl.*
15.
s *Joan.* 10.
t *Math.* 7. v. 15.

uino bonos quærere pastores, & reicere malos.

Resp. locum *u* Pauli explicare alios. Vult enim esse *u Gal. 1. v. 8.* & execrandos, qui docent in populo fidei aliam doctrinam quam à maioribus acceptam: hoc est enim docere aliquid præter Euangelium acceptum, cum non sit aliud Euangelium, & sana doctrina fidei, quam quæ est ab Ecclesia, per tot series temporum, recepta. Quare hac regula merito fugiendi sunt Luther. atque Calui- nus.

Tertiò, Episcopi sunt *x* ministri, non Domini Ec- *x i. Cor. 3. v. 5.* clesie, *y* quæ est columna, & firmamentum veritatis. *y i. Tim. 3. v. 15.* Igitur summum tribunal penes Ecclesiam est.

Resp. Episcopos esse ministros regendo, & Eccle- siam firmam. veritat. audiendo. S. Petrum, pro cuius fi- dei firmitate dominus orauit.

Quartò, non soli Apostoli, sed Ecclesia tota Mathiã, & Barfabam elegit, vt ex eis vnum Deus assumeret. Act. i. v. 23.

Resp. 1. cum Chrysoft. *x* id factum ex concessione Petri, non ex necessitate. 2. non tam id electionem fuisse, quàm postulationem, qua cupiebant aliquem, in locum Iudæ eligi. 3. ab vno exemplo, non posse de- duci esse de iure diuino suffragium duntaxat populi: si exemplis constet, sine suffragio populi aliquos verè Episcopos electos: nec enim homines aliquid recte fa- ciunt contra ius diuinum.

Quintò *a* Acto. 6. de multitudine credentium di- citur: *Et elegerunt Stephanum.* Resp. primò, vt ad 4. se- cundò nos agere de electione Pastorum Ecclesie, illi- verò de Diaconis tantum, qui præessent mensis.

Sextò Actor. 14. *b* *Et cum constituisent* χειροτονήσαντες *per singulas ciuitates presbyteros.* Verbum autem illud Græcum significat, *cum elegissent per suffragia.* Nam χειροτονία est, quasi χειρὸς τέντω, manus tendo, siue atollo in si- gnum suffragij.

Resp. χειροτονία, tria significare. 1. eligere per suffragia. 2. eligere simpliciter quoquo modo sit vt Actor. 2. c. 10. tertio, apud Ecclesiasticos scriptores ordinare per ma- num impositionem: sic enim *d* Chrysoft. exponens illud: *Et cum orassent imposuerunt illis manus.* ait: τὸν γὰρ ἵπ

z In hunc locū.

a v. 5.

b v. 21.

χειροτονήσαντες δὲ
αὐτοῖς πρεσβυτέρους
κατ' ἐκκλησίαν.

Per Ecclesiam.

c v. 40.

ἔδωκεν αὐτοῖς ἱμῶν
ἡγεσίαν *v. 41.* ἡ
παρτί *δ* λαοῦ ἀλλὰ
μάρτυσι προκαχει-
ροτομηθεὶς ὑπὸ τῆ
ἐκκλ.

dedit eum ma-
nifestum fieri,
non omni po-
pulo, sed testi-
bus præordi-
natis à Deo.

*d Homil. 14. in
Acta.*

e *Ep. ad Alex.* *responsio*: & in hac acceptione Concil. e Nicen. vsus est
 f *1. Histor. 9.* hac voce apud f Theodoretum. Si. 2. & 3. modo acci-
 g *Orat. contra* piaturillo Actor. 14. loco, solum manet argumen-
Timocratem. tum, si. 1. non significare eligere per suffragia aliorum,
 h *Orat. pro* sed suffragio proprio. Quomodo g Demosthenes & Ci-
Flacco. cero h tribuunt populo *responsio*, siue porrigere manus:
 i *1. Ep. 4.* Cùm tamen populus proprio, non alieno eligat suffra-
 gio. Elegerunt ergo Episcopos Paulus, & Barnabas per
 suffragia propria, non populi. De quibus enim legitur:
Cum constituisent presbyteros, dicitur commendasse Deo
 ita constitutos. At certè qui commendauerunt, Paulus
 & Barnabas erant, non populus.

Septimò, Propter quod (inquit. 1. Cyprian.) plebs ob-
 sequeus præceptis Dominicis, & Deum metuens, à pecca-
 tore præposito separare se debet, nec ad sacrilegi sacerdotis sa-
 crificia miscere, quando ipsa maxime habeat potestatem vel
 eligendi dignos sacerdotes, vel indignos recusandi: quod & ip-
 sum videmus de diuina authoritate descendere, ut sacerdos
 plebe presente, sub omnium oculis deligatur, & dignos atque
 idoneos publico iudicio, ac testimonio comprobetur.

Resp. 1. non velle dicere ex iure diuino, sed ab exem-
 k *Numer. 20. ad* plis descendere diuinis, à populo Episcopum eligi.
finem. Nam id solum probat exemplo k Eleaz. l Mathie &
 l *Actor. 1.* Sept. m Diaconor. At exempla scripturarum, non fa-
 n *Actor. 6.* ciunt rem de iure diuino, 2. nihil aliud tribuere populo,
 his verbis quam suffragiũ testificatiuum, siue testimo-
 nium de vita, & moribus ordinandorum: ait enim in
 Ecclesia debere eligi Episcopũ, sicut fuit electus Elea-
 zarus. At constat fuisse electum à Mose, populo præ-
 sente, sed non suffragium ferente. Vnde: Coram (in-
 quit Cyprianus) omni Synagoga, iubet Deus constitui sa-
 cerdotem, idest instruit, & ostendit ordinationes sacerdotales,
 non nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, ut ple-
 be presente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum
 merita prædicentur.

Octauò, Dignum est (inquit Nicen. Concil. o epist.
 ad Alexan.) vos potestatem habere, & eligendi quemlibet, &
 nomina eorum dandi, qui Clero sunt digni, & absolutè facere
 omnia secundum leges & sanctiones Ecclesie. Sed hic non
 plebem, sed Episcopos alloquitur. Rursus. Si quem

o *Supra.*

verò contigerit requiescere in Ecclesia, tunc prouehi in honorem defuncti eos, qui nuper assumpti sunt, solummodo si videatur digni, & populus eos elegerit, condecernente simul, & designante maxime Alexandrinæ Ciuitatis Episcopo.

At non de simplici designatione, sed vera confirmatione ab Episco. Alexandrino agit. Nec aliud inde colligitur, quam tunc temporis capisse populum immisceri electionibus, quod minimè negamus.

Nondè. Reuerendiss. & Deo amabilem (inquit p Cõcil. 2. p Ep. ad Damas. generale) Nectarium Episcopum ordinauimus &c. cuncta de apud Theodor. 5. cernente pariter ciuitate. Similia profert Calvin. ex q Leo- histor. 9. ne & r Gregorio, Kemnitius ex Ambros. & aliis apud sq Ep. 89. Gratianum.

Resp. 1. ex iis non haberi testimoniis, esse de iure di- f Dist. 23. 24. 62. uino, vt populus eligat. 2. vno, aut altero exceptis, cæ- 63. 65. 67. & 68 tera nullam facere mentionem electionis, sed postulationis, vel testimonii. 3. reuera populum aliquando elegisse, sed ex Pontificum concessione.

Decimò, per annos ferè. 1300. populus elegit, & solum à tempore i Friderici. 2. exclusus est ab electione. t Obiit an. 1250. Nam in decretalib. epist. à r Gregor. 9. editis, cap. u Qui sedit Friderici tempore. Messana, mentio huius rei fit, & in x epistola eius. x Apud Kran- Gregorij ad Episcopum Bremensem. Quare siue controuersia ante annos. 300. vel circiter electio à laicis fiebat. tizium. 8. Metropolis. 3.

Resp. tempore Apostolorum habuisse populum, testimonium solum in electione. Ante. 1200. annos Cõciliũ, Laodicenum, ante. 900. Concil. sub Martino: ante 800. Concil. 7. ante 700. Concil. octau. interdixisse ne laici eligant. Ante ann. 500. y Gregor. 7. ante. 400. z Alexander. 3. à solis Cardinalibus sunt electi. Ipse- y Apud Platinã. met Gregor. 9. in epistola citata, docet ad Canonicos z Radenicus. 2. electionem spectare, licet etiam accesserint vota, idest de gestis Friderici. 1. cap. 50. & postulationes populi. Et ipso capite, Messana, Edicto seq. (inquit Honorius) perpetuò prohibemus, ne per laicos cum Canonicis, Pontificis electio præsumatur: quod si fortè præsumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem, non obstante contraria consuetudine quæ dici debet potius corruptela. Quomodo ergo citra controuersiam laici ante annos. 300. eligebant.

SEXTA PROPOSITIO,

Electio Episcoporum non pertinet de iure diuino ad Clerum, sed ad summum Pontificem ut vel ipse eligat, vel præscribat eligendi modum.

CAP. VIII.

a Lib. de Rom. Pontifice.

b Vide Damas. in Pontificali

Innocent. i. epist. ad Decentium,

& Ioan. 3. ep. ad Germ. ac de hac

re tota Caieran. tract. de Potest. Papæ & Concil.

cap. 13.

Rimò, quia probatum *a* est soli Petro & successoribus commissam fuisse curam vniuersæ Ecclesiæ.

Secundò, si ad clerum pertineret, iure diuino Episcoporum electio, omnes Clerici ius eligendi haberent.

Quod tamen falsum esse constat. Eadem enim ferè incommoda sequerentur ob Clericorum multitudinem, quæ in electione populari.

Tertiò, sanctus Petrus, qui ius diuinum non ignorabat, onò *b* solum suum successorem delegit Clemen-tem, sed etiam ad plurimas Prouincias Episcopos misit, non expectata Clericorum electione.

SEPTIMA

SEPTIMA PROPOSITIO

Ratio eligendi summum Pontificem per solos Cardinales, est omnium optima, et si absolute posset eam mutare Pontifex. Est enim ut patet de iure humano.

CAP. IX

Primò quia non debet Pontifex creari per sortes, aut carnalem successionem vel prædecessoris nominationem, aut suffragia populi, vel cleri, Ergo ad suffragia primorum ex clero. Tales sunt Cardinales, hi enim præcipui Episcopi sunt, presbyteri, & Diaconi Eccles. Romanæ.

Secundò, nulli melius iudicare possunt qualis debeat esse eligendus Episcopus, quam huius Consiliarii, qui cum eo Ecclesiam regunt.

Tertiò nulla alia forma electionis diu durare potuit. Nam ab anno 1179. vsque ad hoc tempus semper electi fuere Papæ, à duabus partibus Cardinalium, iuxta decretum Alexandri. 3. cap. licet, extra, de electione. ante verò hoc tempus, 17. mutationes inueniuntur in electione Romani Pontific.

Quartò, numquam fuerunt pauciora schismata quam cum viguit hæc forma: nam a ex. 29. fuerunt. 26. ante Alexandr. 3. ex reliquis tribus, vnum tempore Virbani. 2. accidit Cardinalium vitio, alterum à Ludouico. 4. excitatum, vltimum à Concilio Basileensi.

Quintò, hæc forma temperata est ex omnibus aliis b *De hoc Cyp. bonis, & legitimis formis. Quinque si quidem modis i. ep. 4. & conc. consuevere Episcopi eligi, primò per Papā. 2 per b Epif. Nicen. Can. 4.*

DE MEMB. ECCL. MIL.

*e Hic fuit in uſu
modus tempore
Chryſoſt. Ambro.
Aug. Leonis,
Gregorij.
d Id ſeruatum
uſque ad Con-
ſtantinum. 4.
[circa an. 670.]
e Teſte Gregor.
in Pſal. 4. pœni-
tential.*

copos eiufdem prouinciæ, poſtulado conſenſu cleri,
& populi. 3. c per clerum & populum ciuitatis. 4. per d
Imperatores, ac Reges vel ſolos, vel cum clero: 5. per
ſolos Canonicos. Primus modus non expedit in ele-
ctione Papæ. 3. non reperitur propter incômoda, neque.
4. quia vel vi & quadam e Tyrannide introductus, vel
ob deſenſionem Romanæ ſedis, quarum vtraque ratio
iam diu defecit. 2. reperitur, nam eligunt nunc Epiſco-
pi vicini, nimirum ſex Epiſcopi Cardinales. Quinta
item, Nam quod ſunt Canonici in aliis vrbibus, id ſunt
presbyteri & Diaconi Cardinales, in vrbe.

OCTAVA PROPOSITIO,

*Si nulla extaret Pontificia conſtitutio de ele-
ctione Papæ vel omnes Cardinales ſimul
deficerent, ius electionis ad Epiſcopos vi-
cinos, & Clerum Romanum pertinet.*

CAP. X.

Primo, quia ab omnibus Epiſcopis vici-
nis, & Clericis Romanis tranſlatum eſt
ius eligendi ad Cardinales, qui ſunt
quædam pars Epiſcopor. & Clericor. Ro-
man. Eccleſiæ. Ergo Cardinalibus defi-
cientibus, deberet redire ius eligendi ad
omnes Epiſcopos, & Clericos Romanæ Eccleſiæ.

Secundò. quia eſt antiqua conſuetudo, vt Epiſcopi
tam Romanum, quam alios, eligant Epiſcopi vicini,
præſente Clero & inauditum eſt Epiſcopos, aut Ar-
chiepiſc. totius orbis cõueniſſe ad electionem ſummi
Pontificis: niſi in caſu quo dubitatur de legitimis ele-
ctoribus.

De numero Ordinum Ecclesiasticorum.

CAP. XI.

Cuius *a* & Kemnit *b* tres tantum esse^{24. Instit. 4. & 19.} veros ordines contendunt. Episcoporum, quos Pastores: Presbyterorum, quos Seniores, vel doctores, aut ministros vocant: & Diaconorum. Ex cæteris exorcistam auferunt, reliquos non^{23.} vt ordines agnoscunt, sed ministeria à Pastoribus libere distributa, plura, vel pauciora, pro Ecclesiæ magnitudine, aut paruitate.

Quia *c* Hieronym. quinque tantum ordines numerat, Episcopos, Presbyteros, Diaconos, fideles, & Cathechumenos. Dionys. *d* tres tantum, Pontificum, Sacerdotum, Ministrorum. Canones Apostolor. quinque, Episcoporum. Præbyterorum. Diaconorum. lectorum, Cantorum. Ambros. *e* etiam quinque, sed loco Cantorum, *c* In 4. ad Ephes. ponit exorcistam.

Ignatius *f* & *g* Epiphan. plures septem, addunt enim *not. d. 125.* idest laborantes. Canonistæ *h* addunt psalmistam. At tanta diuersitas satis ostendit, non esse præcisè septem ordines.

Sententia catholicor. est, tantum septem esse ordines propriè dictos: scilicet sacerdotis, Diaconi, Subdiaconi, Acoluti, lectoris, exorcistæ, & Ostiarij. Et si enim Episcopus, & presbyter distinguantur: tamen quantum ad Sacrificium, idem omnino ministerium exhibent, proinde vnum ordinem faciunt, sicut lector. Cantor, & Psalmista. Probat hęc sententia, Primò, quia Cornelius, loquens de ordinibus propriè dictis duntaxat, ait, suo tēpore fuisse in Ecclesia Romana presbyteros. 46. Diaconos. 7. Subdiaconos. 7. Acoluthos. 42. Exorcistas cum lectoribus & Ostiariis. 52. nec aliorum facit mentionem.

Secundò, numerantur iidem ordines in Cōcil. Rom. *k* *k* Cap. 3. sub Syluestro, Carthag. *l* 4. addit Psalmistam, seu Cant. *l* Can. 10.

DE MEMB. ECCL. MIL.

sed ibidem monet Psalmistam non ordinari ab Episcopo, sed sola iussione presbyteri posse officium canendi suscipere.

m 7. *Etymol. ca.*
12.

n 1. *De Instit.*
Clericorum. 6.

& seqq.

o 2. *De officiis*

Ecclesiast. 7. &

seqq.

p 2. *De Sacra-*

mentis p. 3. c. 5.

Tertiò ex m Isidor. n Rabano, o Amalario, p Hugone, qui eisd. 7. ord. numerant, & explicant.

Quartò, ex Concilio Florent in Instruct. Armeno. & Tridentino sess. 23. c. 2.

Quintò, ex Ecclesiæ vsu. Non enim alij ordines præter istos conferri solent.

Ad arg. aduersarior. Respon. duobus modis accipi ordinem Ecclesiasticum ab authoribus. Propriè (nimirum qui certo ritu sacro, & solemni confertur ab Episcopo, referturque ad certum ministerium sacrificio diuino exhibendum) & communiter (scilicet qui quomodocumque dedicatur obsequiis diuinis, quomodo Monachi, Virgines, Viduæ, Laborantes in sepeliendis mortuis ordines dicuntur) Hierony ergo non vult numerare simpliciter ordines propriè dictos, sed tantum ordines Christianorum : Ac primò ponit fideles idest Clericos, & laicos. Deinde Catechumenos : & quia volebat numerum quinarium perficere, vt explicaret illud Isayæ *Erunt quinque Ciuitates in terra Egypti,* &c. propterea ex ordinibus propriè dictis tantum addidit tres. Dionys. non exponit numerum ordinum, sed Hierarchiarum. Et si enim Diaconi sint ministri respectu Sacerdotum, tamè respectu plebis præsumt, teste q Ignatio r Hier. s Chryso. & proinde sunt etiam Hierarchæ. Clemens in canonib. Apostol. noluit omnes numerare ordin. sed data occasione modo vnum, modo aliū. Ambros. idè tantum quinque numerauit, quod vellet de ordinib. explicare illa Pauli, *Alios dedit Apost. alios Prophetas, Alios Euangel. Alios Pastores, & Doctores.* Ignatius, & Epiph. numerant etiam impropriè dictos. Canonistæ propterea nouem ponunt, quia distinguunt Episcopum à Presbytero, & lectorem à Cantore. Sed in re non est dissentio. Nam Theologi solum considerant ordines vt se habent ad Sacrificium, quomodo Episcopus & Presby. lector & Cantor non distinguuntur : Canonistæ, quatenus constituunt Hierarchiam, qua ratione distinguuntur.

q *Ep. ad Trallanos* subiecti
estote Episcopo,
similiter &
presbyteris, at-
que Diaconis.
r *Jn 2. ad Titu.*
f *Hom. 83. in*
Math.

*De Antiquitate ordinum, & de officiis
ministorum.*

CAP. XII. ET XIII.

Aluin. *a* vult ordines præcipue minores, ignotos fuisse primitiæ Ecclesiæ, & post multos annos excogitatos. Sed contrarium verum est. Primò, *b* Clemens Rom. omnium ferè ordinum etiam minorum ritus declarat, Ignatius *c* Saluto (inquit) Sanctum

24. *Instit.* 19. §.

27. *Hic cap.* 12.

b *Ostiano Const.*

c *Ep. ad Antiochenenses.*

presbyterum vestrum, saluto sanctos Diaconos, saluto subdiaconos, lectores, Cantores Ostiarios, laborantes, Exorcistas.

Secundò Cyprian. 2. ep. 10. subdiaconi, & Acoluthi meminit, vt de re vbique recepta. Item Cornelius supr. Concilium *d* Laodicen. ante 1200. & Carthag. 4. ante 1000. omnium ordinum meminerunt. Quod *e* ad officium ministrorum pertinet, exordium sumitur in Ecclesia à prima tonsura, sed quia non est ordo, & de ritu tonsuræ *f* alibi dicturi sumus, hæc prætermittetur.

d *Can.* 24.

e *Cap.* 13.

f *Infra lib.* 2. qui

est de Monachis

cap. 40.

g *Can.* 9.

Primus igitur ordo est ostiarii, cuius officium, aperire & claudere fores Ecclesiæ, & proinde curam habere ipsius tēpli de cuius ostiarii ordinatione ita loquitur Concil. Carthag. *g* 4. cui August. interfuit, Ostiarius cum ordinatur, postquam ab Archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuersari, ad suggestionem Archidiaconi tradat ei Episcopus clauis Eccl. de Altario, dicēs: sic agē quasi rediturus Deo rationē pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.

h *Vide Cyprian.*

2. ep. 5. & *lib.* 3.

ep. 22. quibus

aperte significat

lectoratum ordinem esse.

i *Can.* 8.

Secundus lectoris, cuius officiū est legere ex pulpito in Ecclesia tempore sacrificij, quidquid ex vtroque Testamento legendum Euangelio excepto. *h* De cuius ordinatione idem *i* Conc. lector cum ordinatur, faciat de illo verbum Episcopus ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam, atque ingenium: Post hæc, spectante plebe, tradat ei codi-

DE MEMB. ECCL. MIL.

com, de quo lecturus est, dicens ad eum: Accipe, & esto lector verbi Dei, habiturus, si fideliter, & utiliter impleueris officium partem cum eis qui verbum Dei ministraverunt.

Tertius Exorcista, ad quem spectat. Exorcismos Ecclesie legere super Energumenos, & eo modo illos preparare ad sacrificiorum diuinor. participationem. De quo idem *k* Concil. Exorcista cum ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi episcopo. Accipe, & commenda memoria, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, siue baptizatum, siue cathecumenum. Concil. etiam Laodicæ n° 1 prohibet ne quis exorcizet publicè, aut priuatè, nisi ab episcopo ad id ordinatus sit.

Quartus Acoluthi, *m* cuius est cum cereo accenso sequi Diaconum ad locum Euangelii, & vrceolos, atque ampullas ad sacrificium præparare ac subdiacono porrigere. Idem *n* Concil. Acoluthus (inquit) cum ordinatur, ab episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat, sed ab Archidiacono accipiat ceroterarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda Ecclesie lumina mancipari. Accipiat & vrceolum vacuum, ad suggerendum vinum in Eucharistiam sanguinis Christi.

Quintus Subdiaconi, cuius propriè interest ministrare Diacono in Sacrificio: unde idem *o* Concil. Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de episcopi manu accipiat vacuum, & calicem vacuum. De manu verò Archidiaconi vrceolum cum aqua, & mantile, & manutergium. Eius etiam est epistolas ad Missam legere, iuxta Concil. *p* Remensè.

Sextus est Diaconi, cui primò conuenit præponi colligendis oblationibus, & opibus Ecclesie administrandis, quod etiam aduersarij fatentur. 2. Sacerdoti sacrificanti assistere, ut patet ex Clemente *q* Cyprian. *r* & Laurentio apud *s* Ambros. Tu nunquam, (inquit ad Sixtum) sine ministro sacrificium offerre consueueras. Item, Eucharistiam populo distribuere, in absentia presbyterorum, ut docet Concil. Nicænum. *t* 1. ac absentibus deferre ut constat *u* ex Iustino, Atque ob hæc potissimum institutus est hic ordo. Nā *Λ&*. *x* 6. ordinantur Diac. ab Apostolis, per manuum impositionē.

k Can. 7.

i Can. 26.

m Ab ἀκολούθῳ
sequor.

n Carthag. can.
6.

o Can. 5.

p Can. 40.

q 2. Constit. 14.

r Serm. 6. qui est
de lapsis.

s de officiis.

14. item exli-

turgia Chrysost.

& homil. 83. in

Matthæ. Iſidor.

Rabano, Amala-

rio, sup.

t Can. 14.

u Apologia. 2.

x U. 6.

Quod non erat necesse ad solum mensis ministrandum, cum antea viduæ ministrarent mensis sine hac impositione; baptizare y Actor. 8. prædicare. ⁊ Actor. 7. pœnitentes recôciliare publicos, in absentia Episcopi, & presbyterorum, teste a Cyprian. 4. tempore sacrificij Euangelium legere, vt constat ex b Hierony. Gregor. Concil. c Vasensi, & d Remensi.

y exemplo Phil. Diaconi.
z exemplo Stephani & 8. eius. Philip.
a 3. ep. 17.
b ep. 48.
c can. 4.
d can. 5.
a apud Epiph. heres. 75.
b apud Uvald.
z doct. ar. 3. c. 60
c 4. Inist. 4. § 2.
d Examine sess.

De distinctione Episcopi, & Presbyteri.

C A P. XIII.

Arius, a Vviclef, b Caluin. c Kem-
nit. d nullam inter Episcopum, &
presbyterum distinctionem agno-
scunt. Iuxta verò Ecclesiæ catholi-
cæ sententiam, hac de re, sit prima
propositio: *Iure diuino maior est Epi-
scopus presbytero potestate ordinis.* Pro-
batur. Solus Episcopus ordinare potest presbyteros, &
si secus fiat, irritum habetur. Igitur id de iure diuino
habent. Alioquin si id de iure diuino etiam presbyte-
ris conueniret non esset irrita ordinatio facta a presby-
tero.

Secunda e Propositio: *Maior est etiam Presbytero Epif.
potestate iurisdictionis iure diuino* Primò, non debet esse
minor distinctio hierarchica in Testamēto veteri quam
Nouo. At in illo erat 1. f. Summus sacerdos Aaron & ei
succedentes. 2. minores sacerdotes, 3. leuitæ. Episcopi
autem nostri non respondent nisi Pontificibus anti-
quis, presbyteri sacerdotibus, diaconi leuitis. Igitur si-
cut g maior erat iurisdictione antiquorum Pontificum
iurisdictione sacerdotum minorum: ita & in nobis ma-
ior Episcoporum, quam presbyterorum.

Secundò, quadam proportionem, id quod erant Apo-
stoli erga discipulos, sunt Episcopi erga presbyteros
propterea enim b dicuntur Episcopi Apostolis, presby-
teri discipulis succedere. At Apostoli excedebant iu-

23.
c Conc. Trid. sess.
23. c. 4. & can. 7.
simpliciter &
absolute definit.
Episcopos esse
Presbyteris su-
periores.
f nam consecra-
tiones eorum &
vestes, & officia
distincta erant.
Exod. 28. & 40.
Leuit. 8. & Nu-
meror. 3. 4. unde
constat fuisse ⁊ ra-
tus distinctos.
g Deuter. 17.
Qui superbie-
rit nolens obe-
dire & c.
h Conci. Neocæ-
sar. can. 13. Da-
mas. ep. 3. Anac.
ep. 2. Hier. ep. ad
Marcellam.

DE MEM. ECCL. MIL.

iſdictione diſcipulos. Ergo &c.

Tertiò, Epifcopi, cõſtituti ſunt de iure diuino Paſtores, & Rectores Eccleſiæ, quod de preſbyteris neque in ſcriptura, neque traditione habetur.

Quartò, ſi Epifcopi iure humano preſbyteris præſent, inueniretur principium aliquod huius inſtitutionis, poſt Apoſtolica tempora. At ipſo Apoſtolor. tempore Paulus loquens Epifcopo, i *Aduerſus preſbyterum* (inquit) *accuſationem noli recipere niſi ſub duobus vel tribus teſtibus.* Ergo ad tribunal Epifcopi, vt iudicis ſui, preſbyter ſpectabat.

Quinto ex PP. & Dionyſius deſcribens hierarch. diuinitus inſtitutam, primo Pontifices 2. ſacerd. 3. miniſtros ponit. 1. Tertull. *Ius habet* (inquit) *dandi Baptiſmum ſummus ſacerdos qui eſt Epifcopus, de hinc preſbyteri, & Diaconi, ſed non ſine Epifcopi facultate.*

Tertia propoſitio: *Epifcoporum authoritas in cœtu preſbyterorum eſt vt principis in cœtu Conſiliariorum, non vt conſulis in ſenatu.*

Primò, quia omnia concilia fueſe ab Epifcopis celebrata. At in Conciliis maximè principis iuriſdictio locum habet; nam leges decernũtur, & pœnæ præuaricatoribus imponuntur.

Secundò, multi leguntur preſbyteri excommunicati a ſuis Epifcopis, & irritam excommunicationem facere non erat in poteſtate vllius preſbyteri aut omniũ ſimul.

Soluuntur obiectiones.

CAP. XV.

a cap. I. V. I.

παῦλος ὁ ἐν ἐπιστολῇ
πρὸς τὸν τιμόθεον
ἐπεὶ τὸν ἐπίσκοπον
καὶ τὸν διάκονον
ἐστὶν ὁ κύριος καὶ
ἡμεῖς οὗτοι ἐσμὲν
ἐκ τῶν ἁγίων καὶ
καλῶν.

R I M A, Apoſtolus ſcribens ad Philipp. a Paulus (inquit) & Timotheus ſerui Ieſu Chriſti, omnibus ſanctis, qui ſunt Philippiſ cum Epifcopis & Diaconibus. At ſi fuiſſet a preſbytero Epifcopus diſtinctus, nō niſi vnus in vrbē vna fuiſſet. Et tamen plures exprimit Paulus.

Ergo nulla erat Episcopi a presbytero distinctio vt nomine Episcoporum omnes vnius vrbs intellexit presbyteros.

Resp. 1. cum b Ambros. illud *Cum Episcopis &c.* referri b in hunc locum. ad Paulum, & Timoth. vt sensus sit, *gratia vobis & Pax cum Episcopis, id est nobis, scilicet Paulo & Timoth.* Et Diaconibus. 2. cum c Chryso. tempore Apostolorum nomina Episcopi & presbyteri communia fuisse sacerdotibus omnibus, licet res, & potestates distinctæ. Cum ergo vellet Paulus salutare vniuersum clerum, nec cogeretur singulos enumerare ordines, nomine Episcoporum comprehendit omnes sacerdotes, nomine Diaconorum omnes ministros. Atque ita soluuntur alia similia loca 1. ad Titum. primæ ad Timoth. 3. & 4. Actor. 20.

Secunda, Idem est presbyter qui Episcopus (inquit Hieron. in 1. cap. ad Titum) & antequam Diaboli instinctu studia in religione fierent & diceretur in populis: Ego sum Pauli &c. communi presbyterorum consilio Ecclesie gubernabantur &c. Episcopi nouerint se magis consuetudine, quam dispositionis Dominicæ veritate Presbyteris esse maiores, & in commune debere Ecclesiam regere.

Resp. d Medina, Hierony. imò Ambros. Aug. Sedulium &c. hac in re idem sentire cum Acrio, toleratos tamen, propter eorum honorem sed immerito hoc dicit 1. quia nulla est ratio quare damnatus sit Acrius propter hoc, & non hi PP. qui post Aerium fuerunt. 2. quia Medina facit Ecclesiam personarum acceptatricem 3. si adedò errarunt hi PP. qua fronte poterunt a catholicis in testimonium produci. 4. quia nihil Aerius habuit commune cum Hierony. hac in re. Ille negabat maiorem Episcopum esse presbytero de iure diuino quoad ordinis potestatem e Hierony. contrarium asserit. Aerius contendebat non rectè Ecclesiam facere, quæ Episcopos anteponebat presbyteris, Hierony. hoc rectissimè factum, ad tollenda schismata, & quidem ab initio nascentis Ecclesiæ.

d 1. de sacrorum hominum origine & continentia cap. 5.

Resp. Ego Hierony. videri certè arbitrari distinctionem inter Epif. & presbyterum, quoad iurisdictionem, non esse de iure diuino. Nihilominus tamen hoc indubitanter non sensisse 1. quia loco citato docet hanc cæ-

e ep. ad Euagriū.

f v. 12.

pisse Apostolorum tempore scilicet cum diceretur: *Ego sum Pauli &c.* f 1. Corinth. 1. Et tamen colligere nititur esse pares Episc. & presbyterum ex ep. ad Titum, & Philippenf. Item Petri, & Ioan. quæ scriptæ sunt post priorem ad Corinth. g 2. Iacobum illicò a christi Ascensione ordinatum fuisse Hieros. Episcopum. Igitur iuxta Hierony. nusquam tēpus fuit quo Ecclesiæ sine Episcopis gubernarentur h 3. comparat Episcopum Aaroni, presbyteros filiis Aaronis: Episcopos Apostolis succedere i docet, presbyteros discipulis. At certè Aaron filiis, Apostoli discipulis de iure diuino maiores, iurisdictionis erant potestate.

h ep. ad Euagr.

i ep. Marcellam

de erroribus

Montani.

h in 4. ad Ephes.

Tertiò k Ambro. *Timoth.* (inquit) *Episcopum a se creatum, presbyterum vocat, quia primi presbyteri Episcopi appellabantur, ut recedente eo sequens ei succederet. Denique apud Aegyptū presbyteri cōsignant, si præsens non sit Episcopus sed quia ceperūt sequentes presbyteri indigni inueniri ad primatus tenendos, immutata est ratio, prospiciente Concilio, ut non ordo, sed meritum crearet Episcopum* l &c.

l Multorū sacerdotum iudicio constitutum,

Resp. 1. non esse certum de authore commentarior. vbi hæc habentur 2. solū docere, initio Ecclesiæ consuevisse antiquissimum presbyterum ordinari Episcopum, quo mortuo ei succederet sine alia electione antiquiss. quoque presbyterorum, ac sic deinceps: non tamē sine noua ordinatione, & iurisdictione: vnde idem author m *In Episcopo omnes ordines sunt, quia primus sacerdos est, hoc est princeps sacerdotum.* n Item: *Omnis Episcopus presbyter, non tamen omnis presbyter Episcopus.*

m sup.

n in 3. Prioris ad Timoth.

o in 1. Timoth.

ca. 3. hom. 11.

Quartò, Inter Episcopum atque Presbyterum (inquit o Chrysost.) interest fermè nihil, quippe & presbyteris Ecclesiæ cura permissa est, & quæ de Episcopis dixit, ea etiam presbyteris congruunt: sola quippe ordinatione superiores illi sunt.

Resp. velle solū distinguere Episcopum a presbytero in re, qua nullo modo conueniunt, quæ sola est reuera ipsa ordinatio. Nam & si iurisdicctio sit Episcopi maior: tamen ex commissione Episcopi, potest etiam presbyteris conuenire imò & Confirmatio ex dispensatione.

Quintò, Theodoret. in. 1. ad Philippen. ait presbyteros fuisse quos Paulus Episcopos appellat.

Resp. ita loqui, quod arbitraretur eos quos nunc Episcopos vocamus, tunc Apostolos vocatos, sicut Episcopos nominatos, quos nunc presbyteros dicimus: & proinde semper distinctionem inter eos potestatis agnoscit.

Sextò, *Quamuis p* (inquit August.) *secundum honorum vocabula, quæ iam Ecclesiæ usus obtinuit episcopatus presbyterio maior sit: in multis rebus tamen Augustinus Hieronymo minor est.* p ep. 19. ad Hie.

Resp. sensum esse ante Christiana tempora, nomina ista *episcopus*, & *presbyter*, non erant honoris, sed officij, aut ætatis: nunc autem honoris, atque dignitatis.

Septimò, presbyteri succedunt Apostolis, non minus quam Episcopi ex Clemente. q. 2. constit. 32.

Resp. Episcopos, & presbyteros variis modis à PP. comparari, sed semper seruata proportione. Aliquando enim dicunt, Episcopum locum tenere Dei, presbyterum Christi, diaconum, Apostolorum. / Aliquando Episcopum, Christi: presbyteros, Apostolorum: Diaconos, discipulorum, aliquando Episcopos, Apostolorum: & presbyteros, discipulorum.

Octauò, Christus presbyteros ordinauit in vltima cœna. At Episcopos nusquam. Negatur minor. Nam u ordinauit Petrum, Petrus Iacobum, & Ioannem, & hi tres Apostolos alios.

q & Ignatio ep. ad Smirnen.

1 Clem. 2. constit. 30. ignat. ep. ad Trallianos.

1 Clem. 2. constit. 32.

1 ut omnes catholici docent.

n vide 1. de Pōtifice ca. 23.

a plura de Card.

vide apud Alua-

rum Pigbium 2.

de planctu Eccl.

ar. 16. Thomas

UVald. 2. doct.

ar. 3. Turrecrem.

1. sum. de Eccles.

81. 82. 83. 84. O-

nuphr. libello de

Episcopat. Tit.

& Diaconis

Cardinalium.

b 4. Inst. 7. § 30.

c 11. epist. 34.

d 3. epist. 11. ad

Fortunatum.

e 3. Vit. Greg. 7.

f epist. ad Mich.

Imper. cap. 32.

g ex Gregor. 1. §.

h epist. 11. & Conc.

Meldensi can. 54

h sup.

i ut patet ex Sy-

nodo S. Gregor.

4. regist. can. 88.

k ut cognosci po-

test ex Concilio

Meld. sup. Ioan.

Diacon. 3. vite

Greg. 11. Car-

dinales violē-

ter in Paræciis

ordinatos fo-

rensibus in pri-

stinum Cardi-

nem (id est Car-

dinalium tituli)

Gr. reuocabat.

1. De significatione, 2. De antiquitate nomi-
nis. 3. De varietate. 4. Antiquitate officij

5. De comparatione Cardinalium
cum Episcopis.

CAP. XVI.

DE a 1. b Caluinus putat proprium fuisse
Episcoporum nomen, & proinde male à
nobis tribui presbyteris, & Diaconis. Fal-
litur. Nam Gregor. magn. meminit pres-
byterorum, c ac Diaconorum Cardina-
lium. & Ioan. e Diaconus numerat quos Episcopos fe-
cerat Gregor. ex Cardinalibus presbyteris.

Leo 9. j vult clericos Romanæ Ecclesiæ dici Cardina-
les, quod summo Pontifici adhereant proximè, qui est
veluti Cardo totius Ecclesiæ. Et certe Cardinalis idem
videtur significare quod Principalis, siue à quo alii pen-
dent vt à cardine ostia: etsi autem Papa non dicatur
Cardinalis, dicuntur tamen qui cum eo Ecclesiam regūt
eique proximè adsunt. Sed quamuis Gregor. explicet
quare Rom Ecclesiæ Cardinales per Antonomasiā ita
vocentur, non tamen quare simpliciter, cum constet g
alibi etiam Cardinales fuisse.

Onuphrius h putat dictos presbyteros, & Diaconos,
Cardinal. qui præerant aliis presbyteris, vel Diac. eiusd.
Ecclesiæ. Refellitur 1. quia i erant aliquando plures Car-
dinales in eodem titulo, siue Ecclesia. 2. tempore Syl-
uestri erant tantum 7. Diaconi, & hi omnes Cardina-
les, quibus ergo Diaconis præerant? 3. pari ratione de-
berent dici Episcopi Cardinales, qui præessent aliis E-
piscopis eiusdem diocesis quod est absurdum.

Videtur ergo nomen primò k impositum loco. Dice-
bantur enim tituli Cardinales, quædam principales Ec-
clesiæ, in quibus conferebatur Baptisma, ad differentiā
minus principalium locorum sacrorum: deinde à loco

deriuatum ad personas: ita vt presbyter qui eam regebat Ecclesiam diceretur Cardinalis. Similiter diaconia Cardinales erant, loca quædam principalia in vrbe distincta, iuxta regionum numerum: & inde qui in ea residebant Diaconi, Cardinales quoque vocabantur.

De 2. *l* Calvinus ait se non legisse nomen Cardinaliū ante Gregor. verū fieri potest non legisse: fieri nequit non fuisse. Nam in Concilio *m* Rom. sub Syluestro, 300 fere annis ante Gregor. legimus fuisse in Ecclesia Rom. *m cap. 6.*

7. Diaconos Cardinales. Neque id Concil. instituit Cardinales, sed solum iussit, vt præter illos essent etiam Diaconi duo ad examen Paræciarum.

De 3. officia sunt Cardinalium tria. 1. Episcopale, vel presbyterale, aut Diaconale munus, quod nec Calvin. negat. 2. eligere summum Pontificem. 3. ei perpetuò assistere, & in regenda Ecclesia iuuare.

De 4. negari nequit primum officium antiquissimum esse. Etsi autem à tempore Apostolor. post aliquot sæcula, omnes Presbyteri, & Diaconi, quod essent pauci, ad electionem Episcopi vocarentur: tamen cum multitudo Cleri creuit, principales dicti Cardinales ad electionem Papæ tantum conuenerunt, vt supra *n* probatum est. Hæc duo officia postrema, eorumque antiquitatem negare Calvin. non potest, si sibi constare velit. *n cap. 7. & 9.* Nam antiquissimum in Ecclesia fuisse *o* contendit, vt Episcopi ex suo numero vnum eligerent, cui specialiter dabant titulum Episcopi, & cum quo communi cōsensu Ecclesiam regebant. *o 4. Inst. 4. § 2.*

De 5. dicimus 1. potestate ordinis maiorem esse Episcopum simplicem Cardinali Presbytero tantum, vel Diacono. Ille enim ordinare potest, hi nequeunt. 1. Iurisdictione Episcopi, in propriam diæcesim, & Cardinalis in proprium titulum, maior his quoque Episcopus est. tum quia ordinariè maior est Episcopi diæcesis titulo Cardinali, tum quod Episcopus vt ordinarius pastor, potest in sua diæcesi leges ferre, dispensare, punire. At Cardinalis, cum sit veluti Parochus in suo titulo, nihil potest, nisi quantum Episcopus permittit. 3. ratione regiminis totius Ecclesiæ maior est nunc Cardinalis presbyter, vel Diaconus Episcopo simplici, raro

enim adhibentur Episcopi simplices ad regimen vniuersal. Ecclesiæ. At Cardinales fere quotidie. vnde ab eis, vt p cooperatores summi Pontificis, creantur, iudicantur, deponuntur Episcopi, non contra. Propterea absolutè Cardinalis Episcopum simplicem præcedit.

p Bernard. 4. de
considerat. Ve-
niamus ad col
laterales, & co-
adiutores tuos
hi seduli tui, hi
intimi tui. Et
infra. An non
eligēdi de to-
to orbe orbem
iudicaturi.

q Calvin. sup. ca.
7. § 30.
r epist. 61.

Obiicitur q primò, erat Hieron. presbyter Romanus & proinde Cardinalis. At Augustinus se maiorem fuisse Hieronymo, ratione dignitatis, docet.

Secundò, in Concil. Carth. 6. cum adessent duo R. Pontif. legati vnus Episcopus, alter presbyter, hic in vltimum locum reiectus fuit. Et in Concil. Rom. sub Gregor. Presbyteri vltimo loco sedent, & seorsim subscribunt, Diaconi nullo modo.

Ad 1. negatur maior. Hieron. enim r erat presbyter Antiochenæ Ecclesiæ, quantumuis fuerit Romæ, & Damasum iuuerit in epistolis scribendis. Et certè si fuisset Rom. Ecclesiæ, illud obiecisset Ioan. Hierosolymitano, vt ei ostenderet se maioris Ecclesiæ presbyterum fuisse, quam sit Hierosolymitana. At solùm Antiochenam Ecclesiam obiecit.

Ad 2. respond. 1. si in Concil. 6. Carth. sedit post Episcopos Cardinalis presbyter, sedisse ante ipsos in Concilio Nicæn. 1. Ephes. Chalced. in 6. 7. 8. generali.

2. reuera aliquando Episcopos præcessisse Cardinales presbyteros, s imo Cardinalatus erat gradus ad Episcopatum. tum quia tunc eligebantur Papæ ab Imperatore, vel populo, tum quod primis 600. annis summi Pontifices ad grauiora Ecclesiæ negotia cogebant Concilia nationalia, in quibus primum locum Episcopi habebāt, & eorum maximè utebatur consilio Papa. At postea merito ordo est mutatus, tum quia cœperunt soli Cardinales eligere Papam, tum quia negotia totius Ecclesiæ cœperunt communiter ad Senatum Cardinalium reuocari: non sine magna ratione. 1. quia sic Papa habet senatum in promptu, ita vt si velit, possit singulis diebus de rebus grauissimis deliberare. 2. quod id fiat sine detrimento Ecclesiarum particularium. 3. quod habeat consiliarios magis instructos & exercitatos.

vide Onuphr.
supr. & colligi-
tur ex lib. 1. cap.
7. vite Gregor.

De Chorepiscopis.

CAP. XVII.

Horepiscopus dicitur quasi *ἱὴς χῳρεπας* *ἁκοπος* oppidi, siue regionis Episcopus: vel potius qui loco Episcopi sit. Hi in duplici genere erant. Alij solum presbyteri in pagis aut oppidulis curam animarum gerebant, vt nunc ferè Parochi. *a* Et hi neque presbyteros & dia-

conos ordinare, neque Chrysmate frontem fidelium inungere, aut templa & altaria consecrare poterant. Atque de iis loquitur *b* Damasus cum ait Chorepiscopos non posse subdiaconum ordinare. Cætera ferè omnia præstare poterant quæ Episcopi. Alii Episcopalem consecrationem verè acceperant, sed in aliena diocesi ministrabant, quod non haberent propriam, quos nunc Titulares Episcopos, & Suffraganeos dicimus. Atque de his loquitur Concilium *c* Antiochen. cum ait licuisse Chorepiscopis Subdiaconum ordinare. Si tamen ostendi posset Chorepiscopis prioris generis concessam hanc ordinandi potestatem, in Subdiaconos: dicendum esset id priuilegio, & dispensatione habuisse: Damasum vero loqui, de ordinaria potestate.

a vt cognosci potest ex Conc. Antioch. can. 12. & Antioch. can. 10. & Hispal. 2. can. 7. Damas. epist. 3. Leon. epi. 86. alias. 88. *b* *supr.*

c can. 10.

De Cœlibatu Sacerdotum.

PRIMA PROPOSITIO.

*Non est de iure diuino, sed humano cœlibatus
annexus sacris ordinibus.*

CAP. XVIII.

24. distinct. 24.

q. 2.

b libro de conti-
nencia Sacerdot.
cap. 4. & seq.

Hec propositio est contra *a* Ioannem
Maiorem, & *b* Clichouæum. Pro-
batur primò. Non est de iure diui-
no, coniugatos, si ordinentur, absti-
nere ab vxoribus: quod non solum
concedit Clichouæus, sed patet ex
praxi. Nam Ecclesia Roman. iam à
multis sæculis permisit Græcis sacerdotibus hunc vsum.
Ergo neque de iure diuino, vt post sacerdotium ducant
vxores. Non enim sacerdotium pugnat cum ipso Sacra-
mento matrimonij: sed vel cum actu matrimoniali, vel
impedimentis, & curis sæcularibus, quæ matrimonium
sequeuntur: quod non minus contingit, in eo qui ante
ordinationem duxit, quam qui post.

Secundò, nullibi inuenitur tale præceptum diuinum.
Nam in veteri Testamento Sacerdotibus licitum erat
vxores ducere: In nouo nihil hac de re Dominus locu-
tus est.

c cap. 10. est an-
tiquiss. Conciliū,
& confirmatū à
Leone distin. 20.
can. de libellis.
d Epist. ad Tim.
& Titum.
e de quo cap. seq.

Tertiò, Concil. c Ancyran. docet, posse Diaconos
cum licentia Episcopi vxores ducere, etiam suscepto
Diaconatu. At in iure diuino nequit dispensare Episcopus.

Quartò, ex Conciliis, & PP. in sequenti capite ci-
tandis. Obiicitur primò, d Apostolum iussisse Episco-
pos & Diaconos eligi castos. Respond. id e Apostoli-
cum præceptum, non diuinum fuisse. Secundò, Deut.

33. v. 9. dicitur in benedictione Leui à Mose. *Qui dixit patri suo & matri sue, nescio vos, &c. & nescierunt filios sunt.* Quod de sacerdotibus Christianis exponitur. Resp. vaticinium diuinum non mandatum fuisse. quod nunc impletur etiam si ex lege humana.

Tertiò, f *Videte ne grauentur corda vestra crapula, & ebrietate, & curis mundi.* Quod g Leo ait præcipuè ad sacerdotes spectare.

Ref. Leon. solum dicere hunc locum ad omnes fideles atque ad nos præcipuè spectare vt viciniore diei Domini. Nec aliud prohibet Christus, quam nimiam terrenorum sollicitudinem: cum Paulus h iubeat Episcopum curam habere familiæ. Id est vxoris, & filiorum. Nec enim iusserit quod prohibuerit Christus.

f Luc. 21. v. 34. *προσέχετε δι' ἑαυτοῖς, μήποτε βαρύνῃς ὑμῶν αἱ καρδιὰν διὰ τὴν κραυγὴν, ἣ μέθην, ἢ μερίμνας τοῦ πνέος.*
g *serm. 8.*
h 1. *Timoth. 3.*

PROPOSITIO SECVNDA.

Calibatus iure Apostolico recte annexus est sacris ordinibus.

C A P. XIX.

2 PP. *Concilij Trullani circa an. 700. can. 13. & antea Vigilantius apud Hier. initio libri contra eum.*

Ræci a contendunt debere clericos vxores ducere, ante ordinationem: quod non liceat post, instetque magnum fornicandi periculum. b VViclef, c Lutherani, & d Caluinistæ, id licere post ordinationem. Nostra autem propos. probatur.

b VVald. tom. 22. de Sacram. cap. 128. & 129. c libro de abrog. Missæ priuata. d 4. Inft. 12. § 23. e Exod. 12. v. 11. f ut exponit Gre. homilia 22. in Euangel. g Exod. 29. v. 15 h 1. regum 21. v. 4. & 5.

Primò, in veteri Testamento, cum Iudei aliquid sacri tractaturi erant, ab vxoribus abstinere debebant. Nam comesturi Agnum Paschale, e præcipiuntur accingere renes, f id est, edomare carnis voluptates. Accepturi legem audiunt à Mose: g *Estote parati in diem tertium, & ne appropinquetis vxoribus vestris.* h Abimelech noluit dare panes propositionis comedendos Dauid, nisi intellexisset ab vxore aliquandiu abstinuisset. Ergo Christiani sacerdotes qui quotidie, saltem ferè res tractant

sacras, & comedunt panem Angelorum, corpus Christi, ab vxoribus perpetuò abstinere debent.

i 4 *Instit.* 12. §
25.

k v. 12.

1 ad Titum 1. v. 7.

Ἐὶ πρὶς ἐπίσκοπον ἀ-
νέγκλητος εἶναι, &c.
oportet Episco-
pum sine crimine
esse.

v. 8. ἀλλὰ φιλόθεος
φιλάγαθος, σώφρων
δύναμις, ὁσίος, ἡγχι-
ατῆ.

m in hunc locū.

n 2. ad Tim. v. 4.

o 1. Corinth. 7.

p ut concludit

Hieron. in. ca. 1.

ad Titum, Orig.

hom. 23. in Num.

& Epiph. haeres.

Catharor.

q can. 1. est anti-

quissimum circa

an. 311.

r can. 3.

s canon. 2. Item

Carthag. 6. can. 3.

& African. ca.

37.

t can. 1.

u can. 33. circa

Syluestri primi

tempora est anti-

quiss.

x cap. 1.

y cap. 26.

z cap. 6.

Respond. 1. Calu. leuiticos sacerdotes Christi figurā fuisse, ac proinde hac continentia, eius significasse puritatem: At cum iam venerit Christus figuram cessasse. Refellitur 1. quia etiam nunc sacerdotes, Christum qui venit representant. 2. quia præcipua causa cur Leuitæ abstinere ab vxoribus, erat ministrare Deo. Exod. 19. sacerdotes qui accedunt ad Deum, sanctificentur, ne percutiat eos. Nam David semper gerebat figuram Christi, & tamen solum comesturus panes sanctos, requiritur ab eo hæc continentia. 3. si, qui tantum Christi figuram gerebant ad eò debebant se purificare, quanto magis qui quotidie Christum tractant?

Secundò, l Oportet, (inquit Apostol.) Episcopum esse hospitalem, benignum, σώφρονε, (quod prudentem, sobrium vel castum significare potest) iustum, sanctum, continentem, scilicet ab vxoris amplexibus vt Hier. m exponit.

Tertiò, n Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. At quæ maiora secularia negotia, quam nuptiæ?

Quartò, o iubet Paulus coniugatos ex consensu abstinere, vt orationi instare possint. p Ergo qui quotidie orationi instare debent, & perpetuò abstinere ab vxoribus debent.

Quintò, ex conc. in Oriente, Neocæsar. habemus. q Presbyter (inquit) si uxorem duxerit, ordine suo moueatur. r Nicæn. 1. dum prohibet Episc. presb. diacon. mulieres domi habere, præter matrem, sororem, auiram; alias debuisse primo ponere uxorem. In Africa, Carth. 2. s Omnibus placet, vt Episc. presbyt. diaconi, vel qui Sacram. contrectant, pudicitie custodes, etiam ab vxoribus se abstineant: vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus. In Italia, Concil. Rom. sub Sylu. 1. can. 8. In Gallia, Arelatense 2. ante 1200. an. can. 2. Turonen. 1. can. 1, & 2 Aurelianens. 3. t Nullus clericorum à Subdiacono, & supra, propriæ, si fortè iam habeat, miscetur vxori. In Hisp. Elibertinum. u Placuit in totum prohibere Episcopis, presbyteris, Dioc. ac subdiac. abstinere, (id est vt abstineant se) à coniugibus, & non generare filios. Item Toletan. x 1. y 4. & z 8.

In Germania, a Aquisgranense cap. 6. VVormacen- a tempore Le-
se. b Placuit vt Episcopi, Presbyteri, Diaconi, & subdiaconi donici 1.
abstineant se ab vxoribus, & non generent filios. b cap. 9.

Sextò, ex PP. Clemente can. 27. Apostolor. In nuptiis
qui ad clerum prouecti sunt, precipimus, vt si voluerint vxores
accipiant; sed lectores cantoresque tantummodo. Calixto 1.
apud c. Gratian. Presbyteris, diaconis, subd. & Monachis cõ- c dist. 27. canone
cubinas habere, seu matrimonia contrahere penitus interdici- presbyter p.
mus. Syricio epist. dad Himericum. Innocent. ad Exu- d cap. 26.
perium e Leone ep. f 82. Omnium sacerdotum tam excel- e cap. 1.
lens est electio, vt hæc quæ in aliis membris Ecclesiæ vacant à f epist. 82. cap. 4.
culpa, in illis tamen habeatur illicita. Cum enim extra Cleri-
corum ordinem constitutis nuptiarum societati, & procreatio-
ni filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ
continentiæ puritatem nec subdiaconis quidem carnale connu-
bium conceditur. &c. Gregor. 1. e pist. 42. Zachar. g epist.
ultima ante annos 800.

Septimò, ex PP. Græcis, Origen. h Videtur mihi quod il-
lius solius est offerre sacrificium, qui indefinente & perpetuæ se
deuouerit castitati. Euseb. i Eos qui sacrati sunt, atque in
Dei ministerio, cultuque occupati continere deinceps seipsos à
commercio vxoris decet.

h Epiph. Aduhuc viuentem, & liberos gignentem vnius vxoris
virum ecclesia non suscipit &c. At dices mihi in quibusdam
locis adhuc liberos gignere presbyteros, diaconos, & hypodiao-
nos. At hoc non est iuxta canonem sed iuxta hominum mentē,
quæ per tempus elanguit. Chrysost. l homil. 2. de patientia
Iob. Nyssen. lib. de virginitate. Cyrill. catech. 12. Oecu-
men. in 3. primæ ad Timoth. ad illud: vnius vxoris virum.
Oft. ex Latinis. Cyprian. siue author libri de singulari-
tate Clericor. toto lib. probat, clericos non debere suæ
domui mulieres habere. Quare cum in fine ait, Si quis ha-
bet matrem, vel filiã, vel sororē, vel coniugē, vel cognatã, sic
habeat, vt nulla ancilla intersit. loquitur de cõiuge quæ si-
mul cõtinentiã vouerit. Amb. in m 1. c. ad Ti. 1. Deinceps
ornatum esse.

m & 1. officiorum vltimo. Inoffensum exhibendum, & immaculatum
ministerium, nec vllò coniugali coitu violandum cõgnoscat, qui
integro corpore incorrupto pudore alieni etiam ab ipso consortio cõ-
iugali sacri ministerii gratiam recepistis.

o in fine Apol.
pro libro contra
Iovinian.

p lib. 2. de adult.
coniugiis 10.

q 4. hiflor. 4.

r 2. de officiis di-
uinis 10.

f cap. 2.

(inquit) ab usu faminae cohibentur & o Hieron. Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post sacerdotium pudici. p August. solemus eis (inquit) proponere continentiam clericorum. Greg. Tur. q refert quendam Comitum ab omnibus Episcopis excommunicatum, quod initiatus sacris, vellet ad uxorem redire. r Isidor. Placuit S. PP. ut qui sacra mysteria contrectant, casti sint, & continentes ab vxoribus & ab omni carnali immunditia liberi. Quare cum ait, f castimoniam corporis perpetuo seruent, aut vnius matrimonij vinculo fœderentur. Sensus est, omnes Clericos, aut perpetuo debere esse continentes, nimirum si maioribus sint initiati, aut vnius matrimonio copulatos, scilicet, si minoribus ordinibus. Ansel. epist. 8. t Beda & Arator in Acta Apostol. cap. 30.

t 3. de Tabernaculo. 9.

Nondò, ab exemplis. Nam à tempore Apostolorum omnes Episc. presbyt. alique Eccl. probati, quorum vitas habemus, continentes fuerunt. Si quidem quæ Magdeb. exempla in contrarium adducunt, vel intelligi debent, de 11 vxoribus ductis ante sacerdotium, vel de x minoribus clericis, vel de y iis qui reprehenduntur, vel sunt & mendacia.

v ut de coniuge
Gregor. patris S.
Nazianz.

x ut quod profe-
runt ex Concilio
Tolet. 4. cap. 42.

y ut quæ ex ep.
Zacha. ad Bonif.
z sicut cum affir-
mani Cent. 5. c. 7.

presbyteros Ma-
ced. duxisse vxo-
res teste Innocē.
1. epist. 22. cum
nihil tale Innoc.
dixerit.

a lib. 6. de Saccr.

b Aug. 14. ciu. 16

c vide Ambr. 1.
de officiis ult.

d vide Naucier.

Decimò, Eccles. munera sunt sacrificare, orare, docere, exhortari, curam ouium & pauperum habere. Sacramenta ministrare, &c. quæ omnia coniugium impedit. Nam munus sacrificandi requirit eximiam puritatem. ut Chrysost. a ait. In actu coniugii negari non potest, quin admixta sit quædam impuritas, non quæ peccatum, sed ex peccato sit. Oratio requirit mentem eleuatam, purgatam, tranquillam. b Actus coniugii hebetat aciem mentis, & ad inferiora deprimit. c Quomodo verò exhortabitur virgines & viduas, qui dat operam liberis? Cura paltotalis exigit, oues singulari amore, & obseruantia prosequi. At maritatus Eccl. totus incumbet in diligendis, & curandis carnalibus filiis. Qui uxorem, & liberos habet, eis thesaurizat, quomodo ergo curam pauperum singularem habebit? Denique tunc vix distinguenterentur clerici a laicis: quod non mediocriter officeret legitimæ ministrationi Sacrament. vnde tempore d Greg. 7. cum in Germ. cœpissent sacerd. vxores ducere, tantus contemptus Sacramentorum sequutus est, ut passim laici Sacramenta ministrarent.

Soluuntur argumenta Caluini.

CAP. XX.

Dirimim, Deus reliquit matrimonium liberum Ergo nulli licuit id prohibere. Resp. neque id prohibet Ecclesia: sed solum requirit coelibatum Ecclesiast. tanquam conditionem sine qua non initiaretur. Quomodo non censetur prohibere officium tororis, etiam si nolit eum ad sacra

ministeria admittere.

Secundò, a Apostol. inter hæreticos nouissimorum temporum ponit prohibentes nuptias Resp. cum b PP. loqui de iis, qui simpliciter damnabāt nuptias, vt per se malas, quales fuerunt Tatiani, Manichæi, &c. Per nouissima enim tempora, intelligit vltimam ætatē à Christo ad finem mundi. Nam neque in Græ. est, *ἡσχάρις*, sed *ἐν τῷ χρόνῳ* posterioribus. Nec refert c Augustinum dicere Manichæos non prohibuisse nuptias, nisi electis suis, apud eos, velut sacerdotibus, & Monachis. Nam idem d Aug. testatur, à Manichæis interdictas nuptias simpliciter: quia etsi eas permitterent auditoribus suis, id faciebant quod aliud obtinere non valerent. Adde ita permisisse, vt conceptum, & liberorum procreationem cauendam esse monerent, quod est nuptias apertè damnare.

Tertiò, e Apostol. inter dotes Episcopi ponit esse v. nius vxoris virum. Resp. loqui de vxore accepta ante ordinationem, vt patet ex testimoniis priori cap. productis. Nec ponit inter dotes Episcopi habuisse vxorem sed exponit conditionem vt minimum necessariam, ad Episcopatum, scilicet non plures habuisse vxores.

Quartò, honorabile connubium in omnibus. Hebræor. 13. f Cur non etiam inter sacerdotes?

Resp. 1. in omnibus, Idem g esse quod omni ex parte, id est, siue Sacramenti, siue prolis, siue fidei rationem consideres. 2. b vel significare apud omnes 3. i in

a 1. Timoth. 4.
b Hieronym. 1. in
Iovinian. Aug.
30. in Faustum
4. & 6. Ambros.
chrysost. & alii
in 1. Timoth. 4.
c 2. de moribus
Manich. 18. &
epist. 74.
d 30. contra Faust.
sum. 6.

e 1. Tim. 3. v. 2.
fv. 4. *ἡ μὲν ἐν γὰρ
μὲν ἐν παλαιῇ καὶ
τῇ ἀμείνω*
& thorus im-
maculatus.
g ita Oecumen,
in hunc locum.
h ita Fulgent. de
fide ad Pet. 3. ca.
i ita Theophyl.

omnibus non simpliciter, sed legitimè coniugatis, siue nobilibus, siue obscuris, siue Græcis siue Hebræis, &c.

h. v. 5.

Quintò, Apostoli non solum vxores habuerunt, sed etiam circunduxerunt, *h. i. Corinth. 9.*

Respondeo, qui Apostoli habuerint vxores, non satis constare. Certum est autem ab vxoribus abstinuissè, postquam vocati sunt à Christo, vt Hieron. *l. docet.*

11. in *Fouinian.*

Nam cum dixisset Petrus, nomine omniũ, *m. Ecce nos rem Math. 19. v. liquimus omnia, & sequuti sumus te.* Explicans Dominus quid sit relinquere omnia, subiunxit: *n. omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, aut vxorẽ.* Mulieres verò quas Apostoli circunducebant, non erant eorum vxores, sed piæ sceminae Apostolis ministrantes.

*27. ἵνα ἡμεῖς ἀφῶκα-
μεν πάντα, ὡς ἡκο-
υσαμεν τοῦ κυρίου
ἐν τῇ 29. πᾶς δὲ ἀ-
φῶκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελ-
φόν, ἢ ἀδελφίδα, ἢ
πατέρα, ἢ μητέρα,
ἢ γυναικα, ἢ τέκνα, ἢ
ἀφῶκεν, ὥστε τῷ ἐν-
μαρτύρῳ, ἐκαστοῦ αὐ-
τοῦ ἀποστολοῦ λήλατου.*

Centuplum acci-
piet.

o ita fere Græci

& Latini inter-

pretes omnes, vt

Chrysostomus,

Theodor. Ambr.

Haymo, &c.

pin 9. prim. ad

Corinth.

q. v. 16.

& Clemens Ale-

xandr. 3. sy. m.

tum, & iuxta

codices quosdam.

Ignatius episto-

la ad Philadelphos.

Hilarius in Psalmum 127.

Augustinus libro de gratia, & libero arbitrio ca-

pite quart. Epiph. heres. 58. Tertull. utroque libro ad vxorem, Ambros. in cap.

7. prioris ad Corinth.

Obiicit *p. Petrus Martyr, i. si ita esset, non dixisset Paulus sororem mulierem, sed sororem tantum: omnis enim soror est mulier. 2. non dixisset potestatem circunducendi, quod authoritatem sonat. 3. si hæ mulieres aluissent Apostolos suis facultatibus, falsum esset Apostolos accepisse sumptus à populo.*

Ad primum vocari sorores mulieres, sicut Actor. *i. q. dicuntur viri fratres. Ad 2. vel hanc potestatem non fuisse in mulieres, sed tantum in actiones, si sequi vellent vel authoritatem fuisse, non virorum in vxores, sed doctorum in discipulas. Ad 3. vel eas non fuisse diuites, sed tantum obsequium præstasse accipiētes pecunias à populis, vel aluissè Apostolos non semper, & proinde aliquando fuisse à populis nutritos.*

Porro etsi *r. quibusdā antiquis placuerit Paul. habuisse vxorem maxime cū illud Phil. vi. v. 3. ἀπορῶ καὶ ὡς σὺν ὁρίῃ γίναν*

Rogo & te Germane compar, possit verti Germana coniux.

Tamen probabilius est nusquam habuisse vt asserunt

s. plurimi veterum. primò, quia vocatus t. est Paulus

codices quosdam. cum esset Adolescens, quo tempore non est credibile

Ignatius episto-

la ad Philadelphos. I Hieronymus epistola ad Eustochium de virginitate.

Hilarius in Psalmum 127. Augustinus libro de gratia, & libero arbitrio ca-

pite quart. Epiph. heres. 58. Tertull. utroque libro ad vxorem, Ambros. in cap.

7. prioris ad Corinth. I vt obseruat Ambr. supra.

habuisse vxorem, postea autem non habuit. 2. ponit u
se inter inuuptos. 1. Corinth. 7. Quare illud ex epist. ad
Philipp. non potuit intelligi de vxore Pauli: cum hæc
epistola scripta x sit post epistolam 1. Corinth. inter
quas non est credibile Paulum vxorem duxisse. Nec di-
xisset *γυναικα* sed *γυναίκα*: non erat enim tam politus sermone
ut Atticis uis ueretur. Loquitur ergo Paulus, de quo-
dam viro quem germanum coniugem vocat, vel quia
maritus erat alicuius ex sœminis nominatis, vel quia so-
cius in Euangelii prædicatione.

u Ut annotat
Theor. in 7. prio.
ad Corinth.
x Sicut ostendit
Theodor. præfat.
commentarium
in ep. Pauli. Hic
omittitur argu-
mentum ex
Paphnutio in
Concilio Nica-
no, quia illud so-
luitur. 2. de
Ecclesia. 8.

Soluuntur argumenta Philippi.

C A P. XXI.

Rimum, coniugium est de iure diui- a v. 28.
no, Gen. 1. a Crescite, & multiplica-
mini.

Resp. 1. verba Genes. non sonare
proprie præceptum, sed institutionem b v. 22.
exprimere naturæ. Nam idem etiam b
dictum est brutis, in quæ proprie præcepta non cadūt.
2. si sit præceptū solū obligasse pro tempore, quo terra
vacua erat: tūm quia subiungitur: *Et replete terram.* tūm
quia si obligaret pro semper, condemnandi essent,
Christus, Maria, Ioan. Batista, &c.

Secundo, est de iure naturæ, ut patet ex appetitu ge-
nerandi. Ergo sicut nemo potest obligari a se vel ab
alio, ad non comedendum: quia hoc esset contra in-
clinationem naturalem conseruandi indiuiduum, sic
nec obligari ad non ducendum vxorem, quod sit con-
tra naturalem inclinationem conseruandi speciem.

Ad antecedens, illud ius esse affirmatiuum, & proinde
non obligare pro semper, sed tantū in casu necessita-
tis. Ad consequ. negatur, quando non est periculum ne

indivium pereat ob abſtinentiam cibi, vel ſpecies humana, ob coniugii defectum.

c *Corinth. 7. v. 2.* Tertio, iubet *c* Apoſtolus vt vnusquisque propriam habeat uxorem, ad euitandam fornicationem.

d *Chryſoſt. Am- broſ. & alij in hunc locum.* Reſp. 1. hoc non eſſe præceptum, ſed conſilium: ſenſus enim eſt iuxta *d* Hierony. & alij in hunc locum. Bonum eſt mulierem non tangere, vel poſt ductam abſtinere ex conſenſu: tamen ſi timeatis fornicationem,

e *Iſta Tertull. li. de Monogamia & Hieron. 1. in Iovinian.* benè facitis adhærendo vxori ad fornicat. vitandam. 2. *e* loqui de coniugatis in Paganismo, qui conuerſi ad fidem dubitabant an deberent vxoribus vt. *f* 3. nullo modo loqui ad voto continentie obſtrictos. Illis enim:

f *Iſta Hiero. ſup. Chryſoſt. in hunc locum Epiph.* *h* *Damnationem (inquit) habent, quia primam fidem irritam fecerunt.*

h *heres. 61. Aug. in Pſal. 83.* Quarto lex cælibatus diſſentit à Conciliis: quæ ſint, non ponit Philippus: videntur autem hæc: Canon. 6. Apoſtol. *Episcopus aut presbyter uxorem propriam nequa-*

quam obtentu religionis abiiciat. Concil. 1. Gangr. *Quicum-* que diſcernit à preſbytero, &c. Concil. v. Carth. can. 3. in quo ſtatuitur, vt Episcopi Preſbyteri, Diaconi abſti-

neant ab vxorib. in propriis terminis, id eſt in ordine

vicis ſuæ, vt exponunt Trullani PP. can. 13. Item Can.

Aliter. quo Stephanus Papa dicit, Eccleſiaſticos vi- ros in Orientali Eccleſia coniugatos eſſe, nec id repre-

h *135. q. 1.* hendit. Can. *cum* Igitur. ex Auguſt. *Eccleſia* (inquit) poſt Apoſtolica inſtituta, quedam conſilia perfectionis addi- dit, vt pote de continentia Clericorum.

m *Et Hubertus Cardinalis libro contra Nicetã.* Ad prim. teſt. ſenſum eſſe Episcopus, aut preſbyter, nequaquam prætextu, *id eſt* cautionis, id eſt vt cau- tius continentiam, cui obſtringitur, cuſtodiat, dimit- tat curam alendi vxorem, quam quoad thorum dimiſit, vt explicat *m* Concil. Turon. 2. can. 8. Ad. 2. dici ana- thema ſolùm arbitrantibus matrimonium eſſe malum, & proinde non licere ei ſacra facere qui vxorem ha- buiſſet, etiam ſi iam contineret.

n *Vide ſupr. lib. 1. de Eccl. cap. 7.* Ad. 4. illud Concil. quod latinum fuit, latinè habe- re ſecundum priorum ſtatuta, id eſt Concil. Carthaginen- ſium, non autem, *In propriis terminis*, nec illi Trull. PP. aliquid *n* authoritatis habent.

Ad. 5. reſp. 1. illum can. fortè nullius authoritatis eſſe.

Nam neque Gratian. ait quotus sit Stephanus iste, nec in aliqua alicuius Steph. Papæ epistola hæc habentur verba. 2. nolle dicere, Græcos ducere vxorem post sacerdotium. hoc enim repugnat vniuersæ Græcorum praxi, sed matrimonio vti. Quod etsi Rom. Ecclesia non probet, tamen id Græcis permittit. Ad. 5. resp. 1. ea non esse Aug. sed o Gratiani verba. 2. solum velle Ecclesiam imposuisse Clericis continentiam præcepto seruandâ, quæ alio quin erat consilium tantum. Nec enim Ignorabat Gratian. ante definitionem Ecclesiæ, etiam consilium fuisse. Et proinde nec opus erat, vt id Ecclesia tanquam consilium definiret.

o *Qui sua cum Augustini verba coniunxit, vt sæpe facere solet.*

Quintò, profert p Petrus Martyr Leônem: q *Dicente enim Apostolo (inquit Leo) vt inter alias Christianismi regulas is Episcopus ordinetur, quem vnius uxoris virum fuisse, aut esse constaret, tam sacra semper est habita ista præceptio, vt iam de muliere sacerdotis eligenda eadem intelligatur seruanda conditio. Sed est mendum manifestum. Nam legi debet de, muliere sacerdotis, eligendi, vt habent correctiones codices.*

p *Libro de cælibatu & votis.*
q *Ep. 87. alias 85*

Sextò, donum continentiae r non omnibus datur. Et qui suscipiens ordines se continere posse putabat, postea cognoscet se continere non posse. Respond. omnibus dari continentiam, qui volunt continere, & quibus Deus dedit velle, dabit & perficere. Certè coniugati ipsi coguntur aliquando ad longum tempus, vel propter ægritudinem, vel propter absentiam abstinere ab vxore: num licebit ergo aliam ducere, quasi continere nequeant?

r *Math. 19. v. 12*

Vltimò Cælibatus Clericor. prodigiosas libidines, & scandala parit. Resp. si quæ huius. sunt ex abusu cælibatus nasci: quod si propter abusum rerum, ex se bonarum, illæ essent tollendæ, certè & cælum quoque, terra, scriptura &c.

a Centur. 9. cap.
10.

*Soluitur argumentum, a Magdeburgen-
sibus proprium.*

CAP. XXII.

Rgu. Sanctus Vldaricus Episcopus Augustanus epistola ad Nicolaum Papam Beatus (inquit) Gregorius. 1. aliquando, suo quodam decreto uxores sacerdotibus ademit. Deinde paulo post cum idem Gregorius iussisset ex piscina sua pisces aliquot capi, piscatores pro piscibus sex millia capitum infantium suffocatorum repere-
runt: quam eodem infantium cum intelligeret sanctus Grego-
rius ex occultis fornicationibus vel adulteriis sacerdotum na-
tam esse, continuo reuocauit Decretum & peccatum suum di-
gnis penitentiae fructibus purgauit.

b Centur. 9. sup.
col. 540.

c 3. de Germa-
nia in catalogo
Episcoporum
Augustanorum.

d Ex Onuphrio
libro de Rom.

Pontificib.

e Iuxta Hermä-
num Contractum.

f Iuxta Chronic.
Augustane Eccl.

Respond. confictam esse huiusmodi epistolam. Pri-
mo, quia non nisi vnus fuit sanctus Vldaricus cuius
mentionem historici faciunt: alter enim, quem primum
b constituunt Magdeb. nusquam extitit, nec enim eius
parentes, aut patriam, aut authorem pro se citant. Nec
Munsterus c ipse alium Vldaricum agnoscit quam v-
num. At hic, non potuit Episcopus scribere ad Nicolaū
primum, qui obiit an. d 967. Vldaricus verò creatus
Episcop. ann. 924. e vel 903. f Neque ante Episcopatū.
Vixit enim Vldaricus. 83 an. in Episcop. 50. ante Epif-
cop. 33. quare natus est. an. 870. vel 891. vnde inter obi-
tum Nicolai. 1. & ortum Vldarici interfedunt tres, vel
iuxta alios. 24. an. Neque scribere potuit ad Nicolaum.
2. obiit enim Vldaricus an. 953. vel 974. Nicolaus vero.
2. creatus Papa an. 1059.

Secundò, falsum est ademisse Gregor. uxores sacerdo-
tibus, & postea rescidisse decretum: falsum, in piscina
fuisse tot capita inuenta, nullum enim horum extat ve-

stigium: sed solum Gregor. 1. ep. 42. temperat rigorem decreti prædecessoris sui, qui iusserat subdiaconos singulos viuere cœlibes: permittit namque Grego. vxoribus vt, qui ante ordinationem duxerāt, sed verat alios ordinari nisi continentiam voueant.

Tertiò, si vera est illa cædes infantium, certè in Sicilia nata est, ad quam solùm pertinet Gregor. decretum. Quomodo ergo verisimile, paucissimos subdiac. Sicilia breuissimo tempore 6. millia infantium genuisse & tot capita ex Sicilia in Rom. piscinam saltasse? quomodo intelletum, esse clericorum, non laicorum infantium? quare nihil hac de re scripserunt historici omnes, aut quidquam habetur inter opera sancti Vldarici.

DE DIGAMIA,

Apostolica lege prohiberi, ne bigamus quoquo modo sumptus, ordinetur.

CAP. XXIII.

Robatur: oportet a (inquit Paulus) Episcopum irreprehensibilem esse unius vxoris virum. Item. b Diaconi sint unius vxoris viri. Lutherus c arbitratur, Paulum solùm prohibere ne Episcopus pluribus mulieribus extra matrimonium vtatur: idest ne indulgeat

a δὲ πρὶν ἐπισκοπῆς ἀνεμίλητος εἶναι, μίας γυναῖκος ἀνδρῶς
b Tit. 1. v. 5. non
men presbyteri habetur.

εἰ τις ἔστι ἀνέγκλητος μίας γυναῖκος ἀνδρῶς.

c Libro de Captiuit. Babylonic.

scortationi. Contra. Eadem phrasi Paulus. d 1. ad Timoth. ait: Vidua eligatur non minus 60. annorum, quæ fuerit unius viri vxor.

c Libro de Captiuit. Babylonic.

Quo loco, per vxorem, nequit intelligi aliquid commune adulteræ, & veræ coniugi: vt sensus sit, eligatur illa vxor, quæ tantum virum cognouit proprium, non autem quæ fuit plurium vxor: idest præter proprium virum alium cognouit, tum quia, illa quæ plures cognouit non dicitur vxor, sed adultera.

cap. de Ordinis Sacrament.

d Cap. 5. v. 9.

χέραι καταλεγάσθαι μὴ ἑλκυσσέντων ἑαυτὰς ἑσθλα, καὶ ἑσθλα ἑσθλα.

e Centur. 1. li. 2. cap. 4. col. 451. *Calui. in 3. prior ad Corinth.* *f Vide ff. de his*
 tum quia non dixisset Apostolus, *que fuerit*, sed *quæ* sit, id est *quæ præter virum proprium*, nullum cognoscat. semper enim mulieri prohibetur adulterium, & scortatio. Vnde refellitur Lutheri explicatio. *e Magdeburg. volunt prohiberi solum multitudinem vxorum simul.*

qui notantur in famia item Codi ce de incestis nu ptis L. nemine. g ut Math. 5. v. 31. 32. & c. 19. v. 4. Luc 1. v. 26. 1 Corinth. 7. v. 2. Ephes. v. 33.
 Contra Primò, sensus verborum Pauli cum ait: *vidua eligatur &c.* nequit esse: Non eligatur, quæ plures habuit viros simul legitimos. Nusquam enim in vsu fuit vnam plures habere viros. Sed sensus erit, eligatur *vi- g* dua quæ, cum fuit coniugata, vnum tantum habuit maritum omninò, id est etiam successiuè.

v. 4. Luc 1. v. 26. 1 Corinth. 7. v. 2. Ephes. v. 33.
 Quare & aliorum sensus erit quoque Episcopus sit maritus vnus tantum vxoris, id est qui nec successiuè habuerit plures.

h 1. ad vxorem. i heres. 59. k 10. ep. 82.
 Secundò, eo tempore quo Paulus hæc scripsit, non erat in vsu, aut apud Iudæos, aut apud gentiles, multo minus inter Christianos, Vnum virum plures simul habere vxores. Nam *f* apud Roman. polygami notantur infames. In Euangelio vero semper loquitur *g* scriptura de vxore in singulari numero. At quod non fiebat coinquinati, nò erat cur aded prohiberet Paulus, prohibet ergo polygamiâ successiuam.

ua exiuit sacerdotis.
 Tertio, quia de successiuâ polyg. hunc locum intellexerunt Tertul. *h Digamos non finit* (scilicet Apostol.)

l in 1. Cap. ad Titum.
 præsidere, cum viduam allegi in ordinationem nisi vniueram non concedit. Nec dubium est loqui de hac polygam.

m humil. 2. in Ep. st. ad Titum
 cum de hac in toto libro loquatur. *i* Epiphani. Oportet Episcopum irrepreh. esse vnus vxoris virum &c. reuera enim

Castigat (inquit) hoc ipso
 non suscipit sancta Dei prædicatio post Christi aduentum eos, qui a nuptiis mortua ipsorum vxore, secundis nuptiis coniuncti

etiam impudicos, dum eos
 sunt, propter excellentem sacerdotij honorem. *k* Ambros.

l Hierony. Apostolus de Episcopis, & presbyteris hæc præ-
 cipiens, utique in cæteris relaxauit, non quòd hortetur ad se-

post secundas nuptias ad Ec-
 cunda matrimonia, sed quòd necessitati carnis indulgeat. At nò indulget Apostolus Christianis plures habere vxores simul, aut scortationi vacare, sed secundas successi-

uè inire nuptias. Ergo hoc sacerdotibus prohibet Aug.
 de bono viduitatis ca. 18. *m* Chrysost. Theophyl. Ecu.

mi &c.
 & omnes huius loci interpretes, excepto Theodoro,

qui intelligit virum qui plures simul habuerit uxores. Sed non est tantæ authorit. vt omnibus opponi valeat.

Quartò, ea fuit semper Ecclesiæ consuetudo i. teste Leone ep. 88. i. quia eius sit mentio rei in *n* canonibus *n* can. 17. & 18. Apostol. Conciliis etiam antiquiss. o Neocæsar. & o can. 8. p Nicæn. 1. deinceps verò fuisse seruatum constat ex p teste Ambros. ep. 82. Gratiano dist. 20.

Soluantur obiectiones.

C A P. XXIII.

Prima, a Apostolus b iubet Episc. eligi sine crimine, cui crimini opponit, *Esse vnius uxoris virum* &c. at successiua polygamia, non est crimen. Ergo non opponitur monogamiæ de qua Paulus: sed vel scortatio vel vxorum pluritas simul ipsi monogamiæ opponitur.

Resp. 1 crimen dici non solum peccatum, sed quidquid solet reprehendi ab hominibus & proinde etiam incontinentiæ signum, cuiusmodi est polygamia successiua. Propterea interdicitur a Concil. Neocæs. sacerdotib. interesse nuptiis bigamorum. Et apud gentes bigami non poterant esse Pontifices vt refert d Tertull. 2. postquam dixerat Apost. Episcopum debere sine crimine esse, non subiungere continuè virtutes criminibus oppositas, sed conditiones quæ requiruntur præterea, in Episcopo.

Secunda, vel monogamia ista Episcopi requiritur ratione aliqua morali puta ab continentiam, vel mystica, scilicet ad significandum Christi coniugium cum Ecclesia vna Non prius, quia multò magis prohiberetur in Episcopo concubinatus, vel adulterium. neque posterius: tum quia dotes quas postea Apostol. ponit, omnes sunt morales, quidni & ista? tum quia sequeretur i. & laicos e debere monagamos esse. 2. debere Epi-

a Lutheri.
b ad Titum.

c can. 7.
d i. ad uxorem.

e eorum enim
coniugium re-
presentat etiam
unionem Christi
cum Ecclesia.

scopum ducere virginem, & semper virginem conseruare. 3. priorem repudiare & posteriori adherere, sicut Christus repudiavit Synagogam, & Ecclesiæ adhæsit 4. necessario debet vxorem ducere, nec deserere ad punctum.

R. rationem huius monog. partim esse moralem, nimirum ob minorem suspicionem incontinentiæ, partim & præcipue mysticam, scilicet ad perfectius significandum coniugium Christi cum Ecclesia. Etsi enim, qui secundam duxit, significet istud Christi coniugium: non tamen significat Christum vnus tantum fuisse sponsum: Nec propterea tamē quod habeat duas significabit aliquid falsum in Christo, nam duas habere, non est alicuius mysticæ significationis gratia.

Ad primam probat. contra moralem rationem resp. prohiberi etiam illa in Episcopo: quamuis non ita contrariantur, atque digamia: hæc enim duplici ratione aduersatur, illa, vnica tantum, scilicet morali.

Ad primam contr. ration. mystic. Numerari monogamiam inter cæteras dotes, tum quia moralis etiam est, tum quia, etiam vt mystica, est Episcopo necessaria.

Ad 2. negatur, nec enim necesse laicos ea præditos esse perfectione, qua Episcopos.

Ad 3. Christi sponsam, simul & virginem, & fecundam esse quæ duo nequeunt naturaliter in vno reputari coniugio humano: idcirco satis est si Episcopi coniugium alterum eorum significet.

Ad 4. nusquam Christum repudiasse synagogam sed tantum renouasse: ac de statu ancillæ in liberæ conditionem transtulisse & hoc modo eiecit ancillam id est statum seruilem.

Ad 5. non esse necess. Episcopum representare Christi coniugium, si tamen representaret, debere perfectius representare: vt autem representet inseparabilem vñionem Christi cum Ecclesia, sufficit Episcopi matrimonium indissolubile esse, nec requiritur corporaliter semper presens adesse vxori.

Tertia idem sunt Episcopum esse vnus vxoris virum, & illud: *f vnusquisque vxorem suam habeat.* Nam cum ait Paulus: *Diaconi sint vnus vxoris viri:* si sensus esset,

habeant vnam vxorem, sequeretur, Diaconis pluribus vnam deberi vxorem. At in illo: *vnusquisque vxorem &c.* non prohibentur secunda nuptia, sed adulteria, & fornicationes.

Negatur maior. Nam in primo loco, determinatur numerus coniugij, non in secundo. Ad probationem illud: *Diaconi sint &c.* debere diuim accipi, vt sensus sit quilibet diaconus sit vnius vxoris vir.

Quarta, Paulus poterat dicere Episcopum debere esse monagum quod sonat singularitatem nuptiarum. Ergo cum aliter loquutus sit, intelligi debet, de singularitate mulieris eodem tempore, quod significat, *vnus vxoris vir.*

Resp. non debuisse Apostolum omnes loquendi formas excutere: sed sufficere loquutum satis, vt intelligeretur.

Quinta b Ambros. exposuit verba Pauli dumtaxat, de coniugio spirituali Episcopi cum Ecclesia, ita vt prohibeatur Episcopus plures regere Ecclesias.

Resp. ad litteram Ambros. Explicasse vt exposuimus: mystice autem vt arg. hoc s. proponit.

Sexta, i Hierony. defendit Carterium Hispanum Episcopo. qui duas habuerat vxores, nec peccasse contendit contra verba Apostoli, quæ explicat. i. vt Magdeburg. i. iuxta Ambros. sup. 3. iuxta Lutheri explicationem.

Resp. controuersiam fuisse apud veteres, num bigamus esset, qui ante baptismum vnâ habuisset qua mortua, alteram duxisset post baptismum. Negatiuam defendit partem Hierony. affirmatiu. Ambros. Innoc. Aug.

quæ sententia præualuit in Ecclesia. Vnde apparet Hierony. non defendisse poligamiam sacerdotum primam illam exposuit. dicit se adducere vt malo cuneo malum nodum scindat. 2. esse coactam, & duram 3. cum aliis duabus reiicit, dum ait: *Hæc vniuersa proferimus, non quod veræ, & simplici intelligentiæ resistamus sed vt doceamus te scripturas sanctas sic intelligere &c.* Hanc autem simplicem intelligentiam, esse eam ex Hierony. etiam, quam docuimus, patet ex comment. i eius in i. ad Titum.

Septima, m Aug. opponit sacerdotem Testamenti

g hic omittitur alia ex 1. Cor. 9.

An non habemus pote-

statem vxorē circumducēdi

&c. videtur enim tunc Pau-

lus viduus fuisse, & velle dice-

re se posse vxorem ducere. Sed

neque probare possunt Paulum viduum fuisse.

aut 1. Corinth. 9. agi de coniu. Nam

1. Corinth. 7. ponit quidem se

inter innuptos, non tamen inter

viduos.

h lib. de dignitate sacerdotali.

cap. 4. 1. ep. ad Oceanū.

Ut scriptæ sunt, nec euacuare Baptis-

mum Saluatoris.

ubi eam simpliciter amplectitur.

m de bono con-

ingali cap. 18.

veteris, qui multas vxores habere poterat, sacerdoti Testamenti noui, qui vnam solam habere potest. At ille simul habere multas poterat. Igitur iste plures vno tempore habere prohibetur, non autem vnam post alteram.

Resp. antithesim in eo positam, quod illi plures habuerint vxores isti vnam: non autem quod illi plures simul, isti non simul plures 1. quia Aug. dicit ideo sacerdotes non posse plures habere, quia significant Christi coniugium. At Ecclesia vna est omnino, non vna post alteram 2. quia dicit peccatum non esse duas habere vxores: sed tamen esse impedimentum ordinationis. At Aug. docet peccatum esse plures simul habere. Quare cum dicit sacerdotes nostros non posse nisi vnam habere, intelligit nec successiuè, nec simul.

n libro de monogamia.

Octaua, *Quot n* (inquit Tertull.) *ex digamia præsentantur apud vos.* loquitur autem de Christianis.

Resp. vel loqui de digamis qui ex dispensatione præfidebant, vel ex abusu, vel qui alteram habuerant antebaptismum, quos digamos Tertull. putabat.

Nona, si bigamia esset sacerdotib. prohibita ob defectum significationis cerè bigamus esset, qui plures legitimas habuisset, & cum vna tantum consummasset. Cuius contrarium definitur o iure Canonico.

o cap. debitum de Bigamis.

Decima, illa sola esset prohibita digamia, quæ ex duobus veris constaret matrim. At etiã censerentur bigami, qui vnam legitimè, alteram illegitimè ducunt, & qui post votum solemne vnam, aut qui quamuis casti, fornicariam accipiunt quamuis si fornicarius virginem in vxorem ducat, non censeatur bigamus.

Ad nonam respondeo bigamiam non oriri nisi ex matrimonio consummato. Nam vt aduertit Innocent. Papa. cap. *Debitum* de digamis Matrimonium non consummatum significat Dei coniunctionem cum anima per gratiã, consummatum Christi cõiunctionem cum Ecclesia, per naturæ conformitatem: tunc enim dixit Apostolus Ephes. 5. *Sacramentum hoc magnum &c.* cum dixisset *erunt duo in carne vna.* Bigamia verò oritur ex defectu significationis secundæ nimirum quia non representat Christum cum vna Ecclesia.

Ad

Ad 10. triplicem esse bigamiam vnam veram, & propriam, nimirum quæ ex duobus veris nascitur matrimoniis: vel quia vir duas, vel quia vxor duos habuit viros, vel quia viduus viduam, dummodo in his sit consummatum matrimonium. Secundam interpretatiuam, id est quæ etsi proprie digamia non sit, tamen talis reputatur a iure, quæ contingit quando quis secundam ducit de facto, non de iure. Tertiam metaphoricam, quæ consurgit ex duplici matrimonio, quorum vnum est metaphoricum, puta animæ cum Deo. Et hinc patet quare dicuntur digami qui vnam de iure aliam de facto ducant aut post votum solemne. Etsi autem non prohibetur præcepto Apostolico ducere fornicariam: Placuit tamen Ecclesiæ extendere pœnam digamorum ad eos qui ducunt, ob dignitatem presbyteri.

DE DECIMIS.

CAP. XXV.

Primus, error a Vviclefi est qui decimas esse puras eleemosynas, nec vlllo iure sacerdot. debitas asserbat. Refellitur. Quia laicos aliquid soluere sacerdotibus est *b* de iure naturæ. Ratio enim dicitur, vt qui pro populo laborant a populo alimenta recipiant: hac enim ratione stipendia militibus, salaria Iudicibus & ministris publicis, tributa regibus deberi probatur.

Item de iure diuino: Nam Deus iussit *c* in veteri Testamen. decimas leuitis dari. Et si enim id non obliget Christi anos in quantum iudiciale præceptum est, obligat tamen in quantum morale, scilicet quod aliqua fructuum pars sit sacerdotibus danda, vt docent *d* Clemens Roman. *e* Hierony. author. serm. 219. apud Aug. & Greg. hom. 15. in Euangelia. Christus in nouo Testam. *f* Reddite (inquit) si quæ sunt Cesaris Cesari, & quæ sunt Dei Deo, id est iuxta *g* Hiero. & *h* Aug. tributa

a *Vv*aldens. 2.
doct. ar. 3. c. 64.
c. 65.
b vnde Genes.
14. Abraham
dedit decimas
sacerd. Melchis.
c Levitic. ult. v.
30. Numer. 18.
v. 21.
d 2. Constit. c. 29.
38. & 39.
e in 3. Malach.
f Mat. 22. v. 20.
g in hunc locum
lib 30. homili.
homil. 48.

i 17. 10.

ἐφ' ὃ ἰσχυρὸς τῆς
τοῦτο αὐτῷ ἔστιν.

k 17. 13.

ἐ δὲ δὲ ἐν τῷ ἔργῳ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ἐπὶ τῷ

Cæsari, & Deo decimæ. item Math. 10. i Dignus est operarius mercede sua & 1. Corinth. 9. k Qui in sacrario operantur que de sacrario sunt edunt, & qui altari deseruiunt cum altari participāt: ita & Dominus ordinauit iis qui Euangelium annunciant de Euangelio viuere Et, Quis militat suis stipendiis unquam? & si nos vobis spiritualia seminauimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? v. 11.

Iure autem Ecclesiastico determinatum est vt quod soluitur sit decima pars. Concil. Aurelian. 1. c. 17. Marticonenf. 2. k Foroiulienf. 1. l Maguntino tempore Caroli mag. 38. Alio sub Rabano. c. 10. & alio tempore Arnulphi c. 17. Remensi cap. 38. Valentino. c. 10. Arclat. 4. cap. 9. Cabilonenf. 2. c. 16. Metenfi c. 2. Tribuniensi c. 13. ante 700. vel 800. an. celebrata particularia. Genera. verò Latera. sub n Innoc. 3. Viennenf. in clementina. Cupientes de pœnis Constantienf. quod hanc damnauit Vviclef sententiam sess. 8. & Trident. sess. 25. cap. 12.

Secundus error Vviclefi quoque est, malis sacerdotibus nullo modo decimas dandas. Quia est peccatoribus cōmunicare. Refellitur Primò, quia & Cæsar. infidelis erat, & Pharisei impij & tamen dixit Christus: o Reddite que sunt Cæsaris &c. 2. quia: Prætextu nequitie clericorum (inquit Innoc. 3.) p nequeunt decimas, nisi quibus ex mandato diuino debentur, pro suo arbitrio erogare, cum nulli sit licitum aliena cuique concedere, præter domini voluntatem. 3. quia decimæ non dantur clericis quòd boni sint, sed quia clerici.

Tertius q Fraticellorum, eos non posse decimas percipere, qui non viuunt in paupertate, more Apostolorum. Refell. 1. Quia ratio cur debentur decimæ cleric. est quòd in populi vtilitatem laborent: quæ ratio non minus diuiti, quam pauperi competit. 2. sacerdotibus nos de decimis. Iudæorum, diuitibus equidem, dominus r iussit decimas reddi.

Quartus s Canonistarū multorum, decimas, quoad quantitatis determinationem esse de iure diuino. Quia

I Can. 5.

m Cap. ultim.

n C53. 54. 55. 56.

o Matth. 22. in

quem locū Hier.

Quod ait (in-

quit) reddite

quæ sunt Cæ-

saris, Cæsari

nummum, tri-

butum, & pe-

cuniā: & quæ

sunt Dei Deo,

decimas, pri-

mitias, & obla-

tiones, ac vi-

timas sentia-

mus.

p ep. ad Episcop.

Vercellensem, &

habetur c. Tua

nos de decimis.

q apud Turre-

cre. 4. p. 2. ca. 37.

summe.

r Math. sup.

s Glossæ in ca. 1. de Decimis in 6. Innocentij in Rubr. de decimis Panor. in c.

Aliquibus de decimis. Hostiensis in sum. tit. de Decim. §. 7.

multi & canones dicunt decimas deberi de iure diuino. Refell. Quia tale præceptum non inuenitur in nouo Testam. vt patet: neque in veteri. Quia præceptum legis veteris, quoad hanc determinationem, non erat morale: tum quia moralia semper obligant, hoc autem ante Moysen non obligauit, alioquin impiè u Iacob uouisset decimas Deo, sub conditione, si deus dirigere viam eius &c. cum ad decimas, ipso iure, obligatus esset: tum quia ratio non dicitur magis decimam, quam aliam dare partem, sed quantum sufficiat ad sustentationem. Neque cæremoniale fuit. Nam non ordinatur immediatè ad colendum Deum, sed ad æquitatem inter homines constituendam. Familia siquidem Leui una ex 12. vel potius 13. x tribubus erat, cui secundum æquitatem deberetur 13. pars: cum in diuisionem terræ promissionis non venirent: quia tamen cæteris nobiliores erant, præuidebat Deus futuros, qui non integrè soluerent, idcirco decimam attribuit partem, vt sic ad æqualitatem cum aliis Leuitæ venirent, non obstantibus transgressoribus. Ergo Iudiciale fuit præceptum. At iudicialia Christianos non obligant.

u Gen. 28. ad finem.

x Nam Joseph duas tribus fecit Ephraim scilicet, & Man.

Obiicitur Innoc. c. *Tua nos, de decimis*, docens requirere decimas Deum ad professionem dominij supremi. Vnde videtur sequi hoc præceptum cæremoniale esse. Resp. dari ad hunc finem decimas, non immediatè vt sacrificium, & similia, sed mediatè: quia sacerdotibus dantur, qui ministrant Deo: quod non sufficit vt cæremoniale sit.

Ad Canonistar. rationem Resp. 1. nihil aliud y velle y ita intellige hos canones, quam vel decimas, esse de iure diuino cont. Matiseo- quoad substantiam, sicut dicuntur esse festa: quamuis neuse 2. c. 5. cum determinatio sit nunc de iure Ecclesiastico, vel 2. deum ait legem diuinam docuisse quidem Christianos decimas non verbo, sed de decimis sol- exemplo: sicut dicunt quidam PP. Quadragesimam uendis seruam indictam a Christo. Nam dum Iudæis deus impos- dam esse. suit decimas, docuit quid par esset Christianos fa- z vide Ambr. cere vel 3. deberi decimas, iuxta determinatio- seru. 36. nem quæ in iure diuino habetur, non vi præcepti diuini, sed Ecclesiastici quomodo maximè debet

intelligi cap. in aliquib. cum ait : *Illæ quippe decimæ necessario soluendæ sunt, quæ debentur ex lege diuina, vel loci consuetudine approbata* : id est quæ debentur iuxta determinationem legis diuinæ, quam determinationem innouauit Ecclesia, vel iuxta quantitatem determinatam ex consuetudine loci. Et certe si de iure diuino simpliciter esset hæc determinatio, non posset quacumque consuetudine abrogari: sed vbique essent decimæ soluendæ.

Dubium I.

An præceptum de soluendis decimis possit alia consuetudine abrogari.

a in hoc omnes Theologi, & Canon. cōueniunt. b li. 9. q. 4 ar. 1. de Iusti. & iure. c est Syluestri verbo, decima. q. 4. & Nauar. cap. 21. n. 18. d 2. 2. q. 87 ar. 1.

Respon. quæ a parte diuinum, ac naturale est, non posse. Quæ parte Ecclesiasticum affirmat b Sotus non posse: c contrarium est verum.

Primò, quia hæc d. d Thom. sententia, docet enim posse ab Ecclesia hoc præceptum mutari quatenus est humanū, at non minorem vim habet consuetudo legitimè præscripta. Secūddò ex cap. Aliquib. supra. Attamen quia sicut consuetudo tollit legem, ita & lex consuetudinem, posset Concilium, vel Papa leges præscribere, vt soluantur etiam integræ decimæ, vbi iam consuetudo inoleuit aliam partem soluere, eamque legem tenerentur fideles seruare.

Dubium II.

An laici pauperes teneantur dare decimas Clericis diuitibus.

Ratio dubij, est, quòd sicut laicus tenetur alere sacerdotem, quia sacerdos est, ita sacerdos alere laicum pauperem.

Affirmatiuè d. a Thom. respondet, quòd obligatio decimarum ad iustitiam pertineat commutatiuam, in qua non consideratur conditio, sed æqualitas rei ad rem: qui enim emit, debet soluere quantum res va-

a quodlibet. 6. ar. 10.

leat. siue sit diues, siue pauper. Ad illam Rationem resp. non teneri Clericum hunc pauperem potius, quam alium alere.

Dubium III.

An excusentur a peccato, qui nullas decimas solunt, ubi non est consuetudo soluendi.

Respond. tribus modis peccare posse. Primò si Ecclesia propter defectum decimarum notabiliter patiat, tunc enim siue petat, siue non, tenetur populus soluere. Secundò, si Ecclesia iure petat, siue egeat, siue non. Tertiò, si eo esset animo populus, ut non solueret, etiam si iustissimè eas intelligeret à se peti. Extra hos casus excusantur. Tunc enim censetur Ecclesia condonare.

Dubium IIII.

Quæ sit ratio determinationis Ecclesiæ, circa Decimas.

Multiplex, prima quia clerus debet pauperes alere. Secunda, quia si leuitis decimæ dabantur, quamuis vix efficerent sexagesimam populi Hebræi partem. Nam viri Hebræi sine leuitis numerati *a* sunt sexcenta millia quingenti quinquaginta, absque pueris ante. 20. an. & senibus, cum quibus sine dubio erant plusquam duplo plures id est circiter *b* mille millia & trecenta millia. Leuitæ *c* verò, cum infantibus, & senib. 12 millia quæ si addas cæteris Hebræis, & diuidas per. 12 millia, efficiuntur sexaginta partes. Quando magis sacerdotibus nostris, debentur, qui maiorem sortè, quam sexagesimam Christiani populi partem efficiunt? Nulla est enim ferè ampla familia, ex qua non sit Ecclesiasticus aliquis, nullus pagus ferè, ubi non sit sacerdos aliquis,

a Num. i. v. 46

b 130000.

c Num. 3. v. 39.

& non raro plures.

Tertia quia Christianus clerus maioribus laboribus, & sumptibus est obnoxius, quam leuitica tribus esset. Tunc enim vnum erat templum, vnus Pontifex, sacerdotes pauci, qui per vices ministrabant templo: Nunc templa innumerabilia sumptibus Ecclesie conseruanda, Episcopi plurimi, innumeri sacerdotes, qui perpetuo inserviunt Ecclesie.

Quarta, vt suppleatur defectui non soluentium decimas, maximè cum Reges non raro impetrent sibi ipsis decimas solui.

Quinta, quia perfectior esse debet Christianus populus Iudaico. Si ergo Iudaicus soluebat partem decimam, quanto magis Christianus?

De possessionibus quæ dono laicorum possidentur a Clericis.

C A P. XXVI.

a apud vvald.

4. doct. fidei ar. 3.

b Num. 18. v. 20.

Deute. 10. v. 9.

Josue 13. v. 33.

c v. 9. & 10.

d v. 4.

ut si iudicet in iis

ut si iudicet in iis

e Luc 14. v. 33.

ut si iudicet in iis

ut si iudicet in iis

ut si iudicet in iis

ut si iudicet in iis

f Num. 35. &

Josue 21.

g in 35. Num.

Viclef a asseruit non licere clericis vllas possessiones habere, & peccasse tam qui donauerant quam qui receperant.

Primò, sacerdotibus veteris Testamenti prohibetur possessiones habere.

Secundò, iubet Apostolis dominus nihil possidere Math. 10. c Tertio, d Non est discipulus supra magistrum ibid. At Christus nullam possessionem habuit.

Quartò: e Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet non potest (inquit Christus) meus esse discipulus. Refellitur.

Primò, quia etsi Leuitæ in partitionem terræ, non venissent: tamen reuera possidebant f vrbes ad habitandum, & suburbana ad alendum pecora: poterant etiam

agros, & vineas emere, aut ex populi oblationibus habere. g Lyranus putat quoad vsum tantum, non autem

dominium ea fuisse leuitarum, quod Hebron, quæ data

est sacerdotibus, *h* habuerit pro Domino Caleb de tribu Iuda. Sed fallitur. Nam soli *i* agri, & vineæ in territorio Hebron, erant Caleb: vrbs *k* autem & suburbana sacerdotum. Et constat Hieremiam sacerdotem *l* emisse agrum, & Barnabam *m* Leuitam vendidisse.

Secundò, ex summ. Pontific. antiquiss. *n* Pius 1. ait sacrilegium esse qui Ecclesiæ prædia, & donaria diripit. Urbanus *o* 1. initio Ecclesiæ consueuisse pios homines vendere possessiones, & pretium Ecclesiæ donare: iudicatum tamen deinde commodius, si possessiones ipsæ donarentur Ecclesiæ, vt futuris etiam prouideretur.

Tertiò, ex Concilio Antiocheno cap. 25. *p* Ancyr. *q* Carthagin. 5. Toletan. 4. *s* Agathensi &c.

Quartò, ex PP. Ambrosio ep. 32. Chrysost. homil. 37. ad popul. Antioch. *t* August. *u* Prosp. *x* Gregor.

Ad 1. pater resp. ex prima nostra ratione. Ad 2. hæc dici Apostolis pro tempore tantum, quo versabantur in itinere, ante passionem Chrysti *y* nullamque aut pauperum, aut Ecclesiarum curam gerebant ex professo.

Ad 3. respond. 1. hæc dici à Christo ratione tribulationum, ac docere si Magister passus sit, non debere mirari discipulos si patiantur: quia non debent magis esse immunes quam magister. 2. ditioem in tetrīs esse magistro, non est coram Deo esse supra magistrum Christum, ille enim maior est coram Deo, qui melior.

Ad 4. hæc dici in præparatione animi. Nam ibidem docens quid sit renunciare omnibus, ait *z* Si quis venit ad me, & non odit patrem & matrem, &c. quod non tenemur facere, nisi in animi præparatione.

M iij

h Josue 14.

i Ios 21. v. 12.

k v. 11.

l Hierem 32.

m Act. 4. v. 36.

37.

n epist. 2.

o epist. ad omnes

episcopos.

p can. 15. & Car-

thag. 4. can. 32.

q [Irrita erit do-

natio Episcop,

vel venditio,

vel commuta-

tio rei Eccles.

absque conni-

uentia, & sub-

scriptione cle-

ricorum.

q can. 4.

r can. 32.

s c. 49. & 51.

t serm. 1. & 2. de

communi vita

clericorum.

u de vita contē-

plat. 9.

x 4. epist. 33.

y Nam alioquin

rece perunt po-

stea pecunias, vt

se & alios alerēt.

Actor. 4. & 5.

2 v. 26.

*De patrimonialibus Clericorum bonis, siue
quæ ante Clericatum possidebant.*

CAP. XXVII.

Dubium I.

An liceat Clericis huiusmodi bona possidere.

a 4. doct. ar. 3. ca.
42.

b hom. 16. in Ge-
nesim exponens
cap. 47.

c ep. ad Nepoti-
anum de vita
Clericorum.

d declamatione
in illud Mat. 19.

Ecce nos reli-
quimus om-

nia. Clericus

(inquit) qui ha-

bet partem iu-

terra, non ha-

bebit partem

in cælo.

e 1. Tim. 3.

f in epi. ad Phi-
lemonem.

g 3. histor. 15. a-
pud Ruffin. 1.

h vide ep. 33. ad
Marcellinam.

i serm. x. de mor.
Clericor.

k 2. de vita Con-
templat. 12.

Necat a VValdensis: sed debere ea vel
erogari pauperibus, vel in commune
poni contendit. Quia b Orig. c Hie-
ron. d Bernard. non permittunt Cle-
ricis vlla habere propria bona. Con-
trarium est verum.

Primò, quia Apostol. e iubet eligi Episcopum hos-
pitalè, qui benè domui præsit habeatque filios subdi-
tos. Quæ omnia præsupponunt diuitias proprias.

Secundò, Philemon erat Episcopus vt docent f Hie-
ron. & Anselm. & tamen habuit seruum, & diues erat,
certè ex propriis.

Tertiò, g Euseb. scribit consanguineos Domini pos-
sessiones habuisse, quamuis modicas ex hæreditate pa-
terna, & tamen fuisse Ecclesiæ duces, id est Episcopos.

Quartò, ex can. 40. Apostolor. Sint manifesta res Epi-
scopi, si tamen proprias, & manifeste Dominice, vt potestatem
habeat de propriis moriens Episcopus, sicut voluerit, & quibus
voluerit de relinquere.

Quintò, ex PP. h Ambrosius cum rogaretur Ecclesiã
dare Arianis obtulit patrimonium suum, vt patrimoniu
Ecclesiæ non traderet. i Aug. grauiter peccare dicit

Clericos, ob voti violationem, qui cum professi fuerint
vitam communem, redire volunt ad propria: vbi indi-
cat alios clericos habere posse propria. k Prosper verò

posse Clericum viuere ex patrimonio proprio. Ad argu.
VValdensi loqui PP. de Clericis qui dant operam au-
gendis opibus, & superflua retinent, quæ pauperibus

debentur, vt Theologi communiter docent.

Dubium II.

*An cum bonis illis possint Clerici bona Ec-
clesiæ possidere.*

Negata Prosper. Nam bona Ecclesiastica non dantur ad præmium Clericorum. tum quia præmium laboris eorum est vita æterna: tum quia hoc esset spiritualia vendere, sed tantum dantur in sustentationem. Quare qui ex patrimonio vivere potest, malè percipit Ecclesiæ fructus.

Affirmat autem b Turrecremata, Primò, quia *dignus est operarius mercede sua, & nemo militat suis stipendiis*. Ergo potest Clericus accipere stipendia sua, & parere propriis bonis. Secundò, hæc fuit semper Ecclesiæ praxis. Prima opinio tutior, secunda videtur verior.

An Clerici sint. liberi à iugo secularis Potestatis.

C A P. XXVIII.

Rima opinio, Clerici tam maiores quam
minores iure subiecti sunt potestati sæ-
culari, tum in soluendis tributis, tum iu-
diciis & causis.

Secunda, a Christus non fuit liber à soluendis tributis, & quod egit. Matth. 17. hac in re, necessitate fecit.

Tertia, *b* Clerici sunt subiecti legibus, & tribunalibus sæcularium, præterquam in causis merè Eccles.

Quarta, et non potuerunt Principes concedere Clericis non subiecti politicis magistratibus. Quinta, et etiam in causis Ecclesiasticis subiecti sunt clerici Principi seculari.

Sexta, e iure diuino liberi sunt Ecclesiast. eorumque bona, a seculari potestate.

Septima, *f* Partim iure diuino, nimirum in causis Ecclesiasticis ac spiritualibus, partim humano, nimirum in causis aliis, sunt liberi Clerici.

Prima propositio: *In causis Ecclesiasticis liberi sunt iure* 31.

a *supr.* c. 9. 10. 11.
I.

b in can. Cleri-
COS I. q 2.

C Math. 10. v. 10

d 1 Corinth. or. 9.

ὁ Ἰωάννης πρὸς τὸν

a Marsil. de Pa-

dua, & Joan. de

Turkey & Sum.

de Eccles. p. 2. ca.

37.

b Calvin. 4. Inst.

IX. § 15.
c Petr. Martyr

in 17. ad Rom.

DE MEMBR. ECCL. MIL.

diuino Clerici à seculari potestate. vocantur Ecclesiast. cau-
sa quarum cognitio non pendet à ciuilibus legibus, sed
ab Euang. aut canonibus Ponti. vel Concil. Probat. ur.

Primo, quia regimen Ecclesiast. g est à Politico di-
stinctum, & illo sublimius. Ergo politicum nequit cau-
sas Ecclesiast. regiminis iudicare: quia nihil agit extra
sphæram suæ actiuitatis.

Secundò, tota regendi Ecclesiam autoritas h com-
missa est Apostolis & præcipuè Petro. Ac proinde Laici
in causis Ecclesiasticis sunt etiam subditi, & oues non
autem pastores vel iudices.

Tertiò, ex Conc. Mileuit. i & Matisc. k 2. quibus cleri-
ci grauitèr puniuntur, si causam Ecclesiæ ad Imperato-
rem deferant. Et Ambros. epist. 78. Aug. 162. reprehen-
dunt eos qui Eccles. causas terrenis iudicibus commit-
tunt iudicandas.

Quartò, Apostoli Ecclesias gubernarunt, cum nulli es-
sent christiani Principes, ad quos deferrentur Ecclesia-
sticæ causæ.

Quinto, ex Iustiniano seniore Nouell. 83.

Secunda propositio, *Legibus ciuilibus, quæ non repugnant
sacris canonibus, vel officio clericali, vt quæ dirigunt actiones
humanas in commercijs temporalibus, tenentur Clerici: nisi de
eadem re, esset lex Ecclesiast. tunc enim clerici eam sequi de-
berent, non autem ciuilem.* Probat. ur 1. Nam Clerici sunt
etiam ciues, & partes quædam Reipubl. politicæ. Igitur
vt tales, viuere debent politicis legibus. Non supponi-
mus autem alias, præter à Politico Magistratu latas. Igi-
tur has seruare tenentur clerici.

Secundò id fatetur Nicolaus 1. l ep ad Michaelèm, &
Valentinianus m scripsit ad Episcopos Asia, probos E-
piscopos, regum etiam obtemperare legibus. S. Chry-
sost. n ait Christi Euangelio non tolli politicas leges: &
idcirco debere eis Sacerdotes, & Monachos patere:
scilicet quoad directionem, non coactionem, unde

Tertia propof. *Nequeunt clerici à iudice seculari iudicari,
etiam si leges ciuiles non seruent.* Probat. ur.

Primo, ex Conc. Chalced. o Si clericus aduersus clericum ha-
beat negotium, non relinquat Episcop. suum, & ad secularia iu-
dicia recurrat. Agathensi, p Clericum nullus presumat apud

g vt probat. i. li-
br. 1. de sum. Pöt.

cap. 7. & lib. 5.

cap. 6. & 7.

h vide 1. de sum.

Pont. & 1. de ec-
cles. à cap. 15. in-
clusiue.

i can. 19.

k can. 9.

l prope finem.

m apud Theod.

4. hystor. 7.

n in 13. ad Rom.

o can. 9.

p can. 32. & To-

let. 3. can. 13. ac

antea Carthag.

3. can. 9.

ſecularem iudicem, Epifcopo non permittente, pulſare.

Secundo, ex Imperatorib. Iuſtinian. Nouel. 79. & 83.

123. & quamuis non eximat in criminalibus cauſis cleri-

cos, vetat condemnari tamen, niſi degradatos ab Epif-

copo. Eximit autem etiam in criminalibus Lex q

Ca- nonica, cui debet ciuiliſ cedere: cū poſſit Pap. Imper.

præcipere: in iis præſertim quæ ad Eccleſiam pertinent.

Tertiò quia abſurdum omnino videtur, vt ouis quo-

quomodo paſtorem iudicet.

Obiicitur primo, r Conſtantine apud ſ Theod. eiecit

Eufebium Nicomed. Epifcopum in exilium, & ſubiungit:

Si quis Epifcoporum inconfulte tumultuatus ſit, miniſtri Dei,

hoc eſt mea executione illius audacia corcebitur.

Reſp. etiam docere Conſtantine ibid. Eufeb. fuiſſe à Ni-

cæno conc. depoſitum ob hæreſim. Non negamus au-

tem poſſe talem à Magiſtratu ſæculari puniri. Conſtât.

autem non dixit, *Si quis Epifcoporum*, ſed ſimpliciter: *ſi*

autem quiſquam temeritate & audacia accenſus, &c. Alloqui-

tur enim plebem Nicomedienſem, eique minitatur, ſi

iterum redire velit ad Epifcopos hæreticos.

Secundò, iure diuino ſubiecta eſt omnis anima pote-

ſtatibus ſublimioribus. Reges autem ſunt poteſtates

ſublimiores. At quod eſt de iure diuino nequit ab ho-

minibus mutari. Inde enim probatur non poſſe vllum

eximi à poteſtate Papæ. Ergo &c.

Reſp. Reges non eſſe ſublimiores clericis, in quantū

& ipſi reges, ſi quid iuris in clericos habebant, totum in

Epifcopum tranſtulerunt, & ipſe Pontifex ſummus cle-

ricos à poteſtate ſæculari exemit. Ad probationem mi-

noris aliud eſſe, de regibus, aliud de Papa. Nam reges

non ſunt immediatè à Deo, ſed ab hominibus: & ideo

regna poſſunt in alias regiminis formas ab hominibus

mutari. At Papa eſt immediatè à Deo, & ideo eius po-

teſtas à ſolo mutabilis Deo.

Quarta, *Bona Clericorum tam Eccleſ. quam ſecularia, libe-*

ra ſunt à tributis ſecularium Principum. Probatur

Primo, ex Concil. Lateran. 113. & 114. ex cap. Eccleſia

y S. Marie cap. 7. *Quamquam.* a Extrauag. *Quodo-*

lim, &c.

Secundo, ex legibus Principum, in Codice b Theodoſ.

qut patet ex ep.

Caſy Pap. ad Fir-

licem epifcop. &

ep. 1. Marcellini

ac lib. 11. Regiſt.

Greg. epiſt. 14. ad

Johānem defen-

ſorem.

r ita Caluin. 4.

Inſt. 11. § 15

f 1. hiſtor. 20.

r Petri Martyr.

obieſtio.

up. 1. cap. 19.

x cap. 46.

y de conſtit.

z de cenſ. in 6.

a de immunitat.

eccleſ.

b li. 16. tit. 2. leg.

16. Et 16.

c Leg. sancti- & Codic. Iustiniani c Ante cuius tempora, etsi clerici
mus. de sacro- immunes essent à personalibus tributis, non d tamen à
sanctis Ecclesiis. tributis ratione possessionum.

d Ut colligitur Obicitur dominus e soluisse tributum. R esp. id fe-
ex Ambr. orat. cisse quia voluit, non quia debuit. Cum enim peteretur
de tradend. Basi- Didrachma & interroganti Christo, respondisset Pe-
licis. trus reges terræ ab alienis accipere tributum, intulit

Agri Ecclesiæ Christus: Ergo liberi sunt filij &c. quasi diceret, Reges
(inquit) soluunt terræ non exigunt tributum à filiis suis, sed ab alie-
tributum. nis. Igitur neque Rex cæli, exiget tributum à me, qui

e Matth. 17. ad sum eius filius, ita Hilarius, qui per Didrachma intel-
finem. ligit tributum impositum s a Deo, in usum templi, vel

f Exodi. 30. v. 12 iuxta Hieron. (qui intelligit tributum Cæsaris) neque
13. 14. tributum exigì debet à me qui sum filius Regis Re-
gum, cuius omnes Reges, & Principes sunt ministri.

Quinta, exemptio Clericorum in rebus politicis tam quoad
personas quam quoad bona, non solum introducta est de iure
humano, ut patet. sed etiam diuino, eo quod etsi non extet ex-
presso, in diuinis literis, tamen ab exemplis vel testimoniis
earum, per quandam similitudinem deduci potest. Proba-
tur.

g Genes. 47. v. Primò ab exemplo Ioseph. g qui sacerdotes Ægyp-
22. tiorum, Artaxercis, i qui Iudæorum, exemit, à tributis
i Esdr. 1. ca. 7. v. & similibus oneribus. At, non decet, Ecclesiam Dei minus
23. liberam esse tempore principum Christianorum, quam fuerit
k In Concil. La- tempore Pharaonis inquit k Alexander.

teran. 3. unde Secundò, Deus I sibi proprios esse I cuitas voluit,
extat cap. Non hos Aaroni, & filiis eius dedit: Et proinde à subiectione
minus de im- principum exemit. At quod erant Leuitæ, nunc sunt
munit Eccles. sacerdotes quod Aaron id Christianorum Pontifex.

l Numeror. 3. Tertiò, cum filii regum à tributis eximuntur, & eo-
rum tota eximitur familia. At Christus est filius Regis
summi, à tributis exemptus, familia eius propriè, &
specialiter, Clerici. Ergo & ipsi exempti.

Quartò, ex Concil. m Trident. Ecclesiæ (inquit) &
m Sess. 25. cap. personarum Eccl. immunitas, Dei ordinatione, & Canonicis
20. de Reform. sanctionibus, instituta est n Colonienf. p. 9. cap. 10. La-
n Paulo ante teranensi sub Leone o 10. Cum à iure tam diuino, quam
Trident. cele- humano Laicis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attri-
bratum. buta sit, innovamus omnes & singulas constitutiones, &c.
p Sess. 9.

& longè ante, p Lateranens. 4. sub Innoc. 3. Quintò, p e. 43. Nimis ex Pontif. Bonifac. 8. in cap. q *Quamquam*. Ioann. r 8. de iure diuino Non à legibus (inquit) publicis, non à potestatibus sæculi, sed quidam laici à Pontificibus, & sacerdotibus omnipotens Deus Christianæ vsurpare conā. Religionis Clericos, & sacerdotes voluit ordinari, & discuti. tur, cum vires Et quod de personis affirmat, de bonis Eccles. affirmat. Eccles. nihil tē- uit Symmachus / cum tota synod. 3. Rom. His addatur porale obtinē- Innocent. 4. quamuis non vt Pontifex sed vt Doctōr. tes ab eis ad ad cap. 2. de maiorit. & Obedient. vbi, postquam do- præstanda sibi cuerat Clericos exemptos fuisse à laicorum potestate fidelitatis iura- per summum Pontificem, Imperatore consentiente, menta com- addidit hanc non esse plenam exemptionem, & idcò di- pellunt. cendum, Clericos ab ipso Deo exemptos.

q *De Cons. in 6.*
r *Can. si Impe-*
rator dist. 96.
f *Solis sacerd.*
disponendi de
rebus Ecclesiæ
indiscussè à
Deo cura cō-
missa est. *Hac*
ille.

*An exemptio Clericorum sit Iuris
naturalis.*

C A P. XXIX.

Res sunt gradus naturalium præcepto-
rum. Primus eorum, a quæ ita perspicuè
sunt impressa in cordibus hominum, vt
solo lumine rationis, sine nouo discursu, a *De his Am-*
iudicentur ab omnibus iusta, sicut colere *brof. epist. 71.*
Deum, alteri non facere quod nolumus fieri nobis. Se-
cundus eorum, quæ deducuntur ex illis primis, tanquā quam Deus
conclusiones proximæ, & quasi naturaliter fluentes, per singulorum in
facilem, euidentem, & necessariam consequentiam: cu-
iusmodi sunt Decalogi præcepta. Tertius eorum, quæ bus, non scri-
ducuntur quidem ex principiis iuris naturæ, sed non bitur, sed in-
adèd facile, nec euidenter, ac necessariò, & hæc pro- nascitur, nec
priè ad ius gentium referuntur, distinctum à iure Ci- aliqua perci-
pitur lectione,
sed profluo quodam naturæ fonte in singulis exprimitur, & huma-
nis ingeniis hauritur. *vide etiam Hier. ep. ad Algatiam q. 3. Aug. tract. in*
Psal. 57.

uili, quod ciuile se habeat per modum determinationis [particularis] circa ius naturæ, pendeatque à constitutione particulari humana. At ius gentium se habeat vt conclusio deducta, & determinata generaliter in iure naturæ, nec pendeat ab authoritate Principis, sed cōsensu omnium gentium.

Dicimus ergo, exemptionem Clericorum esse quidē de iure diuino sed in tertio gradu. Probatur,

Primò, ex consuetudine omnium Gentium, Ægyptiorum, Iudæorum supra aliorum Gentilium apud Aristot. 2. Oecon. Cæsarem. 6. de bello Gallico. Plutarch in Camillo, Christianorum, apud *b* Eusebium, & in l. *Sancim.* 2. C. de sacros. Eccles.

b 10. *hisor.* 7.
c Cur non facimus discrimen inter res diuinas & humanas: & cur non competēs prerogatiua cælesti fauori conseruatur. *Hæc Iustinian. loquens de immunit. Eccles.*

Secundo, Spiritus ita se habet ad carnem, vt quamuis non impediatur actiones carnis, cum benè se habent, eam tamen regat, & moderetur, & aliquando cohibeat, vel excitet prout ad finem suum expedire iudicat. Caro verò nullum imperium in spiritum habet. Sic igitur potestas Eccl. quæ spiritualis est, & sæculari proinde superior, sæcularem coercere, dirigere & iudicare poterit, à sæculari verò quoquo modo iudicari, coerceri, vel dirigi, nulla ratio permittit.

Tertiò natura dictat filios debere parentibus obedire, & eos corrigentes patienter ferre: de ouibus erga pastores idem iudicium: Nec vsquam licuit filiis parentes, ouibus pastores iudicare &c. At Eccl. sūt patres, & pastores sæcularium. Ergo &c.

d *Leuit. ult. v.* 28.

e *Lib. 5. Sacrarū collationum.*

f *Apud Balsamonem in No. mocanone Photij in commentario canonis primi primæ Synode & 2. Constat.*

Quartò, nullum *d* ius Principes habent in ea quæ sunt Deo consecrata. At Clerici totaliter sunt, & specialiter, consecrati Deo, non minus quā donaria ipsa, immò multò magis. Ergo in eos Principes ius habere non debent.

Quintò, non rarò Deus grauitè animaduertit in violatores immunitatum Ecclesiæ, qua de re lege Tilmannum *e* Bredembachium. Basilius *f* Porphyrogenitus Imperator Græcorum refert omnem calamitatem sui temporis euenisse, ob legem latam contra libertatem Ecclesiæ, à Nicephoro Phoca suo prædecessore.

Soluuntur & argumenta.

CAP. XXX.

g Ioannis Medi-
ne & Couarru-
uy supra.

Primum, nulla extat lex diuina, qua
eximantur Clerici, à potestate sæcula-
ri. Negatur vt patet *h* supr.

Secundum, constat ex multis i legi-
bus Iustiniani, olim Clericos Impera-
torib. fuisse subiectos.

h Cap. 28.

i *Jn* Codic. &
Authenticis.

Resp. 1. etiam *k* constare non paucas leges Iusti-
niani disponere in rebus planè Ecclesiasticis. Num
propterea dicent aduersarij, non esse in his Clericos,
de iure diuino, exemptos à politicis Principum legi-
bus? 2. has leges fuisse de facto, non de iure, & to-
leratas à summis Pontificibus non probatas.

k *Ibid.* & in
Nomocan.
Photj.

Tertium, appellasse Paulum ad Cæsarem Respons. *l*
supr.

Quartum, *m* Subiecti estote humani creaturæ propter Deum
sue Regi &c. Item: *Omnia* anima potestatibus sublimiorib.
&c. Quod dici non solum Laicis, sed etiam Clericis, ac
Monachis docet *o* Chrysost.

l *Lib. 2. de sum-*
mo Pontifice
cap. 29. in solu-
tione tertij argu-
m *i. Petr. v. 13.*

Resp. hæc solum significare, debere inferiores obe-
dire suis superioribus. Negamus autem Principes ter-
renos, quoad iurisdictionem coactivam, esse Cleri-
cis superiores: tamen eorum esse reges, quod pro om-
nium pace inuigilent, eorumque obseruentur leges à
Clericis quoad directionem, si contrariæ non sint fa-
ctis canonib. Nihilque aliud Chrysost. intendit.

n *Rom. 13.*
o *in hunc locū.*

Quartò, in lege naturæ omnes Primogeniti erant sa-
cerdotes, nec tamen exempti à maiorum potestate.

Negatur, non fuisse exemptos: solebant enim simul
esse sacerdotes, & Principes, vt *p* Hierony. docet, est-
que communis Hebræor. sententia.

p *in 99. Hebrai-*
cis ad c. 49.

Quintò, Leuitæ, quibus succedunt Clerici, erant sub-
iecti Mosi Ciuili Principi. Resp. Moscm fuisse quoque
sacerdotem.

Genes.

DE MEMB. ECCL. MIL.

Sextò, Christus fuit subiectus Pilato. Resp. id permissiue & de facto non de iure.

Septimò, lex Euangelica, & Baptismus non eximunt à iurisdictione Principum. Ergo neque Clericatus.

Negatur Conseq. quia lex Euangel. & Baptismus sunt còpatibilia cum subiectione erga principes, non autem Clericatus, & Monachatus: quia nequeunt rectè suo munere fungi, cùm illa subiectione.

Octauò, ordo clericalis non liberat, iure diuino, à debito seruitutis, pecuniæ, debiti coniugalis. Ergo neque à debito subiectionis ciuilis, quod ante Clericatum clerici habebant.

Admittitur Anteced. Negatur Conseq. primò, quia si paria essent huiusmodi debita, sequeretur sicut non potest Papa eximere à debito seruitutis, pecuniæ, coniugalis debiti homines, sic nec Clericos à ciuili iurisdictione principum, quod aduersatur Theologis omnibus. 1. quia maius est debitum seruit. pecun. deb. coniug. quam obedientiæ ciuilis in principes. Illud enim nequit solui nisi consentiente parte, hoc potest, si debitor transeat in aliam subiectionem, nimirum Ecclesiasticam. Nec per se iniuriam Principi ciuili facit sed tantum, si quæ sit, erit per accidens: utitur enim suo iure: sicut nec iniuriam facit, qui iusta de causa domicilium suum in aliam transfert ciuitatem.

Nondò, rationi non repugnat Ecclesiasticos esse subiectos in temporalibus Regi, aut Magistratui.

Resp. non repugnare rationi, ut respicit rem absolutè consideratam, repugnare ut respicit finem Clericatus: turpissimum namque foret, Episcopum puniri à magistratu, quem corrigere deberet. Quare hoc arg. solum probat hanc exempt. non esse de iure naturæ. 1. & 2. gradus.

Decimò, sicut Princeps est ovis in spiritualibus, sic Sacerdos ovis & quasi filius principis in temporalib. Resp. non posse Sacerdotem dici Principis sæcular. ouè quia suum habet principem Ecclesiasticum, etiam

in

in temporalibus. Nec fieri potest vt duos adgnoscat in temporalibus proprios Principes.

Vndecimò, sicut quia vna est Ecclesià continens Laicos, & Clericos, & Ecclesiæ caput est Papa, idè omnes subsunt Papæ: sic quia tam Laici, quam Clerici vniti sunt ciuitatis, cuius est vnus Princeps temporalis, sic omnes eidem erunt subiecti.

Resp. Laicos, & Clericos non nisi vnā Ecclesiā facere posse. Etsi autem vnā ciuitatem materialiter faciant, duas tamen constituunt formaliter: eo quod debeant diuersis tribunalibus respondere in temporalibus, diuersasque leges, & Principes habeant.

LIBER SECVN- DVS, DE MEMBRIS EC- clesiæ, qui est de Monachis.

EX PRÆFATIONE.

a Tribus libris
contra vitupe-
ratores vite
Monasticæ.
b Libris de In-
stitutis Cœnobii-
tarum.

*D*E Monachis scripserunt sanctus *a* Ioan.
Chrysostom. Ioan. *b* Cassianus, Al-
bertus *c* Magnus, Beat. *d* Thomas,
e Bonaventura, Thomas *f* Vvaldensis,
Albertus *g* Pighius, Alphonsus *h* vir-
nesius, Alphons *i* à Castro, Ioannes *k*

c In Defensio-
rio Mendican-
tium.
d Opusculo. 19.
e In Apologia
Pauperum,
libro de Pauper-

Bunderius, Conradus *l* Kœllim, Ioan. *m* à Dauentria,
Ioan. *n* Eckius, Francisc. *o* Orantius, Gaspar *p* Schatz-
gerus, Ioan *q* Hoffmeisterus, Iacobus *r* Latomus,

Ioan. *s* Cochleus, Iodocus *t* Clichtouæus, Alanus *u*

d Opusculo. 19.
e In Apologia
Pauperum,
libro de Pauper-
tate Christi *f* 3. *g* 4. doctr. fidei. *g* Controuersia. 14. *h* Philippica. 20. *i* lib.
contra heres. verbo mendicitas. *k* Compendio concertationum titulo. 34.
l Euerfione Epitalamy Lutherani. *m* Refutatione Confess. Augustanæ. *n* In
Enchiridio. *o* 5. de locis. *p* 1. cap. ult. *q* lib. 2. cap. 1. suarum Contra-
uers. *q* Contra art. 27. Confess. Augustanæ *r* Libro de Monachorum institutis.
s Libro de votis. 3. *t* Libro 3. Antilutheri. *u* Dialog. 2. *x* De origine Mo-
nasticæ *y* In Antidoto ad censuram Erasmi in Regulam Augustini.

Copus, Mathæus *x* Galenus, Richardus *y* Cœnoma-
nus, Francisc. Turtianus libris duobus de votis Mona-
sticis, Gulielmus Luidanus. 4. Panopliæ. 98.

*libro de Pauper-
tate Christi* *f* 3. *g* 4. doctr. fidei. *g* Controuersia. 14. *h* Philippica. 20. *i* lib.
contra heres. verbo mendicitas. *k* Compendio concertationum titulo. 34.
l Euerfione Epitalamy Lutherani. *m* Refutatione Confess. Augustanæ. *n* In
Enchiridio. *o* 5. de locis. *p* 1. cap. ult. *q* lib. 2. cap. 1. suarum Contra-
uers. *q* Contra art. 27. Confess. Augustanæ *r* Libro de Monachorum institutis.
s Libro de votis. 3. *t* Libro 3. Antilutheri. *u* Dialog. 2. *x* De origine Mo-
nasticæ *y* In Antidoto ad censuram Erasmi in Regulam Augustini.

De nomine Monastices.

CAP. I.

Qvinque nomina Græci dederunt vitæ monastices professori *a* *ὑποκριτής* cultorem, *b* *ἀσκητής* pugilem, siue exercitatorē, *c* *ἱκετής* supplicem, *d* *φιλόσοφος* amatorem sapientia, *e* *μοναχὸς* [solitarium, siue solum tritem.] Quorum Latini (addito Regularis, & Religiosi nomine) vltimum retinuerunt. Quod certè frequentissimum est apud PP. *f* Hieronymus videtur velle conuenire Eremitis propriè: sed monachi nomen inuenitur in Dionys. *g* Arcopag. ante eremitas, quorum primus fuit Paulus ille: apud Hierony. Propriè ergo Monachus est, qui rebus diuisibilibus relictis, monadi, idest soli Deo adheret. Vnde colligitur eos solum propriè Monachos dici, *h* qui vni contemplationi vacant. Alios D. Thom. cæterique doctores nuncupant Regulares: *i* quod certæ regulæ sunt addicti, & Religiosos quod totos Dei obsequio mancipatos se habeant.

a Dionys. 6. Eccl. Hierarch.

b Basilus sermonib. de reb. Monasticis.

c Philo libro de vita Contempl. supplicum.

d Chrysost. *supr.*

e Frequēs apud authores.

f Ep. ad Heliodo, *g* *supr.*

h Vt Cassinenses Cisterciens. Carthusiani.

i D. Thom. 2. 2. q. 186. ar. 1.

De Natura siue definitione Religionis.

CAP. II.

Religio, status est hominum tendentium ad perfectionem Christianā, per Paupertatis, Continentiæ, & Obedientiæ vota.

Dicitur, status, quia debet immutabiliter se hæc professio habere: vnde de proprietate votum requiritur.

DE MONACHIS,

Tendentium, quia Religiosi non tenentur esse continuo perfecti: sed tantum aspirare ad perfectionem. Sūt enim in statu perfectionis acquirendæ, Episcopi verò adeptæ.

a 1. Ioan. 2. v. 15

Quidquid est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.

Ad perfectionem Christianam &c. idest ad diligendum Deum, quantum valet creatura mortalis: nimirum se totam Deo tradendo, & omnia impedimenta dilectionis Dei remouendo. Quod fit cum per voluntariam paupertatem, remouemus à nobis a concupiscentiam oculorum, & Deo res externas tradimus: per Continentiam remouemus carnis concupiscentiam, & corpus traditur Deo: Per obedientiam, remouetur superbia vitæ, & anima tota Deo donatur.

De variis ordinibus Religiosorum.

CAP. III.

a Hierony. ad Eustoch. de

Virgin. seruāda,

Aug. 1. de Morib. Eccles. 31.

Cassian. coll. 13.

cap. 4.

b Sup.

c Collat. 14. cap.

4. quo ait ex sui

religiosis tempo-

ris alios dedisse

operam contem-

plationi, alios cu-

rando Xenodo-

chio, alios pau-

perib. alendis.

Eteres a duo tantum agnoscunt genera Religiosorum, Anachoretarum, & Cœnobitarum. Tamen iuxta triplicem Deo seruienti rationem, triplex assignatur à scholasticis Religionum genus. Vnum eorum qui solam vitam contemplatiuam: Aliud eorum, qui solam profitentur Activam: tertium eorum, qui vtramque simul. Quæ diuersa viuendi ratio, veteribus ignota non fuit. Vt enim ex b Hierony. constat, atque August. semper Eremitæ, & Cœnobitæ fuerunt, qui vitam profiterentur Contemplatiuam, fuisse qui Activam, & qui mixtam c ex Cassiano patet.

Atque in his generib. tribus varias adhuc fuisse distinctiones Epiph. docet. Scilicet vt huius. diuersitate, vnicuique volenti Deo perfectè seruire, optimè prouisum foret. Non enim omnibus vna, sed aliæ aliis viuendi rationes placent.

De confirmatione Religionum.

CAP. III.

Vo in omni Religione sunt,
 essentia Religionis, quæ cum
 in Euangelio fundamentum
 habeat, confirmatione Pon-
 tificis non eget: & determi-
 natio essentia illius, ad cer-
 tum viuendi modum: qui cū
 ex prudentia, & directione
 pendeat humana, potest in-
 digere ex se Pontificis con-
 firmatione, & nunc *a* de facto indiget. Nam cū an-
 num circa. 1170. Pauperes de Lugduno, siue Vvalden-
 ses instituissent quendam Religiosum ordinem, mul-
 tis hæresibus admixtum, a Lucio, & Alexandro. 3. *b*
 hæreseos damnati fuere, nec vsquam potuerunt ab In-
 nocent. 3. impetrare reconciliationem, & regulæ con-
 firmationem. Sanctus Dominicus, & Franciscus vo-
 lentes postea nouos quoque instituere Ordines, tu-
 tius duxerunt non esse proprio fidendum iudicio, sed
 approbationem petendam a Papa, quam & impetra-
 runt. Intetim Innocent. 3. considerans periculum Ec-
 clesie imminens, si vnicuique liceret nouam excogi-
 tare Religionem, prohibuit ne deinceps vllus institue-
 retur ordo, sine approbatione ab Apostolica sede: &
 habetur *c* ca. fin. de Relig. dom.

a Cum antea Ba-
 silius, Aug. Be-
 nedicti. Authores
 religionum fue-
 rint, nec vllam
 legantur appro-
 bationem petiis-
 se à Papa.
b Abb. Ursperg.
 in Chronico an-
 ni 1222.
c Quod confir-
 mavit Gregor.
 10. in Concil.
 Lugdun. ut ha-
 betur cap. vnico
 de Relig. dom. in
 sexto.

N iij

a Magdeburg.
Centur. 4. cap. 6.
col. 464.

b Magd. sup. col.
470.

c Ut accidit
Paulo Erem. 1.
d Centur. 5. c. 6.
col. 700.

e Art. 27. Con-
fess. Aug. &
Caluin. 4. Jussit.
13. §. 10.

f V. 26. vide
Ualden. 3. doct.
ar. 1. c. 1.

g Numeror. 5.
h Homil. 11. in
Leuiticum.

i De quibus Hie-
rony. ep. ad Ru-
ssicum & ep. 13.
ad Paulinum
Noster Prin-
ceps Helias,
noster Heli-
seus, nostri du-
ces filij Pro-
phetarum.

k Nazian. orat.
in Basilica co-
parat. Sanctum
Basilium mona-
chum cum Jo-
anne Chryso. homil.
1. in Marcum
Hierony. ad Eu-
floc. 1. in Antonio, quem librū Athan. esse constat ex Nazian. in Athan. & Hier.
in Antonio. m. Anno enim 300. Domini erat annorum. 40. n. Apud Damas. in
Dionys. o. Euseb. in Chron. p. cap. 6. Eccl. Hierar. explicat Monasticā profes-
sionis formam q. Centur. 1. lib. 2. cap. 10. col. 624.

Æretici contendunt primò, a reli-
giones quarto cœpisse sæculo, au-
thoribus Antonio, atque Machario.
Secundò, eas, b partim c casu, partim d
errore, partim praua Filænorū imi-
tatione cœpisse. e Tertiò Mona-
chos nostros nihil habere commu-
ne cum illis antiquis.

Contra primum. Adeò est antiqua Religiosa vita vt
fuerit adumbrata in lege naturæ. Legimus enim Genes.
4. de Enos: f Ille cœpit inuocare nomen Domini. At ante eū
Adam, Abel, & Seth inuocauerant Deum. Igitur id si-
gnificat in Enos peculiarem ritum inuocandi Deum.
Maiorem habuerit expressionem in lege Moyfi, per g
vota Nazaræorum, qui seipsos Deo consecrabant: ad
quorum exemplum, quosdam in Ecclesia, se totos con-
secrassè Deo docet h Origin. Per Heliam i Helizeum,
filiòsque Prophetarum, & filios Rechab: Per sanctum
Ioan. Baptistam Monachorum principem, vt scribunt
k PP. ferè omnes.

In lege Christi, etiamse Antonium non fuisse Ere-
mitas dicat l Athanas. Monachos tamen fuisse, qui in
agris, ciuitatibus vicinis, monasteria constiterant ait,
floruit autem Anton. m. initio sæculi quarti. Antehæc
tempora, Dionysius, rex Monacho factus est Papa, an.
o 266. Ante Dionys. Tertull. scripsit librum de velandis
virginib. scilicet Deo sacris, & Cyprianus de earumdem
habitu virginū. Antehos Dionys. Arcopagita p scripsit
ad Demophilum Monachum.

Resp. q opera quæ Dionys. Arcopa. adscribuntur, illius
non esse, quia non ab Ambr. Chry. & Aug. citantur.

Resp. q opera quæ Dionys. Arcopa. adscribuntur, illius
non esse, quia non ab Ambr. Chry. & Aug. citantur.

Respondeo hæc opera fuisse ab hæreticis longo tem-
 pore suppressa & propterea his patrib. ignota. deinde *Euang.*
 tempore Gregorij magni reperta. Nam author illorum *f in Conc. Rom.*
 operum recentior non fuit Gregorio, aut Hieron. vocat *tep. ad Constant.*
 enim cum Greg. antiquum, & venerabilem patrem: vi- *4. Nicolaus 1.*
 cini autem sæculi vir, non vocatur antiquus: fuit etiam *ep. ad Mich. Im*
 antiquior Hiero. quia cum recentior non fuerit, & eius *per. citat Episco.*
 non meminerit Hiero. debet necessario longè præces- *Diony. Areop. ad*
 se Hierony. quomodo enim illum Hierony. ignorasset? *demoph. monac.*
 Esse hunc authorem Dionys. Areopagitā constat quod u *Actione. 4.*
 eius nomine hæc opera citantur a *r Gregor. 1. f Mar-*
 tino. 1. & *t Agathone, u Sexta & x septima generali y annot. in Dio.*
 synodo, *y maximo & Sophron. Damasceno. 1. cap. 12. z Oratione ha-*
 de fide. Ante Dionys. Philo vitam *a* descripsit mona- *bita in 6. synod.*
 chorum, & sanctimonialium sub Marco Euangel. me- *Act. 11.*
 minitq; professionis Continētiae Paupertatis Ieiunior. *a in vita Suppli-*
b Respondent, Philonē de Essenis loqui primò, quia *cum.*
 nondum similia Christiani exercitia haberent. *c 2. quia b Centuria 1. &*
d Iosephus similia narrat de Essenis. Contra Euseb. 2. centuri. 1. 2. c. 3.
histor. e 16. Epiphan. hæres. 29. Hiero. in Philone f & c. p. 18.
 hæc de Monachis sub Marco intelligunt. Ad 1. proba- *c hoc ex centur.*
 tionem negatur, petit principium. Ad 2. resp. 1. vel Iose- *non est.*
 phum loqui de aliis, tum quia dicit antiquam fuisse *d 2. de bello Iu-*
 huiusmodi sectam, Philo verò, se loqui de disciplina *daico. 7. & lib.*
 suo tempore exorta, tum quia Iosephus multa erronea *18. Antiq. e.*
 de Essenis dicit, quæ in Philone nullo modo habentur *z. c in Russ. 17.*
 vel si de iisdem loquatur, confudisse nostros cum suis *f Cassian. 2. c. 5.*
 Essenis, propter similitudinem nominum, tria enim erāt *de Inst. canobio-*
 huius nominis genera, scilicet *g Essenorum Samari-*
 tanorum, *h Essenor. Iudæorum & i Essenor. Christia. g Epiph. her. 10.*
 quia verò Iosephus non callebat nostræ fidei mysteria, *h Jden her. 19.*
 propterea multos miscuit errores. *quos vocat Osse-*

Ante hos Apostoli fuerunt reuera monachi primi *i. nos.*
 quia omnia communia *k* habebāt, & *Hoc votum* (inquit *i hæres. 29. idē,*
 Aug.) *potentissimi* (scilicet Apostoli) *vouerant. Quæ ratio quos vocat Es-*
 viuendi non erat omnibus Christ. cōmunis, sed us tan- *seos vel Iesseos,*
 tū qui perfectè viuere volebāt. Nā cū Ananias fraudas- *k Actor. 4.*
 set de pretio agri audiuit a Petro: *m Nonne manens tibi l 17. ciuit. 4.*
m ut colligitur

ex Actor. 5. v. 4. ὅτι πρὶν οὐκ ἔμελλεν, ἀλλ' ἀπαίδει ἐν τῇ σὺν ἡμεῖς ἐκείνῳ ὑπακούει.

DE MONACHIS,

manebat & venditum in tua erat potestate. 2. quia Apost. exemplo, Religiones capille testantur n Euseb. o Hierony. p Aug. q Possidonius r Isidor. Cassian. coll. 18. p 2. de vita com Obiiciunt s Chrysost: Neque (inquit) vestigium Monachi tunc erat, sed omnia ad seculares loquebatur Paulus. q in vita Augu. Resp. loqui Chrys. de Ecclesia Corinthior. tantum: 12. de officiis 15. exponit enim illa: t si quis frater nominatur in vobis &c. s Homil. 25. in ac dicit nomine fratris, Paulum non intellexisse Monachos, sed quoscumque fideles: non sequitur autem t 1. Corinthe. 10. inde alibi non fuisse monachos. Cum ipsemet u Chrys. v. 11. \ doceat a Christo, & Apostolis vitam monasticam u homil. 17. ad deriuatam fuisse. populi. item lib. Contra secundum. Monachi canobitæ extiterunt ante 3. contra vitu- omnes persecutiones x Antonius Eremitarum author peratores vite (non tempore, quia eo prior fuit Paulus, sed institutione, quia primus habuit discipulos, & ipse a nullo didicit) Eremum coluit, solo vitæ purioris studio. x Athanas. in Rursus Apostoli, & tot supra citati, Basilii Gregor. Antonio. Nazianz. August. monachi &c. nequeunt ignorantia, aut prauæ imitationis accusari.

Contra tertium. Religiosi huius temporis essentiam Religiosæ vitæ, in obedientia, Paupertate, & Castitate constituunt. Idem olim profitebantur monachi teste Augustino. 1. de moribus Eccl. 31. & Basilio præfat. constitutionum monasticar. & cap. 12. Sed hac de re plura cum de votis agemus.

Mendacia aduersariorum, & calumnia.

CAP. VI.

a Luther in Epi-
thal. & sequen-
tia usque ad 9.
inclusiue.

b etiam Ethnici
ut patet ex Gel-
lio. 1. cap. 5.

Rimum a mendacium, Ad solum matri-
monium mulieres creatas fuisse. Sed si ita
est, nullæ prorsus erunt in cælo, vbi non
nubent, neque nubentur: frustra tot San-
ctæ virgines.

b Secundum, idem esse consulere de nubenda vxore,
& de comedendo. Sed de priori sapientes consulunt,
de posteriori, nec quidem insipientes.

Tertium, omnibus præcepisse Moſem matrimonio vacare. Quomodo ergo Helias, Hierem. Ioan. Baptiſta caruerunt vxoribus? vt probat Hierony. l. in Iouinian.

Quartum, idem eſſe apud & Paulum circunducere ſororem mulierem, & vxorem ducere. Quasi *meskay*, & *zayay* idem ſint. Quæ eſt imperitia vel malitia grauis.

Quintum, virginitatem quidem coniugio præſtare: tamen coniugatam d. meliorem eſſe coram Deo, quam ſit virgo. Quæ duo nullo modo inter ſe cohærent.

Sextum, primitiuâ Eccl. proriſus ignoraffe vota. Contrarium intra ſ. Sufficiat Lutherum velle Chriſtianos in Baptiſmo vouere omnia præcepta. At certè Baptiſmi perfectionem non ignorabat primitiua eccleſia. Septimum, debere votum hoc modo emitti: *Voueo Caſtita-tem, Paupertatem, & Obedientiam vſque ad mortem, liberè, ita vt mutare poſſim quod volo.* Sed ſi vſque ad mortem, quomodo liberè: ſi liberè, quomodo vſque ad mortem?

Octauum, nuſquam Chriſtum conſuluiſſe virginitatem, imo Paulum ab ea deterruiſſe fideles cum ait: *g De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, id eſt deterreo.* contra. aſſeruit Lutherus nullum eſſe Euang. conſil. niſi vnum de virginitate. Et proriſus eſt abſurdum dicere, *Conſilium dare*, eſſe deterrere a re quæ conſulitur.

Nonum, optimam Religionis eſſe formam, ſi nemo ante 70. aut 80. an. profeſſionem emittat, quod ridiculū eſt, & contra veterū formā. *h Senibus, & paruulis* (inquit Hieron.) *Sæpè ſit prand'um, vt aliorum feſſa ſuſtentetur etas, aliorum non frangatur incipiens.*

i Decimum, monaſteria tempore Auguſt. mera collegia fuiſſe libera contra Auguſt. *h Nemo poſitus* (inquit) *in monaſterio frater dicat recedo de monaſterio!* &c.

Vndecimum, fuiſſe ſcholas literarum. Sed PP. *m de monaſteriis* loquentes meminerunt equidem Contin. pauper. Obediēt, Orationis ieiunij &c. ſcholarum autem nec verbum dixerunt.

qui ibi non ſunt, ad Deum non pertinent Reſpo. ei ſed runt, tu vouiſti. *m vt Baſil. in conſtit monaſt. Caſſi. de Inſtit. ad Ruſſicum. Aug. l. de morib. Ecclæ. 31.*

cl. Corint. 9. v. 5. d Aug. cōtra li. de ſancta Virg. Cū perpetuū continentiaē profeſſores ſe coniugatis cōparātes ſecundū ſcripturas compererint eos infra eſſe, & opere, & mercede, & voto, & præmio, ſtatim veniat in mentē quod ſcriptū eſt, Quāto humilior es &c.

f a c. 12. & ſeqq. g l. Corint. 8. v. 25. πεινῶντες καὶ κενούμενοι ὑπὲρ τοῦ κυρίου καὶ ὑμῶν, ὥς ἵλασθαι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ κενώματος αὐτοῦ.

h ep. ad Eulo-chium de cuſtodia Virgin.

i Melanth. arg.

27. cōfeſſ. Aug.

k in Pſal. 75.

l neque enim

ſoli, qui ſunt

in monaſterijs

peruēturi ſunt

ad Regnū cæ-

lorum, & illi

illi non voue-

Canobius. Hier.

Duodecimum, SS. Benard. & Francis. ob solam corporis vtilitatem suscepisse Religionem, id est, vt carent impedimentis conjugij & liberorum. Et quidem non negamus hæc ad corporis commodum spectare. Sed quomodo spectat vtriusque viri asperitas vitæ?

n Caluini. 4. Institut. 13. §. 8.

n Decimum tertium, vitam monasticam antiquitus fuisse præparationē ad munera Eccl. obtūda, teste Aug. ep. 81. Contra 1. Basil. Chrysost. Aug. monachi quidem libenter fuerunt, Episco. inuiti, 2. ex ipsa Aug. ep. 81. vos (inquit) fratres exhortamur in Domino vt propositū vestrum custodiat, & vsque ad finem perseueretis, ac si quam operam mater vestra Eccl. desiderauerit, neque elatione auidē suscipiat, nec blandiente desidia respuatis o &c. Quod si non erāt in illo statu perpetuū māfuri, cur eos propositum suum seruare hortatur?

o sed miti corde obtemperetis Deo, nec vestrum ociū necessitatibus Eccl. præponatis.

p Decimum quartū, voluisse August. non esse cogendū monachum, in iis quæ verbo Dei libera sunt. Sed vnde ergo Aug. de monacho loquens: q Dum non perseuerauerit (inquit) implere quod vovit, sit desertor propositi, & reus voti non redditi.

p §. 10. q in psal. 99. r §. 11.

r Decimum quintum, vitam monasticam, nec vna sylaba a Domino probatā, contra. Tanti est (inquit u Chrysost.) philosophia a Christo introducta.

s §. 12. t capitib. de votis.

s Decimum sextum, docere PP. nihil consuluisse, sed omnia præcepisse Christum, contrarium 1. infra.

u homil. 17. ad Populum.

u Decimum septimum, nusquam PP. vocasse professionē secundum baptismā, contrarium x infra proximē.

v §. 14.

x Decimū octau. nefas olim fuisse admittere mulieres ad votum continentiae ante 60. an. Sed contrarium indicat summa veterum Cypria. Chryso. & sollicitudo in custodia virginum. quæ frustra esset erga sexagenarias.

x §. 19.

y Melanct. sup.

Prima y calumnia. Nos asserere. 1. vitam monasticam Iustificationē mereri, ac remissionē peccatorū 2. applicatam aliis, ipsos saluare. 3. meliorē esse Baptismo. Contra solum dicimus 1. opera Religiosi in gratia facta esse vitæ meritoria æternæ, & sicut alia opera bona pro peccatis satisfacere. At mereri iustificationem, nullus Catholicus dixit 2. Religiosos facere alios suorum participes operum cum sunt inuicem mēbra, mereri aliis gratiam negamus 3. inter baptismum, & Religionem esse

quandam similitudinem, quod in vtroque renunciatur Diabolo, & pōpis, nouæ fiat inchoatio vitæ, & piè tantū credi cum *z Hier. a Bernard. b D. Thom. aboleri in* z ep. 25. de obitu
professione ritè suscepta omnē pœnā debitā peccatis. *Blesile.*

Secunda, Nos præferre consilia præceptis. falsum, si a libro de præce
simpliciter sumatur. Nam docemus cū d. c. Thoma per- pto, & dispensa-
fectionem Christ. cōsistere essentialiter in præceptorū, tione nō procul.
instrumentaliter in consil. obseruatione. Possē tamen a sine.

Cōsilia in tribus casibus præponi præceptis. Primò, cō- b 1.2. q. ult. arg.
parando consiliū, cum eiisdē materiæ præcepto, vt illa 30.

duo: *Non furaberis, & vade, vende omnia &c.* item consi- c supr. q. 184. ar.
lium *virginitatis, & præceptum, non machaberis* 2. statum 3.

seruantīū præcepta, cum statu seruantiū Consilia. Nam prior posteriorem includit, & aliquid perfectionis amplius 3. conferendo Consilia cum quolibet præcepto etiam illo: *Diligēs dominū &c.* non considerando tamen in Consiliis opera externa, sed charitatē quam præsupponunt, & ad quam ducunt Illo enim præcepto: *Diligēs Dom. &c.* non præcipitur infinita charitas, sed tanta vt nihil anteponamus vel æquemus Deo. At requiritur maior charitas ad renūciandū omnibus propter Deum, etiam voluptatibus licitis quam simpliciter iuxta præcepta diligere Deum.

Tertia, nos putare legē Dei priuatam non prohibere cōcupiscentiam sed totam versari in externo ritu. Sed d extremo li. de
quis catholicus hoc dixit? Nisi idēd hoc nobis impo- perfectione iu-
nant, quod negemus d cum August. primos concupi- stitie.
scentiæ motus inuoluntarios, esse peccata. e Caluin sup. ca.

e Quarta, nos vocare matrimonium pollutionem. 13. §. aliam calu-
Contra, sacramentum vocamus. niam, quod Mo-
nachī fecerint

Quinta, promittere monachos, se consilia ista Euan- diffissionem ab
gelica seruaturos, non vane iurare, inimicos diligere, Eccl. vide solu-
non appetere vindictā. Sed neq; ista vouent monachi, tā. 4. de Eccl. 10.
nec vllus hæc catholicus alia quam præcepta vocauit.

Quid sit Consilium.

C A P. VII.

Perfectionis consilium, Est opus bonum, à Christo nobis commendatum, non mandatum.

f Ambro. 1. de Virginib.

Differt à præcepto ex parte materiæ. 1. quòd materia præcepti faciliior, Cōsiliij f difficilior. 2. si de eadē materia sint, g Consil. includat materiā præcepti & amplius, de verbis Apost.

DE MONACHIS,

*h Aug. serm. 61.
de tempore.*

*i Hieron. epist. ad
Eustoch. de cus-
todia Virgin.*

*k Aug. de sanct.
virgin. 14. cap.*

a cap. 8.

*b antiq. Aposto-
licorum apud E-
piph. hær. 61.*

*c Joanniani, &
Vigilant.*

d VViclef art.

*21. Lutherus in
Epithal. Calu.*

*4. Inst. 14. &
communis nostr.
heret.*

e cap. 9.

f v. 4.

*g in hunc locum
& Hieron.*

*h libro de vera
Virg. Aug. de S.
virginit. cap. 24.*

*Gregor. 3. parte
pastoral. 29.*

i In Hebræo

שם טוב

מבנים

ובכנות

sekem tof

mibbanim

umibbanoth.

n men. bonum

pæ filius & filia.

rus, in Septuag.

ἀνὴρ ὁ ἀγαθός

καὶ υἱὸς καὶ θυγάτηρ

καλὴ

k supra cap. 25.

ac proinde melior consilij, quam præcepti materia, ex parte subiecti, quod præceptum sit omnibus commune. *b* Consilium verò, qui potest capere capiat. Ex parte formæ, quod i præceptū vi sua obliget: sed non Consilium. Ex parte finis, quod *k* præceptum habeat peccatam, si non obseruetur. Consilium verò non item.

Probantur Consilia, ex Scripturis.

CAP. VIII. & IX.

*V*ixit de Consiliis reperitur sententiæ. Prima *b* quod vocamus consilium vocat Præceptum. Secunda, *c* res ait esse indifferentes cōsilia. Tertia, *d* neque consilia, neque præcepta esse: sed mala, & prohibita, maximè si assumantur ad colendum Deum. Quarta, esse verè Euangelica

consilia, quæ nec sint præcepta, nec indifferentia, sed Deo grata, & ab eo commendata. Hæc probatur ex scripturis.

Primo, *e* Isaia 56. *f* Hæc dicit Dominus Eunuchis (uti- que voluntarius, non autem sic natis, aut abscissis, tūm quia id docent *g* Cyrill. *h* Basil. tum quia nulla est ratio quare sic natis, aut abscissis maior cæteris gloria detur) qui custodierint Sabbatha mea, & elegerint (proinde non præcepto ducti, sed consilio inuitati, illi enim eligere dicuntur, qui non præcepto coguntur) quæ ego volui, & seruauerunt fœdus meum: dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & i nomen melius à filiis, & filiabus, (id est quàm si haberent filios, & filias, aut melius nomen quam habeant cæteri filii mei homines) nomen æternum (id est iuxta *k* Aug. gloriam quandam propriam excellentemque) dabo eis quod non peribit. Et proinde maximi æternique præmii. Ecce continentia Consilia, Res-

pondet / Petrus Martyr loqui Isaiam de veris Eunuchis l libro de celi-
quibus pollicetur Dominus, si legem seruauerint, se da- batu, & uotis
turum meliorem partem, quam filiis & filiabus id est Is- Monasticis.
raelitis malis. Contra primò, hæc expositio aduersatur
PP. citatis. 2. quia nulli Eunuchi veri proferri possunt
in quibus, in quantum Eunuchis, hoc fuerit vaticiniũ
impletum, nos autem proferre possumus innumerabi-
les virginum choros.

Secundò, Sap. 3. *Felix in sterilis & coinquinata, &c.* m v. 13. & 14.
& *spado qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec
cogitauit contra Deum nequissima, dabitur enim ei fidei donũ
electum.* (id est donum quoddam singulare respondens
fidelitati ipsius) & *sors in templo Dei.* quem locum simi-
lem esse primo docet Hieron. supra.

Tertiò, Christus commendat virginitatem Matth. 13.
quo comparat regnum cælorum, id est Ecclesiam, terræ
bonæ, cuius vna pars reddat fructum centuplum id est,
virginitatem, alia sexagesimum, id est, viduitatem, alia
tricesimum, id est, coniugium castum iuxta n Cypr. o
Hieron. p & Aug. At quod Deus commendat & nulli-
bi præcipitur, sine dubio consulit.

Quartò, Matth. 19. q *Non omnes capiunt hoc, sed quibus* n de habit. virg.
datum est, &c. sunt Eunuchi qui seipsos castrauerunt propter o 1. In Iouinian.
regnum cælorum. Qui potest capere capiat. p de sancta vir-
ginit. c. 44. & 45.
regnum patet, quia non licuisset nubere postea. At Do-
minus initio capitis probauerat nuptias. Dari consiliũ
constat, quod Apostolis dicentibus: *Non expedit nubere*
non respondit Christus, *Imò vero expedit, sed: Non om-*
nes capiunt hoc verbum, qui potest capere capiat, id est, reue-
ra non expediunt, sed potius impediunt nuptiæ, tamen
non omnes intelligunt, sed qui potest id assequi, non
omittat. Dari in cælo continentibus præmium, patet ex
illis *Propter regnum cælorum.* q versu 11.

Respondet r Martyr idem esse: *Propter regnum cælortũ,* r supra.
ac propter Euangelium expeditius prædicandum. Con-
tra s Cyprianus hæc verba Christi, Matth. 19. extendit
etiam ad virgines puellas, quæ certè Euangelium prædi-
care nequeunt. t Hilarius exponit, *spe regni cælestis.* u
Hieron. Proponit (inquit) *Agonothetis præmium, inuitat ad*
cursum, tenet in manu virginitatis brauium, ostendit purissi-
de habitu virg.
in hunc locum.
supra.

num fontem, & clamat: Qui sitit veniat, & bibat, qui potest capere capiat. Non dicit, velitis, nolitis, bibendum vobis est, atque currendum, sed qui voluerit, qui potuerit currere, atque potare ille vincet, ille satiabitur. x August. Christo laudanti eos, qui se castrauerunt, non propter hoc seculum, sed propter regnum celorum, Christianus contradicat, affirmans hoc presenti vite esse vile, non futuræ?

Quintò ibid. y Quid faciam vt saluus fiam, responder Dominus, z si vis ad vitam ingredi, serua mandata. hæc enim videlicet ad salutem sufficiunt. a Quod si vis perfectus esse: id est, si non es vita contentus æterna, sed aspiras ad excellentem gradum in ipsa vita æterna, vade, vende omnia, & da pauperibus. Quod cum Dominus sub præceptis non comprehenderit (& certè non posset esse, nisi charitatis præceptum, nimirum vt diligamus proximum: hoc autem non requirit dare omnia proximis, sed satisfacimus præcepto, si partim demus, partim retineamus) propterea consilium erit sicut docent PP. b libro de viduis ultra medium. Ambros. c Hieron. d August. e Chrysost. Cuius conc contra Vigil. filii obseruatori subiungit præmium Christus: Et habebis thesaurum in celo.

Obiicitur primò, f Hieron. & Beda docent hunc iuuenem non voto discendi, sed animo tentandi ad Dominum accessisse. Quare nec credibile est Dominum ferri, sed tantum ironicè voluisse respondere.

Contra 1. quia g tres Euangelistæ hanc historiam describunt, & nullus hunc reprehendit iuuenem. 2. quia Dominus cum eo lenissimè est locutus, cum tentatores rudius excipere soleat. 3. quia intuitus eum dilexit, Dominus autem hypocritas non amat. 4. quia non abiisset ille iuuenis tristis, nisi seriò perfectionem desiderasset. At Hieron. fuisse in hunc locum memoria lapsum quod ratus fuerit hunc iuuenem eundem esse cum illo Pharisæo tentatore. h Marci 12. Nam hunc locum Marci allegat, cum tamen Marcus vnum ab alio distinguat. at q. 1. ad Hedibiam, & lib. contra Vigilantium aliter exponit Beda ad cap. 10. Marci mutat sententiam, ac docet falli huius posterioris sententiæ sect. i Calu. 4. Inst. 13. Secundò, i Dominus non potuit perfectionem constituere in vendendis omnibus rebus, 1. hoc enim nihil est

x de sanc. virg.

y v. 15. τί ἀγαθὸν
ποιῶ ἵνα ἴχω
ζῶντα αἰώνιος.

z v. 17. εἰ θέλεις
εἰσελθεῖν εἰς τὴν
ζωὴν, τήρησον τὰς
ἐντολάς.

a v. 21. εἰ θέλεις
τέλειος εἶναι ὑπάγε
πώλησον πάντα
ὃ ἔχεις, καὶ δός
τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἔρχομαι
καὶ ἕσονται σοὶ θησαυροὶ ἐν οὐρανῷ.

b libro de viduis

c contra Vigil.

d ep. 89. q. 4.

e in hunc locum

f in hunc locum

g Matth. supr.

Mar. 10. Luc.

18.

h & Matth. 22.

v. 35.

i Calu. 4. Inst. 13

§ 13. sententia.

sine charitate. 1. Cor. 13. & hic adolescens mentiebatur, cum diceret se omnia seruasse mandata. Ergo Christus cum illi respondit, noluit eum hortari ad vendendum omnia: sed solum proposito illi huius. mandato, quod implere non posset, illum ostendere mendacem.

Probatur posterior pars anteced. primò, quia vnum ex mandatis est diligere Deum ex toto corde, & proinde paratum esse dimittere omnia propter Deum nec effici tristem, si hoc præstandum sit. At iste iuuenis audito Christo, tristis effectus est. 2. Præcepto tenemur perfecti esse. Mat. 5. *Ecce estote perfecti.* At iste iuuenis vt patet, non erat perfectus. *h. v. ultimo.*

Ad primam anteced. partem, omnium desertionem reum dupliciter considerari, vno modo secundum se, altero, vt est actus imperatus à dilectione, priori non est perfectio, sed instrumentum ad perfectionem. Et tunc verborum Domini sensus erit: *Si vis perfectus esse sume hoc instrumentum,* quod erit tibi facillima via ad perfectionem: posteriori, est perfectio, quia includit gradum charitatis eximium. Et tunc erit sensus: *Si vis perfectus esse, vende omnia,* & opus perfectionis egregie facies.

Ad 2. negatur, tum propter dicta contra primam objectionem: tum quia cum subiunxisset Petrus: *Ecce nos reliquimus omnia,* &c. quasi diceret, *Ecce nos fecimus quod ipse iuuenis facere noluit, quid ergo dabis nobis?* Non respòd. Christ. senon seriò loquutum, sed solum, vt ostenderet illum iuuenem mentitum: Quin dixit: *Amen dico vobis quod vos qui securi estis me,* &c.

Ad 1. probat. resp. qui diligit Deum ex toto corde non teneri omnia facere quæ consulit, sed tantum quæ præcepit Deus. Non præcepit autem iuueni vt vèdat omnia, sed tantum sub còditione dixit, *Si vis perfectus esse vède,* &c.

Ad 2. duo esse perfectionis genera in hac vita, vnum omninò necessarium ad salutem, scilicet obseruationem mandatorum Dei, & illud in præceptum cadit. Aliud necessarium tantum ad excellentiorem gradum gloriæ in regno cælorum, quod solum ad consilium spectat, de quo loquitur Dom. Mat. 19. quidquid sit de illo Mat. 5.

Tertio, idem est, *Si vis perfectus esse,* ac, *Si vis vt nihil tibi desit ad consequendam salutem.* Quæ autem sunt

DE MONACHIS,

necessaria ad consequendam salutem non sunt con-
silia, sed præcepta. Probatur maior 1. quod ille sit per-
fectus cui nihil deest. 2. quia cum dixisset adolescens.

1. *Marc* 10, v. 21

*Quid adhuc mihi deest: Respondit Christus: 1us mibi deest, vade, vende, &c. Negatur maior. Nam sequeretur omnes diuites damnari, nisi vendant omnia quæ habent, & dent pauperibus. Ac vt observat *m* August. hoc *n* Apostolus non præcipit, sed solum vt diuites moveantur non superbè sapere, nec sperare in incerto diuitiarum, &c.*

mer. 89.7.4.

n 1, *Timoth. 6. v.*

17.18.19.

Ad 1. minoris probationem, perfectum esse cui nihil deest in suo genere, nihil autem ei deesse ad salutem necessarium absolute, qui ritè observat mandata. ad 2. defuisse iuveni aliquid ad perfectionem posterioris generis, non autem prioris, acquirendam.

Quartò verba Domini Matth. 19. sunt intelligenda
vt illa Matth. 5. *o Si quis te percusserit in vnam maxillam,
præbe illi & alteram.* Hæc autem quamuis præceptum
importent, non tamen nisi in præparatione animi. Ergo
& consilia non nisi in animi præparatione sunt obser-
uanda.

Negatur maior, i. quia exempla Domini & Sanctorum sunt optima commentaria scripturarum. At Dominus percussus in maxillam non præbuit alteram, sed percutienti dixit: *p. Quid me cædis.* Et Apostol. *q. percutiet te Deus* (inquit ad Pontific.) *paries dealbate.* unde intelligimus cum dixit Dominus *præbe illi & alteram.* intelligi in præparatione animi. Consilium autem de relinquendis omnibus rebus reipsa impleuit. Luc. 7. 9. & Apostoli Matth. 19. 2. illud præceptum de altera maxilla præbenda, nequit regulariter observari, sine damno proximi, & offensa Dei, potest autem sine his Consilium de relinquendis omnibus, & proinde patia non sunt.

р Іоан. 18. v. 23.

q cap. 23. vers. 3.

Τυπτεν σὲ μάλλιν ὁ

ਅੰਕ.

IV. 58.

1 v. 27.

et ita Olander a-

and *Alphonsum*

Virnesium Pbi-

Lippia 29.

Читъ Еванг. 21. 7.

17. Pasce oues

meas.

Quintò, & Consilium illud non est datum nisi illi iu-
ueni, cum eo enim solo loquebatur Christus.

Contra 1. non dixit ea Christus adolescenti quomodo-
cumque, sed, si vellet esse perfectus. Ergo spectat ad
omnes, qui perfectionem assequi volunt. 2. quod
Christus dixit // alicui ut Principi, accipiuntur dicta ut Prin-

cipibus omnibus. Ergo quod vni priuato, omnibus priuatis competunt. 3. quia Apostoli sibi quoque hæc dici crediderunt dicentes, *Ecce nos reliquimus*, hoc Dom. probauit: x *Amen dico vobis* (inquiens) 4. simillimæ sententiæ sunt ab eodem, eidemque dictæ: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata, & si vis perfectus esse, &c.* illa autem omnibus dicuntur, hæc etiam ergo.

Sexto, probantur consilia, ex primo Corinth. 7. y Bonum est homini non tangere mulierem. z Bonum est homini sic esse. a Solutus es ab uxore? noli querere uxorem. b Dico autem innuptis, & viduis bonum est si sic permanserint, sicut & ego, id est, continentes, ut exponunt c veteres. d De virginibus præceptum domini non habeo, consilium autem do tanquam misericordiam consecutus à Domino ut sim fidelis. e Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: & qui non iungit melius facit, &c. Respondent f i. his locis potius disfluaderi continentiam. Nam postquam dixerat: Bonum est homini mulierem non tangere, subiunxit: propter fornicationem autem, &c. quasi diceret, hortarer ad continentiam: tamen periculum fornicandi non me finit hoc facere, sicut qui diceret, Bonum esset non comedere, sed quia nequit sine miraculo fieri, propterea unusquisque comedat.

Contra r. quia non ait Paulus, Consilium dare vellem, sed, do, neque bonum esse, sed bonum est. 2. quia ineptissime laudaret quod impossibile foret: nonne ridiculè dixisset. Bonum est non comedere, si carnes cibo noli querere cibum. 3. quia PP. illa de Consilio exponunt, g Chrysost. h Ambros. i August. Hoc malo (inquit) exhortatur ad virginatatem, continentiamque perpetuam, ut aliquantulum à nuptiis etiam deterreat. Ad rationem responsionis dico. 1. si propter periculum fornicandi esset nubendum, omnes nullo excepto, nubere deberent: nullus est enim qui ab hoc sit tutus omnino periculo. Et tamen Lutherus excipit à nuptiis, eos qui donum continentiae habent. 2. solum monere Apostolum, ut quicumque uxorem duxit, eam retineat, & quicumque se fornicaturum sentit, uxorem potius ducat.

Respondent z. l Dominum dixisse Genes. 2. k Non est k Petrus Martyr in hunc Paulum locum.

x Ma. 19. v. 18

y v. 1. καλὸν αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος μὴ ἄνθρωπος μὴ ἄνθρωπος

z v. 26. καλὸν αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος μὴ ἄνθρωπος

a v. 27. λέγουσιν αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος μὴ ἄνθρωπος

b v. 8. λέγω ὑμῖν καὶ ὁ ἄνθρωπος μὴ ἄνθρωπος

c in hunc locum d v. 25.

e v. 38. ὁ ἄνθρωπος μὴ ἄνθρωπος

f Luther. in Epithal.

g in hunc locum h libr. de viduis,

Hier. in Fouinianum.

i libro de sancta

virginitate. cap.

16.

l v. 18.

k Petrus Mar-

DE MONACHIS,

ti sunt se donum continentiae habere, Deum verò de iis omnibus qui hoc dono carent.

Refellitur 1. quia cùm Deus hoc dixit nulli erant qui hoc dono carerent: dicta sunt enim antequam Adam peccaret, & proinde cum donum continentiae haberet. Quare non spectant ad eos qui hoc dono carent. 2. quia etiam non omnes habent hoc donum Dei, tamen possunt habere, si à Deo petât, sicut nō omnes habent donū coniugalitatis continentiae. Neque tamen dicent aduersarij licere non habentibus fornicari, sed debere petere à Deo qui dabit. 3. Deum loqui de bono speciei, pro tempore quo mundus vacuus erat, de bono item quod ad vitam temporalem refertur. Paulum verò, de bono indiuidui, pro tempore quo mundus est plenus: & pro bono ad vitam relato æternam.

Respondent 3. solum laudare Paulum continentiam, non tanquam Deo gratam, & meritoriam, sed tanquam vtilem in hac praesenti vita, tùm *m* quod careat curis, & afflictionibus matrimonij, tū *n* quod reddat expeditiores ad orandum, praedicandum, &c. Primò quia hoc significat Paulus cum ait, *o Arbitror bonum esse propter praesentem necessitatem.* Secundò cum ait, *p Tribulationes tamen carnis habebunt huiusmodi.*

Contra, praeter has utilitates, Continentia valet ad placendum Deo, & praemia promerenda aeterna. Primò quia id Paulus docet: *q Mulier innupta (inquit) & virgo cogitat quae Dei sunt, quomodo placeat Deo, & sit sancta corpore, & spiritu.* Sanctitati autem quid respondet in alia vita, nisi praemium aeternum? Secundò, ex PP. & Aug. Mirabiliter desipiunt, qui putant huius continentiae bonum non esse necessarium, propter regnum caelorum, sed propter praesens seculum, quod scilicet coniugia terrenis curis pluribus, atque arctioribus distenduntur, quia molestia virgines, & continentes carent. ¶ Hieron. Illa virginitas, hostia Christi est, cuius nec mentem cogitatio, nec carnem libido maculavit. Ad 1. probationem, verba Pauli non significare propter praesentes molestias fugiendas, sed propter temporis breuitatem, quia Dominus prope est, & dies illi propinqui, de quibus dicitur: *t Vae praegnantibus, &c.* ita enim explicat Paulus cum ait: *u Tempus breue est. v Praeterit figura huius*

m ita Luther. in epithalamio.

n Melancht. in locis cap. de cast.

o v. 26. νεμερῶτα παλὸν ὑπαρχόντι δὴ τῆς ἐκείνου ἀνάγκης
p v. 28. ὅτι οὐκ ἔστιν οἱ ἐν σαρκὶ ἔξουσι οἱ ἐν πνεύματι.

q v. 34. ἡ γυνὴ ἢ ἡ παρθένος ἢ ὁ ἀγαμύς μισθὸν τῆς κυρίας ἢ ὁ ἀγίας ἢ ὁ σώματος, ἢ τοῦ πνεύματος.

t sup. cap. 13.

f 1. in Ioannem.

t Matth. 24. v.

19.

u v. 27. ὁ κςος ὁς σὺ νῦν ἀποκαλύπτεις.

x v. 31. παρόντες τὸ σῆμα τὸ χρόνου τοῦ θς.

mundi. & Hieron. ep. ad Eustoch. de virgin. Ad 2. intel-
ligi quidem illa de afflictione temporali coniugatorum
non tamen sequitur propter hanc solam vtilitatem esse
continentiam sectandam. Solum enim vult Paul. ostē-
dere, vt obseruat y Hieron. continentes esse etiā quoad
carnalia feliciores coniugatis: ac proinde continentiam *y in Iovinianum*
quoquo modo esse matrimonio meliorem.

Septimò, z *Melius est mihi* (inquit Paul.) *mori, quā vt* *z 1. Cor. 9. v. 15.*
gloriam meam quis euacuet. a *Nam etsi Euangelizauero, non* καλὸν γὰρ μοι μᾶλλον
est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit. Vt enim mihi si ἀποθᾶναι, ἢ τὸ
non Euangelizauero. b *Quæ est ergo merces mea? vt Euange-* καυχῆμα· καὶ ἵνα τις
lium prædicans sine sumptu ponam Euangelium. quibus ver- κατόσπ.
bis ostendit se plus fecisse, quam sibi præceptum esset, α v. 16. ἵνα γὰρ
& propterea apud Deum meruisse singularem gloriam. εὐαγγελίσωμαι, ὅνα
ἔσται μοι καύχημα·

Respondent, c loqui tantum Paulum de opere debi-
to coram Deo, quamuis non secundum iudicium homi-
num, & ideo nomine gloriæ, intelligi solum quandam
coram hominibus gloriationem. Primo quia pro opere
supererogationis nemo debet subire mortem. At, *melius*
est mihi (inquit Paul.) *mori, quam vt gloriam &c.* b v. 18. τίς γὰρ μοι
ἔστιν ὁ μισθός, ἵνα
εὐαγγελίζομαι, ἢ
δαπάναι θέναι τοῦ
εὐαγγελίου τῆ χάριτος.
c *Martyr in hūc*
locum.

quia Paulus desperat de mercede si illud opus non fa-
ciat. Si (inquit) *Euangelizauero, non est mihi gloria*, id est, si
prædicauero accipiendo sumptus à populo, nihil lucra-
bor, *Quæ est ergo merces mea? vt Euangel. &c.* At tantum
pro opere debito non facto, desperandum est de mer-
cede. Tertio, quia grauitur peccasset Paulus accipiendo
sumptus à populo: abusus enim fuisset sua potestate
& offendiculum Euangelio posuisset, vt patet cum ait:
d *vt non abutar mea potestate, &c.* v. 18.

Contra 1. partem responsionis, primo Apost. illo to-
to capite probare intendit, sibi licuisse viuere ex sumpti-
bus populi, exemplo, tum Apostol. aliorum, tum militū,
pastorum, agricolarum: Item ex lege Moysis, ordinatio-
ne Christi, & ex ipsa natura. Quod ergo non sumeret
sumptus præceptum non fuit. Secund. quia p Chrysost.
Ambr. q Aug. id de opere supererogationis intelligunt.
Contra 2. part. est 1. r August. qui de gloria æterna in-
telligit. 2. quia falso gloriaretur Paulus. 3. quis credat
Paulum gloriam suam posuisse in ore hominum? 4.
quod Paulus vocat gloriam, infra mercedem appellat.

δὴ οὐ μὴ καὶ ἀρχήσῃ
σθούτῃ ἐξουσίᾳ καὶ
ὁ γὰρ εὐαγγελιστὴς.

p in hunc locum
q de opere An-
nach. cap. 5.
r supra cap. 10.

DE MONACHIS,

At non expectabat ab hominibus mercedem.

Ad 1. prob. maiorem distinguo. Si sensus sit nemo teneri regulariter propter opus supererog. mori admittitur. Si, non licere mori: negatur, Quot enim virgines maluerunt mori, quam nubere?

Ad secund. probationem desperare Paulum de mercede, non quidem debita operi necessario, sed operi supererogationis, ut s. Chryst. exponit.

Ad tertiam negatur. Ad rationem: verbum *Abutor*, Græcè κατὰ χρεῶν tria significare. 1. uti re aliqua contra eius institutionem. 2. præter institutionem. Ita Paulinus ep. 11. t. ad Severum, unde figura κατὰ χρεῶν. 3. uti simpliciter ita Plato ep. 8. Paulus in secunda significatione hoc verbum accepit, est enim ac si diceret *ne quantum possum utar potestate mea, id est vehementer.*

Offendiculum vero non significat scandalum, sed interruptionem. Μετακλίω in Græco: metuebat siquidem Paulus ne auaritiões, timore alendi concionatores, retardarentur ab Evangelio, verum sine culpa Pauli. primò, quia in cæteris Apostolis id contingere poterat, qui nihilominus accipiebant sumptus à populo nec est verisimile eos hac in re peccasse. 2. quia nulli iniuriam fecisset Paulus, suo iure utendo.

Nonò y Apoc. 14. Nemo poterat dicere Canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia: hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, & sequuntur agnum quocumque ierit.

Respondent & id intelligi de non coinquinatis idolatria, quæ est meretrix magna.

Contra 1. Ioan. indicat paucos fuisse huiusmodi coinquinatos: quid sunt enim 44. millia si cum turba sanctorum aliorum comparentur? At nò coinquinati idolatria sunt innumeri penè. 2. non dixisset Ioannes, cum mulieribus, sed, cum muliere. 3. de veris virginibus exponunt a Primas. Beda, Occumen. Anse. Gregor. 3. p. pastorali cap. 29. & seqq.

in hunc locum.

t Prompto filii Imperatoris assensu mater Augusta patefactis ad opera sancta The-sauris toto abusa fisco est.

u v. 12. πᾶσι τοῖς ἱεροῖς, ἵνα μὴ ἔγκοπιεν τινὰ δῶμαν τοῦ θεοῦ ἢ ἐκείνου.

Omnia sustineamus, ne remotionem aliquam dæmonem Euangel.

v. 3. ἵνα οὐκ ἐκείνη ἡ πᾶσι τοῖς ἱεροῖς, ἵνα μὴ ἔγκοπιεν τινὰ δῶμαν τοῦ θεοῦ ἢ ἐκείνου. empti de terra.

v. 4. ἐπὶ αὐτῶν δὲ μέγα γυναικῶν ἐκείνων, ὅπως, παρδένει γὰρ εἶσι, ἡ δὲ ἵστον οἱ ἀκολληθῆναι τῷ ἀρ- νίῳ ἵπου γὰρ αὐτῶν ἐπὶ.

2 Magdeburg. cent. 1. lib. 2. c. 4. col. 454.

in hunc locum.

Idem asseritur Exemplis, Et ex PP.

CAP. X. & XI.

Exempl. a initio nascentis Ecclesiæ pluri- a Cap. 10.
mi venditis omnibus communem, & cœli- b v. 34. ad finem
bem ducebant vitam. b Actor. 2. Item c c v. 9. Euseb. 3. c.
21. quo tanquam aliquid eximium narra- 21. apud Russ.
tur, Philippum habuisse quatuor filias vir- 31. Refert ex
gines. At quid magnum, si aliquando nupturæ fuissent? Polycrate has
Hoc autem non fuerat in vsu ante Christum, nec vllibi filias Philippi in
præceptum. Ergo id faciebant, quod ita consulisset senectute virgi-
Christus. nes occubuisse.

d PP. Græci, & c Orig. Ea quæ supra debitum facimus, Philo lib. de vita
non facimus ex præceptis. Verbi causa, Virginitas non ex de- contemplatiua
bito soluitur, neque enim per præceptum expetitur, sed supra de- testatur suo tem-
bitum offertur. f Euseb. In Ecclesiâ Dei duo modi viuendi plurimos
di instituti sunt. Alter quidem naturam nostram, & commu- cœlibam duxisse
nem hominum vitæ rationem excedens, non nuptias, non sobo- vitam. Iustinus
lem, non substantiam, non opum facultatem requirens, prorsus Apolog. 2. ante
à communi & consuetâ cunctorum hominum vita abhorrens, medium, ait a-
& soli diuino cultui, ex immenso rerum cœlestium amore ad- pud nullam gen-
dictus, &c. Et talis quidem existit in Christianismo perfectæ tem ita coli cœ-
vitæ modus. Alter vero remissior, atque humanior, hic & mo- libatum, ac apud
desto coniugio, &c. Vtrumque autem Christum instituisse Christianos. idē
docet initio capitis. g Basilius, Voluit Dominus non Tertull. in Apol.
præceptum esse ipsum virginitatis rectè factum, sed insigne a- cap. 9.

nime, virtutis studiose, ex propria ac libera potestate, id quo d d Cap. 11.
supra mandatum, & supra naturam est à seipsa perpetrantis. e in 15. ad Rom.
Nazianz. h orat. 1. in Iulian. Epiph. hæres. 43. i Chry- f 1. demonstr. 8.
lost. Nequaquam Dominum incusēs, non mandat impossibilia, g libro de virg.
multi & ipsa superant mandata. ultra medium.

Latini, Cyprian. k Neque hos iubet Dominus, sedhorta- h In legibus
tur, neque iugum virginitatis imponit, quando manet volun- nostris alia pa-
rendi necessi-
tatem imponunt, nec sine periculo permitti possunt alia non necessita-
te sed in electione & voluntate posita sunt, &c. i homil. 8. de penitentia.
k de habitu virginum prope finem.

DE MONACHIS.

I sed cum habitationes multas apud Patrem suum esse dicat, melioris habitaculi hospitia demonstrat. Habitacula ista meliora vos petitis, carnis desideria castrantes maioris gratiae premium in caelestibus obtinetis. *tatis arbitrium liberum. l & m Ambrosius. Qui praeceptum impleuerunt dicere possunt serui inutiles sumus, quod debimus facere, fecimus. Hoc virgo non dicit, non dicit ille, qui bona sua vendidit. o Hieron. Proponit Agonothetis, &c. plus amat virgines Christus quia sponte tribuunt, quod sibi non fuerat imperatum: maiorisque gratiae est offerre, quod non debeas, quam reddere quod exigaris. p Aug. Quaecumque mandat Deus, ex quibus unum est, Non machaberis, & quaecumque non iubentur, sed speciali consilio moneantur, ex quibus unum est. Bonum est homini mulierem non tangere, tunc recte sunt, cum referuntur ad diligendum Deum, & proximum, & in hoc seculo, & in futuro. q Gregor. Electi nonnumquam plus student agere, quam eis dignatus est Dominus iubere &c. Ut videlicet plus impendant obsequio, quam acceperunt praeccepto.*

m Libro de viduis ultra medium. o l. in Iovinianum. p in enchiridio ca. 121. & serm. 18. de verbis Apostoli. Ambierunt virgines illam maiorem pulchritudinem cordis sui, tanquam dicerent, quid iubes ne adulteremus? hoc praecipis, amando te plus facimus quam praecipis. q 15. Moral. 5. r Carnis enim virginitas nequaquam iussa est, sed tantum laudata. nam si illa iuberetur nimirum coniugium, iam culpa crederetur, & tamen multi virtute virginitatis pollent.

Ratione probatur.

CAP. XII.

naturae ornatum.

N qualibet re naturali duplex solet esse perfectio. Vna necessaria ad esse, altera ad bene esse. Homo si habeat animam, & corpus, perfectus est in natura, & ad esse. si vero formosus, vel probus, aliam quandam habet perfectionem na-

In qualibet republica, vltra præmia, & pœnas, trans-
gradientibus, & obseruantibus leges, sunt præmia he-
roicis actibus decreta. Pari ergo ratione decet Chri-
stianum hominem duplicem habere perfectionem: &
in Christiana Republica, præter communia præmia,
esse præstantiora quædam heroicis dicata gestis.

Soluuntur^a obiectiones.

C A P. XIII.

*a Apud Petrum
martyrem in. 1.
Corinth. 9.*

Rima, *b* facilius est camelum per fora-
men acus transire, quam diuitem intrare in
Regnum cœlorum: Illud est impossibile.
Igitur & hoc, nisi Deo: nimirum qua-
tenus docet vendere omnia, & dare

*b Math. 19. v.
24.*

ἵκοιτο πρὸς ἑνὶ κα-
μήλον διὰ τρυπήμα-
τος βελόνης διελθεῖν
ἢ πλούσιον εἰς τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰ-
σελθεῖν.

pauperibus. At ea sine quibus non pa-
tet ingressus in regnum cœlorum cadunt in præcepta.
Igitur & vendere omnia.

Respondeo, vtrumque esse possibile Deo, & manen-
te camelo, camelo, & diuite, diuite. aliàs si solum esset
Deo possibile, quia redigi potest camelus ad subtili-
tatem setæ, & diues fieri pauper, id non solum Deo sed
etiam hominibus possibile foret.

Secunda, Nisi *c* quis renunciauerit omnibus quæ
possidet non potest meus esse discipulus. Tenemur au-
tem fieri discipuli Christi.

*c πᾶς ἰf ὁμῶς θεὸς οὐκ
ἀποτάσσεται πάντα
ταῦτα καὶ ὁπάρχου-
σιν ἐν δούλω μου αἰ-
σμα μαθητῆς.*

LUC. 14. v. 33.

Resp. renunciandum esse omnibus in animi præpa-
ratione. Nam inter ea quæ Dominus renuncianda esse
dicit, numerat vxorem, & propriam animam: quibus,
non nisi in eo casu, est renunciandum.

d Deuter. 6. v. 5.

Math. 22. v. 37.

Marci. 12. v. 30.

LUC. 10. v. 27.

Tertia, *d* Dominus iubet se diligere ex toto corde, ex
tota anima, & ex omnibus viribus. Quid ergo superest
quod erogemus?

Respond. his non præcipi, vt Deum secundum om-
nes gradus charitatis possib. diligamus, solum vt Deum
præcipuo diligamus amore eique nihil anteponamus,

DE MONACHIS,

aut æquemus: (quod plus & minus contingere potest. Qui enim abstinet se propter Deum a licitis, magis diligit quam qui ab illicitis solum abstinet. Et tamen vterque diligit ex toto corde.) Nam passim in scripturis illa vox *Totum*, vel, *omnis*, ita accipitur. Math. 2. *e Turbatus est Herodes, & omnis Hierosoly. cum illo.* Id est magna pars habitantium Hierusalem. 2. Reg. 15. v. 1. *To- to corde vniversus ffrrael sequitur Absalom.* Genes. 31. v. 6. *scitis quod totis viribus seruietis patri vestro*, cum tamen multa alia eodem tempore fecisset Iacob. Cor autem anima, virtus, vires, pro vno & eodem accipiuntur. 1. quia Math. Marc. & Lucas referunt præceptum hoc dilectionis, ex Deuter. 6. & tamen non *f* conueniunt omnes in numero, & ordine harum vocum. 2. *g* Dauid dicitur sequutus Dominum in toto corde suo, *h* Iosias sequutus in toto corde, tota anima, & tota vir- tute: nec tamen quis præponeret Iosiam Dauidi. 3. Mo- ses *i* requirit vt Deus quæretur in toto corde, & to- ta animæ tribulatione. At samuel, *k* vt quæretur in to- to corde. Quare sensus horum verborum est, *diligen-* in tota anima, *dum esse Deum sincere.*

Quarta, *l* Augustin. *m* Bernard. & D. *n* Thomas docent præceptum dilectionis impleri nō posse. Quo- modo ergo supra præceptum illud aliqua supererogari poterunt?

Respond. Primò, hos etiam *o* PP. docere, non fa- cere præuaticatorem, si non impleatur. Nam etsi ra- tione finis (quem iuxta eos, iudicat ex se hoc præce- ptum) nequeat impleri, & ei nihil addi possit: ratio- ne tamen medii impleri, & ei addi posse. Respond. se- cundò, verius esse hoc præceptum quantum est ex se simpliciter impleri posse in hac vita.

I. quia scriptura Deuteronom. *p* 10. Lucæ. *q* 10.

g 3. Reg. 14.

v. 6. h 4. Reg. 23. *v. 25. i* Deuteronom. 4. *v. 29. k* 1. Reg. 7. *v. 3. l* Lib. de spiritu, & litera cap. ultimo. *m* Serm. 50. in Cantica n. 22. *q. 44. ar. 6. o* Aug. d. *supr.* Neque enim si esse nondum potest tanta dilectio Dei quanta illi cognitioni plenæ, perfectæque debetur, iam culpæ depu- tandum est. Bernard. *supr.* Mandando impossibilia non præuaticatores homines fecit, sed humiles. *p* *v. 12. & cap. 13. v. 3. q* *v. 27. & 28.*

c 17. 3.

ἀκούσας δὲ ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, ἔταραχθη, καὶ πᾶσα ἱερουσόλυμα μετ' αὐτοῦ.

f Moses dixit.

Diliges ex to- to corde, ex tota anima, & ex tota forti- tudine tua.

Math. dixit ex toto corde, in tota anima,

& in tota mente tua

Marc. addidit. Ex tota virgu- te tua.

Lucas: Extoto corde

tuo, & ex tota anima tua, &

ex omnibus viribus tuis, &

ex omni men- te tua.

præceptum hoc, vt quod obseruari queat proponit.
 2. Deus ꝛ promissit se facturum, vt in nouo Testa-
 mento diligatur in toto corde, tota anima &c. Deus
 autem non mentitur. 3. multi hoc mandatum imple-
 uerant vt Dauid. f 4. quia ꝛ PP. docent nihil impossi-
 bile fuisse nobis imperatum à Deo. ꝛ Aug. *Quomodo*
(inquit) est graue cum sit dilectionis mandatum. x Neque
 enim imperaret hoc Deus vt faceremus, si impossibile iudica-
 ret, vt ab homine fieret. Et Bernard. ferm. 50. in Cantica
 in hanc sententiam inclinat.

Quinta, y *Quam angusta porta est, & arcta via, que ducit*
ad vitam, & pauci sunt, qui inueniunt eam.

Resp. legem Domini difficilem esse ex natura sua,
 quia est difficile virtutis medium attingere: & diffici-
 liorem ex naturæ nostræ corruptione: sed facilem ha-
 bent gratiam, quæ naturam sanat, inclinât & diri-
 git ad bonum, vnde (inquit Christus) *Iugum ꝛ meum*
suauis est, & onus meum leue. Item mandata a eius grauiâ non
 sunt.

Sexta, In opere nostro semper aliquid deest. Ergo
 nusquam implemus legem. Probatur antecedens. 1.
 quia Paulus b ait se mente seruire legi Dei, carne autem
 legi peccati. 2. c Iob verebatur omnia opera sua. 3. Isaias
 d vocat pannum menstruata omnes iustitias nostras. 4.
 Dauid e clamat: *ne intres in iudicium cum seruo tuo Do-*
mine, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vi-
uens.

Negatur antecedens. 1. quia alioquin delusisset do-
 minus iuuenem illum cui dixit: *Si vis ad vitam ingredi,*
serua mandata. idem enim est ac si dixisset: *si vis in celum*
ascendere fac tibi, remigium alarum. 2. quia sequeretur
 hominem numquam peccare: nec enim peccat, qui non
 facit quod non potest. 3. Deus esset iniquior Tyranno,
 quippe qui peteret, quod nemo soluere posset.

Ad 1. probation. Resp. loqui Paulum de motibus
 concupiscentiæ inuoluntariis, qui non peccata, sed
 pænæ sunt. Ad 2. illum vereri, siue metuere, qui videt
 malum quod vitare potest, si enim non posset, despera-
 ret. Si ergo Iob verebatur opera sua, certè malum quod
 eis immisceri poterat, vitare f poterat. Ad 3. loqui pleret.

1 Deute. 30. v.

6. Hierem. 24. v.

7.

13. Regum. 14.

v. 8. Iosias. 4.

Reg. 23. v. 25.

t Origen. homil.

9. in Josue. Hi-

larius in illud.

Latum man-

datum tuum

&c. Hierony. 3.

contra Pelagia-

nos.

u libro de natu-

ra, & gratia

cap. 96.

x In Psal 59.

y Math. 7. v. 14.

τί στενή ἡ πύλη καὶ ὁ

ὅμιλος ὁ ἐσθλός ὃς

ἐπὶ τῆς θύρας ἐστὶν

ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ

ἐκλεκτοὶ αὐτοῦ

ἔσονται.

3. Math. 11. v. 30

ἐν τῷ

πνεύματι καὶ ἐν

ἀγαπῇ τοῦ πατρὸς

αἰ. Joan. 5. v. 3.

b Romanor. 7. v.

25.

c Job. 9. v. 28.

d 64. v. 6.

e Psal. 142. v. 2.

f Et proinde hoc

non impediēbat

quin legem im-

pletet.

DE MONACHIS,

Isaiam in persona grauissimorum peccatorum, qui si quæ bona opera moralia faciunt, ea multis criminibus inquinant. Ad 4. resp. 1. nullum hominem iustificari coram Deo ratione venialium peccatorum, quæ tamen charitatem non auferunt. 2. non posse iustificari comparatum Deo, cuius tanta perfectio est, vt illius intuitu, Angeli etiam videantur immundi.

g Luc. 17. v. 10.

ὅταν ποιήσῃτε πάντα τὰ διατάγματα ὑμῶν λέγει οὗτοι δὲ οὐ φέροιμεν ποῦσαι, καὶ ποιεῖμεν.

Septima, g Cum feceritis hæc omnia, dicite, serui inutilis sumus quæ debuimus facere, fecimus. Nam seruus quid est, Dom. est & quidquid facit domino acquirit.

Respond. non esse in textu, cum feceritis hæc omnia, simpliciter, sed quæ præcepta sunt vobis. Ad probationem, nihilominus posse seruum quædam facere ad quæ non tenetur, quamuis si faciat, Domino acquirat.

Octaua, iubemur quotidie dicere: Dimitte nobis debita nostra. Ergo numquam facimus, quantum debemus. Respon. hoc quotidie dicendum propter venialia peccata.

h Matth. 17.

Nona, dubitantibus h Apostolis de salute, cum dicerent. Quis poterit saluus esse: non respondit Dominus, quinimo etiam supererogare potestis, sed, quod impossib. est hominib. &c Respond. apud homines impossibile esse, & saluari, & opera supererogationis facere: apud Deum vtrumque possibile esse.

i Vers. 10.

Decima, Maledictus qui facit opus Dei negligenter Hierem. i 48. Nemo autem est, cui non subrepat aliqua negligentia. Ergo nemo satisfacit debito suo erga Deum.

Resp. in Hebræo haberi. אָדוֹן עֲשֵׂה טֹעֲלָא כַח הוּה דְּמִיָּה arur gosēh melēchēth Iehōua remi'ah. Maledictus faciens opus Dei fraude, siue fraudulenter. Vnde constat loqui Hierem. de negligentia graui.

k Ioan. 13. v. 34.

ὁ ἀγαπᾷ καὶ τὸν δι-
δωκεν ὑμῶν, ἵνα ἀγα-
πήτε ἀλλήλους. καὶ
ὅς ἀγάπησεν ὑμᾶς.

l i. Joan. 3. v. 16.

& 17.

m v. 13

Vndecima: k Hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. At Christus sic nos dilexit, vt pro nobis sit mortuus. Ergo l & debemus pro fratrib. animas ponere. hæc autem est summa Charitas Ioan. m 15. Ergo nullus remanet consilii locus Ad primam conclus. verā esse cum id exigit necessitas salutis proximi. Si igitur id faciamus, cum huius. non exigit necessitas, opus supererogationis faciemus.

Duodecima. Quidquid boni habemus, accipimus à Deo. Ergo sunt omnia nostra ei debita.

Ad conseq. esse debita si exigit, non esse si non exigit: non exigit autem quidquid possumus, sed tantum quod præcepit.

Decimatertia. *n* Quod reliquum est fratres, quaecumque sunt vera, quaecumque honesta, quaecumque iusta, quaecumque pura, quaecumque accommoda, quaecumque boni nominis, si qua virtus, & si qua laus hæc cogitate quæ & didicistis. &c.

Respond. hæc esse negatiuè accipienda, vt sensus sit, Nihil cogitetis, neque agatis nisi quod iustum, quod verum &c. & hoc modo multa possunt superaddi affirmatiua. Alioquin si iuberet Paulus affirmatiuè: deberemus etiam Mathematicas demonstrationes cogitare quæ verissimæ sunt. Et quis potest cogitare omnia quaecumque vera sunt?

Decima 4. vel potes aliquid facere vltra legem, vel non, si prius, ergo teneris: quia lex requirit omnes vires tuas: si non, conuenimus. Resp. legem solum requirere obseruantiam præceptorum: non autem omnes nostras vires.

Decimaquinta, dicere nos facere plusquam teneamur superbia non caret, fitque Christo iniuria, qui frustra diceretur mortuus.

Respond. hanc superbiam non timuisse virgines quæ apud o Aug. dicunt *Amando te plus facimus quam precipis*. Neque PP. citatos. Hinc autem nulla fit iniuria Christo, quia non asserimus posse suis viribus ea præstare, sed tantum gratia Christi.

Decimasexta. Nolle Deum amare, si plus possumus est grauissimum peccatum. 1. quia est negare Deum esse summum bonum. 2. est abuti Dei dono. 3. quia est ingratitudinis peccatum. non enim paria Deo referre valemus. Ergo nihil superaddere possumus. 4. qui talentum abscondit, punitus est à Deo. Ad anteced. verum esse 1. si fiat ex contemptu. 2. si ex superbia. 3. si ex pigritia, quod nolis amplius proficere. hoc enim repugnat statui viatoris. 4. si necessitas exigit plus Deum amare falsum autem si ideò tantum nolis plus diligere, quod ad altiorem gradum ascendere non velis, etsi intendas

n Philipp. 4.

τὸ λοιπὸν ἀδελφοί
ὅσα ἴσιν ἀληθῆ, ὅσα
σεμετά, ὅσα δίκαια,
ὅσα ἀγαθὰ, ὅσα προ-
σφιλῆ ὅσα ὑψηλά,
εἴπερ ἔχετε, καὶ ὅσα
ἐκ τῆς ταπεινότητος
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ τοῦ
καυχήματος ἡμῶν.

o Serm. 18. de
verbis Apostol.

P Mathæi 25.

DE MONACHIS,

proficere quoad conditionem, & gradum tuum. Ad 1. probat. negatur: quia ille Deum agnoscit summum bonum, qui cum super omnia diligit, quod præstatur si ei nihil anteponatur, aut æquetur: quamuis non tam ardentem ametur, quantum posset: alias semper peccaremus, quis enim amat Deum intensissima affectione sibi possibili?

Ad 2. illum abuti dono Dei, qui eo non utitur, quando est necessarium: non abuti, qui paratus est uti cum necessitas postulat. Ad 3. nullam esse ingratitudinem præsto esse ad parendum Deo cum iusserit, & reddere de facto quod exigit. Superbiam esse præscribere Deo legem, id est facere præceptum à se institutum, quod ipse non instituit tale. Ad 4. hunc fuisse punitum, quia præceptum negotiandi habebat.

Explicatur nomen, & definitio voti.

CAP. XIII.

Omen voti apud latinos ambiguum est. Significat enim promissionem, orationem, & desiderium: Græcis *votum* ὑπόσχεσις, Hebræis נֶדֶוֹר *nēdēr* oratio תְּפִלָּה *thephillah*, est: votum autem est, *Religiosa promissio alicuius excellentioris boni, Deo facta, libera voluntate.*

Dicitur *Promissio*: quia votum est quasi contractus inter Deum, & hominem: includit enim obligationem unius ad alterum, non solum ratione veritatis, qua tenetur qui vouit verum facere, quod dixit, sed etiam ratione fidelitatis, qua tenetur alteri fidem datam seruare. Quæ obligatio nequit nasci ex solo proposito aliquid faciendi.

Religiosa, ut intelligamus formaliter, & quoad internum actum votum esse virtutis Religionis actum: quamuis materialiter, & exteriori actu, alterius virtutis esse possit.

Excellentioris boni: vt determinetur materia voti. Nec enim voueri potest, nisi quod melius est facere, quam omittere.

Deo facta: qua ratione differt votum a iuramento: illud enim fit soli Deo & sanctis vt excellentissimo modo Dei naturam participant. Hoc autem hominibus per Deum.

Libera voluntate, vt distinguatur votum a lege communi, hæc enim etiam inuitos ligat: illud, non nisi volentem.

PRIMA PROPOSITIO de voto.

Omne quod fit ex voto est cultus Dei, etsi alioquin non sit a Deo præceptum.

CAP. XV. ET XVI.

Vther *a* & *b* Calvinus *c* do- *a* cap. i.
cent tria de voto primò vota *b* de votis mona-
ad colendum Deum, non nisi *sticis*.
ex rebus præceptis fieri posse *c* 4. *Instit.* 13.
proinde vnum esse fidelibus
cōmune votum promissionem
in baptismo.

Secundò, fieri posse de rebus non præceptis, sed tantum ad expeditius huius peragenda vitæ negotia, aut vitanda peccata, & similia, Idūmodo non referantur ad colendum Deum, vel peccatis satisfaciendum.

Tertiò, vota monachorum impia, & irrita esse, quod fiant eum opinione diuini cultus, & de rebus nusquam a Deo præceptis *d* Petrus Martyr dicit. 1. vota in veteri Testamento fieri potuisse, non autem in nouo. 2. Pro-

*d libro de Celi-
batu & votis
monasticis.*

DE MONACHIS,

missionem quæ fit in Baptismo nullo modo votum esse.

c v. 21.

Probatur tamen nostra propositio primò vouere est actus religionis, Isaia. 19. *e In illo die cognoscent Aegyptij Dominum, & colent eum in hostiis & muneribus* id est (vt explicat) *& vota vouebunt, & soluent.* Ergo & implere votum. Nam promittere & soluere ad eandem spectant virtutem. Sed per id quod fit ex voto etiam si non præceptum, impletur votum, igitur per id & colitur Deus.

e teste etiã Cal-
uin. 4. Instit. 13.
initio capitis.

Secundò, e omne votum est promissio, Deo facta: & prouide votum implere, est fidem Deo seruare. At Deo seruare fidem est Deum immediatè colere. Ergo cuiuslibet voti impletio erit cultus Dei.

f 2. Inst. 8. §. 23.
g vt Num. 30.

Tertiò, iuramentum est cultus Dei etiam si fiat de re non præcepta vt admittit f Caluin. Ergo & votum. Sunt enim aded similia vt g Iuramentum pro voto sæpè vsurpetur in Scripturis. Et sicut per vnum protestamur Deum immutabilem: ita per aliud eum esse bonum, cui placeant virtutum actus.

Quartò, soluere falsis diis votum, etiam de re non præcepta, est idololatriæ actus. Igitur vero Deo soluere, erit latriæ cultus.

h v. 36. 37. 38.
de Anna.
i v. 27

Quintò, omnis actus virtutis etiam non præceptus, factus propter Deum, ad eius cultum refertur h Luca 2. i Iacobi 1. Igitur multo magis si fiat ex voto.

Sexto, si quis voueat abstinere triduo a vino, & non soluat, peccat non certè peccatò intemperantiæ; non enim est actus necessarius temperantiæ abstinere a vino. Ergo peccat, quia Deum afficit iniuria non seruando fidem. Igitur, si abstineat, Deum honorat.

Septimò vorum de re præcepta, non est votum, nisi cum res illa præcipitur, vt non præcepta, sicut probabitur infra. Igitur vel votum de re nō præcepta erit cultus Dei, vel nullum votum erit cultus Dei.

Octauò, si votum de re non præcepta non est cultus Dei. Ergo nec ipsum vouere, nullibi enim præcipitur. At Caluinus contendit vouere esse actum religionis. Igitur debet etiam admittere votum de re non præcepta esse cultum Dei.

Nondò, probatur exemplis. *h* Iacob vouit sub conditione. *h* Genes. 28.
 At præcepta non debent sub conditione fieri,
 ergo vouit de re non præcepta : ad colendum Deum,
 quia habere lapidem pro domo Dei id est pro ara, & offerre decimas, sunt religionis actus. Dauid *l* *votum vouit Deo Jacob*, extruere templum, quod maximè ad religionem spectat. At illud non præceperat Dominus 2. Reg. 7. Leuitici 27. Numer. 6. & 30. habentur vota de rebus non præceptis, quorum tamen solutionem Deus seuerissimè exigebat. Et proinde constat placuisse Deo.

Obiicitur omnis cultus voluntarius id est quem Deus non præcepit Deo placere nequit. 1. quia Paulus reprehendit *m* Coloss. 2. omnem *ἰδιωτισμὸν*, quod noster interpretes vertit superstitionem. 2. quia *n* *Quod non est ex fide peccatum est*. Ergo votum de re non præcepta non potest fieri ad colendum Deum.

Resp. Ad anteced. & 1. probationem solùm reprehendi cultum qui nec à Deo probatur, nec ex natura sua est materia cultus diuini vt sunt res inanes. Ad 2. respondet. cum interpretatione communi veterum, ibi fidem pro conscientia accipi, vt sit sensus peccatum id omne esse quod fit contra conscientiam 2. per fidem nos etiam intelligere non solùm placere Deo quæ præcepit, sed etiam quæ consulit: cuiusmodi sunt vota: & proinde esse etiam ex fide.

DE MONACHIS,
SECUNDA PROPOSITIO.

*Non fuit Iudeorum proprium vota face-
re: sed cum Christianis id etiam
est commune.*

CAP. XVII.

Primo, id prædixit Isaias 19. *Colent eum
hostias &c.* iuxta Interpretes omnes.

Respondet Martyr. Non intelligi ibi
apud Isaiam veras hostias & vota, sed
solum spiritualem cultum, voluit enim
Isaias cultum futurum exprimere per eum
qui tunc erat in usu: alias nusquam Iudæi intellexissent.
Contra 1. quia etsi non habeamus cum Iudæis eadem
vota, & hostias: sitamen nullas verè haberemus malè
explicuisset cultum Christianorum, per hostias, & vota:
Non enim explicatur aliquid, per id quod ei nullo mo-
do simile est 2. nullam rationem Martyr reddere potest,
quare hunc locum metaphoricè interpretetur nisi quia
apud Christianos non sunt verè vota & hostie: at id pe-
tere principium est hoc enim in quæstione versatur.

a v. II.

Secundò, probatur proposit. ex a psal. 75. *Volete, &
reddite Domino Deo vestro*, quod etiam ad Christianos
spectare docent PP.

b cap. 24.

Tertiò, 1. ad Timoth. 5. de viduis quæ votum frega-
rant dicitur. Cum *Luxuriatæ fuerint &c.* vide b intra.

Quartò, votum non est Iudaica ceremonia. Nulla
ergo est ratio, cur solis tribuatur Iudæis: probatur an-
teced. 1. quia cæremoniæ omnes sunt externæ, votum
autem sola mente perfici potest. 2. illæ dicuntur propriæ
cæremoniæ Iudaicæ, quæ vel Christum significabant
venturum, vel a Mose institutæ fuere: prius non
competit voto: quid enim votum ieiunij, eleemosy. &c.
commune habet cum illa significatione? neque poste-
rius, nam ante Moysen, vouit Iacob 3. post Moysen non
cessa-

cessarunt vota, teste c Augustin. At omnes cæremon.
Iudaicas Christus abrogauit.

Soluuntur obiectiones.

C A P. XVIII.

Rima, in Testamento veteri frequens fit mentio voti; in Nouo, nec nominatur quidem, nisi agatur de Iudaicis votis.

Resp. i. si quid concluderet argum. inferret etiam vsuram non esse Christianis prohibitam. Nam eius fit mentio frequens in veteri Testamen. in nouo colligitur quidem ex illis: *a* *Mittum date, nihil inde sperantes* &c. sed obscurius multò quam votum ex his Pauli *Qui primam fidem irritam fecerunt*. Nam illud non omnes de vsura intelligunt: Istud autem omnes, de voto. 2. etsi nomen voti non habeatur in nouo, rem tamen ipsam haberi vt patebit infra 3. quamuis nihil haberetur in nouo hac de re, sufficere tamen antiqui Testam. testimonia cum Ecclesiæ explanatione, & vsu.

Secunda, ridiculus haberetur filius, qui tabulis obfirmatis, ac testibus vellet se tradere potestati patris, cum iam sit ei subditus. Et in Testamēto veteri cauit Deus ne sibi vouerent Israëlita primogenita pecorum, quia sibi debebantur iure. At non minus sunt Christ. obstricti Deo, quā illa primogenita, aut filius patri. Quid ergo per votum illi tradere poterunt?

Ad maiorem, filium, id posse facere in iis quibus de iure non subditur patri, vt nuptiis, & [paraphernalibus bonis]. De Primogenitis autem illis non reliquerat liberam potestatem Iudæis Deus, & propterea non poterant voueri: sicut & cætera. Ad minorem, quamuis quidquid habemus, accepimus a Deo, vt ait *b* *David*, *b* *Paralip. 29.* & teneamur reddere cū exegerit: tamen multa nobis reliquisse libera. vnde multa sunt dei, & nostra simul: *v. 14.*

DE MONACHIS,

Dei, quia dedit: nostra, quia possumus pro arbitrio de illis disponere: dummodò non contra Deum.

Tertia, Nihil est liberum in particulari. Nam quando aliquid occurrit in particulari, aut repugnat salutis propriæ, vel aliorum, & sic necessario reiiciendum, aut conducit ad huius salutem, & tunc necessario expetendum.

Negatur propositio: ad probationem, id esse necessarium expetendum quod necessario ad salutem conducit: non autem, quod tantum utiliter conducit, alioquin malè Apost. dixisset. *Quod vult faciat, non peccat si nubat.*

Quarta, libertas Evangelica minuitur per vota. 1. quia Christus voluit esse libera genera vitæ, at qui vouet, se adstringit ad vnum 2. Christus nos liberauit a lege.

Negatur propositio. ad probationes si ita est, ad quid ergo se legibus matrimonij hæretici astringunt? 2. quomodo igitur dixit Petrus Martyr, nihil esse liberum 3. negatur vtraque: liberati autem sumus per Christum non a lege gratiæ sed a peccato, & a cæremonialibus antiquis.

Quintò, qui vouet iniuriam facit Deo 1. quia illi repugnat, facit enim necessarium, quod Deus voluit esse liberum 2. arguit Deum insipientiæ, quasi nesciuerit alteri tam bene prospicere, quam sibi homo prospexerit 3. inuidiæ, quasi noluerit.

Neg. proposi. ad 1. probationem, Deum non fecisse plurima libera affirmatiuè, sed negatiuè tantum, id est, quia noluit obligare, vt suam nobis testaretur benignitatem: nosmetiplos obligare ipsi per vota, vt gratitudinem, & pietatem reddamus. quæ non magis pugnant inter se, quam benignitas domini, & gratitudo serui. ad 2. & 3. negatur: quia etsi Deus hæc non præcepit, consuluit tamen, & eius inspiratione aspiramus ad vota.

*vide lib. 4. de
summo Pontif.
fmp. 17. ad 5.
argum.*

TERTIA PROPOSITIO.

*Non est propriè votum promissio quæ
fit in Baptismo.*

CAP. XIX.

Omnes *a* doctores volunt res præceptas cadere sub præcepto: alij *b* negant. *a* Dominicus a Soto 7. de Iustitia q. 1. ar. 3. Alphonsus a castro 1. de lege penali. 10. Sed conciliantur, si dicamus, rem præceptam, conceptam, & acceptam sub intentione se obligandi, etiamsi res illa præcepta non esset, recipere votum: non recipere, cum sola intentione acceptandi, & testificandi obligationem quæ antea iam erat vt Exodi 16. *c* In Baptismo, *d* promittimus nos legem Dei seruatu- *d* Tertull. lib. 7. de corona militis Cyprian. 1. Theologorum opinione communi nostra propositio, quæ probatur. *ep. S. Hierony. Applo. 1. in Ruff.*

Primò, vota censentur omnino libera *e* Deutero. 23. *e* *c* 2. 21 22. At illa promissio in baptis. est omnino necessaria. Omnes enim ad baptismum diuina lege obligantur: Baptismus verò non datur ab Ecclesia, sine illa promissione. *f* *ep. 1.*

Secundò, vota paruulorum a parentibus edita, redduntur irrita nisi rata fiant a pueris adultis, vt docet *f* Bernard. votum enim est lex particularis, quam quisque sibi imponit, si velit: ac proinde voluntatem propriam necessariò requirit. At promissio quæ fit in baptismo, non expectat paruulorum annos, vt reddatur valida.

Tertiò, alioquin sequeretur 1. omnia Christianorum peccata esse duplicia quia contra legem præcepti, & contra votum in baptismo. 2. esse sacrilegia, quia contra voti religionem. 3. non minus peccare sæcularem fornicando, quam monachum. Quæ omnia aduersantur communi fidelium iudicio.

DE MONACHIS,

Obiicitur primò grauius peccant, & puniuntur Chri-
stiani, cum legem non seruant.

Resp. id esse verum, non ratione voti, sed ingratitu-
dinis.

g in psal. 75.

Secundò, *Quid debemus vouere?* g (inquit Aug.) cre-
dere in illum, sperare ab illo vitam æternam &c.

Resp. ibi accipi votum largo & communi modo, sci-
licet pro qualibet promissione. quamuis hæc acceptio
voti difficilè inueniretur in scripturis.

Tertid, Ecclesia cogit baptizatos legem seruare.
Quare, nisi ob promissionem quæ obligationem affert,
quam non affert lex ipsa? Non enim potest cogere Eth-
nicos Ecclesia.

Resp. cogere baptizatos non tam ratione promissio-
nis, quam quod per baptismum facti sint filij, & mem-
bra Ecclesiæ. Omne enim mēbrum debet subiici capi-
ti, & filius parenti.

QVARTA PROPOSITIO.

*Paupertas voluntaria rectè Deo
vouetur.*

CAP. XX.

2V3. μακάριοι οἱ
πτωχοὶ τῷ πνεύματι
καὶ ὅτι αὐτοὶ ἰσχύουσιν
ὑποφέρειν τὴν ἐξουσίαν
τοῦ θανάτου.

b in hunc locum
c Chryso. in hūc
locum, & Aug.
1. de serm. Do-
mini.

2V. 3.

Rimò, ex illis a Matth. 5. *Beati pauperes
spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.*
Per pauperes b Caluin. intelligit affli-
ctos. Sed tunc prima beatitudo coinci-
deret cum tertia, vel vltima. c Quidam
intelligunt humiles, alij intelligunt pau-
peres affectu tantum. Sed neutra expositio est primò
intenta, tum quia in textu est πτωχοὶ quæ vox pro-
priè significat mendicum, tum quia pauperes, de
quibus loquitur ibi Christus, opponit diuitibus
d Lucæ 6. Quidam fortè intelligerent pauperes actu

tantum, sed his, cum sint miserrimi, non aridet Beatitudo. Reliquitur ergo intelligēdos esse eos qui liberē affectu, & actu sunt pauperes vt exponunt *e* Ambrosius *f* Nicen. *g* Hierony. &c. At id omne rectē Deo vouetur, quod eius testimonio probatur. Ergo paupertas voluntaria, cum sit huius generis, rectē vouetur Deo.

Secundō, *h* si vis perfectus esse vade &c. Item, Ecce nos reliquimus omnia &c. In quibus 1. *i* Sup. probauimus consilium Euangel. esse, & proinde bonum esse vouere. 2. Christus etiam hortatur ad votum, parum enim prodesset vendere omnia, & dare pauperibus, ac remanere libertatem redeundi ad diuitias.

Tertiō, Actor 4. *k* Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima; nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Quod factum fuisse ex voto docet Aug. serm. 1. de comuni vita clericorum, quo ait idipsum se cum suis facere voluisse, quod primos Christianos fecisse testantur Acta, supr. nec in tali vita licere cuiquam habere proprium.

Quartō, Ananias & Saphira vouerunt illam vitam communem. Nam fraudasse de pretio agri dicuntur, quod dici non posset, nisi rem promissione iam obligatam subripuissent. Rem non præceptam vouerūt. Nam (inquit Petrus) Ananias; *l* Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Illud votum Deo factum erat, & proinde eius violatio sacrilegium fuit: nam dicuntur mēiti spiritui sancto, & morte repentina perierunt: quam non est verisimile infligam fuisse, ob mendacium simplex, vel auaritiam, ambitionem, aut hypocrisim vt vult Petrus Martyr. Ita exponunt *m* Chrysosto. *n* Hierony. *o* August. *p* Fulgent *q* Greg. *r* Arator *s* Beda.

Quintō, ex PP. *t* Urbano 1. Quicumque vestrum vitam communem suscepit, & vouit se nihil proprium habere, videat ne pollicitationem suam irritam faciat. *u* Basil. in

nep. ad Demetriad. quæ est. 8. primi tomi. *o* serm. 10. alias 12. de diuersis. *p* ep. de debito coniugali ca. 8. *q* 1. ep. 33. *r* lib. 1. in Acta. *s* in hunc locum Actor. *t* ep. sua decret. *u* cap. ultimo.

e in 6. Lucæ.
f in 5. Mathæi.
g Leo serm. de illis Domini verbis Math. 5. Bafilij q. 285.
h Math. 19.
i cap. 9.

k v. 32. τὸ δὲ πλῆθος τῶν πεποιθόντων τῷ ἡ καρδία αὐτῶν ἡ ψυχὴ μίαν, ὡς ἓν ἦν τὸν ὑπαρχόντων αὐτῶν, ἔλαττο ἰδίαν εἶναι, ἀλλὰ τῷ αὐτῶν ὁπωσια καίτοι

l Actor. 5. v. 4. εὐχόμενοι αὐτῷ ἕμεναι, ὡς πρὸς τὸν δεῖν ὅτι ἡ εὐσέβεια ὡς πρὸς χε.

m Hom. 12. in Acta Quare hoc fecisti? voluisti habere? oportebat initio habere & non promittere: nūc autem postquam cōsecrasti, maius sacrilegium commisisti.

DE MONACHIS,

x in psal. 25.

constitut. monasticis, Hierony. ep. 22. Aug. x *Alius* (inquit) *vouet relinquere omnia, & ire in communem vitam, in societatem sanctorum: Magnum votum vouit.* Ioan Cassianus 4. de Institutis renunciantiū. 13. y Concil. Aurelian. 1. quo graviter puniri iubentur, qui contra professionem suam aliquid proprii possidere voluerint.

y Can. 12.

z *Brentius in confess. Vvitem berg. cap. de votis monasticis.*

Obiicit z hereticus, is qui paupertatem vouet, aut pauper est, aut diues: si prius, quidnam ergo vouet?

Respondet Catholicus, i vouet quidquid lucrari potest. Heret. Sed erit instar infani ægroti, qui voueret morbum? Cathol. Negatur, quia non consulit morbum Christus, consuluit paupertatem: tenemur sanitatem curare, non tenemur autem ditescere. Heret. si diues est, aut omnia ponit in communi, aut dat pauperibus, vt mereatur magis, & de cætero, viuat ex eleemosynis, si primum prouidet sibi de certiori, & proinde nihilo pauperior fit Cathol. vera paupertas est nullius rei dominium habere, quod maximè fit, quando omnia in communi ponuntur. Heret. si secundum, dupliciter peccat, 1. contra fidem, quia suis nititur meritis, non Christi 2. contra charitatem, quia tenemur non esse proximis molestos extra necessitatem Cathol. Negatur vtrumque: primum nam merita nostra vim suam habent ex meritis Christi, quare in meritis suis aliquam ponere fiduciam decenter, est ponere in Christi meritis, secundum, quia neminem pauperes ad eleemosynam cogunt: quinimò dant occasionem diuitibus comparandi regnum cælorum,

QVINTA PROPOSITIO.

Obedientia religiosa recte vouetur Deo.

CAP. XXI.

Rimò, quia laudantur, & remunerantur à Deo filii Ionadab, Hierem. 35. qui vt obedi-
rent Patri, non bibebant vinũ, non ferebant agros, non habebant domos, sed in tentoriis habitabāt. Quod nulla leges fieri tenebantur, etiam iussu parentis. Nam quod ait Apostolus:

a *Filij obedite parentibus per om-*

nia, intelligendum, vel in omnibus quæ ad patris potestatem spectant, vel ante pubertatis annos.

Secundò, etsi teneamur in præparatione animi nosmetipsos abnegare, id est in omnibus subiicere iudicio proprium, ac voluntatem alterius imperio: b *qui enim*

voluerit animam suam saluam facere perdet eam, tamẽ non

teneamur id facere actu extra necessitatem, vt praxis, nusquam reprehensa, docet, & proinde non est præceptum

Esse autem hanc abnegationem bonum, patet, quia est

sequi Christum. Quod autem est ita bonum, & præsta-

ri potest ab hominibus, quis negabit non consuli à Deo

cum ait: *Vende omnia, &c. & sequere me?* At perfecta hu-

iusmodi sequela includit votum, non enim est perfecta

abnegatio obedire ad tempus, ac retrocedere posse. I-

gitur & votum ibi consuluit Christus.

Tertiò, homines cupientes vitam agere communem

recte faciunt, si eligant sibi aliquem in Præpositum, iux-

ta illud Proverb. 3. c *Ne imitaris prudentie tue.* Præpo-

sito constituto bonum est, & Deo gratum illi obedire. ev. 5.

Hebræor. 13. d *Obedite præpositis vestris.* Igitur & obedi-

entia ipsa recte voueri poterit.

Quartò, ex vsu antiquæ Ecclesiæ: nam apud

a Coloss. 3. v. 20.

τα ὅτι καὶ ὑποτασσέσθε τοῖς κυρίοις καθὼς καὶ τῷ κυρίῳ.

b Matth. 16. v. 25

εἰς τὸ ἐμὲ θάλατταν ὑψῆσαι αὐτὸν οὐρανόν, ἀπολίσσει αὐτήν.

ev. 5.

d v. 17.

DE MONACHIS,

En constit. Mo. veteres viguisse obedientiam monasticam constat ex *e*
nasticis, can. 12. Basilio, *f* Hieron. *g* Sulpitio *b* Augustino. Hanc fuisse
 Nunc rursus ex voto constat ex *i* Cassiano, qui voti, & professionis

ferm. de Obe- nominatim meminit, & Gregor. hom. 20. in Ezech.
dientia exer- Quintò, ex miraculis. Quidam iussu Abbatis in eliba-

ceamus, osten- num ardentem ingressus, illesus exiit. Alter cum tri-
dentibus quan- bus annis in irriganda arida virga moratus esset, ipsa re-
obedientiā ab floruit. Hæc apud *l* Sulpitium *m* Sanctus Maurus ad
exercitationi- Abbatis imperium ambulavit super aquas. *n* Et Abbas
bus erga Præ- Ioannes propter obedientiæ virtutem, ad prophetiæ
fectum exacta gratiam sublimatus est.

doctrinæ ratio *o* Obiicitur primò, omnibus obediendum est ex præ-
exigat. cepto, probatur 1. ex Paulo Philipp. 2. *p* Superiores in-

fep. ad Eustoch. uicem arbitantes. 2. ex Petro, q *subiecti estote omni huma-*
de cust. virginit. næ creaturæ.

Prima apud Negatur propositio. Ad 1. probation. Ibi solutio, nam
eos concede- Paulus ut patet ex textu, agit de humilitate qua iudica-
ratio est obe- mus omnes nobis meliores. Et certè loqui non potest
dire maioribus de obedientia qua teneamur omnibus parere: alioquin
g Dialogo 1. de cum hæc verba Pauli ad omnes spectant, si omnes obe-
virtutibus sancti dire tenentur, quinam Præpositi erunt? Ad 2. *Per hu-*

Martini. mane creature, intelligi habentem imperandi potesta-
h 1. de moribus tem, subiungitur enim, *sive regi tanquam præcellenti, &c.*
Ecclesie.

14. de institutis Secundò, Præpositus monasterii liber est ab obedien-
renuntiantium. 33. tia, sine vlla dispensatione. Igitur illa non est votum o-

g Cum quis Respondeo, esse liberum ab obedientia quoad exerci-
suum aliquid tium tantum, quia deest cui obedientiam præster, non
Deo vouet & autem quoad obedientiam in se. Cuius rei signum est,
aliquid nõ vo- quod si priuaretur officio, rursus actu obedire teneatur,
uer sacrificium sine alio voto.

est: cum verò omne quod habet, omne viuit, omne quod sapit omnipotenti Deo
vouerit, holocaustum est. *l* Sulpit. *supr.* *m* Gregor. 1. *Dialog. 7.* *n* Cas-

san. 4. de institutis Renuntiantium. 24. *o* Luth. *obiectio lib. de votis Monach.*
p 77 q 1. Petri 2. v. 13.

SEXTA PROPOSITIO.

Votum Continentiæ continetur in illis
verbis B. Mariæ. ^a *Quomodo fiet istud*
quoniam virum non cognosco?

a Luc. i. v. 34. πῶς
ἔσται τούτο, ἐπεὶ οὐκ
ὀφθαλμῶς ὁρᾶται.

CAP. XXII.

b Orat de Nat.
Domini.

Primò, illa verba: *Virum non co-* c *Propositum*
gnosco, significare nequeunt, a- suæ mentis re-
ctu: non cognosco: alioquin uerenter ex-
inepta esset interrogatio, cum posuit, vitam
statim responderi posset, et si videlicet vir-
nunc virum non cognoscas, ginalem se du-
postea cognosces. Significant cere decreuisse
ergo, non licet mihi cognoscere. Id d lib. de excellē-
autem non erat, aut quia vir tia virginis.

c *Propositum*
eius, aut ipsa essent impotentes. Nam hac de re nihil Virgo tenera
scire poterat Maria, cum nondum peruenisset ad virum. & delicata, re-
neque vi alicuius legis communis: nulla si quidem hu- gali stirpe pro-
iusmodi erat. Ergo alicuius particularis, id est voti. genita, & spe-

Secundò, ex PP. b Nyssen. *Quoniam Deo dicatam, &*
consecratam carnem, veluti sanctum quoddam donarium, in- tam intentio-
tactam seruari oportebat, propterea etiam si Angelus sis, inquit nem suam, to-
ac de celo veneris, etiamsi supra hominem sit id quod apparet, tum amorem
attamen ut virum cognoscam, fieri non potest. Augustinus suum, totum
Hoc (scilicet nascendum Christum ex virgine Deo sa- studiū suum
cra) indicant verba, quæ sibi factum annuntianti Angelo Ma- ad hoc inten-
ria reddidit. *Quomodo, inquit, fiet istud quoniam virum non* dit, ut corpus,
cognosco? Quod profecto non diceret, nisi Deo virginem se an- & animam suā
te uouisset. c Beda in 1. Lucæ. d Anselm. de excellentia Deo, virginita-
virginis. e Rupertus, Bernard. serm. 4. super Missus. te perpetua
f Obiicitur primò his verbis Mariam potius voluisse consecraret.
malignè restringere, sicut Zacharias, potentiam Dei. e lib. 3. in Cant.
Sunt enim verba dubitantis. f Caluin. in hūc

Contra 1. quare ergo non fuit punita sicut Zacharias, locum apud
Marloratum.

DE MONACHIS,

g in hunc locum

h cinsd. Calu. su.

iita Nyssen. &

Aug. sup. Alber-

tus magnus libro

de laudibus vir-

ginis. Scotus in

4. dist. 30. q. 2.

h ita D. Thomas

3. p. q. 28. ar. 4.

leinsd. Calu. sup.

m Petrus Mar-

tyr lib. de. celiba-

tu, & votis.

n p. 12.

saltem nec reprehensa? 2. quare cum ea adeò familiari-
ter conuersatur Angelus? Ad probat, respondet g Am-
bros. Bernard. & Beda fuisse hæc verba quærentis, ac
discere cupientis modum quo res fieret, quæ cum voto
videbatur pugnare.

h Secundò, B. virgo non emisit votum ante coniugiũ
1. quia delusisset maritum. 2. quia non potuisset se per
nuptias tradere alteri.

Resp. 1. in negando antecedens. Ad primam probatio-
nem, ideo non illusisse marito, quòd sciret reuelatione
edocta illum non periturum debitum. Ad secundam
non licere equidem ei qui vouit Continentiam, alteri
nubere, cum periculo violandi votum: posse tamen in
alio genere nuptiarum si adsit infallibilis certitudo non
violandi votum. Nonne coniugati qui ex voto conti-
nent, manent obligati ad inuicem, & tamen Deo se tra-
dunt per votum, cum eoque spirituales contrahunt nu-
ptias?

Secund. quidquid sit de antecedente, negatur conse-
quens. *h* potuit enim post celebratas nuptias non-
dum consummatas votũ emittere consentiente marito
1 Tertiò, non voti ratione, sed tanti mysterii admira-
tione, scilicet quod. intelligeret se parituram Deum si-
ne viri habitatione, Mariam hæc protulisse verba. Hæc
enim coniectura probabilis & simplex est.

Contra 1. non est probabile cogitasse virginem hanc
conceptionem fore absque viri copula, cũ omnes quot
quot antea etiam viri magni ab Angelis prænunciati
per viri copulam fuerint generati. Secundò, Virgo
humillima erat, non ergo credibile, se putasse illicò
Messiæ matrem. 3. non erat curiosa, si igitur sciuisset se
virginem parituram, non curiose scrutata fuisset modũ
mysterii. 4. cum dixit, *Quoniam virum non cognosco*, i-
dem est ergo ac si dixisset, *Virgo equidem pariam, sed quo-*
modo hoc fiet sine viro? vel, quomodo istud, an quia non cog-
noscam virum? vtrumque ineptum. Quis enim dubita-
re posset si sit virgo paritura, hoc fore sine viri coniu-
natione.

Quartò, si ex his *Quomodo fiet istud, &c.* colligitur vo-
tum. Ergo ex illis etiam Exodi 6. n. *Quomodo audiet me*

pharao, cum sim labiis incircumcissus? An vouerat Moyses labiorum incircumcisionem? Et Ioan. 3. o Nicodemus, o v. 4. Non nasci denuo, cum ait, *Quomodo potest homo nasci, cum sit senex.*

Negatur consequent. Nam illa virginis verba nequeunt oriri nisi ex impedimento liberè assumpto, & proinde ex voto: At illa Exodi 6. & Ioan. 3. non nisi ex impedimento ex se necessario, & proinde non inferunt votum.

SEPTIMA PROPOSITIO.

Votum Continentiæ in his continetur. a Math. 19. v. 12

^a Sunt Eunuchi qui se castrauerunt propter regnum cælorum.

CAP. XXIII.

Rimò, non est Eunuchus qui solum se continet, sed qui nequit non cōtinere. Eunuchi autē, de quibus in hoc loco agitur, non coguntur continere vitio naturæ, ab istis enim illos Christus seiunxit, neque lege aliqua communi, cum nulla sit prohibens nuptias. Ergo lege particulari, id est voti.

Secundò, si loqueretur Christ, de continentibus sine voto dixisset, *Qui se castrant quotidie*. At dixit, *Qui se castrauerunt*, ut ostenderet nimirum, Eunuchos de quibus agebat, sibi omnem amputasse nubendi facultatem, & unica voluntatis actione.

Tertiò ex PP. b Epiph. *Quinam (inquit) hi fuerunt qui se castrauerunt propter regnum cælorum, quam generosi Apostoli est Valestorum.* ac monasticam vitam degentes, & deinceps virgines? Hierò. in hunc locum: *Vnusquisque (inquit) consideret vires suas utrum possit virginalia implere precepta.* Quæ sunt autem c libr. de fide ad illa, nisi obligatio non nubendi? c Fulgent. *Quisquis se-* Petrum cap. 3. ipsum castrauerit propter regnum cælorum, Deinde explicās quid sit, & (inquit) in corde suo cōtinentiā Deo vouerit. &c.

f. *Ita Petrus
Martyr sup.*

g. *Math. 19. v.
10.*

*ἐὶς τὸν ἥ ἀπὸ
τῆς ἀνθρώπου καὶ τῆς
ζωῆς αὐτοῦ. ὡς οὐκ ἔστι
ἡ γάμος.*

Obiicitur s. Primò Dominus his verbis, volebat respondere propositioni discipulorum: hæc autem erat: *g* si ita est causa hominis cum uxore non expedit nubere, scilicet ad euitanda coniugij incommoda. Igitur vt ad propositum responderet Christus dissilere debuit tantum de incommodis, vel vtilitatibus coniugij, non autem de Continentiæ voto.

Secundò, hîc parabola est. At in parabolis non est faciendâ vis in metaphoris, quæ passim assumuntur: sed in scopo parabolæ: alioquin ex parabola de villico iniquitatis colligeretur, licere eleemosynas facere de alterius bonis.

Ad. 1. non solum voluisse dominum respondere huic propositioni: sed aliquid maioris perfectionis ostendere. Alioquin rueret tota metaphora Eunuchor. & castrationis.

Ad. 2. negatur Maior. solum enim ibi sunt duo metaphorica verba, quæ nisi aptam contineant similitudinem, tota Christi inepta redditur oratio, non continet autem, nisi qui dicuntur metaphoricè Eunuchi, habeant voluntariam necessitatem Continendi, sicut Eunuchi propriè dicti naturalem habent duntaxat necessitatem.

Ad minorem, licet in parabolis prolixis possit aliqua pars nihil significare: tamen id in quo parabola præcipuè consistit non potest non significare. Illud autem, in hoc loco, est in vocibus *Eunuchi, & castrationis*, vt patet. Ad rationem Minoris: quòd villicus ille sibi fecerit de alienis bonis amicos, non vacare significatione, cum sit præcipuum parabolæ. vult enim Dominus docere, vt sicut ille villicus de bonis Domini suis fecit sibi amicos, ita & nos faciamus de bonis Domini nostri nempe Dei. Vocatur tamen villicus iniquitatis, quia id fecit contra voluntatem Domini sui. Nos autem, quia Deo volente, eius vtimur bonis ad eleemosynam, non peccamus.

OCTAVA PROPOSITIO,

Idem votum habetur in his: a Damnationem habent, quia primam fidem irritam fecerunt. 1. ad Tim. 5.

CAP. XXIII.

Primo, per, Primam fidem, vel intelligit Apostolus fidem datam carnali marito, & hoc non: agit enim ibi de viduis. At mortuo b viro soluta est mulier, cui vult nubat: vel fidem Christo sponso datam. Hæc autem non potest esse simplex Continendi pro-

positum: tum quia propositum ex se non habet relationē ad aliud, nec fides dici potest: tum quod mutari potest illud propositum sine culpa. At Apostol. ait eas damnationem habere, qui mutauerant fidem. Igitur loquitur de fide quæ promissionem includit, & proinde votum.

Secundò ex Concil, e Carthag. 4. Si quæ viduæ quantumlibet in minoribus annis posite, & matura ætate a viro relicte se deuouerunt Domino, & veste laicali abiecta sub testimonio Episcopi, & Ecclesiæ religioso habitu apparuerint, & in cap. 44. postea verò ad nuptias seculares transferint, secundum Apostolum solum damnationem habebunt, quoniam fidem castitatis, quæ Domino vouerunt irritam facere ausæ sunt. Idem in Concil. d Tolet. 4.

Tertiò ex summis Pontificib. Clem. e 3. constit. Innocent. 1. cp. 2. cap. 13. & Gelasio. 1. epistol. 1. cap. 23.

Quartò, ex PP. Tertull. f de monogamia. Basil. g de 9. virginita. h Hierony. i Epiphan. k Aug. l Fulgent ac l Epist. 1.

a 1. Timoth. 5. v. 11. Adolecentesiores viduas deuita: cum enim luxuriatæ fuerint in Christo nubere volunt. v. 12. Habentes damnationem quia &c.

καὶ τὰς ἡμέρας παραλείπειν τὸν ἄνδρα, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς ἡ ἐκκλησία, ἡ ἑαυτὴν ὑποτάσσῃ ᾧ σώματι τῆς ἐκκλησίας, ὅπως ἡ ἑαυτὴν ὑποτάσσῃ ᾧ σώματι τῆς ἐκκλησίας, ὅπως ἡ ἐκκλησία ἡ ἑαυτὴν ὑποτάσσῃ ᾧ σώματι τῆς ἐκκλησίας, ὅπως ἡ ἐκκλησία ἡ ἐκκλησία ἡ ἐκκλησία.

b Rom. 7. v. 3. & 1. Corinth. 7. v. 39. c Can. 104. d Can. 54. aliàs. ss. e Cap. 1. & 2. f Non procul a fine.

g Parum ultra h 1. In Jojin. i Ezech. l Hæres. 48. k De sancta virginita. 23. & in Psal. 75. ac libro de bono viduitatis. c. 8. &

in *Vt Chrysost.* *m* omnibus exppositoribus huius loci.

Theodor. Theop. Obiicitur *n* Primò, fides nusquam alibi in scriptu-
Ambros. Prima- ris accipitur pro voto. Ergo per primam fidem hic in-
sius, Beda. Hay- telligitur fides Christiana, quam viduæ illæ perdidērāt
mo, &c. deficiendo ad Iudaismum, vel Paganismum, vt faci-

n Jta Lutherus lius nuberent. 1. quia Apostolus eas dixit abiisse post
libro de votis Sathanam. 2. Luxuriatas in Christum. Vtrumque autē
Monasticis. Apollasiam à fide Christi importat.

o v. 32. Ego Contra. 1. fides Christiana propriè dicitur corrumpi
 hunc in fidem vel amitti, non autem irritari: id enim propriè conue-
 meam recepi. nit pactis, & votis. 2. nulla erat ratio cur huius, viduæ
ait Judas ad propter nuptias deficerent à fide: quis enim prohibebat
Iosep. de Bēiam. illas nubere Christianis matris?

p v. 3. Nuti- Ad anteced. resp. fidem accipi in scripturis non ra-
 quid incredu- rō, pro constantia in promissione seruanda vt Genes. *o*
litas illorum 44. & Rom. *p* 3. quæ si Deo præstetur, proculdubio
 fidem Dei votum erit. Conseq. autem negatur.

euacuauit. Ad Consequentis primam rationem, *abire post Satha-*
nam contingere posse per omne peccatum mortale. Ad
 secundam. *Luxuriari in Christum*, esse scortari in iniuriā
 Christi. at iuxta aduersarios non possunt ibi esse idem
Deficere à fide, & Luxuriari in Christum. Nam Apostolus
 ait eas luxuriari in Christum, & postea nubere velle: illi
 verò dicunt eas nubere velle, & postea deficere. Ergo
 prius est luxuriari in Christum, deinde nubere velle, vl-
 timo deficere à fide.

q Jta Calvin.

Secundò *q* potest intelligi per primā fidem, fides in ba-
 ptismo data, quam irritam fecerant scortando. Ergo in-
 de non est necesse deducere votum.

Negatur antecedens: quia nulla mulier promittit
 in baptismo nusquam se nupturam. Cur ergo damna-
 tionem incurrunt, si postea nubere volunt?

r Calvin.

Tertiò, *r* potest intelligi tantum de voto viduarum
 quæ sexagesimū excesserant annum. Has enim tantum
fl. Timo. 3. v. 9. eligi *s* iubet Apostol. Ergo ad iuuenes virgines ex-
 tendi nequeunt illa Pauli verba.

Negatur Anteced. Nam, vt patet ex textu, reprehē-
 dit Apostolus Adolescentiores viduas, quòd primam
 fidem irritam fecissent.

Ad probationem, non loqui Apostolum de electio-

ne, siue admissione ad votum continentie, sed vel ad t *Libro de velā-*
præfecturam, & ordinem Diaconie iuxta t Tertul- *dis virginib. &*
lian. vel ad numerum viduarum quæ alebantur ab Ec- *lib. 1. ad vxorē.*
clesia iuxta u Chrysoft. x Ambros. Hier. verbum nam- u *In hunc locū.*
quam y καταλίσσω adscribi in catalogum significat. x *Epist. ad Sal-*

Quartò, saltem potest intelligi promissio non qui- *uinam.*
dem Deo, sed tantum, Ecclesie facta, ad expeditius mi- *y χεῖρα καὶ ἀλαζή-*
nistrandum in officio Diaconillarum. *σῶν μὴ ἔλαττον*

Contra, si votum Deo factum rescindi potest iuxta *ἵδων ἐξ ἑκαστοῦ τοῦ γέν-*
aduersarios, ab eo qui stimulis carnis agitur, quan- *εὖτα τοὺς ἀδελφούς τοῦ*
to magis ea ratione rescindi poterit factum Ecclesie. Vidua Eliga- *υῖ.*
Cur ergo istas viduas damnat Apostolus? Certè non tunc non mi-
quia iam scortando irritam fecerant primam fidem vt nus annorum
fingit Calvinus (cum enim hæc scortatio fuerit, iuxta sexaginta quæ
eundem Calvin. emendata per nouam honesti coniu- fuerit vnus
gii voluntatem, non erat cur de præsentī arguerentur à viri vxor.
Paulo cum ait: *Habentes damnationem*) sed quia nubere
volebant.

Quintò, x hic locus est ambiguus. Ergo centrali- z *fla Petrus*
quid inde deduci nequit. *Martyr. supra.*

1. Negatur anteced. nec enim id est ambiguum, quod
vno & eodem modo omnes expositores interpretati
sunt. 2. negatur consequens: nam ex locis ambiguis a *Eiusd. Petri*
possunt statiliiri dogmata, si accedat vel communis PP. *Martyr.*
cōsensus, vel Ecclesie explicatio per approbata Cōcilia. b *V. 2.*

Sextò, à illud *Habentes damnationem*, non significat
pœnam peccato debitam coram Deo, sed solum infamiam
apud homines. Nam, teste Martino Bucero *κρίμα* Quorum dā.
ambiguum est, & accipitur interdum pro accusatione
coram hominibus. Ergo huius. viduæ non malè facie-
bant coram Deo, velle nubere, & proinde nullum vo-
tum habebant: sed tantum coram hominib. quia in-
continentie famam incurrebant.

Negatur anteced. Ad probationem opponimus Bu-
cero. 1. Paulum qui vbique *κρίμα* accipit pro damnatio-
ne criminis magni. Rom. b 3. Secundò Ioan. Apost. cap. *Qui verò resi-*
damnationē *stunt sibi ipsis*
acquirunt.

¶ V. 17. Non misit Deus filium suum in mundū *ἵνα κρίνῃ* vt iudicet mū-
dum v, 18. Qui credit in eum *ἔκρινται* non indicatur: qui *autem nō cre-*
dit iam *κρίμα* iudicatus est.

DE MONACHIS,

3. quo ter accipit hoc verbum in hac significatione.
3. PP. citatos, qui hoc in loco, intelligunt damnationem coram Deo. 4. si nulla, iuxta aduersarios, est nunc turpitudine sanctimoniales nubere, cur tunc temporis fuisset voluisse idem has viduas idem voluisse quod continere nequirent?

Idem votum asseritur ex Conciliis.

CAP. XXV.

d Alias 18. circa an. 308. Domini.

e Can. 15. alias. 16.

f Can. 33.

g Can. 104.

h Can. 34. alias

55.

i Can. 10. alias.

16.

k *Et si uxorem duxerit excommunicetur, & de uxoris male sociata consortio etiam iudicis auxilio separetur: quod si iudex ad hoc solatium dare noluerit, excommunicetur.*

l *Circa ann. 891.*

N Oriente Ancyran. can. 19. d *Quotquot virginitatem pollicitam prauaricati sunt, professione contempta, inter digamos habeantur.* Calced. e *Virginem quæ se Domino consecrauit, similiter & Monachum non licere nuptialia iura contrahere, quod si hoc inuenti fuerunt perpetrantes, excommunicentur. siue [maneat excommunicati.]* In Africa Carthag. f 3. & g 4. In Hispania Tolet. b 4. *Duo sunt genera viduarum, seculares, & sanctimoniales. Et infra. Ex si ad nuptias transferint, iuxta Apostolum, non sine damnatione erunt quia se primum Deo vouentes, postea Castitatis propositum abiecerunt.* In Gallia, Turonens. i 2. *Si qui in monasterio cõuersi sunt, nullatenus exinde habeant licentiam euagandi, nec quod absit, ullus eorum coniugem ducere, k &c.* In Germania Moguntinen. tempore l Arnulphi cap. ultimo. In Italia Romano, sub syluestro can. 10. & foroiulien. tempore Caroli magni.

CAP. XXVI.

Ex Pontificum & Imperatorum responsis.

CAP. XXVI.

LEMENS 3. Constitution. a a Cap. 1.

oportet (inquit) non temerè facere
professionem, sed cum consilio, & con-
sideratione. Præstat enim eam non voue-
re, quam vouere, & non reddere. loqui-
tur autem de viduis. Syricius. ep. 1.
b ca. 6. Innoc. 1. ep. 2. c. 12. cas quæ

b Qua docet
nec publicas le-
ges, nec Eccle-
siasticas iura
permittere Mo-
nachis, vel san-
ctimonialibus
nuptias post
votum.

post votum nupserunt ait esse adulteras Christi, id est
sacrilegas. Leo. 1. epistol. e ad Rusticum Narbon. Epif-
cop. f Gelas. Virginitas sacris temerè se quosdam sociare
cognouimus, & post dicatum Deo propositum incesta fede-
ra, sacrilegaque miscere, quos potius æquum est à sacra
communione detrudi. Gregor. primo epistola 33. &

c Quæ est. 90.
cap. 13.

40. Constantinus g legem, qua steriles priuaban-
tur hæreditate, abrogauit, propter eos qui ex voto
cælibatum colebant i Iouinianus Imperator sanxit
capite plectendos, qui sacram virginem vel ad coniu-
gium peterent, vel eam inspicere impudicè deprehen-
derentur.

Propositum
Monachi pro-
prio arbitrio
& voluntate
susceptū, de-
seri non po-

test absque peccato. f Epist. 1. cap. 22. g Apud Euseb. 4. de vita
Constantini cap. 26. i Apud Socratem 6. Histor. 3. & extat in Codice. l Si
quis de Episcopis, & Clericis.

Tom. 2.

Q

Ex patribus,

CAP. XXVII.

a Et ep. ad Antiochenſes. Virgines (inquit) agnoſcant, cui ſe conſecrauerunt.

b Cap. 6. parte 2. Eccleſ. Hierarch.

c Ep. ad Tholoſanos.

d In fine libri de velandis Virginib.

e In fine libri 3. Stromatum.

f In Pſal. 64.

g libro de habitu virginum.

h Libro de Virginitate. 3. pag. aut circa poſt initium.

i In libro de Virginitate. 1. pag. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

i libro de Virginitate parum à uerint, & ſeculo renuntiantes, omnes delicias ſeculi conculmedio.

k Ultra medium ut enim nos Deo uouimus (uouerat autem continentiam, & Religionē ut patet in carmine de uita ſua) ſi diſcrimen effugerimus, noſmetipſos obtulimus. l Lib. cōtra Parmen. m Hareſ. 64. quæ eſt apoſt. o ep. 6. p In Martino ante medium q 10. hiſtor. 8. r 3. libro de virgin. ante medium ſ ep. ad Sabin.

L Gnatus a ep. ad Tharſenſ. iubet honorari virgines Deo ſacras. Dionyſ. b ait monachos promittere in Eccleſia publicē ſe renunciare vitæ diuiſibili id eſt ſæculari: ſæcularis enim diuiſus eſt, cū partim, de Deo, partim de uxore cogiter. c Martialis dicit ſe Valerię uirgini perſuaſiſſe uirginitatem ſuā Deo uouere d Tertull. Nupſiſti Chriſto, illi tradiſti carnem tuam, illi ſponſaſti maturitatem tuam. Clem. e Alexād. Dominus dixit, qui uxorem duxit, non repudiet eam, qui non duxit non ducat: qui autem profeſſus eſt ſe numquam ducturum, ſine uxore perſeueret. Origen. homil. 23. in Numer. f Hilar. Deo ergo uouenda ſunt contemptus corporis, Caſtitaſ custodia, ieiunij tolerantia Cyprian. g Qui ſe Chriſto dicauerint, & tam carnem quam mentem Deo deuouerint, opus ſuum conſument, magno præmio deſtinatum. Athan. h Poſtquam continentiam profeſſa es, corpus tuum ſanctificaſti. Baſil. i Cū uirginitatem Domino profeſſe ſint, carnali poſt modum uoluptate malè blanda delinite, ac deuictæ, ſtupri ſcelus honeſto coniugij nomine obtegere cupiunt. Nazian. ora. k de obitu patris, l Optatus, m Epiphani. Tradiderunt ſancti Dei Apoſtoli peccatum eſſe, poſt decretam uirginitatem ad nuptias conuerſi. o Chryſoſt. p Sulpicius q Ruff. Ambroſ. r Inſtitutas ſacris myſteriis, & conſecratas integritati puellas nubere prohibes. Utinam potuiſſem reuocare nupturas &c. ſ Hierony. Moris eſt in Egypto, & Syriæ monaſteriis, ut tam uirgo, quā uidua, quæ ſe Deo uo-

tarint crinem, monasteriorum matribus offerant desecan- τ In Psal. 75.
 dum. τ Augustinus. Nescio quæ castimonialis nube- u Hic est vni-
 revoluit, quid voluit? quod ē mater ipsius, aliquid mali genitus Dei
 voluit: mali planè, quare? quia vouerat Domino Deo suo? Ful- filius, vnige-
 gent. u ep. 3. cap. 4. nitus etiam

Respondet Petrus Martyr, primò non esse prouo- virginis filius,
 candum à scripturis ad PP. At neque etiam prouoca- vnus omnium
 mus: sed tantum ab hæreticorum iudicio ad iudicium sacrarum vir-
 Patrum. ginum spon-

Secundò, quatuor ob causas cæpisse coli cælibatum sus, sanctæ
 in Ecclesia. 1. ob verba Christi, & Pauli supra, ma- virginitatis
 lè intellecta à Patribus. 2. Vt Christiani expeditius fructus, decus
 fugerent persecutiones. 3. quia tunc suspicabantur & munus, quæ
 Ethnici Christianos antelucanis horis ad orandum, & corporaliter
 synaxim conuenientes, nefandis libidinib. vacare. sanctæ virgini-
 4. quia bona pars Christianorum erat ex Ethnicis, qui tas peperit,
 maximè semper suspiciebant cœlibem vitam. cui spirituali-

Ad. 1. causam, ostendat Martyr malè intellecta à ter sancta vir-
 PP. verba Christi, & Pauli ad. 2. & 3. potuisse qui- ginitas nubit,
 dem esse huius rei aliquas causas non tamen præcipuas. a quo sancta
 1. quia dùm PP. Continentiam laudant, nusquam virginitas fec-
 earum meminerunt. 2. quia cùm cessarunt huius. cau- cundatur, vt
 sæ debuisset cælibatus cessare, & tamen floruit semper perseueret in-
 in Ecclesia. Ad. 4. à Iudæis non autem à gentibus cæ- tacta à quo
 pisse coli cælibatum in Ecclesia. 1. quia B. virgo. Chri- decoratur,
 stus, Apostoli, ac Religiosi sub Marco ex Iudæis e- vt permaneat
 rant. 2. quia hoc ipsum fateretur Petrus Martyr. x in. 1. pulchra, a quo
 Corinth. 7. coronatur, vt

regnet peren-
 niter gloriosa. x Neque iudicamus (inquit) de cælibatu, quod sit in
 præsentia, vt hætenus erat in Iudaismo, & apud Ethnicos parum
 honestus.

Probatur rationibus.

CAP. XXVIII.

PRima, id omne rectè Deo vouetur, quod illi gratius est fieri, quam non. huius. est Continentia. 1. Corinth. 7. *Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit, & qui non iungit melius facit.* Ig. &c.

Secunda quia melius & gratius est Deo, aliquid facere ex voto, quam sine voto. 1. quia scriptura ad vouendū hortatur. 2. quia opus eo melius, quo a pluribus virtutibus procedit. Qui autem continet sine voto, Temperantiz solum, qui verò ex voto, simul & Religionis actum exercet. 3. quia, quod fit ex voto, maiori Charitate & liberalitate fit: offertur enim Deo opus, & facultas operis. 4. quia melius est, quod fit ex voluntate confirmata in bono (sicut fit per votum) quam quod fit, sine hac voluntate. 5. quia per votum homo se munit cōtra Diaboli tentationes, & propriam mutabilitatem.

Soluitur prima & secunda obiectio.

CAP. XXIX. ET XXX.

a Cap. 29.

b Ps. 53. v. 6.

c 2. Corinth. 9.

v. 7.

d 1. In Fouini.

e 2. libro de vi-

ta contempl.

cap. ultimo.

PRima a melius est, & Deo acceptabilius quod est magis voluntarium b Dauid enim, & c Paulus docent opera nostra non esse ex necessitate facienda. Hieron. d verò maioris gratiæ est (inquit) offerre quod non debes, quàm reddere quod exigaris. Et e Prosper: Sic abstinere, vel ieiunare debemus, ut nos nō necessitati ieiunandi subdamus.

Negatur propositio, si agatur de libertate à voto. Ad probationem, Dauid, Paulum, & Prosperum loqui tantum de libertate à coactione, siue quis cogatur absolute, siue motus tantum aliquo timore serui: ideo subiungit Prosper, *Ne iam non deuoti, sed inuiti rem voluntariam faciamus.* hæc enim coactio tristitiam gignit, & de perfectione operis minuit, Hierony. verò loquitur tantum

de libertate à præcepto: præmittit enim *Idèd plus amat*
virgines Christus quia sponte tribuit, quod sibi non fuerat im-
peratum.

Secunda, f Qui stimulum carnis patiuntur id est, g f Cap. 30.

qui etsi tentationi planè non consentiant, tamen & iaculatus, & carnis delectationem, ac membrorum perturbationem sentiunt, iubentur nubere in scripturis. 1. Cal. & Martyr.

Corinth. 7. h Qui non se continent nubant, melius est nubere, quam vri. Item, Propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat. 1. Timoth. 5. k Volo iuniores nubere, m

tresfamilias esse, filios procreare.

At nullus scit, quandiu sine huiusmodi stimulis vivere poterit: aduenient enim, cum minus putabit.

Ergo interim nullo modo continentiam vouere poterit: vt cum huius. acciderint stimuli, præcepto satisfacere possit.

Respondeo Primò, Apostolum non loqui de his qui huiusmodi stimulis tentantur, sed qui incontinenter viuunt, ita vt se flagitiis polluant. 1. quia Paulus rationè reddens, quare qui non se continent debeant nubere, subiunxit: *melius est nubere quam vri*, id est non Continere. alioquin nulla esset ratio. At incontinentia non tentationem, sed flagitium significat. 2. eadem ratione vult coniuges debitum inuicem reddere cum ait: *Reuertimini in idipsum: &c.* qua vult nubere qui non se continent. At illud vult, ob periculum incontinentiæ, vt patet ex textu, ergo & istud. 3. quia propter fornicationem vult vnumquemque habere uxorem. At fornicatio non est tentatio, sed graue peccatum. 4. vult. iuniores nubere ne detur occasio aduersario maledicendi. At propter occultas tentationes non posset maledicere: sed ob manifesta flagitia. 5. quia ita PP. interpretatur l Hierony. *melius nubere quam vri*, id est *melius est maritum ducere, quam fornicari*. Aug. de m Sancta virginit. 34. cap. Chrysosto. n significat (inquit) Apostolus quanta sit concupiscentiæ tyrannis: hoc autem est quod dicit, si magnam violentiam pateris & libidine incenderis, laboribus te, & sudoribus libera, ne quando decidas. At tyrannis, violentia magna, periculum, casus, quid significant quam tentatione adeò grauem vt in flagitiū perducere soleat.

αὐτὸν δὲ ἡγορεῖται
 τὰς, ἰαμασάτωσας.
 ἀρετῶν: ὅς ἐστι γὰρ
 μαρτυρῶν ἡ πορνεύου-
 σιν. 1. Ibid. v. 2.

k v. 14.
 βύλοι καὶ εἰσπράγας
 χήρας, viduas,
 γὰρ ἡ τὰ πνεύματα
 αἰσθησέσθαι.

l In Apologia
 pro libris suis
 contra Iovinianum.

m Melius nubere, quam occiderentur id est quam occulta flamma concupiscentiæ in ipsa concupiscentia vastarentur.

n In hunc locum.

DE MONACHIS,

Respondeo. 2. his verbis Apostolum non imperare sed solum suadere nuptias, tanquam remedium quoddam facile. 1. quia non est magis imperare cum dicitur: *Qui non se continent nubant*, quam dici ab imperatore. *Qui non vult pugnare, fugiat, melius est enim fugere, quam occidi.* At hic nullum est imperium, sed tantum permissio. Igitur & illic: potest enim vstio restringi inedia & lachrymis. 2. vt monuit incontinentes solutos vt nubant, sic monet coniugatos vt redeant ad inuicem. At his loquitur, o secundum indulgentiam, & non secundum imperium.

o 1. Cori. 7. v. 6.

hoc autem dico.

scilicet si quis non habet uxorem, &c.

p In hunc locum.

q Non puto

quod iunio-

res reuocan-

das putarit, a

viduitatis af-

fectu, maxime

cum dixerit

melius est nu-

bere, quam vri

nam utique

pro remedio

nuptias suasit

vt peritura sa-

netur, non pro

electione pre-

scripsit, casta

& continens

quod sequa-

tur.

r Ad Virginem

lapsam cap 8.

s In Foum.

t Libro de adul-

terinis coniugis

cap. 15. Illis qui

se non continent, utique expedit nubere & quod licet expedit. quæ autem voverint continentiam nec licet, nec expedit, u lib. Pasqualis parte 3. admon. 28. x l. de Virg. c. 39. & hom. 16. in priorē ad Cor.

Respondeo tertio, distinguendo maiorem. De solutis, cum instat stimulus carnis, transeat: de vinculo voti obstrictis negatur. 1. quia idem est periculum in coniugato, qui caret usu cōiugii, vel ob morbum, vel ob diuturnam absentiam alterius coniugis, atque in voto obstrictis: At huius, coniugato non licet propterea alia uti vxore, Ergo neque voto obstrictis nubere, ob periculum fornicandi. Et cum nullam aliam rationem reddat aduersarij quare nubere debeat nihil concludunt. 2. ex PP. r Ambros. Dicit aliquis melius est nubere, quam vri, hoc dictum ad non pollicitam pertinet, ad non velatam &c. Hierony. s si nupserit virgo non peccauit, non illa virgo quæ semet Dei cultui dedicauit, harum enim si quæ nupserit habebit damnationem &c. August. t Gregor. u Chrysost. x Poterit ergo ante stimulum carnis aliquis vouere: Et cum adueniet stimulus, quia ad eum non spectant verba Pauli siue præceptum, siue indulgentiam sonent, nubere non licebit.

Illis qui se non continent, utique expedit nubere & quod licet expedit. quæ autem voverint continentiam nec licet, nec expedit, u lib. Pasqualis parte 3. admon. 28. x l. de Virg. c. 39. & hom. 16. in priorē ad Cor.

Soluitur tertia.

CAP. XXXI.

Tertia, quod non est in potestate nostra, nequit esse materia voti. Nam si quis voueret se ministraturum pauperibus: deinde incideret in morbum, cuius ratione ministerium illud implere non posset, solueretur a voto. Sed continentia nusquam est in nostra potestate. Nam donum Dei est *a* Sap. 8. item Math. 19. *b* Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est. *c* Qui potest capere capiat 1. Corinth. 7. *d* unusquisque proprium donum habet &c. Item: *e* Qui statuit in corde suo firmus non habens necessitatem. Nemo autem certo scire potest an huiusmodi donum habeat, & multo minus an se perseuerauerit in illo. Ergo nusquam licebit continentiam vouere, & si de hac votum sit emissum rescindi poterit, maximè si quis incidat in morbum concupiscentiæ. Admittitur maior. Ad minorem: Dei dona esse duplicia. alia quædam sine hominis cooperatione dantur, vt sanitas, prophetia: alia cum eius cooperatione: prioris generis non sunt vlllo modo in nostra potestate: sunt posterioris: Et si enim necesse sit gratiam Dei præuenire hominem, tamen Deus semper ad-est omnibus cum auxilio sufficienti, quo quisque operari potest, si velit: in quibusdam autem etiam cum efficaci, quo reipsa homo operatur. Et quia Deus ita iuuat, vt nullum cogat, sed quisque potest eligere gratiam oblatam si velit: propterea dicuntur hæc dona esse in potestate nostra: cuiusmodi sunt virtutes Theologales, & morales, inter quas est Continentia 1. quia scriptura ad eam *f* hortatur. At quid opus exhortatione, ad id quod non est in nostra potestate? *g* Nec dicas hortari eos qui habent huiusmodi donum. Nā si iuxta aduersar. qui non habent donum, nequeunt continere, qui habent non pos-

a v. 21. Sciui quoniā aliter nō possem esse cōtinens, nisi Deus det.

b v. 11. ἡ χάρις τοῦ λόγου
καὶ τὸ πνεῦμα οὗτοί εἰσι
οἱ δὲ οὐ πάντες
κατανοοῦνται τὰ
τοιαῦτα.

c v. 12.

d v. 7.

e v. 37.

f vt probatur
supra cap. 9.
g ita Petrus
Martyr.

DE MONACHIS,

sunt non continere: ad quos spectabit illa exhortatio?
 2. non dixit Christus, *sunt Eunuchi facti a Deo, sed, qui se castrauerunt.* At quomodo se castrauerunt, si hoc non erat situm in illorum potestate? 3. qui habet facultatem faciendi, aut non faciendi aliquid id situm habet in sua potestate. at *h* Paulus *Quod vult (inquit) faciat, non peccat si nubat.* 4. laudantur, & præmiantur cælibes in scriptura, at pro operibus extra nostrâ potestatem, non meremur præmium: nec enim ob prophetiam simpliciter est præmium 5. non minus est *h* donum Dei credere, quam continere. At nihilominus credere possunt omnes, qui volunt, nec respondeas fidem esse necessariam absolutè, ad salutem, non autem continentiam. Nam hoc non obstat quin fides sit æquè donum Dei, ac continentia. Nec enim credere *!* possumus nisi præueniamur a Deo, & ei coope remur liberè 6. ad impossibile non est peccatum, ergo si quis continere nequeat, ei non erit peccatum fornicari, si non ad sit facultas ducendi uxorem, & tentatione prematur. Nec dicant posse petere a Deo continentiam & obtinebit, quia tunc est necessaria ad salutem: non obtinere autem certò, si adsit facultas nubendi, vel continentiaæ votum: quia oratio debet nasci ex fide, fides niti promissione Dei: Nulla est autem promissio Dei circa cælibatû perpetuum. Hoc enim facilè soluitur, nam sufficit generalis promissio, qua promissit Christus: *m si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis.* Alioquin si particularis, requiretur: nec fides, nec spes, aut charitas, & continentia, quo modo necessaria, peti posset, vbi enim de his promissio particularis. 7. ex P.P. n Tertull. *Elige quod bonum est* ca. 14. v. 13. *num est (loquitur de continentia) si non potes, est quia non vis.* Possè enim si velis, ostendit, quia tuo arbitrio utrumque reliquit. o Origen. *Qui vult capere verbum, quod de gamma prope scissitate positum est, petat: credens dicenti, & accipiet non dubitans de illo, quod dictum est.* Omnis qui petit, accipit. o in hunc locum p Hierony. *His datum est qui petierunt, qui voluerunt, qui Math. 11. Qui ut acciperent laborauerunt.* Nazianz. q orat. 31. Ambros. pôt capere &c.
 p in eundem locum Math. q cum audis quibus datum est, adde datum esse iis, qui volunt & assentiuntur.

h 1. Corinth.

7. v. 36.

ὁ θεὸς ποιεῖ τὰ ἄρ-
 αμματα.

i vide sup. c. 9.

h Ephes. 2. v. 8.

Gratia saluati

estis per fidē,

& hoc non ex

vobis, Dei e-

nim donū est.

& 2. Theff. 3.

v. 2. non om-

nium est fides.

1 Joan. 6. v. 44.

Nemo potest

venire ad me

nisi pater qui

misit me, tra-

xerit eum.

m Joa. 16. v. 23.

ὅτι ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν
 υἱόν, ὃν τὸ ἴδιον
 ἔχει, καὶ ὁ υἱὸς ἰσ-

τάζει τὸν πατέρα, ὃν ἔ-

χει καὶ ὁ πατὴρ ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

μεῖν, καὶ ὁ υἱὸς ἡ-

de viduis, & Chryfosto. *His datum est, qui sponte id elige- r in eund. Mat.*
gunt. s. &c. August. 6. Confess. II. Basil. libro de virgi- locum.
 nitate vltra medium. *s. quod ideò*

Ad conclus. negatur posse rescindi votum ob con- dixit vt osten-
 cupiscentiæ morbum: nec enim valet similitudo illa deret superio-
 de ægroto quia huius ægrotus nequit, etiamsi velit, im- re auxilio no-
 plere votum ministrandi pauperibus, ob morbum, etsi bis opus esse,
 enim peteret sanitatem, non tamen propterea sequitur quod quidem
 obtinere. At qui nubit post votum, non vult implere omnibus para
 votum, quod posset si a Deo peteret. Nam, vt inquit tum est, si vo-
 t August. *Qui te hortatur vt voueas ipse adiuvat vt red- lumus in hac*
 das. *lucta euadere*

Obiicitur primò, haberi apud math. 19. in Græco superiores.
ὅτι οὐ πάντες χωρεῖν ἔσθαι, id est, sunt capaces. At qui t in psa. 137.
 non est ad aliquid capax. ad id potestatem non ha-
 bet.

Secundò non dixit Dominus *omnes capiant*, sed, *qui potest capere capiat*. Docens non esse omnibus faculta-
 tem continendi.

Tertiò, Apostolus non libertatem, sed necessitatem nubendi in quibusdam exponit, cum ait, *Qui statuit in corde suo firmus non habens necessitatem*

Ad 1. χωρεῖν interdum significare naturalem po-
 tentiam ad capiendum quam qui non habent dicun-
 tur propriè incapaces: interdum actuale, seu volun-
 tariam capacitatem, quam qui non habent, non dicun-
 tur incapaces, sed non capere, sicut qui consilium ali-
 quod non admittit dicitur non capere illud, quamvis si
 vellet caperet. atque de hac capacitate loquitur Chri-
 stus hoc in loco 1. quia si illam priorè significaret idem
 esset, *Qui potest capere capiat, & qui est capax, sit capax.*
 quod est ridiculum 2. sensus esset non omnes esse ca-
 paces continentiae, quod libenter admittunt aduersa-
 rij. At id nequit concludi ex præcedentibus, cum ait
 Christus *sunt Eunuchi &c.* videlicet sunt Eunuchi na-
 tura, sunt & ab hominibus castrati, sunt & propria vo-
 luntate, siue dono Dei: Ergo, *non omnes capiunt*, id est
non omnes continere possunt, potius enim sequitur, omnes
 continere possunt.

Ad 2. omnes ibi Dominum monere, vt vtantur facul-

DE MONACHIS,

*u Math. 13. v. 9
dixit & ta dixerunt,
quæ sit.*

tate propria qua possunt continentiam habere: siue iam eam eis inspirauerit Deus, siue non, nam tunc possunt efflagitare a Deo: ita enim alibi dixit *u Qui habet aures audiendi audiat*: non quòd omnes non habeant aures, sed vt earum facultate vtantur.

Ad 3. non intelligi necessitatem coniugij ob carentiam doni continentiæ, sed necessitatem iungendi filiam matrimonio si nolit cælibatum, vel non iungere si nolit nubere, aut nullus sit qui eam ducere velit. vnde hic locus non est ad propositum.

Soluuntur alie a ratione ductæ.

CAP. XXXII.

*a Iovin. apud Hiero. 1. in Ioni. Lutheri in sermone de matrimonio, Erasmi in Encomio matrimonij.
b sup. 2.
c ita Aug. c. 10. de bono coniugali c. 23. de bono viduitatis.*

Varta, *a* si, cælibatus coniugio præstat videtur diuersitas sexus, & inclinatio ad prolem frustra.

Resp. id non esse frustra, quod ad speciei conseruationem est institutum, si a quibusdam indiuiduis exerceatur, ab aliis non. alioquin frustra tot semina cum fructibus nascerentur, cum ex eis paucissima serantur.

Quinta, si omnes continere vellent, periret mundus. Respond. cum *b* Hieron. 1. videri impossibile omnes contineri velle 2. si *c* id esset, tanto melius fore: quia citius ciuitas Dei compleretur, & acceleraretur terminus sæculi.

Sexta, ex cælibatu læditur Respublic. Christiana. 1. quia minuitur fidelium numerus 2. quia minus commodè resisti potest infidelium multitudini.

Negatur propositio. Ad 1. probationem, magis minui numerum fidelium ex monogamia quam ex cælibatu, idè enim valdè multiplicantur Turcæ quòd

polygami sunt, etsi apud eos sunt etiam cælibes, nec tamen dicitur Monogamia lædere rempubl. Christian. aut polygamiam introducendam. Ad 1. victorias inimicis non nasci ex paruitate numeri fidelium, sed discordiis principum. Nam tempore Caroli mag. quo frequentissimi erant monachi, & sanctimonial. mirabiliter floruit res christiana.

Septima, cum nocet corpori notabiliter Ieiunij votum, eo ipso soluitur: ergo & cœlibatus, cum ex ipso oriuntur incurabiles morbi. Negatur consequens 1. quia cibus est per se ordinatus ad salutem indiuidui idèd cum eius abstinẽtia lædit notabiliter, est omittẽda. At coniugij actus non ita ordinatur per se, sed tantum per accidens, idque non indubitanter. At non est violandum quod per se est bonum, vt votum, propter incertum, & per accidens 2. quia nulli sunt morbi, qui non possint alia via curari, vt testantur periti, & pii medici.

Octaua, impedire propensionem naturalem (qualis est ad gignendum) est aduersari auctori naturæ.

Respondeo, duplicem esse propensionem naturalem hominis: vnã in rem absolutè, & secundum se consideratam, alteram in rem cum omnibus suis spectatam circumstantiis. Si enim (verbi gratia) morbum secundum se spectes, abhorrebis, si propter gloriam Dei, amabis. contra priorem facere non erit illic peccatum, sed contra posteriorem: quia sola est propriè propensio humana. Cœlibatus ergo soli priori repugnat: posteriori enim est maximè conformis, velut modus ad purius, & feruentius Deo seruiendi.

Nona, virginitas non est virtus, sed res indifferens. 1. quia virtus per se appetibilis est, virginitas tantum vt ad Deum relata. 2. omnis virtus contrarium vitium habet, virginitas nullum.

Respondeo, virginitatem non esse virtutem, vt est tantum negatio quædam coniugii, vt autem est perfectæ libidinis refrænatio, secluso voto, non esse quidem specialem virtutem, sed actum temperantiæ perfectum, Ad 1. probat, hoc posteriori modo virginitatem esse ap-

DE MONACHIS.

petibilem per se. Ad 2. Actus virtutum perfectos non opponi vitiis, sed tantum necessarios.

¶ Erasmi in colloquio Proci & Puellæ.

d Decima, pomarium melius est, quod post flores pariturit fructus, vitis melior quæ amplexa palum, vel vltimum vuis est grauida, quam quæ humi iacens computrescit, rosa scilicet, quæ manu atteritur hominis, quæ quæ in frutice senescit, vinum scilicet, quod bibitur antequam arefcat. Denique vna virgo si nubat, poterit multas efficere virgines.

e ita Aug. libro de sancta virginitate cap. 10.

Respond. virginem Christi fructum centesimum habere, vltimo nobilissimæ scilicet Christo iunctam non humi putrescere sed grauidam Spirit. S. & castis Christi amplexibus tactam semper remanere floridam, cum ipsa coniugia marcescant. *e* Nasci quidem virgines ex coniugio imò & scorto: non coniugii meritis, sed ex ordine, & bono naturæ. At virginem sacram, non nisi ex voto. [Deinde si virginem esse, nullius est excellentiæ, quid necessarium erit nubere vt procreentur virgines?]

Soluntur ex Conciliis.

CAP. XXXIII.

Ndecima, Quotquot (inquit Concil. a Ancy.) *virginitatem pollicitam præuicari sunt professione contempta inter bigamos habeantur.* At 1. Bigamia non est peccatum. Ergo nec solutio virginitatis promissa. 2. Concilium nõ dirimat huius. matrimoniũ, ergo legitimum erat. a can. 19.

Ad 1. part. minoris negatur consequens. 1. quia concil. non ait eos esse bigamos sed tantum eos inter bigamos reiecit in pœnam: & cum pœna culpam sequatur, constat eos verè peccasse. 2. quia eos præuicarios, & professionis contemptores vocat. Ad secundam non dirimi matrimonium, quia nulum erat.

Duodecima, Concil. Gangren. can. 9. damnat continentes qui execrantur nuptias, can. 10. qui despiciunt coniugatos damnat.

Resp. damnare solum qui execrantur nuptias vt malas & abominabiles, sicut patet ex textu.

Decimatertia, Si qua se uirgo (inquit Concil. b Chalced.) Deo dedicauerit similiter, & monachus, nõ licet eis iungi nuptiis, si vero inuenti fuerint hoc facientes, maneant excommunicati. Statuimus verò, posse in eis fieri humanitatem, si ita probauerit loci Episcopus. Id est (iuxta Petrum Martyrem) posse dispensari ab Episcopo, circa connubium. b can. 15. alijs 16.

Sed hæc humanitas, de qua Concilium, non est indulgentia nuptiarum, sed absolutio ab excommunicatione, ante mortis articulum, si illi ad pœnitentiam venerint, vt exponit Concil. Triburiense, can. 23.

Soluuntur ex Patribus.

CAP. XXXIIII.

Decimaquarta, Iustinus in Apologia meminit quidem continentiae, sed non voti.

*a apud Euseb. 4.
hist. 22. in Ruffi.
23.*

Decimaquinta, *a* Dionys. Corint. monet Pinytum Episc. Gnosiorum, ne fratres compellat ad seruandam continentiam. Resp. quid inde? num propterea illam sponte suscipere ac vouere fas non erit?

b in cap. 9.

Decimasexta, *b* Irenaeus meminit vxoris cuiusdam Diaconi. Resp. 1. inde non colligi votum continentiae illicitum esse. 2. Irenaeum non dixisse huiusm. Diaconum non continuisse ab vxore, post susceptum ordinem. quare hoc testimonium nihil habet contra nos.

c 1. Pedag. 10.

Decimasextima, *c* Clem. Alexand. ait Christianos debere aut purè viuere, aut matrimonium contrahere. Igitur Monachi & sacerdotes impure viuentes contrahere debent. Resp. debere vitam emendare, & purè viuere.

d lib. de Monog.

Decima octaua, *d* Tertull. tractans illud: *Volo iuniores nubere.* Ad eas (inquit) dirigit, quales supra denotat, inuenculas viduas, quæ in viduitate deprehensæ, & aliquandiu affectatæ, postquam in deliciis habuerunt Christum, nubere volunt, habentes iudicium, quod primam fidem resciderunt, illam videlicet à qua in viduitate inuentæ, & professæ eam, non perseuerant. Propter quod vult, eas nubere, ne primam fidem susceptæ viduitatis postea rescindant. At vel loquitur Tertull. de viduis quæ vouerant, quod verisimile est: Nam ait ad eas Paulum dirigere sermonem, cum dicit, *Volo iuniores nubere.* Et sic licebit nubere post votum: vel loquitur de his quæ minimè vouerant, & proinde eis non licebit vouere.

Ref. cum ait Tertull. Propter quod vult eas nubere, ne primam fidem susceptæ viduitatis postea rescindant, aperte monere se loqui tantum de iis quæ non vouerant: sed neq.

de omnibus agit, sed solum de iis quæ continere volebant, neque illis imperat, sed tantum consulit. Nā quæ semel vouerunt, & primam resciderūt fidem, id est, non perseverauerunt in professione viduitatis, vt interpretatur Tertull. quomodo possunt nubere, ne primam fidem rescindant? cū iam resciderint. Ad minorem, dirigere sermonem ad eas quæ vouerant, nihil aliud esse, quam eas respicere, & ex earum ruina aliis prospicere ne in simile periculum incidant.

Decimanona, Cypr. 1. ep. 11. loquens de virginib. sacris: *Quod si (inquit) ex fide se Christo dicauerunt, publice & caste sine fabula perseverent, ita fortes & stabiles præmium virginittatis expectent: si autem perseverare nolunt, vel non possunt, melius est ut nubant, quam in ignem delictis suis cadant.* Ergo 1. licet post votum nubere. 2. sunt quidam qui continere nequeunt.

Negatur conseq. prima: nam sensus verborum posteriorū Cypr. est: *Si dū de voto faciendū deliberant, se nō perseveraturas cogitant, melius est ut nubant, quam in ignem delictis suis cadant.* 1. quia in ead. epist. ait sacras virgines gravissimè peccare, si alicui miscantur viro, & adulteras in Christum esse. 2. ibid. loquens de huius. virginib. lapsis, iubet separari, nec posse matrimonium cum stupratoribus inire asserit. 3. dixit posse nubere si perseverare nolunt, id est cū possent, si vellent: alioquin si perseverare nolle, est perseverare non posse, frustra & ineptè subiunctivè addidisset, *vel non possunt.* At quæ vouerunt & perseverare possunt, nec quidem aduersarij concedunt nubere posse. Igitur cum ait Cypr. *si perseverare nolunt*, &c. loquitur de virginibus antequam voueāt.

Ad 2. vide e supra.

Vigesima, post narrationem abrogatæ legis à Constantino, qua cœlibes priuabantur hæreditate, f Euseb. ait f 4. de vita Constantini 26. mulieres se ad perpetuam virginittatem Deo cōsecrassent. Ergo hoc tempore cœpit solemnis consecratio virginū. Resp. siue præmittat, siue non, nihil referre. Nam Euseb. non ait tunc se mulieres consecrassent: sed quia iam multi cœlibes vivebant, in horum fauorem hanc durā Constantinum abrogasse legem.

Vigesima prima, g Athan. ait se nouisse Episcopos, & g Epistola ad Dracontium.

DE MONACHIS,

*h' cohortatio. ad
Monachos.*

monachos qui genuerint filios. Resp. & nos agnovisse
ut Lutherum, Bucerum, &c. At ipsemet h' Athanas. po-
nit inter impedimenta vitę monasticę alligatum esse v-
xori aut habere filios.

Vigesimo secundo, Basil. ait libro de virginit. præsta-
bilis esse virgines sacras nubere, quam flagitiosę viue-
re. Mendacium.

i [Hic omittun- Primò, ex ipso Basilii loco, Nam (inquit) si abiecta viri
tur quedā testi- ingo, & ad vitam, ad quam conservandę domus, & procrean-
monia, quia vel dorum liberorum gratia, facta est inutilis, & professę virgini-
solum probat nu- tati pudenda futura est. (Quę autē est professę virginita-
ptias esse bonas, ti pudenda futura, nisi quę nondū vouit?) tota res damni
vel in calibatu plena est. Et longē præstabilius esset ipsam viro coniunctam ad
habendam esse vitam gubernari, &c. Secundo ex eod. libro, Virginitatē
virium rationē professę, deinde à carnis voluptatibus incitate scortationis
vel extra Eccl. peccatum, nuptiarum nomine velare volunt, non ignorantes,
nihil prodesse opinor, etiam si ignorantiam simulent, quod quę sponsi sui dex-
continentiā, cor- teram præterit, neque huius est sponsa, quam illegitimē reli-
poris contemptū quit: neque illius cui seipsam per affectū vitiosum adiunxit, in-
&c. vel non esse xta leges, vxor reperiri potest.

cogendum ad cœ- i Vigesima tertia. Melius est (inquit k Epiph.) Lapsū à
libatum: quę ad- cursu, palam sibi vxorem sumere secundum legem, & à virgi-
mittimus liben- nitate multo tempore penitentiam agere, & non quotidie ia-
ter.] culis sauciari.

k heres. 6 r.

libidem.

m [hic præter-
mittitur locus
ex Chrysost. in
oratione de co-
habitatione re-
gularium mulie-
rum: ubi horta-
tur virgines ut
potius nubant
quam viris co-
habitare. Nam

Resp. i. videri velle Epiph. minus malum esse nubere
post votum, quam perpetuò scortari, tamen ita nubere
esse malum apertè fatetur. Sancti (inquit l) Apostoli tra-
diderunt peccatum esse, post decretam virginitatem conuerti
ad nuptias. 2. [videri probabilius] Epiphanium loqui de
his qui sine voto in cœlibatu flagitiosē viuebant, quos
hortatur ad nuptias. Quia, melius est (ut ait) vnum pecca-
tum habere, id est scortationem vnā, quam multa, id est
scortationes multiplicare. Nam ibid. duo distinguit vir-
ginum genera, vnum sine voto, aliud cum voto. Nec est
probabile Epiphanium hortari ad nuptias eos quos A-
postolicas sanctiones ab eis excludere sciebat.

m Vigesima quarta, Ergone (inquit n Chrysost.) in-
loquitur apertè
de nuptiis ante votum, quod tamen omiserunt Centuriatores Centur. 5. c. 4. col.
444. cum hoc testimonium producūt. n lib. 3. cōt. vituperatores vitę Monast.

tem-

tempestiue liberos nostros ab deserti commoratione reuocemus, verum studij celestis disciplinam in eis solidam permittamus, altisque radicibus arbuta firmari: & siue decem annos, siue etiam viginti nutriendi illi sint in monasterio, non perturbemur.

Resp. fuisse duo genera hominum in monasterio, vnum proflentium vitam monasticam, & hi cum essent votis astricti redire nequibant: alterum eorum qui instruerentur tantum, & exercebantur, qui redire poterat cum nullis tenerentur votis, vt patet ex ipso Chrysost. dum hortatur ciues omnes, vt filios suos ad monasteria mittant, imò & illic ipsi coniugati aliquandiu commorentur. De posterioribus ergo istis tantum Chrysost. loquitur.

Vigesimaquinta, Sanctum Virginum propositum (inquit Hieron.) & celestis angelorumque familie gloriam, quarumdam non bene se agentium nomen infamat, quibus aperte dicendum est, vt aut nubant, si se non possunt continere, aut continent si nolunt nubere. Quæ verba nequeunt intelligi de iis quæ nondum vouerant, quia nemo infamat ordinem in quem non fuerit ascriptus.

Resp. loqui de ancillis sacrarum virginum, quæ cum votum non haberent, & tamen versarentur inter sacras virgines, parum pudice vivebant vt constat ex sequentibus: Digna res risu (inquit) immò planctu incedentibus dominis, ancilla virgo procedit ornatio, vt pro nimia consuetudine quam incomptam videris dominam suspiceris. Ideo autem dominas infamabant, quia vt ibi ait Hieronym. Mores, & studia dominarum plerumque ex ancillarum & comitum moribus indicatur.

Vigesimasexta, ex eod. q. Hieron. Si virgo es quid times diligentem custodiam? Si corrupta, cur non palam nubis? Non tibi displiceat eius conuersatio, quæ te sponso tuo virginē consecrauit. Vnde patet loqui de sacra virgine.

Resp. loqui de quadam virgine, quæ priuatim continentiam vouerat (nam in ead. ep. ipsam horratur vt se transferat in monasterium) deinde relicta vidua matre cuidam adhæserat iuueni, non sine suspitione impudiciæ: eamque monet, vt minus eligat malum, id est potius quàm perpetuò scortari, nubat post votum simplex

o epist. ad Demetriadem.

p vt patet ex epist. 22. ad Eustochiū qua illam monet vt ex ancillis, si quas eiusdem habeat propositi magis honoret, si quæ dissimulat, & seruitutem refugit huic legē dū esse Apostolum, melius est nubere quā vri. q. ep. 47. de vitando suspecto contubernio.

DE MONACHIS.

quia ratum erit matrimonium, quamuis nubendo peccet ut ipse docet Hieron. *Neque verò (inquit) hoc dico, quòd post peccatum tollam pœnitentiam, ut quod male cepit, male perseveret, sed quod desperem in istiusmodi copula diuisionem.*

1. de sancta virginit. cap. 40. & 41.

1. libro de bono viduitatis, c. 9. & 10 ac ep. 70.

1. libro de bono coniugali ca. 21. u vide sup. c. 31.

2. libro de bono coniugali cap. 23. Hic etiam testi-

monium Aug. ex 34. de S. virginitate omittitur,

quod ait quasdam virgines sacras melius nubere

quam vri, nam ead est resp. atq. ad 26.

y 1. ep. 42.

7. in testimonio Græcor. Patrum cap. 37.

a ep. 1. cap. 23. ad Episcopos Luca-

nic.

Vigef. sept. ex Aug. 1. cum ait 1. esse difficile scire cur Deus vni det continentiam, alteri non. Si enim in nostra potestate esset, facile redderetur ratio: nimirum quia vnus vult, alter verò minimè. 2. docet nuptias post votum esse raras. 3. 1. non audet anteponere virginitatem Ioannis coniugio Abrahæ.

Ad 1. loquitur Aug. de dono continentie efficaci, atque idem dici posset de dono fidei aliarumque virtutù.

Ad 2. agit de simplici voto. Ad 3. non confert virginitatem simpliciter cum coniugio, sed vnus personæ virginitatem cum alterius coniugio. Et si enim præstet virginitas coniugio ut ipse fateretur x Aug. fieri tamen potest ut coniugium vnus cum maiori humilitate, aliisq. virtutibus incedat, quam alterius virginitas.

Vigef. oct. y Gregor. Ante triennium (inquit) omnium Ecclesiarum Sicilia subdiaconi prohibiti fuerunt, ut more Romanæ Ecclesie suas uxoribus non miscerentur, quod mihi durum

atque incompetens videtur. &c. Vnde 1. constat tunc non fuisse votum continentie annexum ordini sacro, 2. morem hunc continendi incepisse ab Occidentali Ecclesia

ignotum Occidentali 3. Voluisse Gregorium hunc decretum temperare, & non potuisse quantum volebat.

Sed hæ omnes consequentie sunt falsæ. Prima, quia non sequitur alibi quam in Sicilia non vouisse continentiam subdiaconos, imò ex abusu non vouebant in Sicilia,

propterea enim iussit ibidem Gregor. nullum deinde admitti nisi continentiam voueret. 2. 2. patet sup. 3. quia summa prædictus potestate Gregor. erat, nec verebatur

hominum vultum, in iis quæ ad Deum spectabant.

Vigesima nona. a Gelasius loquens de viduis quæ continentiam vouerant. Nos talibus (inquit) nullum laqueum debemus iniicere, sed solum adhortationes præmy sempiterni, penasque proponere diuini iudicij, &c. Respon. sensum esse proponendum viduis, antequam voucant, præmia si vouerint, & supplicia, si post votum, fidem non seruaue-

tint, non autem eis tunc esse prohibendas nuptias, quod eis in laqueum vertatur.

De iuniorum votis.

CAP. XXXV.

Itherus a contendit non esse viros ante 70. vel 80. an. admittendos ad monastica vota. b Calvinus fuisse nefas olim mulieres admittere ad continentiam ante an. 60. Primò, ex 1. Timoth. 5. *Adolescentiores viduas deuita id est, reyce. Item, volo iuniores nubere, &c.*

a libro de votis monasticis.
b 4. *Iustit. 15. § 19.*

Secundò, Concil. Rom. sub Syluestro can. 10. prohibet velari sanctimonialia ante 72. Tertiò, e Gregor. id vetat ante 60.

c 3. ep. 11.

d v. 17.

e versu 14.

Prima propositio: *Licet vota continentie, paupert. & obedientie in quacumque ætate emittere, si adsit usus liberi arbitrii. Probatur*

æque in monachis, & in xadon uol. & nolite eos prohibere. id est, apud pi.

Primò, Thren. 3. d Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Matth. 19. e finite paruulos venire ad me.

f de humanitate verbi.

Secundò, exemplis B. Mariæ, Antonii, Pauli, Hilationis, Benedicti, Bernardi, Techlæ, Agnetis, Cecilie, Agathæ, Lucie, Claræ, &c. qui in iuuentute continentiam sunt professi.

g in qq. fise ex. plicatis q. 15.

h 3. de virginil.

Tertiò, ex PP. f Athanasius ait pueros profiteri virginitatem edoctos a Christo. g Basil. in prima ætate esse pueros admittendos in monasterium, sed non ad professionem ante rationis usum. Ambros. h Non ergo (inquit) ætas reuincitur florentior, sed animus examinatur. Ac certe Techlam non senectus, & c. i Hierony. epistola ad Eustochium k de virginitate. August. l Respice agmina virginum, puerorum, puellarumque sanctarum. In Ecclesia tua eruditum est hoc genus, &c. & propter regnum celorum seipsos non quia minatus es, sed quia hortatus es, castrauerunt.

i sed virtus probauit, & hinc quid & hinc quid plura contexa, cum omnis ætas habilis Deo, perfecta fit Christo.

k qua docet in canobis suo finis

Secunda propos. Ad professionem publicam, seruanda est se tempore omnis ætas, quam Ecclesia prescripsit. Probatur, Ecclesie est præscribere leges quæ ad cultum Dei externum, & publicum spectant: his autem legibus esse obtemperandum supra probatum m est.

l de sancta virginit. 36.

m 1. de Rom.

Pontif. a ca. 16.

DE MONACHIS,

Tertia, huiusmodi præscriptio fuit varia in Ecclesia. Pro-
batur, Nam in Concilio *n* Casaraugustano, & *o* Aga-
thenfi iubetur mulieribus expectari 40. ann. ante pu-
blicam profess. in *p* Carthag. 3. expectatur 25. nisi ali-
qua necessitas cogat ut exposuit Concil. *q* Mileuit. Gre-
gor. 1. *r* vult non esse aliquem recipiendum ad mona-
sticam vitam in Insulis ubi est habitatio molestior ante
18. multi can. *s* ante 14. Concil. denique Tridentinum
id verat ante 16.

Ad 1. arg. 1. resp. supr. Ad 2. resp. fortasse locum esse
corruptum: hoc enim nusquam fuit in usu. 2. loqui tan-
tum de virginibus quæ antequam vouerent, petierant
viros: diutius enim erant probandæ.

Ad 3. loqui de Abbatissa tantum, *Juenculas Abba-*
tissas (inquit) *sieri vehementissime prohibemus nullam igitur, u*
etc.

*Licere filiis, cum ad annos pubertatis venerint
nec eorum auxilio egeant necessario pa-
rentes, ingredi religionem parentibus
inuitis.*

CAP. XXXVI.

Negant id hæretici, si parentes supersint.
Primò, quia præceptum de obediendo
parentibus in omni ætate obligat. Secun-
dò, vxor non potest inuito marito, seruus
domino, Religionem ingredi. Ergo ne-
que filius inuito parente. Tertiò, *Quicumque* (inquit
a Concil. Gangrense) *filij à parētibus, pretextu diuini cul-*
tus, abscedunt, nec debitam reuerentiam rependunt illis, ana-
thema sint.

Quartò, *b* Basil. negat filios esse recipiendos ad pro-
fessionem monasticam, nisi offeratur à parentibus. Pro-
batur tamen nostra propositio, Primò ex scriptura Gen.
12. *c* *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo*

n c. ult. imo.

o can. 13.

p can. 4.

q can. 26.

r 1. ep. 48.

s ut Can. Ad
nostram &c.

Significatum, e-
xtra de regulari.
Conc. Triburen-
can. 24. permit-
tit professionem
ante 12.

t cap. 24.

u fraternitas
tua nisi sexa-
genariam vir-
ginem, cuius
ætates hoc, atq.
mores exege-
rint, velari per-
mittat.

a can. 16.

b in qq. fusc. ex-
plic. q. 15.

c v. 1.

Patris tui, d Deut. 33. Qui dixerunt patri suo & matri sue: d v. 9.
 Nescio vos, e & c. Psal. 44. f Obliviscere populum tuum, & e Hi custodie-
 domum patris tui. Et concupiscet Rex decorem tuum. Mar. 10. runt eloquiū
 g Qui amat patrem vel matrem plusquā me, non est me dignus tuum, & pactū
 Secundo ex sacris canonib. h Concil. Tolet. Parentibus tuum seruaue-
 filios religioni tradere, non amplius, quā usque ad quartū de-
 cimum eorum etatis annum, licentia poterit esse: postea vero, f v. 12. & 13.
 an cum voluntate parentum, an sue deuotionis sit solitariū vo- g versu 37.
 tum, erit filiis licitum, religionis assumere cultum. Conc. Tri- i q. anu. marit. p. n.
 bur. i can. 24. Item. k c. Cū virum, loquens de puella nu- p. r. g. de uirg. p. n.
 bili: Tunc quia liberum habet arbitrium in electione propositi, h can. ultimo.
 parentum sequi non cogitur voluntatem. i habetur 20. q.

Tertio, ex PP. Chrysost. l Cum spiritualia impediunt pa- 2. can. pue lla.
 rentes, nec agnoscendi quidem sunt. m Hieron. Si quis te cor- k de regularib.
 rripit quod sis Christiana, quod sis virgo, non cures quod matrē l homil. 84. in
 deserueris, ut in monasterio inter virgines viueres: talis detra- Ioannem.
 ctio, laus tua est. n August. Sed quid dicit (scilicet mater) aut m ep. de suspe-
 quid allegat? forte decem illos menses, quibus viscera eius onera- cto contubernio.
 vasti, & dolores parturitionis, ac labores educationis? hoc hoc n q. 38.
 interfice verbo salutare, hoc perde matris, ut in vitam eternā
 inuenias eam. Gregor. homil. 37. in Euangel. o Bernard.
 Sola causa qua non licet obedire parētibus, Deus est. Ipse enim o epist. 3.
 dicit: Qui amat patrem, aut matrem, & c.

Quarto, rationibus, i. Cui licet maritum eligere, cur non li- p lib. de virgini.
 cet Deum præferre? P inquit Ambr. At licet filiis contrahe- q de conuersio-
 re matrimonium parentibus inuitis. Ergo, & inuitis ingre- no coniugatorū.
 dredi monasterium. 2. licet viro, inuita vxore, ingredi re-
 ligionem ante consummatum matrimonium q c. Verū.
 & cap. ex Publico. Ergo & inuito patre. 3. quilibet inge-
 nuus post annos pubertatis est sui iuris, in iis quæ ad
 personam, & statum suum pertinent. Quidni ergo tunc
 poterit uti suo iure? 4. magis est obedire Deo quā
 hominibus. Deus autem consulit perfectam vitam.

Ad 1. deberi parentibus duo à filiis obedientiam, & r Actōr. 5. v. 29.
 honorem, videlicet temporalia subsidia: primum debet f Ephes. 6. v. 1.
 exhiberi in Domino, ut loquitur f Paulus, & proinde nō
 obligat, cum pietatem impedit: secundum, cum sit affir-
 matiuum, non obligat nisi in casu necessitatis.

Ad 2. negatur conseq. nam neque vxor, neque seruus
 habent potestatem corporis sui, sed coniux & Dominus

DE MONACHIS,

* Luc. 1. v. 26.

filius autē est hac in re sui iuris, si peruenerit ad pubertatis annos.

Ad 3. loqui Concil. in illos qui Euangelij prætextu: *Si quis venit ad me, & non odit patrem, &c. parentes, uxores, & liberos, etsi indigerent maximè, deserebant.*

Ad 4. loqui Basil. de filiis in minori ætate: *Eos (inquit) qui sub parentibus sunt, cum ab illis ipsis adducuntur, coram multis testibus suscipimus.*

Licere coniugatis ex consensu vouere continentiam.

CAP. XXXVII.

Egant a hæretici, Primò, quia Paulus loquens de coniugatis: *b Nolite (inquit) fraudare inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterum reuertimini in idipsum.*

Secundò, Quod Deus coniunxit homo non separet. Matth. 19. Affirmant Catholici Primò, ex ipsomet loco Pauli. Nā cum subiungit. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium, non potest referri ad illud: nolite fraudari inuicem: ibi enim imperium est non indulgentia: neque ad illud, *Nisi ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.* Nam hoc indulgentia non indiget. Id enim dicitur indulgeri, quod non libenter conceditur, libenter autem concedebat Paulus abstinētiā a coniugio, cum dicat: *d Cupio omnes esse sicut meipsum. Igitur referri debet a illud Fierum reuertimini in idipsum.* Ergo qui perpetuò continerent ex consensu, rem gratam Paulo facerent. At illi non poterat esse res grata nisi licita. Igitur &c.

Secundò ex PP. e Basilio, *Eos (inquit) qui in coniugio matrimonij ad talem vitam accedunt, percutiari oportet, an ex consensu hoc faciant, &c.* August. *f Quod Deo pari consensu ambo voueratis, perseveranter vsque in finem reddere ambo debuistis: a quo proposito si lapsus est ille, tu saltem constantissime perseuera.* g Gregor. *Si verò utrisque conveniat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accusare, quando certum est, quod omnipotens Deus, qui minora concessit,*

a Petrus Mar-
tyr in 1. Corinth.
7. Centuriast.
centur. 4. ca. 10.

col. 1304.

b 1. Corint. 7. v.

c 1. Corint. 7. v.

d 1. Corint. 7. v.

e 1. Corint. 7. v.

f 1. Corint. 7. v.

g 1. Corint. 7. v.

h 1. Corint. 7. v.

i 1. Corint. 7. v.

k 1. Corint. 7. v.

l 1. Corint. 7. v.

m 1. Corint. 7. v.

n 1. Corint. 7. v.

o 1. Corint. 7. v.

p 1. Corint. 7. v.

q 1. Corint. 7. v.

r 1. Corint. 7. v.

s 1. Corint. 7. v.

t 1. Corint. 7. v.

u 1. Corint. 7. v.

v 1. Corint. 7. v.

w 1. Corint. 7. v.

x 1. Corint. 7. v.

y 1. Corint. 7. v.

z 1. Corint. 7. v.

maiora non prohibuit? Theodoret. 4. Histor. *b* 13. *h* Quo laudat Hilarius Arelatens. epistol. *i* ad Augustinum, quæ *Pelagium* Laopreponitur libris de prædestinatione. *dicentem* Episc.

Tertiò, exemplis, Mariæ, & Ioseph, qui veri coniuges fuerunt *k* Mathæi. 1. Ammonis *l* & vxoris eius: *prima die* nuptiali, *m* & Tharasiæ: Maturiani, *n* & Maximæ: *ptiarum* conti-
Eduardi Angliæ *o* regis, & eius vxoris: Henrici *p* 1. *nentiam cum* Imperatoris, & Kunegundis: Vrcæoli Ducis *q* Vene-
torum & vxoris, sanctæ *r* Catharinæ Suecæ, & mari- *i* Qua ait fra-
ti eius: Boleslai *s* pudici regis Poloniæ, & [Kunegun- *trem suum vo-*
dis.] Alphonfi. *t* 2. Regis Castellæ & vxoris. Qui nus- *visse continen-*
quam reprehensi fuerunt duntaxat ab Ecclesia, imò *tiam perpetuam,*
multi eorum claruerunt miraculis, vt Alphonfus, san- *cum vxore.*
cta Catharina, Vrcæolus, &c. *k* v. 20.

Quartò, ratione. Nam tota causa cur non liceat *l* Apud Palla-
coniugi vouere continentiam, est quod non habeat *dium, cap. 8.*
potestatem corporis sui, sed alter coniux. at hæc causa *m* Apud Aug
cessat, cum ex consensu fit votum. *ep. 32.*

Ad. 1. patet respons. ex 1. nostro argumento. Ad. 2. *n* Apud Visto-
Resp. non solui etiam matrimonium per continentie *rem. 1. libro*
votum teste August. *persecut. V. can-*
dalicæ.

o Apud Surium tom. 1. p. Sed secundi Regis apud Krantzium. 3. cap. 32. sue
Saxonie q. apud Volaterranum lib. 4. *t* Apud eund. lib. 22. *f* Apud Ioan-
nem Janitium. *t* Apud Volaterr. lib. 2.

*Per vota solemnia solui matrimonium, ratum
sed non consummatum.*

CAP. XXXVIII.

2 Centur. 1. lib.
2. ca. 12. col. 637.
Kemnit. contra
sess. 24. Trident.

HAc de re sunt duo errores Primus *a* Magdebur-
gensium, qui contendunt matrimonium nullo *b* De conuers.
modo solui posse siue cõsummatum sit, siue non. Con-
tra. *coniug. c. 27.*
q. 2. can. Despo-

Primò, definitur cap. ex *b* publico, matrimonium ra-
satam.

DE MONACHIS.

c. Sess. 24. can. 6

rum solui per monasticam professionem, non autem consummatum. Et Concil. Trident. *e si quis dixerit matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem religionis professionem alterius coniugum, non dirimi: anathema sit.*

d. Apud Epiph.
heres. 78. &
Ambros. lib. 2.
de Virginit.
e. Apud Metaphrastem.
f. Apud Gregor.
Turonens.

Secundò, exemplis sanctæ d' Techlæ. e Alexii, Cæcilie, f' Leobardi, qui ante matrimonium consummatum, sed ratum, perpetuam castitatem professi sunt.

Tertiò, ratio docet licitum esse transire de statu minus perfecto, vt est coniugium, ad perfectiorem, vt est Religio, si id fieri queat sine vllius detrimento. At ante consummatum matrimonium, ita res se habet. Omne namque detrimentum quod oriri potest ex matrimonii solutione, est, vel ob prolem, quæ non tam benè educari poterit, vel quòd nequeat alteri nubere mulier, & quamuis posset, non tamen æquè benè cum non sit amplius virgo. At in matrimonio soluto ante consummationem neque est proles, neque minus æquè benè poterit alteri nubere mulier.

g. Extrinsec.
Antiqua con-
certa. de voto.
h. 1. Corinth. 7. v.
39.

Dices pari ratione dirimetur matrimonium non consummatum ob sacrum ordinem, maximè ob Episcopatum. Cuius contrarium definiuit Ioan. g. 12. Resp. non esse similem rationem. Nam coniugium repugnat per se professioni monasticæ, non autem ordini sacro, vel Episcopatu: sed tantum, ex decreto Ecclesiæ.

Quartò, in matrimonio duplex inuenitur vinculum, vnum spirituale, quod ex solo consensu nascitur, alterum carnale, quod ex copula oritur. Istud per mortem corporalem h' dirimitur. Igitur & illud per civilem. qualis est monastica professio: qua quis opibus, & propriæ voluntati renunciat.

Obiicitur primò Math. 19. & 1. Corinth. 7. matrimonium insolubile dicitur. Hic autem includitur, & ratum tantum. 1. quia ratum est verè matrimonium, nec a consummato differt vlla essentiali differentia. 2. quia est verè sacramentum, significans Christi, & Ecclesiæ vnionem inseparabilem. 3. quia per ratum dat vir vxori potestatem corporis sui, & e contra. Ergo neuter potest inuito altero continentiam vouere.

Negatur minor. nam Deus non dixit: *Quod Deus*

coniunxit &c. nisi postquam dixerat: *i Et erunt duo in i Math. 19. v. 7.*
carne una. Ad 1. rationem: raturum, & consummatum, nō
 differre quidem essentiali differentia, neque ut res per-
 fecta, & operatio: alioquin pari ratione, antequam pre-
 sbyter exerceat ordines dici posset sacerdotium raturum,
 & non consummatum: sed ut imperfectum ab imperfe-
 cto, sicut homo mactus ab homine, cui nulla pars deest.
 Quod autem deest in matrimonio non consummato
 id solum facit matrimonium insolubile. Hoc enim sa-
 cramentum triplicem significationem habet. 1. coniunctionis
 Christi cū anima per gratiam. 2. cum Ecclesia per
 charitatem. 3. cum eadem per naturæ conformitatem.
 Prima sufficit ad constituendum sacramentum, &
 hanc habet matrimonium tantum raturum: sed quia so-
 lubilis est coniunctio Christi cum anima per gratiam:
 idēd & matrimonium raturum solubile, quia verō simul
 illas alias significationes habet consummatum, quæ
 rem insolubilem significant, ideo consummatum est
 insolubile. unde patet respons. ad. 2.

Ad. 3. non teneri coniugem reddere debitum cum
 detrimento boni sui spiritualis, quando id fit sine de-
 trimento alterius.

Secundus *k* error, est asserentium solui etiam matri-
 monium consummatum per ingressum Religionis. Pri-
 mō, quia Basil. in quæstionib. fusē explicatis videtur
 dicere, virum inuita vxore posse ad religionem transi-
 re. Secundō, id fecit Theon. *l* Abbas, qui postea mul-
 tis virtutibus, & miraculis claruit.

*k Ita Iustin. C.
 de Episcopis &
 clericis. l. final.*

*l Apud Cassianū
 col. 21. cap. 9.*

Contra, Primō, Quando scriptura pronunciat matri-
 monium insolubile, non loquitur de non consumma-
 to. *m* Ergo de consummato intelligi debet, vel de nul-
 lo. Secundō ex can. ex publico *supr.* Tertiō, ex P. P. Hie-
 rony. *n* reprehendit Cælantiam, quōd sine licentia vi-
 ri Continentiam vouisset. *o* August. docet eos, qui ita
 faciunt debere non obstante voto cogi ad reddendum
 debitum. Gregor. *p* reprehendit legem civilem quæ
 contrarium permittit: idem prohibent oct. synod. & Ni-
 colaus. *r*. ep. ad Carolum Regem ac decreta alia apud
 Gratian. 27. q. 2.

*m Vt probatū
 est.*

n Ep. 14.

o Ep. 45. & 199

p 9. ep. 39.

Ad. 1. resp. 1. fortasse loqui Basil. de matrimonio nō

DE MONACHIS,

consummato. 2. si de consummato: non velle, absolute
posse inuita parte coniugem transire ad religionem: sed
debere lachrymis & orationibus impetrare à Deo, vt
hac in re prouideat, & partem inclinet ad consensum.
Ad. 2. esse exemplum mirandum, non imitandum.

2 Centur. 4. & 5.

cap. 6. & 10.

Caluin. 4. Inst.

13. §. 16.

b V. 26.

i. d. v. r. d. i. g. u. y. i. r. i.

p. n. i. s. t. a. n. t.

c 10. v. 25.

d U. 24. cap. 10.

ad Hebr.

e Math. 4. v. 7.

in i. p. n. e. a. s. u. s. x. b.

e. u. r. t. i. o. n. e. s. u.

f Coloss. 2. v. ult.

g 4. Regum. 1.

h Nazianz. in

Apologia post-

quam ex fuga

rediisset, Chryso.

homil. 96. in

Math. Hiero.

partim ep. ad

Euseb. de Vir-

ginit. custod.

partim epist. ad

Paulinum de

institutione mo-

nachi, J. Flor. 2.

cap. 15. de officiis

diuinis.

i Centuria.

Centur. 1. lib. 1. c.

10. col. 357.

k Luc. 1. v. ult.

l Joann. 1.

De Eremitis.

CAP. XXXIX.

Agdeburg. a reprehendunt Eremitas, Pri-
mo quod quasi odio humani generis in
solitudines recesserint, contra illud Math.
b 24. *Ecce in deserto est, nolite exire.* Et Hebr.
c *Non deserentes collectionem.* Secundo, quod deseruerint
officia charitatis madata à Deo contra illud, *Adiuuemus*
d *nos inuicem:* nec enim Eleemosynam, aut visitationē
agrotorum exercere possunt.

Tertio, se exposuerunt multis periculis, & tentatio-
nibus contra illud: e *Non tentabis Dominum Deum tuum.*
Quarto, quod sui ipsius fuerint homicidæ, nimis ieiun-
niis, aliisque afflictionibus contra illud *Habeto f ho-*
norem corpori. Quinto, quod stulto labore se ipsos ve-
xauerint, vt Simeon stylites, qui in altissima columna
pluribus annis vixit.

At vitam Eremiticam esse sanctam, ac Deo gratam
probat. Primo exemplo Helix quem vehementer
laudat scriptura, qui g vt plurimum versabatur in Car-
melo monte, semper pilis induebatur, zona pellicea
præcinctus. Secundo exemplo Ioannis Baptistæ, quæ,
& Heliam dicunt h PP. fuisse Eremitarum principes.

Respondent. i. i Ioannem habitasse reuera cum
suis parentibus. Sed idèd dici habitasse in deserto, quia
domus parentum suorum erat, in montanis Iudææ, qui
locus vulgo dicebatur desertum.

Contra. i. k dicitur Ioannes latitasse in desertis vs-
que in diem ostensionis suæ ad Israel. Et petunt l ab
eo Iudæi quis esset. At si habitasset in domo paterna,

eum faciliè antea cognouissent filij Israël. 2. *m factum* in Luc. 3. v. 2.
 est verbum Domini super Joannem in deserto, & venit in
 omnem regionem Iordanis: (quam Mathæus desertum *ἡ*
 vocat) predicans Baptismum penitentiae. Id est venit de
 deserto in desertum. At nulla erat ratio quare Lucas, se-
 cundum desertum vocaret regionem, si æquè erat de-
 sertus locus, ac is vnde exiit Ioannes.

Respondent. 2. Ioannis vestem fuisse quidem ex
 pilis cameli, sed benè contextam, quali homines tunc
 ordinariè utebantur.

Contra. Quid o existis in desertum videre (inquit
 Christus) hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus ve-
 stiantur, in domibus regum sunt. Quomodo ergo Ioannes
 vestiebarur mollibus?

Respond. 3. cibum Ioan. non fuisse locustas, sed
 genus quoddam cancerorum prohibitorum in lege,
 quos propterea piscatores proiciebant, sed quibus li-
 bertate Euangel. vteretur Ioannes. Contra. 1. Græca

vox ἀκρίαι. nihil significare potest, nisi vel locustas, mi-
 nuta animantia, vel herbarum summitates. 2. p Venit
 Joannes non manducans panem neque bibens vinum id est

utens adeo tenui victu, vt nullo vti videbatur. At quo-
 modo id, si his canceris, optimis piscibus vesciebatur? 3. q Euseb. 9. de-
 quia Magdeburgenfib. duntaxat repugnant q PP. monstr. cap. 5.

Secundò probatur vita Eremitica ex y PP. Basilus Hierony. epist. 4.
 comparat illam martyrio s Nazianz. eam vocat cæle- ad Rusticum, 1
 stem vitam, t Christi partem, fructus passionum Christi, re- Bernar. serm. de
 ligionis Christianæ columen, populi decus, mundi fundamen- Ioan. Baptist.
 tum, cum cælestibus pulchritudinib. elegantiam propemodum r Ep. ad Chilonē.
 certantē. Chryl. u Si quis nunc (inquit) ad Aegypti veniat so- f Apolog. pro su-
 litudinem, paradiso prorsus omnem illam. Eremitum videbit di- g. sua.

gniozem, & innumeros Angelorum choros in corporibus sul- t Ep. ad Helle-
 gere mortalibus x Hierony. O desertum, Christi floribus nium.

vernans, ô solitudo, in qua illi nascuntur lapides, de quibus in u Homil. 8. in
 Apocal. ciuitas magni regis exstruitur, ô Eremitus familiaris Math.

Deo gaudens! y Augu. Nil de iis, qui secretissimi penitus ab x Ep. i. ad He-
 omni hominū conspectu, pane solo, & aqua contēti desertissimas liodorum.

terras incolunt, perfructes colloquio Dei, cui puris mētibus in- y Lib. i. de mo-
 baserūt. z Iust. Solitaria vita, atq. in ea contēptatio res planè rib, Eccles. 33.

sacra est, & quæ suapte natura animas ad Deum adducat. z Nouell. 133.

ἡ ἐν τῷ ἁγίῳ ὁ Ἰωάννης
 Ἰωάννης τῷ τῷ κα-
 χαίει ἡ ἐν τῷ
 ἱερῶν. 3. ὁ καὶ
 εἰς πᾶσαν τὴν πε-
 ρὴν τοῦ ἱερῶν
 κηρύσσει τὸν βαπτισμὸν
 τῆς μετανοίας.
 n Cap 3. v. 1.
 o Math. II. v. 8.
 τῷ Ἰωάννῃ τῷ ἱερῶν [ἐν]
 τῷ ἱερῶν] ἐν τῷ
 ποτὶ ἐν ὑψηλοῖς
 ἱερῶν ἡμεῖς μὲν
 τῶν, ἡ δὲ εἰς τὰ ὑψη-
 λὰ πορεύμεθα, ἐν τῷ
 ἱερῶν τῷ βαπτισμῶν
 ἡ δὲ.

p Luc. 7. v. 33.

ad Rusticum, 1

Bernar. serm. de

Ioan. Baptist.

Ep. ad Chilonē.

f Apolog. pro su-

g. sua.

t Ep. ad Helle-

nium.

u Homil. 8. in

Math.

x Ep. i. ad He-

liodorum.

y Lib. i. de mo-

rib, Eccles. 33.

z Nouell. 133.

DE MONACHIS,

Tertiò, ex effectu, nam veteres eremitæ magna ex parte in viros perfectissimos, & miraculis clarissimos euaserunt, vt testantur *a* scriptores vitarum eorum?

a Athanas. Hic.

Palladius. item

Cassian. in collat.

Theodor. in bi-

storia Religiosa

Enagius 1. c. 21.

4. c. 7. & c.

b Hieron. ep. ad

Rusticum Aug.

sup. 3. ca. Benedi-

ctus in Regula

cap. 1.

c Luc. 10. v. ult.

d Luc. 5. v. 16.

e vt Tobie 12. v.

9. Matth. 17. v.

21. Luc. 2. v. 37.

f exhortatione

Medicine.

g ieste Hieron.

2. in Iovinianũ.

Quartò, vita *b* eremitica est fastigiũ religiosæ vitæ si hæc ergo perfecta, & Deo grata, quanto magis illa.

Quintò, cõtẽplatio est optima pars *c* teste Chrysto.

Ad hanc autem optimum medium est solitudo, quæ

omnem strepitum rerum distrahentium animum pro-

cul areet. quare Dominus vt suo nos doceret exemplo,

cum orare vellet secedebat solus *d* in montes, & loca

deserta: medium etiã, optimũ ad eam est ieiunium

1. quia *e* vbique in scripturis iungitur orationi 2. quia

reddit puriorem animam: nam teste *f* Galeno, animæ

voluptatib. deditæ, in multo demersæ sanguine, tan-

quam in lutò, nihil subtile cõtẽplari possunt. *g* Vn-

de sacerdotes Ægyptij vt vacarent cõtẽplationi sy-

derum, neque vxores habebant, neque vllum propin-

quum videbant, & cibo utebantur tenuissimo.

Sextò, gratissima est Deo victoria cupiditatum, &

patientiæ exercitatio, ac fructus dignos penitentia

ferre. Quæ omnia præstat austeritas solitaria vitæ.

Ad 1. negatur: nã Eremitæ secedunt in solitudinem

ob vitæ purioris, & perfectioris studium. Testimonium

verò ex Math. intelligitur ad literam de Antichristo,

mysticè de hæreticorum dogmatibus, qui Christum in-

uenire volunt in quibusdam sensibus scripturarum pla-

nè inuiis, & desertis. Testimon. ex 10. Hebræor. solũ

arguit eos qui ex odio, vel inuidia non conveniebant

in Ecclesiam, quia nimirum non haberent optatum sibi

locum, & idè conuenticula faciebant.

Ad 2. maxima præstare officia charitatis, per oratio-

nes suas quibus totam iuuant Ecclesiam: nec ad alia

tenentur, nisi se se offerret necessaria occasio.

Ad 3. exponere se periculo simpliciter non esse pecca-

tum: alioquin nauigare, vel militare nulli liceret: sed

temerè se exponere, conscium scilicet propriæ debili-

tatis.

Ad 4. negatur, cùm non obstantibus his afflictioni-

bus carnis, diutissimè vixerunt Eremitæ cum magna

utilitate spiritali, quod est sufficienter honorem cor-

pori habere : is enim solūm requirit vt corpori nō sub-
strahamus necessaria, & sine vtilitate, vel necessitate
non affligatur.

Ad quint. negatur: nec est nouum fieri quādam in-
stinctū spiritus Sancti, quæ hominibus stulta videntur,
vt nudum incedere per ciuitatem Isaia 20. cathena li-
gnea seipsum circūdare Hier. 28. comedere panem in
fimo bouino coctum, & per dies 390. dormire super la-
tus sinistrum, & per 40. super dextrum Ezech. 4. &c.
cuius generis est illud factum Simeonis stylitæ teste *h in Apologia,*
pro Simeone.
b Theodoret gratissimum enim fuisse Deo Simeonem
patet 1. ex miraculis 2. ex conuersione innumerabilium
hominum ad Christianismum 3. prædictione futuro-
rum.

*De antiquitate, & ratione tonsuræ
monachorum.*

C A P. XXXX.

Antiquitas habitus. *a* Dionys. *sa-* a 6. Eccl. Hier.
cerdos (inquit) signo crucis eum consi-
gnatum (scilicet monachum) tondet,
omnique veste detracta eum alia induit.
b Eusebius scribit, ex Egesippo, Ia- b 2. *hisor.* 22. in
cobum fratrem Domini nusquam *Ruff.* 21.
vsūm lanea veste, sed syndone linea. *c* *lib. de Virgin.*
e Athanas. monet sanctimoniam vt fulcam gerat *ante medium.*
vestem Basil. *d* Multa tractat de habitu monachi. *e* *d ep. 1. ad Gre-*
Chrysostomus ait monachos imitari habitu Heliam, & *gorium.*
Ioannem, *f* Palladius docet vsas sanctimoniales, suo *e homil. 69. in*
tempore, cucullis *g* Terrullian. meminit habitus Deo *Math.*
dicati quo utebantur sanctimoniales *b* Ambros. *si for-* f *cap. 41. hist.*
te (inquit) Christianus vir attentior sacrosanctæ religionis *g* *de uelendis*
vestem mutauerit, indignum facinus appellant. loquitur de *Virginib.*
Paulino, qui ex senatore factus fuerat monachus, & eo *h* 6. *ep. 36.*
multos gentilium senatorum offenderat *i* Hierony. *i* *Ep. 15.*

DE MONACHIS,

Tunicam (inquit) *fusciorem* induta se repente *Dominus* con-
 & 6. contra Fau- *secrauit* *h* August ait peccatum esse si vel sanctimo-
 stum. 9. nialis gerat ornamenta nuptiarum, vel nuptæ virgi-
 1 can. 12. num gerant vestes. Concil. 1 Gangrenf. circa an. 324.
 reprehendit monachos qui ob habitum superbiebant,
 & alios contemnebant Christianos *m* Carthagin. 4.
 distinguit habitum laicalem à religioso.

m can. 104.

n Diony. 6. Eccl.

Hierar.

o Basil. in qq.

fusè explic. q.

p Cass. 1. de inst.

cænobiorum.

q Cass. & Hier.

sup.

r ep. ad Gallos.

f lib. de Virgin.

t sup. cap. 41.

u ep. ad Sabinia

num.

x heres. 80.

y de opere Mo-

nachorum c. ult.

z ep. ad Aug.

a ep. 141.

b 2. de officiis

diuin. 4.

c 5. hystor. An-

glor. 22.

d can. 44.

e can. 40.

f in Authenticis

coll. 7. tit. 5. c. 2.

g 3.

h Beda. sup.

i Isidor. sup. &

Rabanus. 1. de

inst. Cleric. 3.

i Diony. sup.

Ratio habitus. mutatio vestis *n* significat mutatio-
 nem vitæ. certus & peculiaris habitus est 1. *o* ad desi-
 gnandam professionem vitæ 2. ad internoscendos ab
 aliis monachos deseruit. *p* Cucullus, significat simpli-
 citatem, & innocentiam infantilem, ad quam monachi
 redire cupiunt. Infantes enim dum adhuc in fasciis
 versantur, velis quibusdam, quasi cucullis reguntur.

q Vestis horrida, tum ad agendam pœnitentiam, dum
 ad contemptum est mundi.

Antiquitas Tonsuræ. Dionys. sup. *r* Anicetus iu-
 bet radi caput in modum spheræ *s* Athanas. *t* Pallad.

u Hierony restantur consueuisse sanctimoniales ton-
 deri. *x* Epiph. & *y* August. reprehendunt monachos,

qui more aliorum volebant tonderi *z* Hierony. &

a Aug. meminerunt tonsuræ sacerdotalis *b* Isidorus

dicat esse ab Apostolis tonsuram, & coronam clerico-

rum, & monachorum *c* Beda sanctum Petrus gestasse

primum coronam capillorum, toto reliquo capite de-

tonso, & ad eius imitationem omnes clericos, & mo-

nachos idem suscepisse. Concilium *d* Carthag. 4. pro-

hibet clericos alere comam, aut barbam *e* Tolet. 4.

clericos iubet toto capite detonso, solum circulum ca-

pillorum supra aures relinquere. *f* Iustinianus di-

stinguit tonsuram nouitiorum a tonsura professorum.

Ratio tonsuræ *g* 1. ad exprimendam imaginem spi-
 ritus coronæ Christi, in iis qui specialius Christum pa-

tientem imitari volunt *h* 2. ad significandum, debere
 clericos, & monachos omnia superflua, & præcipue vi-
 tiosas cupiditates amputare, ut sic maneat vertex, id est
 animus liber, & apertus diuinis contemplationibus, &
 illustrationibus, 3. ad significandam regalem dignitatem,
 quandoquidem seruire Deo regnare est. *i* 4. ut infi-
 nuetur, illa nudatione capitis, vita pura, & aperta, quanta

monachus exhibere debet s. in signū pœnitentiæ. Nam antiquitus pœnitentes non nisi tonsi recipiebantur. Ex quibus constat mentiri & centurias, dum aiunt habitum, & tonsuram monach. res supersticiosas esse, nec conformes scripturæ ac vsui purioris Ecclesiæ.

Obiicitur Primò, leuit. 19. *l. Non attondetis comam in rotundum.* Secundò, leuit. 21. *m. de sacerdotibus dicitur. Non radent caput, nec barbam.* idem prohibetur Ezech. 44. Tertiò Hieremias ridet *n. idolorum sacerdotes habentes caput & barbam rasam.* Quintò, *Docete* (inquit o Optatus.) *vbi vobis mandatum sit radere capita sacerdotibus, cum e contrario tot sint exempla proposita fieri non debere?*

Ad 1. resp. 1. monachos non tondere comam in rotundum, hoc enim non est scindere, sed ornare comam 2. Deum neque id reprehendere simpliciter, sed si fiat prauo animo, vt in cultum dæmonis, gentilium more.

Ad 3. non præcipi sacerdoti leuit 21. ne caput radat absolutè, sed ne in morte alicuius propinqui, in signum doloris: voluit enim Deus sacerdotes esse constantiores cæteris. Ezech. vers. 44. prohibetur tantum, ne viderentur sacerdotes Dei, similes sacerdotib. gentilium qui toto capite raso idolis sacrificabant. Nam alioquin p Ezechiel qui sacerdos erat, iubetur a Deo radi, & q Nazaræus completo tempore consecrationis suæ.

Ad 4. id non idè solū, quod haberent caput & barbam rasam: sed quia in honorem ligneorum Deorum, qui cultores remunerare nequirent.

Ad 5. rasuram reuera tunc non fuisse in vsu, sed tantum tonsuram, vnde Clem. r. Alexandr. *Pili tondendi sunt, non nouacula, sed tonsorū forcipibus:* quod adhuc vigerent sacerdotes Isidis, qui radabant caput. Cum autem iam cessauerit huiusmodi causa, rasura potuit merito introduci.

1 v. 27.

m v. 5.

n Baruch. ult.

v. 30.

o contra Parmenianum.

p Ezech. 5. v. 1.

q Num. 6. v. 18.

r Pedag. 11.

Licere Monachis manibus laborare.

CAP. XXXXI.

2 apud Epiph.

heres. 80.

b v. 15.

μὴ περισσῶς τῇ
 ψυχῇ ὑμῶν πρὸς
 τὴν γλῶσσαν ὑμῶν.

c v. 27.

d v. 34.

D negabant a Messaliani, & Fuchitæ, quod deberent monachi in Dei confidere providentia, & ex aliens vivere laboribus.

Primò, ex Mat. 6. b *Nolite solliciti esse animæ vestre dicentes, quid manducabimus.*

Secundò c Ioan. 6. *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam eternā.* Refelluntur, Primò, Actor

c [*Quāvis ar-* 20. d *Ad ea (inquit Paulus) quæ mihi opus erant, & his*
tifices omnes, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ. [*Quod nequit*
quorum opus & intelligi per laborem prædicationis, & orationis, nam
proximus finis, non rectè dixisset ministraverunt manus, sed potius
totus corporalis e ministraverunt mens aut lingua.]

est, dicantur la- Secundò, i. Corinth. 9. ait se operatum ob victum,
 borare manibus, cum ad id non teneretur. At ad Evangelij prædicatio-
 et si forte pedi- nem tenebatur.

bus etiam : ta- [Tertiò, Actor 18. v. 3. dicitur Paulus tunc exercuisse
 men, conciona- artem scenofactoriam, cum Aquila Pontico]. Ergo si
 tor facile dici nonobstante fiducia in Dei providentia, licuit Paulo
 non posset ita la- laborare manibus ad victum, quidni & monachis?

borare; tñ quia Ad 1. & 2. non prohiberi moderatam victus sollici-
 opus suum mo- tudinem, sed tantum immoderatam, & superfluum, quæ
 valiter est spiri- contingit 1. cum quis ponit in quærendo cibo suum
 tuale magis : tñ ultimum finem. Primū enim quærendum est regnū Dei,
 quia, fortasse, propterea dicitur : *Operamini cibum qui non perit* &c. 2.
 cui nullomodo cum quis vix credit sibi assuturum Deum, etiā si quod
 essent necessa- in se est faciat, propterea dicitur : *Nolite solliciti esse ani-*
 vie manus ad mæ &c. 3. cum quis adeò sollicitus est, ut de rebus cra-
 opus, non dice-

retur operari manibus, vix enim inuenies artifices quibus manus non
 requirantur ad opus. Deinde quidquid sit usus nusquam id obtinuit. certè
 cum distinguere volumus artifices a literatis illos vocamus manuoperarios
 quod Galli dicunt manouvriers.]

finis

stinis grauitè cogitet, quæ tempestatiuè crastina die examinarentur, cui obicitur illud: *Nolite solliciti esse de crastino.*

*Non teneri monachos ad laborem manuum
magis quam quosuis seculares.*

CAP. XXXXII.

Teneri affirmant *a* Guilielmus de sancto amore, *V*iclef. & *b* Caluin. Primò, Paulus *c* præcepit Christianis laborem manuum querere victum: vel ergo est verè præceptum, vel consilium: si prius obligat etiam monachos: si posterius ergo, qui consilia obseruant, cuius sunt monachi, & illud seruare tenentur.

Secundò, *d* August. docet Religiosos teneri ad implendum hoc Apostoli præceptum.

Tertiò, quia teste *e* Epiph. *f* Hierony. *g* Augu. *b* Cassian. omnia antiqua monasteria benè instituta secundum legem Apostoli, laborabant manibus.

Contraria tamen opinio est vera Primò, si ita operari est præceptum æquè obligat sæculares, ac Religiosos omnes quod nullus affirmat: si cōsiliū. Ergo solum obligat eos qui se ad id spōtè obligarūt, cuiusmodi non sunt iam communiter Religiosi. 1. vel id præceptū esset naturale vel positium. Si prius, vel absolutè obligat, & tunc non obligat singulos, sed tantum Rempub. in qua debent esse alij opifices, alij iudices &c. & hac in parte non competit religiosis laborare manibus, sed orare, psallere &c. vel obligat in certis casibus, hi autem sunt 1. si quis nihil habeat vnde viuatur, nec possit licitè habere nisi operando. 2. si quis non possit alteri providere de cibo, nisi operando. 3. si nequeant nisi operando vitari ocium vel tentationes. At hi casus non minus obligant sæculares, quam religiosos. Si posterius, ostendant vbinam illud sit positium præceptum.

a apud Vvald. 4.

doct. ar. 2. ca. 22.

b 4. Instit. 13. §.

10.

c Ephes. 4. v. 28.

1. Thess. 4. v. 11.

d libro de opere

Monach. c. 17.

e heres. 80.

f ep. 4. ad Rust.

g 1. de moribus

Ecc. 31.

h 2. ca. 3. & li. 3.

cap. 2. de Instit.

Cenobior.

DE MONACHIS,

Ad 1. resp. 1. Paulum scribere tantum ad seculares: ut patet, & maxime iuxta aduersarios, qui volut tunc temporis nullos fuisse monachos. 2. numquam precipere absolute, esse operandum, sed solum ad euitandum furtum, scandalum, vel otium.

Ad 2. August excipere a labore manuum, 1. qui Ecclesiastica ministeria exercent, quales sunt nunc mendicantes. 2. qui in seculo diuites, bona sua pauperibus dederunt: solum ergo eos qui in seculo vivebant ex officio & in religione sibi solis vacat, obligat, si operando non impediuntur a maiori bono, & non operando, perniciosè ociosi degant: si enim quis eorum vellet perpetuo orare, aut legere, & inueniat qui gratis taliter alat: quidni id poterit facere?

Ad 3. resp. non omnes antiquos monachos laborasse manibus: ut patet ex Sulpitio in vita Sancti Martini: qui vero laborabant, id ex constitutione regulae habebant 1. quia se non poterant aliter sustentare, nec enim habebant praedia, nec populo seruebant, ut honestè peterent alimenta nec elemosynae satisfecissent, ob magnum monachorum numerum. 2. quia huiusmodi monachi cum non essent clerici, excepto abbate, non erant aliter satis occupati.

Licitum esse Monachis viuere ex bonis patrimonialibus in communi.

CAP. XXXXIII.

Robatur Primò, ex usu Religiosorum tempore Apostolorum Actor. 4. Item Augustini tempore, qui ep. 109. ad fratres monachos. *Quae aliquid habebant (inquit) in saeculo, quando ingressi sunt monasterium, libenter velint illud esse commune* Benedi-

ain Placidivita

cti qui a Bona quae fuerant monachorum suorum non sinebat alio deriuari, quam ad sua monasteria. et inde multos Dei seruos alere possent b Bernardi qui ostenditur (inquit)

b ep. 1.

terra quæ cum illo & pro illo dicitur, data fuisse loquitur de c. In Authen-
monachis. Secundo ex legibus c. Iustiniani, quibus *titic coll. 1. cōst.*
statuitur bona eorum, qui monachi fiunt, eo ipso ad *5. §. illud quoq;*
monasteria pertinere. *& coll. 9. const.*

15. si quamulier.

*Licetum esse Monachis viuere ex rebus
sponte donatis.*

CAP. XXXXIIII.

Rimò, a Aug. per cedros psal. 103. intelli- *a in eund. psal.*
git homines potentes, & diuites: per passe- *conc. 3.*
res, religiosos: per nidificationes in cedris,
monasteria a diuitibus sæculi exstructa.

Secundò, b Hieron. laudat Paulam quod *b ep. 27.*
ex rebus suis quatuor ædificauerit & sustentarit mona-
steria. Et constat ex Ioan. c Diacono B. Gregorium *c lib. 1. c. 5. & 6.*
septem monasteria ex patrimonio suo erexisse, & præ- *vite Gregory.*
diis donasse. Multaque similia produci possent de Ca-
rolo magno, Carolo 4. Henrico 2. &c.

*a apud Antoni-
num p. 4. tit. 11.*

ca. 7. §. 5.

*b apud d. Thom.
opus. 19.*

*c apud Bonauët.
in Apologia pau-*

perum.

d apud Uvald.

4. arg. 2. doct.

e serm. 4.

f art. ult.

g teste Bonauët.

h ut refert. 102.

22. in Extravag.

Quia quorum-

dam de verborum

signific.

Licere Monachis ex mendicitate viuere.

CAP. XXXV.

ND negant a Guilielmus de sancto *a*
amore, b Desiderius Longobardus, *b*
c Giraldus de abbatis villa d Vviclef, *d*
Richardus e Episcop. Armacanus f *e*
Lutherus, Brentius confell. Vvitem- *f*
berg. cap. de votis Monast. Id appro- *g*
bant g Innocent. 3. h Honor. 3. Gregorius. 9. Inno- *h*
cent. 4. Alexand. 4. Nicolaus. 4. & i Concil. Lugdu- *i*
nense ac probatur. *22. in Extravag.*

significatione in. 6. i teste Nicolao 4. c. Exiit de Verborum signific.

DE MONACHIS,

k v. 23.

lv. 15.

m ebion vel
efion.

n v. 4.

o v. 5. 6. 7.

p v. 10.

q v. 9.

r v. 58.

Primò, quia Christus verè mendicus fuit 1. ex psal. 39.
^k Ego autem mendicus sum & pauper. psal. 108. ¹ Quia
persecutus est hominem inopem & mendicum. vtrobiq; enim
est vix m אבירן quæ habetur Deutero. 15. ⁿ Non erit
in te mendicus & vterque psalmus intelligitur de Chri-
sto: Nam de eo, priorè allegat Paulus o Hebræorum 10.
posteriorem Petrus Actor. P primo. 2. ex 2. Corinth. 8.
^q Propter vos egenus factus est *אנא עני* quod propriè
 mendicare significat 3. quia Dominus non habuit pos-
 sessiones neque proprias, neque communes, ^r Luc 9.
 non operabatur manibus vt constat, natus est in do-
 mo aliena, vixit in domibus, & rebus alienis, equitavit
 in iumento alieno, & sepultus in alieno sepulchro, quid
 est hoc nisi mendicum esse?

Respond. Armacanus Primò Christum non fuisse
 mendicum, sed pauperem non amore paupertatis, sed
 necessitate: quia scilicet Adamo succedebat in dominio
 originali, cui repugnabat habere proprium quia diuisio
 post peccatum introducta est: & mendicare, quod nulli
 tunc fuissent mendici, quia tamen post peccatum eo
 dominio vt nō poterat Christus, cum bona trāsissent
 in proprietatem diuersorum, propterea coactum fuisse
 necessitate egere.

Secundò, si mendicus fuit, id mirandum non imi-
 tandum, sicut quod sine cibo & potu ieiunarit 40. die-
 bus & noctibus.

Ad primum, sicut post peccatum communitas om-
 nium bonorum periit per diuisionem terrarum iustè in-
 troductam, sic & dominium commune, cumque ideò
 non fuissent egeni in statu innocentiae, quia omnia
 fuissent communia, ideò nunc sunt egeni, quia bona
 communia non sunt: Et quia sunt egeni, ideò & men-
 dici. Quia verò Christus facillè disciscere poterat si vo-
 luisse: ideò ergo fuit voluntarie pauper, & mendicus.

Ad 2. nos imitari posse Christum vbi non exigitur
 miraculum: ieiunare vt fecit, fieri non potest sine mira-
 culo: mendicare, fieri potest.

Secundò, Apostoli reliquerant omnia Math. 19. &
 dicitur eis ^f Matth. 10. Nolite possidere aurum, neque ar-
 gentum in zonis, nec duas tunicas &c. Non operabantur

f v. 9.

(excepto Paulo) manibus: ergo viuebant ex liberalitate eorum, quibus prædicabāt. Talis est autem mendicantium vita.

Resp. primò, hoc Math. 10. præceptum fuisse reuocatum à Domino 1. quia Luc. 22. ^t *Nunc (inquit) qui habet sacculum tollat, similiter & peram.* 2. quia extremo tempore habuit pecunias. t. v. 36. ἵνα ἔσται
λατ πρὸς ἀπὸ τοῦ
ἡμετέρου, ὃ ἀπὸ τοῦ

Secundò, id fuisse præceptum non consilium. Ergo non pertinet ad mēdicantes, qui se dicunt cōsilia sequi.

Tertiò, Apostoli, ex iustitia u petebant à populis victum. Mendici eo modo petere non possunt. u. Math. 10.
v. 10. & 1.

Ad primum Resp. 1. siue reuocauerit, siue non Christus, sufficere aliquando id instituisse: non enim potuit instituere aliquid, nisi licitum 2. nihil reuocasse præter id: *x In uiam gentium ne abieritis.* Ad 1. probationem, non iubere Dominum ut id fiat, sed solum monere ita fore perturbatos Apostolos tempore passionis suæ, ut similes sint, iis, qui nulli fidunt amico, & idè sibi ipsis prospiciunt: ad 2. y utramque vitam voluisse Dominum suo approbare exemplo, nimirum, & quæ nihil habet in particulari, & in communi, excepto vñ rerū donatarum, & quæ habet saltem in communi. Sed cū vnā instituit, alteram non destruxit. Corinth. 9. v. 7.
x Math. 10. v. 5.
y Ita Nicolaus.
4. in c. ex iis de
verbor. signif. in
sexto.

Ad 2. quidquid sit ratione populi: id tantum ratione prædicatorum fuisse consilium: nam Paulus ipse 2 docet se non vixisse ex sumptibus populi. z sup.

Ad 3. aliquid peti posse triplici modo 1. a ex legitima iustitia, qua quis ex lege, aut pacto vnus tenetur in rigore alteri aliquid soluere. 2. ex iustitia morali, qua sine lege, aut pacto vnus laborat pro alio, ita ut consurgat obligatio quædam compensandi laborem, quamuis nequeat cogi. 3. ex sola charitate. Primo modo, poterant Apostoli, ut pastores ordinarij, petere à fidelibus sumptus, non autem ab infidelibus nisi secūdo, vel 3. modo. Monachi ergo qui mittuntur à Papa ad prædicandum, & ministranda Sacramenta, poterant facere pactū cum Papa, vel populo de sumptibus accipiendis, & sic exegissent in primo genere: aut mitti & petere iuxta secundū: melius tamen visum est: si ex sola peterent Charitate. Tertiò genus vitæ mendicantium innumeris signis, &

prodigiis confirmatum est: ab eo tempore, conuersio
infidelium, confutatio hæreticorum, pietas Christiana,
& conseruatio Theologiæ maximè viguit.

C A P. XXXXVI.

Primum, mendicitas prohibetur diuino iure, Deuter. 15. *a Omnis indigens & mendicus non erit inter vos.*

Resp. his verbis non prohiberi mendicatem, cum in eodem capite sit: *b Non deerunt pauperes in terra tua &c.* & cōstet reuera fuisse mēdicos. *c Luc 16. & d 18.* Sed promittitur tanta rerum vbertas, vt nullus sit futurus mendicus: *e Sitamen* (inquit Deus ad populum Israël) *audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris vniuersa que iussit.* Quod cum sciret filios Israël non impleturos propterea etiam dixit: *Non deerunt pauperes &c.*

d v. 5.

e Dent.]

e Deut. 15. v. 5.

F lib. II. can. 25.

Secundum, prohibetur mendicitas iure humano C. *de mendicantib. validis*. Resp. loqui legem civilem de mendicis inertibus, vt ibidem habetur, id est otiose viuentibus, cum nullam afferant populo vtilitatem.

g v. 8.

h v. 26.

i v. 9.

Tertiū, scriptura detestatur mendicitatē. Prouerb. 30.
 § Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi &c. psal. h 36.
 Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem.
 psal. 108. † Nutantes transferantur filij eius, & mendicent.

Resp. 1. hæc intelligi de involuntaria paupertate, qua
multi ad turpia coguntur. 2. ad 1. testimon. 1. Sapientem
loqui in persona infirmorum qui nesciunt penuriã pa-
ti, & abundare 2. damnare mendicitatem solum, quæ ex-
posita periculo est 3. Religiosos reuera petere quod sa-
piens petit: nec enim volunt diuitias, ideo eas relinquūt
nec mendicitatem periculosam, qua moriantur fame,
sed solum victui necessaria, ad 2. respond. 1. * ita debe-
re construi: *Non vidi iustum &c. nec semen eius deuelictum,*
querens panem, id est dum quereretur necessaria sibi ad
victum. 2. verbum *מבקש* *mevakkesh querens* non signifi-
cate quomodo cūq; querere sed querere diligēter, & cū
anxietate: est enim verbū in Piel. nam alioquin 1. David
2. Elias, 3. Lazarus qui iusti erant, quæsierunt panem.

h ita Titelman-
nus in hunc p[er]sa!

1 1. Reg. 21. v. 3.

in 3. *Rez.* 17. v.

II.

Π *Luc.* 16. *v.* 21.

Quartum, opes moderatæ sunt necessariæ, vel saltem
vtilis ad vitam beatè ducendam. 1. Ecclesiastæ 7. *o* *Mel-*
lior est sapientia cum diuitiis. 2. Actor. 20. *P* *Beatius est dare,*
quam accipere. 3. ex 1. Ethicor. 8. quo vult Aristoteles eas
esse necessarias ad fœlicitatem.

Resp. opes & egestatem habere sua incommoda, & cõ-
moda, profunt opes quia materiam liberalitatis suppetũt
& liberant à sollicitudine quærẽdi victum: obsunt quia
afferunt sollicitudinem grauissimam, & ardens superbi-
endi incentiuum. Prodest paupertas quia patientiæ ma-
teriam præbet: obest, quòd afferat curam victum quæ-
rendi. Omnibus tamen consideratis, paupertas maius
bonum, & minus malum, quàm diuitiæ, affert: propte-
rea eam consuluit Christus.

Ad 1. probat, non velle sapientem dicere, meliorẽ esse sa-
pientiam cum diuitiis, quam sine diuitiis. Nam in He-
bræo non habetur melior, sed טובה חכמה ונחלה
tôuah Chôcmah quim-nachalah: bona sapientia cum diuitiis,
siue, cum hereditate. & proinde sequeretur, esse malam
sine diuitiis: sed meliorem esse sapientiam iunctam di-
uitiis, quam diuitias sine illa. Ad 2. cæteris paribus, bea-
tius esse dare simul omnia pro Christo, quam partem:
deinde accipere temporalia, vt possis commodius dare
spiritualia quam nihil accipiendo impediri à spirituali-
bus. Ad 3. ref. 1. loqui Aristot. de humana fœlicitate, nõ
de Christiana, quæ terrenis haud indiget opibus. 2. loqui
ratione hominis politici, non eiusqui solum sibi viuere ve-
lit. Quintum, redigere se ad extremam inopiam est vi-
tium. Nam virtus in medio consistit, vitia in extremis.
Sed dare aliquid est medium, nihil dare extremum.

Negatur propol. si id fiat sine detrimento sui, aut alieno.
Ad rationem, actus perfectos virtutum non habere vi-
tiosa extrema, sed actus minus perfectos. Ante votũ er-
go dare omnia modo requisito est actus liberalitatis
perfectus, cui opponuntur aliquid, & nihil dare.

Sextum; ¶ *Si voluntas promissa est* (inquit Paul.) *secundũ id*
quod habet accepta est, non secundum id quod non habet.

Resp. loqui de hominibus sæcularibus vxoratis, quibus
reuera dare omnia est vitium, cum sit in detrimentum
vxorum, & liberorum, quos alere debent.

q 2. Cor. 8. v. 12.
ἐὰν δὲ ἡ προσηυμένη
προκαταλήξῃ καὶ
ἐὰν ἔχῃ πλεονεξίαν
προσδοκῶντος ὡς καὶ
ἐν ἡμῖν.

DE MONACHIS,

Septimum, qui se sponte ad mendicitatem redigit. 1. exponit se periculo fame moriendi. 2. tentat Deum cum sibi auferat media ad sustentandam vitam. 3. non potest dicere *Panem nostrum quotidianum, &c.* nam responderi potest, quid petis panem, cum tibi datum sit, & tu abieceris? Ad 1. religiosos suam ponere spem in Christo, qui promissit nusquam eis se defuturum, ut experientia ipsa comprobavit: quod non est se exponere huiusmodi periculo. Ad 2. negatur, nam media ordinaria ad vitam sustentandam sunt cibus, & potus siue proprius, siue donatus. Ille ergo solum reiecit media ad vitam, qui comedere non vult, aut panem accipere, nisi per miraculum. Ad 3. religiosos non abiecit bona propria nisi instinctu & monitione Christi: merito ergo ab illo petere posse panem quotidianum: sicut si consilio Regis aliquis ciuis relinqueret omnia ut sequeretur regem, merito prae aliis posset victum à rege petere.

1. *LUC. 14. v. 13.*

Octauum, Religiosi mendicantes iniuriam faciunt veris pauperibus. 1. quia Dominus 1. monet vocandos ad prandium, non quoscumque pauperes, sed pauperes debiles, claudos, &c. 2. quia eleemosyna semper magis indigenti danda est: cuiusmodi sæpè non sunt religiosi, & tamen illis datur.

1. *ACT. 24. v. 17.*

Negatur propof. Ad 1. probationem Dominum loqui de quibuscumque pauperibus: hæc enim: *voca pauperes, debiles, claudos* sunt legenda cum distinctione ac si dixisset *voca pauperes, & debiles, &c.* 1. quia 5. Paulus dicit se attulisse eleemosynam pauperibus Christianis in Hierus. quos non est verisimile omnes fuisse debiles, cæcos &c.

2. *LUC. 14. v. 14.*

2. Quia Dominus 1. ait vocandos qui non habent retribuere, id est nequeunt retribuire: quod spectat ad quoscumque pauperes. Ad secundam in tribus casibus dandam esse eleemosynam magis religioso minus indigenti, quam non religioso magis indigenti. 1. si religiosus omnia sua pauperibus dederit: debetur enim illi victus ex bonis pauperum, etiam aliquo modo ex iustitia. 2. si laboret in ministracione verbi Dei, aut sacramentorum, pro populo: 3. *Dignus est enim operarius mercede sua.* 3. ratione perfectionis monast. Danda est enim semper eleemosyna meliori: quia verò, nō possumus de interioribus iudicare, danda erit proficenti maiorem perfectionem.

11 *Matth. 10. v. 10.*
*ἀφ' οὗ οὐδεὶς ἑστὶν ἵνα
 ἔσται αὐτοῖς ἰσχυρὸς*

LIBER TER- TIVS DE LAICIS.

DE POLITICA POTESTATE.

An sit bona, & Christianis licita.

CAP. I. & II.

Distinctum a est de duobus Ecclesiæ membris a Cap. I.
id est Clericis & Monachis, superest agere de tertio, id est de sæcularibus, & simul de membris ab Ecclesia præcisis, id est hæreticis. Et primò de ipsa politica potestate. Secundò de officio eius in rebus politicis. Tertiò de officio eius in causa religionis.

b Trinitarii, & Anabaptistæ nostri temporis magistratum inter Christianos tollendum putant. b Cap. II.

Primò, ex Math. 17. c *Reges gentium à quibus accipiunt tributa, &c.* d *Ergo liberi sunt filij.* Secundò, Lucæ 22. e *Reges gentium dominantur eorum, non sic inter vos.* Tertiò, Rom. 13. f *Nemini quidquam debeat.* Quartò, 1. Corinth. 8 *Nolite fieri serui hominum.* Quintò, Ephes. 4. h *Unus Dominus.* Sextò, quia Principes plerique Reipubl. obsunt ut patet de Cain, Nembroth, Pharaone, &c.

Septimò, Magistratus fuit Iudæis permissus, ob imperfectionem, quod cum pueri essent, regi deberent. At nos sumus perfecti, & vnctio nos de omnibus docet. c v. 25.
d v. 26.
e v. 25.
f v. 8. μηδενί μὴ
δουλοῦμεν ἄλλῳ
πλὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν
ἵνα μὴ
ἐν ἑαυτοῖς δι-
ligatis.
g 7. v. 23.
h v. 5.

DE LAICIS,

Octauò, hæc potestas non est à Deo, sed tyrannide introducta. Quis enim constituit regem Nembroth, Ninum, Nabuchodonosor?

Nonò, Deus creauit hominem liberum: non enim dixit: *Dominamini hominibus*, sed *i piscibus maris, &c.* Per peccatum autè introducta est subiectio politica, i. quia mulier est subiecta viro politica tantum potestate. At post peccatum, & non ante, dictum est ei: *Sub viri potestate eris.* 2. qui primus inchoauit regnum politicum fuit Cain, vt ex Genes. 4. 1 Aug. m deducit. At per Christum à peccato liberati sumus.

Decimò, ex n Aug. *Rationalem (inquit) factum noluit Deus nisi Irrationalibus dominari, non hominem homini.* Et o Gregor. *Omnes gentes natura æquales genuit* P &c.

Afferitur Politicus Magistratus ex Scripturis,

CAP. III.

Primò, Exodi 22. 9 & Psal. 81. Iudices populi vocantur Dii. Quia s Deuter. 1. & 2. t Paralip. 19. iudicia Dei exercent.

Secundò, u Deuter. 17. describit Moses Regi futuro leges. Tertiò, in libris Iudicum, & regum passim habemus Deum excitasse in Israel Principes.

Quattò, Prouerb 8. x *Per me reges regnant.* Respond. id ob imperfectionem fuisse permissum Iudæis, soluitur y infra.

Quintò, Prophetæ prædixerunt omnes reges terræ seruituros Christo. Psal. 71. z Isaia 60. a & 49. b Quod nequit fieri, nisi in Ecclesia sint reges.

Sextò, Paulus ait c Principibus secularibus tributum esse reddendum, d pro eis orandum, eis debere e populum Christianum esse subditum, &c. At si Christianis licet subesse Regi Ethnico, vt etiam fatentur aduersarij, cur non potius Regi Christiano parere? Si licet Chri-

i Genes. 1. v. 26.

k Genes. 3. v. 16.

l v. 17.

m 15. Ciuit. 1.

n 19. Ciuit. 15.

o 21. Moral. ca.

ii.

p sed variante
meritorum or-
dine alios aliis
dispensatio oc-
cultata postponit.
Ipsa autem di-
uersitas, quæ na-
ta est ex vitio
recte est diuinis
iudiciis ordinata.

q v. 28.

r v. 6.

s v. 17.

t v. 6.

u à v. 15. ad finē.

x v. 15.

y cap. 5. ad 7.

z v. 11.

a v. 10.

b v. 21.

c Rom. 13. v. 7.

d 1. Tim. 2. v. 2.

e ad Titum 3. v. 1.

stiano subesse, cur non præesse? cùm subesse videatur *f lib. 4. de sum. Pont. à cap. 15.*
magis contra libertatem Euangelicam.

Septimò, si Christianæ libertati repugnaret subiectio, *g. Mat. 22. v. 21.*
vel præfectura ciuilis, magis Ecclesiastica repugnaret, *h Rom. 13. v. 17.*
quia Christiana libertas magis pertinet ad Christianum, *i lib. 1. de Rom. Pont. c. 9. ad 1.*
vt ciuis est Ecclesiæ, quam vt ciuis mundi. At Ecclesia- *k lib. 4. de Rom. Pont. c. 17. ad 8.*
stica non repugnat, vt *f* probatum est. Ergo neque Poli- *l vt annotat Au- gustin. lib. 8. de Gen. cap. 11. hinc*
tica. Ad 1. aduersar. Christum de seipso tantùm ibi lo- *q*
qui, cùm ipsemet dixerit Reddendum esse *8* censum *l* vt annotat Au- *gustin. lib. 8. de Gen. cap. 11. hinc*
4. responsio supra. Ad 3. velle Paulum maturè esse debi- *c*
ta reddenda, præcedit enim: *Reddite omnibus tributa, &c. Septuag. nomen*
Et quia solius amoris debitum nusquam ita reddi po- *יְהוָה reddide-*
test, quin semper teneamur amare. Ideo dixit: *runt ubique per*
quidquam debeatis nisi vt inuicem diligatis. *uò ubi quare Ter-*

Ad quintum, ibi nomen Domini propriè accipi, scili- *tulliano teste c.*
cet *l* pro eo qui ad libitum vti potest re cuius est domi- *34. Apolog. nus-*
nus, eam augendo, minuendo, anihilâdo, &c. & qui nulli *quam passus est*
seruiat, id est *m* nulla re indigeat, quod soli cõpetit Deo. *Augustus se Do-*
minum vocari

Idem asseritur exemplis Sanctorum.

C A P. IIII.

IN lege naturæ Melchisedech rex Salé & Ioseph Præ- *Domino & Do-*
fectus Ægypti fuit. In lege scripta Moses, & Iosue *mine feliciter.*
duces: Dauid, Ezechias, Iosaphat, Iosias, Reges. &c. In *m hinc Dauid*
lege gratiæ Regulus qui crediderat in Christum, Ioã. 4. *Tsa'. 15. v. 1.*
n Non propterea renunciauit principatui. Nec Procon- *Dixi Domino*
sul Actor. 13. *o* conuersus à Paulo: Nec Philippus, & Cõ- *Deus, siue vt in*
stantinus Imperatores ad Ecclesiam admissi. Iouinianus *Hebr. אֲדֹנָי*
Gratianus, Theodosius vterque, Carolus Magnus, Lu- *Adonai, Domi-*
douicus pius & inter fideles imperium gesserunt, & o- *nus meus es tu,*
mnes optimi viri. *quoniam bonorū*

Ad 6. negatur *1.* nam sicut fuerunt quidam improbi *meorum non c-*
principes, sic fuerunt & boni, vt Adā, Noe, Abrahamā, Isaac *ges.*
Iacob, Moses, &c. *2.* quia malorum exempla principum, *n ad finem.*
non probant malum esse principatum. Sæpè nāque mali

DE LAICIS,

rebus bonis abutuntur. At bonorum exempla rectè demonstrant bonum principatum: nam homines boni, rebus non vtuntur malis.

Asseritur idem ex fine principatus.

CAP. V.

Homo naturaliter est animal sociale, siue civile. 1. politic. 2. nam sibi solus sufficere non potest naturaliter, vel ad exercendas plurimas virtutes, vt iustitiam &c. vel hostibus resistendum. Eremitæ siquidem non nisi gratiæ Dei auxilio supernaturali, solitariam vitam ritè coluerunt. At impossibile est multitudinem diu consistere, nisi quis eam contineat, & regat. 1. Proverb. 11. *a ubi non est gubernator, populus corrumpit.* 2. Spiritus sanctus rationem reddens malorum quæ narrantur iudicium vltimo, inter filios Israel ait: *b In diebus illis non erat Rex in Israël, sed unusquisque, quod bonum sibi videbatur, hoc faciebat.* 3. quia societas est multitudo ordinata. Ordo autem quid aliud est, quam series inferiorum, & superiorum?

Ad. 7. negatur. Nam principatus non est introductus à lege Moysi, sed ab ipsa natura, quæ non minus ius suum inter Christianos, quam Iudæos habet.

a v. 14.

b *Judicium* 21.
v. 15.

Idem prob. rationibus ab efficiente.

CAP. VI.

Primario, Politica potestas, saltem a *Idest Deus* in vniuersum considerata, est a *generaliter cō-* mediata à Deo vt probat Aug. 4. & *stituit naturali* 5. Ciuit. Indita est enim cum ipsa na- *iure vt esset in-* tura. Nam velint, nolint homines, *ter homines re-* debent ab aliquo regi, ni perire ma- *gimē : quamuis* lint : quod aduersatur inclinationi *non præscripse-* naturæ. At quod à Deo per ius naturale, nequit non *rit cuiusnam* esse bonum, & ad Christianos spectare. *speciei: sed hanc*

Secundò, scriptura docet, à Deo Imperia confer- *determinationē* rib Prouerb. 8. & Daniel c 2. & 4. d Ergo siue imme- *nobis reliquerit* diatè siue mediata sit principatus à Deo non erit nisi à *deducendam ex* bono principio, & proinde licitum. Nec enim scri- *principiis natu-* ptura vsquam attribuit Deo, quod per se malum *re.* est. *b v. 15. & 16.*

Ad octauum. 1. non probare nisi de regia potesta- *c v. 37.* te: nos agimus de quacumque in vniuersum. 2. re- *d v. 14. & 29.* gna sæpè non esse à Deo ex parte cupiditatis inuaden- tum, esse tamen ex parte Diuinæ prouidentix, quæ aliorum prauitate vtitur ad bonum aliquod. 3. etsi pri- mi reges concedantur inuasores, tamen successu tem- poris fiunt, vel eius posterì, legitimi principes. Alio- quin vix vnus, aut alter nunc inueniretur Monarcha, legitimus possessor. Iulius Cæsar inuaderat patriam, & tamen e iussit Christus reddi tributum Tyberio suc- cessori Iulij post Augustum. *c Math. 22. v. 21.*

Ex antiquitate.

CAP. VII.

a Homil. 34. in
2. ad Corinth.

IN statu Innocentiæ viguisset politicus principatus. 1. quia tunc etiam fuisset homo sociale animal. 2. vnum tantum fecit hominem Deus vt ostenderet, inquit a Chrysost. præfecturam naturalem inter homines. 3. tunc fuisset sexus disparitas, & generatio: inde disparitas ætatum, corporum, & complexionum, simul disparitas actuum ac liberi arbitrii, & hinc disparitas sapientiæ, atque probitatis. At in illa disparitate quidam ordo fuisset. Ordo verò requirit vt mulier a viro, minus sapiens a sapientiori, bonus a meliori regatur. 4. Inter Angelos præfectura ab initio fuit, quidni inter homines?

Ad 1. partē maioris noni arg. resp. creatum hominem liberum a subiectione despotica, qua subiectus operatur propter alium, non autem a politica, qua subiectus operatur propter se. Ad probationem intelligi, de subiectione despotica. Ad 2. partem, negatur. Ad probationem primam, esse mulierem viro subiectam post peccatum non quacumque politica subiectione, sed inuoluntaria, & cum tristitia, ac timore. Ad 2. non sequi, si Cain primam ædificauit materiale ciuitatem, ideo politicum inst. fuisse principatum. Quis enim dubitat filios Adæ fuisse subiectos patri?

Ad decimum loqui August. de seruitute proprie dicta, vt ex ipso loco patet. Vnde inter alia: *Conditio seruitutis* (inquit) iure intelligitur *imposita peccatori*, &c. Quod verò ait primos iustos magis pecorum pastores, quam reges fuisse, non accipit nomen regis a regendo, sed a regnando cum dominatione ambitiosa.

Esti autem iuxta Gregor. omnes homines sint natura æquales, non tamen sapientia, & virtute, ac proinde qui regimine indigeant: quia verò post peccatum est

introducenda corruptio naturæ: propterea politicæ subiectioni adiunctus est metus & tristitia, quibus caruissent in statu innocentia, hinc dixit Gregor. ipsa diuersitas, quæ nata est ex vitio, rectè est diuinis iudiciis ordinata, ut quia omnis homo iter vitæ, non eque graditur, alter regatur ab altero.

Principatum in impiis etiam esse.

CAP. VIII.

D negant ^a Armacanus & ^b Vviclef. Primo Oseæ octauo: ^c *Ipsi regnauerant & non ex me: atque causam reddidit: fecerunt sibi idola.*

Secundò, Regnum à gente, in gentem trāsfertur, propter iniustitias: Ecclesiastici. 10. d

^a lib. 10. qq. Armenicarū. c. 4.
^b Apud Vvaldens. 2. doctr. 81.
^c v. 4.
^d v. 8.

Tertiò, dominium est à Deo. Ergo non confert improbis. 1. quia sunt inimici eius. 2. quia videretur eorum probare abusum.

Quartò Aug. ^e ait apud infideles nullam esse iustitiam, nullam Rempubicam. Refellitur hic error, Primò, Sap. f. 6. dicitur impiis: *A Domino data est potestas vobis, & cum essetis ministri eius, non rectè iudicastis.*

^e 19. Ciuit. 21.

Secundò Cyrus & Nabucodonosor erant impii, cum essent infideles. Et tamen & vterque dicitur constitutus à Deo.

f v. 4. & 5.

Tertiò ^h Petrus & ⁱ Paulus iubent fidelibus obedire Regibus tunc existentibus quod omnis sit potestas à Deo. At tunc non erant reges, nisi infideles.

^g Cyrus Isaie 40. Nabucodonosor Hierem. 27. v. 6.

Quartò ex Concil. Constantiensi in damnatione articulorum ^k Vviclefi, & Ioannis ^l Huss.

^h 1. Petri. 2. v. 13.
ⁱ Rom. 13.

Quintò, fundamentum Domini est natura, non gratia. Quia enim homo præditus est ratione, ideo dominatur inferioribus. At natura in impiis manet. Ergo & principatus.

^k Sess. 8.
^l Sess. 15.

DE LAICIS,

Sextò, nullus scit de se, vel alio an habeat gratiam. Ergo si gratia esset dominij titulus nullum esset dominium certum.

m §. Civit. 21.

Septimò ex m Aug. *Dat* (scilicet Deus) *felicitatem in regno celorum* (inquit) *solus pius, regnum vero terrenum, & pius, & impius, sicut ei placet, cui nihil iniuste placet.*

Ad 1. ibi non improbari reges malos. Sed quòd Israelitæ voluerint habere regem, cum Deus super eos regnaret: & quòd sibi fecerint idola, propterea traditos fuisse in captivitatem.

Ad. 2. verum esse. Sed non inde sequitur reges impios antequam transferantur à regno, principatu cedere.

Ad. 3. admittitur anteced. negatur conseq. ad. 1. probationem: decere Dei benignitatem (uis benefacere inimicis. Ad. 2. negatur: quia non eo fine dat Deus ut abutantur, sed ut benefactorem suum agnoscant, vel alias ob legitimas causas.

n Vide lib. 5. in Julian. cap. 3.

a Cap. 9.

b U. 40.

Διλοντί σοι κερδοῦμαι,
καὶ τὸ χεῖρ ἔχειν λα-
βεῖν, ὡς αὐτῷ
καὶ τὸ ἰσχυρῶν.

c Vide à principio capitis.

d Math. sup. v.

39.

ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ
ἀντιστῆναι τῷ πο-
νερῷ.

e Rom. 12. v. 19.

μηδὲ αὐτὸς ἐκδικεῖν
σε ἀγαπήσει

f De vita spiri-
tuali lect. 4.

g De potest. Ec-
clesiastica q. 1.

cap. 10.

h 4. inst. 10. §. 5.

a Valdenses & Anabaptistæ negant li-
cere Magistratui. 1. leges Condere.
Quia id repugnat libertati Christianæ.
2. iudicia exercere. Quia id prohibe-
tur Math. b quinto *Si quis voluerit te-
cum iudicio contendere, & tunicam tuam
tollere, da ei, & palium, & 1. Corinth. c 6. Delictum est
in vobis, &c. 3. Punire gladio improbos. Quia dictum
est: d Ego autem dico vobis non resistere malo. Item: Non e-
vos defendentes charissimi. Gerson, f Almainus, g &
h Calvinus volunt leges civiles non obligare in con-*

scientia. Primò, quia politica potestas temporalis est.

Ergo

Ergo nihil ei cum conscientia. Secundò, quia legum ciuiliū finis est pax tantū externa. Tertio, Princeps non iudicat de internis. Quartò, nequit inferre pœnam spirituale. Ergo nec ad illam obligare. Quintò, non potest absoluerē. Igitur nec ligare. Sextò, bis puniretur idem peccatum hīc scilicet, & in alio sæculo. Septimò, Princeps vt plurimum non intendit obligare ad culpam. Octauò, potius præuaricari debet lex grauissima ciuilis quam leuissima diuina. At hæc non obligat nisi ad veniale: ergo illa nullo modo, saltem non ad mortale, alias potius esset cauendum mortale, quam veniale.

PRIMA PROPOSITIO.

Licet Christiano principi leges condere.

CAP. X.

Robatur primò, Prouerbior. 8. *Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt.*

a 19. Ciuit. 17.

Secundo, ex a August. *Ciuitas cœlorum diu apud terrenam ciuitatem, velut captiuā vitam suæ peregrinationis agit, &c.* Legibus terrenæ ciuitatis, quibus hæc administrantur, quæ sustentandæ mortali vitæ accommodata sunt, obtemperare non dubitat.

Tertio, Regis est iubere, & iubendo dirigere. At lex est ipsa iussio, & regula. Ergo si Christiani possunt Principes, igitur & leges condere.

Quarto, Christiani sunt membra Rēipublicæ temporalis. Ergo regulam habere debent humanarū actionum suarum temporalium. Lex naturalis non sufficit, quia solū generalia principia ostendit: neque Evangelica, quia tractat tantū de rebus diuinis: neque

b *Melius est politica Testamenti veteris: iam enim cessauit, quod enim legibus, soli populo Iudæorum competeret, idque pro illo statu: ergo necessaria aliqua regula humana, quæ alia esse quam arbitrio Rempublicam non poterit quam arbitrium principum [instar legis] regi. 1. ex Aristot. 3. polit. II. aut b lex ciuilis, autoritate principis confirmata.*

Ad rationem contrariam Anabaptistar. negatur. 1. quia poti⁹ à lege ciuili libertas Christiana iuuatur. Hęc enim consistit in eo, vt liberi à peccato, possimus eligere bonum diuinum & reiicere malum. At lex ciuilis præbet materiam exercendæ huius libertatis. 2. quia libertati Christianæ lex diuina non repugnat. Ergo neque humana. quoad obligationem enim sunt pares, vt patebit cap. sequenti.

3. qui leges condunt, eas diligenter examinant. At princeps sæpè debet iudicare repenti. 4. iudicium Principis inuidia non caret, atque maledictis, sæpè fauore mouetur, vel ira, nec potest ad longum seruari tempus. Quæ omnia legibus non insunt.

SECUNDA PROPOSITIO.

Et si lex ciuilis minus firma sit quam diuina quia hæc nequit abrogari ab homine, illa potest: tamen non minus una quam alia obligat in conscientia.

CAP. XI.

Robatur primò vis obligatiua est de essentia legis, & obligare, necessarius eius effectus. Nā lex est regula morū, regulæ autē intrinsecè proprium est, ita dirigere, vt recessus ab ea sit in moribus peccatum. Sicut recessus à regula naturæ est peccatum naturæ. Ergo à quocumque feratur lex iusta, eodem modo obligat. Quæ enim

sunt intrinseca naturæ, sunt invariabilia, quandiu res durat.

Secundò, vel lex obligat, quia diuina est, siue quia à Deo: vel quia est lex iusta. Non prius, quia tunc omnes leges diuinæ obligarent æquè, quod patet falsum: grauius est enim furari, quam mentiri, vel verbum otiosum dicere. Ergo posterius. Igitur à quocumque feratur potestatem habente, semper obligabit.

Tertiò, illa lex diuina magis obligat, cuius violatio est magis contraria fini legis, idest charitati. Sed lex humana habet etiam charitatem pro fine. Nam vel est conclusio, vel determinatio legis diuinæ moralis. Igitur eadem vtriusque ratio, quoad obligationem.

Quartò, lex diuina positiua idè obligat ad peccatum, quia constituit actum in genere virtutis, cum antea non esset: hoc autem non præstat, nisi quia est regula morum lata ab auctoritate habente. At homo potest etiam huiusmodi regulam ferre. Ergo & similem actum constituere, & similiter obligare. Quintò lex diuina, & humana differunt vt Regis & Proregis. Nam scripturæ a passim testantur Reges esse ministros Dei. At Regis, & Proregis leges, eodem obligant modo, vt experientia constat.

a Proverb. 8.
Rom. 13. 1. Pe-
tri 2.

Sextò, *ubi* (inquit b Aug.) *hoc iubet pater, quod contra Dominum non sit, sic audiendus est, quomodo Deus.* Quare, nisi quia obligat vt Deus? At maior c est auctoritas Regis, quam Patris. Et Bernard. d *siue Deus* (inquit) *siue homo vicarius Dei mandatum quodcumque tradiderit, pari profecto obsequendum est cura, pari reuerentia deferendum, ubi tamen Deo contraria non præcipit homo.*

b In psal. 70.

c Teste Aug.
serm. 6. de ver-
bis Domini.

d Tract. de præ-
cept. & dispen-
satione.

Obiicies eodem loco Bernard. dicere: *Iussa sine culpa non negliguntur, sine crimine non contemnuntur.* Ergo contemptus solus crimen infert. Resp. loqui de præceptis leuium rerum, quarum violatio reuera non est crimen nisi ratione contemptus.

Septimò, Omnis potestas est à Deo. Ergo qui potestati resistit damnationem sibi acquirit vt arguentur e Paulus, quia Dei ordinationi resistit. At in principibus politicis est vera potestas. Ergo qui ei resistunt nimirum violatione legum civilium, peccatum incurrunt.

e Rom. 13.

DE LAICIS,

f Libro. 4. de
Rom. Pontif.
cap. 20. in ref-
ponf. ad 9.

Ad. 1. 3. & 4. Gersonis &c. f responfio fupra ad. 1.
[refp. 1. hanc eternam pacem referri ad internam. 2. non
efle cuiufcunque, fed hominis pacem, cuius actiones
liberæ etiam externæ peccato fubiacent, vt patet.]

Ad 5. principem non poffe abfoluere in Confcien-
tia, quia id non conceffit Deus: poffe ligare, quia con-
ceffit: ficut fi Rex permitteret Proregi obligare fubdi-
tos ad pœnam capitis, non tamen abfoluere poffe.

Ad fextum, id non abfurdum, quando peccatum of-
fendit plures [Certè nullus reprehenderet Principem
infigentem pœnam mortis hæretico, quem tamen
etiam puniret in alio fæculo Deus.]

Ad. 7. pendere reuera ex intentione legislatoris, an
velit veram condere legem, an folum oftendere quid
agendum: quod fi prius faciat, verè obligabit lex.

Ad oâtaui conclusionem legem humanam reuera nul-
lo modo obligare in eo cafu: non quod per fe non obli-
get: fed quia cum occurrit cuicumque legi diuinæ, de-
finit efle lex.

TERTIA PROPOSITIO.

Iudicia publica exercere non eft illicitum.

CAP. XII.

a V. 10.

b V. 5.

c V. 18.

d 4. βιωτικὰ καὶ ὡς ἂν
χρηστέα τὰς ἐκκλησίας
τὸς ἱεροῦς καὶ τοῦ λαοῦ
τῆς ἐκκλησίας ἵνα
καθίστανται.

Rimò, fcriptura communiter coniungit
iudicium cum Rege a pfal. 2. *Et nunc re-
ges intelligite, erudimini qui iudicatis terram.*
Hierem. b 23. *Regnabit Rex, & fapiens erit,
& faciet iudicium.*

Secundò, in vtroque Testamento huius. probantur
iudicia, Deuter. c 16. *Iudices & Magistros conftitues in
omnibus portis tuis, vt iudicent populum iufto iudicio.* x. d Co-
rinth. 6. *Sæcularia iudicia fi habueritis contemptibiliores qui
sunt in Ecclefia hos conftituite ad iudicandum.*

Tertiò, quia nihil prodeffent leges, fi nulla deberent

esse iudicia. Ad. 1. testimon. pro aduersar. Resp. intelligendum esse in preparatione animi, sicut & illud ibidem: *Si quis te percusserit in unam maxillam, &c.* Ad. 2. non reprehendi iudicia ex parte iudicis, sed litigantium. Nam etsi peccatum sit litigare, non tamen lites componere.

PROPOSITIO QVARTA.

*Licet Christiano Magistratui punire etiam a v. 6.
morte perturbatores publicæ quietis.*

CAP. XIII.

PRimò Genes. a 9. *Qui effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius*, idest (vt vertit Chaldaica paraphrasis) qui effuderit sanguinem cum testibus, ex sententia iudicis fundetur sanguis illius. Si enim hæc verba prædictionem non præceptum sonarent, sæpè falsa forent.

Secundò, Iudas b adiudicauit Thamar igni. Et hæc in lege naturæ.

Tertiò, Exodi. 21. v. 12. *Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur.*

Quartò Moses, Iosue, David &c. tanquam principes punierunt morte quamplurimos.

Quintò, in lege Gratiae dicitur, c *Qui acceperit gladium, gladio peribit*: id est qui cædem iniustam fecerit, debet à omnino licere. magistratu pariter occidi, non autem à priuato. Re- f *Can. 32. siue in*
prehendit enim Dominus Petrum, quòd cum priuatus cap. 26. *quo ait*
esset, vellet vlcisci vel suam, vel Domini iniuriam. *licere occidere*

Quinto, d *Si malè egeris* (inquit Paulus de principe) i. cum quis fun-
time: non enim sine causa gladium portat, minister enim Dei gatur iudicis of-
est. At reuera sine causa portaret, si eo punire non pos- ficio. 2. in sui de-
set. fensionem.

Sextò ex PP. e Innocent. f Hilario h Hieron. Homici- h Jn. 22. Hiere.

DE LAICIS,

ii. Ciuit. 11. *das (inquit) & sacrilegos, & venenarios punire, non est effusio sanguinis, sed legum ministerium.* August. i Nequaquam contra hoc praeceptum fecerunt, quod dictum est, Non occides, qui personam gerentes publicae potestatis sceleratos morte punierunt.

Septimò, ad bonum principem spectat impedire ne partes corrumpant totum, sunt enim propter totum. Ergo si non porell id aliter impedire, quam amputando quasdam, eas rescindere tenetur.

k Rom. 12. v. 19. *Ad arg. pro aduers. ibi solum prohiberi particularem vindictam: postquam enim dixerat Paulus Non vos* ἀλλὰ ὁ θεὸς ἵσται τὴν ὀργὴν ἐπεὶ ἡμεῖς ἀγαπᾷμεν τοὺς ἐχθρούς, ἡμεῖς ἑατέωντες ἵνα δὲ κενώσῃ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ ἐφ' ὧς αὐτοὶ ποιοῦσιν. *ulciscentes charissimi subiungit: k sed date locum* ἵνα scriptum est enim, *Mibi vindictam, & ego retribuam* dicit Dominus.

Licere Christianis aliquando, bella gerere.

CAP. XIII.

a Apud Aug. 22.
in Faustum. 74.
& seq.

b 4. *Commentar. in Math. ad illud: Qui accepit gladium, &c.*

c Libro de vanitate scientiarū.

79. cap.

d Annot. ad cap. 3. & 12. *Luce.*

e Apud Melanctb. in locis

cap. de Magi-

stratu.

f Cap. seq. 15.

g V. 1.

i v. 2. & 3. lib. 1.

Reg. cap. 15.

k Luc. 3.

l V. 14.

Egant a Manichæi, b Ioannes Ferus, c Cornelius Agrippa, d Erasmus, e Anabaptistæ.

Affirmat Ecclesia catholica, dummodò adsint conditiones iusti belli, de quibus f infra.

Primò, iud. cum. § 3. *Hæ sunt gentes quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israhælem, & omnes, qui non noverant bella Chanaanæorum, & postea discerent filij eorum, certare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi.*

Secundò dixit Samuel ad Saul. *Pade, & percutite Amalech, & demolire universa eius, non parcas ei.*

Tertiò, cum Ioan. k Baptista dixisset assistentibus: *facite fructus dignos poenitentiae, &c.* ac inde compuncti milites quæterent, quid essent facturi. Non respondit Ioannes nolite amplius militare, sed, l *Neminem (inquit) concutatis &c.* At si voluisset, ut fingit Erasim. solum maius prohibere malum, permittendo minus, malè docuisset eos facere dignos poenitentiae fructus,

Respondent m Anabaptistæ Ioan. permisisse bel- m apud Melan.
lum Iudæis vt imperfectis : Christum verò sustulif-^{sup}.
se.

Contra, i. Ioan. præcursor erat Christi: Ergo ei non
cōueniebat concedere quod illico dominus erat adro-
gaturus: maximè cū hac concessione nequirent mili-
tes vti: Dominus enim hoc anno venit. 2. inde suspicari
potuissent homines Ioan. & Christum non conuenire
inter se, quod absurdum fuisset.

Quartò, Abraham, Moses, Iosue, Dauid, Iosias, n Item n apud Tertull.
milites Christiani sub Ethnicis Imperatorib. Constan- in Apolog. cap. 5.
tinus, Theodosius &c. omnes vin sancti prælia gesse- Math. etiam. 8.
runt. Centurio a Do-

Quintò, Deus iusta bella sæpè manifestè adiuuat: mino laudatus
quod autem illicitum est, etiamsi permittat, non tamen habebat milites
ad id auxilium confert. o Abraham cum 318. vernacu- sub se.
lis quatuor debellauit reges, p Deo protegente, vt ei o Genes. 14.
Melchisedech dixit. Ad preces q Mosi Deus dedit p v. 20.
victoriam Hebræis contra Amalech: pugnante r Iosue q Exod. 17.
sol stetit, & Dominus pluebat de cœlo in hostes lapi- r Iosue. 10.
dum grandines. Vide plura f supra. f lib. 4. de Eccl.

Sextò, ex PP. Tertull. t Nauigamus (inquit) & nos cap. ult.
vobiscum, & militamus, & rusticamur, & mercamur. Greg. t in Apolo. c. 42.
n Nazianz. præclare interdum bellum suscipitur, quandiu ta- u orat. 3. de pace
men licet, propensiores ad pacem esse debemus hoc enim subli- x homilia ex va
mus est, & diuinius. Ioan. Chrysost. x Militiam prætexis, riis in Euang. de
& dicis, non possum esse pius: Centurio nonne miles erat, nihil- nuptiis Ioan. 2.
que ei nociuit sua militia? y Ambros. Non militare, delictum y serm. 7.
est, sed propter prædam militare, peccatum est. August. 2 ep. 5. 2 Quibus pro-
& 205. Gregor. I. ep. 72. Bernard. serm. a ad milites prium stipendiū
cap. 3. sufficere debere

Septimò, licet Reipublicæ defendere, etiam per va- præcepit (scilicet
ria supplicia ciuium suorum pacem contra hostes inter- Joan. Baptista)
nos: ergo id licebit armis contra externos. Obiicitur militare vtiq;
primò, b Mea est ultio, & ego retribuam. Secundò illud non prohibuit.
Isaïæ de Ecclesia Christi: c Conslabunt gladios suos in a Christi milites
securi prælian-
tur prælia Domini sui, nequaquam metuentes, aut de cæde hostium peccatum,
aut de suance periculum: quandoquidem mors pro Christo, vel ferenda, vel
inferèda, & nihil habeat criminis, & plurimū gloriæ mereatur. b Dente. 32.
v. 35. c. 2. v. 4.

DE LAICIS,

*vomeris, & lanceas suas in falces &c. Tertio, Contrarium est Ecclesiasticis regulis d (inquit Leo) post penitentiae actionem redire ad militiam secularem. Quarto, ex e eod. Non est liber a Diaboli laqueis, qui se militiae mundanae voluerit implicare. Quinto, f can. falsas dicuntur non posse ad penitentiam recipi, qui se negotio exercent, quod sine peccato exerceri nequit, & ponitur exemplum de milite. Sexto, Tertull. libro de corona militis: licebit (inquit) in gladio conuersari, Domino pronunciante, gladio perituum, qui gladio fuerit usus? & praelio operabitur filius pacis, cui nec litigare conueniet? Septimo Hier. & Olim bellatoribus dicebatur, accinge gladium tuum &c. nunc Petro dicitur, conuerte gladium tuum in vaginam. Octauo, Origen. 2. contra Celsum ait Christum omnia sustulisse bella. Nono, idem i ait h Luc. 22. v. 36. perniciosum esse hunc locum: * Qui non habet gladium vendat tunicam & emat gladium Intelligentib. cum carnaliter. Decimo, Ambros. 1 o Domine (inquit) cur emere me iubes gladium, qui ferire me prohibes? Cur haberi praecipis, quem vetas promi? vndecimo, Non orare debemus m (inquit Aug.) ut moriantur inimici, sed ut corrigantur. Duodecimo, idem, ep. 5. multa scribit contra bellum. Decimo 3. supplicat n Marcellino vt Donatistas citra sanguinem puniat. Decimo 4. Donatium tuum (inquit o apud Sulpitium. o Martinus Iuliano Imperatori) militaturus accipiat: ego christianus sum, mihi pugnare non licet. Decimo 5. arma Ecclesiae sunt gladius verbi Dei, scutum fidei, galea salutis, lorica iustitiae, iacula orationum Ephes. 6. Ergo ferro & armis non licet Christianis pugnare. Decimo 6. bellum opponitur paci, sed pax est bona, & charitatis effectus: ergo bellum est malum.*

g ep. ad Ageruchiam de Monogamia. i tra. 7. in Mat. h Luc. 22. v. 36. l libro. 10. in Lucam.

m in psal. 37. n ep. 138.

p Rom. 13. v. 6. λέγει γὰρ ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἐξουσιῶν τοῦ θεοῦ πρὸς ὁμοιοῦντας.

Ad 1. vindictam esse Dei quam publicae exercent personae P *Ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruientes,* vnde postquam dixerat Paulus *Mibi vindictam &c.* subiungit. *Si male egeris time, non enim sine causa gladium portat &c.* Ad 2. solum ibi significari pacem futuram maximam tempore natiuitatis Christi, vt Hierony. explicat illud enim (*Ultra*) non significat in aeternum, sed in longum tempus.

Ad 3. 4. & 5. solum reprehendi eos qui occasione militiae multa commiserant peccata, & propterea poeni-

rentiam egerant, ac deinde ad bellum volebant redire: maximè si id fuisset prohibitum eis a sacerdote. Nam in eod. can. *falsas* subditur: hoc non licere, nisi consilio religiosorum Episcoporum pro defendenda iustitia.

Ad 6. solum in militibus Christian. damnare Tertulianum militiam ob periculum idololatriæ. 1. quia hanc huius rei præcipuam reddit rationem. 2. quia ibidem ait, eos qui ante Baptismum milites erant post baptismum posse milites manere.

Ad 7. velle solum Hierony. fuisse in Testamēto veteri imperata bella, non autem in nouo. At non sequitur inde prohibita fuisse. Ad octauum loquitur Origen. de tempore natiuitatis Christi. Ad 9. reuera non esse ita crasse intelligendum hunc locum, vt debeat vnusquisque vendere tunicam, & emere gladium, sed tantum significari Apostolos in graues angustias redigendos. At non sequitur propterea minimè licere bellare.

Ad 10. resp. 1. ibi agi de priuata vltione. 2. non haberi per modum præcepti sed consilij, vt patet ex 9 his ibidem: *vt sit in lege æquitatis eruditio* scilicet qua permittitur ferire, *in Euangelio bonitatis perfectio*. Ad 11. optare mortem inimico ex odio malum esse, optare & inferre secūndum ordinem iustitiæ malum non esse. Ad 12. referre non negatur vt patebit legenti epistolam illam. Ad 13. num quicumque supplicat ne latro suspendatur, contra prohibet malum? Ad 14. ita referre Sulpitium: *gladios offerētī, Hactenus militauī tibi, nunc patere, vt militem Deo: Christi sat est, dicis, quā ego miles sum, mibi pugnare non licet. Quibus verbis significatur voto se obstrinxisse Martinum ad monachatum, cuius consideratione ei militare non licebat. Nā post Baptismum constat ex Sulpitio, duos adhuc militasse annos. Ad 15. Resp. 1. ibi non describere Paulum, bellū aduersus homines, sed dæmones: præmittit enim: Non est nobis colluctatio aduersus carnem. 2. ea quidē præcipua esse fidelium arma, non tamen omnia. Alij (inquit 1 Augu.) pro vobis orando pugnant contra inuisibiles inimicos, vos pro eis pugnando laboratis contra visibiles barbaros. Ad 16. bellum iustum opponi paci malè & esse medium ad bonam, sicut bellum iniustum opponitur paci bonæ, & ducit ad malam.*

q Nisi fortè vt sit parata descen

sio, non vltio necessaria, & videntur potuisse videri

dicari, sed non habuisse: lex tamē

referre non vetatur, & ideo fortasse Petro duos

gladios offerētī, Hactenus militauī tibi, nunc patere, vt militem Deo: Christi sat est, dicis, quā ego miles sum, mibi pugnare non licet. Quibus verbis significatur voto se obstrinxisse Martinum ad monachatum, cuius consideratione ei militare non licebat. Nā post Baptismum constat ex Sulpitio, duos adhuc militasse annos. Ad 15. Resp. 1. ibi non describere Paulum, bellū aduersus homines, sed dæmones: præmittit enim: Non est nobis colluctatio aduersus carnem. 2. ea quidē præcipua esse fidelium arma, non tamen omnia. Alij (inquit 1 Augu.) pro vobis orando pugnant contra inuisibiles inimicos, vos pro eis pugnando laboratis contra visibiles barbaros. Ad 16. bellum iustum opponi paci malè & esse medium ad bonam, sicut bellum iniustum opponitur paci bonæ, & ducit ad malam.

ad Euangelium vt sit in lege, æquitatis eruditio, in Euangelio bonitatis perfectio. Hæc Ambrosij. sup.

1 ep. 205. alias 207. ad Bonifacium.

Quot, & quæ sint iusti belli conditiones.

CAP. XV.

a Aug. 22. con-
tra Faustum. 75.

Quarta, est debitus modus, scilicet ^e vt nulli noceatur innocenti: tria verò sunt genera personarum, quibus sine peccato milites damnum inferre nequeunt. 1. quæ ad rempublicam hostium non pertinent. 2. quæ etsi pertineant, excipiuntur tamen ^f iure canonico, vti mirum presbyteri, monachi, conuersi, peregrini mercatores (non quidē, vt videtur, qui in ciuitate hostium resident, sed qui transeunt solū, vel ad nundinas veniunt) & Rustici, ac animalia quibus arant & semina portant. 3. quæ sunt ineptæ ad bellum, vt senes, mulieres, pueri. Etsi enim spoliari possunt, non tamen occidi, nisi fortē casu.

e Luc. Neminē concutiatis, quibus verbis prohibetur violentia innocentibus inferenda personis innocentium. Nemini calumniam faciatis: Prohibetur fraus. Contenti estote stipendiis vestris, prohibetur

tur iniuria circa bona ^f *cap. Imouamus, de treuga & pace.*

Licere Christianis bellum contra

Turcas gerere.

CAP. XVI.

Egat ^a Lutherus Primò, quia voluntas ^a *art. 34. damnatorum in Bulgaria Leonis.*
Dei est nos a Turca tanquam a flagello diuino puniri. Ratio, foelix enim in Turcarum euentus rarissime contigit.

Contra, 1. Deus non permittit Turcam in nos sauire nisi vt conuertamur, conuertimur autem, cum oppugnanti Turcæ resistimus, resistendo laboramus, laborando nostram infirmitatem agnoscimus atque inde toto corde reuertimur ad Deū & imploramus eius auxilium. Itaque ex fine quo Deus permittit Turcam in nos sauire, manifestè sequitur ipsum velle nos Turcæ resistere. 2. ita flagellum Dei est Turca, sicut fames, pestis &c. at quis negat non esse remedia, contra huiusmodi, quærenda? Ad rationem, quando concordia viguit inter Catholicos principes, debellasse Turcam, quando discordia, passos fuisse iacturam hoc tamen cōmodum affert interim se opponere Turcæ, quod nō tantūm noceat, quātū illi placet.

Secundò, quia Ecclesiæ vtilior est tribulatio & persecutio, quam victoria, & tranquillitas.

DE LAICIS,

b ita Aug. 10. Contra: 1. etsi utilis sit, tamen est ^b periculosa, toleranda, non desideranda. 2. Apostolus ^c iubet pro regibus orari, ut tranquillam vitam agamus.

c 1. Tim. 2. v. 2. Tertiò, ^d quia Turca decies prudentior, probiorque est quàm sunt Principes nostri.

d ita Luther. in ep. contra duo Imperialia mündata. Sed hoc rabiem non rationem producit, unde seipsum postea Lutherus hac in re correxit libro de visitatione Saxonica. Clamant (inquit) aliqui predicatorum temerariè non resistendum esse Turcæ: hic sermo seditiosus est, qui neque ferri, neque permitti debet.

De officio Magistratus circa Religionem.

CAP. XVII. & XVIII.

a Cap. xvij.

b lib. 3. de verbo Dei lib. 1. de

sum. Pont. & 2. de Ecclesia.

c Cap. xvij. d. v. 8.

e v. 26.

f Apoc. 2. v. 15.

g v. 20.

h Galat. 5. v. 12.

i Isaie 49. v. 23.

k ep. 75. ad Leon.

l epist. ad Anastasium Imperatorem.

Prima proposit. *a* Ad magistratum non pertinet iudicium de Religione, Hæc probatur sufficienter ^b supra.

Secunda, ^c Ad magistratum pertinet defensio religionis ita ut non debeat libertatem, quam conscientie vocant, permittere. Probatur

Primò, Prouerb. 20. ^d Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Item ^e Dissipat impios Rex sapiens. At hæresis est impietas maxima.

Secundò ^f reprehenditur Angelus Pergami quòd haberet apud se Nicolaitas, Angelus Thyatiræ, quod ^g permitteret Iezabel seruos seducere Dei. Ergo noxia est mixtio hæreticorum cum Catholicis. ^h Apostolus verò cupit eos abscindi. Igitur Reges qui sunt ⁱ Ecclesiæ nutriticii debent illos abscindere, & pro sua parte hoc malum ab Ecclesia pellere.

Tertiò, ex PP. ^k debe, (inquit ^k Leo Imper.) incōstāter aduertere regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiæ præsidium esse collocatam, ut ausus nefarios comprimendo, & que bene statuta sunt defendas, & veram pacem, his que sunt turbata, restituas. Anastasius 1. ^l Hoc præsidium Imperatoris in sinu Scenitatis tue, ut cum causæ Alexandrinorū patuerint piissimis auribus vestris ad Catholicam & sinceram fidem eos autoritate, sapientia, diuinisque vestris mandatis redire

faciatis. m August. *Quis mente sobrius regibus dicat, Noli-* m ep. 50.
te curare in regno vestro, à quo teneatur, vel oppugnetur Ec- n cap. de summa
clesia Domini vestri? Quartò, ex Imperatoribus Theodos. Trinit. & fide
 L. n cunctos populos, ra dicitur euulsi libertatem credendi Catholica.
 quam aliqui principes permiserant, iussitq. omnes cre- o in oratione fia
 dere quod Romanus Pontifex doceret esse credendum. nebr.
 Valentinianum laudat o Ambrosius quod petentibus p apud Euseb. 10
 Romanis libertatem in religione fortiter restiterit. Con- hist. 5.
 stantinus P equidem initio Imperij libertatem religio- q teste Optato 2.
 nis indulgit, postea tamen templa iussit idolorum oc- contra Parme-
 cludi. Quintò, Potestas temporalis, & spiritualis con- nian. Jovinian.
 stituunt in Ecclesia vnum corpus, vel potius se habent libertatem con-
 vt corpus, & anima in homine. Ergo debet temporalis scientie permisse
 spirituali seruire, sicut animæ corpus, ac propellere, ad sed grauitate mo-
 virium mensuram suarum, quidquid in spiritualis detri- nitus est à Conc.
 mentum vergit, cuiusmodi est libertas religionum. Nā Antioch. ne Ca-
 Ecclesiæ vinculum est vnius fidei confessio. r Ephes. 4. tholicos cū hære-
 Sextò, in lege antiqua hæc prohibita fuit libertas Deu- tics misceret,
 ter. s. 17. & r 18. Multò magis prohibenda ergo in lege teste Socrat. 3. c.
 gratiæ. Nec minus enim conuenit Ecclesiæ quam Syna- 21. Valens Aria-
 gogæ, ordinatam esse. nus Imperator
 Septimò, pugnat hæc libertas cum temporali bono reg- eandem liberta-
 norum, & pace. 1. quia vbi u fides Deo non seruatur, tem permittit a-
 quomodo seruabitur hominibus? 2. quia parit animorū pud Theodoret.
 dissentiones. Omne autem regnum in seipsum diuisum desola- 4. cap. 22. Item
 bitur. Julianus Apost.
 Octauò, est perniciofa quibus conceditur. Nam non est apud Aug. epist.
 nisi vna fides: Ergo libertas ab ea fide recedendi, est li- 166. Præter hoc
 bertas errandi. non facile alium
 reperies Impera-
 torem permisisse. r v. 5. s v. 2. 3. 4. r v. 10. & 11. u [Theodoricus Afer Dia-
 conum quendam Orthodoxum habuit, quem vehementer dilexit, ac fouit. Hic
 Diaconus hoc se pacto Theodorico gratificaturum ratus, relicta Homousiana fi-
 de cum Arianis consensit: cognito hoc Theodoricus confestim Diaconum capite
 truncavit, dicens] Si Deo fidem non seruasti, quomodo homini sinceram consci-
 entiam seruabis?

Non posse conciliari Catholicos cum Hæreticis.

CAP. XIX.

GEorgius Cassander libro de officio pij viri docet¹. debere Principes procurare modū conciliandi inter se Catholicos cum Lutheranis, Calvin. &c.

Similia docuerunt olim pacificantes authore Zenone apud Euagrium. 3. c. 14 & 30.

b verbi gratia in articulo de Descensu ad inferos. de Ecclesia, de communione sanctorum. De remissione peccatorum.

c Cyprian. 4. epi. 2. dicit Novatianum extra Ecclesiam esse quod nollet subijci Pontifici Cornelio etiam si nullā aliam hæresim introduxisset.

d Galat. 2. v. 5. c vide Theodor. 2. hist. 18. & 19. vel Tripart. 5. c. 11. & 23.

2. a Interim permittendam esse suam vnicuique fidem, dummodo scripturam, & Apostolicum symbolum recipiant. Hac enim ratione sunt omnes vera Ecclesiæ membra.

Contra primò, recipere symbolum & scripturam, vel est solum recipere quoad verba, vel quoad sensum simul: non prius, quia fides non est sita in verbis, sed in sensu. Si posterius. Ergo conciliari nequeunt, quia dissentiant in sensu b symboli ac Scripturæ in pluribus locis.

Secundò conciliari nequeunt quamdiu diuersa fides inter eos erit. Multa autem sunt præter symbolum quæ spectant ad fidem, vt sacrificiū missæ, & c. in quibus dissentiant grauitè hæretici atque Catholici.

Tertiò, falsa est ratio Cassandri. Nam Ecclesiæ membra non sunt, qui, etsi conuenirent in symboli sensu, tamen communicare nolunt eidem capiti, & aliis Eccles. membris. Arius enim propter hunc defectum c fuit hæreticus: etsi de symboli sensu non discreparet à nobis.

Quartò PP. docuerunt, etiam quæ videntur minutissima fidei dogmata, inuiolabiliter seruanda. 1. quia Paulus d ait se, nec ad horam falsis fratribus voluisse cedere. 2. cū p peteretur à Catholicis, vt baceretur in sanctorum formarent, vnica tantum litera mutata, Imperatori scripserunt nefarium esse de rebus iam definitis disputare, nec propter hanc, aut similem mutationem fore cum hæreticis pacem, vt euentus probauit. Nam cum

f in Ariminensi Concilio fraude, hanc mutationem im-
petrassent, toto orbe prædicantur Ariani se vicisse, &
paulo post pro ^{missis} ^{impetis} dixerunt.

Quintò, vna est regula fidei indubitata, nimirum ver-
bum Dei, per Ecclesiam propositum, & explicatum. Si
ergo licet non credere Ecclesiæ in quibusdam, Igitur
& in omnibus, ac proinde, symbolo quoque. Nec enim
per aliud quam per Ecclesiam scimus symbolum illud
esse Apostolorum.

Sextò, iuxta Cassandrum, ad veram Ecclesiam requi-
ritur fides in Christum, & pax cum omnibus: vnde se-
quitur 1. Ecclesiam esse occultam. Nam Lutherani non
patiuntur in suo grege Calvinistas, & è contra: nec Ca-
tholici alienos à Romana Ecclesia. Ergo occulti sunt,
qui cum omnibus pacem habent, si enim dignosceren-
tur statim pellerentur. 2. eam ex adulatoribus composi-
tam esse, nimirum ex his qui cum Lutheranis Luthera-
nos, cum aliis alios se fingunt.

cap. 17. Gelasius epist. ad Euphemium petenti hæretico ut Papa ei condescen-
deret respondit non debere ad ima de summis condescendere, sed potius debere
hæreticum de imis ad summa cum Catholicis conscendere.

f Theodor. supra
cap. 21. Basil. ro-
ganti Præfesto
Valentis Impe-
ratoris, ut tem-
pori pareret, res-
pondit: Qui di-
uinis innutriti
sunt eloquiis cor-
rumpere de divi-
nis dogmatibus
nervam quidem
syllabam patiun-
tur, sed pro his si
contingat omnes
etiam mortis
species ample-
ctuntur. Vide
Theodoret. 4.

Libros Hæreticorum abolendos esse.

C A P. XX.

Primò ex antiqua & perpetua consuetudine. Cum
reperi fuissent Romæ quidam libri officientes re-
ligioni, prætor Urbanus (teste ^a Valerio Maximo) eos in
conspectu populi ex autoritate senatus cremavit. Pro-
tagoras ^b Abderites cum similes libros scripssset, vrbe
atque agro exterminatus est, & libri in concione com-
busti. Apostol. tēpore cōversus ^c ad fidē libros suos vanos,
& curiosos ignibus publicè dederunt. Refert ^d Clemēs
Apostolos prohibuisse libros Gentilium, & falsorum

^a 1. cap. 1.
^b Apud Cullium
1. de natura deo-
rum.
^c Act. 19. v.
19.
^d 1. Cōstit. cap. 7.

DE LAICIS,

e apud Niceph. Prophetarum. Nicenum ^e Concil. libros Arii adiudica-
8. cap. 18. uit igni: quod ^f Constantinus executioni mandauit,
f apud Niceph. proposita pœna capitis occultantibus huiusmodi libros
8. cap. 25. & So- & Epiphanius in Synodo Cypri coacta vetuit Origenis
crat. l. c. 6. Mar- libros. Concilium Carthaginense quartum can. 16. solis
cellus Ancyran. Episcopis permittit necessitate instante, libros hæreti-
damnatus fuit corum legere. Nestorij libros ^h interdixit Concil. E-
quod libros er- phesinum, ⁱ Theodosius Imperator exuri iussit. L. *Ma-*
rorum suorum cõ- thematic. C. de *Episcopali audientia.* iubentur Mathe-
burere noluisse, matici libros suos cremare continentes aliquid religio-
apud Socrat. l. c. ni aduersum. In Concil. ^k Chalced. damnantur libri
24. Nec enim Eutychetis quos ^l Valentinianus, & Martianus seuerè
hæretici recipie- prohibuerunt legere, aut retinere, & diligentissimè quæ-
bantur ad pueni- sita cremantur. Statuit Leo ^m Episcopos esse hæreticos
tentiam nisi cõ- censendos, qui libros hæreticorum, quos interdixerat,
bussissent libros. fineret in domibus fidelium haberi. Gelasius texuit ⁿ in-
g apud Socrat. 6 dicem hæreticorum, quorum libros erant euitandi. Da-
hist. 9. mnatos Anthymi libros in ^o quinta synodo quisquis
hapud Liberatũ describeret, amputatione manuum plectebatur, lege la-
in Breviar. c. 10. ta à Iustiniano libris vbique combustis. In 7. P Synod.
i L. damnato. C. interdicuntur, & comburuntur libri hæreticorum, ^q ex-
de hæreticis. communicantur qui legunt. ^r Constantiens. Conc. cõ-
k actione 3. firmat decretum Conc. Rom. quo vetatur lectio librorũ
l L. quicumque VViclefi. Denique Concil. ^t Trident. imitatum est Ge-
Nulli, & om- lasium supra.
nes C. de hæretic. Secundò, colloquia hæreticorum sunt periculosa, &
m ep. 91. ad Tur- proinde vitanda. Ergo multo magis libri, qui possunt
bium c. 15. & 16. semper ad manus esse, & faciliè sparguntur.
n dist. 15. can. S. Obiicitur primò, multa sunt bona in libris hæretico-
Romana. rum, Ergo non reiiciendi. 1. quia propterea recipit libros
o actor. 1. & in PP. Ecclesia in quibus sunt etiam errores. 2. tolerat li-
Nouell. Cõst. 42. bros gentilium. 3. hæreticorum Tertulliani, Origenis,
p act 5. Eusebii, Pelagij. 4. Iudæorum & Turcarum. Negatur
q can. 9. conseq. 1. quia veritas non est legenda in libris hæreti-
r sess. 8. corum in quibus nocet, & nihil prodest. 2. non decet
f in indice libro- veritatem suscipi à veritatis hostibus. Ad 1. probat. 1.
rum. PP. non fuisse hostes Ecclesiæ. 2. nusquam defendisse
 pertinaciter contra definitionem Ecclesiæ hos errores.
 3. esse errores extinctos, nec nocere possunt, inde solui-
 tur probatio 2. & 3. Ad 4. huius. libros non fallere sub
 specie

specie Christiani nominis (vt faciunt libri hæretici) & proinde raro decipere possunt. 2. prohibentur etiam, cum iudicantur Christianis perniciosi.

Secundò, *Omnia probate*, & c. 1. Thessal. 5. Resp. t. sup. t. libro 3. de ver-

Tertiò, u. Dionys. Alexandr. reprehensus ob lectionē libr. hæretic. respondit, se in visione audisse: *lege omnia quæ in manus tuas venient.* Theophilus apud Socra-tem & Hieron. epistola ad Alexandrum & Minerium responderunt similiter se huius. legere libros vt quod bonum in eis esset deciperent.

Respond. 1. multis etiam solere concedi lectionem libr. hæretic. sed non omnibus passim. 2. nulla tunc erat for- tasse lex prohibens vniuersaliter omnes hæretic. libros, sed consuetudo tantum.

Quartò, y. Gelasius probare volens Concil. Chalced. partim recipiendum partim non, affert exemplum libro- rum hæreticorum, qui partim recipiuntur, partim reiici- untur.

Resp. non dicere recipi libros hæreticorum, sed Num- quidnam (inquit) in ipsorum hæreticorum libris non multa, quæ ad veritatem pertinent, posita leguntur? Numquid nam i- deo veritas refutanda est, quia illorum libri, ubi prauitas inest refutantur? Aut ideo prauis libri suscipiendi sunt eorum, quia veritas quæ illic inserta est, non negatur. Tota ergo compa- ratio in eo sita est, vt sicut in Concil. Chalced. quædam erant bona, quædam mala: sic in libris hæreticorum.

Posse hæreticos ab Ecclesia damnatos puniri etiam morte.

CAP. XXI.

NEgant ^a Ioan. Huss. & ^b Lutherus. probatur tamē, a art. 14. in Con- Primò, Deuter. 17. c. *Qui superbievit nolens obedire sa- cilio Constanti. cecdotis imperio, ex sententia iudicis moriatur.* sess. 15.

olim Donatistæ apud August. 1. libro contra epistolam Parmeniani, cap. 7. & libro 7. contra literas Petiliani cap. 10 ac epist. 50. c. 12. vide etiam cap. 13. quo iubentur occidi falsi Prophete.

d v. 20.

e 3. Reg. 18.

f 4. Reg. 23.

g 4. Reg. 10.

h Mat. 18. v. 17.

i Rom. 13.

k Mat. 7. v. 15.

l Ioan. 10.

m 2. Timoth. 2.

v. 17.

n Act. 5.

o Act. 13. v. 11.

p apud Sozom. 1

cap. 20.

q apud Aug. 1.

contr. ep. Parm.

cap. 7 & ep. 166

extra de hæ.

f. cap. Super eo.

t libro de exhor-

tatione Marty-

rii cap. 5.

u ex Deuter. 13.

x in illud ad Ga-

lat. 5. Modicum

fermentum, &c.

y & scabiosum

animal à caulis

siebat, nunc magis

faciendum esse.

x Hierony. Scintilla sta-

ouium repellen-

tum & apparuerit

extinguenda est,

& fermentum à massa vi-

dim, ne tota do-

cinia semouendum:

secande putride carnes

&c. Aug. 2. re-

tract. 5. retractat quod

dixerat aliquando,

non esse vi-

cogendos hæreticos

ad fidem, & probat

id vtilissimum,

excepto mortis sup-

Secundò, cap. 18. d Propheta falsus interfici iubetur. Et hanc seruauerunt legem e Elias, f Iosias, g Iehu. At inter hæreticos, & falsos prophetas non est magnū discrimen.

Tertiò, h iubetur pro Ethnico habendus, Ecclesiæ rebellis: & proinde relinquendus est sæculari potestati, vt non amplius Ecclesiæ filius.

Quartò, Paulus i ait gestari à magistratu gladium, vt impios feriat, quales hæretici sunt.

Quintò, comparantur hæretici in Scriptura rebus quæ ferro & igne pelluntur, scilicet k lupis, l latronibus m cancris.

Sextò, Petrus n Ananiam, & Saphiram mentitos Spir. S. percussit morte temporali. Paulus o verò cæcitate pseudopropheta.

Septimò, legibus Imperatorum, P Constantinus relegauit Arium, & q Donatistas supplicio affecit. Theodosius, Valentinianus, Martianus, & alii religiosissimi Imperatores leges pœnales aliquando etiam mortis in hæreticos tulerunt: vt patet C. de hæretic. L. Manichæos, L. Ariani, L. Quicumque.

Octauò, legibus Ecclesiæ. cap. r Ad abolendam, & cap. Excommunicamus, & in 6. de hæreticis quo definitur hæreticos incorrigibiles sæculari esse potestati tradendos, vt debito puniantur modo.

Nonò, ex PP. r Cypr. postquam retulerat u necandos esse pseudoprophetas, subdit: Si hoc in testamento veteri tim & apparuerit extinguenda est, & fermentum à massa viduum, ne tota doctina semouendum: secande putride carnes y &c. Aug. 2. retract. 5. retractat quod dixerat aliquando, non esse vi cogendos hæreticos ad fidem, & probat id vtilissimum, excepto mortis supplicio. Non quod z putaret illos id minimè mereri, sed tùm quia hoc Ecclesiæ mansuetudinem decere existimat: tùm quia nondum extabat lex mortis in hæreticos. Leo epist. 91. Optatus lib. 3. Greg. 1. ep. 72. Bernard. 2 Melius proculdubio gladio coercerentur

non statim oppressa est, totum orbem eius flamma populata est. z nam tract. ix. in Ioan. Occidunt (inquit) animas. affliguntur in corpore, sempiternas mortes faciunt, & temporales se perpeti conuerunt. 2 Serm. 66. in Cantica.

illius videlicet, qui non sine causa gladium portat, quam in suū errorem multos trahere permittantur.

Decimò, hæretici excommunicari possunt. Ergo & occidi, Quia maior est pœna excommunicationis, quàm mors temporalis.

Vndecimò, Experientia docet aliud remedium nō esse, nam excommunicationem hæretici dicunt esse fulmina frigida: si mineris pecuniariam mulctam, sciunt non defuturos stultos, qui illis credant, & à quibus subueniantur etiam si in carcerem coniicias. Si in exilium mittas, corrumpunt vicinos verbis, & longè positos libris.

Duodecimò, falsarii digni sunt morte. At hæretici sunt verbi Dei falsarii.

Decimotertiò, gravius est non seruare fidem Deo, quam scœminam viro, sed hoc morte punitur. Ergo & illud.

Decimoquartò, tribus maximè de causis mors corporalis infertur: prima ne mali noceant bonis, secunda ut paucorum supplicio multi corrigantur, tertia, ne fiant mali peiores. At hæretici plurimum nocent, eorum suppliciis alii terrentur, & quamdiu hæretici viuunt, eo sunt peiores.

Soluuntur obiectiones.

C A P. XXII.

Prima, ab initio hucusque, nullum Ecclesia combussit hæreticum, inquit Lutherus.

a teste Hieronymo lib. de viris illustribus.

Negatur, Nam Priscillianus hæresiarum cum sociis à Maximo Christiano

lib. 4. Dialog. 4.

Imperatore necatus est. Donatistæ occisi apud Optat. *b apud Gregor. lib. 3.* Basilii *b* magus, & proinde hæreticus, Romæ *1. Dialog. 4.* combussus à Christiano populo. Basilii *c* Bogomilorum author ab Alexio Comneno Imperatore publicè ex- *c apud Zonaram in Alexio.* ustus, *d* Albigenes 180. eodem affecti supplicio temporib. Innocent. 3. Et Ioan. Huss. ac Hieron. de Praga in *d Apud Antonium 3. p. tit. 19.* Concil. Constantiensi ab Imperatore Sigismundo. *c. l. § 4.*

DE LAICIS,

Secunda, experientia docuit nihil terroribus profici. Negatur. Nam Manichæi & Albigenſes armis extincti ſunt.

Tertia, Eccleſia tolerat Iudæos, quidni hæreticos?

Reſpond. 1. Iudæos nuſquam ſuſcepiſſe fidem Catholicam, hæretici ſuſceperunt. 2. Iudæi colunt religionem quam Deus pro tempore inſtituit: hæretici quam Diabolus inuenit. 3. Iudæi non conantur, ut plurimum, ſubuertere fideles, hæretici conantur.

Quarta, Iſaias loquens de tempore gratiæ: *Non occident* (inquit) *& non nocebunt, in omni monte ſancto meo.*

Reſp. loqui prophetam de leonibus, uſiſ &c. quibus hæretici comparantur. Ac proinde ſignificare hæreticos non fore nocituros Chriſtianis. Eſſi enim Eccleſiam exerceant, illi tamen non nocent. Non tamen ſequitur hæreticos non fore à Catholicis puniendos.

Quinta, Chriſtus tantum iuſſit hæreticos, pro Ethnicis habendos & Paulus vitandos. Reſp. eſſi non præceperit comburi, non tamen prohibuit. Nonne ſuſpenduntur fures, & tamen ubi Chriſtus præcepit?

Sexta, h Martinus vehementer redarguit Idacium, & Ithacium Episcopos quod procurarent Priscilliani mortem apud Imperatorem. Reſp. merito redargui. 1. quod cauſam Eccleſiaſticam ad Imperatorem deferrent. 2. quod accuſatores eſſent in cauſa ſanguinis: id enim Episcopos non decet.

Septima, *Oportet hæreſes eſſe.* Item, *Neceſſe eſt ut veniant ſcandala.* Reſp. ea non permitti, ſed prædici futura. Sicut malas herbas in horto: quas tamen nullus negabit eſſe eradicandas.

Octava, Cupientibus diſcipulis Samaritas comburi reſpondit Chriſtus *Nescitis cuius ſpiritu eſtis.* Reſp. 1. Samaritas non fuiſſe compellendos quia non promiſerant ſe fidem Chriſti ſeruaturus. 2. id Apoſtoli quærebant non zelo ſalutis animarum, ſed vindictæ.

Nona, dicitur Matth. 13. *Simite utraque creſcere uſque ad meſſem.* ubi hæreticos prohiberi occidi in Chryſoſt. & Cyprian. docent.

Reſpond. per zizania ibi intelligi quoscumque malos, id eſt filios nequam, ut Dominus explicat: ac velle di-

e cap. 11. v. 9.

f Mat. 18. v.

17.

g Tit. 3. v. 10.

h apud Sulpitium 2. ſacræ hiſt. circa finem.

i 1. Cor. 11. v. 19.

δὲ ὅτι ἐν ὅμῳ αἰ-
φλοῦς αἶμα.

k Mat. 18. v. 7.

ἀνάγκη ὅτι ἵεν ὑμῶν
τὰ σκάνδαλα ἵσχυ-
ται.

l v. 30.

m in hunc locū.

n 3. epiſt. 3.

cere impossibile esse omnes extirpari malos: vel quia non sunt noti, & periculum est, ne simul eradicetur & triticum, id est innocentes: vel quia cum fortiores viribus corporis sint, atrox & irreconciliabile bellum orbi inferretur, ut ibid. ait Chrysostomus. Cyprianus, verò per zizaniam intelligit malos Christianos, nec occidi prohibet sed Domini solius esse ait discernere malos à bonis.

Decima, cum multi recederent à Christo dixit discipulis: *o Vultis & vos abire?* Ergo & Ecclesia sic facere debet. o Ioan. 6. v. 67.

Negatur conseq. 1. ratione pro Samaritanis allata. 2. quia non decebat Christum qui venerat iudicari non iudicare, proprias vlcisci iniurias: sed ut eas filiis vindicandas relinqueret, sicut P fecit Dauid.

Vndecima, fides est donum Dei. Igitur ad eam nullus compelli debet. Resp. ita esse donum, ut sit etiam in nostra potestate sicut 9 & continentia.

p 3. Reg. 2.

Duodecima, dixit Dominus Petro *Mitte gladium tuum in vaginam.* Resp. 1. Ecclesiam duos habere gladios vnum spiritualem, quem ipsa exercet, alterum materiale, quem exercet secularis Princeps, qualis Petrus non erat. 2. agi ibi de vindicta priuata.

q vide sup. libro
2. de membris
Ecclesie, cap. 31.
r Ioan. 18. v. 11.

Decimatertia, Apostolus iubet bis ad minimum hæreticis parcendum. Resp. non loqui de venia danda, sed monitione præcedente excommunicationem, quam etiam nunc Ecclesia obseruat.

Tit. 3. v. 10.

Decimaquarta, hæretici extra Ecclesiam sunt. At t nihil ad nos de his quæ foris sunt. Resp. esse extra, ut oves errantes, cum obligatione manendi intus.

1. Corint. 5. v. 12.

Decimaquinta, mortem hæreticis velle Ecclesiæ mansuetudinem offendit. Resp. teneri plus misereri filiorum, quam inimicorum. Et reuera crudelis esset parcere lupis, & ouibus nocere.

u quomodo dicimus liberum

Decimasexta, fides est libera. Resp. duplex est liberum, vnum ab obligatione, alterum in electione. Priori fides est libera in foro exteriori ante Baptismum, post non item: priori est: sed hoc non obstat quin contra eam agentes puniatur, tanto iustius quod eam si vellent haberet. Decimasexta, nusquam Apostolus brachium sæculare inuocauit. y Resp. id verum, quia de erat Princeps Christianus.

esse vouere castitatem, intrare religionem, &c. quomodo quisquis liber est eligere bonum vel malum.

V iij yita Aug. ep. 50

THE LIBRARY OF THE
 UNIVERSITY OF CHICAGO
 545 EAST 57TH STREET
 CHICAGO, ILL. 60637
 U.S.A.

THE LIBRARY OF THE
 UNIVERSITY OF CHICAGO
 545 EAST 57TH STREET
 CHICAGO, ILL. 60637
 U.S.A.

THE LIBRARY OF THE
 UNIVERSITY OF CHICAGO
 545 EAST 57TH STREET
 CHICAGO, ILL. 60637
 U.S.A.

TERTIA CON- TROVERSA GENE- ralis de Ecclesia.

*QVAE EST DE PURGATO-
rio duobus libris explicata.*

INDEX LIBRORVM ET CAPITVM.

LIBER PRIMVS.

CAP. I.		X Præfatione.
2.		De Nomine Purgatorij.
3.		De erroribus circa Purgatorium.
		Probatur Purgatorium ex veteri Testamento.
4. 5. 6. 7. 8.		Probatur ex Nouo.
9.		Probatur ex Conciliis.
10.		Probatur ex PP.
11.		Rationibus.
12.		Soluuntur argumenta ex scripturis.
13.		Soluuntur ex PP.
14.		Soluuntur ex Ratione.
15.		Purgatorij Confessionem ad fidem pertinere.

LIBER SECVNDVS.

CAP. I.		De Personis quibus Purgatorium conuenit.
2.		In Purgatorio non posse animas mereri, & de-mereri
3.		Soluuntur obfectiones.

INDEX.

4. *Animas in Purgatorio certas esse de sua salute.*
5. *Soluantur obiectiones.*
6. *De loco Purgatorij.*
7. *Situe pro animabus iustis præter celum, & Purgatorium aliquis locus.*
8. *Num ex receptaculis suis animæ defunctorum egredi valeant.*
9. *De tempore quo durat Purgatorium.*
10. 11. 12. 13. 14. *De pœnis Purgatorij.*
15. & 16. *De suffragiis pro defunctis.*
17. & 18. *Qui possint animas iuuare, & quibus suffragia prosint.*
19. *De funere.*

LIBER PRIMVS, DE PURGATORIO.

EX PRÆFATIONE.

Discripserunt de Purgatorio ^a Ioannes ² *Contra arti-*
 Rossensis, ^b Ioannes Eckius, ^c Ioannes *culos Lutheri.*
 Bunderius, ^d Ioannes Gareti, ^e Iaco- *b Libro. 4. de*
 bus Latonius ^f Iodocus Clithonæus, ^g *Purgatorio.*
 Bernard. Luxemburgensis, ¹ Alphonsus ^c *In suo com-*
 à Castro, Martinus ^k Peresius Aiala, ^l Claudius Conf- *pendio titulo. 18.*
 sart, ^m Caietanus, ⁿ Franciscus Orantius, Hugo ^o *d Libro de ora-*
 Etherianus, Catharinus libro de veritate Purgatorij. *tionem pro defun-*
ctis.

^c *In Explicatione sexti articuli Louaniensium* ^f *Libro de Purgatorio.* ^g *Li-*
bro unico de Purgatorio. ⁱ *Verbo Purgatorium.* ^k *De traditionibus l. contra*
Vvaldenses. ^m *Tom. 1. tract. 23. & 24.* ⁿ *Libro quinto de locis.* ^o *De Re-*
gressu animarum ab inferis.

De Nomine Purgatorij.

C A P. I.

Tria inueniuntur in scripturis, quibus purgatio tri- ^a *Hebræor. 1. v.*
 buit peccatorum, & dici purgatoria possunt. ^{3.} *Purgationem*
^{1.} ^a Christus. ^{2.} ^b Tribulationes. ^{3.} *peccatorum sa-*
ciens.
 quo tanquam in carcere animæ inclusæ concluduntur, ^b *Joan. 15. v. 2.*

DE PURGATORIO,

vsque dum fuerint penitus expiati, De quo quidem to-
ta controuersia est.

De erroribus circa purgatorium.

CAP. II.

e Apud Epiph.
heres. 75.

d Apud Anto-
nium. 4. p. tit.

ii c. 7. §. 2. sum-
mæ. Theolog.

e Apud Ber-
nard. serm. 66.
in Cantica.

f Apud Anto-
nium supra.
§. 5.

g Lutherus pri-
mò docuit Pur-

gatorium, ut pa-
tet ex disputat.

tiue Lipsiaca:

secundo admisit quidem, sed cum erroribus multis scilicet non posse ex scriptu-
ris probari, non esse de sua salute certas animas in Purgatorio posse mereri &
demereri, sine intermissione peccare, minus beari, que per suffragia liberantur.
3. Purgatorium omnino negauit libro de abroganda Missa priuata, quem se-
quuntur omnes Lutherani, & Calvinistæ.

Rimus fuit, c Arij, qui docuit non
esse pro defunctis orandum, vnde
sequitur vel eos non egere precibus,
aut non posse iuari: quorum vtrum-
que Purgatorio repugnat, vt asseri-
tur ab Ecclesia.

Secundus d Vvaldensium, e Apo-
stolicor f Albigenſium, & g Lutheranorum asseren-
tium nullum esse huiusmodi Purgatorium.

Tertius Petri Martyris, qui. 1. ait, siue sit siue non sit
Purgatorium, non esse fidei dogma. 2. Non esse proba-
bile Purgatorium esse. ita in cap. 3. prioris ad Co-
rinth.

Quartus, Origenis, omnes pœnas esse purgatorias,
nec vllum esse infernum, vt refert Epiph. epistola ad
Ioannem Hierosolymitanum.

Purgatorium probatur ex veteri Testamento.

CAP. III.

Primò. Ex Machab. 2. cap. 12. In quo & Iudas orare fecit pro mortuis, subiungitur in textu: *Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis orare ut à peccatis soluantur.* Vnde quinque colliguntur. Primò posse mortuos à peccatis solui, & proinde Purgatorium esse. 2. sacrificia & orationes illis prodesse. 3. Non expiari in morte semper omnes peccatorum reliquias, ut Lutherus fingit. 4. Posse hominem piè mori, & tamen habere aliquid soluendum. Vltimò hoc esse de fide.

Respondent Primò, Hunc librum canonicum non esse, Nam a Augustinus ait non esse paris authoritatis cum lege, Prophetis, & Psalmis, vtilem tamen si sobriè legatur. Et Cyprian. in expol. Symboli docet libros Mach. non valere ad fidei dogmata probanda.

a Libro 2. co. 8
tra epist. Gaudensy cap. 13.

Secundò, quia saltem hæc pars: *Sanctè & piè de resurrectione &c.* non est canonica: Exploratum enim continet errorem, scilicet animas simul cum corporibus perire: alioquin non obstante Resurrectione etiam illis oratio profuisset.

Tertiò, quia illa conclusio: *Sancta ergo &c.* non videtur historico conuenire & fortè fuit ex margine in textum intrusa.

Quartò, quia non fit Purgatorij mentio, sed solum Resurrectionis.

Quintò quia constat oratum pro defunctis in peccato mortali, cum surripuerint de donariis Idolorum, à quibus lex prohibebat. Ergo vel Iudæ factum fuit supersticiosum, vel orarunt non ad iuuandas animas, sed vt seipsos consolarentur.

Sextò, non sequitur, oratum est pro defunctis: ergo erant in Purgatorio: poterant enim esse in inferno: & potuit orari ad ostendendum pium erga mortuos affectum.

DE PURGATORIO,

Septimò, quia scriptura legem nō profert, sed vnius principis actum; Exempla autem in scripturis non sunt imitanda passim; etiamsi fortasse laudentur. Nam & *b cap. 14. ad finem.* *b* Razias laudatur qui seipsum occidit.

c lib. 1. de Verbo Dei ca. 15. Ad 1. *c* supra *c* satisfactum est. Ad probationē ex Aug. negatur. Nam solum *d* dicit non esse apud Iudæos parī authoritatis. Sobriē verò legendum, non quod *d* Hanc quidem canonicus non sit, sed propter exempla eorum qui se scripturam quē occiderunt. Explicatio autem illa non est Cypria. sed appellatur Ma- Rufini, idē arbitrantis eos libros non esse canonicos *hab. eorum, non quod de his aliquando etiam reuera dubitatum fue-*
habent Iudei si- rit.

cut legem, & Ad 2. pro eodem apud Iudæos fuisse negare resur-
Prophetas, & rectionem & animarum immortalitatem, vt patet de
Psalms, sed re- Sadducæis act. *e* 23. vel affirmare, vt de Phariseis. *ibid.*
cepta est ab Ec- Vnde Christus *f* probaturus Saducæis Resurr. eavti-
lia non inutili- tur argumentatione: Deus est viuentium Deus non
ter, si sobriē le- mortuorum. Sed vocatur in scripturis Deus Abraham,
gatur, vel audia Deus Isaac, &c. qui mortui sunt corpore quidem, Ergo
tur. Hec ille. viuunt anima. Igitur mortui resurgunt, quæ certē Ar-
e v. 6. & 8. gumentatio nulla erit, nisi pro vno & eodem habeatur
f v. 22. immortalitas animæ, & resurrectio corporis: hoc modo:
si anima superest, & sit immortalis, pro confesso habe-
tur corpus resurrecturum: igitur reuera resurgent. Qua-
re vult Author libri Mach. dicere si mortui non resur-
gunt, animæ quoque sunt mortales, & proinde vanum
pro mortuis orare.

Ad 3. Non esse insolitum historicis aliquid interdum colligere ex rebus gestis, quod ad imitationem pertineat, ac bonos mores.

Ad 4. Satis esse si inde Purgatorium colligatur, cum dere non de nomine sit controuersia.

Ad 5. Vel eorum peccatum veniale fuisse, quod legis ignorarent prohibitionem: vel doluisse in morte: vel denique quidquid sit, de eorum statu, incertum fuisse, & proinde potuisse pro illis orari.

Ad 6. Nostram consequentiam non esse, Oratum est pro illis, ergo, erant in purgatorio. Sed, orarunt pro quibusdam defunctis, Ergo existimauit fieri posse, vt essent in Purgatorio: vel, laudatur in scriptura oratio

pro defunctorum peccatis, Ergo purgatorium est in alia vita. Nam alioquin frustra oraretur. Porro si tantum ob humanum affectum declarandum id actum fuisset, ad quid oratio, & sacrificium pro iis qui iuuari nequirent?

Ad 7. sumi Argumentum nostrum, tum a solemnibus antiquæ ritus Ecclesiæ: dicuntur enim omnes, qui cum Iuda erant ad preces conuersi: Tum a testimonio sacræ scripturæ laudantis orationem pro defunctis. Quod verò adducitur de Razia, supra § solum est. g l. de verbo Dei. 15.

Secundò, probatur purgatorium, sed probabiliter tantum ex Tobia h 4. *Panem tuum, & vinum constitue super sepulturam iusti &c.* Id est instrue conuiuium, & h v. 13. voca fideles pauperes, ut ipsi post acceptam Eleemosynam orent pro anima defuncti: quæ enim alia huius loci interpretatio? Munsterus equidem per sepulchrū, intelligit ora pauperum iustorum: sed 1. nusquam in scripturis vocatur sepulchrum, os iusti, sed tantum os peccatoris. 2. Tobias ibidem multis iam commendauerat verbis pauperes viuos: & postea transiit ad mortuorum commendationem.

Tertiò, 1. Reg. i ultimo, quibus in locis ieiunatur pro Saul, & Ionata mortuis, septem diebus: videtur autem irrationabile tot ieiunare diebus, tantum in signum doloris: ergo ut iuarentur suffragiis.

Quartò, psal. 37. *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.* in ira id est, post hanc vitam ad emendationem: in furore, id est, ad æternam damnationem, iuxta August. Bedam, Haymonem, in hunc locum.

Quintò k *Transuimus per ignem & aquam: quem* Psal. 65. v. 11. locum interpretantur de purgatorio Orig. l & Ambr. l homil. 25. in psal. 36. in Numeros.

Sextò, Isaia. 4. m *Purgabit Dominus sordes filiorum* m v. 4. & filiarum Sion & sanguinem emundabit de medio eorum spiritu iudicii, & spiritu combustionis, quod de pœna purgatorii n Aug. intellexit. n 20. Ciuit. 25.

Septimò, Isaia 9. *Succensa est quasi ignis impietas &c.* o v. 18. p *In hunc locū.*

p Basilius de purgatorio. p In hunc locū.

Octauò, Mich. 7. q *cum sedero in tenebris in atriâ Domini* q v. 8. & 9.

DE PURGATORIO,

portabo, solitum esse afferri pro purgatorio, hunc locum docet. r Hierony.

rin c. ult. ffaia. f v. 11.

t v. 3.

u homil. 6. in Exodum.

x in Psal. 36.

Nonò, Zach. 9. Tu f autem in sanguine Testamenti tui eduxisti vinctos tuos de lacu, in quo non erat aqua. Et si enim pro liberatione PP. ex limbo id soleat adduci, melius tamen pro liberatione animarum ex purgatorio, quòd propriè dicantur vinctæ, & nulla sit in purgatorio consolationis aqua, quæ in limbo erat.

y supra.

Decimò, Malach. 3. t Ipse sedebit quasi ignis conflagrans, & purgabit filios leui. Depurgatorio u Orig. x Ambr. y August. & Hierony. in hunc locum.

Probatur ex nouo Testamento.

PRIMVS LOCVS.

C A P. IIII.

a v. 32.

*ὅς τινος ἐπιπλήροσ
κατὰ τὸ ἔθνος τοῦ
ἑαυτοῦ ἀφ' ὧν ἐστὶν
κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ
ἁγίου, ἀπὸ τῶν
αὐτῶν, οὗτοι οἱ τρεῖς
ἐν αἰῶνι, ἀμήν τῷ
μὲλλοντι.*

Ath. 11. a Quicumque dixerit verbum contra filium hominis remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro: vnde colligitur b Patres quædam peccata remitti in alio seculo per suffragia, & oratio-

b Aug. 21. ciui.

24. Greg. 4. dia-

log. 39. Beda in

3. Marci. Ber-

nard. homil.

66. in Cantica

& omnes Glossæ.

c ita Petrus

Martyr.

d est aliorum si-

cut & tertia ob

icatio.

nes Ecclesiæ. Obiicitur c primò, hæc per aggerationem dicta fuisse a Christo.

Sed r. Hac etiam solutione, potest solui infernus. 2. Exaggeratio non debet fieri inepta, qualis est cum sit partitio, & vni membro partitionis nihil responder: cuiusmodi est illa, non remittetur ei in hoc seculo, in quo reuera peccata remittuntur, neque in alio in quo non remittuntur, ad quid ergo dicitur neque in alio?

d Secundò, Christum, cōferre peccatum in spiritum sanctum cum aliis grauissimis mortalibus. Et proinde si quæ remitterentur, illa certò essent mortalia, at solum venialia, per nos, remittuntur in alia vita.

Respondeo Christum loqui de remissione perfecta, quæ complectitur culpæ & pœnæ remissionem: qua ratione grauissima etiam peccata in alio remittuntur sæculo, quia ibi remissio eorum completur.

Tertiò, si in alio sæculo Christus vellet peccata remitti, videretur significare grauiora, Alioquin non diceret: *Neque in hoc sæculo, neque in futuro*, sed è contrario: vt oratio cresceret.

Respondeo, Orationem crescere, quia in futuro sæculo, maius est spacium diluendi peccata, quam hic: & præterea præponitur hoc sæculum, quia hic inchoatur, illic perficitur remissio.

Quattò, c si loquitur Dominus de remissione culpæ. *e ita Calvin.* Ergo malè allegamus hunc locum pro remissione pœnæ.

Respondeo, 1. in purgatorio remitti etiam culpas veniales. 2. loqui etiam Christum de pœna. Sensus enim est, peccatum in spiritum sanctum, non remitti in hoc sæculo nec in futuro: neque quantum ad culpam, neque quantum ad pœnam.

Quintò, Christum velle dicere in hoc iudicio, & in nouissimo non remittetur: & sic nulla fiet mentio purgatorij.

Respondeo, quoniam erunt illi quibus hic non est remissum, & in iudicio tamen remittetur? nonne aut qui venialium egent purgatione, aut solius pœnæ debitores erunt?

Sextò, f Ex negatione nõ sequitur affirmatio in bona dialectica, & proinde non valet inferri, peccatum in spiritum sanctum non remittitur in hoc, neque in alio sæculo: Ergo aliquod remittitur in alio sæculo, sicut non bene sequitur Rex Philippus non est Venetorum Rex. Ergo est aliquis alius Rex Venetorum. Quare & Christus dicere poterat, non remittetur neque in hoc sæculo, neque in inferno, cum tamen in inferno nulla remittatur culpa. *f ita Petrus Martyr.*

Respondeo, non sequi iuxta dialecticam: sed bene iuxta prudentiæ regulam: alias faceremus Dominum ineptè loquutum: sicut qui diceret, Rex Philippus non

DE PURGATORIO.

te absoluet, neque in Hispaniæ neque Galliæ senatu.

g Joann. 18.

Quare cum dixisset Christus: & *Regnum meum non est de hoc mundo*: intulit Pilatus: *ergo Rex es tu*. Neque ait Christus non rectè inferri, sed approbavit. Ergo ineptè loquutus fuisset, si dixisset, in inferno, cum constet ibi nullam fieri remissionem.

h 3. v. 29.

Septimò, dicunt: *Neque in hoc sæculo &c.* idem esse atque in æternum vt exposuit h Marcus, sicut dicit Petrus: *Non lauabis mihi pedes in æternum*.

i Ioan. 13.

ὁ μὴ ἐψέψας τοὺς πόδας, μὴ αἶψά τ' ἀποθάνῃ.

Respondeo, vel Christus locutus est vt habet Mar. vel vt habet Marcus, vel utroque modo. Si primum, & tertium, habetur intentum. Si secundum, debetur Marcus per Mathæum intelligi, non contra: cum Marcus fecerit quasi compendium ex Euangelio Mathæi. Nec eodem modo quo apud Marcum accipitur Ioannis. 13. *vox in æternum*: Petrus enim illam accepit tantum pro huius spacio vitæ: cum non lauentur pedes in alio sæculo. Marcus verò pro spacio huius, vel alterius sæculi. Vltimò dicunt phrasim Hebraicam esse.

h Legulam in æ-
ternum siue, in
sæculum.

Resp. falsum esse: quamuis illa phrasis Petri *In æternum* Ioan. 13. verè Hebraica sit. Dicunt enim Hebræi etiam de temporalibus * מלחמה Marcus, verò non vititur phrasi Hebraica, sed propriè loquitur.

Locus

Locus secundus.

CAP. V.

*P*se a tamen saluus erit, sic tamen quasi a I. Corin. 3. v. 12. per ignem. Quo quidem in loco, ob-
seruandum est Apostolum vti simili-
tudine Architectorum, quorum vnus
super fundamentum lapideum, atque
solidum ex pretiosa erigit materia do-
mum, quæ non timeat ignem: Alter super fundamētum
simile, extruit ædificium ex combustibili materia, vt
stipulis, ligno &c. Hoc duplici ædificio, si ignis applice-
tur, prius quidem integrum manebit etiam saluo Archi-
tecto, si sit intus. Posterius verò, breui per ignem deuo-
rabitur, & architectus inclusus non nisi egredietur per
ignem, in quo transitu non quidem morietur, sed ta-
men eius corporis leuiore partes, incolumes non egre-
dientur. Sunt autem huius loci quinque difficultates.
Prima: quid intelligatur per ædificantes. Secunda,
quid per aurum, lapides & stipulas &c. Tertia, quid
per diem Domini. Quarta quid per ignem qui in do-
mini die, opus probabit. Quinta, quid per ignem, cum
dicitur. *Quasi per ignem.* D. b Aug. & alij nonnulli per
Architectos intelligunt quoscunque Christianos. Alij
e solos intelligunt Doctores & prædicatores: Quam-
uis vtraque expositio purgatorio faueat, secunda tamen
germanior est. Nam apertissime ibi Apostolus se præ-
dicatoresque alios Agriculis atque Architectis: popu-
los verò agris & ædificiis comparat.

Per fundamentum d Alij intelligunt fidem infor-
mem: per aurum &c. opera bona: per stipulas &c. mor-
talia peccata. Sed immeritò. Nam peccata mortalia
potius sunt comparanda plumbo, ac ferro. Deinde
nullus ex inferno (cui deputantur punienda mortalia)
transibit saluandus. Respondent equidem Græci sal-
uum fore, quia numquam consummabitur, & quidem

DE PURGATORIO,

per ignem, quia semper ardebit. Sed inusitatum est in scripturis accipi nomen salutis, in malam partem. Alij e Christum siue fidei prædicationem: & nomine auri &c. catholicas interpretationes: fani verò &c. hæretica dogmata. In quam sententiam propendunt Calvini Ochimus, & Martyr. Sed hæretici architecti hæretic. dogmatū non saluantur per ignem, sed damnantur in inferno penitus. Deinde non ædificant super fundamentum quod est Christus: sed super alium Christum, quem sibi confingunt. Alii f intelligunt per fundamentum, fidem viam, per lapides pretiosos aurum &c. opera supererogationis, per stipulas &c. omissionem consiliorum, & affectum carnalem, quamvis licitum, ad huius mundi bona. Hæc sententia est, sed huic non congruit loco: nisi cum illo affectu carnali, etiam venialia intelligantur peccata. Si enim bonus affectus, quare ardebit? Si malus, ergo peccatum: non dantur autem opera media in particulari.

e Hierony. in s.
Isaie ad illud
Ve qui coniungitis domum ad domum.

f Augu. lib. de fide & operibus cap. 16.

g 4. Dialog. 39.

h ita Theodoret. & Oecumen. i v. 10.

ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων οἰκοδομῶν οἴκους.

g Gregorius, per aurum, opera bona: per stipulam peccata intelligit venialia. Quæ sententia bona est, sed cui antepōnitur vltima.

Sunt h nonnulli qui per aurum bonos intelligunt auditores, per stipulas malos. Ita vt doctor quidem saluus sit, detrimentum autem cedat tantum in quosdam auditores. Sed vt Chrysost. ait, etiam Architecto detrimentum tribuitur, & ipse dicitur ædificare stipulam.

Est ergo sententia vltima. Per fundamentum intelligi Christum a primis prædicatoribus annunciatum, iuxta illud Pauli: i Ut sapiens Architectus fundamentum posui. Nomine auri &c. doctrinam prædicatorum vtilem & salutarem verbo, & exemplo. Per stipulam &c. Inutilem, atque curiosam doctrinam. Quæ sententia maxime probatur. Tum quia nomine ædificantium, soli intelliguntur doctores: Ergo nomine operis eorum doctrina intelligi debet. Tum quia hoc valde competit Corinth. prædicatoribus: erant enim nonnulli plus æquo Philosophiæ, & eloquentiæ dediti. Denique quod hac ratione hoc totum caput explanatur optime. Si quidem Paulus tres similitudines posuit: vnam de plantantibus Agricolis, qua solos DD.

bonos complexus est. Secundam de ædificantibus supra fundamentum bonum, qua & bonos & malos intellexit doctores. Tertiam de corruptoribus Templi, qua solos perfectè malos contineri voluit: de quibus dixit quòd illos disperdet Deus.

Nomine ^k diei Domini, Quidam intelligunt vitam præsentem, siue tribulationis tempus, in quo boni sæpè discernuntur à malis. Sed hoc non videtur esse ad mentē Pauli. Primò, quia est articulus in textu ἡ γὰρ ἡμετέρα quo certus designatur Dies: vt 1. Timoth. 4. 1. Secundò, quia præsens tempus non dicitur in scripturis dies domini, sed m dies nostra. Tertiò, quia tribulationes sunt communes bonis & malis, ac proinde non declarant vnus cuiusque opus.

Alij n dicunt esse diem iudicii particularis. Primò, quia post illud aliqui reuera manent purgandi per ignem: non autem post generale iudicium. Secundò, quia si intelligeretur de generali iudicio, sequeretur nullum sanctorum ante vltimum iudicium, cælum in gressurum, quia non ante fieret examen & perfectæ purgatio. Tertiò, quia textus græcus non habet, *reuelabitur*, sed ἐν τῷ πυρὶ ἀποκαλύπτεται, quia in igne reuelatur. Omnes tamen veteres videntur intellexisse Diem iudicii vltimi, quod probabilius videtur. Primò, quia o ubique hunc significat diem dies domini. Secundò, quòd designetur dies, in quo omnium opera sunt simul probanda: Id autem minimè præstatur, in iudicio particulari. Tertiò, quia dixit Paulus *dies domini declarabit*, id est tunc erunt omnia omnibus manifesta.

Ad primum, post vltimum iudicium non fore purgatorium: & ideo illa verba. *Saluus erit sic, tamen quasi per ignem*: non significare quòd prius trāseat per ignem, sed quòd transierit, vel se habeat, vt ij qui transierint per ignem.

Ad secundum, quemadmodum dicuntur in scripturis damnandæ, & beatificandæ animæ in vltimo iudicio, quia etsi ante beatificatæ fuerunt priuatim, tunc tamen coram toto mundo id erit: ita & examen fieri quidem in morte vnus cuiusque priuatim, sed nihi-

DE PURGATORIO.

lominus iterum in ultimo iudicio publicè faciendum.

Ad tertium, pro vno verbo in præfenti (quod verisimile est in P futuro fuisse) tria in futuro habentur, *καὶ τὸν θένοντα αὐτὴν εἰς τὴν αἰώνιον πύρρ θανατώσει.* Adde tempus præfens frequentissimè poni pro consuetudine, opinione, & professione, & non pro actione temporis certi vt. Luc. 1. *virum non cognosco.*

Per ignem qui probabit opus, alij tribulationes huius intelligunt vitæ, quod iam explosum est. Inferni alij, purgatorii alij, alij conflagrationis ignem. Sed primò illi ignes non examinabunt ædificium sanctorum ex auro, argento &c. Secundò, quomodo examinare

possent opera, quæ iam transierunt? Superest 9 ergo dicere per ignem intelligi iustum iudiciũ Dei. Primò, quia nihil assignari potest aliud, quod probet omnia opera nostra. Secundò, licet opera transierint ab oculis hominum: non tamen ab oculis Dei: Et proinde si cuius opus iudicium Dei sustinuerit, accipiet mercedem, si minimè, reiicietur: Tertiò quod rectissimè iudicium Dei ignis appelletur, iuxta 1 Daniel. 7. quod sit purissimum, celerrimum, efficacissimum, & maximè penetratiuum.

Per, *quasi per ignem*, Nonnulli, huius vitæ tribulationes intelligunt. Sed hac explicatione, etiam qui ædificant aurum &c. transirent per ignem, cum transeant per tribulationes.

Lutherus f & Caluinus intelligunt iudicium Dei, doctrinam approbans veram, & fallam refutans: sicut ignis perficit aurum, & consumit scœnum. Hoc autem iudicium fieri, dum quis conuertitur, maximè in articulo mortis, intelligitque se deceptum, iacturam suæ fecisse doctrinæ, ac proinde confunditur, atque erubescit. Refelluntur primò quia vel illud iudicium fit solum in morte, adhuc viuentem hominem, vel potest etiam fieri post mortem. Si posterius, igitur potest fieri tunc aliqua peccatorum remissio, atque purgatio, saltem per illam confusionem, quod negant: esset enim aliquod purgatorii genus. Si prius, quo modo ergo, qui superedificauerunt lignum & scœnum &c. Saluabuntur, si re-

παπακλή. 7. α.

q̄ ita Ambro. in
Psal. 118. conc.
20. super illud
Vide humilita-
tem meā. Sedu-
lius in hunc locũ
Carthusianus
Lyranus Caiet.
1 v. 10. Hebræo-
rum verò 12. v.
29. dicitur Deus
ignis consumes.
f art. 37.

pentina corripiantur morte, nec spacium pœnitendi habeant? Non possunt damnari, quia Christum profundamento habuerunt, & de iis omnibus pronunciat Paulus, quod saluabuntur: nec transierunt per ignem, de quo Caluinus, atque Lutherus: & tamen saluari nequeunt nisi transierint per ignem. Ergo admittere debemus aliquod purgatorium (præter ignem illum Caluini) in quo expientur. Secundò, illud iudicium, siue ignis Caluini, non afferret detrimentum, sed potius commodum: vult enim Caluinus illo mentem illustrari. At ignis de quo Paulus ait, verè afficiet pœna. Nam in Græco est *ἐν πυρὶ δικαιοσύνην δabit πœνας*. Tertiò, sequeretur omnes qui saluantur, transire per hunc ignem: cum iuxta Caluinum, & Lutheranos omnia opera nostra, quamuis iustissima in oculis hominum, sint peccata in oculis Dei. Nec responderi potest non imputari propter fidem. Nam ea etiam ratione iudicium illud subterfugerent opera illorum, qui cum sint fideles, stipulam tamen ædificarunt.

Communis ergo Theologorum sententia est, nomine ignis aliquam intelligi purgatorij pœnam, ad quam adiudicantur post mortem qui ædificarunt stipulam &c. Hæc expositio, præterquam quod optimè congruit textui, satis ex communi PP. consensu probatur. Ambros. *† Sed cum (inquit) Paulus dicat, sic tamen, quasi per ignem, ostendit quidem illum saluum futurum, sed pœnas ignis passurum, ut per ignem purgatus, fiat saluus.* u Hiero. in 4. Amos. x Greg. 4. Dialog. y Alcuinus, z Rupert, a Magister, & alii scolastici: b Anselmus, c Innocentius 3. & omnes Latini recentiores. Ex u *¶ In exponens* Græcis Origenes, *Sed & illud (inquit) cum conuenitur, illud Facti estis si quis multa opera bona, & parum aliquid iniquitatis attulerit, illud parum, tanquam plumbum, igne resoluitur & pur-* sicut torris raris de incendio. gatur, &c Oecumenius, d *qui etiam testatur ita Basilium intellexisse hunc locum, & e Theodoret, apud* quit) quod in Apostolo legimus,

Ipse autem saluus erit qui si per ignem: qui ergo saluatur per ignem, quasi torris de incendio rapitur. Aug. in psa. 37. x cap. 39. y 3. de Trinit. z in 3. Genes. a 4. dist. 21. b in hunc locum. c in psa. 37. e Hunc credimus ignem Purgatorium quo purgantur animæ,

DE PURGATORIO,

ut aurum in co-
flatorio. In Gra.

iuxta Gagneii

Τὸ τοῦ πῦρ πύριον
μὲν καθάπτεται τὸ
ὅς καθάπτεται τοῦ αἵ-
ματός καθάπτεται
αὐτὸν ἐν τῷ χαλκῷ
ἐστίν.

f v. 11.

D. Th. in opusculo primo contra Græcos.

Obiiciunt primò absurdum esse, Apostolum variè in eadem sententia nomen ignis vsurpasse, nimirum pro vero iudicio, & pro purgatorii igne.

Respondeo, nos ex ipso textu ad æquiocationem non vnam, sed duas admittendas cogi. Nam cum ait, *Dies iudicii manifestori per ignem*, videtur omninò loqui de conflagrationis igne: cum addit, *cuiusque opus ignis probabit* non potest loqui de igne materiali, vt supra dictum est: & cum, hoc secundo igne opera, tertio verò non opera, sed operarios, qui stipulam ædificant, dicat examinanda esse, necessario de diuersis ignibus textus est intelligendus. Quamuis non propriè sit æqui-uocatio, sed elegans allusio. Hic enim sensus est: Dies domini per ignem conflagrationis declarabitur, & sicut ipsa dies per ignem declarabitur, ita ipsa dies manifestabit per ignem scilicet iudicii diuini, vniuscuiusque opus: & sicut opera per ignem manifestabuntur, ita etiam operarii, qui purgatione indigent, purgabuntur per aliquem ignem. Adde non esse Paulo insolitum in eadem sententia variè vti aliquo nomine, vt pater.

f 2. Corinth. 5. cum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit.

Obiiciunt secundò, illud (*Quasi*) similitudinē quandam rei, & non rem ipsam denotare.

Respondeo similitudinem significare non ignis, sed transeuntis per ignem: sensus enim est, saluabitur qui ædificauit fœnum, sed ad eum modum quo quis transit per ignem, vt perueniat ad aliquem locum.

Tertius locus.

CAP. VI.

Vid^a facient qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt. Petrus Martyr vult b Paulum loqui de Baptismo eorum qui baptizabantur in lecto cū iam essent in extremis: vt sensus sit, quid facient qui baptizantur quando habentur magis pro mortuis quam pro viuentibus, & certum est non baptizari pro ullo huius vitæ commodo. Sed debuisset ergo dicere Paulus, vt quid baptizantur pro se. Vera igitur sententiæ est Apostolum loqui de baptismo lacrymarum, & pœnitentiæ qui suscipitur orando, ieiunando, &c. atque sensum esse. *Quid facient qui se pro mortuis affligunt, nisi resurgant mortui.* Primò, quia baptizari, passim in d scripturis & PP. e accipitur pro affligi. Secundò, quia purgatorii pœna à scripturis & PP. baptisma vocatur. Nam illud Matth. 3. *Ille vos baptizabit in Spiritu S. & igni.* Hieron. post Basilium g exponit de Spiritu sancto in hac vita, igne verò in futura. Itaque eleganter Apostolus dicit eos baptizari pro mortuis, quod suscipiāt partem illius ignei baptismi.

Obiiciunt primò: debuisset ergo dicere Paulus, *Quid faciemus.* Nam omnes fideles pro mortuis orant.

Respondeo, Apostolum respexisse ad consuetudinem Iudæorum, qui more veteri, ieiunabant & orabant pro mortuis. Noluit autem argumentari à consuetudine Christianorum quæ reiici poterat vt noua.

Obiiciunt 2. Non bene argumentari ex oratione ad resurrectionem, funditur enim oratio, non vt resurgat, sed vt à peccatis soluantur. Responsio h supra.

21. Cor. 15. v. 29.

si mortui non resurgunt. Petrus Martyr vult b Paulum loqui de Baptismo eorum qui baptizabantur in lecto cū iam essent in extremis: vt sensus sit, quid facient qui baptizantur quando habentur magis pro mortuis quam pro viuentibus, & certum est non baptizari pro ullo huius vitæ commodo. Sed debuisset ergo dicere Paulus, vt quid baptizantur pro se. Vera igitur sententiæ est Apostolum loqui de baptismo lacrymarum, & pœnitentiæ qui suscipitur orando, ieiunando, &c. atque sensum esse. Quid facient qui se pro mortuis affligunt, nisi resurgant mortui. Primò, quia baptizari, passim in d scripturis & PP. e accipitur pro affligi. Secundò, quia purgatorii pœna à scripturis & PP. baptisma vocatur. Nam illud Matth. 3. Ille vos baptizabit in Spiritu S. & igni. Hieron. post Basilium g exponit de Spiritu sancto in hac vita, igne verò in futura. Itaque eleganter Apostolus dicit eos baptizari pro mortuis, quod suscipiāt partem illius ignei baptismi.

b hanc expositionem accepit ab Epiph. heres. 28.

c est san. Ephrē in suo testameto Petri Cluniacē.

lib. cōtra Petrobrusianos, Hugonis, Gagnei, in hunc locum,

d Mar. 10. v. 38 Luc. 12. u. 50.

e Cypria. serm. de cœna Domin. Nazianz. orat. de Epiphani.

f versu 11.

g libro de Spiritu sancto cap. 15.

Nazianz. in fine oration. de Epip.

vocat igne Purgatorii vltimum baptismi.

h cap. 3. in resp. ad 2.

Quartus locus.

CAP. VII.

a *Mat. 5. v. 25.*

ἰσθὶ ἐντοῦτον τὸ ἀντι-
δικασθὲν ἰαχὺς ἕως
ὅτι εἴ ἐν τῇ ἡμέρᾳ μὴ
ἀυτὸν μνηστὴρ σὺ πα-
ραδῶς ὁ ἀντιδικὸς τῷ
κεφάλῳ, ἢ ὁ κεφαλῆς σὺ
παράδῳ τῷ ὄσπερ ἐστι
ἢ τις φυλακῶν φλη-
θισσῶν. v. 26. ἀμὲν
λέγω σοι, ἢ μὴ ἔξέλ-
θης ἐκεῖθεν, ἕως αὐ-
τὸν ἀποδῶς τῷ ἰσχυρῶτι
καὶ δεσπότην.

frem *Luc. 12. ad**finem capitis.*b *ita Ambros.*c *Bedæ in hunc**locum. Luc. 12.**Ansel. & Aug.**in 5. Math. Ber-**nard. serm. 85. in**Cantica.*

Sto^a consentiens aduersario tuo citò dum es in
via cum eo, ne forte tradat te aduersarius iu-
dici, & iudex tortori, & mittaris in carcerem
Amen dico tibi non exies inde donec reddas no-
uissimum quadrantem. Per viam intelligitur
fluxus vitæ nostræ, quo ad Dei properamus iudicium:
per aduersarium, etsi nonnulli Diabolum, alii carnem
intelligant. Tamen intelligi^b debet lex Dei, siue Deus,
ipse quatenus præcipit contraria carni: aut conscientia
quæ Dei legem semper obiicit peccanti: per iudicem o-
mnes intelligunt Christum, per tortorem, Angelos
malos aut bonos, per carcerem nonnulli certè infernū
dixerunt, aut etiam purgatorium simul. Sed verius est
solum intelligi purgatorium. Nam ex inferno nulla est
egrediendi spes. Deinde scopus parabolæ id etiam in-
dicat, si quidem non sumitur hæc similitudo ab homi-
cida aut adultero, &c. qui ad perpetuos carceres vel
mortem damnantur, sed à debitore qui propter non
solutam pecuniam in carcerem conicitur, solent au-
tem huiusmodi homines ordinariè egredi post aliquod
tempus. Per quadrantem ferè omnes intelligunt minu-
ta peccata.

*Quintus locus, Sextus, Septimus, Octauus &
Nonus.*

CAP. VIII.

Qui^a irascitur fratri suo reus erit iudicio, ^{a Mat. 5. v. 22.} qui dixerit fratri suo Racha, reus erit consilio, qui satue reus erit gehenna. Ibi distinguuntur tria pœnarum genera, & tantum tertio damnatio tribuitur æterna. Ergo ex aliis habemus aliquas esse pœnas temporales. At fieri potest, vt quis moriatur cum illis. Igitur post hanc vitam illas Deo soluet. Hoc autem est purgatorium esse.

Dices, Christus dixerat antea, *Qui occiderit reus erit iudicio.* At homicidium plectitur æterna morte, ergo reum esse iudicio, est reum esse damnationis æternæ.

Respondeo, cum dixit Christus *Qui occiderit, &c.* loqui de iudicio temporali quo homicidæ in lege plectebantur morte.

Sextus, ^b *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula.* Per desicere, omnes intelligunt mori, per amicos, Sanctos qui cum Christo regnant. In his ergo verbis non solum Dominus eleemosynam commendat, sed etiam docet post mortem iuvari animas precibus sanctorum. Dicit enim nobis esse faciendos amicos qui recipiant nos in tabernacula æterna. Iuxta similitudinem parabolæ ductam ab œconomo qui depositus ab officio, & egenus factus, opem amicorum suorum implorabat. At qui eleemosynam faciunt prauis pauperibus, non faciunt sibi huiusmodi amicos. Ergo non solum Eleemosynam hic Christus commendat, sed vt detur potius bonis quàm malis, quatenus illorum precibus post mortem iuuemur.

Septimus, ^c *Memento mei dum veneris in regnum tuum.* liqua peccata hoc certè ille non dixisset nisi à Spiritu sancto edoctus, mitti post mor-

^b Luc. 16. v. 9.

ποιῶσιν ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἀπέθῃσι, δέξωσιν αὐτοὺς εἰς τὰς αἰωνίας ἀποκατάστασις.

^c Luc. 23. v. 43.

μνήσθητί μου κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Ex hoc loco August. 6. in Iulian.

cap. 5. probat a-

tem.

DE PURGATORIO,

posse post hanc vitam animas iuvari.

d Act. 2. v. 24.

ἡ δὲ ζωὴ ἀρχεται
ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς
δυναστείας.

e Cypr. serm. de
cena Domini E-
piph. heres. Ta-
tiani, August. ep.
99.

f Philipp. 2. v.
10. hoc argumē-
tum non videtur
Bellarm. aliquid
facere.

Olaus, d Quem Deus suscitavit ex mortuis solutis dolo-
ribus inferni. Hic locus nequit intelligi de doloribus
Christi: quia fuerunt in cruce finiti: neque de damna-
torum doloribus, cum sint infiniti duratione, nec de
PP. in lyngo, cum omni carerent dolore. Igitur sensus
erit solutis doloribus eorum quierant in purgatorio.
Nec refert in Græco haberi *ἡ δὲ ζωὴ ἀρχεται* non *ἡ δὲ ζωὴ ἀρχεται*, Nam anti-
qua editio Latina, Syriaca & antiquissimi e PP. legerunt
inferni.

Nonus f Ut in nomine Jesu omne genu flectatur cœlestium,
terrestrium & infernorum. Item Apocal. 5. Nemo inuentus
est neque in cœlo, &c. v. 3.

Probatur Purgatorium testimoniis Concilio-
rum.

CAP. IX.

a can. 29.

N Africa Carthaginense 3. a Sacramenta
(inquit) altaris non nisi a ieiuniis hominibus
celebrentur. Si autem aliquorum promeridia-
no tempore defunctorum commendatio facien-
da est, solis orationibus fiat. Quibus similia

b Qui sibiipsis
qualibet modo
culpabili inserunt
mortem nulla
pro illis fiat cō-
memoratio, nec
cum Psalmis se-
peliuntur.
c habetur de cō-
secr. dist. 1. can.
visum est.

leguntur in Carth. 4.

In Hispania, Bracarense primum b can. 34. & 39.

In Gallia, Cabilonense: c Visum est (inquit) preterea,
ut in omnibus Missarum solemnibus pro spiritibus defunctorum
loco competenti, in Ecclesia ad Dominum deprecetur.

In Germania VVormatiense cap. 10. quo definitur o-
blationes pro suspensis in patibulo fieri posse.

In Italia concilium 6. sub Symmacho, quo dicitur
Sacriligium esse fraudare animas defunctorum oratio-
nibus.

Græca Concilia vide apud Martinum Bracarensem E-
piscopum, cap. 69.

Concilium Generale Lateranense sub Innocentio

tertio, cap. 66.

Florentinum sess. d vlt. Tridentinum sess. e 25. & om- *de decreto de pur-*
nes Liturgiæ Iacobi, Basilii, Chrysost. Ambros. &c. *gatorio.*

Respondet Martyr primò, Ecclesiam quidem pro de- *c initio.*
functis orasse, sed sine verbo Dei, aut exemplo. Sed quo
modo erit credibile vniuersam Ecclesiam adedò errasse?

Secundò, id Ecclesiam facere, non vt eos à purgatorio
liberet, sed testetur eorum memoriam seruare. Contra
disertè docet f Augustinus Ecclesiæ preces quibusdam
prodesse defunctis.

*f libro de cura
pro mortuis ca. 1.*

Tertiò, Ecclesiam præcari pro defunctis, id quod pu-
tat iam assequutos esse, scilicet gloriam, sicut Christus
pro Lazaro orauit, cum sciret iam se quod petebat acce-
pisse: Ambros. pro g Theodosio, cui tamen congratula-
batur quod iam cum Christo regnaret, & i Epiphanius
docet orari pro SS. Patriarchis, Prophetis, Apostolis,
atque Martyribus.

*g in oratione de
obitu Theodosii.
i hæresi 75.*

Respondeo, si res ita esset, Ecclesia pro omnibus ora-
ret æqualiter: quod tamen non facit. Nec conuenit, vt
quis petat quod habet. Non enim acceperat Christus
quod pro Lazaro petebat, siquidem nondum tunc re-
surrexerat. Ambrosius pro Theodosio orauit quia non
certo sciebat iam esse cum Christo. Epiphanius autem
nusquam dixit orari in Ecclesia pro Sanctis, sed memo-
riam fieri tam peccatorum quàm iustorum, vt illis Deus
miseretur: vt istos separemus à Christo: non quod pro
Sanctis oremus, sed quia pro illis offerimus. Sacrifi-
cium Christo, in gratiarum actionem.

*k vt vult Petrus
Martyr.*

DE PURGATORIO,

Idem asseritur ex PP. Græcis ac Latinis.

C A P. X.

a Quo longam describit orationem pro defunctis solitam fieri.

b Cap. 7. Eccles. Hierarchie parte. 3.

c Homil. 6. in Exodum.

d Qua querit an animæ sentiant utilitatem ex orationibus viuorum. Respondet sentire omnino.

e In 9. Isaie. f. Oratione pro mortuis.

g Orat. in sancta lumina.

h Pro omnibus oramus, qui inter nos vita fun-

cti sunt maximū est sunt maximū credentes esse animarum u-

namē, pro quibus offertur obsecratio sancti illius, & tremendi sacrificij. i Ho-

mil. 3. de Epiph. k In scholiis Græcis in 1. Corinth. 3. l Libro de iis qui in fide

migrarunt, testimonia Chrysostomi vide infra lib. 2. cap. 15. m In 1. Corinth.

3. n Vide infra lib. 2. cap. 15. o 4. Epist. 1.

Græci: Clemens Roman. a constit. 8, cap. 47. longam describit pro defunctis orationem. Dionys. Arcop. b Accedens (inquit) deinde venerandus Antistes precem suam super mortuum peragit, precaturque oratio illa diuinam clementiam, ut cuncta dimittat, per infirmitatem humanam admissa peccata defuncto. Origen. c Qui saluus sit, per ignem saluus sit, ut si quid forte de specie plumbi habuerit admixtum, id ignis decoquat, & resoluat, ut efficiantur omnes aurum purum. Athanas. d q 34. ad Antioch. e Basil. Si per confessionem detoxerimus peccatum, iam succrescens gramen arefecimus, dignum plantæ quod depascatur, ac deuoret purgatorius ignis. Nyssen. f Nō poterit a corpore egressus diuinitatis particeps fieri, nisi maculas animo immixtas purgatorius ignis abstulerit. g Nazian. In altero suo igni baptizabuntur, qui postremus est baptismus, nec solū acerbior, sed & diuturnior, qui crassam materiā instar ferri depascitur, vitæque leuitatē absumit. Cyrill. h catech. i Euseb. k Emyssen. Qui temporalibus pœnis digna gesserunt per flumen igneum, per vada feruentib. globis horrenda transibunt. l Theodor. Hunc ipsum ignem purgatorium credimus, in quo animæ defunctorum probantur, & repurgantur, sicut aurum in conflatorio. m Damas. n Occumen. Theophyl. in 12. Lucæ.

Latini Tertull. o de corona militis. Cyprian. Aliud est statim fidei & virtutis accipere mercedem, aliud pro peccatis longo tempore cruciatum emendari, & purgari diu

ignem aliud peccata omnia passione purgasse. Lactantius: quorum peccata pondere, aut numero praeualuerint, perstringentur igne &c. 7. cap. 21. Hilar. Nobis est ille indefessus ignis obcurdus in quo subeunda sunt grauius illa expiande à peccatis animæ supplicia. In Psal. 118. P. Ambros. Et si saluos faciet Dominus seruos suos, salui erimus per fidem, sic tamen salui quasi per ignem. Et si non exuremur, tamen uremur. Hierony. ad finem commentarij in Isaiam. Aug. 9. Qui temporalibus poenis digna gesserunt, per ignem quandam purgatorium transibunt, de quo Apostolus inquit, saluus erit, sic tamen quasi per ignem. r. Paulin. Boetius. 4. Prosa. 4. Isidor. 1. Nam & cum Dominus dicit: qui peccauerit in Spiritum sanctum non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro, demonstrat quibusdam illis dimittenda esse peccata, & quodam Purgatorio igne purganda. Gregor. 4. dialog. 39. De quibusdam leuibus culpis esse ante iudicium Purgatorius ignis credendus est. Beda in psal. 37. Petrus t. Damian. u. Anselm. Bernard. serm. 66. in Cantica.

Obiicitur Aug. qui 21. Ciuit. cap. 26. & in Enchirid. cap. 69. dicit dubitari posse, an post hanc vitam animæ torquantur Purgatorio igne.

Respond. Non dubitare de poena animarum, sed de modo, ac qualitate poenæ. Nā in priori loco, solum dubitat an purgatorius ignis sit idem in substantia cum Gehennæ igne, in. 2. an post hanc vitam urantur animæ igne doloris de amissione temporalium, quo hic vti solent.

P In illud Psal.

36. Gladium euaginauerunt, &c.

q Homil. 16. ex libro quinquaginta homiliarum.

r Epistola. 1. ad Amandum & epistol. 5. ad Delphinum Episcopum.

f 1. De diuinis officiis. 18.

t Sermon. 2. de Sancto Andrea.

u In. 1. Corinth.

3.

Rationibus probatur.

CAP. XI.

PRIMA, Quædam sunt venialia peccata vt probatur a Tom. ultimo a infra. At fieri potest, vt quis cum huius venialibus moriatur, Ergo assignari debet aliquid quo purgentur. lib. 1. de amissione gratiæ, siue de statu peccati.

DE PURGATORIO,

Secunda, cū reconciliantur homines Deo nō dimittitur semper tota cum peccato pœna. Ergo si antequam soluatur, moriatur homo, illam alibi solvere tenetur. Probatur antecedens. Nam Mariæ Numer. 12. dimissa fuit culpa, & tamen iubente Deo fuit pœnam, per hebdomadam vnam: Item in pœnam adulterij Dauidis ^b moritur infans. in ^c pœnam numerati populi grassatur pestis.

b 2. Reg. 12. v. 14.

c 2. Reg. ult.

d Ita Calvin 3.

Instit. 4. §. 31.

e Genes. 2. v. 17.

Rom. 5. v. 12.

Respondent. d Primò, hanc pœnam non esse in satisfactionem, sed in remedium. Contra. 1. mors est vera ^e pœna originalis peccati, nec tamen in remedium, cū eam patiantur iusti. 2. Deus pepercit populo Exod. 32. & tamen in pœnam peccati multi occiduntur, certè non ad emendationem: quomodo enim post mortem, emendatio?

Respondent. 2. in morte deleri omnia. Contra sequeretur absurdum, nempe vnam, & eandem esse pœnam pro grauissimis, ac leuibus peccatis.

Tertia ratio, id in quo omnes conueniunt gentes, vix aliunde prouenire potest, quàm à naturali lumine quæ enim sunt ab hominibus efficta, varia sunt pro varietate gentium. Sed opinio de Purgatorio omnibus gentibus est communis. (Non tamen multæ de pœnis fabulæ, quas sibi quisque pro capite suo finxit) igitur à lumine naturæ procedit. Sicut Deum esse: non autem varios, & multiplices esse Deos. Probatur minor. ita Hebræi. 2. Mach. 12. Mahumetani in Alcorano, vbi purgatorium disertè habetur: Ethnici in Phædone, & Gorgia Platonis.

Quartà, videmus aliquos morientes valdè bonos, alios valdè malos, alios mediocriter bonos. Ergo sicut ratio dicat valde bonos statim præmiandos felicitate æterna: valdè malos æternis puniendos suppliciis: sic dicat esse temporarias pœnas pro mediocriter bonis.

Quinta, testantur grauissimi authores animas apparuisse, renunciantes se in purgatorio versari, implorantes auxilium à viuis. Anima Paschasij apud ^f Gregor. Roman. Vitalinæ virginis ^g apud Gregorium Turon. Sancti ^h Seuerini apud Petrum Damianum: Furcæ ⁱ apud Bedam à mortuis resurgens multa narrauit de

f 4. Dialogor. 40

g Libro de gloria

Confessorum c. 5.

h In Epistola ad

desiderium.

i 3. Histor. An-

glor. 19.

Purgatorio. Sororis sancti Malachiae apud k Bernardum &c.

Ultima, quæ Purgatorium opinio eleuat est pernicioſa. Nam reddit homines ſocordes in malo, neglectores operum bonorum. Si enim habenti fidem omnia per mortem peccata poenæque ſoluuntur, ad quid ieiunia, preces? &c. cur voluptatibus illicitis, & multis priuabitur homo? k Jn Malachia.

Soluuntur argumenta ex ſcripturis.

C A P. XII.

Primum, Pſal. 126. ^a Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, id eſt mortem: non ſubiungit: Ecce Purgatorium: ſed, Ecce hæreditas Domini, nempe vita beata. a V. 4.

Reſp. 1. cum ^b Aug. ſenſum eſſe, cum dormierint per corporalem mortem omnes electi, continuo apparebit hæreditas Chriſti, reſurgentib. in gloria omnibus electis. 2. haberi in Hebræo כוונתן ליהרהר Chen iſtem lidido ſchenna binne nachalath Jehoua. id eſt: Sic dabit dilecto ſuo ſomnum. Ecce hæreditas Domini. vbi non exprimitur quando huiusmodi adueniet hæreditas. vnde ruit tota vis argumenti. b Jn hunc Pſal.

Secundo Eccleſiaſtæ, 9. ^c Nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quo tu properas. d V. 10.

Reſp. 1. vel loqui ſapientem in perſona impiorum 2. vel eos monere qui flagitioſè viuunt: recta enim deſcendunt in gehennam. 3. loqui de meritis bonorum operum quæ in Purgatorio fieri nequeunt: vnde præmiſit. Quodcumque facere poteſt manus tua iſtanter operare.

Tertia, ^d ſi ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit. Vbi tertius locus? d Eccleſiaſtæ. 11 v. 3.

DE PURGATORIO,

Resp. 1. ad literam loqui sapientem de corporali morte. Vbi enim cadit corpus mortuum, ibi manet, nec per se resurgere potest. 2. si ad Purgatorium transferas, eos qui versantur ibi, spectare ad Austrum. 3. non omnes cadere ad Austrum vel Aquilonem, si per Aquilonem intelligas Gehennam, per Austrum, paradysum: sed aliquos ad alium pertinere statum, alioquin vbi erant. PP. ante aduentum Christi? certum est enim non mansisse perpetuò ibi: nec contrarium colligi potest ex verbis Eccles.

Quarta, *e cum auersus fuerit impius ab impietate sua, omnium iniquitatum eius non recordabor.* At quomodo non recordatur, si eas tam seuerè puniat?

Respond. non recordari. 1. quia recipit in amicitiam suam poenitentem. 2. quia non punit in æternum.

Quinta, Mathæ. 25. duo solùm inueniuntur ordines hominum. Benedictorum scilicet, & maledictorum f. Marci: vlt. credentium saluandorum, & non credentium damnandorum. Respondeo ad primum locum agide resurrectione generali futura, cùm amplius Purgatoriũ non erit. Ad secundum, etiam qui sunt in Purgatorio saluandos esse, cùm sint de credentium numero.

Sexta, & latroni conuerso promisit h. ilicò paradysum Christus, Resp. plenam satisfactionem hunc latronem egisse iudicio Christi.

Septima, *i Nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu.* Respondeo sensum esse, fideles munitos gratia Christi, non consentire motibus concupiscentiæ: & proinde nihil ex iis, contrahere peccati: agit enim ibi Paulus de concupiscentia.

Octaua, *k si domus terrene nostræ habitationis dissoluitur, habemus domum non manufactam, æternam in cælis.* Respondeo nos habere equidem, si rectè viuamus: an verò continuò post mortem, ibi non exprimitur.

Nona, *l Omnes astabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque prout gessit in corpore, siue bonum, siue malum.* At si qui post mortem purgantur non recipiunt prout se gesserunt in corpore. In quo hanc purgationem non meruerunt.

Negatur

c Ezech. 18. v.

21. 22. 27.

f v. 16.

g Est Petri
Martyris &
Bernardini
Ochini.

h Lucæ. 23. v. 43.

i Rom. 8. v. 1.

κδ κς κς κς κς κς
κς κς κς κς κς κς

k 2. Corinth. 5.

v. 1.

κδ κς κς κς κς κς
κς κς κς κς κς κς

scimus senim

quoniam si,

κδ κς κς κς κς κς

κς κς κς κς κς κς

κς κς κς κς κς κς

κς κς κς κς κς κς

κς κς κς κς κς κς

κς κς κς κς κς κς

κς κς κς κς κς κς

κς κς κς κς κς κς

κς κς κς κς κς κς

κς κς κς κς κς κς

κς κς κς κς κς κς

κς κς κς κς κς κς

κς κς κς κς κς κς

Negatur minor, nam perseuerando in gratia Dei, usque ad mortem, meruerunt vt postea purgentur, atque iuuentur.

Decima, m *Beati mortui qui in domino moriuntur, amodo iam dicit spiritus vt requiescant à laboribus suis.* At pij omnes moriuntur in Domino. m Apocaly. 14. v. 13.

Resp. 1. cum n Ansel. *Amodo*, non significare à morte vniuscuiusque, sed ab extremo iudicio, de quo agit Ioannes in isto capite. o 2. vel loqui Ioan. de viris perfectis, qui simpliciter reuera moriuntur in Domino, nam qui decedunt in venialib. peccatis, aut cum debito poenae temporalis, partim in Domino ratione charitatis, partim non in eo ratione peccati, & debiti moriuntur. m In hunc locū. o Ita Richardus de sancto Victore, & Haymo in hunc locum.

Soluuntur ex Patribus.

CAP. XIII.

Rimò, ex a Cypriano: *Quando is hinc excessum fuerit, nullus iam penitentiae locus est, nullus satisfaktionis effectus.*

Resp. Patres duplicem ponere satisfaktionem vnā b ante iustificationem qua Deus de congruo placatur, & inclinatur ad culpae remissionem: alteram, post iustificationem, qua ex condigno satisfit pro poena.

de priori Cyprianus loquitur, vt patet ex praecedentibus: *Hortamur (inquit) dum adhuc aliquid de saeculo superest, Deo satisfacere & ad verae religionis candidam lucem de profundo tenebrae superstitionis emergere.*

Secund. c Chrysost: *Cum hinc discesserimus, non est in nobis situm penitere, neque commissa diluere.* d Item: *Neque enim qui in praesenti vita, peccata non abluunt, postea consolationem aliquam inuenturi sunt.*

Resp. loqui de remissione mortalium. Nam epulonis exemplo, qui cruciabatur in gehenna, monet, ne

a *Tractatu primo contra Demetrianum.*

b *De qua Daniel. 4. v. 24.*

Peccata tua elemosynis redime.

c *Homilia. 2. de Lazaro.*

d *Ibidem.*

DE PURGATORIO,

differamus conuersionem in aliam vitam.

*e Libro de bono
mortis.*

Tertio, e Ambros. *Qui enim hic non acceperit remissionem peccatorum, illic non erit, nimirum in patria beatorum.* Responsio eadem. Nam subiungit explicans: *Non erit autem, quia ad vitam æternam, non potuerit peruenire, quia vita æterna remissio peccatorum est. Id est iustificatio, quæ est vita quædam æterna inchoata.*

*f Jn 13. Lucæ,
& serm. 46.*

Quarta, ex eodem: *f lachrymas Petri lego, sanctificationem non lego.*

Resp. usurpare satisfactionem pro excusatione: subiungit enim: *Rectè planè Petrus fleuit, & tacuit: quia quod de fletu solet, non solet excusari.*

*g Tractatu. 49.
in Ioan. hunc locum
obiicit Caluin.*

Quintò, & August. *habent omnes animæ, cum de seculo exierint diuersas receptiones suas: habent gaudium boni, & mali tormenta. Item: h Requiem, quæ continuò post mortem datur, si ea dignus est, tunc accipit, quisque cum moritur.*

h Jbidem.

Respond. dari gaudium, & requiem animabus in Purgatorio de certitudine salutis suæ.

i Ultra mediũ.

Sextò, idem Aug. vel author hypognostici *i Primum locum (inquit) fides catholicorum diuina autoritate credit, regnum esse cælorum, secundum Gehennam, ubi omnis apostata, vel à fide Christi alienus, æterna supplicia experietur: tertium penitus, ignoramus, imò nec esse in scripturis sanctis inuenimus.*

Resp. loqui de locis æternis contra Pelagium, qui tertium posuerat locum pro paruulis non baptizatis. Nam alioquin catholica fides docet præter cælum, & infernũ fuisse limbum.

*k Jn psalm. 31.
est Petri Martiris
obiectio.*

Septimò, idem * Aug. *si textit peccata (scilicet Deus) noluit aduvertere: si noluit aduvertere, noluit animaduvertere: si noluit animaduvertere, noluit punire, noluit agnoscere, maluit ignoscere.*

Respond. loqui de pœna æterna. Nam si de temporali: sequeretur, nec quidem in hoc mundo Deum punire peccata dimissa: quod nusquam Augustinus dixit.

l Epist. 34.

Octauò, I eundem docere, post hanc vitam non esse locum morum corrigendorum. Resp. id verum esse, quid ad rem? nec enim in alia vita conuerti aliquos dicimus.

Nonò, *In quo* (inquit idem) *quemque inuenerit suis*
nonissimus dies, in hoc cum comprehendet mundi nonissimus m. Epist. 8a.
dies: quoniam qualis in die isto quisque moritur, talis in die il-
lo iudicabitur.

Respondeo, id verum ratione meritorum, quæ non
 maiora, vel minora erunt in die extremi iudicii, quàm
 proximè post mortem.

Decimò, *Anima egressa* (inquit n. Theophil.) *in mun-*
do non errat, iustorum enim animæ in manu Dei sunt: pecca-
torum vero, & ipse hinc adducuntur, ut anima diuitis.

Resp. solum docere animas non vagari liberè per
 mundum. Et si autem duorum tantum meminerit lo-
 corum: possumus tamen Purgatorium ad quodlibet n. In 8. Mathei.
 eorum reuocare. Nam quia iustæ sunt animæ quæ pur-
 gantur, rectè dicuntur esse in manu Dei, licet non sint
 in regno: quia Purgatorium est pars inferni, dici etiam
 possunt in inferno esse.

Vndecimò, *Quando anima* (inquit o. Hierony.) *Vin-* o. In ca. 9. Amos.
culis laxata corporeis volandi quo velit, siue quo ire compelli- P. Quod si despe-
tur, habuerit libertatem aut ad inferna ducetur, de quibus rans salutē ocu-
scriptum est, in inferno quis confitebitur tibi? aut certè ad cæ- los Domini vi-
lestia subleuabitur. Respondeo non loqui de solutione tare tentauit,
animæ per mortem naturalem, sed speculationem: dis- & in ultimos
putat enim de anima impia, quæ quocumque se con- salforum flu-
uertat cogitatione, Deum habet ultorem. Nam sub- etuum terminos
iungit: Vbi sunt spiritualia nequitie in cælestibus: Et si sibi peruenire, etiam
vere circuncisionis scientiam voluerit vendicare, & humili- ibi mandabit
tate concepta habitare in montibus, & ibi scrutantem ma- Dominus serpē-
num Dei euadere, non valebit. P & c. ti tortuoso, &
 antiquo qui est
 inimicus, & ul-
 tor, & mordebit
 eam.

Soluuntur ex ratione.

C A P. XIII.

Prima, remissio culpæ fit per meritum Christi infi-
 nitum, & sufficientissimum ad pœnam etiam re-
 mittendâ cū culpa. Ergo nulla remanet pœna soluēda.

DE PURGATORIO,

Resp. 1. si valet conseq. unde ergo baptizati infantes tot doloribus, & morbis anguntur? 2. esse id meritum sufficientissimum, sed non efficax, nisi applicetur, applicatur autem post baptismum per Contritionem & confessionem cum absolutione ad remittendam culpam: per opera autem satisfactoria, ad tollendam poenam temporalem, in quam fuit commutata æterna.

Secunda, in Baptismo remittitur omnis culpa, & poena. At poenitentia est quidam Baptismus Ergo &c.

Resp. si Poenitentia accipiat integrè id est cum suis integrantibus partibus Contritione, Confessione, Satisfactione & Absolutione admittitur argumentum. Si autem pro sola Absolutione, negatur Minor. Nam

a Hebr. 10. 2. 26.

Voluntarie peccantibus post acceptam veritatem non relinquitur hostia pro peccato, id est vt interpretantur. b

b Tam Graeci, quam Latini omnes.

PP. alter Baptismus quo poena remittatur, & culpa [Certum est enim relinqui hostiam pro culpa]

Tertia, si satisfacimus. Ergo diuidimus cum Christo honorem. Quia sumus ex parte aliqua, Redemptores nostri.

c Supra. & Philipp. 2. 7. 12. cum metu, & tremore vestram salutem operamini.

Admittitur ratio consequentis, quia hæc phrasis non est inusitata scripturis, vt Daniel. e 4. Negatur tamen conseq. Quia tota virtus operum nostrorum à Christi spiritu, & sanguine pender: sicut nihil detrahatur Deo quod per secundas operetur causas, & ipsæ reuera propriè, & efficienter agant.

Quarta, si applicatur nobis satisfactio Christi per opera nostra, vel sunt duæ satisfactiones, vna Christi, altera nostra, vel vna: si prius, ergo vni culpæ respondet duæ poenæ, id est bis punitur eadem culpa. Si posterius: vel est Christi, & tunc non satisfacimus, vel nostra, & tunc excluditur Christus, & verè diuidimus honorem cum illo, vt ille pro culpa nos pro poena soluamus.

Responsio duplex, 1. duas esse satisfactiones sed vnā [vt minus principalem] ab altera [vt magis principali] pendentem. Et quamuis Christi satisfactio sufficeret, tamen ad maiorem gloriam Dei, & hominis honorem voluisse nostram suæ coniungere: sicut vna sufficebat guttula sanguinis sui in Redemptionem, &

tamen totum effundere voluit. 2. vnā tantū esse actūalem, eamque nostrā, nec excludi Christum, quia per eius satisfactionem habemus gratiam, vnde satisfaciamus: quā ratione dicitur nobis applicari satisfactio Christi, & ab ea nostrā dependere.

Quinta, in Purgatorio non est meritum. Ergo nec satisfactio. Nam idem requiritur ad merendum, & satisfaciendum.

Negatur conseq. & ratio eius. Nam conueniunt quidem meritum, & satisfactio, quod ad vtrūque requiratur inhabitans gratia: differunt tamen, quod ad meritum necessaria sit libertas, & (quia ita placuit Deo) status præsētis vitæ, non autem ad satisfactionem. Qui enim cogitur à iudice soluere debitum, verè satisfacit. Ad satisfactionem exigitur pœnale opus, & non ad meritum. Animæ ergo in Purgatorio, quia sunt confirmatæ in bono, & tamen retardantur a summi consequtione boni, & sic quoad statum sunt inter viatores, & beatos, possunt quidem satisfacere, non tamen mereri: damnati nequeunt vtrūque: possumus vtrūque.

Sexta, constituitur Purgatorium partim ad remissionem venialis culpæ, partim ad satisfaciendum pro pœna. Sed neutrum post hanc vitam locum habet: Non remissio culpæ. 1. quia eius est resurgere à culpa, cuius in culpam cadere. At in Purgatorio animæ nequeunt venialiter peccare, 2. omnia peccata remittuntur per pœnitentiam. At post mortem, non est pœnitentiæ locus. Idem enim est homini mors, & Angelo casus ^d teste Damasc. At post casū, factus est diabolus malo immobilis. 3. animæ in Purgatorio nequeunt mereri augmentum gratiæ. Ergo nec remissionem venialium [quæ solent remitti per huius. meritum.] Non pœna. Nam pœna propter culpam est, & decrescēte culpa decrescit pœna. Ergo cū nulla est culpa, nulla erit pœna.

d 2. Cap. 4.

Negatur minor arg. ad. 1. probat pro culpa resp. 1. maiorem esse vniuersaliter fallam. Solū enim locum habet in mortalibus. Dimittuntur autem venialia in Purgatorio, quod ibi sit ad id conuenientissimum medium, scilicet actus dilectionis contrarius peccato, ne-

DE PURGATORIO,

queunt animæ ibi venialiter peccare, tùm quia fomite carent, tùm quia confirmatæ in bono. [2. veram esse maiorem ratione subiecti (qui enim resurgere potest, sine dubio eius est cadere posse) falsam ratione status, potest enim aliquis esse in statu resurgendi, & non cadendi, hæc enim non sunt inseparabilia. Nam quòd homo à peccato resurgens, deinde cadat, non est ratione status resurgendi, sed aliunde, nimirum, quia non est confirmatus in bono.] Ad secundæ probationis Maiorem: omnia dimitti peccata per poenitentiam actualem, vel virtualem. Ad Minorem. Veram esse de mortalibus, hîc non remissis: falsam de venialibus, ratione saltem virtualis poenitentix, quam habent animæ in Purgatorio per actum dilectionis contrarium peccato. Ad probationem minoris: [Impij hominis mortem esse similem casui Angeli: vterque enim est obfirmatus in malo: sicut pij post mortem sunt confirmati in bono, stabilitati Angelorum similes. Quare sicut Angelis bonis valdè displicent quæcunque peccata, quamvis non sua. quia nusquam errauerunt, sic animab. in Purgatorio, per dilectionem valdè displicere sua. quemadmodum alia ex parte placet sua damnatis omnibus] Ad. 3. negatur consequ. Ad rationem, hanc quidem veram esse, sed non solam causam dimittendi venialia. Ad rationem pro poena resp. si sensus sit quo minor est culpa, eo minor poena, vera est. Sed nulla conclusio, quia poterit remanere poena iam dimissa culpa si, quatenus deficit culpa, deficit & poena, omninò est falsa. [quia sequeretur frustra esse satisfactiones etiam in hoc mundo pro mortalibus culpis. Nam culpa in instanti remittitur per infusionem gratiæ, nulla satisfactio, præfuit vt patet, nulla subsequetur quoque necessaria ad solutionem poenæ: quia poena supponitur rota per infusionem gratiæ exhausta. Ad quid ergo satisfactiones?]

Purgatorij confessionem ad fidem Catholicam pertinere.

CAP. XV.

Necat a Petrus Martyr. Primò, quia scriptura tacuit purgatorium, cum maxima fuit occasio de illo loquendi. 1. in Genesi, quo describuntur funera Abraham, Isaac, Iacob, Saræ, Rebecca. 2. in Levitico dum instituuntur sacrificia plurimorum generum, pro variis rebus, nullum pro defunctis. 3. Paulus 1. c. Thessal. 4. cum ex professio de mortuis ageretur, nihil de purgatorio dixit.

Secundò, quia Ecclesia Græca diu huic dogmati restitit, ut patet in concilio Florentino.

Tertiò, Dionys. cap. vlt. Eccl. Hierarchiæ, quæstione proposita, cur Antistes in sepultura fidelium oret pro defunctis, non meminit purgatorij, sed anxie laborat, ut quæstionem soluat: cum posset respondere, si credidisset purgatorium, id fieri ad animas iuuandas.

Quartò, Aug. d. 69. cap. Enchiridij, in e libro de octo qq. Dulcitii. q. 1. lib. 21. Ciuit. 26. ait se opinionem tantum de purgatorio habere. Contra, illud fide credendum est, primò, quod habetur ex testimonio scripturæ, cū Ecclesiæ declaratione quomodo probatur Christus patri. Ita purgatorium supra. Secundò, per euidentem deductionem ex scriptura, quo modo probatur Christus duas volūtates habere. Ita purgatoriū ca. 11. Tertiò, ex verbo Dei per Apostolos tradito, quomodo probantur Euangelia. At initium dogmatis de purgatorio nō inuenimus, & proinde necesse est ab Apostolis descendere. Quartò per euidentem deductionem ex verbo Dei tradito, quomodo Aug. passim probat originale Peccatum. Deducitur enim ex baptismo paruulorum. & At Tertull. Chrysost. h Epiph. asserunt ora-

a in 3. prioris ad Corinth.

b cap. 49.

c a v. 13. ad finem capitis.

d Tale aliquid etiam post hanc vitam fieri incredibile non est, & utrius ita sit queri potest &c.

e siue in hac vita tantum homines ista patientur, siue etiam post hanc vitam quedam iudicia subsequuntur, &c.

f vide Regulas de traditionibus supra libro. 4. de verbo Dei. 9.

g vide infra lib. 2. cap. 15.

h in fine operis contra hæreses.

DE PURGATORIO,

tionem pro defunctis Apostolicam esse traditionem, nec ullus veterum contrarium dixit. Hinc autem euidenter purgatorium deducitur. Si enim pro eis oratur, sequitur auxilio egere, & nondum esse beatos.

Ad 1. resp. 1. non esse necesse vt scriptura vbique omnia dicat. 2. Genesim esse librum historiarum non dogmatum: doctrina autem eo tempore non scriptura, sed traditione conseruabatur. Alioquin diceretur nullos fuisse iustificatos ante Abraham, quia scriptura non tradit modum, quo iustificarentur. deinde cum dicitur:
i Gen. 23. v. 3. Et surrexit Abrah. ab officio funeris rectè per officiū intelligi potest etiam oratio, & ieiunium, alioquin cur Iacob, & Ioseph desiderassent ossa sua deferri in terram promissionis, nisi quia nouerant ibi solū sacrificia pro defunctis esse facienda.

Ad 2. negatur. Nam sacrificia pro peccatis intelligebantur tam viuorum, quam defunctorum.

Ad 3. quia volebat docere Paulus non esse mortuos immoderatè desendos, propterea Purgatorii ibi non meminit, alioquin potius fletum, quam consolationem probasset.

Ad 2. negatur: nam & in. 1. & in vltima sessione Græci affirmarunt se perpetuo purgatorium agnouisse: sed solū ambigere de qualitate pœnæ.

Ad 1. expressè Dionys. dicere orari pro defunctis, vt a peccatis liberentur. deinde quærens cur hoc fiat, cum scriptum sit, omnes accepturos prout in corpore gesserint, respondet id esse quia defuncti, per merita huius vitæ, digni facti sunt adiuuari viuentium precibus.

Ad 4. opponimus loca locis: nam in eodem Enchir. ait orationes, & sacrificia prodesse defunctis. idem q. 2. ad Dulcitium, & 21. Ciuit. 24. docet cap. verò. 1. de cura pro mort: *Non dubium est (inquit) prodesse orationem defunctis.* Nunquam ergo dubitauit August. purgatorium esse, sed de qualitate peccati quod punitur.

LIBER SE- CVNDVS,

De Circumstantiis Purgatorij.

CAP. I.

De Personis quibus purgatorium conuenit.

Rima opinio tribuitur Alcuino, scilicet, uno excepto Christo omnes purgari debere. probatur. 1. ex Origen. homil. 14. in Lucam. Ego puto, quia & post resurrectionem ex mortuis, indigemus Sacramento eluente nos, atque purgante: nemo enim absque sordibus resurgere poterit. 2. ex Hilario in psal. 118. quo insinuat B. Mariam transire debuisse per ignem. Ambros. serm. 20. in eund. psal. Omnes (inquit) oportet transire per flammam, siue ille Ioannes sit, siue Petrus &c. Unus ignem illum sentire non potuit qui est iustitia Dei. Christus, & Hierony. ^a in. 7. Amos. 3. ex eod. Ambr. in psa. 35. *Ignem ergo purgabantur filij* ^a *ad illud: Eccl. vocabit ignem ad iudicium.* *Leui. igne Ezechiel, igne Daniel.* Lactantio. 7. ca. 21. Instit. & Rupert. 3. in Genes. 32.

Contra 1. definiuit Concil. ^b Florentinum animas aliquas in infernum, aliquas in purgatorium, aliquas in caelum mox recipi. 2. Ecclesia semper credidit eos qui mox a Baptismo moriuntur nullam purgatorii sentire poenam. Ad 1. fatemur Originem hunc errorem

^a *ad illud: Eccl. vocabit ignem ad iudicium.*

^b *sess. ultima.*

DE CIRCUNSV. PURGA.

habuisse. Ad 2. hos PP. loqui de igne iudicii diuini. Ad 3. etsi loquantur hi PP. de vero igne tamen velle sanctos transituros per illum sine lesione vlla, subiungit enim, Ambrosius quosdam mansuros in illo igne perpetuò, quosdam vrendos, non tamen exurendos, quibusdam futurum instar roris: Et Laetant. quos (inquit) plena iustitia & maturitas virtutis decoxit ignem illum non sentient, habent enim aliquid in se Dei, quod vim flammæ re-

c Origenis apud pellat.

Epiph. epist. ad

Joan. Hierosol.

Aug. 21. diuit.

17. & 13. & Hie

roni. in 3. Jonæ.

d apud August.

sup. c. 18. & 24.

e apud Aug. ibi.

cap. 19. & 15.

f ibidem apud

Aug. c. 20. & 25.

g ibi. c. 25. & 26.

h v. 9.

i v. 32.

corinthios 1. hic

hic paulus sic

apud Paul. ita hic

paulus ita loquitur.

k 1. Corinth. 6.

l v. ultimo.

m 2. Cor. 6. v. 2.

n Jacob. 2. v. 13.

o nempe qui ante

aduentu Christi

fuerunt.

p nempe qui post

Christum.

c Secunda, vult omnes pœnas esse temporales, & purgatorias etiam dæmonibus. *d* Tertia omnibus tantum hominibus peccatorib. *e* Quarta tantum omnib. peccatorib. catholicis & hæret. *f* Quinta solis catholicis aliquandò. *g* Sexta, solis catholicis, in fide perseuerantibus, quamuis alioquin pessimè vixerint. Primò, ex psal. 76. *h* Nunquid obliuiscetur misereri Deus. Secundò: *i* Concluserit Deus omnes in infidelitate ut omnium misceatur. *i* Rom. 11. Tertiò, Quia si sancti in hoc mundo orabant efficaciter pro inimicis, quanto magis in die iudicii? Quartò, quia in scripturis legimus absolutè intentari supplicia à Deo, & tamen solum esse comminatoria. Ionæ. 3. *Adhuc* 40. dies, & Ninive subuertetur. Quintò, (quod est proprium sextæ opin.) 1. Corinth. 3. ipse saluus erit quasi per ignem nimirum qui habuerit fidem.

Contra *k* 1. Qui talia agunt regnum Dei non possidebunt. Qui non possidebunt, mittentur in ignem æternum id est, supplicium æternum. *l* Math. 25. *In quo cruciabuntur in secula sæculor.* Apoc. 20. v. 10. *hi omnes peccatores sunt paleæ. At paleas comburet Deus igne inextinguibili.* Math. 3. v. 12.

Ad 1. resp. 1. hæc intelligi solum respectu bonorum. 2. si de damnatis intelligi placeat, significari eos puniri citra condignum. 3. vel intelligenda esse de hoc tempore iuxta illud: *m* Ecce nunc tempus acceptabile Nam postea, *n* Iudicium sine misericordia ei qui non fecit misericordiam. Ad 2. per illud *omnium* non significari, hominum, sed nationum, id est tam Gentilium, quam Iudæor. sicut illud: *o* Concluserit omnes in infidelitate id est aliquos ex o gentib. aliquos P ex Iudæis: constat enim multos ex Iudæis

fuisse fideles. Ad 3. sanctos in hac vita orasse pro malis, quia sciebāt eos esse in statu viæ, & pœnitentiæ tēpore: non orabunt in iudicio, quia pœnitentiæ spes damnatis non est. Ad 4. Respond. x. fuisse etiam euerſam Niniem: quia omnes de malis facti sunt boni 2. supplicia intentata à Deo in hac vitâ esse comminatoria, quia sub conditione se habent, scilicet nisi Pœnitentia fructuosa interueniat, quæ locum non habet in alio sæculo Ad 5. Respons. 9 supra. Obiicitur † Hieron. Peccatorum (inquit) atque impiorum, & tamen Christianorum, quorum opera in igne probanda sunt, atque purganda, moderatam arbitramur, & mixtam Clementiæ sententiam iudicis. † Item Omnes impios dicimus perire perpetuò, Christianos verò si in peccato præuenti fuerint saluandos esse post pœnas. Contra ipsemet dixit Hieron. † inimicitia, contentio, ira, rixa, dissensio, ebrietas quoque, & cætera, quæ parua arbitramur, excludunt nos a regno Dei.

q cap. 6.
† in vlti. ffaia
verba.

† libro 1. contra
Pelagianos.

† in 5. ad Gala-
tas.

Resp. ego, non velle dicere omnes Christianos saluandos post pœnas, sed nullos saluandos post pœnas, nisi Christianos. Nam in priori loco non loquitur de quibuscunque impiis Christianis: sed solùm, quorum opera in igne probanda & proinde agit de conuersis post flagitia. In 2. cum opponat omnes impios Christianis, satis ostendit se per Christianos intelligere solos pios.

Septim, aflagitiosos eleemosynarios per Purgatorium saluandos promittit, Quia Matth. 25. ad regnum vocantur qui eleemosynas fecerint.

Contra, manifestè scriptura requirit ad salutem alia præter eleemosynam u Luc. 13. si pœnitentiam non habueritis omnes similiter peritis. Item x si distribuero in cibos pauperū omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Ad rat. Respondeo, Dominum ibi proposuisse minora, vt inde colligeremus maiora. Si enim gehenna debetur iis, qui de suo non dederunt, quanto magis qui aliena rapuerunt?

Octaua, eaque vera. purgatorium illis solùm attribuit qui cum venialib. culpis, vel reatu pœnæ, dimissa culpa, moriuntur.

u u. 5.
ἐὰν μὴ μετάνοιᾳς
πάντες ὁμοίως ἀπο-
λείσθη
x 1. Cor. 13. v. 3.
ἐὰν παρέσω πάντα
τὰ ὀνόματα μου
& tradidero cor-
pus meum, ita
ut ardeam
ἐὰν παρέδω το
σωματά μου ἵνα κοινή-
σωμαι, ἀγάπην δὲ
μὴ ἔχω, ὅτι ὅπως
ἀξίμα.

In Purgatorio non posse animas mereri, vel peccare.

CAP. II.

Vtherus quando confitebatur Purgatorium, assererat animas in eo & mereri, vt perficeretur charitas: & continuò peccare, quia seruilem haberent timorẽ, quia-
pud Lutherum peccatum est.

a Ecclesiastice 9. v. 5.

b in hunc locum

Non mereri probatur 1. ^a Mortui nihil nouerunt amplius, nec habent ultra mercedem, id est iuxta Hieron. ^b Donec viuunt homines possunt fieri iusti, post mortem verò nulla datur boni operis occasio.

c Ecclesiastici 18. v. 12.

Secundò, Ante obitum tuum operare iustitiam, quia non est apud inferos inuenire cibum. Eccles 14. v. 17.

Tertiò, ^c Ne vereris vsque ad mortem iustificari. Quare vsque ad mortem, nisi quia post mortem, non erit amplius tempus?

d Ioan. 9. v. 5.

ⁱpxvīa vñ ēra
ūdūc dīnālīa īpyk-
tōō 3m.

Quartò, ^d venit nox, in qua nemo potest operari, per noctem grauiissimi PP. ^e intèrpretantur tempus alterius vitæ, per operari, facere meritoria opera.

e Origen. in Psa.

36. Chrysost. Aug.

gust. in hunc lo-

cum, Hieronym.

in 9. Ecclesiastice

f Galat. 6. v. 7.

g v. 10.

h in hunc locum

i Luc. 16. v. 2.

Quintò, ^f Que seminauerit homo hec, & metet. Bonum autem facientes &c. ^g Ergo dum tempus habemus operemur bonum. Quare? quia vt ait ^h Hieron. tempus sementis, id est bene operari, non extenditur ultra hanc vitam.

Sextò, ⁱ redde rationem villicationis tue, iam enim non poteris amplius villicare. Per depositionem à villicatione, intelligunt PP. mortem, per, non posse villicare, non posse mereri.

Non posse peccare probatur, primò, ex Cyprian. qui ferm. 4. de mortalitate ait nos per mortem eripi à periculis peccandi. Secundò, ^k His atque huiusmodi (scilicet Cyprian.) ille sententius in Catholica fidei luce clarissima (inquit August.) satis aperteque testatur vsque ad huius corporis depositionem peccandi pericula, tentationesque metuentes, deinceps nulla talia quemquam esse passurum: quod etsi non testaretur, quando de hac re Christianus qualiscumque dubita-

^k libro de Præ-
destin. Sanctorū
cap. 14.

ret? Tertiò, ex ¹ Chrysoft. *Præfens hæc vita tam recte, quàm contra, tibi viuendi tribuit potestatem: postquàm verò diem tuum obieris, iudicium, & pœna consequetur.* Quarto, ex ^m Hieron. *Mortui, nec iuste possunt agere, nec peccare.* Quinto, ¹ homil. 37. in Matt. sibi pugnantiæ Lutherus dicit. Si enim continuè peccat, quomodo merentur? et si merentur quomodo continuè peccant? Sexto, quia semper peccabunt dum semper timebunt, id est serui timore ducentur: dum timebunt semper erunt imperfectæ, Ergo nusquam saluabuntur. ^{min 9. Ecclesi. ast.}

Soluuntur Obiectiones.

CAP. III.

Prima, animæ in purgatorio, sunt imperfectæ in Charitate: Igitur proficere debent & mereri.

Probatur antecedens, Primo, si essent perfectæ non punirentur. Nam per charitatem satisfit Deo: hæc enim operit multitudinem peccatorum.

Secundò, si quis moriatur debitor decem dierum ieiunii, non est verisimile Deum non condonare, si debitor perfectè diligit. Ergo si non condonat, signum est illum non perfectè diligere Deum.

Tertiò, si essent perfectæ non timerent pœnas, si non timerent, non punirentur, quia quod amatur non est pœna, & proinde non essent in purgatorio: cum ergo supponantur esse, erunt imperfectæ.

Quartò, nihil potest esse perfectum extra Deum, nondum autem Deum habent, ergo imperfectæ. Conseq. probatur primo, animæ in purgatorio sunt in via: at in via progrediendū vel regrediendū est. Non est autem verisimile regredi. Secundo, ^a *Virtus in infirmitate persequitur* ^{a 2. Corin. 12. v. 9} & aurum in fornace fit lucidius. Tertiò, impossibile est creaturam conseruari, nisi accipiat semper amplius, & amplius, donec absorbeat in suum principiū. Vnde conseruatio dicitur perpetua creatio. Quarto, post hæc vitam charitas erit maior, ergo augebitur, vnde, nisi per merita.

Ad anteced. animas in purgatorio esse imperfectas respectu beatarum: simpliciter tamen esse in charitate per-

DE CIRCUNSPURGAT.

fectas. Nam^b qui seruat verbum Dei verè in hoc charitas Dei perfecta est. At sufficit vnus charitatis gradus, ad seruanda Dei præcepta.

Ad 1. probationem negatur propositio. Ad rationem
satisfieri Deo per dilectionem aliquando pro tota pœ-
na; aliquando non, secundum intentionem vel remis-
sionem dilectionis qua semper delet omnia peccata for-
maliter & necessario, non autem pœnam.

Ad 2. si summo amore is diligit, condonari: si non diligit, non condonari: verum qui non diligit eo summo amore, non ideo est imperfectus in charitate.

Ad 3. resp. 1. non timere pœnas, quia timor futurorū est: nec quia amatur pœna, idēd desinit esse pœna: reuera enim dolore afficit. 2. non repugnare timorem pœnæ charitati perfectæ. Nam Christus ita timuit pœnas ut inde c sanguinem sudarit. Quod autem Ioan. dixit: *d Perfecta charitas foras mittit timorem*, non intelligitur de timore pœnæ simpliciter, sed culpæ propter pœnam: qui enim perfectè diligit, metuit offendere Deum propter ipsum, non ob pœnam. Ad 4. quamvis nihil sit perfectum respectu perfectionis gloriæ, posse tamen nihilominus aliquid secundum se, siue in genere suo esse perfectū: iuxta illud Paul. *c Quicūque ergo perfecti sumus.*

Ad consequ. negatur. Ad 1. probationem, negatur maior. Nam animæ in purgatorio sunt in termino, respectu augmenti gratiæ: sicut qui aliquam ad urbem tendit, & peruenit noctu ad portas occlusas, dicitur totam conficisse viam. Ad minorem, non esse mathematicè accipiendam, quasi sit continuè merendum, vel demerendū, sed moraliter, quòd qui non dant operam proficiendi, facillè impellantur ad casum. Ad 2. probationem respond. 1. haberi in græco *διεμαρτίς μου*, & proinde loqui Paulum de virtute Dei, quæ tunc magis apparet, cū ei plura resistūt. 2. virtutem etiam nostram perfici in tribulationibus in hac vita quoad augmentum virtutis, in purgatorio verò, quod peccatorum auferatur rubigo: non tamen augeatur meritum. Ad tertiam negatur, in rebus permanentibus: si enim Deus non potest conseruare nisi augēdo rē, certè beati in patria semper amplius & amplius acciperent, imò, & in omnibus rebus daretur in infinitū pro-

β1. Joann. 2. v. 5.
 εἰς αὐτὴν ἔλθοντες καὶ
 πίνοντες ἀπὸ τοῦ ὕδατος
 τοῦ ζῶντος ἡ ἀγάπη ἡ
 ζωὴ ἐν ἡμῖν ἔσται.

C LUC. 21. V. 44.
 d 1. cap. 4. v. 18.
 φόβος οὐκ ἔστι ἐν τῇ
 ἀγάπῃ.
*timor non est in
 charitate.*

ἀλλ' ἡ γὰρ ἐκείνη ἀγὰπη
ἐξω βλάπτει τὸν οὐρανόν

e Philipp. 3. v. 15

gressus, antequā ad suam perfectionē accederent. Cōseruatio autem dicitur perpetua creatio, non quod aliquid augeatur in re, sed quod eadem virtute qua Deus rem produxit, eadem illam in suo esse perseverantem cōseruet: quæ in nihilum rediret si suam Deus potentiā subtraheret. Ad quartam, dupliciter augeri charitatem, primò in genere gratiæ per meritū: altero in genere gloriæ & mercedis: priori, nō augetur in purgat. sed posteriori. Secunda obiectio, animæ illæ horrēt pœnas, & refugiūt. Ergo peccant. Igitur sunt in statu merendi & demerēdi.

Probatur antec. 1. quia alioquin non punirentur: pœna enim inuoluntaria, & amara esse debet. 2. quia nō deberemus illis precari requiem, si amarent pœnas.

Probatur prima conseq. 1. quia verē amanti omnes pœnæ dulcescunt. Ergo dum refugiunt pœnas non perfecte amant. Igitur peccant. 2. quærunť quæ sua sunt, non honorem Dei. 3. amant Deum amore concupiscentiæ. 4. qui non accipit sponte crucem Christi eo non est dignus. At illæ animæ non suscipiunt sponte.

Ad antec. & rationes eius: animas horrere pœnas vt contrarias naturæ, sicut fecit Christus, qui tamen peccare non potuit: & simul eas tolerare libenter, vt instrumenta per quæ purgantur: falsum est enim ad pœnam requiri inuoluntarium: alioquin quomodo sponte susciperetur Crux Christi?

Ad 1. conseq. negatur ad 1. probationem eius, dulcescere pœnas amanti quia libenter tolerat, non dulcescere quia reuera sentit vt amaras, & sicut contrarias naturæ refugit, sed sine peccato. Ad secundam negatur; idē enim quærunť cito liberari, vt magis, & melius valeant Deum laudare. Ad tertiam, negatur etiam, quia bonum suum referunt in Deum. Ad quartam libenter ferre crucem, quia non petunt liberari, nisi iuxta Dei voluntatē.

Tertia obiectio, animæ in Purgatorio habēt quiddam est necessarium ad meritum, scilicet gratiam, & liberum arbitrium saltem quoad exercitium. Ergo merentur. Negatur antec. quia deest status viæ. Quarta, beati mereri possunt, vt patet de Christo qui fuit simul viator, & cōprehensor. Ergo multo magis animæ in purgator. Negatur antec. nec exemplū Christi trāsīt ad alios. Deinde

DE CIRCUNSPURGAT.

statim ut desit à statu viæ, desit à statu meriti. Quinta, Epulo orabat in inferno pro fratribus. Ergo multo magis animæ in purgatorio. Sed illarum oratio, cum a charitate procedat meretur audiri, Ergo, &c.

Resp. mereri audiri ex præcedentibus meritis: quomodo exaudiuntur in cælo sancti.

f. d. 21. q. 1. ar. 3.
ad 4.

Quinta, ^f D. Tho. in 4. ait post mortem esse meritum accidentaliter, non tamen essentialiter præmii. Resp. 1. D. Thom. retractasse hanc opinionem, q. 7. de malo ar. 11. 2. meritum vltimè fortasse improprie, scilicet pro actu dilectionis, quo remittuntur venialia non per modum meriti, sed contrarii tollentis suum contrarium.

Animas in Purgatorio certas esse de sua salute.

CAP. I-V.

a articulo 38.

Robatur primò, contra ^a Lutherum. Si nò sunt certæ: aut quia mereri, vel demereri possunt, vel quia nondum iudicatæ, aut quod ignorent sententiam latam, aut quia magnitudine dolorum absorptæ, nequeunt hanc cogitare certitudinem. Non primum, vt ^b probatū est. Neque secundum 1. quia ^c *In fine hominis denudatio operum eius.* 2. fides docet mox à morte impios ^d ad infernum, iustos ad æterna gaudia procedere. At non est credibile prius distribui pœnas, & præmia, quàm iudicium fiat. 3. ex PP. ^f Cypriani serm. de mortalit. Aug. 2. de obitu vnicuiq. rigine animæ capite quarto: quamuis certum non sit, an iudicentur immediatè à Christo, proferente sententiam in forma humana, an solum diuina virtute vbique præsentè, an per Angelos manifestetur sententia. Neque tertium, 1. quia iudicium particulare sit præcipue vt innotescat sententia sua iudicato. Nam vt innotescat

b supra cap. 2.

c Ecclesiastici

11. v. 29. Item

28. Facile est co-

ram Deo, in die

obitus vnicuiq.

retribuere se-

cundum vias

suas.

d Luc. 16. de

Epulone diuite,

v. 21.

e Lucæ 23. De

latrone v. 43.

f Gratulari oportet

& temporis munus amplecti

quod dñs nostrā fidem firmiter promittimus, & labore tolerato ad Christum per

angustiam Christi viam pergitur, p. c. m. i. v. i. t. a. & fidei ipso iudicante capiamus.

aliis

aliis fiet generale iudicium: propter Deum autem non g illud rectissi-
est necessarium, quia nouit omnia. 2. et si eis nota non mè & valde sa-
fieret sententia, possent tamen eam facillè intelligere, lubriter credit,
quia sciunt in inferno nullam esse fidem, & charitatem. iudicari animas
At vident intuitiue se fidem, & charitatem habere, cum- cum de corpori-
que simul intelligant non differri à morte impiorum sup- bus exierunt, an-
plicia, sed mox in infernum detrudi, certæ sunt sibi tequam veniant
nullam patere ad infernum, viam, sed solum ad cœ- ad illud iudiciũ
lum: quod est certò scire sententiam latam. Neque 4. quo eas oportet
quia si epulo in tormentis inferni non impediatur à iam redditiscor-
cogitatione sui status, quanto minus impediuntur ani- poribus iudicari.
mæ in purgatorio?

Secundò probatur: h dicuntur animæ huiusmodi dor- h in canone Mis-
mire in somno pacis. At quomodo si anxietas sunt de sua sa.
salute?

Soluuntur Obiectiones.

CAP. V.

Rima, in officio defunctorum canit Ec-
clesia, ^a Anima mea turbata est valde. ^b Cir-
cundederunt me dolores mortis. &c. At an-
xietas, & perturbatio nequeunt nasci ex
solis poenis, sed metu damnationis æter-
næ. Nam ^c non contristabit iustum quid iud acciderit
ei. Respondeo 1. ad maiorem, propter vnā, aut alteram
sententiam quæ ad rem præsentem facit totum aliquem
scripturæ locum Ecclesiam legere: vt in dedicatione
Ecclesiæ legitur Euangelium de Zachæo, propter illa vl-
tima, ^d Hodie salus huic domui facta est. 2. negatur minor,
nam Christus, qui certe non timebat infernum, nonne
dicebat: ^e Nunc anima mea turbata est. Ad probationem,
non intelligi de quauis tristitia sed deprimente, & mori-
tem operante. Secunda ^f orat Ecclesia, vt Deus liberet
animas omnium fidelium defunctorum de poenis inferni, & de
profundo lacu, & de ore leonis, ne absorbeat eas Tartarus, &
ne cadant in obscurum. Resp. 1. Ecclesiam commemorare
obitus diem, sicut commemorat aduentum Christi cum
ait: *Rorate celi desuper: ac orare pro anima ac si egrede-*
functis.

a Psal. 6. v. 3.

b Psal. 114. v. 3.

c Proverb. 12. v.

21.

d & in Assum-
ptione Virginis
Mariæ legitur
Euangelium de
Marth. & Ma-
gdal. propter illa
solum: Maria o-
ptimam partem
elegit.

e Ioan. 12. v. 27.

f in offertorio

Missæ pro de-

functis.

DE CIRCUNSPURGAT.

retur è corpore, & esset in periculo æternæ salutis. [Secundo, & ea commodè posse intelligi de grauissimis purgatorii pœnis, à quibus præcatur Ecclesia animam migrantem præseruari. Nam si egrediantur cum peccato mortali nequeunt liberari ab inferno, neque pro eis intendit orare Ecclesia: si in gratia & habeant purganda non possunt versari in periculo æternæ damnationis, & proinde non est opus vt Ecclesia oret ne damnentur] Tertio, si placeat intelligi hæc de pœnis inferni, Ecclesiam orare pro re quam certo scit accepturam animam migrantem cum gratia, quia placet Deo, se implorari pro rebus quas certo etiam accepturi sumus: cum enim anima migrat, & nondum actum est iudicium, nondum ecclesia accipit absolutam sui status & liberationis ab inferno certitudinem.

g [Nā per os leonis (in quo videtur maior difficultas) potest intelligi auiditas, sed potius acritas pœnarū, vel locus ipse purgatorij, quem varus nominibus exprimit ecclesia, scilicet per lacum, Tartarū, obscurum, vel

Diabolus accusator, qui cum cupiat deuorare animas, & si non possit trahere ad gehennam, tamen cupit maximè eas in purgatorio affligi, & ideo insultanter accusat. Et quicquid sit non est necesse per os Leonis intelligi damnationem æternam, siue possessionem diaboli. Quia hoc idem orabat Christus Tsal. 1. v. 22. qui tamen neque Diabolum, neque damnationem timebat.]

a vt patet ex
Greg. 4. dial. 4°

b 15. ac Petro
Damiano ep. de
miraculis sui
temporis.

b 12. de Genes.
cap. 33.

c 2. Retract. 24.
d hanc refert, &
refellit Iren. in
fine libri 5.

e Lucæ 16. v. 22

f Philonis lib. de
congressu querē-
de eruditionis
gratia. Et Orig.
apud Hieron. ep.
ad Animum.

De loco Purgatorij.

CAP. VI.

Ac de re nihil definiuit Eccles. Prima opinio arbitratur animas purgari vbi peccauerunt. Sed quamuis id a probabile sit de animabus quibusdam, non ramen omnibus. Nam contingit aliquas peccasse in pluribus locis: nec est probabile in tot purgari. Secunda b Augustini, loca animarum non esse corporalia. Sed hoc c retractauit. Tertia, d animas in corpore esse vt in carcere, in mundo vero, vt loco pœnali. Contr. Scriptura e docet animas post hanc vitam in infernum descendere. Quarta, f infernum & purgatorium esse cōscientiam accusantem, & punientem peccata. Contra sequeretur non minus plures supra terram esse in inferno

ac Purgatorio quam post mortem. & Quinta infernū, & proinde purgatoriū (sunt enim vicinia loca) fore in valle Iosaphat: quia vocat Christus passim infernum Gehennam, quæ vallis erat ita coniuncta valli Iosaph, vt videretur parseius. h Sexta, infernum esse statum animæ extra corpus. Nam dū est in corpore, est in luce cū exiit, versatur in tenebris, nisi videat Deum. Septima, i locum pœnalem esse aerem caliginosum. Octaua, communis scholasticorum, Purgatorium esse intra viscera terræ. Constituunt enim intra terram sinum vnum in quatuor partes diuisum, vnā pro damnatis, qui puniuntur pœna damni, & sensus æterna, alterā pro purgandis qui eadem pœna puniuntur, sed temporali, tertiam pro infantibus sine baptismo morientibus, qui puniuntur pœna damni æterna: quartā pro iustis mortuis ante Christum, qui pœna damni temporali. Non sunt autem post hanc vitam alia pœnarum genera. Ergo sufficiens enumeratio. Infernum, purgatorium, & lymbum PP. esse intra terram k supra probatum est, lymbum puerorū esse, patet ex concilio l Florentino, quo definitur tā eos qui moriuntur cum peccato mortali, quam qui cum solo originali mox in infernum descendere. Per infernum autem significari vniuersaliter locum intra terram iam m demonstraui.

g apud Chrysost.
hom. de præmiis
beatorū. tom. 3.

h apud Theoph.
in 16. Lucæ.
i Greg. Nysseni
lib. de anima, &
resurrectione,
& Chrysost. sup.

k vide 4. de
Christo, cap. 10.
II. 12. tomo 1.
l sessione ult.
m 4. de Christo
cap. 10.

*Sitne pro animabus iustis præter cælum, &
Purgatorium aliquis locus.*

CAP. VII.

O Mnes Theologi contendunt non esse alia animarum receptacula, præter quatuor enumerata, a Conciliumque Florentinum definiuit animas, quæ nihil purgandum habent mox recipi in cælum.

a supra.

Ex alia parte b narrantur quædam visiones probabiles, quibus manifestum fuit esse quoddam receptaculum amoenissimum pro animabus quæ nihil quidem patiebantur, sed tamen nondum idoneæ erant visioni beatæ, verū si talis admittatur locus, erit reuocandus ad purgatorium. Nec enim ibi sunt animæ sine aliquo dolore ob dilationem beatitudinis.

b vide Bedam 5.
hist. 13. Carthus.
Dialogo de iudicio particulari
ar. 31. Ludouic.
Blossum cap. 13.
moniles spirituales.

*Num ex receptaculis, egredi valeant defun-
ctorum animæ.*

CAP. VIII.

Ria hinc tractanda, primum, an possint exire
numquam reditura. Secundum, an exire, &
redire. Tertium, an exire & hinc nobiscum
vivere.

Quantum ad primum respondeo, ex purgatorio, ac
limbo PP. hunc dari egressum: quod uterque locus sit
temporalis carcer, à quo liberata, animæ fruuntur bea-
titudine æterna. Ex inferno autem damnatorum & lim-
bo puerorum non dari, sunt enim damnati ad perpetuos
carceres, ob mortalem culpam.

*a ita B. Thomas
Durand. Bich.
et alij in 4. dist.
45.*

Obiicitur Damasc. oratione de mortuis, qua docet o-
rationibus S. Theclæ liberatam de inferno animam Fal-
conia: sceminæ paganæ, & precibus Gregorii animam
Traiani Imperatoris.

^a Resp. i. si id verum esset, hos non fuisse absolute ad in-
feros damnatos, sed suspensam sententiã, propter præ-
uisa merita, deinde resurrexisse, & baptizatos pœnitentiam
egisse.

*b Ita Canus 11.
de locis 2.
c 2 de fide 4.*

^b Secundò, fictas huiusm. histor. esse. Primò, quia quot
quot illas defendunt nituntur authoritate Damasc. At
liber ille non est eius. Nam si iuxta ^c Damascen. est ho-
mini mors, quod Angelo casus: certe sicut Angelus ma-
net immobilis in malo, sic anima impia post mortem.
Quomodo ergo dixisset ^d non solum animas Falconia:
& Traiani saluatas, sed etiam multas alias in inferno da-
mnatorum à Christo conuersas, cum ad inferos descen-
dit? nullus author latinus huius meminit historię Tra-
iani, ac nec quidem Beda, qui Greg. studiosissimus fuit,
imò ^e testatur Ioann. Diaconus nullam extrasse memo-
riam huius histor. in archiuis Romanæ Eccl. sed tantum re-
pertam in Eccl. quadam Anglorum, nec fidem illi à Ro-
manis adhibitam. 3. quia Gregor. ^f docet non posse o-
rari pro infidelibus defunctis. Quomodo ergo orasset?

*d illa oratione
de mortuis.*

*e 2. cap. 44. vitæ
Gregorij.
q. 4. mor. 1. cap.
13. alijs 16.*

Respondent 8. mortaliter peccasse, sed quomodo ergo *g ita Abulensis,*
fuit exauditus? *h 2. nō peccasse, sed fecisse id ex peculia-*
ri instinctu, quare ergo punitus perpetuo dolore stoma- *q. 57. in 4. Regū.*
chi, & pedum, quia præsumpserat (vt dictum est ei ab An- *h ita Alphonsus*
gelo) hoc petere: fortasse præsumptio non est peccatum *Ciacon. Apologia*
Alphonsus Ciaconus tamen, qui pro hac historia Apo- *pro hac hist.*
logiam edidit, obicit primo testimonium Petri Diaconi *1 sicut narratur*
Greg. quod extare dicit in bibliotheca Vaticana Se- *in illa historias*
cundo, Innominati authoris vitæ Gregor. quæ præponi-
tur operibus eius impressis Basil. an. 1564. qui videtur cō-
temporaneus Gregorii. Tertio, Ioannis Diaconi 1. cap.
44. vitæ Gregorii. Quarto, D. Thomæ. Quinto, Brigittæ
Sexto, S. Mechthildis. Respondeo,
Ad 1. valde suspectum esse. 1. quia falsum fuisset hāc hi-
storiam non extare in Rom. Eccles. sicut asseruit Ioan. *k supra in lite. c*
Diaconus. 2. quia iste Petrus ait Gregorium impetrasse,
vt quotquot sepelirentur in Eccles. S. Andreae in cliuo
Scauri non damnarentur, modo tenuerint fidem Chri-
stianam. At vel loquitur de fide infirmi: & hoc modo
nequeunt saluari, nec id Gregorius petiisset: vel de for-
mata, & tunc frustra orasset. Quia vbi cumque sepelian-
tur, semper saluabuntur. 3. quia vocat Gregor. diuum, no-
men eo tempore inusitatum, & anteposit Cardinales E-
piscopis contra morem *l Gregorii.* Ad 2. hunc authorē
vixisse post Gregor. solum enim redegit in Compendiū
vitam Gregorii compositam à Ioanne Diacono nec præ-
terea aliquid noui dicit. Ad 3. Ioan. Diaconum non di-
cere, animam Traiani liberatam ex inferno, sed tantum
non pati pœnam ignis, ob Greg. preces. Ad 4. D. Thomā
probabilissimum putasse animam Traiani liberatam à
pœnis, vsque ad diem iudicii, ac deinceps cum cæteris
cruciandam. Ad 5. Brigitta solum ait Traianum eleuatū
ad altiore gradum: saluatum autem non dicit. Ad 6. nō
respondit Deus Melchitildi saluatum esse Traianum, sed
velle omnibus esse incognitum quid sua liberalitas ege-
rit cum Sampsonē, Origene, Traiano & Salomone. At
Origenem inter damnatos agnoscit pratum spirituale,
quod citatur à 7. Synodo: & *m quinta Synodus dicit ei-*
dem Origeni anathema. Ergo si Traianus est ei coniun- *m act. ix.*
ctus, cum eo est etiam damnatus. Quantum ad secundū,
Z iij

DE CIRCUNSV. PVRGAT.

n *Tertull. lib. de* negant n illud nonnulli, sed omnes apparitiones volēt
anima circa finē esse dæmonum. Contraria tamen sententia, eaque o *Au-*
gust. & omnes huius gust. vera est: habemus enim egressum animarum, è re-
temporis baret. ceptaculis omnibus excepto puerorum limbo. E cælo
o libro de cura apud Aug. de cura pro mortuis 16. Euseb. 6. histor. P. 4.
pro mortuis cap. Sulpitium in Martino Gregor. 3. dialog. 24. è limbo Pa-
 15. & 16. trum, in Samuele 9 supra, & Helia, ac Mose in transfigu-
 p in *Ruffin. ca. 5.* ratione Christi. Matth. 17. è purgatorio apud Gregor. 4.
 q 4. *de Christo c.* dial. 40. & 55. Ex inferno, apud authorem de proprieta-
 11. tibus apum: Quantum ad tertiam respondeo quosdam

r 1. dialog. 9.

f 1. cap. 2.
 t *serm. 2. de San-*
cta Agnete.

ad vitam è purgatorio vel limbo PP. reuocari. Nā quos
 excitant Helias, Helisæus & Dominus credibile est in
 purgatorio limbo fuisse, cum fideles fuerint. Nec illis fit
 iniuria, cum in gratia de cætero confirmati vivant. r B.
 Gregorius narrat Marcellum quemdam virum sanctum
 ab Angelis ductum post mortem in optimum locum à
 S. Fortunato resuscitatum fuisse f Egelippus, B Petrum
 excitasse affinem Cæsaris Ethnicum. Maximus t Agne-
 tem excitasse filium præfecti in peccato mortali defun-
 ctum, ex quibus videtur animas beatas, & damnatas i-
 terum posse reuocari ad vitam. Sed contrarium videtur
 verius. Nam beatitudo includit certitudinem fœlicita-
 tis nusquam amittendæ: damnati verò si reuocari pos-
 sent, fieret incerta impiorū damnatio, nec vllus esset da-
 mnatorum qui non posset sperare salutem. Ad illa exē-
 pla istos non fuisse beatos aut damnatos: sed dilatā bea-
 titudinē, & suspensam damnationē ob præuisas preces.

De tempore quo durat Purgatorium.

CAP. IX.

a *Origenis in 14.*
Luce.
 b *Matth. 25.*
 c *Lutberi.*

P Prima^a opinio extendit purgatorium vltra diem iu-
 dicii. Error Nam in iudicio solum duos ordines ho-
 minum, Dominus b ait futuros.
 Secunda, c absoluit purgatorii durationem in ipsa mor-
 te corporali, quod per eam omnes reliquæ peccati pur-
 gentur Error. Nam illæ reliquæ sunt vel fomes peccati,
 vel mali habitus, vel reatus pœnæ tēporalis, vel peccata
 venialia. non. i. quia etsi fomes per mortem solvatur, nō

tamen per modum Purgatorii, quia pueri baptizati morientes, in quibus proculdubio inest fomes, deberent pati Purgatorias pœnas. non. 2. tum quia illi habitus, qui in voluntate existunt, non alligantur corporeo organo, tum quia adulti baptizati statim morientes, cum antea contraxerint huius. plurimos habitus, non saluarentur nisi per Purgatorium, reatus pœnæ, & venialia peccata etsi interdum soluantur per mortem vt in martyribus: non tamē semper. Nam vel ipsa mors per se absolute purgat, vel ratione alicuius voluntarij actus concomitantis. non prius, quia mors, secundum se, est aliquid naturale, & necessarium, quam boni & mali sine merito, vel demerito patiuntur. si posterius. Ergo primò repentina morte præoccupati carebunt huiusmodi actu & proinde alibi purgari debebunt. Secundò deberent pessimi grauissimam mortem, optimi leuissimam pati, cuius contrarium tamen sapissimè accidit. d Tertia, vult neminem manere in Purgatorio ad decem annos. Primò, quia si hîc breuiori tempore satisfieri potest: quidni in Purgatorio, vbi sunt intentiores pœnæ? Secundò, hîc sunt prolixæ pœnæ, quia si essent intentiores destrueretur subiectum. At in Purgatorio, huius rei non est periculum. Ergo credibile est Deum per intensissimas pœnas purgare breuissimo tempore animas.

d Dominici à
Soto in. 4. d. 19.
q. 3. ar. 2.

c Vide Bedam.
5. historiæ. 13.

Contra. 1. repugnat hæc sententia e probatissimis visionibus sanctorum. 2. consuetudini Ecclesiæ, quæ dies anniuersarias celebrat, etiam ad 100. vel 200. annos pro defunctis.

Ad 1. resp. hîc tempus esse misericordiæ, post mortem tempus iustitiæ, & proinde non esse bonam illationem.

Ad. 2. respondeo. 1. concludere etiam Purgatorium esse vnus horæ ad quam potest Deus omnes reuocare pœnas. 2. id posse facere, sed nolle, vt nos consuetudo Ecclesiæ docet.

De Pœnis Purgatoriꝝ.

CAP. X. XI. XII. XIII. XIII.

a Caput. x.

Certe a est primò, vnam harum esse carentiam diuinæ visionis. 2. dolorem inde proueniētem. 3. pœnam ignis. Sed an verus sit, vel metaphoricus dubitatio est: nihil enim Ecclesia hac de re definit. Item an à dæmonibus torquantur animæ, & quæ sit

grauitas pœnarum.

b Caput. xi.

Prima b Propositio *Ignis Purgatoriꝝ est corporeus*. Primò ex consensu scholasticorum. Secundò, ex Gregor. cap. 14. moralium c magno qui hoc idem asserit. 4. Dialogor. 29. Tertiò dicere ignem il- f ex Aug. qui in hanc sententiam propendit. Quartò, lum incorporeū quia passim in scriptura vocatur pœna impiorum ignis. esse. Nam est At regula est Theologorum verba scripturæ esse pro- mendu scriptorū priè accipienda, quando nihil inde absurdi sequitur. debet enim poni: Quintò, ignis quo puniuntur Diaboli est idem quo corporeum: sta- punientur impii post resurrectionem Math. 25. At ille- tim enim subiū- corporeus erit, vret enim corpora quæ non nisi igne- git, corporaliter corporeo comburi queunt. Sextò, per quæ peccat quis, vrere. per hæc & torquetur. Sed homines sæpè per sensibilia

f 21. cap. 10. de Ciuit.

Secunda, g Propositio. 1. *Sciri non potest quomodo ille ignis agat in animas. 2. quamuis reuera agat.*

g Caput. xii.

Prior pars probatur testimonio i August. & k Gre- i Supra quo ait gorii, cum ait ex igne visibili inuisibilem pœnam ani- ab igne miris sed- mas trahere: scilicet, quia incognita est nobis. Poste- veris modis. rior, quia hoc non est magis impossibile, quam animā

k 4. Dialogor. 29.

vniri corpori, & corpus in animam agere: quamuis modus quo id fiat facile nequeat percipi.

l Caput. xiii.

Tertia, l Dubia res omnino est, an animæ torquantur à dæmonibus. Nam non torqueri docent Theologi. 1. quia omnes animæ Purgatorii superarunt Diabolum

in vltimo conflictu, ideò non videtur decere iustitiam diuinam, vt sinat eas postea a dæmonibus vexari. 2. vexantur hîc homines a dæmonibus, quòd sperent eos trahere in peccatum. At in Purgatorio tali spe frustrantur.

Contra, sunt quædam reuelationes apud m Bedam. m 3, hystor. 13.
Et lib. 1. vitæ B. Bernardi. 10.

Quarta, ° *Maxima pœna Purgatoriij maior est maxima pœna huius vitæ.* Probatum primo ex Aug. *Quamuis P* o Caput. xiiii.
(inquit) *salui per ignem, grauior tamen erit ille ignis, quam* P In Psal. 37.
quidquid potest homo pati in hac vita. Gregor. 9 *Illum trans-* q In Psal. 3.
itorium ignem omni tribulatione presenti existimo intolerabi- r In Psal. 3.
liorem. Beda r dicit nulla esse supplicia martyrum, vel latronum pœnis comparanda Purgatorii. Quæ saltem intelligenda sunt de maxima pœna. Secundo ad excessum doloris requiritur potētia, maximè doloris capax, obiectum acerrimum, & vniò inter vtrumque maxima in Purgatorio potentia animæ sunt capaciores dolore quàm in hac vita quia illic immediatè torquentur, hic mediante corpore: obiectum est ignis, vel saltem simile quid vt instrumentum diuinæ iustitiæ, quam Deus maximè ibi ostendere voluit. Vniò est tanta vt pœna intimè animam penetret: hic autem, vbi sunt corporalia omnia, non fit coniunctio nisi per contactum extremitatum.

Quinta, f *Purgatoriij aliqua pœna, est minor aliqua pœ-* f Est B. Bonauē-
na huius vitæ. Primò, fieri potest vt quis moriatur debi- turæ. 4. d. 20. ar
tor tantum vnius verbi otiosi leuissimi, aut leuissime 1. q. 2.
pœnæ. At non est credibile adeò pro hoc minimo cruciari. Secundo paulatim remittitur pœna in Purgatorio. Nam sanctus t Bernard. scribit oranti Malachia: t In vita Ma-
pro sorore defuncta, eam primò apparuisse in veste ni- lachia.
gra, extra Ecclesiam. 2. veste subfusca intra limen. 3. veste alba ad ipsum altare cum cæteris sanctis: Ex quo intellexit Malachias paulatim sorori suæ fuisse pœnas Purgatorii remissas. At pœna Purgatorii quæ est prope finem, debet adeò esse remissa vt moraliter quasi non amplius, aut pro modico remitti valeat. hic autem inueniuntur intentissime pœnæ & quæ notabiliter remitti possunt. Ergo &c.

DE CIRCUNVS. PVRGAT.

v *Vide Beda. 5. cap. 13.* Tertiò, ex u multis reuelationibus constat pœnam aliquando adedò exiguam esse vt nihil animæ pati videantur.

x *Ita D. Thom. 4. d. 20. q. 1. ar. 2.* Obicitur x Pœna damni est omnium maxima. At cam patiuntur omnes in Purgatorio.

y *Homil. 24. in Math.* Probatur maior. 1. Quia sicut possessio desiderati boni gignit gaudium, ita absentia boni gignit dolorem. Sed bonum quod animæ Purgatorii desiderant est summum, & desiderium etiam maximum. Ergo carentia huius boni maxima omnium pœna est. 2. quia y Chrysost. ait mille gehennas nihil esse, si conferantur cum amissione diuini conspectus.

z *Luc. 16. v. 25.* Ad maiorem, veram esse quando pœna damni est desperationi certissimæ annexa, & de hac tantum loquitur Chrysost. & sic soluitur. 2. probatio alioquin sequeretur Patres in limbo fuisse passos grauissimam omnium pœnam, cum tamen Abraham dixerit Eploni de Lazaro: *z Tu cruciaris, hic vero consolatur.* Ad 2. probationem, mitigari tristitiam in purgatorio ex absentia summi boni amati, per spem certam boni illius acquirendi, quæ incredibilem gignit letitiam.

De suffragiis pro defunctis.

CAP. XV. ET XVI.

a *Caput. xvi.*

b *Caput. xv.*

c *Libro. 1.*

d *Lib. 1. cap. 10.*

in quo habentur

etiã testimonia

sequentia maio-

ri ex parte.

e *Oratione in*

Cæsarium circa

finem.

Ria a sunt duntaxat suffragiorum genera *Oratio, Missæ sacrificium, Eleemosyna, & quelibet alia opera pœnalia & satisfactoria,* ad quæ reuocantur etiam oratio vt pœnalis est, & indulgentiæ. Quæ suffragia pròdesse defunctis probatur.

DE ORATIONE.

Primò, b ex scripturis & Conciliis c supr. Secundo ex PP. Clem. & Dionys. d sup. Nazianz. e *Ipsi Deo (inquit) & nostras & eorum qui quasi in via paratiores prius ad hospitium peruenierunt, animas commendemus.* Ephrem. in te-

stamento suo: *Affiduè in vestris orationibus mei memoriam faciatis.* ^f Cyrill. Hieroso. Denique pro omnibus oramus, ^f Catech. 5. qui inter nos vita sancti sunt. Chrysost. ^g Ne fatigemur ^g Homil. 41. mortuis auxilium ferre, preces pro illis offerentes. Tertull. libro de corona militis inter Apostolicas traditiones ponit suffragia pro defunctis, & libro de h Monogamia: Pro anima eius (coniugis scilicet) oret, & refrigerium adpostulet ei. Ambros. ⁱ Non tam deplorandam quam prosequendam orationibus reor, Paulinus ep. 5. ^k Aug. Non sunt prætèrmittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana, & Catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus quorumcumque sub generali commemoratione suscepit Ecclesia ^l Gregor. Quos ⁴ grauius peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis, si in Ecclesia sepeliantur, quod eorum proximi quoties ad eadem sacraloca conueniunt, suorum, quorum sepulchra conspiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt.

^h Ultra mediū.
ⁱ Lib. 2. ep. 8. ad
Faustinum de
obitu sororis.
^k Lib. de cura
pro mortuis. ca.
⁴.
^l 4. Dialogor. 55.

DE MISSA.

Probatur, Primò ex Concil. Cabilonensi ^m supr. Trident. ⁿ Non solum (inquit) pro fidelium viuorum peccatis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis ritè iuxta Apostolorum traditionem offertur, scilicet sacrificium altaris &c.

^m lib. 1. cap. 9.
ⁿ Sess. 25. cap. 2.

Secundò ex PP. Chrysost. ^o Non temerè (inquit) ab Apostolis hæc sancita fuerunt, ut in tremendis mysteriis defunctorum agatur commemoratio: sciunt enim inde multum illis contingere lucrum. Cyrill. supra subiungens. Maximum credentes esse animarum iuuamen pro quibus offertur obsecratio sancti illius & tremendi sacrificij. Ambros. sup. nec læstificandi lacrymis tuis, sed magis oblationibus animam eius Deo commendandam. Cyprian. ep. 9. lib. 1. ^q August. In Machabeorum (inquit) libro legimus oblatum pro mortuis sacrificium, sed etsi nusquam in scripturis veteribus legatur, non parua est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret auctoritas, ubi in precibus sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare fiunt, locum suum habet etiam Commendatio mortuorum. Gregor. ^r 1. Multum solet animas etiam post mortem sacra oblatio hostiæ salutaris adiuuare, ita ut hanc nonnumquam ipse defunctorum animæ expeteret ^r 4. Dialogor. 55.

^o Homil. 62. ad
populum.

^q Sup. cap. 2.

^r 4. Dialogor. 55.

DE CIRCUN. PURG.

¶ libro 1.
t homil. 41. in 1.
ad Corinth.

videantur. De Eleemosyna. Primò ex scriptura s supra
Secundò ex PP. t Chrysoft. Inueter mortuus non lachry-
mis sed precibus, supplicationibus, eleemosynis. a Theophil.
Hoc dico propter oblationes & distributiones quæ fiunt pro de-
x ep. ad Pamma funclis, quæ non parum conducunt etiam iis qui in gaudiis
ebium de obitu delictis mortui sunt * Hierony. Pãmachijs noster sanctam
Paulinæ vxoris fauillam, ossaque veneranda eleemosynæ balsamis rigat &c.
ante medium. sciens scriptum, sicut aqua extinguit ignem ita eleemosyna
y s. histor. 13. peccatum. Item Multos (inquit Angelus apud y Bedam,
z serm. 32. de preces viuentium, & eleemosynæ, & ieiunia, & maxime cele-
verbis Apost. bratio Missarum, vt ante diem iudicij liberentur, iuuant z
Aug. Orationibus sanctæ Ecclesiæ & sacrificio salutari, &
eleemosynis non est dubium mortuos adiuuari.

a3. Inst. 5. 8-10.
hæc argum. ha-
betur in Bellar.
supra li. 1. c. 10.

Ref. a Caluin. Primò, Ante mille & ccc. annos usu
receptum fuit, vt preces sicerent pro defunctis &c. Sed
omnes fateor, in errorem abrepti fuerunt. Egregiè sapien-
tior erat Caluinus Patribus Ecclesiæ primitiæ.

Secundò, orasse non vt iuuarent defunctos sed sei-
psos consolarentur, apertum mendacium. Nam aperte
dicunt PP. iuuari animas.

Tertiò, vulgus cepisse orare pro mortuis ex imita-
tione gentilium. PP. vulgo se accommodasse.

Contra 1. nusquam fuerunt diligentiores in prohi-
bendis Ethnicorum ritibus, quàm cum multi ad fidem
conuertebantur Gentiles, & tamen tunc orationes pro
defunctis maximè cõmendabāt. 2. statuunt in Concil.
sis esse faciendum 3. docent Apostol. esse traditionem.
4. Atrium hæreseos damnant quòd id negauerit, an hoc
est se impiè vulgi superstitioni se accommodare?

Quartò, Augustinum lib. de cura pro mortuis adeò
dubitanter hæc de re, & frigidè loqui, vt id sufficiat ad
extinguendum zelum pugnantium pro purgatorio.
Sed mentitur Caluin. nec enim vna syllaba dubitantis
Aug. ibidem habetur.

b est Petri Chu-
nicensis epist.
contra Petro-
brusianos.

Probantur vltimò hæc suffragia, & fructus eorum ra-
tionibus: b prima vnum corpus est Ecclesia tota, cuius
caput est Christus. Ergo debet habere communicatio-
nem tam capitis cum membris, quam membrorum in-
ter se. At iusti defuncti sunt huius corporis membra.
c 20. Cuius. 9. Neque enim c (inquit Aug.) piorum animæ defunctorum

ab Ecclesia separantur, quæ est regnum Christi. Nam sunt colligati nobiscum, & Deo, in fide, spe, & Charitate. Igitur debent iuuari a viuentibus.

Secunda, Christus caput profuit viuens in terris, d *passim in E-*
d viuentibus: e mortuus mortuis: viuens mortuis, *uangelio.*
f mortuus viuentibus. Ergo decet ut membra ita inter c *Act. 2. v. 24.*
se agant. Et quidem viuentes profunt viuentibus ut g *& Math. 27.*
patet, mortui etiã mortuis: Nã h Helisæus mortuũ su- v. 51.
scitauit, & Ecclesia supplicat Deo, vt B. Maria interce- f *Nam resusci-*
dente, & omnibus sanctis animas defunctorum ad per- tauit puellam
petuæ beatitudinis consortium peruenire concedat. *Math. 9. Ado-*
Mortui profunt viuentibus, tum quia visi sunt i Onias *lescentẽ Luc 7.*
& Hieremias mortui orare pro populo Iudaico: tum *Lazarum. Joan-*
quoddã verisimilius est animas in purgatorio orare pro ii.
nobis: quandoquidẽ k animæ Paschalisj & sancti Seue- g *Nam videmus*
rini miracula operabantur, etsi essent in purgatorio, & *alios doceri. pa-*
certẽ si quid impediret, esset vel defectus charitatis, & *sci, corrigi &c.*
hoc non, l vt patet: vel quia non vident Deum, & ne- *& Iacobi 5. v.*
que id, nam neque Onias & Hieremias sup. Deum vi- 16. *dicitur Ora-*
debant, neque nos etiam videmus: vel quia tormentis te pro inuicem
absorbentur: sed non obstantibus tormentis inferni, *ut saluemini.*
longẽ grauioribus, m epulo orabat in inferno pro h 4. *Reg. 13. ad*
fratribus: vel denique quia nobis inferiores. neque hoc *finem capitis.*
etiam: alioquin non liceret orare pro prelati. ad de ani i 2. *Machab. 15.*
mas in purgatorio, nobis superiores esse ratione chari- k *apud Grego-*
tatis, & gratiæ quamuis inferiores ratione pœnarum. *rium. 4. dialogo.*
Ergo debent etiam viui mortuis prodesse: quod aliter 40.
fieri nequit nisi vel orando, vel offerendo acceptabile l *cum sint in cha-*
munus & hostiam, vel satisfaciendo pro eis. *ritate, confirma-*

Obiicitur primò, n mortui nihil nouerunt amplius, ta.
nec habent ultra mercedem, nec partem in hoc sæculo, in ope- m *Luc 16. v. 27.*
re quod sub sole geritur. n *Eccl. 9. v. 5.*

Resp. velle sapientem dicere, mortuos ignorare quid de rebus agatur hinc derelictis ab eis, quibus amplius vti non possunt. Ideo sequitur vade ergo, & comde in letitia. Sed hoc non obstat quin iuuentur a nobis.

Secundò, Docemur (o inquit Ambr.) vt non diutius o 1. *de Abrabã*
inhereamus mortuis, sed quantum satis est officij defera- cap. 9.
mus.

Resp. agere de pompa, & luctu funebri, quam mode-

DE CIRCUNVS. PVRG.

ratam vult esse.

p in 6. ad Gala-
zas.

Tertiò, *Cum ante tribunal Christi venerimus* (P inquit Hieron.) *non Job, non Daniel, nec Noe rogare posse pro quo-*
quam, sed vnumquemque portare onus suum, docemur.

Resp. 1. loqui de mortuis in peccato mortali. 2. vello qui de vltimo iudicio. Si quidem, Vigilantium grauiter acculat quod dixerit nullius pro altero orationem audiendam post mortem.

Quartò, melius est per se, quam per alium satisfacere: quia maior acquiritur gloria. Ergo debemus animas in purgatorio relinquere vt per se satisfaciant: ne earum minuamus gloriam. Vera est maior in hac vita, in qua satisfactio importat gratiæ, & gloriæ augmentum: non autem in purgatorio, vbi meritum deest.

Quintò, nescimus vbi sint defuncti nostri: & aliquando sepeliuntur in inferno, quos putamus in Purgatorio.

q li. de cura pro
mortuis ca. vlt.

Resp. 1. 4 Augu. melius esse vt supersint suffragia, quam desint. 2. opus bonum nusquam esse frustra. nam semper meritorium est facienti.

Sextò, Deus non punit vnum pro alio. Ergo neque acceptat bona vnius pro alio. Respon. 1. Negatur anteced. quando qui punitur est particeps culpæ alterius. 2. negatur conseq. nam punire vnũ pro alio, est iniustitia. At opera sua alteri communicare liberalitatis est, eadem acceptari à iudice, misericordia.

r Ita Dominicus
à soto. 4. dist. 45.
q. 2. ar. 3.

Quæres, num restitutio rei alienæ profit etiam defunctis. r Resp. non prodesse per modum restitutionis. Nam, si qui non restituit est in culpa, punietur pro illa, absoluta pœna saluabitur, siue restituatur, siue non. Si non est in culpa, neque punietur, & proinde res non restituta suam nõ tardabit gloriam. Prodest tamen per modum eleemosynæ: si restituatur ab eo qui non tenetur. Quomodo sunt intelligendæ visiones defunctorum petentium fieri restitutiones.

*Qui possint animas innuare, & quibus
profint suffragia.*

CAP. XVII. & XVIII.

Rima ^a Propositio: *Solus iustus potest* ^a *Caput. xvij.*
animas innuare. Nam si iniustus non
potest pro seipso, quomodo poterit
pro alio?

Obiicies, primò missa mali sacerdo-
tis prodest, & eleemosyna domini,
data per malum seruum.

Secundò, Prælati iubens spiritualibus filiis: orare,
alioquin malis, oratio proderit.

Ad ^b 1. Missam esse publicam Ecclesiæ actionem, & ^b *ita Dominicus*
proinde potius Ecclesiæ esse, quam sacerdotis, qui sim- ^a *soto sup. ar. 2.*
pliciter ut minister se habet. Similiter illa eleemosyna,
propriè est domini non serui.

Ad 2. resp. hanc orationem non prodesse, quia est
opus propriè subditi, quamuis imperatum à Prælato.
ipse enim subditus, [non ut merum ministrum, aut in-
strumentum habet, sed ut principale agens.]

^c Secunda, *Ecclesiæ suffragium non prodest beatis, quoad* ^c *Caput. xviij.*
essentialem gloriam. Quia non egent. ^d *heres. 75.*

Obiicitur Primò, ^d Epiph. ^e Chrysost. & ^f Cyril. ^e *in sua litur-*
dicunt sacrificium offerri Deo pro Apostolis, Marty- ^{gia.}
rib. &c. ^f *Cathe. 5.*

Secundò, Ecclesia in orationib. de sanctis sæpè legit:
Sumpsimus Domine sancta mysteria, quæ sicut sanctis tuis pro-
sunt ad gloriam, ita nobis quesumus proficiant ad medelam.

Tertio, *Putas* (& inquit Chrysost.) *eum maculis inqui-* ^g *homil. 33. in*
nati (loquitur de defuncto) *da illi sua, ut illis se a maculis* ^{Math.}
detergat: putas in iustitia decessisse? præbe ipsi tua ad merce-
dis, & retributionis adiectionem.

Ad 1. sacrificari pro sanctis in gratiarum actionem
tantum pro gloria illis collata. vel iuxta responsum
secundam & tertiam ad 2. proximè.

Ad 2. solum petere, ut illorum gloria crescat apud

DE CIRCUNVS. PVRG.

nos. 2. vel vt crescant in gloria quadam accidentali. 3. vel peti gloriam corporis, vt ea pluribus debeatutitulis, etsi eam sunt certò consecuturi. Ad 3. ead. respon.

*h in Enchiridio
cap. 10,
i sup. cap. 110.*

*k homil. 3. in ep.
ad Philippenf.
l scilicet orare
pro defunctis.
m Hymno de no
uo lumine Pa-
scalis sabbathi.*

Tertia Propositio, *Damnatis non prosunt suffragia.* Nam iuuari nō possunt. Obicitur primo Aug. *Quibus* h (inquit) *prosunt suffragia aut ad hoc prosunt, vt plena fiat remissio, aut tolerabilior sit ipsa damnatio.* Secundò idem: *Poenas damnatorum certis temporum intervallis existiment, si hoc eis placet, aliquatenus mitigari, dummodo intelligatur in eis manere ira Dei, hoc est ipsa damnatio.* Tertio * Chrylsto. Verum 1 istud quidem de illis dicimus qui in fine abscesserunt. Catechumeni verò neque hac digni consolatione censentur, sed omni huiusmodi auxilio desituti, præter unum solum: quod autem illud? pauperibus, eorum nomine dare licet unde eis nonnihil refrigerij accidit. Quarto m Prudentius.

*Sunt & spiritibus sepe nocentibus
Pœnarum celebres sub fuge feræ:*

Quintò, Damasc. refert in orat. de defunctis ex historia lausiaca Palladii sancto Macario percunctanti cranium cuiusdam Idololatæ, an damnatis prodessent viuentium præces respōdisse cranium, inde aliquid leuamenti sentire damnatos.

*n Capite cum
Marthe.*

Sextò, n Innocent. 3. ait ex mortuis quosdam esse valdè bonos, qui suffragiis non egent, quosdam valdè malos qui iuuari nequeunt: quosdam mediocriter bonos, quibus prosunt suffragia ad expiationem, quosdam mediocriter malos, quibus ad propitiationē. At qui sunt hi nisi pueri in limbo?

Ad 1. Per damnationem intelligi purgatorii pœnam. præmittit enim Aug. Ecclesiæ suffragia pro valde bonis (id est beatis) gratiarum actiones esse, pro non valdè malis propitiationes, pro valdè malis (id est damnatis) nulla esse adiumenta mortuorum, sed qualescunque viuorum consolationes.

Ad 2. ibi non agere de oratione pro defunctis, sed solum velle non esse absurdum concedere damnatos puniri citra condignum, quod clarius docet. 21. Ciuit. 24.

Ad 3. solum negare orandum publicè pro catechumenis

menis. [Sed siue id sit verū, siue non, tamē non dicimus eos esse in inferno. vnde nihil ad rē.] Ad 4. poetico more Prudentium lusisse. Ad 5. negatur o hanc orationem esse Damasc. ne cuiusmodi historia inuenitur in Paladio. Ad 6. resp. 1. fortasse memoria lapsum Innocentium, & trimēbre in Aug. diuisionem fecisse quātrimestrem, distinguendo mediocriter malos, a mediocriter bonis, cum sint vnum. 2. per mediocriter bonos intelligi posse, qui nullam culpam, sed solum reatum, per mediocriter malos qui culpam etiam habent.

Quarta propositio: *Omibus omnia suffragia prosunt animab. in purgatorio quatenus illa nouum afferunt gaudium.* Est enim commune omni operi bono, vt de illo omnes gaudeant boni. iuxta illud: *P Particeps ego sum omnium timentium te.*

p Psalmo. 118.
v. 63.

Quinta, *Suffragia communia que sunt pro omnibus defunctis prosunt etiam omnibus in ratione satisfactionis.* Nulla enim est causa cur aliqui excludantur. vtramque propositionem omnes Theologi admittunt.

Sexta, *Suffragia particularia omni, & soli prosunt illi, in ratione satisfactionis, pro quo sunt.* hac est contra 9 Caetanum. *Prodesse omni*, probatur. 1. Quia fundamentum communicationis suffragiorum non est aliquod peculiare meritum, sed status gratiæ. [Et proinde non est ratio quare aliquis excludatur a suffragio, quod exhibetur pro eo. 2. nulla esset ratio quare Ecclesia intenderet orare pro aliquo particulari imò illum etiam in orationib. nominaret cum applicatio intentionis eius esset omnino incerta. 3. frustraretur communis fidelium intentio, rati enim sunt qui non putent eos se, pro quibus suffragia exhibent adiuuare.] 4. Aug. ait idē

q tom. 1. Opusc.
tract. 16. q. 5.

Ecclesiam orare pro defunctis omnibus in genere, vt quibus defuncti parentes, vel amici qui pro eis orant, auxilium a communi matre Ecclesia detur. Ergo ex sententia Augusti, qui parentes, vel amicos habent eorum precibus particularibus adiuuantur.

Obiicitur, Aug. lib. de cura s pro mortuis, & in s cap. 1. Enchirid ait illis solis suffragia prodesse, qui meruerunt vt sibi prodesent. t cap. 109.

Respond. nolle dicere illis solis prodesse inter ani-

DE CIRCUNSPURG.

mas purgatorij, quæ hoc specialiter meruerunt, id est, iuxta Caietanum, habuerunt specialem deuotionem ad clauas Ecclesiæ, & solliciti fuerunt hic pro animabus defunctorum: sed illis solis prodesse qui meruerunt ut prodesse possent, id est meruerunt, non descendere in infernum damnatorum, sed purgatorium, in quo illis suffragia prodesse possunt. *Prodesse soli*, patet, quia huiusmodi applicatio bonorum ex intentione pender applicantis.

Obiicitur, suffragia se habent sicut lucerna accensa pro domino domus, quæ etiam seruos illuminat. Ergo suffragia ista omnibus etiam proderunt. Negatur antecedens: se habent enim potius ut pecunia quæ soluitur ab vno pro altero.

De funere.

CAP. XIX.

a in Bohemia
apud Aeneam
sylvium de ori-
gine Bohemoru
cap. 35. & nostri
temporis hæret.

b v. 5.

c Tobie 12. v. 12.

d v. 10.

ἵσχυρι καὶ οὐρανὸν
σώτη εἰς ἡμᾶς.

e v. 12.

βαλῶσα ὃ αὐτῇ τὸ
μύρον τὸ ποτὶ τὰ
σώματα, καὶ πρὸς
τὸ ὀσμὰνισαί με
ἐποίησεν.

Æretici a reprehendunt. 1. cæmeteria sacra. 2. vsum cereorum. 3. annieraria, & tot exequiarum repetitiones. 4. quod putemus sepulturam esse meritoriam, & Deo gratam.

Prima propositio. *Sepultura est meritoria.* 1. ex 1. b Reg. 2. *Benedixit vos a Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum Domino vestro Saul, & sepelivistis eum, & nunc retribuet vobis Dominus.* c 2. Angelus inter alia Tobie meritoria opera sepulturam numerat. 3. ex d Math. 26. *Opus bonum operata est in me* e mittens enim unguentum hoc ad sepeliendum me fecit.

Obiicitur. 1. nusquam iuueniri a Domino mandatum sepulturam. 2. enumerans ille Math. 25. opera misericordie, non meminit sepulturæ.

[Ad 1. resp. 1. nihil inde concludi cum sit negatiuum ab autoritate. 2. satis commendasse suo exemplo, cum diligentissime voluerit sepeliri, & prædictum fuerit: *Et erit sepulchrum eius gloriosum.* 3. vsu Testam. veteris, &

noui. Ad 2. resp. 1. non meminisse etiam operum misericordię spiritualium. nec tamen desinūt esse meritoria] 2. id fecisse tum quia sponte ad hoc opus homines facti sunt procliui, tum quod sit eleemosyna omnium minima.

Secunda propositio. *Sepultura est res antiqua iuxta morem quem Ecclesia obseruat.* Nam ille fuit semper in vsu inter fideles: Primò si quidem corpora lauantur: id olim Actor. 9. in Tabitha, & apud Gregorium. 3. Dialog. 17. 2. corpora deferuntur ad sepulchrum cum honore & comitante frequentia, id olim Genes. 50. Lucæ 7. apud Nazianz. Oratione. 2. in Iulianum Sulpitium in Martino. Hierony. in fabiolæ vitæ &c. 3. corpora fidelium in locis sepeliuntur sacris. olim f. Iacob & 8. Ioseph voluerunt ossa sua transferri in terram promissionis, unde Christus erat nasciturus, & vbi templum domini futurum. olim fuisse corpora fidelium sepulta in templis testantur h. Ambros. i. Hieron. k. Aug. 4. sepeliuntur cum psalmodia id olim apud Naziāz. sup. Chrysost. homil. 4. in epist. ad Hebræ. Hieron. in Paulo, & Paula & Dionys. 7. Ecclesiast. Hierarch. 5. ad funus accenduntur lampades, & cerei, ita olim apud Nyssen. ep. ad Olympiam Nazianz. & Chrysost. supra Theodoret. 5. hystor. 36.

Obiicitur Conc. 1. Elibertinū, quo statuitur ne cerei de die in cæmeteriis accēderentur: *Non enim* (inquit) *Spiritus defunctorum inquietandi sunt* Respondeo solum reprehendere superstitionem gentilium arbitrantium corpora mortua sentire. Inquietari enim spiritus, est hunc errorem illis displicere. Nos autem vtimur hac in re luminibus vt significemus animas viuere, resurrectione corpora, & defunctos esse lucis filios. 6. sacrificium altaris pro eis offertur de quo Tertull. Cypria, &c. vide sup. c. 7. celebrātur anniuersaria. hac de re Tertul. lib. de monog. Naziāz. Oratione in Cæsar. fratrem. 8. celebratur. 3. 7. & trigesima dies: ita Ambr. de obitu Theodosii.

Obiicitur toties iterare preces est diffidetię signum.

Ad 1. negatur, est enim potius id signum desiderii & feruoris alioquin Christus qui in breui spatio ter idem orauit maxima laborasset diffidentia.

f Genes. 49.

g Genes. 50.

h 1. de Abraham cap. 9.

i. in vita Paulæ, & Fabiolæ.

k libro de cura pro mortuis c. 1.

l can. 34.

DE CIRCUNSV. PVRGÆ.

Nonò, eriguntur tituli. Id olim Genes. 35. 1. Machab. 13. & Actor. 2. Decimò eleemosynæ pauperibus erogantur. ita apud Chrysost. homil. 32. in Mathæum.

Tertia propositio *Sepultura est res utilis.* Nam est utilis viuis. 1. quia per hanc arcetur factor cadauerum, & horror. 2. quòd eo studio testentur viui resurrectionem futuram & animarum immortalitatem, alioquin quid ita diligenter corpora curarentur mortuorum? 3. admonemur propriæ mortis, hinc tituli defunctorum monumenta ducta. 4. satisfaciunt aliquo modo affectui suo, quo prosequuntur defunctos. Vtilis est mortuis: 1. quia consulitur illorum honori: non enim caret ignominia, sceditatem corporis obtutibus aliorum patere. hinc in pœnam priuantur malefactores sepultura. 2. satisfit desiderio eorum, nemo enim carnem suam odio habet: & proinde cupit suum honestè tractari corpus. 3. cum a multis deducantur in sepulchrum multorum etiam fiunt participes orationum. 4. patrocinio Sancti frequenter commendantur a parentibus, & amicis in cuius templo requiescunt.

Obiicitur primò, Luc^m 12. *Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus & post hæc non habent amplius quid faciant.* Ergo sepultura carere nihil nocet, & proinde habere nihil prodest.

Secundò, capite, *Sacris*, dicitur nihil obesse hominib. piis sepulturam vilem, aut nullam. Tertio, ⁿ August. ait sepulturam & funeris Pompam esse virorum, non mortuorum præsidia.

Ad primi antecedens loqui Dominum de dolore quo potest affici corpus. Ad conseq. 1. negatur. quia careret defunctus vtilitatibus supra dictis. 2. etsi verum esset tamen viui carerent vtilitatibus suis supra.

Ad 2. & 3. loqui solùm de necessitate per se ad salutem, non autem per accidens ex precibus assistentium funerali.

m V. 4.

μη φεβηθῶμεν ἀπὸ τῶν
ἀποκτενοῦντων τὸ σῶ-
μα, & μετὰ ταῦτα
μη ἔχοντων πλεονε-
κτησεὶ τι ποιῆσαι.

n I. Ciuit. 12. &
lib. de cura pro
mortuis.

LIBRORVM ET CAPI- TVM DE ECCLESIA triumphante.

LIBER PRIMVS, Qui est

De Beatitudine & Canonisatione Sanctorum.

CAP. I.

Argumenta hereticorum quibus
negant Sanctos iam esse beatos.

2.

Probatur testimonio Ecclesie
animas sanctorum videre Deum.

3.

Testimonio scripturae idem pro-
batur.

4.

Ex PP. Græcis.

5.

Ex Latinis.

6.

Ex rationibus in scriptura fundatis.

7.

Sanctos ab Ecclesia recte canonizari.

8.

Cuius sit sanctos canonizare.

9.

Credendum esse Papam errare non posse in SS. Cano-
nizatione.

10.

Sanctos non canonizatos priuatim tantum [piè]
coli posse.

11.

De cultu sanctorum.

12. & 13.

Sententia Catholicorum probatur.

14.

Soluuntur argumenta.

15. & 16.

De inuocatione SS. mendacia hereticorum.

17.

Prima, & secunda Propositio.

18.

Tertia & quarta Propositio.

19.

Quinta Propositio.

20.

Soluuntur obiectiones.

INDEX

LIBER SECVNDVS,

Qui est

De reliquiis & imaginibus Sanctorum.

- CAP. I. **A**rgumenta contra reliquiarum cultum.
2. Mendacia Magdeburgensium.
 3. Reliquia SS. dignæ sunt honore.
 4. Soluuntur argumenta.
 5. De Nomine imaginis, idoli, & simulacri.
 6. De principibus Iconomachorum.
 7. Licere imagines facere, & habere.
 8. Non esse prohibitas imagines Dei.
 9. Imagines in templis rectè collocari.
 10. Extra historiam imagines utiles esse.
 11. De cultu imaginum, & argumenta aduersariorum.
 12. Imagines Christi, & SS. rectè coli.
 13. 14. 15. Soluuntur argumentum. 1. 2. & 3.
 16. 17. 18. 19. Soluuntur cetera.
 20. Quo genere cultus sint honorande imagines.
 21. Prima propositio.
 22. Secunda.
 23. Tertia, & quarta.
 24. Quinta.
 25. Sexta.
 26. Proponuntur argumenta contra adorationem crucis.
 27. De vera cruce Domini.
 28. Imaginem crucis esse adorandam.
 29. Venerabile esse signum crucis quod effingitur in aere, fronte &c.
 30. Soluuntur obiectiones.

APPENDIX AD TRAC- tatum de cultu Imaginum.

In quo refutatur quidam liber intitulatus Synodus Parisiensis de imaginibus Anno Christi 824. &c.

- Cap. 1. **S**umma libelli, & nullam fuisse huiusmodi synodum.
2. Refellitur Epistola Balbi Imperatoris.
3. & 4. Refelluntur collectores siue DD. quidam in eo libello introducti.
5. Refellitur Epistola nomine Eugenii Papæ scripta.

LIBER TERTIVS, QVI EST De rebus quibus Ecclesia triumphans à militante colitur.

- Cap. 1. **D**e erroribus circa templa.
2. An templa sint erigenda.
3. De forma templi.
4. De sine.
5. De dedicatione, & consecratione Ecclesiarum.
6. De ornatu templorum.
7. De benedictione aquæ, salis, cinerum. &c.
8. De peregrinationibus ad sancta loca.
9. De votis quæ fiunt sanctis.
10. De festis diebus.
11. De antiquitate, Institutione, ritibus antiquis diei Dominicæ.
12. Quid sit Pascha, & de erroribus circa illud.
13. De Pentecoste.
14. De Septuagesima, Sexagesima, Quinquag. & Quadragesimæ Dominicis.
15. De reliquis festis Domini.
16. De festis Ss.
17. De vigilis.

LIBER PRIMVS

DE ECCLESIA TRIVM-

PHANTE, QVI EST

De Beatitudine & Canonizatione
Sanctorum.

*Argumenta hæreticorum quibus negant San-
ctos iam esse beatos.*

C A P. I.

a versu. 39.

ἔτι τοι πάντες μαρ-
τυροῦσίν με, διὰ τῆς
πίστεως ἀλλ' οὐ κατὰ
τὸ πλὴν παραγγέλλω.

versu. 40.

τῷ Σὺ πρὸς ἡμᾶς
ἀπελθὼν καὶ προσέλα-
βόντες ἡμᾶς ἵνα μὴ
χαρίζῃ ἡμῶν πάλιν
δύναται

b i. Ioan. 3. v. 2.

c Apocal. 6. v. 9

d quest. 60. Gē-

tulum.

R

Rimum Ioann. vigesimus secundus hoc
definisse videtur, vide supr. tom. i. lib. vl-
timo de Rom. Pontific. cap. 14. Secundò,
Math. 20. per vesperam intelligitur resur-
rectio, & per denarium vita æterna. At Pa-
ter tamillas reddit simul operariis mercedem ad vesperā.

Tertio, ^a Hebr. ii. dicitur de sanctis: Hi omnes testimo-
nio fidei probati non acceperunt repromissiones, Deo pro nobis
aliquid melius providente, ut non sine nobis consummarentur.

Quarto, ^b Scimus quia cum apparuerit (scilicet in secundo
aduentu) similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est.

Quinto, ^c Vidi subtus altare animas interfectorum propter

verbum Dei. Sextò, ^d Iustinus ait narrationem de diui-

te, & Lazaro non esse veram: Quia (inquit) neque ante re-

d quest. 60. Gē- surrectionem unicuique ex illis, quæ in vita gessit præmium red-

tulum.

ditur. Septimò, ^e idem quærens, quis ergo fructus fuit ^e q. 76.

larroni esse in Paradiso? respondet id consequutum, ^{ut} f libro 5.

fit in cœtu iustorum, & videat seipsum, & quæ infra se sunt, & g hom. 7. in Le-
præterea Angelos & Demones. uiticum.

Octauò, ^f Irenæ. Manifestum est quia & discipulorum h homil. 39. in 1.
eius (id est Christi) animæ abibunt in inuisibilem locum desi- ad Corinth. adit-
nitum eis à Deo, & ibi usque ad resurrectionem commorabun- lud: si in hac vi-
tur, sustinentes resurrectionem post recipientes corpora, & per- tatantum spe-
fecte resurgentes, hoc est, corporaliter, & sic venient ad con- rantes, &c.
spectum Dei. 1. hom. 28. in ep.

Nonò, ^g Origen. Nondum Sancti receperunt lætitiā suā ad Hebr.

nec Apostoli quidem: sed & ipsi exspectant, ut ego lætitiæ eorū ^h in 1. ad Hebr.
particeps fiam. in idem cap.

Decimò ^h Chrysost. Quamquam vel sexcenties sit im- m in idem cap.
mortalis (scilicet animus) tamen sine carno ipsa admirandis n in 6. Apoc.

illis bonis non fouetur, quemadmodum neque pœnis punietur. o Nam id mul-

Vndecimò, ⁱ idem Unum definiuit tempus omnium coro- tis Sanctus dictū
narum: & qui ante tam multos annos vicit, tecum accipiet co- est, unumquēq-
ronam. virtutis cultorē

Duodecimò, ^k Theodoret. Sanctorum tot, & tanta sue- sortitum esse di-
runt certamina, sed hi tamen nondum coronas acceperunt. gnium locum: un-

Decimotertiò, ^l Theophyl. Sancti nihil adhuc cælestium de etiam de fu-
promissionum sunt assequuti. tura sua gloria

Decimoquartò, ^m OEcumen. Sancti testimonium prome- certam quandā
riti, quod per fidem placuerunt Deo, non consequuti sunt bona assequatur con-
iustis promissa. iecturam.

Decimoquintò, ⁿ Arctas Cæsariensis: Horum spe, quæ p vide in 33. Luc
per intellectum veluti in speculo contemplantur, omni crassitie q vide Chrysost.
liberati meritò lætantur quiescentes in sinibus Abrahæ. hom 23 in Gen.

Decimosextò, ^p Euthym. Et tunc quidem dedit ei conuer- hom. 14. in Ioā.
sationem in paradiso tanquam arrabonem regni sui, quod est Theodoret. Dia-
fructus ineffabilium, ac æternorum honorum. log. immutabilis

Decimosept. ^q PP. Græci simpliciter negant Deum vi- Theophylact. in
deri posse à creatura. Ergo multo magis negant videri illud Ioan. 1.
ante diem iudicii. Deum nemovi-

Decimooct. ^r Laet. Nec quisquā putet (inquit) animas post dit unquam.
mortem protinus iudicari, nam omnes in una communique cu- r 7. cap. 21.
stodia detinentur donec tempus adueniat, quo maximus iudex
meritorum faciat examen.

Decimonò, Victorinus in 6. Apocal. Animas occisorum

in Psal. 138.

t libr. 2. de Cain
cap. 2.

u i. retract. 14.

x cap. 108.

y sermone 3. de
omnibus sanctis.

z Apolog. 1. & 2.

dicat se vidisse sub Arca, id est sub terra. Et infra, In nouissi-
mo tempore sanctorum remuneratio perpetua, & impiorum ven-
tura est damnatio. Vigesimo, f Hilar. Hec humana lex ne-
cessitatis est, ut sepultis corporibus anima ad inferos descendant
qua lege Dominus ad consummationem veri hominis non recusauit.
Vigesimosec. Prudent. in hymno de exequiis Sancti. do-
cet animas Sanctas ex hac vita in paradysum terrestrem, ac
finem Abraham descendere quem diues ille ardens a longe conspi-
cit. Vigesimo tert. Ambr. t Soluitur a corpore anima, &
post sine vita huius, adhuc futuri iudicii ambiguo suspenditur.
Vigesimo quart. idem libro de bono mortis ait ab om-
nibus expectari coronam diem, id est iudicii, ut victi eru-
bescant, & victores palmam adipiscantur victoris.
Vigesimo quinto, August. u De sanctis hominibus (in-
quit) iam de sanctis utrum ipsi saltem dicendi sint iam in illa
possessione consistere, merito queritur.

Vigesimosex. ep. 111. ait August. Hieron. sentire, nos tunc
visuros faciem Dei, cum in Angelos profecerimus, id est equa-
les Angelis facti fuerimus, quod erit utique in resurrectione
mortuorum. libro vero 12. in Genes. 35. Animum dubitandum
esse, & raptam hominis a carnis sensibus mentem, & post mor-
tem ipsam carne deposita non sic videre posse incommutab sub-
stantiam, ut sancti Angeli vident.

Vigesimosept. idem in Enchir. x Tempus (inquit) quod
inter hominis mortem, & ultimam resurrectionem interpositum
est animas abditis receptaculis continet. Similia 12. Ciuit. 9.
& in Psal. 36. Vigesimo oct. Bernard. y ait animas Sac.
adhuc in atriis esse, & sub altari, id est solam Christi hu-
manitatem videre. Et in illam beatissimam Dei domum (inquit)
anime nec sine nobis intrabunt, nec sine corporibus suis.

Vigesimononon. examen & iudicium bonorum & malorum
futurum est in nouissimo die. Ergo & retributio.

Trigesimo, anima Christi non ante resurrectionem ascen-
dit in celum. Ergo nec iustorum: quia non est discipulus
supra magistrum. Trigesimoprimum. anima, & caro simul
operantur mala, & bona Ergo simul premiari debent.

Trigesimosec. Demones non ante ultimum iudicium
puniendi sunt. Igitur & homines impii. Ergo neque e-
tiam boni premiandi. Probat antec. 1. ex z Iustino,
qui sapientius repetit Demones tradendos, quidem sed non-

dum traditos sempiternis ignibus, ^a Irenæo, ^b Epiph. ^b *heresi Sethia-*
^c Oecum. asserentibus dæmones ante Christi aduentū, ^c *norum.*
 suam ignorasse damnationem. 2. ex ^d Antonio. ^c Am- ^c *in cas. ultimū*
 brofio Hieron. Chrysoft. docentibus Dæmonem expe- ^c *prime Petri.*
 ctare incendia futura: Et Math. 8. ac Lucæ 8. Dæmones ^d *apud Athanas.*
 conquerebantur venisse Christum ante tempus eos tor- ^e *in 8. Lucæ.*
 quere, rogabantque ne mitterentur in abyssum.

PROBATVR,

Testimonio Ecclesiæ animas Sanctorum vi-
dere Deum. CAP. II.

Primò, ex oratione de S. Greg. *Deus qui animæ famuli*
tui Gregorij æternæ beatitudinis præmia contulisti.

Secundò, id definiuit Concil. ^a Florent. sess. ult. & Tri-
 dent. sess. 15.

Tertiò, idem docet Innoc. 3. c. ^b *Apostolicam*, & decreuit
 post longas disputationes ^c *Benedictus 12.* successor
 Ioan. 22. Ad primum argumentum resp. sup. tom. 1. li-
 bro ultimo de Rom. Pontifice cap. 14.

^a *sess. ult. in de*
creto unionis.

Græco & Latin.

^b *extra de pres-*
bytero non bap-
tizato.

^c *In extrauag.*
Benedictus Deus
quam refert Al-
phonsus à Castro
3. contra hereses
verbo Beatitudo

Testimonio scripturæ idem probatur.

CAP. III.

Primo, 2. ^a Corinth. 5. *Scimus quia si terrestris domus*
nostræ huius habitationis dissoluatur, edificationem ex Deo
habemus domum non manufactam æternam in celis. Per domū
 terrestrem corpus intelligitur. 1. quia ita interpretantur

PP. Græci & Latini. 2. quia hanc domum clarius postea
 vocat Apostolus corpus. ^b *Dum sumus* (inquit) *in corpore*

peregrinamur à Domino. ^c Per domum æternam nonnul-
 li intelligūt immortale corpus: sed multo rectius ^d alii

æternā beatitudinem. 1. quia si intelligeret corpus im-
 mortale, non diceret *habemus*, sed *habebimus*. 2. vult dice-
 re non esse quod timeamus nobis domum defuturam:
 nam si hinc pellimur habemus aliam: at corpus immor-
 tale non habebitur ante Resurrectionem.

Ergo non est illa domus quam Paulus ait nos
 habituros si hinc pellamur: deesset enim à die

^a *v. 1. ἵδιαιμεν ὅτι*
καὶ ἡ πύλιος ἡμῶν
οὐκ ἔστιν αἰώνιος κα-
ταλύθη, οὐκ ἐδοξίμω-
ται δὲ τοῦ ἔχοντος. οὐ-
κίτως ἀρχεῖται ποιεῖται
αἰώνιος ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς.

^b *v. 6. ὅτι ἐν δυν-*
αμῶντι quoniam
αδυνα. ἐν τῷ σώ-
ματι ἐκδημησόμεθα πρὸς
τὸ κυρίου.

^c *Chrysof. Theo*
phylact. Theod.

^e *Photius apud*
Oecum. Ansel.

& D. Thom. in
hunc locum.

DE SANCT. BEATIT.

c Cap. 4. v. 13.
αἰώνιος βραβύς δόξης.

mortis vsque resurrectionem. 3. id vocat cælestem domum quod antea dixerat *et æternum gloriæ pondus*. Statim enim subiungit *si enim terrestris domus &c.* At per *æternum gloriæ pondus*, omnes intelligunt æternam beatitudinem. 4. quia idè domum cælestem habemus cõcludit melius esse peregrinari à corpore, & præsentem esse ad Dominum.

At post mortem cum peregrinamur à corpore non habemus corpus immortale. Ergo illa ratio nihil valet: imò contrarium infert, scilicet quia domus hanc habebimus: interim quia melius est habere corpus mortale, quam nullum, erit etiam melius non peregrinari à corpore quam peregrinari.

Secundò, iuxta Paulum ibi est aliquis status quo peregrinamur à corpore: & non à Domino, id est sumus præsentem ad dominum, id nequit esse in hac vita vt patet. Ergo in alia, vel igitur non peregrinari à domino & esse præsentem ad dominum est habere corpus immortale, & hoc non. 1. quia non sequeretur si peregrinamur a corpore nos non peregrinari à Domino, cū corpus immortale non habeatur ante resurrectionem [2. habere corpus immortale non est propriè peregrinari à corpore, sed è contra, vel est habere gratiam Dei, vel eius oculis patere & hoc non quia ad hoc non est necesse peregrinari à corpore, vt constat: multi enim cum gratia Dei hic viuunt & omnia vbique sunt aperta oculis eius] vel est solum videre Christi humanitatem & hoc non, quia opponit Paulus *esse in corpore, & peregrinari à corpore sine esse presentes ad Dominum*. At esse in corpore est iuxta eum ambulare per fidem. Ergo peregrinari à corpore est non ambulare in fide: videre autem solam Christi humanitatem est adhuc ambulare per fidem. Ergo restat vt peregrinari à corpore, & non à Domino: sed esse ad eum præsentem sit videre eum facie ad faciem.

Obiicitur, beatitudo non habet similitudinem cum f. 1. 1. 2. 3. v. 20. domo, sed magis corpus. Negatur. Nam beatitudo tam magna est, vt eam anima non capiat, sed ea potius animam, iuxta illud: f. *Maiores est Deus corde nostro*. Quare

rectè beatitudo dicitur domus Io. 8. 14. *In domo patris mei multe mansiones sunt.* id est diuersi gradus beatitudinis.

g V. 2.

ὁ ἰησοῦς τὸ πατρὶς
οἶκος μου πολλὰ
κατακλίσσει.

h V. 43.

Tertiò Luc. 23. *Hodie mecum eris in Paradiso.* vel hic dominus promittit Paradisum terrestrem latroni, vel cælestem, sed futurum sicut dicitur: *Qui non credit iam iudicatus est.* id est iudicabitur: vel iungendum est, *Hodie*, cum verbo, *Dico*: hoc modo: *Hodie dico tibi* &c. vel promittit in præsentī habiturum visionem beatam, quæ est Paradisus cælestis, non primum: quia dominus promittit animæ conuenientem ei Paradisum. At quid animæ cum pomis, & frugibus terrenis? non. 2. quia non est recurrendum ad figuras cum aperta sunt verba, & nihil inde sequitur absurdi: sicut nec in illis: *Qui non credit* &c. non est enim sensus iudicabitur, sed iam iudicatur a seipso, cum nolit veram amplecti fidem. 2. quia dixit Christus, *mecum*. At christus non erat futurus in beatitudine: cum iam in illa esset, nec voluit dicere eris mecum, sicut alii omnes sunt, quia Christus ubique: nihil enim speciale ei promississet, neque. 3. hoc enim est ridiculum, nonne videbat latro Dominum illa die loqui? Deinde *hodie* respondet illi aduerbio, *Quando*, *Memento mei quando veneris in regnum tuum.* Ergo idem est, *hodie eris in Paradiso*, id est in illo *Quando*: i Philippens. 1. v. 23.

Quartò, *Cupio dissolui & esse cum Christo.* At esse cum Christo ut requiratur dissolutio corporis mortalis est esse in gloria eius: quid enim est aliud?

Quintò, Paul. 1. Hebr. 12. describens Sion montem, & Hierusalem cælestem, docet eam constare ex Angelis, & Ecclesia primitiuorum ac spiritibus iustorum perfectorum, id est Prophetarum & Apostolorum.

Sextò, 1. Stephanus cum vidisset cælos apertos, & gloriam Dei clamauit: m Domine Jesu accipe spiritum meum. utique in gloriam quam viderat.

Septimò, n *Hi qui amicti sunt stolis albis, sunt ante thronum Dei, & seruiunt ei die ac nocte in templo eius.* Quid est ante thronum Dei nisi Deum cernere præsentem?

Ad secund. Respond. 1. parabolas non oportere omni ex parte quadrare sed solum esse cōsiderandum sco-

ἰησοῦς ἔχων εἰς
τὸ ἀναλῦσαι, καὶ εἶναι
μετὰ αὐτοῦ.

k V. 22 & 23.

1 Act. 7. v. 55.

m V. 59.

κύριε Ἰησοῦ, λήψαι τὸ
πνεῦμά μου.

n Apocal. 7. v.

13.

οἱ περιβεβλημένοι
τὰς στολὰς λευκάς.

v. 15. εἰσὶν ἑνώπιον
τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ
λατρεύουσιν αὐτῷ.

ἡμέρας καὶ νυκτὸς ὡς
τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ.

DE SANCT. BEATIT.

pum, vt o Chrysoft. monet multa enim dicuntur non ad significandum aliquid, sed vt narratio videatur integra: sicut ad scindendum factus est culter, quamuis ex omni parte non scindat. Alioquin murmur esset in cælo, nam operarii introducuntur murmurantes, & vni eorum dicitur: *An oculus tuus nequam est.* Nunquid erit oculus nequam in cælo? Scopus autem parabolę de operariis non est docere post Resurrectionem accepturos mercedem electos sed, Patres noui Testamenti minori laborasse tempore, quam Patres veteris: vel qui in senectute conuertuntur, breuiorem habere laborem quam qui in Adolescentia & tamen eandem omnes accipere beatitudinem. 2. si tamen placeat per vesp̄eram intelligere iudicium futurum generale, illud non excludere particulare, quo redditur particulatim vnique gloria, quia generale fiet vt coram omnibus gloria manifestetur collata.

Ad. 3. Resp. 1. per repromissiones intelligi posse Christi incarnationem, eam enim Deus sæpissimę Patribus promiserat. 2. si intelligatur animę beatitudo, eā non accepisse PP. Veteris Testamenti ante PP. noui quod non prius illis quam his aperta sit ianua regni cęlorum per Christum, fauet huic expositioni Gręcus textus, *αὐτὸς ἰδεομένης τοῦ πλὴν ἐπαγγελίας.* *Non acceperant repromissionem*, id est nunc quidem acceperunt, sed antea nondum acceperant. 3. posse intelligi perfectam animę, & corporis beatitudinem qua sine nobis non fruuntur.

P Coloss. 3. v. 4.

ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ ἐν δόξῃ ἡμῶν, τότε ὁ ἕκαστος οὕτως ὡς ὁ Θεὸς ὁραθήσεται.

q v. 36.

r fra Beda, Anselm. Haymo.

Ad. 4. illud: *Cum apparuerit*, non intelligi de Christo, sed de nobis vt sensus sit: *cum apparuerit quid erimus*, scilicet in resurrectione generali, *similes ei erimus*, iuxta illud: P *Cum apparuerit Christus vita vestra, tunc. & vos apparebitis cum ipso in gloria.*

Ad. 5. resp. 1. sensum esse posse: *Vidi animas interfectorū sub altari*, id est sub testificatione nominis Christi quomodo. 2. Mach. 9 dicuntur Machabæi pueri occisi sub testamento Dei. 1. vel per *altare*, 1. intelligi secretum intellectuale in visione beata, vnde procedit thymiana laudis diuinę. dicuntur autem sub altari, non ad altare, quod illud secretum naturaliter nequeat comprehend. 3. sub altari id est sub Christo esse, non quod

non videant Deum, sed quia sunt Christo inferiores
cuius protectione vicerunt, & à quo receperunt præ-
mium.

Idem ex PP. Græcis.

CAP. IIII.

Ignatius ep. ad Rom. *Aqua viua manens
in me, intrinsecus mihi dicit, veni ad Patrem,
finite me puram lucem aspicere, illuc perue-
niens, homo Dei ero, Miserrabilis sum nunc,
donec Deum merear adipisci. Significat au-
tem ibi id consequuturum statim post martyrium.*

Dionys. ^a *Norunt (inquit) profecto se totos perceptu- a Cap. 7. Eccle-
ros exactissimam ad Christi speciem, requiem, cum ad præsen- siast. Hierarchie
tis vite, finem pervenerint. Viamque ad immortalitatem suâ,
(idest gloriam beatam, cum id neque de immortalita-
te carnis, aut naturali animæ intelligi possit) è vicino
iam clarius intuentes diuinitatis laudant munera.*

Iustin. ^b *Post animi à corpore excessum statim fit bono- b q. 75. à genti-
rum, malorumque distinctio: ducuntur enim ad loca, quæ eis bus proposita si
digna sunt ab Angelis, bonorum quidam animi in Paradisum, tamen huiusmo-
vbi consuetudo est, & aspectus Angelorum, & Archangela- di qq. fiat eius,
rum, visio etiam conservatoris Christi ex verbis his: peregrini & non potius
nati à corpore, & præsentem esse ad Dominum: improborum cuiusdam Iusti-
autem ad inferorum loca. no recentioris.*

Ad. 6. loquitur Iustinus de retributione perfecta
quâdo totus homo erit in corpore & anima gloriosus.

Ad. 7. non negat Latronem esse beatum, cum dicat
eum in cætu iustorum esse, id est beatorum: non me-
minit autem visionis Dei quia Græci non illam vocant
nisi comprehensivam.

Irenæus ^c *Iustus, & æquis & præcepta eius seruantibus, & c. l. cap. 1.
in dilectione eius perseverantibus quibusdam quidem ab initio, id
est statim ut mortui sunt, sine macula & reatu: quibus-
dam ex penitentia vitam donans incorruptelam loco mune-
ri confert, & claritatem eternam circumdat.*

Ad 8. solum significare Irenæum sanctos nondum esse in illa beatitudine in qua est Christus animo, & corpore beatus. Non negat tamen esse reuera beatos. 1. quia dicit Christum descendisse ad Inferos vt sanctorum animas inde extraheret, & saluaret. At si saluauit certè ad gloriam suam duxit. 2. ait discipulos debere in morte, requie, & resurrectione Christum imitari. At Christus dum quieuit in sepulchro erat interim anima beatus. Ergo discipuli eius similiter dum quiescunt.

Origen, in loco contra nos producto ait sanctos nunc habere letitiam, sed non perfectam, qualem nec habet Christus, quia adhuc corpus eorum, id est ciuitas illa beata non est plena, quod nisi post resurrectionem fiet hinc patet solutio ad. 9.

Basilius loquens de sancto Gordio, *Erst* (inquit) *af-*
fectus, non ut qui in libtoris manus deuenturus esset, sed velut
Angelorum manibus scriptum commissurus qui statim ipsum
recens mactatum, assumptum ad beatam vitam translaturi es-
sent.

d Oratione in
Basilium.

Gregor. d Nazianz. Tu obiter (alloquitur Basilium defunctum) ex cælo respice &c. ut hinc demum discedentem me, in æterna tabernacula recipias, & beatam Trinitatem, eo quo est modo, tecum pariter contemplari valeam.

c. Homil. 3. in
epistol. ad Phi-
lipp.

Nyslen. oratione in sanctum Ephren. Tu vero domino
assistens altari viteque principi, & sacrosanctæ, una cum An-
gelis, sacrificans Trinitati omnium nostrum recordare, nobis-
que peccatorum veniam impetra. Chrysost. e Peccatores
vbiis fuerint procul a Rege sunt, atque ideo diem qui fleatur.

οὐδὲ δίκαιοι ἐπὶ οὐρανῷ, ἀπὲρ καὶ μέγας βασιλεὺς ποιεῖ καὶ πολλοὺς ὀνόματι, ἢ διὰ δικαιοσύνης διὰ τίς, ἀλλὰ πρὸς ὄνομα, πρὸς πρόσωπον. *Fuist verò siue hic, siue in futuro sæculo fuerint, cum Rege sunt, illic tamen magis, & propius non per ingressum, ac fidem, sed facie ad faciem.*

Ad. 10. non velle dicere nusquam animas ante resurrectionem beatas : sed solum colligere si caro non resurgat, nec etiam sperandum animam vsquam frui beatitudine: quia pars est, vt vtraque pars suam mercedem accipiat cum vtraque laborauerit.

Ad undecimum loquitur Chrysoft. de corona, seu gloria corporis de qua etiam Paulus. Eadem responsio ad. 12.

ad. 12. 13. & 14. Hi enim PP. sequuti sunt Chrysost. vt discipuli eius, item ad 15. quod enim sperant sancti est gloria corporis. ad. 16. recitatur Euthymius qui scripsit circa. 1180. ann. cum iam Græci essent schismatici atque hæretici. Cyrillus Hierosolym. Catech. 13. loquens de bono latrone. Tu (inquit) de ligno introduceris in Paradisum. Nondum Abraham fidelis ingressus est, & latro ingreditur. Ne timeas serpentem, cecidit de cælo, nonte eiecit.

Cyillus f Alexandrin. ait SS. animas post mortem firi. in Joan. 36 euolare in manus Dei patris, quo vitam perpetuam cum Christo habent, qui viam primus aperuit.

g Epiphan. Sancti sunt in honore, quies ipsorum in gloria, g Hæresi. 78. in profectio hinc in perfectione, fors ipsorum in beatitudine, in fine. mansionibus sanctis, tripudium cum Angelis, diæta in cælo, gloria in honore incomparabili, & perpetuo brauia in Christo Iesu Domino nostro.

Theodoret. h Si cælum sedes illorum est, qui piè vixerunt: h Libro. 8. ad Græcos, qui est de Martyribus. hunc profectio finem sui cursus, & Martyres iam consequuti sunt, his enim magis pium esse nihil potest. Ideoque maiori sorte merito perfruuntur Martyres, qui nunq, & à cunctis latè mortalib. honores amplissimos ferunt, & æternis sunt insigniti coronis.

Euseb. 4. histor. 14. in Ruffino. 15. ait Polycarpum post mortem immortalitatis præmia adeptum: At quæ est immortalitas præter naturalem animæ, nisi gloria beata?

Damascenus. i Vultui Domini nitide, & nudè præsentatur illiusque gloria, iam ante promissa sibi corona, exornatur. i Historia de Barlaam & Josephat.

Theophil. k Dicendum est idem esse paradysum, & regnum cælorum: nam latro est in Paradiso, ac regno, alioquin non frueretur perfectâ bonorum participatione. k In 23. Lucæ.

Oecumenius l ait Christum non solum ingressum in cælum, sed etiam secum duxisse genus humanum id est sanctos Patres. At quid est secum duxisse, nisi participes fecisse gloriæ suæ? l In. 9. ad Hebræos.

Ad. 17. vocabulum videndi vsurpasse PP. Græcos pro perfectissima cognitione id est comprehensiva: quod idè fecerunt, vt omnino declinarent hæresim

DE SANCT. BEATIT.

Anomazorum tunc videntium, & asserentium Deum posse à creatura comprehendere.

Obiicitur Primò: Chrysost. Ait Angelis fuisse Deū inuisibilem non quidem semper, sed vsque ad incarnationem. Ergo postea fuit illis visibilis. Igitur non loquitur de comprehensua cognitione. Ad. 1. consequ. fuisse visibilem & comprehensibilem ab Angelis postea, ratione humanitatis tantum. Ad. 2. negatur.

Secundò Theodoret. ait Angelos non aliter Deum videre, quam viderint Abraham Afaías &c.

Respondeo non dixisse, *Non aliter*, sed solum statuere similitudinem inter visionem Angelorum, & Patriarcharum, quòd sicut vna est imperfecta id est non comprehensua, sic & altera quamuis in diuerso gradu.

Idem ex Latinis Patribus.

CAP. V.

^a Libro de exhortatione Martyrij cap. ultimo.

Yprianus: ^a Quanta est dignitas, & quanta securitas exire hinc letum, exire inter pressuras, & angustias gloriosum, claudere in momento oculos, quibus homines videbantur, & mundus, & aperire eosdem statim, vt Deus videatur, & Christus.

^b In Psal. 64.

Hilarius: ^b Beati sunt, qui iam à Deo ad habitandum in tabernaculis eius electi sunt: sed festinare nos in consortium huius beatitudinis congruum est operationibus id, atque orationibus expetentes. Ad. 18. Lactantium in multis lapsum fuisse præsertim circa futurum sæculum. Ad. 19. Victorino eruditionem defuisse, vt testatur B. ^c Hieronymus. Ad. 20. loqui Hilarium de statu ante Christi ascensum in cælum postea enim hæc lex non habet legem.

^c Epistol. ad Magnum.

Prudentius in carmine de sancta Agnete.

*O virgo felix o noua gloria
Cælestis arcus nobilis incola.*

Ad. 12. loqui Prudentium figuratè: quia tam sinus Abraham, quam Paradisus terrestris typi sunt regni cæ-

lorum: nam quoad rem, constat huiusmodi loca esse diuersa: & tamen ea pro vno ponit Prudentius.

Ambrosius ^d Acolius superiorum incola, possessor ciuitatis eterne illius Hierusalem, quæ in cælo est, vidit illic urbis eius mensuram immensam, purum aurum, lapidem preciosum lumen, sine sole perpetuum, & hæc omnia iam dudum sibi compta sed nunc facie, ad faciem.

Ad. 23. loqui Ambros. de ambiguitate cognitionis temporis, quo erit generale iudicium. Ad. 24. vt ad 11.

Paulinus natali 3. de sancto Fœlice.

*Ast illum superi sacra gloria luminis ambit
Florentem gemina belli pacisque corona.*

Hieronym. ^e de obitu Læ, Nunc (inquit) pro breui labore æterna beatitudine fruitur, Excipitur Angelorum cho-

ris, Christum sequitur, & dicit, quæcumque audiuimus, vidimus in ciuitate Domini virtutum. Augustin. ^f Tertium est cælum, (vbi dixerat esse animas beatorum) quod mente

conspicitur, ita secreta, & remota, & omnino abrepia asensibus carnis, atque mundata, vt ea quæ in illo cælo sunt & ipsam Dei substantiam, verbumque Deum, per quod facta sunt omnia, in Charitate sancti ineffabiliter valeat videre, & audire.

Item ^g Ibi. Omnes insti, & sancti qui fruuntur ver-

bo Dei sine lectione, sine literis: quod enim nobis per pa-

ginam scriptum est per faciem Dei illi cernunt. Item ^h fœ-

lix anima quæ terreno resoluta corpore libera cælum petit

secura est, & tranquilla, non timet hostem, neque mor-

tem: habet enim præsentem cernitque indesinenter pulcher-

rum Dominum. Item. ⁱ Per ipsum vos rogo, qui vos

elegit, qui vos tales fecit, de cuius pulchritudine iam satia-

mini, de cuius immortalitate iam immortales facti estis de cui-

us beatissima visione semper gaudetis.

Ad. 25. & 26. nusquam Augustinum dubitasse ani-

mas videre Deum sed solum arbitratum fuisse, eas non

ita perfectè videre, ac post Resurrectionem, quodd natu-

rale desiderium resumendi corpus non sinat illas toto

conatu ferri in Deum. Atque in hoc discrepare à fœlici-

tate Angelorum, quam post Resurrectionem habe-

bunt animæ.

Ad. 27. dubitasse reuera aliquando Aug. de loco

Bb ij

d 7. epist. 59.

e Epist. ad Marcellam.

f 12. Genes. cap. 34.

g In Psal. 116.

h Libro meditationum cap. 22.

i Cap. 24.

animarum beatarum ut patet. 9. Confess. 3. *Vivit Nebridius in sinu Abrahe, quidquid illud est, quod illo significatur sinu &c. iam non ponit aurem ad os meum, sed spirituale os ad fontem tuum, & bibit quantum potest sapientiam pro auiditate sua, sine fine felix &c.* tamen re diligenter considerata postea de loco beatitudinis. k. *asseruisse nobiscum. Sinus Abrahe (inquit) requies est beatorum pauperum, quorum est regnum celorum, in quo post hanc vitam recipiuntur. Item. Sinus Abrahe intelligitur secretum patris: quo post passionem resurgens assumptus est &c. Vbi etiam ante Resurrectionem iustorum anime vivunt cum Deo.*

k Lib. 2. qq. Evangelicarum cap. 38. quem postea scripsisse constat ex. 2. retract.

l 1. de vita contemplativa cap. 1.

Prosper. l. tunc est tentatio finienda, quando finitur, & pugna: & tunc est finienda pugna, quando post hanc vitam pugne, succedet securi victoria, ut omnes milites Christi, qui usque ad finem vite presentis divinitus adiuti, suis hostibus infatigabiliter resisterunt, laboriosa iam peregrinatione transacta, regnent felices in patria, cuius hoc erit totum premium, ut vite contemplative semel compos effecta inexplabiliter autorem beatitudinis sue conspiciat &c. Maximus m. Taurinensis: Digne in memoriam vertitur hominum, qui ad gaudium transit Angelorum.

m Homilia in Eusebium Vercellensem. 4. n In psal. Penitential.

Leo serm. de sancto Laurentio. Fulgentius serm. de sancto Stephano. Primalius in cap. 9. ad Hebræos Gregor. n 1. Beatitudo & animabus Sanctorum ante Resurrectionem tribuitur, & corporibus nihilominus post iudicium confertur. Beda & Haymo in 6. Apocalyp. Anselm. o in 2. Corinth. 5. Sulpitius epistol. ad Aurelium Diaconum de obitu B. Martini Bernard. epistola ad fratres de Hybernia: Absit Ecclesiæ, postquam ut tuam nunc, o Anima sancta, (Malachie scilicet) minus efficax æstimetur oratio, quando presenti vividius superexcunt: nequaquam replicare est maiestati, nec iam in fide ambulas, sed in specie regnas &c. Cum ad fontem ipsum charitatis procumbis rum spatia, si pleno hauriens ore, cuius & ipsa prius stillicidia stitibas. cut antiqui PP. At fides non evacuatur in iustis, nisi per visionem Trinitatis.

o Predicatores perceptione deferuntur sed mox ut à carnis col-

Ad. 28. ut ad. 25. & 26. imitatur enim hac in parte Bernardus Augustinum. *Anime P sancta (in-* *ligatione exeat in celesti sede requiescunt. p serm. 3. de omnibus Sanctis.*

quit) quas propria Deus insigniuit imagine te (caro) desiderant: ipsarum sine te compleri letitia, perfici gloria, con-
summari beatitudo non potest. Adcò siquidem viget in eis
desiderium hoc naturale, vt necdum tota earum affectio
libere pergat in Deum sed contrahatur, quodammodo &
rugam faciat: Interim explicans quid sit esse nunc in
aeternis, & post resurrectionem in Domo Dei, Accepe-
runt (inquit) iam singulas, sed non vestientur duplicibus
donec vestiamur & nos, sola enim prima est felicitas, &
requies animarum: secunda verò immortalitas, & gloria
corporum.

Dices ergo post resurrectionem augebitur gloria
animæ. Igitur nunc non est plenè beata.

Respondeo, concedi totum in rigore, sed non co- q Dist. 49.
dem modo ab omnibus, q Magister, D. r Thomas r Jbid. q. 1. par-
f Bonauent. r Richard. u Masfil. in. 4. fatentur au- te. 4.
geri tunc essentialem gloriam. 1. quia anima perfe- f Jbidem arti-
ctius habet esse in corpore, quam extra. Ergo tunc culo. 1. q. 1.
perfectius operabitur. 2. quia propter inclinationem t Ibid. articul.
ad corpus nunc distrahitur. Contraria opinio est ve- 2. q. 7.
rior D. Thomæ. 1. 2. q. 4. ar. 5. Caiet. ibid. & Du- u Ibid. q. 13. ar. 9
randi x in. 4. quæ solum accidentalis gloriæ augmen- x D. 49. q. 7.
tum in beatis agnoscit. 1. quia si cresceret essentialis,
vel idratione obiecti, vel luminis gloriæ, vel poten-
tiæ: non primum quia est semper idem Deus: neque
secundum, quia non augetur nisi crescat gratia, hæc
autem post hanc vitam non crescit: neque tertium,
quia anima ad visionem beatam phantasmate non
eget, & proinde tam est perfecta eius duntaxat ope-
ratio extra, quam intra corpus. 2. quia y Benedi- y Supra.
ctus. 12. definiuit continuari visionem beatorum vs-
que ad Resurrectionem, & deinceps in æternum,
quibus insinuare viderur, illam nusquam augendam,
imò expresse definiuisse Benedictum non augendam
gloriam post resurrectionem, nisi extensiuè testatur z
Ioan. Villanus se audiuisse à Theologis, qui interfue-
runt huic definitioni.

Ad. 1. animam secundum se semper esse eandem,
quia non suscipit maius aut minus: quare non habet
melius intra quam extra corpus, nisi extensiuè, quia

DE SANCT. BEATIT.

suum esse communicat corpori. Ad. 2. sicut amor medicinæ non impedit amorem sanitatis, quia ordinatur ad sanitatem, & missio Angeli ad exteriora non impedit illius gloriam: sic nec illa inclinationem animarum ad corpus suam visionem perfectam: quia hæc inclinatio ordinatur ad amorem Dei.

Idem rationibus in scriptura fundatis.

CAP. VI.

^a Luc. 16. v. 13.
*Diues autem est
in tormentis es-
set.*

Rima, Deus non est ad puniendum promior, quam ad remunerandum sed impiorum animæ ^a nunc in inferno torquentur: ergo & iustorum sine macula, & reatu, statim a morte, beantur. Probatur minor Lucæ 16. epulo damnatus rogat Abraham ut mit-

^b *Ut contendit
Græci.*
^c *Ut idem Græ-
ci volunt.*

tat Lazarum ad fratres suos. Respondet Abraham: *habent Moysen, & Prophetas.* At siue sit res gesta siue ^b parabola: nec vera, nec verisimilis esset, si tantum de tempore ^c futuro post resurrectionem intelligenda veniret: tunc enim non erunt homines in terra quomodo ergo audient Moysen, Prophetas? igitur saltem erit figura status damnatorum illico post mortem.

Secunda, Ante Christi aduentum sancti non inuocabantur, postea verò inuocantur a tota Ecclesiâ catholica, & ita faciendum docent P. Græci & Latini. Ergo non sunt in limbo, alioquin non differrent ab antiquo statu. At non potest dici ubi sint post limbum, nisi in Paradiso. igitur in eo sunt.

Tertia, Ante Christum mors desiebat sanctorum, post, cum lætitia celebratur: ad quid hoc, nisi quia tunc mori miseria erat, nunc verò scelicitas?

Quarta, non est æquum mercedem retineri cum debetur, & reddi potest. ^d Leuit. 19. *Non morabitur apud te*

opus mercenarij tui usque mane: At post mortem debetur sanctis vita æterna & nihil est quod impediat reddi: d v. 13. sunt enim sine reatu, & macula, ac ianua cæli aperta est per Christum. Igitur cùm Deus sit maximè iustus, eam statim reddit.

Quinta non conuenit vt affligantur, qui nullum habent reatum, aut peccatum, cuiusmodi sunt sancti. e *At spes quæ differtur affligit animam.* Ergo non differ-
tur satiari in sanctis.

Ad 29. tunc reuera futurum examen publicè, antea c *Prouerbio. 13.*
vero fieri priuatim. Nec tamen frustra erit illud publi- v. 12.
cum, & generale 1. quia tunc coram omni mundo in iustitia, & misericordia sua clarificabitur Deus. 2. clarificabitur Deus homo, vt qui tanquam reus fuit iudicatus coràm omni populo, appareat iudex gloriosus coram vniuerso mundo. 3. ad bonorum gloriam, qui facti antea spectaculum mundo, & Angelis pronuntiabuntur victores, ad ignominiam etiam malorum. 4. quia totus homo iudicabitur, id est secundum animam, & corpus. 5. quia nondum sunt completa bona, & mala opera defunctorum, quatenus reliquerunt malum, vel bonum exemplum, aut doctrinam, vnde alii bene, vel malè agant: & proinde neque absoluta gloria, & damnatio accidentalis.

Ad 30. etsi non ante resurrexerit, ascenderit in cælum, materialiter; tamen semper in eo fuisse formaliter, id est in vera beatitudine.

Ad 31. negatur conseq. primò quia hæc non sunt duo supposita, sed duæ partes vnius: & proinde non fit iniuria vni, si altera ante illam beetur: mauult enim suppositum vnâ suipsius partem beari quam nullam. 2. quia etsi duo essent supposita, tamen anima concurret principaliter ad meritum quod in ea sola formaliter est corpus autem instrumentaliter tantùm. 3. quia etsi æquè concurrerent, tamen anima est capax gloriæ ante resurrectionem, non autem corpus.

Ad 32. negatur anteced. Ad 1. probationem non posse defendi hac in parte hos PP. ad 2. resp. expectare dæmones non essentialem damnationem quam semper

DE SANCTI. BEATI.

secum gerunt, sed detrudi in abyllum, nusquam exituros. Hoc enim maxime horrescunt. 1. quia amplius non poterunt hominibus nocere. non poterunt extorqueri cultum ab hominibus. 3. patebit eorum fraus, & imbecillitas, cum victi fuerint a pueris, mulieribusque. 4. quia ab hominibus etiam iudicabuntur.

Sanctos recte ab Ecclesia canonizari.

CAP. VII.

Canonizatio, est publicum Ecclesie testimonium de vera sanctitate, & gloria alicuius defuncti, & simul iudicium quo illi decernuntur honores debiti, numero septem.

Primò, ascribi in catalogo sanctorum. 2. inuocari in publicis Ecclesie precibus. 3. templa, & aras dedicari Deo in memoriam eorum. 4. canonicum officium & Eucharistiam Deo in eorum offerri honorem. 5. dies festos in eorum celebrari memoriam. 6. eorum imagines pingi circumdante depicto lumine caput, vel corpus. 7. eorum reliquias preciosis thecis includi, & publice honorari. His praemissis, probatur utile esse sanctos canonizari. Primò, quia voluit Deus gloriosam vitam, & mortem iustorum a scriptoribus sacris specialiter annotari ut Ecclesiastici 44. vsque ad 49. inclusive: Et in actis Apostolorum passim. Igitur credibile est Deum velle ut deinceps ita fiat.

Secundò, tenemur sanctos honorare, Ecclesiastici 44. v. 15. *Septentian ipsorum narrent populis, & laudem eorum nuntiet Ecclesia.* Id enim & eorum virtus meretur, & nobis proficit ad eorum intercessionem plurima beneficia obtinenda. At nesciamus qui sunt veri sancti, quomodo honorari poterunt a nobis?

Tertiò sancti sunt exempla virtutum a nobis imitanda Hebraeor. 13. v. 7. At quomodo imitari possumus,

nisi eorum vitam canonicè intelligamus?

Quartò, sancti nobiscū sunt eiusdem corporis membra. Igitur illis congaudere debemus. quod fieri nequit absque peculiari notitia eorum.

Quintò, nisi Ecclesiæ iudicio sancti proponerentur colendi, faciè in cultu populus erraret, & sæpè pro beatis coleret damnatos.

Cuius sit sanctos canonizare.

CAP. VIII.

Canonizatio in particulari; id est in quadam prouincia siue diacesi aliquem haberi pro sancto, poterat antiquitus ab episcopo determinari. ita enim ^a Cyprian. iubet ad se scribi de obitu alicuius Martyris, vt statim eius memoriam sacrificiis celebret, & nata-

^a 3. ep. 6.

lem singulis annis diem. Postea tamen decreuere ad euitandos abusus summi ^b Pontifices ne deinceps ullus haberetur pro sancto sine Rom. Pontificis approbatione.

^b Alexander. 3.

& Innocent. 3.

c. 1. & 2. de reli-

Canonizatio verò generalis id est quæ recipi debeat ab Ecclesia tota ad solum Papam spectat. 1. quia eius solus est proponere vniuersali Ecclesiæ, quid credendum, & agendum 2. quia eius est declarare qui sunt hæreticia tota Ecclesia habendi. Ergo & similiter qui sancti. 3. quia ita definitum est c. *Audiuimus* &c. cum eo de reliquiis & ueneratione sanctorum.

quibz & SS. Ueneratione.

Obiicitur, plurimos sanctos a tota Eccle. sine Papæ canonizatione coli. Respond. id factum ex consuetudine, tacito principis summis consensu.

*Credendum est Papam errare non posse in
Sanctorum canonizatione.*

CAP. IX.

2 apud Vualdē-
sem tom. 3. de Sa-
cramentalibus
c. 122.

b ep. 118.

Egant ^a Vviclef, Lutherani, Calvinistæ,
probatur tamē, nostra sententia: primò,
non licet dubitare an aliquis vt sanctus
sit colendus, quem tota colit Ecclesia.
*Nam insolentissimæ insanie est disputare an
sit faciendum quod tota facit Ecclesia* ^b in-
quit Aug. Ergo non licet dubitare an canonizatus sit
sanctus. non enim colitur vt sanctus, nisi quia creditur
verè sanctus.

[Secundò nequit tota Ecclesia grauitè errare in his
quæ ad religionem spectant vt probatum est. At graui-
ter eraret, si aliquem damnatum coleret certò, pro san-
cto, coleret autem, non raro si papa qui toti præcipit
Ecclesiæ errare posset in canonizatione sancti.

Obiicitur primò, illa est quæstio de facto in qua Pa-
pa, & Ecclesia errare possunt.

Secundò, non esset error nisi materialiter, qui culpa-
bilis non est. Ad 1. hanc quæstionem de facto inclu-
dere ritum celebrem, & vniuersalem in Ecclesia alicuius
cultus ad religionem spectantis, circa quem Ecclesia
tota nec Papa errare possunt. Nam Papa, & Ecclesia erra-
re nequeunt in ritibus religionis qui vniuersam ad Ec-
clesiam spectant, & meritò præscribuntur. Ergo neque
in obiecto rituum. frustra enim præciperetur, certò
colendos esse sanctos, si ignoraretur qui certo sint san-
cti. Ad 2. negatur, est enim formaliter & grauitè er-
rare, colere pro certò, & infallibiliter vt sanctos publi-
co, & vniuersali ritu, quos nulla certitudine infallibili
constat esse sanctos, alioquin non erassent gentes, plu-
rimos colentes Deos.]

Tertiò, Deus non permittit aliquid ab Ecclesia sua
obseruari perpetuò pro certo, & bono, quod vergit se-
cundum se in iniuriam sui, sanctorum, Animarum in
purgatorio, & viuorum: alioquin maximè ei deficeret in

necessariis. Hoc autem esset, si canonizatio certa non esset. Nam non est minima Deo iniuria, patrocini-
 um, fortassis è damnati inuocare, vt pro nobis interce-
 dat ad Deum tanquam eius charissimus amicus atque
 domesticus sanctis: sub eorum nomine, & numero co-
 lere impios nõ raro. Animabus in Purgatorio: quia non
 est orandum pro sanctis Si ergo qui canonizatus est sit
 in purgatorio priuabitur viuentium suffragiis. Viuenti-
 bus: qui inuocant eum, quia, si damnatus sit eos iuuare
 non potest.

Quartò, in quibus Pontifex errare potest, aliquando
 re ipsa deprehensus est error. At in canonizatione nusquã.

Obicitur Aug. *multorum corpora honorantur in terris,*
quorum anime torquentur in Gehenna.

Resp. si sit Aug. hic locus. 1. vel loqui, de impiis, qui
 honoratur sepulchris superbis. 2. vel de corporib. fraude
 suppositis pro corporib. sanctorum. 3. vel de Martyri-
 bus Donatistarum.

De hac tota materia. vide D. Thomã quod libet 9. q. ult. ar. August. de Aco- na in summa de potestate Eccle- sie. q. 4. arg. 4. Driedonem 4. c. 1. Eccl. dogma- tum. Antoninũ 3. partit. 12. c. 3. Caiet. tractatu de indulgentiis ad Julium ca. 8. Syluest. verbo. canonizatio, Ca- num. 5. de locis c. penultimo.

*Sanctos non canonizatos priuatim tan-
 rum, (piè) coli posse.*

CAP. X.

HÆ est communis doctorum opinio. Licet ergo. 1.
 eos [piè] credere, & vocare sanctos. 2. inuocare
 aliis etiam audientibus vt fecit Hiero. in Paula, Naziaz.
 in Athanas. & Basilio nondum canonizatis. 3. licet ima-
 gines pingere, & venerari priuatim 4. similiter habere
 & reuereri reliquias illorũ, vt habet praxis Ecclesiæ. Nõ
 licet primò: [eos credere pro certo, & infallibiliter san-
 ctos] tanquam ab Ecclesia sanctorum catalogo inscri-
 ptos. 2. inuocare eos in publicis litanis & officio sacro.
 3. templa, & altaria in eorum honorem extruere, aut sa-
 crificia celebrare. 4. publicum festum celebrare, quam-
 uis liceret peculiariter & priuatim lætari, ac Deo vacare
 5. ponere, more aliorum sanctorum, eorum imagines in
 templo. 6. reliquias illorum constituere in templo pu-
 blicè honorandas. Plura hac de re videantur apud Aug.
 Triumphũ in summa de potestate Ecclesiæ, & Troilum
 Maluegium libro de canonizatione.

nare, ne videretur transferre ad hominem, Deo debitū honorum. Igitur similiter faciendum est.

Sexto, volenti Cornelio ⁿ adorare Petrum, prohibuit Petrus. Idem prohibuit erga se Angelus Apocalyp. ⁿ *Aff. 10. v. 25.*
^o *v. 10.*
 19. Item Paulus & Barnabas, Actor. 14.

Octauo, Pr Athanasius docet neque Angelos, neque homines sanctos adoratione colendos. *p* *serm. 3. contra Arianos.*

Nondo. 4 Epiphanius Mariam non esse adorandam, sed solum Deum. *q* *heres. Collyridianorum.*

Decimo, August. 1 *Non sit nobis religio cultus hominū mortuorum: quia si pie vixerint non sic habentur, ut tales querant honores: sed illum à nobis colunt, quo illuminante, tentantur meriti sui nos esse consortes.* *r* *libro de vera religione. 55.*

Sententia Catholicorum probatur.

CAP. XII. & XIII.

Sententia 4 Catholicorum. Adoratio siue *CAP. XII.*
cultus, aliquis minor diuino, & maior civili debetur Angelis & sanctis. Probat,

Primo, ^b Honor debetur personæ propter excellentiam eius. Tres sunt autem quantum spectat ad hoc institutum, excellentiæ species, vna infinita & solius Dei, altera naturalis, quæ posita est in virtutibus naturalibus, 3. Supernaturalis & finita qualis est Sanctorum: quæ rursus est duplex, vna communis omnibus sanctis, alia soli humanitati Christi, propter vnionem ad verbum, & matri Christi propter dignitatem matris Dei, & reginæ mūdi debita. Quæ nequeunt vniuocè, sed tantum analogicè conuenire: quia excellentia est secundum dignitatem personæ: dignitas autem Dei, sanctorum, & hominum in terra est analogica tantum. Ergo tot etiam debent esse, & eodem modo distinctæ species adorationis siue cultus: vna soli Deo debita, altera sanctis, & hæc vel communis omnibus, vel specialis Christo, & matri, tertia hominibus in terra. primam Theologi Latram, secundam duliam,

b *vide D. Thom.*

2. 2. q. 103. ar. 3.

propriè dictam vt conuenit omnibus sanctis, hyperdu-
liam verò vt soli Christo, & matri 3. ciuilem vocant.

c Cap. XIII.

d v. 5.

e v. 2.

f v. 2.

Secundò, c Psal. 98. d per scabellum pedum eius in-
telligitur ad literam arca ex 1. Paralyp. 28. e Parau-
dom um ubi requiesceret arca Domini, & scabellum pedum Dei
nostri. Nam super arcam erat propitiatorium, quasi se-
des Dei, quæ tenebatur manibus duorum Cherubim.

vnde 2. f Regum 6. Arcam super quam inuocatum est no-
men Domini sedentis in Cherubim super eam. Iubetur eodem
psal. hæc arca adorari. Nam in Hebræo etiam est pro-
prium adorationis verbum השתחוה hisetachau. Adora-
to. hæc adoratio non est ciuilis; sed religiosa. 1. quia
dicitur adoranda arca non propter ciuilem excellentiã,
sed quia sancta est siue quia sanctus est Deus, cuius est
scabellum. 2. quia Iosue 3. iubentur filii Israel non ac-
cedere prope arca in itinere ad spatium duorum millium
cubitum. 1. Reg. 6. Bethsamitæ percussi sunt morte

g 2. Regum 6.

h Hebræorū 9.

i ep. ad Marcel-

lam vt migret

Bethlehem.

quod indebita reuerentia vidissent arcam, & Oza quod
tetigisset. nec teste h Paulo licebat Sancta Sanctorum
ob reuerentiam arcæ, ingredi alteri quã summo sacerdo-
ti. 3. Venerabatur (inquit i Hier.) quondã Iudei sancta san-
ctorum, quia ibi erant Cherubim, & propitiatorium, & arca
Testamenti. At hæc non ad vrbanitatem, sed cultum re-
ligiosum referri necesse est.

והשתחוה

להדם רגליו

קרוש חו.

vehisetachau

lebadom raglau

kadosc hu. Ado-

rate scabellum

(siue ad scabel-

lum) pedis eius

sanctum ipsum,

siue sanctus ipse

l incuruabimus

nos scabello pe-

dum eius.

Respondent 1. in Hebræo * haberi להדם labadom,
ad scabellum non scabello, & proinde adorandum esse
non scabellum sed aliquid ad scabellum: nimirũ Deũ.
subiungitur enim קרוש הוה quod noster interpres
vertit, quia sanctum est. sed nomen Hebr. est ambiguũ,
& tam sanctum quam sanctus significare potest. Græcus
autem vertit εως non εως quare sensus est. Adorate Deũ
sanctum ipsum, in templo, quoniam sanctus est Deus.

Contra. 1. idem est adorete scabellum &c. & illud Psal.
131. Introibimus in tabernaculum eius adorabimus in loco v-
bi steterunt pedes eius. id est vt habetur in Hebræo. Adora-
bimus scabellum pedum eius. At ibi scabellum non est tẽ-

נשתחוה

להדם רגליו

nissetachau la-

badom raglau.

plum: sed Arca. Nam templum vocat tabernaculum in
quod sit ingrediendum, & ab eo distinguit scabellum
vnde subiungit, surge Domine in requiem tuam, tu & A-
ca. Nec ibi dicitur adorari aliquid ad scabellum, sed i-

psum scabellum. 2. & si intelligeretur per scabellum templum: tamen semper significaretur esse adorandum templum. 1. quia vertit Chaldaeus *Incuruate vos templo*. Septuaginta & Hieron. *Adorate scabellum*. 2. ferè ubiq. in scriptura habemus adorari aliquem, constructio fit cum *ל* lamed vt Genes. 23. v. 7. *וַיִּשְׁתַּחוּ לְיָצֶק הָאֵדָרִי* *vainissetachu legam-haareets lifne cheb*. Et incuruauit se (scilicet Abramam) populo terræ filiis (beth. 3. Et si verteretur ad templum, tamen verbum hebræum semper significat: *Incuruate vos ad scabellum siue ad illam rem*. At quid est se *Incuruare* ad aliquid, nisi illud reuereri? nec refert si habeatur *quia sanctum*, vel *quia sanctus est*, semper enim causa venerationis est excellentia sacra.

Tertio, cum aliquem stantem euaginato gladio interrogasset Iosue *Noster es an aduersarior*. respondit, *Nequaquam, sed Princeps sum exercitus Domini*. Vnde facile intellexit Iosue non Deum sed Dei ministrum nempe Angelum adesse nihilominus: *Continuò cecidit Josue pronus in terram, & adorauit*, religioso cultu, quia ciuilis non debetur Angelo. Hoc autè nō solū Angelus non reprehendit, sed iussit maiore sibi honorem exhiberi dicens: *Josue calceamenta pedum tuorum: locus enim in quo stas sanctus est*. Quare nisi ob præsentiam Angeli? non enim erat Iosue in loco sacro, sed in campestribus Hierico.

Quarto, Abdias 3. Reg. 18. adorauit Heliam pronus in terram. At quantum ad humanam excellentiam maior erat Abdias Helia. Ergo adorauit intuitu sanctitatis prophetæ, & proinde religioso cultu.

Quinto, ^m Nabuchodonosor erat maior quoad statum ciuilem Daniele, & tamen eum adorauit. Dicēs in *Daniel. 2. ad* quia putabat esse Deum. Nam Danieli iussit offerri *sa-* *finem*. *crificia*.

Contra Nabuchodonosor adorans dixit: v. 49. *Verè Deus vester Deus Deorum est*. Vbi distinguit Deum à Daniele. Ad rationem: sacrificium dupliciter sumi, primò pro immolatione animalium quod Hebræi dicunt, *זֶבַח* *Zenach* & hoc soli Deo debetur: secundo pro muneribus & odoribus quod vocant *מִנְחָה* *Minchach* & *נִיחֹחִין* *Nichochoin*. quæ tam Deo quàm hominibus offerū-

rat & Christum, & qui spernit sanctos, spernit & Dominum
 Maximus sermone de Natali SS. Octauii, Aduentoris, &
 Solutoris, Cuncti martyres deuotissime percolendi sunt, sed
 specialiter y venerandi, quorum reliquias possidemus. Prudēt.
 de S. Hyppolito.

His corruptelis animique, & corporis eger

Oraui quoties stratus, opem merui.

Paulinus natali i. de S. Foelice. Hieron. ep. ad Ripariū.
Honoramus seruos, vt honor seruorum redundet ad Dominum
 August. in Psal. 96. obuiantibus Ethnicis quod Chri-
 stiani colerent Angelos, respondit: *Vtinam & vos illos*
colere velletis: facile enim ab ipsis disceretis, non illos colere,
id est, non colere vt Deus, sed vt sanctos. Gregor. 3. Dialogor.
 24. Bernard. sermone in illud: *Signum magnum: Ample-*
ctamur Mariæ vestigia, & deuotissima supplicatione beatis il-
lius pedibus prouoluamur.

Septimò, Ethnicis, Iudæi, hæretici semper Christianos
 accusauerunt idololatriæ propter cultum sanctorum:
 quod minime fecissent, nisi vidissent sanctos a Christia-
 nis passim religiosè coli.

Octauo, si honor ciuilis debetur ciuili virtuti, sapien-
 tiæ, potentiæ, nobilitati. Ergo plusquam ciuilis super-
 naturalibus his perfectionibus. At sancti virtutibus su-
 pernaturalibus excellunt, cum ferueant charitate diui-
 na, & peccare non possint, vident ipsam increatam sa-
 pientiam, & in ea cognoscunt omnium rerum causas:
 sunt Reges cælorum, ac throni Dei participes, & nobi-
 litatem, adoptione filiorum Dei confirmata per gloriam
 adepti sunt. Igitur merito prosequendi cultu religioso.

Nono, Deus sanctis honorem, & gloriam promisit.
 Ergo eis debetur honor, certè non ab aliis quam à no-
 bis qui sumus illis inferiores: non conuenit autè mor-
 tuis honor ciuilis, ergo religiosus.

Soluuntur argumenta initio proposita.

CAP. XIII.

D 1. Resp. cultum religionis latriæ propriæ, & strictè acceptæ soli Deo deberi, non autem duliæ.

Ad 2. sanctos coli dulia. Ad primā probationem negatur: nam etsi id sit colere sine cultu latriæ, non tamen sine omni cultu. Ad secundam respondeo primò, nullum esse nomen Hebraicè, Latinè, & Græcè (excepto *θεοδουλεια*, quod non est multum in usu) significans cultum Dei, quin etiam creaturæ non tribuatur. Hebræis enim tam est commune *עבד* *gavad*, & *השתחויה* *Histachaua* quam latinis *seruire*, & *adorare*, & Græcis *δουλοναι* & *λατρευναι*. Et proinde non sequitur si cōfundantur inter se hæc nomina, tamen semper attribui Deo, cū significatur cultus religiosus. 2. Latriam à sacerdotibus raro usurpari, ab Ecclesia verò nusquam omnino, nisi pro cultu soli Deo, duliæ autem pro cultu etiam creaturæ debito: quidquid sit de prophanis authoribus: & proinde maxime inter se, saltem ex usu Ecclesiæ distingui ista vocabula. Ad tertiam, accipere Paulum duliæ pro summa seruitute quæ soli Deo reddēda est. Ad quartam: latriam, vt importat illam seruitutem summam, qua quicquid sumus toti Deo sumus, maiore esse duliæ, vt importat mediam quandam seruitutem, qua nos in obsequium sanctorum religiosa veneratione mancipamus: iuxta quam distinctionem vsurpantur hæ voces à nobis. Ad tertium, quartum & quintum argumentum respondeo, Actus adorationis interiores esse tres: vnum intellectus, quo apprehendimus excellentiam alicuius: alterum voluntatis, quo nos illi interius inclinamus: tertium exteriorem, quo signum subiectionis ostendimus. secundus est maximè proprius & essentialis actus adorationis cū primus sine adoratione

fieri possit, tertius etiam cum irrisione. Iuxta interiores actus optime distinguitur latria, dulia, & cultus civilis: non autem adeo facile in actu exteriori (excepto sacrificio quod soli Deo debetur) Tamen cum huiusmodi actus prohibentur fieri erga creaturas, ut in argumentis allatis, intelligendi sunt de cultu propriæ latriæ. Nam, alias inveniuntur etiam exhibiti creaturis. Ad 6, vel putasse Cornelium inesse Petro aliquid diuinitatis: vel Petrum ex modestia recusasse sibi debitum honorem.

Ad 7. idem. Et certè vel Ioannes putauit esse Deum qui sibi apparuerat aut Angelum: si prius merito fuit reprehensus ab Angelo: si posterius, cur igitur non obstinate adorauit Angelum: fortasse peccauit idololatriæ peccato, & non potius Calvinistæ infidelitatis & temeritatis vitio?

Ad 8. & 9. loqui de supremo cultu.

De inuocatione Sanctorum, mendacia Hereticorum.

CAP. XV. & XVI.

Vere ^a nonnulli ^b qui B. Mariam non secus ac Deum inuocandam putarunt. Hæretici ^c huius temporis docent 1. ex diuinis literis non haberi sanctos orare pro uiuis, & proinde id certum non esse. 2. si orant, id non nisi in genere pro Ecclesia electorum. 3. inutile atque illicitum esse Angelos inuocare, aut sanctos: tum quod nequeant audire tum quod Christi obsecratur gloria.

Mendacium 1. d. non ^e exta sse ante Gregorium inuocationem sanctor. vide contraria testimonia infra ca. 19. 20. § 20. & seq.

Secundum, nos sanctis tribuere diuinitatem, id est, vim cognoscendi mentium cogitationes, ^f Tertiū nos d. inuocare sanctos plane ut Deos. Quartum, nos rogare virginem ut filium iubeat facere quod petimus. Sed nullus Catholicorum vsquam hoc dixit.

a CAP. XV.

b apud Epiphaniū hæresi 78.

in fine & 79. per totum. Oppugnant uero sanct. inuocationem.

Vigilantius apud Hieron. libr. contra Vigilantium Henriciani & Apostolici apud Bernard.

serm. 66. in Cāt. Waldens. apud Antoninum. 4. p. tit. 11. c. 7.

Viclej apud Waldens. tom. 3. tit. 11.

c Lutherus libr. ad Waldenses, Melancthon in apol. ar. 21. Conf. Augustana.

Caluin. 1. cap. 14. § 11. & lib. 3. ca. institut.

CAP. XVI. cita Melancthon. scilicet Calu. 3. cap. 20. § 20.

DE SANCT. BEATIT.

g Melanct. supr. Quintum & Papistas asinine colligere ex libro Hieron. contra Vigilantium hunc hæreticum negasse inuocationem sanctorum, cum nec vna syllaba de inuocatione sanctorum habeatur in eo libro. Sed cum Vigilantius negauerit sanctos orare posse pro nobis: quis non deduceret inde, negasse etiam inuocationem sanctorum? quis enim inuocat quem scit non laturum auxilium? Sextum h nullam Christi fieri mentionem in Litaniiis nostris. Septimum fuisse vetitum in Concilio Carthag. 3. ne in publicis diceretur precibus. *Sancte Petre, ora pro nobis.* Sed vtrumque finxit Calvinus ex capite suo. Octauum, 1 Christum solum deferre ad Patrem populivota. Contra 1. Tobia: 12. *⁂ Ego (inquit Raphael) obtuli orationem tuam Domino.* 2. Ex ipso Caluino qui sui oblitus asseruit 1 Angelos offerre Deo preces nostras. Non uero nos ante statuas sanctorum demurmurare *Pater noster*, scilicet accipientes sanctos pro Deo, & hoc approbare pastores. Sed nullus est Christianus qui alium tunc putet quam Deum alloqui, ideo tamen id coram imagine sancti facit: quod sperent intercessione sancti melius ad Deum suam peruenturam orationem. Deinde etsi orationem Dominicam nonnulli rudiores dirigerent ad sanctos: qui sunt pastores hunc probantes abusum? Decimum esse horrendum sacrilegium. 1. sanctos vocare præfules salutis, 2. eos asserere de caelo aspicere & nos adiuuare. Sed primum Ambrosii est 2. Nazianzeni.

Prima & Secunda Propositio.

*Prima, Non licet à Sanctis petere, vt nobis
tanquam auctores diuinorum beneficiorum
gloriam, vel gratiam, aliaque ad beatitudi-
nem media concedant.*

CAP. XVII.

av. 12.

PROBATUR primo ex scripturis. Psal. 85. *Gratiæ & gloriam dabit Dominus.* 120. *Leuavi oculos in montes, id est Sanctos, vt interpretatur Aug. Vnde veniet tanquam*

ab auctoribus auxilium mihi. Auxilium meum à Domino,
qui fecit cælum & terram. Iacobi 1. b Omne datum opti-
mum, & omne donum perfectum desuersum est, descendens à Pa-
tre luminum.

Secundò, ex Ecclesiæ vfu. Nihil enim aliud petimus in orationibus Missæ, & officio à sanctis, quam vt eorū precibus nobis aliquid Deus concedat.

Tertiò, ex c PP. qui passim negant inuocandos esse sanctos vt Deos. Quæ tamen intelligenda sunt, quoad sensum, non quo ad verba. Nam alioquin non minus licebit dicere, *S. Petre, miserere mei.* quam Paulo d. *ut omnes facerem saluos.*

Secunda propof. *Sancti non funt immediati interceffores
noftri apud Deum fed quicquid à Deo nobis impetrant, id per
Chriftum. Probat,ur,*

Primò, e quia Christus solus nos Deo reconciliauit, meruit nobis gratia, & gloriam: *& nemo venit ad Patrem nisi per ipsum.* f monet petendum esse in nomine suo, &c. dicitur g Mediator Dei, & hominum h aduocatus apud Patrem.

Secundò, *ipse Christus* (inquit ¹ Ambros.) *est os nostrum per quod Patri loquimur, oculus noster, per quem Patrem videmus: dextera nostra, per quam nos Patri offerimus.* Augustinus ^c *Oratio quæ non fit per Christum, non solum non potest delere peccatum, sed etiam ipsa fit peccatum.* Bernard. ¹ *Opus est mediatore ad mediatorem istum, id est Christum, nec alter nobis utilior quam Maria.*

Quintò, ex orationibus Ecclesiæ de Sanctis quæ nihil petunt à Deo, intercessione alicuius Sancti, nisi per Christum dominum nostrum.

b versu 17.

καὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς,
καὶ πάντοτε ὑμῶν χάριν
ἐκείνην, ἣν ἐστὶν κα-
ταβαίνειν ἀπὸ τοῦ
πατρὸς τοῦ θέντος.

c August. 8. ci-
uit. ult. Theodo-
ret. 8. lib. ad
Grecos.

d 1. Cor. 9. v. 22.

ἰνα μάλιστα τῆς
ἀντιφ.

ut omnino li-
quos scruem.

c Coloss. I. I.

Ioan. 2. v. 2.

§ Ioan. 16.

g 1. *Tim.* 2. v. 5.

h r. Joan. 2. v. 1.

i lib. de Isaac. c. 8

k in psal. 108.

1 sermone de B.

Virgine. Signe

11071428

Tertia & quarta Propositio.

CAP. XVIII.

Tertia, secundum Scripturam sancti orant pro nobis saltem in genere.

m v. l.

Primò probatur Hierem. m 15. Dixit Dominus ad me, si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. Iam autem defuncti erant Moyses & Samuel. Ergo defuncti stare poterant & orare ante Deum, alioquin id frustra diceretur.

n Caluin.

Respondent n 1. significari potius eos non stetisse, & proinde nec orasse. 2. sensum esse, si nunc starent duo insignes viri in terra quales fuerunt Moyses, & Samuel, nihil tamen obtinebunt.

q homil. i. in 1.

ad Thessalon.

p in hunc locum

q 2 Moral. 12.

Ad 1. negatur conseq. non enim est, si starent, id est si nunc supponerentur viuere & orarent, sed in Hebræo מוֹשֶׁה וְשָׁמוּאֵל, si stabit. In Græco, ἵστασθαι. Et non ἵστασθαι.

Ad 2. negatur. Nam o Chrysost. P Hieron. 9 Greg. docent Deum loqui de ipso vero Moyse, & Samuele.

Secundò, Machabæor. 2. cap. vlt. describitur Iudas videns Oniam Pontificem, & Hieremiam prophetam pro populo orantes.

r ita Primasius,

Richardus, Ga-

rgenus.

versu 15.

οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς ὁ

ὢν ἡμεῖς ὡς οὗτοι

ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ

θεὸς ὁ ὢν ἡμεῖς

ὡς οὗτοι.

t Luc. 16.

p versu 10.

Tertiò, Apocal. 5. describuntur 24. seniores in cælo procidisse coram throno Dei, habentes phialas aureas plenas odoramentorum quæ sunt orationes sanctorum, id est r intercessiones pro infirmorum stabilitate.

Quartò, 1 2 Petri 1. Dabo operam & frequenter habere vos, nimirum commendatos post obitum meum ut horum memoriam faciatis. Ex quo probabiliter deducitur Sanctos gerere curam nostri.

Quintò, t diues in inferno pro fratribus suis orabat, quanto magis sancti in cælo pro Ecclesia tota.

Sextò, animæ sanctor dicuntur, Apoc. 6. n petere vindictam de interfectoibus. Ergo multo magis misericordiam pro fratribus.

Respondent, * figuratam esse locutionem: dicuntur * *Ista Brentius.*
enim petere vindictam, quia preces, quas viuentes ef-
fuderunt, resonant adhuc in auribus Dei. Contra, nec
diues orabat hic pro fratribus, nec sancti petierunt hic
de inimicis vindictam.

Septimò, scriptura y docet communionem esse Ec- y *Ephes. 2. v. 19.*
clesiæ triumphantis cum militante sub vno capite Chri- *Galat. 4. v. 26.*
sto. Communio autem membrorum sub vno capite z *1. Corinth. 12.*
exigit vt pro inuicem solliciti sint.

Quarta propositio: *Sancti orant etiam pro nobis in parti-*
culari.

Primò Angeli a orant & curam habent pro nobis, a *Tobie. 12. v. 12.*
in speciali ergo multo magis sancti. Nam nihil eis deest *Zachar. 1. Apo-*
eorum quæ Angelis competunt quantum ad hoc mu- *calyp. 8. Daniel.*
nus, cum sint præditi intelligentia, & voluntate, & *10. Mathei 18.*
adsint semper Deo, nos vehementer diligant, denique *v. 10.*
sint sicut Angeli Dei, vt b loquitur scriptura. At præ- b *Lucas. 20. v. 36*
terea sunt membra corporis Ecclesiæ nobis magis con-
iuncta, & experti miseras & pericula huius vitæ.

Respondet Caluin. deesse sanctis prælaturam, & cu- c *V. 26. & 27.*
stodiam in homines. Contra, r. dicuntur Apoc. c 2. d *Psal. 44. v. 8.*
habere potestatem super gentes, & regere eos in virga c *Ut testantur*
ferrea id est æquitatis, iuxta illud: d *Virga æquitatis vir-*
ga regni tui, quod non nisi ante resurrectionem fiet. r. 4. decretali. *Pelagius. 2. epist.*
Ecclesia in Præfatione de Apostolis (quæ est e vna ex f *Oratione in*
nouem antiquissimis) ait: *Gregem tuum pastor æterne non sanctū (ypriaxū,*
doferas, sed per beatos Apostolos tuos continua protectione cu- g *In Psal. 124.*
stodias, vt iisdem rectorib. gubernetur quos operis tui vicarios h *Libro. 8. in Lu-*
eidem contulisti præcessit pastores. 3. Basil. orat. in 40. Mar- cam in *fiæ.*
tyres, o Cuneum inexpugnabilem: o communes generis hu- i 2. *serm. de*
mani custodes, optimi curarum socy! Nazianz. f *Tu ab alto Anniversario*
nos respice, nostrumque sermonem ac vitam dirige, & sanctum suæ Assumptio-
nile hoc pasce, aut simul vna rege. Hilar. 8. Neque desunt nis.
flare volentibus sanctorum custodiæ, neque Angelorum muni- k *Sermone de*
tiones. Ambros. h *Sicut Angeli præsent, ita & hi, qui vi-*
tam meruerint Angelorum. Similia i Leo k *Maximus & Tauricis.*
l Theodoret. habent.

Secundò probatur nostra propos. ex Patribus Cy- l 8. *ad Græcos*
prian. m *Si quis hinc nostrum prior diuine dignationis cele-*
ritate præcesserit, perseueret apud Deum nostra dilectio, præ m 1. *epist. 1.*

fratribus, & sororibus nostris apud misericordiam patris non
 cesset oratio. Nazianz. ⁿ Nunc magis proficit nobis precibus
 que est de obitu quam antea doctrina, quanto etiam Deo propinquior est, post-
 Gregory Patris. quam vincula deposuit corporalia. Chrysost. ^o serm. de Iu-
 o Sicut milites uentio & Maximo. tom. 3. Hieron. ex professo contra
 vulnera in pre- Vigilantium Aug. lib. 7. de Baptif. cap. 1. Adiuuet nos Cy-
 prius sibi inflitta prius orationib. suis in istius carnis mortalitate tanquam in
 regi monstrantes caliginosa nube laborantes, ut donante Domino quantum pos-
 sidenter loquun- sumus, bona eius imitemur. Leo serm. 3. de Ann. Assumpt.
 turrita & illi Nunc mandatum Domini pius Pastor (Petrus) exsequitur, co-
 abspecta capita firmans nos cohortationibus suis, & pro nobis orare non ces-
 gestantes & in sans, ut nulla tentatione superemur.
 medium afferen- Tertio ex apparitionibus, de quibus vide Basilium
 tes quęcumque orat. de sancto Mamante. Nazianz. orat. 1. in Iulianum
 voluerint apud Theodoret. 5. histor. 24. Ambros. serm. de SS. Geruas.
 Regem celorum & Prothasio, Paulinum natali. 8. sancti Felicis, Sulpi-
 impetrare pos- tium in Martino.
 sunt.

QVINTA PROPOSITIO.

Sancti sue Angeli, sue homines pie, & uti-
 liter inuocantur a uiuentibus.

CAP. XIX.

a V. 16.

b V. 1.

c Annotationi-
 bus in Iob.

d V. 13.

Rimò a Genes. 48. Iacob. inuocauit An-
 gelum qui eruerat eum de cunctis malis ut
 benediceret filiis Ioseph Et Iob. 5. b dici-
 tur: Voca si quis est qui tibi respondeat, & ad
 aliquem sanctorum. id est Angelorum ut c explicat Aug.
 conuercere. Quod frustra diceretur si inuocari non pos-
 set. Exodi vero. 32. etsi Moyses non inuocet Patriarchas,
 quod cum essent in limbo, non cognoscerent ordina-
 rię preces uiuentium, tamen per merita eorum suppli-
 cat Deo dicens: d Recordare Domine Abraham Isaac, &
 Israel seruatorum tuorum. Respondet Calvinus solum co-
 memorari pactum cum eis a Deo initum, contra com-
 memorabantur etiam merita ut patet ex oratione Salo-
 monis psal. 131. Memento Domine David, & omnis man-

suetudinis eius. Item: e Propter David (non dixit propter pactum) non auertas faciem Christi tui. Et Daniel f 3. Ne auferas misericordiam tuam a nobis propter Abraham dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Israel sanctum tuum.

Secundo, legimus in scriptura viuentes a viuentibus inuocatos. g i. Reg. 7. & h Rom. 15. &c. ergo etiam defunctos regnantes cum Christo: si enim non licet: vel id, quia nolunt, & hoc non, cum ferueant charitate maiori: vel quia non possunt: neque hoc, quia si poterant peregrini, quanto magis in patria: vel quia nesciunt quid oramus & hoc falsum. Vnde i namque sciunt Angeli conuersionem peccatorum pro qua gaudent in caelis inde sciunt sancti preces viuentium in terris, vel quia fit iniuria Christo, neque hoc etiam, quia similiter non liceret inuocare viuentes.

Tertio, ex Concil. Chalced. act. 11. Flavianus post mortem uiuit, Martyr pro nobis oret k Concil. 6. Deo creatore adorato, inuocet Christianus sanctos, ut pro se intercedere apud maiestatem diuinam dignentur Synod. 7. 1 Cum timore omnia agamus, postulantibus intercessionibus incontaminatae Deiparae, item sanctorum Angelorum, omniumque sanctorum. Item in Concilio Gerundensi n Aurelianiensi. i. o Moguntino, p Toletano. 5. & q 6. ac Bracatenf. r 2. indicuntur Litaniae recitandae, vel tri-duo ante Ascensionem, vel aliis temporibus: sunt autem haec celebrata Concilia ante annos fere mille. Vualfridus s Strabo ait huiusmodi litanias esse inuocationem sanctorum, & facile colligitur, nam dicebantur ante Ascensionem ambulando, & circumeundo aliqua loca, ut nunc fieri videmus.

Quarto ex PP. Dionys. 2. Eccles. Hierarch. impossibilem superflua spe ille suspensus est, qui sanctorum flagitat preces, & naturae ipsorum consentaneas sacras operationes abigit. Iren. t sicut illa (Eua) seducta est, ut effugeret Deum, sic haec (Maria) suasa est obedire Deo, ut virginis Eue, virgo Maria fieret adiocata. Athana. u inclina aurem tuam (Maria) in preces nostras, & ne obliuiscaris populi tui &c. y Orat. in S. Cy-Basil. x Qui aliqua premittitur angustia ad hos confugiat (id est 40. martyres) qui rursus letatur hos oret: ille ut a malis liberetur, hic ut diutius in rebus letis. y Nazianz. y r-

e v. 17.

f v. 35. In oratione Azariae.

g v. 8.

h v. 30.

i v. 7.

k Cap. 7.

l Act. 6.

m Cap. 3.

n Can. 29.

o Sub Carolo

magno cap. 33.

p Cap. 1.

q. Cap. 2.

r Cap. 9.

s Cap. 28.

t Libro 5. ultra medium.

v. Serm. de Annunciatione Dei

para circa finem

κλίτω τὸ ὄς σου εἰς

τὴν δόξαν ἡμῶν, ἧ

μὴ ἐπιλάθῃ τὰ λαοὶ

σου.

x Orat. in 40.

Martyres.

y Orat. in S. Cy-

DE SANCT. BEATIT.

z Homil. 66. ad
populum circa
finem.

ginem Maria rogauit ut periclitanti Virgini opem ferret, lo-
quitur de sancta Iustina sollicitata de stupro à dæmo-
ne Chrysost. z Ipse qui purpuram indutus est accedit illa
complexurus sepulchra, & fastu depositio stat sanctis supplica-
turus ut pro se apud Deum intercedant. Nyssen. orat. in san-
ctum Theodorū: Intercede ac deprecare pro patria apud cō-
munem regem, & Dominum. Timemus afflictiones, expecta-
mus pericula &c. Quod si maiori etiā opus fuerit deprecatio-
ne, & aduocatione, fratrum tuorum Martyrum coge chorum,
& cum omnibus vna deprecare. Ephren. in sermonib. de
laudibus sanctorum Martyrum. Cyrillus cath. s. Cum hoc
sacrificium offerimus, facimus mentionem etiam eorum, qui
ante nos obdormierunt, Primum Patriarcharum, Prophetarū,
Apostolor. Martyrum, ut Deus orationib. illorum suscipiat
preces nostras &c. Theodoret. in historia sanctor. a PP.
Damasc. b Per eos (scilicet sanctos defunctos) dæmones
abiguntur, infirmi curantur, cæci vident, leprosi mundantur,
tentationes, & tristitiæ soluantur. Omne donum bonum à patre
luminū, per eos qui inhesitabili fide pe'unt, descendit. c Theo-
phil. Jam nunc arrabonem, & pignus honoris habent (sancti
in cælo) unde alias eis potestas esset, ut succurrere queant in-
uocantibus se.

a Ad finem vite
cuiusque.

b 4. de fide. 16.

c In. 11. ad He-
breos.

EX LATINIS.

d Ep. 1. que est
de translatione
corporum Apo-
stolorum.
e In Psal. 129.
f Libro de vi-
dendis ultra me-
dium.

Cornelius d Papa. Orantes Deum & Dominum nostrum
Iesum Christum ut intercedentib. sanctis suis Apostolis macu-
las vestrorum purget peccatorum. Hilar. e Intercessione An-
gelorum non natura Dei indiget: sed infirmitas nostra &c. Si-
militer dicit de intercessione Apostolor. & Prophet. in
Psal. 124.

Ambrosi. f obsecrandi sunt Angeli, qui nobis ad presidium
dati sunt, martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quod-
dam corporis pignore, patrocinium vendicare. Hieronym. in
Paula. Vale (inquit) o Paula, & cultoris tui ultimam sen-
tentiam orationibus iuna. Maximus ser. de S. Agnete. Ruf-
fin. & Circuibat (Theodosius) cum sacerdotib. & populo om-
nium orationum loca, ante Martyrum & Apostolor. thecos
iacebat cilio prostratus, & auxilia sibi fida sanctorum in-
tercessione poscebat. Paulinus Ep. 12. ad Seuerum. Pruden-
tius carmine de sancto Laurentio, Cassiano, Hyppoli-

g 2 Histor. 33.

to. h. August. *Ad ipsam mensam non sic eos (Martyres) h. Tract. 84. in commemoramus quam ad alios qui in pace requiescunt, ut Joann. etiam pro eis oremus sed magis ut ipsi pro nobis orent. Item:*
1 iniuria est pro Martyre orare, cuius nos debemus orationib. commendari. Victor vticenf. 3. de persecut. Vvandal. circa finem. Adestote Angeli Dei, deprecamini Patriarche, orate Sancti Prophete, estote Apostoli suffragatores. Fulgent. 1 sermone de laudib. Mariæ. Leo sermon. 5. de Epiphania: Per bonam (inquit) emulationem ipsorum ambigite suffragia. Scilicet Sanctorum. Et hi omnes PP. ante Gregorium. 1. vixerunt. Ipse Gregor. 2. dialogor. cap. vltimo Gregor. Turonens. 1. de gloria martyrum cap. 94. Cyprianus beatissimus Carthaginensis, & antistes, & Martyr salutem sepius infirmis supplicantibus præstat. Beda libro. 4. 1 in Cantica. Anselm. libro de m excellentia virginis Mariæ. Bernard. n In periculis (inquit) in angustiis, in rebus dubiis Mariam cogita, Mariam inuoca, non recedat ab ore non recedat à corde &c.
 Quintò cum B. o Bernardus contra hæresim nobis hac in re aduersam prædicaret Tholosæ, populus obtulit ei benedicendos panes, ille crucis edito signo benedicebat dicens: *In hoc scitis vera esse quæ à nobis, falsa quæ ab hereticis suadentur, si infirmi vestri gustatis panibus istis adepti fuerint sospitatem. Episcopus Carnotensis ibi præsens adiecit: Si bona fide sumperint sanabuntur. Non hoc dixi (inquit Bernardus) Sed verè quicumque gustauerint, sanabuntur, ut veros nos, & veraces Dei nuncios esse sciatis. Tam ingens autem deinde multitudo languentium, gustato illo pane, conualuit, ut per totam prouinciã verbum hoc diuulgaretur. At quod Deus miraculo probauit euidenti, non potest non esse verum.*

Sextò, ex infinitis fermè miraculis editis ad sanctorum inuocationem de quibus vide Nili epistolam recitatam in. 7. Synodo Theodoretù. 5. cap. 24. histor. Ambrosi. serm. 90. Aug. 22. Ciuit. 8. Gregor. Turonic. libris de gloria martyrum Gregor. Rom. 3. dialogor. à cap. 22. ad 37. inclusiue.

Resp. Primò, loqui PP. per prosopopeiam quomodo alloquimur cælum, terram. Contra. 1. id nequit habere

i Serm. 17. de verbis Apostoli.

k Ideò omnes cursus nature virgo Maria in Domino nostro Iesu Christo suscepit, ut omnibus ad se con-fugientibus fo-minis subueniret.

l Circa finem. m Capit vltimo. n Serm. 2. super Missus.

o Lib. 3. vitæ c. 5.

p Ita Brentius cap. 24. Confessionis Vvitembergicæ.

locum in PP. illis, qui docent sanctos esse inuocandos, vel narrant inuocatos fuisse. 2. neque etiam in illis qui alloquuntur sanctos: nam cum alloquimur per prosopopeiam inanimata, vel ea quæ non percipiunt: non expectamus auxilium ab eis. At huiusm. PP. ibidem pollicentur auxilium inuocantib. sanctos.

q̃ta Calvin. 3.
Inst. cap. 2.

r 22. Cunt. 10.

¶ Secundò, PP. voluisse hanc superstitionem prohibere, sed non præualuisse. 1. quia in Concilio Carthag. 3. cap. 23. prohibetur ne precibus ad altare oratio dirigatur ad alium quam ad patrem. Ergo noluerunt inuocari sanctos in mysterio cenæ. 2. quia Aug. r ait sanctos non inuocari à sacerdote sacrificante.

Negatur propositio. Ad 1. probationem negatur consequentia. Nam de inuocatione sanctorum nec quidem vnum verbum habetur in hoc Concilio, sed solum præcipitur, vt oratio sacerdotis offerentis sacrificium dirigatur ad personam patris: non autem filij, aut Spiritus sancti, quod etiam nunc seruamus. Ad 2. agit Aug. de prece qua sacrificium offertur, [quæ reuera ad solum Deum refertur]

Soluuntur argumenta contraria.

CAP. XX.

Rimum, ille solus inuocatur in quem credimus. Roman. 10. a *Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt.* Sed nõ credimus nisi in Deum. Ergo ille solus inuocandus.

a v. 14.

πῶς ἐπεκαλέσονται
ἐν τῷ ὄντι ἐπιστῶσι.

b 16.

Resp. 1. negando maiorem. Nam Genes. 48. b *Inuocetur (inquit Iacob) nomen meum super pueros hos, & nomina patrum meorum.* Ad probationem, loqui Paulum de inuocatione suprema, siue supremi authoris, præcedit enim: c *Omnis qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit.* 2. negatur minor. quia sicut nequit inuocari Deus, nisi credatur esse, ita nec sanctos, nisi creda-

c v. 12.

ὅτι ἐπεκαλέσονται
τὸ ὄνομα κυρίου
θεοῦ ἡμῶν.

mus eos esse Dei amicos. vnde Paulus d. *Gratias ago d. ad Philemo-*
Deo meo, audiens charitatem tuam, & fidem, quam habes in nem v. 4.
Domino Jesu, & in omnes sanctos. In quem locum B. Hieron.
ostendit etiam in sanctos haberi debere fidem.

Secundum, unus est mediator Dei, & hominum, homo
 Christus. i. Timoth. 2. v. 5. Ergo ei iniuriam facit qui alios
 introducit mediatores.

Ad anteced. Christum esse vnicum, & solum media-
 torem mediatione personæ, redemptionis, & supremæ
 interpellationis ad Deum pro nobis quod nullo me-
 diatore indigeat. Ad consequent. negatur: quia hoc
 non impedit quin sint alii inferiores mediatores inter-
 pellantes ad Deum pro nobis, per Christum.

Tertio, c. Coloss. 2. Nemo vos seducat volens in hu-
 militate, & religione Angelorum, quæ non vidit ambulans &c.
 quo in loco prohiberi cultum Angelorum docet Theo-
 doret. in hunc locum.

Quarto, synodus quæ convenit Laodiceæ (inquit f. Theo-
 dor.) quæ est Phrigiæ metropolis, lege prohibuit, ne precaren-
 tur Angelos, & in hodiernum diem videre licet apud istos
 (id est Iudæos in Phrigia & Pisidia) oratoria sancti
 Michaelis.

Ad tertium respondeo solum damnare hæresim Si-
 monis Magi, docentis quosdam Angelos cultu latriæ
 venerandos, tanquam minores Deos, qui mundum fa-
 bricauerunt, per prophetas fuerunt locuti, & per quos
 solos summus, qui inuisibilis est, placari potest. Ita ex-
 ponunt Paulum & Chrysost. h. Oecum. Theophylact.
 Hierony. nec aliud vult Theodoretus.

Ad 4. Item. Sic enim Concil. habet: * Non oportet
 Christianos derelicta Ecclesia abire, & ad Angelos idololatriæ
 abominandæ congregationes facere, quæ omnia interdicta sunt.
 Quicumque autem inuentus fuerit occultè huic idololatriæ va-
 cans, anathema sit: quoniam derelinquens Dominum nostrum,
 Jesum Christum accessit ad idola.

Quinto, isti se non putant (inquit l. Ambros.) reos qui
 honorem nominis Dei deferunt creaturæ, & relicto Domino
 conseruos adorant, quasi sit aliquid plus, quod seruetur Deo.
 nam idè ad regem per tribunos, aut comites itur, quia homo
 vltimus est Rex, & nescit quibus debeat rempublicam credere.

εὐχαριστῶ τῷ θεῷ
 μου. &c. v. 5.

ἀκούον αὐτὸν ἀγάπη
 καὶ τὰ πνεύματα ἔχουσιν
 πρὸς τὸν κύριον Ἰησοῦν,
 ὃς εἰς πάντας τὰς
 ἐκκλῆσιας.

c. v. 18. μηδεὶς
 ὑμῶν κατὰ κράτος
 ἑλθὼν ἐν ταπει-
 νοφροσύνῃ, καὶ θρησ-
 κείᾳ τοῦ ἀρχαίου καὶ
 κατὰ ἰσχυρὰν ἐμβλα-
 τεύων.

f. supra.

g. homil. 7. in
 ep. ad Coloss.

h. in hunc locum.

i. q. 10. ad Al-
 gasiam.

k. cap. 35.

l. in cap. 1. ad
 Rom.

DE SANCT. BEAT.

ad Deum autem (quem utique nihil latet, omnia enim merita nouit) pro merendum suffragatione, non opus est sed mente deuota.

Resp. reprehendere solum Ethnicos qui astrorum cultus non secus ac Deos colebant, per quos tantum esset summus accessibilis Deus. huiusmodi namque mediis siue suffragatoribus Deus non eget cum noscat omnia per se quamuis nihilominus egeamus nos suffragatoribus quibusdam ad eum.

m 8. ad Græcos. Sexto, suos (inquit m Theodoret.) mortuos Dominus Deus noster in templa pro diis vestris induxit: ac illos quidem cassos gloria, vanosque reddidit, suis autem martyrib. honorem illorum dedit &c. Ergo honoramus sanctos planè ut Deos.

[Negatur conseq. 1. quia Theodoretus ait hunc honorem datum sanctis à Deo. At Deus non dedit indebitum honorem id est suum, sanctis suis.] 2. quia nihil aliud vult quam templa, & festa taliorum Deorum translata ad vsum templorum, & festorum Martyrum more Christiano.

n 2. contra Parmenianum. 8. Septimo, n Si Ioannes (inquit Aug.) ita diceret: hec scripsi vobis ut non peccetis, & si quis peccauerit, mediatorem me habetis apud patrem, ego exoro pro peccatis vestris: sicut Parmenianus quodam loco mediatorem posuit Episcopum inter populum, & Deum, quis eum ferret honorum, atque fidelium Christianorum? Item: o Si esset mediator Paulus,

o Ibidem. essent utique, & ceteri coapostoli eius, ac sic multi mediatores essent, nec ipsius Pauli constaret ratio qua dixerat vnus Deus, vnus mediator Dei, & hominum.

Resp. loqui de tertio genere mediationis, ita enim ibi: homines omnes Christiani inuicem se commendant orationibus suis, pro quo autem nullus interpellat, sed ipse pro omnibus, hic vnus, verusque mediator est, Sancti enim ceteri etiam mediatores sint inter Deum, & nos, quia suis precibus nobis reddunt propitium Deum: tamen & ipsi indiguerunt reconciliari Deo per mediatorem Christum, & nunc etiam non nisi per Christum impetrant.

O claud, sancti defuncti non cognoscunt viuentium preces. Ergo frustra inuocantur. Anteced. probatur. 1. quia soli Deo tribuit P scriptura scire cogitationes hominum. 2. Siue nobiles (inquit q Iob) fuerint filij eius,

p v. 39.

q Job. 14. v. 21.

sue ignobiles non intelliget scilicet homo cum mortuus fuerit. 3. Ecclesiastæ. 9. v. 5. Viuentes sciunt se morituros, mortui vero nihil nouerunt amplius. 4. ^r Colligam te ad Patres tuos (inquit Dominus ad Iosiam) ut non videant oculi tui omnia mala, que introducturus sum in locum istum. 5. Isaia. ^f 63. Tu es enim pater noster, & Abraham nesciuit nos & Israhel ignorauit nos. 6. ^r Si Parentes (inquit Aug.) non interfunt, qui sunt alij mortuorū, qui nouerunt quid agamus, quidue patiamur? Isaias propheta dicit: Abraham nos nesciuit &c. & ibidem id inde probat quod mater sua Monica, quam beatam putabat, non veniret eum consolari. 7. quia saltem hac de re dubitarunt Patres u Nazianz. Si tibi (alloquitur Gorgoniam sororem defunctam) aliqua nostri sermonis est ratio. & hoc sanctis a Deo munus, ut talia resciscant suscipe nostrum sermonem multorum Epitaphiorum loco. ^x Aug. Quisquis Angelorū, vel hominum diligit hunc Deū, certus sum quod me etiā diligit: quisquis in illo manet, & potest humanas preces sentire, in illo me exaudit. y Origen. Si extra corpus positi, vel sancti qui cum Christo sunt agunt aliquid, & laborant pro nobis ad similitudinem Angelor. &c. habeatur hoc quoque inter occulta Dei, neque chartule commitenda Mysteria.

Resp. I. negatur anteced. etsi non sit adeo certum quomodo sancti cogitationes cognoscant. Alij enim volunt id per nouas reuelationes fieri a Deo.

Alij ^z videre sanctos a principio suæ beatitudinis omnia ad eos aliquomodo spectantia & proinde quaecumque nostras orationes nostras etiam cordium, ad se directas quod probabilius est. Si enim egerent semper noua reuelatione, non ita diceret audacter Ecclesia *Orate pro nobis* sed aliquando peteret a Deo, ut reuelaret sanctis preces viuentium.

Ad I. probationem naturaliter solum Deum cognoscere cogitationes cordium, sanctos autem non nisi dono supernaturali.

Ad secundā 3. & 4. intelligi de cognitione naturali. ^a in hunc locum.

Ad 5. intelligi iuxta a Hier. de cognitione approbationis, ut idem sit nesciuit nos, & nos non habet pro filiis, sed contemnit, quod intelligat nos a te recessisse: vel de cognitione quidem proprie dicta, quia antiqui Patres reuera ignorabant communiter res & actus

^r 4. Reg. 12. v.

^{20.}

^f v. 16.

^t libro de cura pro mortuis c. 13.

^u in fine orationis in Gorgoniā sororem suam.

^x lib. de vera

Religione c. 55.

^y lib. 1. in ep. ad Rom.

^z ita D. Thom.

³ p. q. 10. ar. 2.

DE SANC. BEAT.

suorum, cum nondum essent beati.

b cap. 16.

Ad 6. loqui Aug. de naturali cognitione, & conuersatione. *Non igitur* b (inquit) *ideo putandum est uiuorum rebus quolibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis, vel adiuuandis Martyres adiuuant, sed ideo potius intelligendum est, quod per diuinam potentiam Martyres uiuorum rebus intersint, quoniam defuncti per naturam propriam uiuorum rebus interesse non possunt.*

c v. 17.

Ad 7. negatur ad Gregorium illud (si) non esse dubitantis, sed affirmantis sicut illud Apostoli ad Philemonem: c *Si habes me socium suscipe illum.* Nam idem Gregor. passim fatetur sanctos res cognoscere nostras. Ad Aug. illud, *Quisquis in illo manet,* non significare quisquis est cum Deo in beatitudine, sed quisquis est in charitate, alii enim sunt in charitate, & beatitudine: & ipsi exaudiunt preces: alii in charitate, & nondum beati & ipsi non audiunt. Propterea dixit. *Quisquis est in Charitate & potest* &c. Ad Orig. ut in 2. responsione ad sextum, solum enim ambigit utrum beatae animae nobiscum versentur assidue, sicut Angeli.

Respond. 2. negando consequ. nam etsi non audirent nostras preces, sufficeret tamen alios, vice eorum audire, & sanctorum nomine rem impetrari: sicut non frustra supplicat regi, qui certo scit regem non lecturum supplicationem, sed aliquem ex aula, se tamen impetraturum quod petit.

d Job ult. v. 8.

Nondum, Deus est paratissimus nos audire magisque diligit, quam ullus sanctorum. Ergo illum non inuocare est signum diffidentiae. Negatur consequ. primo, quia alioquin signum etiam diffidentiae esset preces uiuentium petere, & tamen d misit Dominus ad Iob amicos eius, ut oraret pro ipsis 2. quia etiam Deus magis diligit sanctos, & paratior eos audire, quam nos: oratio enim ut impetret, requirit dispositionem in orante, quam non semper habemus.

e homilia de
processu Euan-
gelij tomo. 3.

Decimo, *Non opus tibi* (e inquit Chrys.) *patronis apud Deum, neque multo discursu, ut blandiare aliis, sed licet solus sis patronoque carcas, & per temetipsum preceris Deum, omnino tamen voti compos eris, neque enim tam facile Deus annuit, cum alij pro nobis orant, ut ipsimet oramus, etiam si*
plurimis

plurimis pleni sumus malis.

Resp. 1. loqui de inuocantibus mortalium preces, ut patet ex his. *Non est opus multo discursu, ut blandiare aliis &c.* 2. solum reprehendere illos qui negligunt pro seipfis orare. *Non igitur* f (inquit) *Ositantes, & desides ex aliorum meritis pendeamus: habent enim vim pro nobis, & quidem maximam, orationes supplicationesque sanctorum, sed tunc profecto, cum nos quoque idipsum per penitentiam postulamus.* 3. His itaque cognitis nec sanctorum preces contemnimus, neque totum in illas proiciamus.

f homil. 5. in
Mathæum.

g hom. 1. in 1. ad
Thessalonicens.

Vndecimò, verbo, & exemplo docuit Christus solum esse inuocandum Patrem. [Respond. nusquam dixisse solum patrem esse inuocandum: solum tamen inuocauit, quia Christus est mediator, sine mediatore, siue pro quo nullus interpellare potest.]

Duodecimò nullum extat scripturæ mandatum, vel exemplum aut promissio de inuocatione sanctorum. Ergo inuocandi non sunt.

R. 1. negatur anteced. Nam Iob. ultimo dicitur? *Ite ad seruum meum Iob, ecce mandatum: & orabit pro vobis, en exemplum.* & ego suscipiam faciem eius, ut non vobis imputetur stultitia: Ecce promissio, nec refert Iob tunc fuisse viuum, & presentem: nam etiam beatæ animæ maxime viuunt, & tam facile nos audiunt ac si loco præsentessent. 2. non requiri mandatum quando ipsa nos impellit necessitas: nec promissionem cum tot prodigia ad inuocationem sanctor. edita satis testentur exaudiri preces, exempla verò vide supra. 3. negatur consequ. etiam si antecedens admitteretur. tum quia sufficit totius Ecclesiæ à tempore Apostolorum consuetudo, & doctrina, tum quod etiam sequeretur sanctos non orare pro Ecclesia in genere: cuius contrarium confessio nistæ tuentur.

Decimò 3. *Nemo audet causidici partibus apud terrenum principem fungi, nisi a Principe admissus.* Sed sanctis non fuit iniunctum munus pro nobis erga Deum orandi.

Respond. 1. sanctos non haberi à nobis causidicos qui iustitiam non misericordiam petant, sicut causidici

DE SANCT. BEAT.

terreni, sed haberi vt familiares & amicos principis, qui sæpè pro miseris intercedunt. [2. negatur minor : non enim de facto orarent vt probauimus, nisi eos ad id munus admisisset Deus.]

Decimò 4. Deus æque potest quod liber præstare, ad vnius quam plurimum intercessionem sanctorum. Ergo frustra ab vno petitur vnum, ab alio aliud.

h ep. 137.

Negatur conseq. [1. quia etiam sequeretur frustra plures gratias gratis datas in Ecclesia vno distribui a spiritu sancto pluribus, quæ ab vno si vellet exerceri possent.] 2. cum h. August. vbique quidem (inquit). *Deus est, & nullo continetur, vel includitur loco, qui condidit omnia. Verumtamen quis potest eius consilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant? in aliis non fiant &c. Sicut enim dicit Apostolus non omnes sancti habent dona curationum : ita nec in omnibus memoriis sanctorum, ista fieri voluit ille, qui diuidit propria unicuique sicut vult.* 3. non ita aliquid vnum petimus ab aliquo sancto, quin & cætera posse præstare confidamus. quia tamen alii aliis magis clarent, in aliquo miraculorum genere, & varia est fidelium deuotio, sit vt ad varios etiam sanctos vota fidelium ferantur.

Decimò 5. Sancti in cælo nihil sibi mereri aut impetrare possunt. Ergo multo minus aliis.

Respond. ex præcedentibus meritis meruisse, suas orationes & pro se, id est pro gloria corporis sui, & pro nobis exaudiri.

Decimò 6. omne præmium acceperunt. Ergo nihil eis debetur.

Respond. omne præmium essentiale recepisse, sed non accidentale. Ad quod spectat & gloria corporis, & exaudiri a Deo.

Decimò 7. Multi inuocantur qui nec quidem homines fuerunt vt Christophorus, Georgius, Catharina.

Respond. 1. nullum coli sanctum ab Ecclesia, quin reuera fuerit, etsi multæ circumferantur de sanctis apocryphæ historiæ : nam Christophorus, Georgius, Catharina sine dubio extiterunt, nec contrarium

probare aduersarii possunt. 2. & si esset vera argumenti
propositio, tamen nihil inde sequeretur, nisi in hoc
Ecclesiam errare. At sanctos de quorum beatitudine
nec quidem hæretici dubitant, quare renuunt colere, vt
B. Mariam, & Apostolos?

D d ij

LIBER SE- CVNDVS,

Qui est,

De reliquiis, & imaginibus sanctorum.

Argumenta contra reliquiarum cultum.

CAP. I.

Etsi Hieron. ep. ad Riparium originem hæ-
resis, oppugnantis reliquias sanctorum
ad Iudæos, & Samaritanos referat: & hoc
laborasse velit errore illos contra quos
Tertulianus scripsit Scorpiacum, id est
Gnosticos: tamen Iudæi, & Samaritani omnia quidem
corpora credebant immunda, verum in particulari de
corporibus sanctorum nihil disputarunt. Gnostici au-
tem solum negabant martyria esse subeunda. Ex quo
videbatur deduci nõ colenda martyrum corpora. Primus
ergo hæresis author fuit Eranomius, quẽ postea sequuti
sunt Vigilantius, ^a Constantinus Copronymus,
^b Claudius Taurinensis ^c Vviclefistæ, Lutherani
Calvinistæ.

^a Suidas in Co-
pronimo.

^b apud Ionam
lib. 1. de cultu
imaginum.

^c apud Vvald.
tom. 3. tit. 14.

^d ad finem cap.
^e Dent. ult. v. 6.

Primò, quia Math. ^d 23. arguuntur à Domi. Iudæi
quod ornarent Prophetarum sepulchra. Secundò, quia
in tumultis sanctorum nec eorum animæ, nec corpora
sunt, sed solum cineres. Tertiò, ^e abscondit Deus

Moyſi corpus ne Iudæi illud adorarent, vt fatentur omnes: propterea enim f. altercabatur Diabolus cum f. *ep. Iude. v. 9.* Michaelē Archangelo pro huius corpore. Quartò Paulus docet non eſſe ſecundum carnem cognoscendum Chriſtum poſt reſurrectionem ſuam. Quintò, cultus reliquiarum non eſt inſtitutus à Deo. At Paulus 2. Coloff. v. 23. damnat omnem *ιδωλολατρειαν*, cultum voluntarium, id eſt ab hominib. excogitatum.

Sextò, in veneratione reliquiarū ſtatim honor Chriſto debitus, iſtis tribuitur, 1. quia paſſim cerei accēduntur coram Martyrum ſepulchris: quod cū obiiceretur Herony. a Vigilantio, nihil aliud reſpondere potuit, quā id fieri a mulierculis quibuſdam quæ zelum habent, ſed non ſecundum ſcientiā. Vnde conſtat id fieri ſolitum vt cultum Deo debitum. 2. quia Auguſt. libro de moribus Eccleſiæ. c. 34. reprehendit ſepulchrorum adoratores. Septimò, maxima pars reliquiarum ſuppoſiticia eſt, 1. Aug. enim libro de opere monachorum. cap. 28. cū dixiſſet quosdam monachos circumferre martyrum membra, addidit *ſi tamen martyrū*. 2. quia tam multæ eiſdem generis inveniuntur reliquiæ, vt oporteat vel eundem ſanctum multa habuiſſe corpora, vel multas eſſe reliquias falſas.

Mendacia Magdeburgenſium.

CAP. II.

Rimum: centuria. a 6. dicunt eo ſæ- a in ipſa præſa-
culo id eſt poſt an. 500. capiſſe reliquia- tione.
rum cultum, occasione templorum, quæ
ingentibus exſtruebantur ſumptib. cen- b c. 7. colli. 744
tura. b 5. capiſſe ante quingentimum c c. 6. colli. 456.
centur. c 4. inchoaſſe ſæculo. 4. quando iuſſu Iu- & ca. 13. Colum.
liani Apoſtate, reliquiæ ſancti Babylæ d translata 1446.
ſunt. In e additione ad centuriam primam fatentur d circa an. 365.
fuiſſe SS. Andree, & Lucæ reliquias ſummo cum hono- e In vita ſancti
re Conſtantinopolim translataſ à Conſtantino, teſte Luck.

DE RELIQ. SANCT.

℄ lib. contra Vigilantium.

g cap. 3. col. 31. & sequentib.

h ex Eusebio li. 4. histor. 14. in

Ruffino. 15.

i 3. ep. 30.

℄ Hieron. Centuria. 8. 2. referunt epistolā h Eccl. Smyrnenfis de martyrio Polycarpi, in qua narratur Christianos collegisse incredibili auiditate reliquias id est cineres Polycarpi, Ac si essent lapidibus preciosissimis preciosiores, & auro probatissimo probatores.

*At hæc mira cōtrarietas nequit esse sine mendacio aperto. Sed neque tunc temporis cæpit reliquiarum honor. Nam i B. Gregorius scribit venisse fideles ex Oriente, ipso tempore passionis Petri, & Pauli, qui horum reliquias tanquam suorum ciuium peterent, cumque eas ad secundum lapidem detulissent ab vrbe, diuino impeditos fuisse miraculo vltius progredi: & tum a Romanis reconditas apud * Catacumbas.*

k unde eas postea Cornelius

Papa transtulit in locū quo nūc iacent, teste Damaso in Pontificali.

l Centuria 4. c. 8. colum. 602. m Centur. 5. c. 6. col. 669.

l Secundum: hæc esse Gregorij verba: In Vigilantium ita conuiciis debacchatur Hierony. vt plusculum in eo modum stitæ cogar desiderare. At nullius Gregorij, sed Erasmi sunt, in argumento ad librum Hieron. contra Vigilantium.

m Tertium: Augustinus (inquit) de reliquiis Stephani scribit superstitiosum & magnum concursum multitudinis ad eas in Africam vsque factum dementatis populis, quibusdam illusionibus, quæ pro miraculis habitæ sunt libro de Ciuit. Dei 22. cap. 3. At non solum in illo capite, nulla est dementationis, aut illusionis mentio, sed in ipsomet intendit Augustinus probare exemplis, fidem catholicam veris non carere miraculis.

n Centur. 5. c. 15. colum. 1506.

n Quartum: testari Theodoret lib. 8. de Martyribus melius sensisse Iudæos de reliquiis, eas contemnendo, quam Christianos, colendo. Sed nihil simile Theodoret: habet.

o Centuria 4. c. 13. colum. 1446.

o Quintum, simulasse de industria Diabolum se impediri in Apollinis Oraculo ob viciniam reliquiarū sancti Babylæ martyris: vt introduceret translationis & venerationis reliquiarum vsum. Contra, 1. id repugnat

p Chrysost. lib. contra gentiles

Ruffin. 1. cap. 36.

Socrat. 3. ca. 18.

Sozomen. 1. cap. 19. Theodoret. 3. cap. 10.

P authorib. qui de hoc miraculo scripserunt. 2. iam antea q fuerant illæmet reliquie translatae ex Antiochia ad viciniam illam, nimirum ad suburbium Daphnie. Ergo non erat cur introduceretur translatio poltea, cum iam introducta esset. 3. si Diabolus addo

q teste Chrysost. supr.

reliquiarum veneratione gaudet. Cur ego semper incitauit Iudæos, Ethnicos, & hæreticos ad reliquiarum exterminationem?

¶ Sextum: impediuisse Deum fabricam f Iuliani, (antequam aperte fieret Apostata) quam extruere nitebatur in honorem S. Mamantis martyris, vt indicaret Dominus sibi hunc displicere cultum. *Centur. 4. c. 13. col. 1447. hanc de re vide Nazianz. orat. 1. in Iulianum.*

Sed cur ergo non impediuit fabricam Galli alterius nepotis Constantii, in eundem finem tentatam. Verum huius causa miraculi fuit, Deum, & Sanctum illum martyrem execratos fuisse occultum Iuliani corruptum animum.

¶ Septimum: a nobis coli diuinas reliquias honoribus, & inuocari ac si penitus viuerent. Sed hoc nullus vnquam Catholicorum fecit aut dixit. *in præfatione 6. Centuriæ.*

Reliquiæ Sanctorum dignæ sunt honore.

C A P. III.

Primò, Moses discessurus ex Ægypto honorifice ^a transtulit Patriarchæ ossa Ioseph. Secundò, Deus honorauit corpus Moyse dum illud ^b sepelire voluit. Tertiò, ossa ^c Elisæi cum tetigissent mortuum hominem, ilicò reuixit mortuus. *a Exodi 13. v. 19. b Deuter. vlt. v. 6. c 4. Regum 14. v. 21.*

Quartò, legimus de sepulchro Domini ^d Et erit sepulchrum eius gloriosum: Quod spectare ad tempus etià post Christi resurrectionem ^e Hieronymus testatur. [Porro id nequit intelligi de magnificentia structuræ vt patet: & proinde intelligi debet de veneratione. *d Isaie 11. v. 10. e Epist. ad Marcellam ut migret Betlehem.*

Quintò, ^f mulier hemoroißa reuerenter, & cum fide fimbriam Christi tangens sanata est. At hæretici etiam reprehendunt cultum exhibitum cruci, clauis, vestibus Christi. *f Math. 9. v. 21. & 22. g Actor. 5. v. 15.*

Sextò, fideles, suos exponebant & infirmos, vt ueniente Petro saltem umbra illius abumbraret quemquam illorum, & liberarentur omnes ab infirmitatibus. Itē ^h semicinctia ^h sudaria Pauli deferebant ad ægrotos, & cōualescebāt. *h Actorum. 19. v. 12.*

DE RELIQ. SANCT.

Septimò, ex Conciliis: ex Oriente habemus Nicænū

2. quo i iubetur deponi clericus, excomunicari laicus,

i *Affione 7. in* qui reliquias martyrum contempserit Ex Africa Carth.

Gangrense cano. 5. can. 14. quo prohibentur edificari altaria, nisi reliquie

ultimo anathe- martyrum ad sint. In Hispania, Bracarense 3. can. 5. statuit

matizantur qui in supplicationibus gestari debere ab Episcopo reliqui-

martyrum me- arum thecam populo partim præcedente, partim sequē-

morias, id est lo- te. ^k Epainenſe in Gallia iubet reliquias Sanctorum in

12 ubi sunt reli- Ecclesiis non poni, ubi defunt Clerici, qui sacris cine-

que martyrum ribus psallendo, famulentur. In Germania, ^l Mogun-

execrantur. tinum vetat transferri corpora sanctorum sine consilio

Rean. 25. Episcopi, & licentia sanctæ Synodi. In Italia Lateranen-

sub Carolo Ma- se m 4. prohibet nouas proponi reliquias publice ve-

gro can 51. nerandas sine summi auctoritate Pontificis.

in cap. 62. unde Octauò, ex PP. ⁿ Eusebius loquens de sede lignea

est lex Canonica S. Iacobi. Seruatur (inquit) cum ingenti studio, velut a ma-

cap. Cum ex eo. ioribus tradita, memoria sanctitatis, & cum magna venera-

de reliquiis, & tione habetur. Athanas. ^o in Antonio. Basilus. ^q Quan-

sanctorum vene- do Judaicè quis moriebatur, abominabilia erant morticinia:

nat. cui similis cum pro Christo mors contingit, preciose sunt reliquie sanctorum

extat ciuis C. de eius. Nyssenus ^q si quis puluerem quo conditorium, ubi mar-

Episcopis & cie- tyris corpus quiescit, oblitum est, auferre permittat, pro mu-

nicis. L. Decer- nere pulvis accipitur, ac tanquam res magni precij condenda

numus. terra colligitur: Nam ipsas attingere reliquias, si quando ali-

n 7. hist. 14. ad qua eiusmodi prospera fortuna contingat, ut id facere liceat,

finem in Russi- quam id sit multum desiderandum & optandum, ac summarij

no 15. precum donum, sciunt experti, & eius desiderij compotes facti

o Legatarius ^r Nazianz. Quorum vel sola corpora idem possunt, quod ani-

magit de seip- me sancte, siue manibus contrectentur, siue honorentur, quo-

Antony Be- rum vel sole sanguinis gutta, atque exigua passionis signa idem

in 16. qui tri- possunt, quod corpora. Hæc non colis: Alloquitur Iulianum.

tem pallum cu Apostaram. ^s Eusebius Emislenus: Vbi sunt qui venera-

estate imperio tionem sacris martyrum dicunt deferendam non esse corporibus

et in meruerat ^t Cyrill. Ut non solum anima sanctorum honoretur, credi-

acq. pere Anto- turque quod etiam in corporibus mortuorum inest virtus, seu

trium in Anto-

in meruerat bus amplectitur, & tanquā magna hereditate ditatus, letanter perue-

in 17. nita recordatur imaginem sanctitatis. p In Psal. 115. ad illud Pretiosa

in conspectu Domini, &c. q in Theodorum Martyrem. ⁱ Orat. 1. in Ju-

lanum. ⁱ Homilia de S. Blandina. ⁱ Catechesi 18.

potentia, iacens, in sepulchro Elisei, mortuus, mortuumque Prophetæ corpus attingens, viuificatus est: Chrysof. u. Sæpius eos (Sanctos Iuuentium & Maximum) inuisamus, tu- u sermone de S. mulos adoremus, magnæque fide reliquias eorum contingamus Iuuentio & Ma- ut inde benedictionem aliquam assequamur. Theodoret. x. ximo. lib. 8. ad Græcos de martyribus. Damasc. 4. cap. 16. Am- x. Animæ qui- brof. y. Quod si dicas mihi, quid honoras in carne iam reso- dem triumphan- luta, atque consumpta? honoro in carne martyris, exceptas pro torum Martyræ Christi nomine cicatrices, honoro uiuentis memoriam perenni- in cælesti nunc tate virtutis: honoro per confessionem Domini sacratos cineres patria uitam a- honoro in cineribus semina eternitatis: honoro corpus quod mi- gunt Angelo- bi Dominum ostendit diligere, quod me propter Dominum mor- rum chorus insi- tem docuit non timere. Cur autem non honorent corpus illud tæ. eorum uerò fideles, quod reuerentur & demones? quod & afflixerunt in corpora, non sin- supplicio, sed glorificant in sepulchro. honoro, itaque corpus gula quidem sin quod Christum honorauit in gladio, quod cum Christo regnabit gulis momentis in cælo. Maximus z. serm. de SS. Octauio, Aduentore, conduntur, sed Solutore. Gaudentius Episcopus Brixia; tractatu de di- ciuitates, oppida catione Basilicæ. Paulinus natali 3. de S. Fœlice. Pruden paganique con- tius hymno de sancto Laurentio. Hieron. aduersus Vi- uentus hæc in- gulantium. Rufin. 11. hist. 28. August. ep. 103. Portant ter se sortitò par- sane (nimirum qui eius deferebant Epistolam) reliquias titi sunt labora- beatiss. & gloriosiss. martyris Stephani, quas non ignorat sancti- tibusque ani- tas uesira sicut & nos fecimus, quam conuenienter honorare mas, ac ægro tis debeatis. Leo sermone de S. Laurentio. Gregor. magnus corporibus salu- ep. 50. libri 5. Gregorius Turonic. de gloria martyrum, taria ea confite- Nonò, ex miraculis ad reliquias Sanctorum editis, ri non ceseant. Epiphanius refert in vita Itaiæ, Ezechielis, & Hieremiæ y. serm. 93. in si- à plurimis coli solita eorum sepulchra, ob multa benefi- ne. cia inibi propter eos à Deo collata. S. Basil. ait omnibus z. Cuncti marty- esse nota Mamantis martyris miracula, quibus aliis sani- res deuotissime tatè aliis vitæ reddidit. b. Nazianz. Omnia potest (inquit) percolendi sunt, puluis Cypriani, cum fide: ut sciunt hi qui ipsi experti sunt, Et/ sed y. præcipue miraculum ad nos usque transmiserunt. c. Chrysof. Sen- uenerandi sunt tentiæ (inquit) nostræ abunde fidem faciunt, quæ quotidiana à nobis quorum à Martyribus eduntur miracula. d. Palladius multa mira- Reliquias possi- demus.

a Oratione in Sanctum Mamantem. b Oratione in Sanctum Cyprianum. c Libro contra Gentiles de Reliquiis Sancti Babile. d cap. 25. historiæ Lausiæ.

DE RELIQ SANCT.

e sermone de SS. Geruasio, & Protasio. cula narrat, facta ad reliquias Philemonis. *e* Ambrosio ad reliquias Geruasii & Prothasii. *f* Augustinus Sancti Stephani. *g* Hieronymus ad sepulchrum Hilarionis. *f* 22. Ciuit. cap. 8. Decimò, ex miraculis in ipsis SS. corporibus post mortē *g* in Hilarionē. visis. *h* Chrysost. scribit vultus SS. Iuuentii, & Maximi ita splendere ccepisse post mortem, vt non posset in *horat. in ss. Iuuentiam, & Maximum.* eos sine honore intendi, & tales denique qualis describitur S. Stephani. Actor. 6. v. 15. *i* August. refert corpus S. Vincentii expositum feris à coruo mirabiliter defensum, & proiectum in aquas mergi non potuisse. *k* *h* epistola ad Basilulam de obitu sancti Martini. Sulpitius apparuisse in corpore S. Martini, figuram glorificati hominis. *l* Corpus sancti Eduardi Angliæ Regis, an. 36. ab obitu inuentum est omninò integrum, plenum succo, atque flexibile ac si tunc viveret. Se quoque vidisse incorruptum corpus *m* B. Catharinæ Bononiensis, & B. *n* Claræ apud montem falcum in Umbria, & *o* Agnetis Politianæ testatur Bellarminus hoc in loco.

100. defuncte. Undecimò, ex Inuentione sanctorum corporum per *n* ante ann. 300 reuelationem habita. Geruasii, & Protasii apud *b* Ambrosium. Stephani, & Nicodemi, in epistola Luciani, *q* Nestabi & Eusebii martyrum fratrum. *r* Abachuc, & Michæ, apud Sozomenum. Capitis *f* Ioan. baptistæ & *t* corporis sancti barnabæ apud bedam.

Formata. Duodecimò, ex translatione reliquiarum. Nec enim negari potest hoc spectare ad honorem sanctorū. translata fuerunt ergo ossa Ioseph Patriarchæ ex Ægypto in Palæstinam, Petri & Pauli à Catacumbis partim ad Vaticanum, partim ad prædium Lucinæ in via Hostiensis. *u* Samuelis à Iulæa in Thraciam cum tanto honore, vt in vase aureo ab Episcopis portarentur reliquiæ, comitante tanta populorum frequentia, vt à Palestina vsque Chalcedonem iungerentur examina populorum. *x* &c.

Aug. 9. conf. 7. Decimotertiò, Reliquias sub altaribus recondi honorem importare testantur *y* Aug. & *z* Hieron. semel *lib. 7. cap. vlti.*

f lib. de 6. ætatibus in Martiano. *r* in Zenone. *u* Hieron. contra Vigilantiū. *x* Vide Ambrosium initio exhortationis ad virgines. August. 4. confess. 7. Chrysostom. lib. de sancta Babyla Sozomenum 7. cap. 10. quo agit de translat. reliquiarū sancti Meletij Antiocheni. *y* serm. 11. de sanctis. *z* contra Vigilantiū.

per enim altaria in magno fuerunt honore, ita vt inter ritus Christianos ^a Tertullianus numeret, aris Dei ad- ^a libro de Pœni-
 geniculari. At reliquias sanctorum sub altaribus recon- ^{tentia.}
 di docent ^b Ambros. ^c Hieron. August. ^d Sozom. ^b proxime supra
 Concil. ^e Carthag. s. videturque ista consuetudo cœ- ^c supra.
 pisse Apostolorum tempore. Ideo namque Ioanni Apo- ^d 5. cap 8.
 cal. 6. f ostensæ fuerunt animæ martyrum sub altari, ^e can. 14.
 quia eorum corpora sub altaribus requiescunt in terris. ^f v. 9.

Decimoquartò, lumen accendere etiam ante res in-
 animatas signum honoris esse: constat ex 8 candelabro ^g Exodi 25. ad
 indefinenter lucente ante testimonii arcam. Atiam à ^{finem.}
 longo tempore viguisse morem accendendi cereos co-
 ram reliquiis Sanctorum patet ex obiectione Vigilantii
 apud Hieron. *Videmus (inquit) moles cereorum sole fulgēte*
accendi, &c. ^h Constantinus quoque inter alia dona ^h 1. tomo Conci-
 obtulit sacris Petri, Pauli, & Laurentii reliquiis cande- ^{liorum in vita}
 labra, & lucernas multas, quæ perpetuo ardere deberent ^{Syluestri.}
 nec est credibile aliquid obtulisse inusitatum Ecclesiæ.

Decimoquintò, 1. ratione ab vtili: viso enim sepul- ⁱ eī Chrysost. lib.
 chro, vel reliquiis sancti alicuius, statim recordamur pa- ^{de S. Babyla.}
 tientix, charitatis, castitatis, pietatis, &c. Et gloriæ eius
 in cœlo, pro breui huius vitæ labore.

Decimosextò, ab honesto, primo quia corpora san-
 ctorum fuerunt, animarum organa ad omne opus bo-
 num. 2. Instrumenta Dei ad miracula. 3. Sunt pignora
 patronorum nostrorum. 4. Exuix charissimorum. 5.
 designata ad gloriam inæstimabilem.

Soluntur argumenta.

CAP. IIII.

D. r. respond. [quidquid sit, Dominum non reprehendere Iudæos ob sepulchra Prophetarum simpliciter, & per se ædificata, vel ornata ab eis: nam ut patet ex Luca arguuntur consentire operibus Pa-

a [Nam hoc ibi-
dem & Math.
23. attribuitur
ipsis Phariseis]
b Ita Hilarius,
Hieron. Chry-
sost. Theophyl.
23. Mathæi Am-
bros. ac Beda in
11. Lucæ.

trum suorum, Patres autem eorum, a non ædificaue-
rant, aut ornabant Prophetarum sepulchra.] 2. b re-
prehendi solum quod non tantum minimè imitaban-
tur Prophetas, quorum ornabant sepulchra, sed etiam
testificarentur, se filios esse eorum, qui occiderant Pro-
phetas: atque ædificando huiusmodi sepulchra con-
sentirent neci Prophetarum. c Nam qui sepelit mor-
tuum, non semper id facit in honorem mortui: sed ali-
quando etiam ut compleat actum homicidæ: ordina-
riè enim sepeliuntur occisi [a propinquis homicidæ]
ut scelus lateat.

c Ita Caietanus
chrysost. verò
supra rationem
reddat huius rei
quod Pharisei
ædificarent hæc
sepulchra ut po-
tentiam maiori
suorum ostende-
rent. Hierony-
mus autem.

Ad. 2. resp. 1. ut minimum in sepulchris adesse me-
moriam Sanctorum quæ per se honorabilis est. 2. ordi-
nariè adesse alteram partem substantiæ illorum, nimi-
rum materiam animatam aliquando, & rursus animan-
dam animabus Deo gratissimis.

quia ex super-
bia antiqui occiderant Prophetas, recentiores verò ædificarent sepulchra ex su-
perbia, & Ambitione. d Et quamvis non adoraverit Moysen viventem: ta-
men periculum erat, ne id faceret post mortem: non enim solebant Ethnici vi-
vos adorare: sed defunctos iam incipiebant eis divinos largiri honores.

Ad 3. non esse periculum idololatriæ inter Christia-
nos, sicut erat inter Iudæos: hic enim populus ad eam
fuit (maximè post mortem Moysi) d propensissimus.
At inauditum est Christianos usquam reliquiis sancto-
rum honores attribuisse divinos.

Ad. 4. resp. 1. Paulum nullo modo velle carnem, & passionem Domini esse obliuioni tradendam, cum ipse Christus in institutione Eucharistiæ dixerit, *Quo-* c 1. Corinth. 15. v. 25.
tiescumque manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mor-
tem Domini annuntiabitis donec veniat. Et Paulus ipse. f f Hebr. eor. 12. v. 3.
Recogitate eum, qui talem aduersus semetipsum à peccatori-
bis sustinuit contradictionem. 2. sensum Pauli esse iuxta
 interpretes antiquos omnes, & 8 Concil. 7. *sinoui-* g Actione. 6.
mus aliquando Christum mortalem, & passibilem, nunc non
nisi immortalem, atque impassibile. Eadem phrasi utitur. 1.
 Corinth. 15. v. 50. *Caro, & sanguis regnum Dei non posside-*
bunt. [Vel iuxta Caietanum. *Cum essem in Iudaismo Chri-*
stum credebam carnali Imperio regnaturum: nunc autem
edoctus fide, cognosco, & credo Christum spiritualiter re-
gnantem.]

Ad. 5. Resp. 1. negatur Maior. Nam hic cultus est inspiratus à Deo, vt patet supra ex scripturis citatis. 2. negatur minor quia *idolo. Ignorantia* non id significat, sed, cultum superstitiosum, vt noster vertit interpres, siue falsam religionem iuxta h Hieron.

Ad. 6. negatur propositio. Nam cultus reliquiarum est idololatriæ detestatio. Martyres namque mortui sunt, vt idololatriam euertent, qui ergo martyrum reliquias colit indicat se de idololatriæ destructione gaudere. Vnde Christiani in translatione reliquiarum h Epistola ad Algasiam q. 10.
 Babylæ canebāt: *i Confundentur omnes qui adorant sculpti-*
lia. Ad. 1. probationem, respond. 1. Si id ad Idolola- i Apud Ruffinū 1. cap. 35. histor.
 triam spectaret. Ergo & accendi cereos ad Euangeliū,
 & cum mortui deferuntur ad sepulchrum: quorum
 vtrumque fuisse antiquitus in vsu Ecclesiæ docet k *Ad Euange-*
 Hieronym. 2. non offerri martyribus cereos tanquam *lium accendi,*
 sacrificia, sed accendi in lætitiæ signum, & sanctorum *tradit libro con-*
 gloriæ. Vigilantius autem non solum vsum cercorum *tra Vigilantiū,*
 obiecerat, sed quod putarent nonnulli inde illustrari *Ad funera, in*
 martyres. Respondet ergo Hieronym: & Vigilantio: *vita Paulæ.*
 cum ait, *Id putari à mulierculis quibusdam &c.* Et nostris
 hereticis, hoc modo: *Causabantur quondam, & Apostoli,*
quod periret unguentum, sed Domini voce correpti sunt, ne-
que enim Christus egebat unguento, nec Martyres lumine ce-
reorum: & tamen illa mulier in honore Christi fecit, deuotioque

DE IMAGINIB. SANCT.

mentis eius recipitur: & quicumque accendunt cereos secundum fidem suam, habent mercedem. Illud fiebat idolis, & idcirco detestandum est: hoc fit martyribus, & idcirco recipiendum.

18. Cuius. 27.

Ad. 2. solum reprehendi quosdam, qui sacrificium panis & vini aliarumque epularum manibus [quibus-
cunque indiscriminatim] defunctorum offerebant: deinde iisdem cibus ingurgitabantur. 2. Id Augustinū scripsisse initio conversionis suae, postea ¹ verò docuit meliores equidem Christianos id non facere: qui tamen faciunt non sacrificare martyribus defunctis: sed supertumulos Sanctorum epulas ponere: ut à Deo per merita martyrum sanctificentur.

Ad septimum negatur propositio, de reliquiis publicè ad venerationem expositis in templis: semper enim diligenter Ecclesia curauit ne fraudes fierent.

Ad primam probationem, loqui August. de Reliquiis à priuatis hominibus circumlatis.

m Libro. 8. de
Martyribus.

Ad secundam vniuscuiusque Sanctorum vnum esse corpus, quod tamen idèd dicitur in variis haberi locis, quòd pars, aut particula eiusdem habeatur. Nam ut (inquit m Theodoret) rarè martyrum corpora inueniuntur in vno monumento integra.

DE CULTV IMAGINVM.

De nomine Imaginis, Idoli, & simulachri.

CAP. V.

2 Jñ voce
idolon.

Henricus Stephanus in suo a thesauro linguæ Græcæ vult Idolum significare apud Ecclesiasticos omne simulachrum, numè aliquod repræsentans, quod cultu, & honore dignatur. Vnde Sequitur (inquit) imagines Christi & Sanctorum, & præcipuè Trinitatis rectè vocari Idola.

At septima Synodus Act. 5. & 7. dicit anathema vocā-
tibus Christi & Sanctorum imagines idola, Ergo non
rectē loquitur Henricus Stephanus, imago igitur pro-
priē, est vera rei alicuius similitudo. Est enim ab imitando
dicta. Idolum autem: falsa similitudo, id est quæ institui-
tur ad repræsentandum, id quod reuera non est [saltem
eo modo quo intenditur repræsentari.]

Primò, quia scriptura nusquam tribuit nomen idoli
vlli veræ imagini sed solum simulachris gentilium, quæ
certē referebant Deos fictitios id est qui tales non erāt.
Vocatur filius Dei imago Patris Sap. b 7. c Coloss. &
d Hebræor. 1. At nusquam idolum. Dicitur e Salomon
fecisse ad ornatum templi imagines Leonum, boum
palmarum &c. & Cherubim ad similitudinem homi-
num: sed nusquam vocantur Idola: quia nimirum res
veras repræsentabant.

Secundò, quia in veteri testamento idola vocantur
ordinariē אֱלִילִים vana, inutilia, siue falsa: vel אֲבִימִים
auanim, mendacia iniquitates &c. interdum, שֶׁכֶר *scheker*
mendacium Habacuch. 1. v. 18. Quid prodest sculpsit, quia
sculpsit illud fictor suus, constat, וְטֹרַח שֶׁכֶר *Umorah*
scheker, Et docens mendacium? quod vertit noster inter-
pres. Et imaginem falsam.

Tertiò, quia b teste Paulo nihil est idolum, nimi-
rum quia licet sit aliquid secundum materiam, nihil est
tamen formaliter, cum repræsentet quod nihil est. Vn-
de Plato in Theeteto i idolum cum mendacio con-
iunxit.

Quartò, quia * Hieronym. passim confert hæreses
cum idolis: vt sicut idolum est falsa imago, sic hæresis
fit falsa imaginatio.

Quintò, quia ex proprietate vocis, אֲבִימִים significat
formam paruam (est enim diminutiuum ab אֲבִים) non
quantitate sola, sed perfectione. l Est namque
propriē, imago inanis, qualis cernitur in vmbra homi-
nis, & imaginationibus, quibus sæpe nihil respondet
in re, ac cuiusmodi sunt spectra, & mortuorum vmbre.
Inde propterea scriptores sacri & Ecclesiastici DD. vo-
carunt statuas falsorum Deorum idola, quia inanes
sunt quoad formam, id est repræsentationem.

b v. 26.

c v. 15.

d v. 3.

e 3. Regum. 7.

f אֱלִילִים *Elilim*g Singulare *Elilim*,plurale *Leuitici*

19. v. 4. & cap.

26. v. 1.

g Singulare אֵלִיל

Auen. Num-

ror. 23. v. 21. &

Osea. 6. v. 8.

h 1. Corinth. 8.

v. 4.

i οὐδὲν ἐστὶν ἰδὸλον*οὐδὲν ἐστὶν κτισμὸς*

Scimus quia ni-

hil idolum in

mundo.

i ἰδὸλον, ἢ εἰδὸλον*πᾶσι ἀλλοιούτο ποιεῖ**σάββατοι τῷ ἀληθῶς*

mendacia, &

idola pluris sa-

ciunt, quàm ve-

ritatem.

k In 2. Habacub

& 13. Zacharie.

l Ita exponit

Eustathius in.

11. Odyssæ.

DE IMAGINIB. SANCT.

m 6. de vero
cultu cap. 10. &

13.

n Aëtior. 15. v.

20. 1. Ioan. vlti-

mo. v. 21. &c.

o In Psal. 115.

p Jn. 7. Osee.

1

q 6. Æncidos.

r Libro. 4.

f Supr. &

Georgic. 4.

Simulachrum videtur communius nomen, & tam ad veram, quam falsam imaginem refertur. Nam m Lactantius vocat hominem Dei simulachrum: quasi à similitudine dictum. Nihilominus magis significat idolum, quasi à simulando dictum simulachrum. Primò quia n ubi Latinus interpres posuit simulachrum in scriptura semper est in Græco εἰδωλον. 2. Augustinus dicit Latinos ea vocare simulachra, quæ Græcos idola. 3. P. Hieron. ait sic opponi simulachrum Deo, sicut mendacium veritati quod simulachrum representet Deum falsum. 4. sicut Homerus. 11. Odysseæ, & Lucianus in dialogo de mortuis vocant ψυχὰς animas mortuorum, quas q Virgilius cauas imagines, & umbras, quod videantur f solida quædam corpora, & non sint: sic r Lucretius & ipsemet f Virgilius eadem umbras, passim simulachra vocant.

De Principibus Iconomachorum.

C A P. VI.

a Verbo, Imago.

b 7. epist. 109.

& libro. 9. ep. 9.

c Teste Adone

in Chronico &

Iona libro. 1.

Alphonfus a à Castro inter Iconomachos reposuit Sanctum Epiphanium epist. ad Ioannem Hierosolym. Item Serenum Episcopum Massiliæ reprehensum hac de re à b Gregorio. 1. ac quemdam Fœlicem in Concilio Franconiæ. Sed pro Epiph. dicitur infra. cap. 9. in responsione ad. 5. Sereni zelum laudat Gregorius quod imagines fregerit quia videbat eas à Christianis recenter conuersis adorari pro diis: verum reprehendit, id fecisse quod nullus antea Episcopus fecerat, & monet, vt præmissa instructione ad populum de ratione imaginum, eas sinat reponi in templis. Fœlix ille non est alius quam Episcopus Vrgelitanus, damnatus in Concilio Francofordiensi, c tantum autem docuit Christum esse filium Dei adoptiuum: quia tamen eadem Synodus damnauit Græcorum Synodum contra imagines, putauit Alphonfus hac etiam hæresi labo-

laborasse Foelicem. d Nicolaus Sanderus primos iconomachos facit Manichæos: tum quia id videtur indicare Tharasis in e 7. Synodo, tum quod Faustus Manichæus apud Augustinum gloriatur à suæ hominibus sectæ Deum sine simulachris coli. Sed Tharasis non ait Manichæos respuisse imagines. Sed Iconomachos e similis Manichæis negantibus Christum habuisse verum corpus. Qui enim negat Christum depingi posse, videtur existimare Christum non habuisse corpus verum. Faustus autem non loquitur, de imaginibus sanctorum: sed Dei.

Primi ergo Iconomachi sunt Iudæi, qui in f Thal- mud edito primùm anno. 476. Christi, docent Christianum Ecclesias esse idololatriæ domos, & quidem propter imagines, ut patet ex. 7. Synodo, quo frequenter Iudæi appellantur Iconomachi.

Circa idem tempus extitit Zenone Imperante g Xenaias Persa infidelis seruus, & fugitiuus, qui se Christianorum simulans in Episcopatum irrepfit. Hic quam apertè suaserit non esse venerandas imagines, non constat tamen persuasisse, nisi fortè quibusdam.

Post annos ferè centum, Iustino iuniore imperante, h Samaritani quidam in Ecclesiam quandam irrumpentes, ferocissimè grassati sunt in Christi sanctorumque imagines.

Non diu post, Mahumetes i interdixit suis vsum imaginum in templis. Post fermè. 100. annos id est post annum. 700. k Hebræus quidam maleficus Ezidi Arabum Regi Mahumetano promisit. 30. annos vitæ, si iuberet ex Ecclesiis Christianorum suæ ditionis exturbari imagines Christi, & sanctorum, ac comburi. Fausti cum Rex paruisset immisissis Arabibus, & Hebræis, anno sequenti obiit. Et Hebræus tanquam impostor turpissimè coactus mori à successore Ezidis.

distingui à paganis quod nulla colat simulachra arbitratur veriore Sanderi opinionem.] f Ord. 2. tract. 1. dist. 2. g Apud Nicephorum libro. 16. cap. 27. & Cedrenum in compendio. h Ut patet ex epistola Simeonis Eremitæ ad Iustinum Imperatorem, quæ habetur in. 7. Synodo act. 5. i Cap. 15 & 17. Alcorani. k Ita refert 7. Synodus act. 5. Cedrenus, Zonaras, Niceta in Leone Jsauro.

DE IMAGINIB. SANCT.

Paulò post Leo Isaurus, à Iudæis similiter persuasus, idem iussit & Christianos renitentes neci tradidit. Impietatem patris sequutus est Constantinus Copronymus Imperator 1 Necromanticus, & Nestorianus.

1 Ita Zonaras,
& Cedrenus.

Post annum. 800. Leo Armenus, Michael Balbus, & Theophilus Imperatores Græci bellum contra imagines renouauerunt, in Oriente: & m Claudius Hispanus, Episcopus Taurinensis in Occidente. qui imagines omnes, & cruce è templis suæ diæcesis abstulit.

n Vide Vvaldē-
sem tom. 3. tit. 19

o Teste Cochleo
in vita Lutheri.

p Calvin. 1. cap.
11. & libro. 4.

cap. 9. §. 9. In-
stitut. acriter re-

prehendit ima-
gines. Similiter

Magdeburg.
Centuria. 8. 9.

& 10.

Circa annum. 1372. Ioan. n Vviclef obiter attigit imaginum oppugnationem: sed discipuli eius acrius.

Nostro sæculo primus è o templis imagines deiecit Andræas Carolstadius an. 1522. reprehensus tamen à p Luthero, quòd id sine sua autoritate fecisset: Carolstadium dicto & facto sequuntur P Calvinistæ omnes.

Licere imagines facere, & habere.

CAP. VII.

Rimò, quia Dominus Exodi. 25. v. 18. Salomon. 3. Regum. 6. v. 23. fieri curarunt imagines Cherubim.

Respondent Iudæi id licitum Deo fuisse præcipere, sicut præcepit, furtum Iudæis erga Ægyptios Exod. 12. nobis tamen id prohiberi. Contra,

Primò si est aliqua imaginum prohibitio, hæc ad præcepta decalogi spectat, quæ cum sint de iure naturæ excepto illo de die Sabbathi, per se mala sunt: & proinde quorum contrarium nequit à Deo præcipi. Non enim mandauit furtum Exod. 12. sed vt Dominus donauit Iudæis bona Ægyptiorum. 2. si prohibentur imagines nobis, id erit propter Idololatriæ periculum. At idem imminet, si Deus illas fieri iubeat, imò, eo magis quo habentur tunc diuiniore.

Probatur secundò, nostra sententia: nusquam legitur prohibitum, id quod fini legis non aduersatur: finis autem præceptorum tabulæ primæ est seruari Deo suum illibatum honorem. At imago saltem minimè facta ad venerationem, non aduersatur honori Dei. Dices est causa idololatriæ. Nihil refert, nam hoc modo etiam sunt, sol, luna, & multa alia; per se alioquin bona.

Tertio, quia ars pingendi, & sculpendi est per se bona, & a Deo: eam enim dedit a Beseleel, & Ooliab. a Exodi. 31. & 35.

Quartò, quia Deus est author omnium imaginum naturalium, & artificialium. Genuit enim proprium filium, creauitque hominem ad imaginem suam.

Quintò, imago est necessaria naturaliter. Nam omnia naturalia producant aliquid sibi simile, homo quidquid cognoscit siue sensu, siue intellectu: per imagines percipit: non possumus in lumine versari quin corpora nostra vmbra efficiant, quæ est corporis imago.

Sextò, Iudei tempore Christi habebant Cæsaris nunc verò aliorum principum imaginem in nummis, & multorum etiam aliorum in auleis.

Obiicitur illud Exodi. 20. *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in celo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra.*

Respondet Ambrosius b Catharinus prohiberi quidem imagines simpliciter sed illud præceptum fuisse c positium, & temporale, quod proinde ad Christianos non transit.

Contrà d morale præceptum cuiusmodi esset illa prohibitio obligat semper, nec in eo, dispensantur Christiani.

Caietan. e ait non esse prohibitum facere imaginem aut Idolum: sed solum ne quis sibi faciat, vt eam habeat pro Deo: non enim dicitur simpliciter: *Non facies sculptile, sed, non facies tibi &c.* Contra. 1. immeritò Caietanus imaginem, & idolum pro vno accipit. 2. videtur velle licere fidelibus idola gentibus facere cuius contrarium euidentissimis rationibus probat Tertullianus libro de Idololatria.

b Opusculo de imaginibus.

c Propterea Deum inuisibilem inuisibilem fieri imagines Cherubim vt ostenderet non esse imagines per se malas.

d Nam Augustinus passim affirmat Decalogum, excepta lege de Sabbatho à Christianis seruandum, & nominatim illud: *Non facies tibi sculptile.* vide. 15. contra Faustum. 4. & 7. e In 10. Exodi.

DE IMAGINIB. SANCT.

f Ut diuidit
Clemens, 6. stro-
matum August.
q. 71. in exodum,
& communiter
scholastici. 3. di-
stinct. 37.

g Juxta Philo-
nem libro de De-
calogo ante me-
dium Joseph. 3.
Antiq. 6. & 8.
Origen. homil. 8.
in Exod. Abros.
& Hieron. in 6.
ad Ephesios.

h (Alij volunt
non quidem pro-
hiberi omnino
imagines: neque
prohiberi solum
ut adorentur
latria, sed omnes
prohiberi acco-
modatas, vel
erectas ut ali-
quo honorentur
cultu.

a 5. Instit. 11.

b U. 23. & ex
Catholicis Abu-
lenfis in. 4. Deu-
teron. q. 5. & alij
pauci.

c Alij legunt
vobis sed in He-
breo est וְאַתָּה, itti
mecum.

d V. 16.

Respondeo ergo, cum dicitur in Decalog. *Non habe-
bis Deos alienos, prohiberi actum interiorem idololatrię:*
cum additur: *non facies tibi sculptile &c.* exteriorem pro-
hiberi. Et proinde hæc duo ad vnum spectare præceptū.
Nam alioquin non essent tantum. 10. decalogi præ-
cepta ut vult scriptura. Constat enim vnum & primum
præceptum esse: *Non habebis Deos alienos. 3. non assumes
nomen Dei in vanum. 4. Sabbatha sanctifices. 5. honora pa-
rentes. 6. Non occides. 7. Non meehaberis. 8. Non furaberis. 9.
Non dices falsum testimonium.* Hęc sunt octo præcepta,
illud ergo non concupisces si diuidatur in f duo iam
erunt. 10. si addas: *non facies tibi sculptile.* inuenies vnde-
cim. Si non g diuidatur, erunt nouem. *Non facies tibi
sculptile*, quia distinguitur à primo faciet decem & quia
non potest coniungi (si prohibeantur simpliciter ima-
gines fieri (cū illo. *Non adorabis ea*, quod aliud sit face-
re simpliciter sculptile: aliud adorare: iam vndecim
erunt. Nam, *Non adorabis ea*, neque coniungeretur cum
precedentibus, neque sequentibus. Necesse est ergo
dicere, vel vnum esse præceptum: *Non habebis Deos alie-
nos, non facies tibi sculptile &c. & non adorabis ea.* Et tunc
præceptum: *non concupisces* diuidendum in duo.
Vel vnum esse. *Non habebis deos alienos, & non fa-
cies tibi sculptile:* deinde secundum: *Et non adorabis ea:*
vel, primum. *Non habebis Deos &c.* secundum: *Non
facies sculptile, & non adorabis.*

Et ita quoquo modo sumatur, solū prohibebi-
tur imago non simpliciter, sed ne adoretur h pro Deo.

Non esse prohibitas imagines Dei.

CAP. X.

Egat a Calvinus, Primò, quia scri-
ptura prohibet illas b Exodi. 20. *Deos
aureos, & argenteos non facietis c me-
cum*, id est non facietis imagines quæ
representent Deum. Deuteronom. d
4. *Observa teipsum, ne fortè deceptus fa-
cias tibi ullam similitudinem, scilicet Dei.* Isaia. 40. v.

18. Cui similem fecistis Deum? Aut quam imaginem ponetis ei. 46. v. 5. Cui assimilastis me? &c. Actor. e 17. Non est existimandum auro, vel argento, aut lapidi artis sculpturae, & cogitationis hominum, diuinum esse simile.

Secundò, Placuit (inquit Concil. Elibertinum) in templis non haberi picturas, ne quod colitur, vel adoratur, in parietibus depingatur.

Tertiò & Euseb. & h Lactant. scribunt omnes quorum simulachra videmus, homines fuisse mortales. Ergo nullum erat simulachrum immortalis Dei.

Quartò 1 Aug. ait nefas esse Deo simulachra ponere. Quintò, refert idem. 4. Ciuit. 19. & 31. Varronem dicentem dempsisse timorē, & errorem auxisse, qui primi Deorum induxerunt simulachra. Sextò, conquirentem Senecam k introducit, inuiolabiles Deos in materia vilissima, atque ignobili dedicari. Septimò, l Origen. docet nullam Dei imaginem Christianos habere, vt pore incorporei.

Octauò, Patres. m 7. Synodi asserunt Christum rectè pingi, quia homo est, Deum pingi non posse. Nonò, n scriptura vocat imaginem ligneam, vanitatis doctrinam, & constatile mendacii o doctorem. Decimò, quia est impossibile, rei incorporeæ imaginem fieri. Vndecimò, imagines fiunt absentium: Deus autem vbique est præsens. Duodecimò, idolum est falsa representatio rei. At per imagines, Deus falsò repræsentatur. Igitur imago Dei est idolū. At idolū Dei facere non licet. Decimò. 3. P Caranza testatur prohibitam fuisse in q Synod. imaginem Christi in forma agni & spiritus sancti in forma columbæ. Asserimus tamen Licere pingere imagines Dei patris in forma senis & spiritus sancti in forma columbæ.

Primò, quia Deus visus est corporea specie Genes. 3. 28. Exod. 33. 2. r Esaiæ 6. Amos. 9. Daniel. 7. quo describitur antiquus dierum in throno, tradens filio hominis, id est Christo regnum. Ergo talis poterit pingi qualis visus est.

Respondet Calu. hæc fuisse in præludium incarnationis contra. 1. Non contendimus quo fine hæc facta fuerint: sed tantum ea licere forma pingi Deum qua visus

E c iij

c V. 29.

ὅτι ὁ θεὸς οὐκ ἐμοὶ ὁμοιωθήσεται, ἢ ἀρβύρα ἢ χρυσὸν, ἢ ἀργύρον, ἢ λίθον, ἢ ξύλον, ἢ ἄνθρωπον, ὅτι ὡς ἐστὶν ὁ θεός, οὕτως ἐστὶν ἡ εἰκὼν αὐτοῦ.

f Can. 36.

g 1. Preparat. 6.

& lib. 2. cap. 8.

h 1. Diuinar. 1.

Instit. 15.

i 1. de fide, &

Symbolo cap. 7.

k 6. Ciuit. 10.

l 7. contra Celsū

in fine, & Joannes

Damascen.

4. de fide 17.

m Act. 4. 5. & 6

n Hierem. 10.

v. 8.

o Habacuch. 2.

v. 18.

p In summa

Conciliorum.

q Can. 82.

r Et. 3. Regum

ultimo. v. 19.

DE IMAGINIB. SANCT.

est. 2. Daniel. 7. describitur Deus pater, hic autem incarnādus non erat: neque etiam spiritus sanctus quamvis apparuerit in specie Columbæ.

Secundò, Angeli sunt incorporei, & tamen fuere depicti, & sculpti in Testamento veteri. At si quæ esset ratio non pingendi Deum, certè quia incorporeus est.

Respondet Calvin. Angelos fuisse depictos ad pædagogiam legis veteris: nunc autem præterisse illud puerile sæculum. Cōtra. 1. nihil refert ad quem finem, dummodò liceat illos depingere. 2. quidni etiam ad nostram pædagogiam poterit Deus depingi? sicut enim præteritum sæculum puerile fuit respectu nostri, sic nostrum respectu futuri in cælo.

Tertiò, scriptura Deo tribuit humana membra, nominat caput, pedes, brachia &c. Ergo talis exhiberi poterit in pictura, qualis in scriptura.

Respondet id rectè, quod scriptura alibi doceat Deū incorporeum esse, verum eadem etiam docet metaphoricè esse accipiendas imagines Dei. Idiotæ verò debent à concionatoribus, & Prælatis instrui, vt monet Trident. Concilium. Nec enim contendimus imagines Dei indiscretè exhibendas: sed solùm non esse generaliter damnandas.

Quartò, pinguntur virtutes quæ non solùm spirituales sunt, sed etiam accidentia: & proinde minus quæ exprimiqueant quidni ergo Deus?

u Act. 9.

x Sess. 25.

y Quāuis Exod.

10. & Isaie. 40.

& 46. videatur

potius ad literā

ag, n̄ de ima-

gine facta ad

Dei represen-

tandum, sed de

quibuscumque

simulacris pro

Deo habitis: &

proinde hec lo-

ca nō esse ad re:

tent. & sic Deo

Quintò, ex vsu Ecclesiæ. Iam enim vbique ferè receptæ fuerunt huiusmodi imagines: nec credibile est Ecclesiam toleraturam vniuersaliter aliquid illicitum.

Sextò, u concil. 7. approbat imaginem spiritus sancti in forma columbæ, & x Tridentinum imagines Dei, præcipuè in picturis historiarum.

Ad Primum. Tribus modis aliquid posse pingi: pri-
mò ad exprimendam perfectè similitudinem formæ,
siue rei atque hac ratione Deus, & res incorporeæ repre-
sentari nequeunt idque solùm volunt testimonia in
Deo habitis: & argumentò y citata. 2. ad historiam aliquam oculis
proinde hec lo-
ca nō esse ad re: conqueritur enim Deus quod Iudei simulachra pro Deo cole-
rent. & sic Deo verò lignum simile facerent.

exhibendā, & hoc modo Deus pingi potest: non enim intenditur representari secundum suam naturam, sed solum, qualis in scriptura describitur. 3. extra historiā, ad explicandam rei naturam, non per propriam similitudinem, sed analogam, ac metaphoricam, & mysticas significationes: quomodo pinguntur Angeli iuvenes alati, formosi &c. Ad significandum eos immortalitate donatos, celestes, splendidos gloria &c. atque etiam hoc modo Deus pingi poterit.

Ad 2. responsio 2. infra. Ad 3. loqui hos. PP. de idolis gentium. Ad 4. agere de imagine primi generis.

2. Cap. sequenti
in respon. ad 2.

Ad 5. meritò hæc dixisse Varronem: quia ita proponebantur simulachra Deorum, ut reuera putarentur dii. Ad 6. eadem responsio, vel quòd arbitrarentur gentes Deos esse simulachris similes. Ad septimum, & octauum ut ad 4. Ad nonum non reprehendi imaginem propriè dictam, sed tantum idolum. Ad decimum impossibile esse in primo genere, non autem secundo, & tertio.

Ad vndecimum [1. negatur, nonne tot homines suam propriam habent in domibus imaginē.] 2. etsi id foret verum, idèò tamen, quia res absentes non videntur. At Deus etsi vbique præsens, tamen non videtur. Ad 12. admittitur minor, de imagine impropriè dicta, id est de similitudine primi generis, est enim reuera idolum: non autem de propriè dicta, id est secundi, & tertii generis. Non enim hac intenditur representari natura Dei ut in se est: sed vel historia depingi, vel representari Deum sicut apparuit, aut eius proprietates per metaphoras aliquas. Ad 13. decipi Caranzam. Non enim eas figuras Concilium arguit sed illis anteponit imagines Christi in forma humana. Vnde aa in septima Synodo approbatur imago spiritus sancti in forma columbæ bb legiturque Adriani epistola ad Tharasiū qua dicitur laudata in Sexta synodo imago Christi in forma Agni: videtur autem deceptus Caranzæ, ex ipso can. 82. Sextæ synodi qui non habetur in hac synodo integrè, sed corrigendus est error ex. 7. synodo. In qua iste canon sæpius producit integer.

aa actione. 5.

bb Act. 2.

Imagines in templis recte collocari.

CAP. IX.

a *Instit. I. c. II.*

Egat ^a Caluin. primò, quia primis quingentis annis non fuerint vllæ imagines in templis Christianorum. Secundò ex Concil. Elibertino capite precedenti.

b *epist. 49.*

Tertiò, quia nequit imago in sublimi loco statui templi, quin statim aliquod erigatur signum idololatriæ. *Cum his sedibus* ^b (inquit Aug.) locantur honorabili sublimitate, ut a precantibus atque immolantibus attendantur, ipsa similitudine animatorum membrorum, atque sensuum, quamuis sensu, & anima careant, afficiunt infirmos animos ut viuere, ac spirare videantur. Item. ^c Hoc enim facit, & extorquet quodammodo

c *in psal. 113.*

illa figura membrorum, ut animus in corpore viuens magis arbitretur sentire corpus, quod suo simillimum videat. Et paulo post, Plus valent simulachra ad curuandam infelicem animam, quod os, oculos, aures, pedes habent: quam ad corrigendam, quod non loquuntur, neque vident neque audiunt, neque ambulant. Ac ibidem docet in templis Christianorum esse quidem vasa aurea, & argentea, sed non talia, quæ os habeant, & non loquantur: confirmatur. Ioan. i. ca. d ultimo non dixit cauendum à cultu simulachrorum, sed à simulachris ipsis: quia nimirum nequeunt haberi in templo quin adorentur.

d *v. 21.*

Quartò, templa instituta sunt pro viuis, & a Deo institutis imaginibus nimirum baptismo, & cæna. Ergo non pro mortuis.

e *ita Caluin. 4. c. 9. §. 9.*

Quintò, e Epiph. ep. ad Ioan. Hierosoly. contra scripturam esse contendit in Ecclesia pendere imaginem hominis nimirum Christi, vel alicuius sancti.

f *Exod. 25. & 3. Regum. 5.*

Sextò, Adrianus Imperator in gratiam Christianorum templa extrui iussit sine simulachris teste Lampridio in Alexandro. Contra, primò, ^f erant imagines Cherubin in templo Salomonis: quamuis ille populus ad

Idololatriam maximè pronus esset. Secundò, Ecclesia primis quingentis annis imagines sanctorum in templo habuit. Tertull. testatur depictum fuisse Christum in sacris Ecclesiæ calicibus (qui certè in templis seruantur) ad modum pastoris, ouem errantem humeris gestantem ^h Damasus, Constantinum in loco sui baptismi posuisse agnum ex purissimo auro, & ad dextram eius, statuam saluatoris, ac Ioannis ad laeuam, argenteam vtramque in Lateran. Ecclesia, argenteas item, saluatoris, Apostolorum 12. & Angelorum quatuor. Basilus oratione in sanctum Barlaam ostendit imaginem Barlaam in templo alicubi depictam, & ait se gaudere quòd melius pictores expresserint manum eius pro Christo combustam, quam ipse descripserit oratione. ⁱ Nyssenus: *Oblectatur dum eadem, ut templum Dei, & magnitudine structuræ, & adiecti ornatus decore splendido elaboratum intuetur: ubi & faber in animalium figuram lignum formauit, & pictor induxit etiam flores artis in imagine depictos, fortia facta Martyris, repugnantias, cruciatus, efferatas, & immanes tyrannorum formas, impetus violentos, flammeam illam fornacem, beatissimam consummationem athletæ, certaminum præsidis Christi humanæ formæ effigiem, omnia nobis tanquam de libro quodam, qui linguarum interpretationes contineat colorib. artificiosè depingens, certamina, atque labores martyris nobis expressit, ac tanquam prætium amenum & floridum, templi ornavit. Solet enim etiam pictura tacens in pariete loqui, maximeque prodesse.* Chrysostom. in missa latinitati ab Erasmo donata: *Sacerdos egreditur è paruo ostio portans Euangelium præcedente ministro, cum lucerna, & conuersus ad Christi imaginem inter duo ostia, inflexo capite, cum exclamatione dicit &c.* Prudent. in hymno Sancti Cassiani, Paulinus ^k conqueritur ad Seuerum: se depingi curasse in templo vna cum sancto Martino: & rogat vt saltem hæc carmina subscribi iubeat.

*Astat Martinus perfectæ regulæ vitæ
Paulinus veniam quo mereare docet.
Hunc peccatores, illum spectate beati:
Exemplar sanctis ille sit, iste reis.*

^l Valentinianus iunior suasu Sixti Papæ, super altare calis Damasi.

^g lib. de pudicitia ante mediū.

^h in Syluestro.

ⁱ Oratione in Theodorum.

^k ep. ad Seuerū.

^l ita Anastasius in supplemento Pontifi-

DE IMAGINIB. SANCT.

m libro pro ima-
ginibus habetur
in 7. Synodo cir-
ca finem.
B. Petri imaginem saluatoris auream gemmis ornatam
& 12. Apostolorum itidem aureas collocari fecit. Deni-
que *m* Adrianus. 1. refert syluestrum, Damasum, Cele-
stinum, Sixtum, Leonem, Ioannem, Pelagium, Papas
picturis exornasse templa. floruerunt autem ante quin-
gentesimum Domini.

n can. 3.
o vide Sigiber-
tum in Chronico
anni 633.
Tertio, in Oriente celebrata est tota pro hac re se-
ptima Synodus, cuius renouauit decreta *n* Concilium
8. generale. In Occidente *o* Concilium Romanum sub
Gregorio. 3. nationale quidem, sed tamen ferè millium
Episcoporum damnauit Iconomachos, imagines è
templis exturbantes: aliud fuit etiam Romæ pro hac re
tempore Steph. 3. & Caroli magni anno 768. iuxta Si-
gibertum, teste Adriano. 1. libro de imaginibus, Pau-
lus Æmilius libro secundo, & Sigibertus sub an. 768.

Quarto, signa sacra (cuiusmodi sunt imagines sacræ)
melius nullibi, quam in locis sacris ponuntur.

Quinto, nullum est congruentius templorum orna-
mentum. quia simul templum ornât, & hominum con-
tinent à vanis distractionibus animos.

p Hebræo. 9. quo
comparat taber-
na culum Mosai
cum cum cælo.
Sexto, templum est quædam cæli imago, teste P. A-
postolo, atque 1. Chrysosto. Ergo necet etiam, vt in
templo sint imagines eorum qui verè sunt in cælo.

q hom. 3 6. in. 1.
Corinth.
Septimo, nullibi melius imagines Regis, & prin-
cipum collocantur quam in domibus eorum, [& pu-
blicis locis : At templa sunt maximè publica] & do-
mus Christi, & sanctorum.

Ad 1. solutio ex secundo nostro argum. Ad 2. resp.
1. solum prohiberi ob reuerentiam ne imagines in pa-
rietibus pingantur: quòd ibi corrumpantur facilè. qua
ratione fuit etiam prohibitum olim crucem pauimen-
tis imprimi ne videlicet cõculcaretur pedibus. 2. huius.
concil. prouinciale tantum fuisse 19. Episc. & minimè
confirmatum. Inde tamen habemus antiquitus mo-
rem inualuisse pingendi imagines in templis: alioquin
nulla inerat ratio, hac de re prohiberi aliquid.

Ad 3. negatur propositio. Ad Augu. loqui de simula-
chris gentilium quæ cum dii crederentur, magis hunc
confirmabant errorem, ratione formæ humanæ, quam
pretiosæ materiæ. Nam vasa catholicorû sacra (quana-

uis ex prætiosa materia) nec quidem Gentiles ipsa viuere crederent: quia deest forma humana, non quod forma humana sit huius erroris ratio per se: sed quia creduntur ipsa simulachra dii esse. At nos non arbitramur vllas imagines viuere, & proinde non est periculum si formam referant humanam, nos decipere posse. [Etsi autem in Ecclesia fuerint quædam vasa sine imaginibus humanis non tamen nullibi in templo huiusmodi aliquas figuras fuisse.]

Ad confirmationem non agi de imaginibus: sed de Idolis, vt patet ex Græco *φυλάττει τὰς εἰκόνες ἀπὸ τῶν εἰδωλῶν.*

Ad 4. resp. 1. ad antecedens, Eucharistiam non 1. debere vocari imaginem corporis Christi, sed ipsum corpus. 2. i. imagines sanctorum esse etiam viuas: vita namque imaginis est repræsentatio. Illæ ergo solum mortuæ sunt, quæ nihil repræsentant. 3. negatur consequens, nam imagines viuæ, & mortuæ non sunt incompatabiles: sed aliæ ab aliis iuuantur.

1. vt docet septima Synodus act. 6. tom. 3. circa finem.

Ad 5. hoc esse supposititium in Epiphanio. 1. quia post finem epistolæ completum, additur hoc fragmentum vt patet legenti. 2. Iconomachi obiecerunt Christianis omnia quæ pro se facere putabant, in Patribus vt constat ex. 7. Synodo, actione. 6. huius autem loci nec quidem meminerunt. 3. Epiphanius, Diaconus in 7. Synod. supra conuieit duo alia similia loca inserta ab hæreticis inter Epiphanii senioris scripta. 4. in eadem Synodo. dicuntur discipuli Epiphanii, in templo ipsi dicato, eius posuisse imaginem. At quomodo si imagines prohibuisset Epiphanius in templo haberi? 5. quia Epiphanius non dixisset esse contra scripturam, quod nullibi inuenitur in scripturis prohibitum: quo enim in loco imagines prohibentur in templis? 6. Beatus Hiero. totam ferè hanc epistolam Epiphanii a se latinam recitat, & tamen huius non meminit rei.

Quidam improbant hanc solutionem: & aliam afferunt. Quod scilicet loquatur Epiph. de imagine cuiusdam prophani hominis: quam in Ecclesia honorare contra scripturam est quod sit idem ac iudicare talem hominē sanctum esse. Voluntq; horū verborum Epiph. *Inueni velū pendens in forib. eiusdē Eccl. inctū, atq; depictū,*

DE IMAG. SANCT.

Et habes imaginē quasi Christi vel sancti cuiusdā (nō enim meminī cuiusnā imago esset) sensū esse. Inueni imaginē prophani hominis honoratam, vt imaginem Christi, vel sancti alicuius. (non enim recorder cuius prophani hominis esset) ✓ verum non placet ista solutio. Quia illa rationalis particula, Enim: reddit rationem quare dixerit: Quasi Christi, vel sancti: alioquin cur apponitur? debuisset potius, ergo dicere: Non recorder: vel, non autem recorder. At quæ est illa ratio? Quia non recorder cuius imago fuerit ideo dico me inuenisse imaginem honoratam vt imaginem Christi, vel alicuius sancti. potius erat dicendum: quia non recorder an fuerit honorata, vt imago Christi, vel imago sancti. Quare sensus verborum Epiphaniī erit (nisi admodum velis extorquere textum) quia non recorder an Christi vel sancti, aut alicuius cuiuspiam fuerit imago, ideo dico inuenisse imaginem quasi Christi vel sancti. Nec refert non videri simile non potuisse recordari Epiphanium an fuerit Christi, necne. Potuit enim velum iubere quidem deponi ac scindi, nō tamen ita distincte considerare. Deinde temporis intercapedine facile obscurari huius rei memoria. Quod si ita est: certē author huius epistolæ, ostendit se nō multum curasse cuiusnam fuisset imago illa depicta, siue Christi, siue alicuius sancti. Quod arbitraretur quamcumque etiam Christi & SS. imagines prohiberi in templo. Hæc autē sententia est Epiphaniō indigna. Ergo optima Bellarmini solutio]

Ad vltimum intelligendum esse de simulachris gentiliū. Ea enim Lampridius numina vocat: non dicuntur autem imagines numina, nisi proponantur vt Dij adorandæ.

Extra historiam imagines utiles esse.

CAP. X.

NEgat Calvinus sine vllō argumento. Probamus nos, primò quia imagines Cherubim in tabernaculo, erant sine historię notatione. Exod. 25, hoc au-

rem absque vtilitate; id est in vanum fuisse est impudenter arguere Deum.

Secundò, primi Christiani non sola delectatione mouebantur, sed maximè deuotionis vtilitate. At imagines etiam solitarias habuerunt. Prima videtur illa quã Christus, admoto linteo faciei suæ, expressam misit Abagaro Regi: teste ^a Euagrio, ^b Metaphraste, ^c Damasceno. Secunda, itidem ipsius Christi, quam ^d erigendam apud Panæadem curauit hemorroïssa mulier. ^e Mathæi 9. Marci 5. & Lucæ 8.

^a 4. cap. 26.

^b in vita Constantini magni.

^c libro 1. de imaginibus.

^d Euseb. 7. c. 14.

^e Damasc. supra.

Tertia quam Nicodemum fecisse & per ludibrium à Iudeis crucifixam innumerabilibus claruisse miraculis narrat author libelli de passione imaginis Domini antiquissimus equidem: citatur enim hæc historia vt antiquissima à 7. ^c Synodo. Quarta B. Virginis, quam S. Lucas pinxisse dicitur, cuius meminit ante mille annos ^f Theodorus lector, Eusebius refert 7. cap. 14. hist. consueuisse passim imagines Apostolorum depingi, & se multas antiquissimas vidisse. ^g Augustinus inueniri frequenter Christi imagines inter Petrum & Paulū depictos. Plura PP. testimonia dumtaxat vide in 7. ^h Synod. & lib. 3. Apologetico Damasceni in fine.

^e Act. 4.

^f libro 1. collectaneorum.

^g 1. de consensu Evangelistarum

^h Act. 4.

Tertiò, imagines solitariae, semper aliquod referunt gratiæ, vel gloriæ, vel operum, aut potestatis sancti depicti monumentum, vnde per compendium instruimur qui sint, vel fuerint.

Quartò, fouent nostram erga Deum, & sanctos charitatem. Qui enim diligit, aspicit libenter imaginē amici, & inspicendo magis inardescit.

Quintò, nos ad imitationem sanctorum prouocant. Sicut enim ille iuuenis apud Terentium in Eunuchō viso in tabella depicta Ioue stuprum inferente Dianæ, ad simile flagitium incitatus est. Ita teste ⁱ Nazianz. cum ⁱ in carmine de impudica mulier euocata veniret ad quemdam atque ⁱ vita, & citatur conspexisset in ipso limine Polemonis continentissimi ⁱ 7. Synodo, imaginem viri, erubuit ilicò, & propositi penitens ⁱ Act. 4. petit domum.

Sextò, quia conseruant in nobis memoriam Christi, ac sanctorum: docentque quos debeamus habere in angustis patronos.

DE IMAGIN. SANCT.

Septimò, quia his, nostram confitemur fidem: testamur namque, nobis placere sanctorum fidem, moresque atque detestari impietatem, & idololatriam.

Octauò, id spectat ad Dei, sanctorumque honorem. nullus enim vnquam dubitauit, quin illustrium viro- rum honori deferatur, illis erigere statuas.

De cultu Imaginum, & argumenta aduersa- riorum. CAP. XI.

a libro de heres.
circa finem.

Hristianocategori apud ^a Damascenū dicebant deberi diuinos imaginibus ho- nores. Sed quod refellitur omnibus scri- pturę testimoniis quibus prohibetur cō- municatio cultus diuini creaturis.

Iconomachi è contra, omni prorsus ho- nore imagines spoliant.

Primò, vtriusque testamenti scriptura interdicit se- uerè cultum simulachrorum, etiam in quibus verus co- lebatur Deus. 1. quia fatetur populus Iudaicus ^b Exodi

b v. 4. *Hi sunt
di tui israel, qui
te eduxerunt de
terra Aegypti.*

c חַז לַיהוָה
מִחֹרֶת

Gag ladonai siue
lahouah machar
d v. 4. *consecra-
ni & vni.*

אֵת הַכֶּסֶף
לַיהוָה

Eth hachchesef
ladonai: hoc ar-
gentum Domino.
e sequentia argu-
menta sunt

Magdeburg. Cē-
tur. 8. cap. 9.

32. se in vitulo aureo, eum colere Deum qui eduxisset I- sraelitas de terra Aegypti. Et ibidem Aaron indicturus diem festum, in huius honorem vituli, iussit à præcone annunciar: ^c Cras solemnitas יהוה Domini est. 2. quia illa mulier iudicum ^d 17. quę conflatile facere volebat id, non nisi Domino יהוה. 3. quia Gentiles asserbant

se non ipsa colere idola, sed numen inde significatum: tùm quod simulachra pro arbitrio mutabant, non tamē Deos: tùm quia vni plura Deo simulachra dicabant: nec tamen plures Deos introducere volebant: tùm quia no- uas quotidie imagines sacrabant: nec tamen arbitraban- tur se novos condere Deos. At quis dubitat ea omnia prohibita fuisse?

Secundò, prohibuit cultum imaginum Concil. Con- stantinop. sub Leone Iconomacho: & aliud ibidem E- piscoporum 338. sub Copronymo.

^e Tertiò, Concilium Francofordiense, & libri Caro- lini eundem cultum arguunt.

Quartò, ^f Irenæus ponit inter Carpocratios errores ^f l. cap. 24. cultum imaginis Christi, & Pauli.

Quintò, & Epiph. reprehendit Collyridianos, quòd g^h *heresi* 79. B. Imaginem virginis colerent.

Sexto, Ambros. ^h *Inuenit (inquit) Helena crucem Domini, Regem adorauit, non lignum utique quia hic gentilis est dosii.* ^h de obitu Theodori. *error: sed adorauit illum, qui pependit in ligno.*

Septimò, Hieron. ⁱ *Cultores Dei, imagines adorare non debent.* ⁱ in 3. Danielis.

Octauò, August. ^k *Novi (inquit) picturarum adoratores* ^k de moribus Ecclesie cap. 36.

Nonò, Greg. 7. ep. 54. ait imagines adorandas non esse. ^l *Ezechias fregit serpentem æneum quod iam coepisset coli.* ^l 4. Reg. 18. v. 4.

Vndecimò, ob cultum imaginum putatur diuinitas imaginibus alligata. 1. quia propterea vna imago eiusdē sancti magis quam alia frequentatur. 2. precaturi, ad imagines accedunt. 3. etiam longas peregrinationes assumunt cum habeant forte meliores imagines in domo.

Duodecimò, imago non est honoris capax, cum sit res inanimata.

Decimotertiò, non est sancta ratione materię, aut figurę, cur igitur colitur?

Decimoquartò, homo est imago Dei: nec tamen colitur: quanto minus ligna & lapides, &c?

Imagines Christi, & Sanctorum rectè coli.

C A P. XII.

Primò, Hieron. Epistola ad Marcellam, ut migret Bethleem, dicit ideo tabernaculū fuisse à Iudæis veneratum, quia ibi Cherubim erant.

Secundò, serpens æneus, figuram Christi referens, non poterat ^a non coli, cum in loco sublimis positus fuisset, & salutem aspicientibus se afferret.

Tertio, hæc signa erant vtilia diuinitus instituta. Ergo iuxta Aug. 3. de doctrina 9. veneranda.

^a vide Aug. 3. Trini. 10. loquens de quibusdam signis quæ venerationem merentur, ponit pro exemplo serpentem æneum.

DE IMAG. SANCT.

b lib. 1. cap. 13.

Quartò, b supra probatum est arcam adoratam fuisse. At quare, nisi quia huiusmodi res referunt alias, per se dignas honore: imagines autem Christi, & Sanctorum eandem rationem habent.

c Math. 5. v. 35.

μη ὁμοιωσάμενοι
τοῖς ἀστέροις καὶ τῇ
συνέξει· ὅτι οὕτως
ἔσται ὁ πατήρ ὑμῶν ὡς
ὁ ἀστὴρ καὶ ὡς ἡ
συνέξιν.

Quintò, c Non licet iurare per cælum, quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum eius. Hoc autem ad reuerentiam spectat. Est enim non illicitè tractare actum religionis, nempe iuramentum. At id solū fit propter relationem huiusmodi creaturarum ad Deū. Ergo propter relationem similem, erunt imagines colendæ.

d v. 5. & cap. 12.

v. 16. Dicitur
dies Pasche sanctus
quia dicatus
cultui diuino.

cap. 28. v. 2. vestis
sacerdotalis
Aaron vocatur
similiter sancta.
c v. 15.

f cap. 9.
g iuxta Sigibertum.

h iuxta Adonem
i in Julianum ut
citatur Adrian. 1.
e pist. ad Imperatores
in 7. synodo
actione 2.

k in Liturgia.
l serm. 1. in psal. 118.

m 7. epist. 5. ad
Januarium Ca-
salarum Epi-
scopum.

Sextò, sicut res est S. ita & venerabilis. At creaturæ dicuntur sacræ, propter solam ad res sacras relationem. Exodi 3. d Locus in quo stas terra sancta est. 2. e Timo. 3. ab infantia sacras litteras nosse. Quare sacras, nisi quia signa rerum sacrarum? Eo autem modo imagines sunt sacræ. Ergo & venerabiles.

Septimò, ex Conciliis f supra: & Gentiliaco ann. 3 766. vel h 767. in quo fuere admoniti Græci, ut cum aliis piis de imaginibus sanè sentire vellent. Item ex Tridentino sess. 25. Præcipit sancta synodus Episcopis ut doctriam de purgatorio ubique prædicare studeant, & difficultiores atque incertas quæstiones euulgari non permittant. Isdem mandat, ut doceant sanctorum inuocationem, reliquiarum honorem, & imaginum usum, & eos qui aliter docent impiè sentire prædicent. Id quod Conciliorum præsertim vero 2. Nicænæ synodi decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum.

Octauò, ex PP. i Basilius Historias (inquit) imaginum illorum honoro, & palam adoro, hoc enim nobis traditum à sanctis Apostolis, non est prohibendum: & c. Chrysost. k sacerdos ad imaginem Christi caput inclinatur. Ambros. l Qui imaginem coronat Imperatoris, utique illum honorat, cuius imaginem coronauit. Et qui statuam contempserit Imperatoris: Imperatori utique fecisse videtur iniuriam. August. 3. Trinit. 10. loquens de signis sacris, quales imagines sunt: Sed quia (inquit) hæc hominibus nota sunt, quia per homines sunt, honorem tanquam religiosa possunt habere, stuporē tanquam mira non possunt. Gregor. m His (inquit) hortamur assatibus ut sublata exinde (scilicet ex Iudæorum synagoga) cum ea qua dignum est veneratione, imagine (videlicet

cet B Virginis) atque cruce: debeatis quod violenter ablatū est reformare Damalc. 4. cap. 17. docet Apostolicam esse traditionem cultum crucis atque imaginum.

Nondū, probabimus infra n̄ crucem, id est crucifixi i- n cap. 28.
maginem semper in Ecclesia honoratam fuisse.

Respondent o non eandem esse crucis, & imaginum o Magdeburg.
cent. 8. cap. 9.
rationem: quia Christus nos cruce, non imaginibus redemit. Contra 1. nec ipsi hæretici crucem venerantur. 2. cruces quas nos efformamus sunt venerabiles, quia referunt illam in qua nos Christus redemit. Sed nos magis, suo corpore redemit: ergo imagines referētes Christi corpus magis aut saltem non minus erūt venerabiles.

Decimō, ex miraculis quibus Deus probavit cultum p 7. cap. 14.
imaginum Refert P Euseb. ex basi statuae Christi æ-

neæ apud Paneadem oriri solitam herbam, quæ ubi sim- q Sozomen. lib.
5. histor. cap. 20.
briam imaginis attigisset vim omnes depellendi mor-

bos haberet. 9 Cum eius statuae loco suam Iulianus A-
postata posuisset, mox ignis de cælo, imaginis Iuliani
caput à reliquo diuulsit corpore, vt quodam acciderat
idolo Dagon. 1. Regum 5. Quamuis contra omnium fi- r Cent. 4. cap. 13.
colum. 14 47.
dem historicorum. 1 Centurias ad imaginem Chri-

sti referant, quod Iuliani statuae contigit Plura miracu-
la etiam ipsi Magdeburgi referant Centur. 6. & sequen-
tibus cap. 13.

sed respondent ex miraculis non sequi adorandas i- f [sunt qui libe-
ter admittāt a-
doranda siue ve-
neranda esse e-
tiam omnia, per
quæ Deus edi-
dit miracula, in
quantum talia:
Et certè (vt ar-
gumentatur) nō
est qui non vene-
raretur sputū il-
lud, quo sanatus
est cæcus, si habe-
retur. ita Gabr.
Vasquez lib. 2. de
adorat. disput. 6.
cap. 3.
magines. Nam Elisæus per aquas Iordanis curauit le-
pram Naaman, Christus sputo cæcum, nec tamen aquas
Iordanis, aut sputum adorabimus, aut homines malos
per quos Deus operatur miracula.

Respondeo f non esse simpliciter venerandum, ra-
tione miraculi, id per quod, sed propter quod miraculū
fit. Miracula autem illa citata non fuere patrata propter
aquas, sputum, aut impios: sed vt manifestaretur Eli-
sæus veri Dei propheta, Christus, Dei filius, & fides
Christiana commendetur. At quæ fiunt in imaginum
cultu, fiunt propter ipsum cultum. Refert t Zonaras,
cū Leo Armenicus imagines persequeretur, filium e-
ius Sabbarium Constantinum mutum accessisse, & mē-
te orasse, ad sancti Gregor. Nazianz. statuam ac vsum
recepisse linguæ. At si miraculum istud non fuisset ad

*et in Michaelē
Balbo.*

*u Cyril. Catech.
12. Imago lignea
terreni regis ho-
noratur, quanto
magis rationalis
imago.*

x Centuriastæ.

cultum commendandum, maximè idololatriam ipse
Deus fouisset.

Vndecimò, dignus u est homo veneratione, quia i-
mago Dei est. Ergo & imagines Christi & sanctorum.
Quod enim vni conuenit quia imago est, conuenit al-
teri proportionaliter eadem ratione: Nam si homo idè
est honorabilis, quia imago est rei honorabilis, certè e-
tiam imago picta erit honorabilis, si sit rei honorabilis.

* Respondent hominem adorari solum ciuilitè. Con-
ceditur vt est persona ciuilis, negatur vt est imago Dei
vel religiosa persona, tunc enim refertur ad res sacras,
per se.

Duodecimò, imago regis est venerabilis ciuili quodā
honore. Ergo imagines Christi, & sanctorum plusquam
ciuili, id est religioso [nec enim possunt esse æquales: ni-
si reges mundanos Christo, & Sanctis æquales facias:
quæ namque est proportio inter imagines, est & inter
prototypa.

y Centuriastæ.

y Respondent adorari imaginem regis propter ab-
sentiam eius. Deus autem est vbique. Contra 1. adoran-
tur etiam præsentè rege, vt experientia constat, & sicut
grauius est præsentè Principe, imagini eius iniuriam fa-
cere, sic gratius ei, tunc illam honorare. 2. nec Christus
vt homo, nec sancti sunt vbique. 3. non quærimus, cur
adoretur imago regis: sed solum contendimus adorari.

*z Euseb. 9. histor
cap. 9. scribit in
dedecus Maxi-
miani imagines
eius fuisse vel
deiectas, vel a-
tris coloribus
sedatas. Idem
de imaginibus
Domitiani Sue-
tonius scribit.
a laudatur The-
odosius quod te-
ste Theodoro. 5.
cap. 20. hist. iussit
idola ubique
destrui.*

Decimotertiò, z Imago est capax iniuriæ, & contu-
meliæ. Ergo & honoris, non enim impunè aliquis ima-
ginem regis per contumeliam deiiceret.

Decimoquartò, meritò idola gentium a detestamur:
quia videlicet falsos significant Deos. Ergo à contrario
imagines sanctorum honorandæ: quia vetos referunt
Dei amicos in cælo beatos.

Decimoquintò, non est credibile Deum per hostes
suos, potius quam per amicos, voluisse docere. At om-
nes Iconomachi fuerunt Dei hostes, pura, aut Iudæi, aut
Samaritani, aut Mahumetani, aut Necromantici, aut hæ-
retici manifesti. imaginum propugnatores verò sancti,
& docti vt Gregorius 3. & Adrianus 1. Summi Pontifi-
ces Germanus, & Tharastus Episcopi Constantinopo-
litani, Ioan. Damasc. Methodius, Leonius, &c.

Decimo sextò; ab infœlici euentu Iconomachorum, & fœlici propugnatorum imaginum. de ^b pestilentia orta sub Leone Iconom. ^c & Ezidi morte vide supra. ^d Copronymi tẽpore terramotus ingentes, integras deiecerunt vrbes, & multa hominum peremerunt millia; pestis orta grauissima, ita vt vix inueniretur locus ad sepeliendos mortuos: in vestibus hominum, velis sacris, ac sacerdotalibus instrumentis visæ cruces parvę, quasi oleo signatę. Ad hæc tam horribile frigus accessit vt Põticum mare ad centum congelaretur milliaria, essetque glacies triginta cubitorum profunditatis: cui nix superuenit in glaciem deinde versa ad 20. altitudinem cubitorum. Paulo post cœpit solui glacies, fragmenta instar montium discurrere, & partem mœnium euertere Constantinopolis, ac vicinas domos. Subsecuta eodem anno siccitas tanta, vt flumina, putei, fontes ferè sicarentur omnes: omnibus intelligentibus & conclamantibus: hæc omnia ob impietatem Iconomachorum diuinitus emitti. Denique obstinatus Imperator ita periit miserè, vt clamaret se adhuc viuum inextinguibili traditum igni comburendum. E contra Pipinus, & filius eius Carolus magnus imaginum propugnatores ille ad regnum, hic ad imperium etiam prouectus fœlicissime regnarunt.

b lib. 4. de Eccl.
cap. 17.
c libro 2. de reli-
quiis sanct. ca. 6.
d testatur Pau-
lus Diaconus se
hæc omnia vi-
disse.

Soluntur argumenta. I. 2. & 3.

C A P. XIII. XIII. XV.

AD ^a primum negatur propositio, cum prima probatione. i. ex ipso Exod. ^b 32. *Fac a CAP. XIII.*
nobis (inquit populus ad Aaronem) Deos b v. 1.
qui nos præcedant. At verus Deus fieri non potest. Cumque vidisset populus vitulum aureum, quem fecerat Aaron. ^c *Hæ sunt, (ait) Dñi tui qui te eduxerunt de terra Ægypti:* vnde patet arbitratum fuisse populum, hunc vitulum esse verè Deum.

d v. 18.

c v. 20.

fv. 5.

g v. 6.

h de quo. Cicero

1. de natura De-

orum & Aug. 18

Ciuit. 5.

i Iudicum 18. v.

24.

k v. 4.

l versu 10.

m Baruc 6.

Habacuc 2. v.

18. & 19.

o Aet. 19. v. 26.

p Sapient. 13.

si ut ait Aug. in

Psal. 113.

r de doctrina

Christi cap. 7. vi-

de etiam ep. 49.

s in Psal. 113.

t Cyprian. Laetant

men credidisse. Euseb. 5. cap. 15.

u Arnobius, Clem.

Alex. Athanas.

Theodor. & c.

v contra Gētes

de Trismegisto

vide Aug. 8. Ci-

uit. 18.

Secundò. Ex Deuter. 32. d Deum qui te genuit dereli-
quisti, & c. 3. Psal. 105. e Fecerunt vitulum in Horeb, & ado-
rauerunt sculptile. Et obliti sunt Deum qui saluauit eos, & c. 4.
Hier. 2. f Ambulauerunt post vanitatem, id est post ido-
la, & non dixerunt, ubi est Dominus, qui ascendere nos fe-
cit de terra Aegypti? si Iudæi volebant tantum signū Dei
corporeum, non opus erat facere vitulum illum. habe-
bant enim nubem, & columnam ignis. Non ergo signū
corporeum, sed Deum corporeum volebant. 6. quia nul-
la reddi causa potest, cur potius vitulum, quam ouem
fecerint, nisi quod assueti essent videre maximum Aegy-
ptiorum Deum, h Apim vitulum scilicet nigrum albis
insignitum maculis. Non est autem mirum יהוה, voca-
tum hunc vitulum & ei attributum incommunicabile
nomen: quod putarent Iudæi verum Deum esse hunc
vitulum. Ad secundam probatio nem eadem responsio.
Nam cum quidam abstulissent illud conflatile clamabat
Michæas. i Deos meos quos mihi feceram, abstulistis. Ad
tertiam: negatur. 1. k Daniel. 5. Bibebant vinum, & lau-
dabant Deos suos aureos, & argenteos, & c. 2. ex Sapientie 1
13. Appellarunt Deos, opera manuum suarum. 2. quia om-
nes laborant in Prophetæ, vt doceant idola aurea & ar-
gentea non esse Deos, quod nec videant nec loquantur
At frustra laborarent, si refellere tentarent quod nullus
assereret. 3. conquerebantur Ethnici de Paulo dicente:
o Quia non sunt Dii qui manibus fiunt. 4. quia P scriptu-
ra indicat Ethnicos solitos inuocare idola, & ab eis pe-
tere salutem: q nemo autem inuocat à quo se exaudiui
non putat. 5. ex PP. r Augustino, Illi simulacra venerā-
tur, vel tanquam Deos, vel tanquam signa, & imagines Deo-
rum. Ex quibus apparet etfi quidam non fuerint adeò
stupidi, putare huiusmodi simulacra esse Deos: alios ta-
men credidisse. Euseb. 5. cap. 15. Præparationis: Triginta
Arnobius, Clem. Deorum millia in terra esse censet Hesiodus, ego autem multo
Alex. Athanas. plures lapideos, atque ligneos, hominum creatores video. Et
Theodor. & c. passim s PP. ridet Gentiles quod ligna, & lapides pro
t i. contra Gētes Diis colant. Denique Arnobius t Deos (inquit) esse cre-
debam, ligna, lapides, ossa, aut in huiusmodi rerum habitare
vide Aug. 8. Ci- materia. Id autem contingere poterat, & quod ita à Pō-
nit. 18. tificibus assereretur, & quod interdum opera Diaboli

mouerentur, & responsa darent idola, efficta ad formam humanam. Libenter autem fatemur Ethnicos tam facile credidisse Deos aliquos destrui posse manibus quam fieri: vnum cœlestem Deum habere plures eiusdem nominis in terra collegas minores, id est multa idola. Et tam facile credidisse se nouos quotidie facere Deos saltem terrestres, quam facile credebant plures esse Deos.

Ad u. 2. hæc duo Concilia fuisse illegitima vide x supra.

Ad 3. vide y supra. Vasquez supra libro 2. disputat. 7. cap. 5. arbitratur Concilium Francofordiense non errasse in quæstione facti, sed optime nouisse sententiam Concilii Nicæni 2. de imaginibus, tùm quod æquè poterat eam scire quam author librorum Carolinorum, tùm quod authores illius temporis Ionas Aurelian. Eginardus, Paulus Diaconus huius erroris Francofordiensis meminissent, tum quod teste Hincmaro missa fuerint Acta Nicæni 2. Romam: ac deinde à Papa in Franciam, atque eodem tempore iussu Papæ celebratum Francofordiense Concil. cap. Ergo 6. vult Concilium Francofordiense reuera nihil tale decreuisse contra Nicænum, sicut solet credi, quare hoc supposititium esse: tum quia huius definitionis meminisset Adrianus libro de imaginibus, & Ionas Aurelianensis, tùm quod eā definitionē allegasset pro se Claudius Taurinensis. tùm quia non est verisimile Carolum magnum Iconomachum fuisse, & electum Imperatorem à Leone 3. septem annis post Francofordiense.

u. CAP. XIII.

& XV.

x libro 1. de Ecclesia cap. 6.

y lib. 2. cap. 8. de Ecclesia.

DE IMAG. SANCT.

Soluntur cetera.

CAP. XVI. XVII. XVIII. XIX.

CAP. XVI.

D^a 4. argui Carpocratem, nō quod Christi imaginem haberet, sed quia instar idoli, id est sacrificiis coleret, eam, ut clarius Epiph. hæres. 27. & Augustinus hæres. 7. docent.

Ad 5. ead. solutio. Ad 6. Ambrosiū agnouisse nobiscum venerandā esse crucem ut infra patebit. cap. 27. solum ergo vult non eā propter se, sed propter Christum crucifixum quem representat, adorandam.

Ad 7. loqui Hieron. de statu regum, quæ habebantur pro Diis: eos enim carpit, qui præstant quod tres pueri in Babylonia noluerunt facere.

Ad 8. vel loqui Aug. de idolis gentium, vel de imaginibus sanctorum à quibusdam indebitè id est, idololatricæ veluti cultu, honoratis, teste Damasceno in fine libri de hæresib. vel responsio ut supra ad sepulchrorū adoratores lib. 2. cap. 4. de reliquiis SS.

Ad 9. ut ad 4. sicut patet ex ep. 53. lib. 7. Gregorii: scio (inquit) quod imaginem Salvatoris non ideo petis, ut quasi Deum colas: sed ob recordationem filij Dei in eius amore recallescas.

b CAP. XVII.

Ad b 10. id merito factum. 1. quod arbitrarentur sanitatis beneficium, ab ipso serpente, ut auctore emanatū propterea in huius rei derisionem vocat eum Ezechia נחשטן *Nechusctan, enulum*, vel נחשטן *Nechusctam, as eorum*. 2. quia ei adolebant incensum. Cum autem adolere incensum tunc solis sacerdotibus liceret, ad sacrificium spectare videbatur.

c CAP. XVIII.

Ad c vndecimum negatur totum: nam rationes quare vna magis quam alia frequentetur imago aut ad eam pergrinemur sunt. 1. quia Deus per vnam operatur miracula, non per aliam. 2. quia quædā sunt à SS. viris, ut Luca & Nicodemo, depictæ: peculiaris autē debetur deuotio imagini non solum propter significationē, sed etiam propter artificem. 3. quia aliqua magis ad pietatē

excitant. Quare autem precaturi, ad imaginem accedamus non est, vt imaginem oremus, sed vt memoriam inuocati sancti nobis refricet imago.

Ad d duodecesimum, non esse propter se imaginem d *Cap. xix.* honoris capacem: esse tamen propter prototypum.

Ad decimum tertium, esse sanctam imaginem. 1. ob representationem. 2. ob Ecclesie institutionem: sicut enim calices, vestes, & homines idè sacri sunt, quia deputantur cultui diuino ab Ecclesia: sic & imagines.

Ad decimumquartum, non proponi ab Ecclesia colendum hominem quamuis sit, in quantum imago Dei ueneratione dignus: quia periculum esset ne homo propter se coli putaretur plusquam ciuili honore.

Quo genere cultus sunt honorandæ imagines.

C A P. XX.

Rima a opinio, vult nullo modo colendas a *ita videtur* esse, sed tantum coram imagine colendum *sentire Alexan-* exemplar. Primò, quia iuxta b *Basilium der. 3. p. q. 30. ar.* honor imaginis transit ad exemplar. Ergo *ultimo Duran-* non terminatur in imaginem, & proinde *dus. 3. sent. dist.* nec ipsa imago, sed exemplar honoratur. *9. q. 2. Alphonf.*

Secundò id habetur in illis duobus versibus com- *a Castro verbo.* positis (vt dicitur) tempore septimæ Synodi. *Imago.*

Nam Deus est quod imago docet, sed non Deus ipsa.

Hanc videas, sed mente colas quod cernis in ipsa.

Et idem dici potest proportionaliter de imaginib. San- *b Cuius senten-*ctorum. *tia sepe in. 7.*

Secunda b opinio, eundem deberi honorè imagini, *Syno. repetitur.* *b D. Thomæ. 3.* *p. q. 25. ar. 3. Bo-* nauen. *Marfil.*

Almainus Carthus. Capreolus in. 3. dist. 9. [ac aliorum quos refert Vazquez supra libro. 2. Disput. 8. ubi fusissimè hac de tractat hancque opinionem sequitur. In adorationis autem unico actu, duo distinguit internum affectum scilicet, & externam submissionis notam: illum vult ad solum referri exemplar & ita intelligendos PP. & Concilia cum negant adorandas imagines latia. Hanc verò ad ipsam imaginem etiam referri ex simplici voluntate per respectum ad exemplar & ita intelligendos PP. cum asserunt imagines adorandas. Nec enim fieri posse ritè pu:at coli imaginem, sine respectu ad prototypum.]

DE IMAGINIB. SANCT.

atque exemplari & proinde adorandam cultu latriæ imaginem Christi, B. Virginis, hyperdulæ, Sanctorum dulæ primò, quia Ecclesia canit: O. crux aue spes unica, auge piis iustitiam, reisque dona veniam. Secundò, honor imaginis transit ad exemplar. Igitur idem est honor imaginis, & exemplaris.

c Libro de incarnationis Do-
minicæ Sacra-
mento cap. 7.
d Epist. de obitu
Paulæ.

Tertiò, *Xviii* (inquit c. Ambros.) cum in Christo ima-
ginem Dei, & crucem adoramus, diuidimus eum? Ergo si-
gnificat vtrumque debere eodem honore coli.

Quartò, *Prostrata* (Paula) ante crucem, quasi pendentem
Dominum cerneret adorabat, d inquit Hieron. Sed Do-
minum pendentem adorasset latria. Igitur & ipsam
crucem adorabat latria.

Quintò, idem est motus in imaginem vt imago est,
& in ipsum exemplar, teste Aristotele libro de memo-
ria, & reminiscencia.

Sextò, ratio, siue excellentia propter quam fit adora-
tio, est mensura adorationis vniuscuiusque rei. Sed ra-
tio, cur adoratur imago, non est alia, quam excellen-
tia exemplaris. Ergo idem omninò debetur honor ima-
gini, qui debetur exemplari.

Septimò, qui Regis imaginem afficit contumelia, ha-
betur reus læsæ maiestatis, ac si ipsum regem contume-
lia affecisset.

[Octauò, ex Concl. Trident. sess. 25. decreto de fa-
ctis imaginib. *Imagines porro in templis præsertim habenda
& retinenda, eisque debitum honorem, & veneratio-
nem impartiantur: non quòd credatur inesse aliqua in eis di-
uinitas, vel virtus, propter quam sint colende: sed quoniam
honor qui eis exhibetur refertur ad prototypa, que ille repre-
sentant: vt per imagines, quas osculamur, & coram quibus ca-
put aperimus, & procumbimus Christum adoremus, & sanctos
quorum ille similitudinem gerunt. Plura vide pro hac sen-
tentia apud Vazquez supra.]*

c Martini Pe-
resi libro de
traditionibus
tractatu de ima-
ginibus Ambr.
Catharini de
imaginibus Sa-
deri. 2. cap. ult.
de imaginibus.

Terttia, c. ipsas imagines in se, & proprie hono-
rari debere, sed honore minori, quam ipsum exem-
plar, & proinde nullam cultu latriæ adorandam imagi-
nem.

Pro questionis solutione, & opinionum concilia-
tione obseruanda erit, honorari aliquid per se, vel

per accidens : propter se, vel propter aliud : propriè, vel impropiè. Per se honoratur res cui vera ratio venerationis inest, vt Rex : per accidens, id quod est rei honoratæ coniunctum, vt vestis. Honoratur propter se, quod non solum habet in se venerationis rationem, sed etiam independentem aliunde, quomodo sola rationalis natura est venerabilis: honoratur propter aliud quod habet in se quidem honoris causam, sed illa pendet tota ab alio: & hoc modo signa rerum sacrarum venerabilia sunt: habent enim excellentiam quandam sed illa pendet à re sacra: Honoratur propriè, quod verè, ratione suis honoratur, sicut Legatus quando simpliciter honoratur in quantum Legatus: impropiè quando alterius loco, vt Legatus loco Regis, id est honoribus regis.

PRIMA PROPOSITIO.

Imagines Christi, & Sanctorum venerandæ sunt per se, & propriè, ita vt ipsæ terminent venerationem, vt in se considerantur, & non solum vt vicem gerunt exemplaris.

CAP. XXI.

Robatur primò, honor imaginis Christi vel terminatur propriè ad imaginem, vel ad Christum tantum: non ad Christum tantum quia deberetur esse latriæ perfectissimæ honor. Nam Christus illa adoratur latria. At Concilium a 7. definiuit imagines esse adorandas quidem, sed non latria. Ergo terminatur adoratio in ipsa imagine propriè, & per se. [Nec

a *Actione. 7.*

DE IMAGINIB. SANCT.

dicas affectum referri ad Christum, notam externam ad imaginem quia, vel in illa nota exteriori, aut interiori affectu simplici, (maximè si veneratio fiat in spiritu) includitur propriè ille affectus latriæ propriæ, vel non sed solum cum respicit. Si primum: ergo reuera imago adoratur latria: si posterius, quidquid dicatur, nusquam probabitur adorari propriè latria. Igitur cultu inferiori. Ille autem cultus non transit in exemplar. Ergo in imagine terminatur. Quamuis fatear ad alium cultum siue ad alium cultus modum referri, ut à quo dependet, & propter quem est: tamen ut in obiecto, in sola terminati imagine.]

Secundò, quod non dicitur nisi improprie, negari potest simpliciter. Ergo si imagines sunt tantum improprie venerandæ, possunt negari simpliciter esse venerandæ. At septima Synodus supr. dicit anathema negantibus imagines esse venerandas. Igitur &c.

b Quia hoc negat Vazquez supra disp. 8. cap. 14.

Tertiò, Concil. idem, definit imagines venerandas eo quo veneramur modo Evangelia, & vasa sacra. Atqui, ista honorantur per se & propriè ut omnes [communiter] fatentur: nec enim personam alicuius alterius gerunt. Igitur & imagines.

Quartò, in ipsa imagine, verè inest aliquid sacrum, nimirum ad rem sacram similitudo, & ipsa consecratio cultui diuino. Ergo ipsæ in se honore dignæ sunt.

Ad. 1. & 2. primæ opinionis nihil aliud velle, quam imagines propter prototypa adorari ad quæ terminatur semper adoratio, immediatè quidem quando honorantur imagines per accidens, mediatè quando honorantur per se, & propriè: sicut pauperi Eleemosyna facta, dicitur terminari in Christum, non quod proximè contendant in pauperem, sed quia fit pauperi propter Christum.

Ad. 3. his versiculis solum doceri, non deberi eundem imagini honorem qui exemplari ut patet ex ratione adducta, quia videlicet imago non est Deus. Et fortasse nihil aliud volunt authores opinionis primæ.

SECVNDA PROPOSITIO.

Quantum ad modum loquendi præsertim in concionib. non est dicendum imagines vltus adorandas latría, sed potius non esse ita adorandas.

CAP. XXII.

Robatur primò, ^a Concilia non affirmât, sed simpliciter negant imagines adorari latría. At ^b modus loquendi Conciliorum est modus Ecclesiæ loquendi. Ergo eo modo loqui debemus.

Secundò, nullæ sunt exactiores formulæ loquendi in materia fidei quam quibus vtuntur abiurantes hæresim. At in. 7. Synodo aët. 1. Basilius Ancyranus: & aët. 3. Constantinus Cypr. Episcopus abiurantes, dicunt se recipere, & colere imagines, non tamen latría.

Tertiò ^c Patres passim dicunt imagines non esse adorandas. At certè de latría loquuntur. Nam alium cultum erga imagines agnoscunt.

Quartò, Adrianus. 1. epistola ad Carolum magnum multis ^d docet verbis esse quidem honorandas imagines cultu quo sacras scripturas, nõ autem quo Deum colimus.

Quintò, dicere populo adorandas latría, periculo non caret. Nam qui id affirmant vtuntur subtilissimis distinctionibus quas non est verisimile populum percipere posse.

Sextò, quia iste modus loquendi offendit fidelium aures, præbetque hæreticis occasionem Deum blasphemandi.

Septimò, quod simpliciter dicitur, non intelligitur de eo quod per accidens, vel improprie, & aliquando conuenit rei: sed de eo quod per se & proprie,

^a Nicen. 2. aët. 7. Senonense cap.

^{14.} Moguntin.

cap. 41. celebratum ann. 1549.

^b Nec dicas Concilia loqui de

adoratione pro-

pter se Non enim

agimus de ipsa

re: sed de modo

loquendi.

^c Aug. epist. 119.

cap. 11. Gregor.

7. ep. 107. & lib.

9. ep. 9.

^d Idem Damascen. lib. 1. & 3.

Apolog.

DE IMAG. SANCT.

ac ut plurimum competit. At nequeunt dici adorati
 e [*Varq. arbi-* *e* *tratur toties* *e* *rarò hæc exercetur adoratio. Ergo simpliciter loquē-*
(suo a se expli- *do non est affirmandum, sed negandum adorandas la-*
cato modo) *tria.*

Est autem verisimile D. Thomam, Alensem, & illius
ceri, quoties ritè *temporis scholasticos qui contrario loquuntur modo*
imaginem vene *non vidisse Concil. 7. nec Adriani 1. epistolam pro de-*
ramur. Nec pe- *fensione Concilii. Primò quia hæc omnia longo latue-*
riculum putat *runt tempore, & tandem nostro edita sunt sæculo. 2.*
Proponere popu *quia nusquā illi scolastici meminerunt huius Concilij.*
lo adorandas ima-

gines latría : si tamen sua adhibeatur distinctio : ita ut per se, & ex affectu
 adoretur Deus, per accidens autem & externa nota, cum relatione ad Deum,
 imago ipsa. Ego quidem huius sententiam, quoad rem satis probabilem puto.
 Modum loquendi Bellarmini longè tutiorem arbitror. Nam quidquid dicat
Varquez certè raro hanc distinctionem Populus intelligere posset. Et cum illa
 distinctio semper duos includat respectus unius adorationis, alterum propriæ,
 latría: alterum per accidens, (& certè qui strictè acceptus non erit nisi impro-
 priæ latría, & propriæ inferior cultus cum propriæ terminetur in imagine, &
 quatenus talis ei debeat aliqua propria ratio) quid opus est improprie, cum
 propriè possumus loqui communiter loquendo?

Tertia & quarta Propositio.

*Tertia, si de re ipsa agatur imagines reuera
possunt coli improprie eodem genere
cultus quo exemplar.*

CAP. XXIII.

Robatur, nam aliquando imago pro ipso
vsurpatur exemplari, & ea quæ fiunt cir-
ca ipsum exemplar, si adesset præsens fiunt
circa imaginem, mente tamen in exem-
plari defixa. Sic cōcionatores alloquun-
tur imaginem crucifixi vt Christum ipsum, cum dicunt
Tu redemisti nos, saluasti &c.

Quarta propositio: *possunt etiam imagines proprie, sed
per accidens adorari latría.*

Probatúr qui adorat aliquē adorat etiā omnia quæ
cum illo sunt coniuncta. Sed aliquando non accipi-
mus imaginem pro exemplari, nec solam considera-
mus imaginem, vel solum exemplar: sed exemplar vt
obiectiue relucet in imagine & ipsa veluti vestitum.
Ergo tunc cum adoramus ipsum exemplar adoramus
simul proprie, quamuis per accidens ipsam imaginem
tanquam aliquid adiunctum.

Atque iuxta hanc. 3. vel. 4. Propositionem videntur
loqui DD. secundæ opinionis. Bonauētura satis clare
indicat se loqui de adoratione impropria. Ait enim
idē imaginem Christi adorari latría, quia non tam ipsa
quam Christus adoratur in ea. D. Thomas & qui eum
duntaxat sequuntur, intelligendi sunt de adoratione
per accidens. tum quia hoc solum probat vnitas mo-
tus imaginē, in & exemplar: tunc enim vnus est, quan-
do exemplar consideratur vt obiectiue in imagine re-
lucet. tū quod Capreolus ait eo modo adorari latría.

DE IMAGINIB. SANCT.

quo vestis regis, regio honore & Caietanus adorari ratione actualis representationis. Non quod ipsa representatio actualis sit ratio, cur adoretur imago, sed tantum conditio, ratione cuius concipitur coniuncta imago cum exemplari.

QVINTA PROPOSITIO.

[Simpliciter] Imago per se, & propriè non est adoranda eo cultu quo exemplar. Et proinde nulla imago adoranda latria per se & propriè.

CAP. XXIII.

Rimò, quod negatur de aliquo simpliciter maximè in definiendis questionibus non potest illi propriè, & per se convenire simpliciter: alioquin esset potius res controuersas implicare quam explicare. At a Concilia & PP. negant simpliciter imagines esse adorandas latria ergo &c.

a sup. c. 12.

Secundò, de essentia veræ latriæ, est exhiberi alicui propter: se latria namque dicitur cultus summus. At id soli Deo competit, nullo modo imagini, siue consideretur ratione formæ, siue materiæ siue relationis ad exemplar: igitur &c.

Tertio, non convenit imagini internus aut externus latriæ cultus: non prior cum sit apprehensio rei, ut primi principii, & prostratio voluntatis, huic conveniens apprehensioni: non posterior, quia ille est sacrificium.

Quartò, imago artificialis nusquam pertingit ad dignitatem exemplaris. Ergo neque ad honorè: res enim honorantur propriè, & per se secundum mensuram suæ dignitatis.

Quintò, quia qui colebant imagines Christi, honoribus diuinis, certe id propter Christum faciebant, & tamen numerantur inter hæreticos.

Ad 1. secundæ opinionis, vel accipi crucem pro ipso Christo, vel esse prosopopæiā, rhetoricā qua significat Ecclesia se desiderare fructum crucis, id est saluari per Christi meritum, qui cruce passus est.

Ad 2. ut infra ad 3. ad 3. per crucem, intelligatnem patientem Christum: sicut per imaginem Dei diuinitatem vult enim dicere, vnum esse Christum Deum, & crucifixum: ac propterea cum adoratur Christus Deus, non separari humanitatem ab illo, cum adoratur Christus crucifixus, non separari diuinitatem. Ad 4. non dici Paulam adorasse crucem, sed Christum ante crucem.

Ad 5. admittitur propositio. Sed tunc vel exemplar concipitur & adoratur tanquam principale obiectum, vel nō: id est concipitur & adoratur Christus vt in imagine obiectiuè relucens, vel concipitur, & adoratur ipsa imago, vt imago. Si prius, tunc adoratio erit quidem patriæ, sed in Christum per se, in imaginem per accidens relata: si posterius, tunc adoratio, fertur quidem in imaginem per se, & consequenter in Christum, sed non est veræ adoratio patriæ, sed inferior. Nam non conuenit latria Christo, vt adoratur in imagine per participationem, sed vt adoratur in se. Quemad. qui honorat famulum regis, certè ipsum regem honorat, & tamen longè inferiori honore quam si propriam Regis honoraret personam.

[Ad 6. veram esse maiorem de ratione siue excellentia formali, non finali, siue de ea ad quam tanquam ad finem formalis refertur.] Ad minorem, exemplar vt est in se, esse quidem rationem finalem non tamen formalem adorationis imaginis per se, sed vt est participatiuè in ea. Ad conclusionem eo modo quo est participatiuè exemplar in imagine, deberi etiam exemplaris honorem imagini, sed qui est alius quam, qui exhibetur exemplari in se.

Ad 7. haberi hunc reum mortis: sed non adeo grauius puniri, ac si ipsam Regis offendisset personam, nisi

constaret accepisse statuam pro rege ipso. Ad 8. vt ad 1.
& 2. primæ opinionis cap. 11.

SEXTA PROPOSITIO.

Cultus debitus imaginibus est quidem imperfectus, analogice & reductiuè pertinens ad speciem cultus exemplari debitus.

CAP. XXV.

Explicatur propositio. Non conuenit Imaginibus Christi propriè latria, sed cultus sine comparatione inferior, qui tamen reducitur ad latriam, vt imperfectum, ad perfectum: imaginibus B. virginis non debetur hyperdulia simpliciter, nec sanctorum imaginibus dulia simpliciter; sed tantum secundum quid & reductiuè.

Probat: sicut se habet imago ad exemplar, sic cultus imaginis ad cultum exemplaris. Sed imago refertur ad speciem exemplaris, analogicè tamen. Nam homo pictus, & equus pictus, differunt specie quia homo, & equus specie differunt: homo tamen pictus non est, nisi secundum quid homo. Ergo cultus imaginis refertur similiter ad cultum exemplaris. Ita interpretatur sententiam D. Thomæ Gabriel. 3. dist. 9. q. vnica, & in canone missæ lect. 49.

Proponuntur

*Proponuntur argumenta aduersariorum
contra adorationem Crucis.*

C A P. XXVI.

Contra crucis adorationem pugnauit a teste Iona Aug. in primis in ^a Occidente b Claudius *relian.lib.x.* Taurinensis. In ^c Oriente Pauliciani b *an.800.* eodem tempore, deinde circa an 1130. c teste Euthy- d Petrus Bruis & Henricus. Postea ^e mio in panoplia Bogomiles, f Vviclefistæ, g Calui- parte 2. tit. 21. nistæ, h Centuriastæ. d teste Petro

Primò, quia crux dolorem, & ignominiam attulit Christo. Ergo detestanda diligentibus Christum. *cluniacensi.*

Secundò, stultus, & impius iudicaretur filius, qui patibulum Patris amaret ac honoraret. *e Euthym. supr. tit. 23.*

Tertiò, quia similiter oporteret adorare omnia sepulchra, præsepia, imò & asinos: quia Christus asino vectus est. *f apud Vvald. tom. 3. tit. 20. g Caluinus. 1. Instit. c. 11. §. 7.*

Quartò, si ratione contactus Crux est adoranda Ergo, & ora Iudæ, & manus serui, qui a lapam Christo infixit. *h Centuria 4. c. 4. colum. 302. & cap. 6. colu. 458.*

Quintò, hostes Christi de passione eius gaudebant, dolebant de resurrectione. igitur Christi imitantur hostes, qui passionis Christi colunt instrumenta. *& 459.*

i Denique superstitione non caret tribuere characteribus virtutem. At Papistæ tribuunt figuræ Crucis vim pellendi dæmones. *i Est Magdeburgensium arg.*

De vera Cruce Domini.

CAP. XXVII.

a ita Jrene. 2. c.

24. Habitus (a-

quit) sic est figu-

ra crucis, fines,

& summitates

habet. quinque

duas in longitu-

dinem, duas in

latitudinē, una

in medio, in qua

quiescit, qui cla-

uis affigitur.

b affirmat Aug.

ep. 120. c. 26.

c Ephes. 3. v. 18.

Ita est Christus, ut

non habet finem

neque latitudinem

neque profundum.

Ita est Christus, ut

non habet finem

neque latitudinem

neque profundum.

Ita est Christus, ut

non habet finem

neque latitudinem

neque profundum.

Ita est Christus, ut

non habet finem

neque latitudinem

neque profundum.

Ita est Christus, ut

non habet finem

neque latitudinem

neque profundum.

Ita est Christus, ut

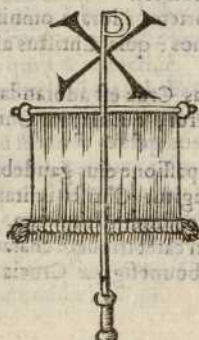
non habet finem

neque latitudinem

neque profundum.

Num autem longum emineret supra transversum, non est adeò certum, quamvis illud b affirmare sit magis Apostolo cōforme cum ait alludens ad formam crucis

d Veteres autem mysterii gratia aliquid aliud addiderunt. Nam lignum longum fultum versus producebant, atque flectebant in similitudinem literæ græcæ P. paulò inferius apponebant

duo ligna transversa ad similitudinem X. quibus duabus literis significabant per abbreviationem Christum, infra hæc lignum transversum ponebant, & inde velum, pendebat expansum. à medio transversæ, lignum longum ad modum hâstæ productum claudabatur capulo, ad commoditatem gestantis.

Quibus significare volebat crucem esse vexillum

Christiani imperatoris: huius ferè formæ labarum Constantini fuisse d ex Eusebio facilè colligitur.

Modus autem crucifigendi communis, non erat fu-

d vide Pierium

Valerianum de

signis Hierogly-

phicis lib. 50. &

Primasium L. 4.

in Apocaly.

d 1. de vita Con-

stantin cap. 25.

[Dicitur putat labarum Nazianz. 3. & Elias Cretensis ibidem, quòd soluen-

dorum laborum vim haberet, & victoriam conciliare videretur, nomen impo-

sitū ab Adriano quamvis res ipsa tempore Augusti fuerit: ut Onuphrius ob-

servat in cōmēt. fastorum libro. 1.]

nibus alligare, & sed omnes prius flagellati suam crucem ferebant, & clavis tandem figebantur cruci. Quibus præmissis veram Christi crucem venerandam esse probatur primò, quia eam Christus mirificè honorauit. Nam non casu, vel inuitus, aut sua propter peccata, sed sponte & illam elegit, vt & altare sacrificij summi, quo placaretur Deus, vt h scalam sibi ipsi ad regnum, vt i instrumentum nostræ liberationis, quod & Diabolum vinceret palam de illo triumphans. At quod Christus honorauit, nobis debet esse amabile, & honorabile.

Secundò, quia est mysteriis plena. 1. I latitudo, siue lignum transuersum charitatem significat: sublimitas, siue pars ligni, in qua est titulus spem: longitudo id est pars a transuersa ad terram vsque, perseuerantiam: profundum, pars scilicet quæ sub terra latet, fidem. 2. suprema pars significat cælum passionis Christi apertum, & Deum placatum: pars sub terram infixa, infernum euacuatum, & Diabolum deuictum: transuersa respiciens Orientem & Occidentem significat orbem terrarum redemptum. 3. duo brachia crucis sub vno titulo saluatoris significant duos populos, sub vno capite Christo intet se connexos. [Et quamuis hæc conueniant nunc cuilibet crucis imagini, maximè tamen veræ cruci in qua pro nobis ista exhibuit Christus.]

Tertiò, ex inuentione sanctæ crucis. 1. quia noluit Deus permittere eam ab hostibus comburi, aut discerpi eum tamen eam abolere sint conati. m Nam profundissimè sub terram absconderunt, & in eius locum substituerunt Veneris simulachrum. 2. eam inueniri voluit cum tutò poterat coli, nimirum ad initium imperij Constantinij. 3. quia inuenta est, euidenti miraculo: n tribus enim crucibus simul inuentis, & vnaquæque ad mulierem grauitè in extremis agentem admota, ad solius veræ crucis contactum mulier conualuit, & mortuus reuixit Deinde non proprio, sed diuino motu Helena ad conquerendam Domini crucem animum appulit, vt testantur o Euseb. p Ambro. q Ruff. r Paulinus, s Sulpitius.

Obiicitur t Primò, Ambros. docet inuentam crucem t sup.

DE IMAGINIB. SANCT.

ex titulo eius.

*u ita Magdeb.
Centur. 4.ca.13.
colum. 1438. &
1439.*

u Secundò, antiquissimus omnium qui hanc de Helena historiam referat est Ambrosius orat. in Theodosium. At hanc, vt germanam Ambrosii orationem, non recipit Erasmus.

Tertio, Euseb. 3. de vita Constantini multa de Helena narrat, & repurgatione Caluarie montis: & tamen inuentionis crucis non meminit.

Ad primum, non fuisse euidenter ex titulo cognita, vt constat ex Rufino: iacebat enim iuxta ipsam: idè vt nulla superesset ambiguitas ad miraculum confugerunt.

x cap. 13.

*y hom. 84. in
Joan.*

z ep. ad Constantium Augustum.

Ad 2. resp. 1. non extare talem Erasmi censuram imò ipsi Magdebur. *x* Centuria. 4. hanc orat. tribuunt Ambrosio ex iudicio Erasmi. 2. Erasmus non esse oraculum diuinum cui debeat credi. 3. negatur maior, nam Sulpitius Paulin. Ruf. Hieron. *y* Chrysost. sunt Ambrosio æquales tempore. *z* Cyrillus Hierosoly. senior, qui eandem recitant historiam.

a 3. de vita Constantini c. 39.

Ad 3. id prætermisisse Eusebium, quod res notissima esset, eamque in *a* literis Constantini attigisset.

*b ita Paulus
Aemilius 4. vi.
de etiam Gulielmum Tyrium. 6.
libro de bello sacro.*

Huic inuentioni addi potest sanctæ inuentio lanceæ diuinitus repertæ Antiochiæ an. dom. 1098. & insigni miraculo nobilitatæ. *b* Nam Petrus quidam Massiliensis sacerdos admonitus per quietem fuit iacere hanc in æde B. Petri lanceam: qua eruta: cum postea falsæ religionis incusaretur ille Petrus, ad iudicium flammæ vt se purgaret, descendit. Aderat dies passio Domino sanctus, circūfuso exercitu sanctā lanceā nudato corpore manu gestans, per coaceruatorū latè lignorum struem ardentem, mediosque ignes illæsus euasit. Sed mox ad miraculum, ruente turba perit oppressus.

*c ep. 17. Cyrill. ca
teches. 10. & 13.
ait ex ligno crucis Hierosolymus
inuento totius
mundi repletus.*

Quatò, probatur veneratio sanctæ Crucis ex desiderio flagrantissimo quo fideles tenebantur habendi, aut saltem videndi particulas eius. Constantinus particulam suæ inseruit statuæ, ratus inde urbem Constantinopolitanam seruandam *c* Hierony. Ergone (inquit) erit illa dies, quando nobis liceat speluncam Saluatoris intrare crucis deinde lambere signum Ambrosius orat in Theodosium: sapienter Helena egit, quæ crucem in capite Regum

leuauit ut crux Christi in regibus adoretur.

Quintò, ex miraculis, d Paulinus narrat se extin- d Natali 10.
xisse incendium maximum quod nulla arte extingui Sancti Felicis.
poterat, ostensa particula crucis. e Cùm Apamea ci- e ita Euagrius
uitas iam iam capienda videretur ab hostibus voluit refert 4. histor.
populus particulam sanctæ crucis ibi asseruatam, sibi 26. & Procopius
demonstrari, vt inde morerentur alacrius: annuit votis lib. 2. de bello
Episcopus. Sed cùm ostenderetur semel, & iterū efful- Persico.
sit, tertio splendor ignis, non comburens tamen, quo
territi hostes obsidionem soluerunt.

Sextò, f ab Exaltatione crucis. Nam eam Heraclius f vide Paulum
a Persis recuperauit pluentibus a Deo lapidibus grā- Diaconum, Zo-
dinis in hostes. In ipsa etiā restitutione crucis ad suum naram Cedrenū
locum contigisse miracula refert Sigibertus in Chroni- in Heraclio.
co an. 631.

Septimò, g si locus in quo Angelus stetit terra g Josue 5. v. 15.
sanctæst: si Pauli suadaria, & semicinctia honoraban- & Exod. 3. v. 5.
tur propter contactum Pauli: si Sacramenta, quia instru-
menta gratiæ: cur non magis crux instrumentum no-
stræ redemptionis in qua Christus stetit, eius sanguine
respersa. Narrat h Aug. ad terram sanctam ex Caluariæ h 22. Ciuit. 8.
monte allatam in Africam miracula fieri solita, & se
cum alio Episcopo eam infodisse, ac orationis locum
inibi constituisse. quo ergo honore crucem illam pro- i lib. 6. Carmin.
sequeretur? Quare merito cecinit Sybilla. ad finem.

O lignum felix in quo Deus ipse pependit.

DE IMAGINIB. SANCT.

Imaginem Crucis esse adorandam.

CAP. XXVIII.

Primò, quia est nostri vexillum Imperatoris quo Diabolum vicit: vexillum autem Imperatoris honorare milites tenentur.

Secundò, quia in futuro iudicio apparebit in caelo splendidior sole ut signum filii hominis Math. a 24. b Respondent per signum filii hominis non intelligi crucem: sed sensum esse, adeò manifestè appariturum filium hominis, ac si edito signo, omnium oculos in se conuertisset. Contra omnes c veteres ad vnum exponunt hunc locum Math. de cruce.

Et quidem Vvaldensis satis probabiliter arbitratur ipsam veram ligneam crucem, tunc apparituram, partibus illius hinc inde tunc adunatis, quod satis congruit Sybillæ lib. 6. in fine.

O lignum felix in quo Deus ipse pependit

Nec te terra capit, sed celi testis videbis

Cum renouata Dei facies ignita micabit.

Sed quidquid sit, saltem d apparebit signum crucis Christi. Tertio, ex Conciliis Sexto can. 73. Septimò act. vlt. & Octauo act. vlt.

Quartò, ex usu veterum, Iustin. in Apologia. 2. Signa, & notæ quæ apud nos sunt huius rei (id est crucis) virtutem declarant. Tertull. in e Apolog. Minutius in Octauio. Origen. 6. in epistolam ad Roman. ait crucis figuram ante oculos attentè consideratam valere ad omnem pellendâ tentationem. Et si autem ante Constantinum, habuisset labarum quandam similitudinem crucis, quia erat velum in ligno suspensum. f Constantinus tamen illud propriè in figuram crucis conuertit, ut milites assuescerent crucem venerari: deuictò Maxentio curauit in celeberrimo loco erigi crucem cum hac inscriptione. *Hoc salutare signis.* Et in manu dexteræ statuae suæ crucem iussit apponi cū his verbis. *Hoc vno vere fortitudinis signo urbem vestram liberaui* &c. Idem decreto cauit facinorosos affligi cruci è contra crucē in pecuniis excudi. g Theodosius & Tyberius humi fingi, vel

a 1. 30.

b Caluinus, & Musculus apud marolaratū in cathena sua.

c Orig. Chrysost.

Hierony. Hilar.

Theophyl. Luthym.

Beda in 24. Matthei.

Cyrill catech. 15.

Aug. ser. 130. de tempore tñm. 3.

tit. 10. ca 158.

e ut Iansenius,

& Abulensis do-

cent.

d cap. 16.

e apud Eusebiū

9. histor. 8. in

Russino. 9.

f 1. de vita Con-

stantini cap. 31.

g lib. 1. Codicis

tit. 8. l. Cum sit

nobis.

pingi prohibuerunt. Lactantius Constantini tempore
carmen de cruce scripsit & inter cetera canit

Flecte genu, signumque crucis venerabile adora.

h Chrysoſt. præferri iubebat in ſupplicationibus argen-
teas cruces, cum ardentibus facibus: i teſtaturque cru-
cis figuram ſuo tempore omnibus depingi in locis. k
Auguſtinus, *Qui tantum* (inquit) *honorem tribuit ſuppli-*
cio, quid ſeruat fidelibus ſuis? Cum ad fidem conuerteren-
tur Ægyptii, ubique depictas fuiſſe cruces loco thora-
cis Serapidis, quem venerabantur Ethnici, teſtatur l
Ruſſinus m Auguſtinus miſſus in Angliam à B. Grego-
rio, crucem argenteam, & imaginem Chriſti in tabula
depictam pro vexillo ferebat. Leo ſermon. 8. de paſſione
Domini: *Pulchra ſpecie triumphi ſui trophæum, & inuictiſſi-*
me patientiæ ſignum, ſalutis adorandum populis omnibus infe-
rebat: Sedulius in carmine Paſchali.

Næue quis ignoret ſpeciem crucis eſſe colendam

Quæ Dominum portauit ouans, &c.

Quintò, ex apparitionibus: 1. n Constantino crux
lucidiffima apparuit in aere, cum illis verbis o *ſiſte uix in*
hoc vince. vt teſtatur Euſebius ſe audiuiſſe à Constantino
ipſo, teſtate ita ſe re habere. Et reuera in hoc ſigno ubi
que vicit, quare o iuſſerat deferri in præliis Labarum ad
eam agminis partem, quæ laborabat magis. 2. apparuit
p item ſupra montem Oliueti tempore Imperatoris
Constantii. 3. cum Iulianus q inſpiceret pecudum exta
per aruſpicium, in eis inuenit crucem corona circunda-
tam qua ſignificabatur religionem Chriſtianã fore per-
petuam: nec vinci poſſe à Iuliano, vt euentus probauit:
quamuis adulatores dicerent ſignificari anguſtias, & qua-
ſi carceres crucis. 4. r apparuit in aere circulus igneus
lucidus crucem ſplendidiſſimam ambiens, cum Iudæi,
iuſſu Iuliani, templum Hieroſolymis vellent in dede-
cus extruere crucis: præterea in veſtibus ſerè omnium
hominum huius loci viſæ ſunt cruces quaſi ſummo ela-
boratæ artificio. ſ. t crux item in aere apparuit cum Ar-
cadius bellum pro fide ſuſciperet in Perſas.

Sextò, ex miraculis 1. t tempore Constantini cum
meru hoſtium irruentium deieciſſet Labarum qui fere-
bat, ilicò necatus eſt: qui de manu abiicientis recepit

h apud Sozome-
num 8. cap. 8. &
Socrate 6. cap. 8
ilibro quod Chri-
ſtus ſit Deus.

k traſt. 36. in Jo-
1 annon & in Pf.
36.

l 6. cap. 29.

m apud Bedam
1. hiſt. Anglic. 3.

n 1. de vita Con-
ſtantini.

o Euſeb. 2. de vi-
ta Conſtantini.

p Cyriillus Hie-
roſolymit. epiſt.
ad Conſtantinũ.

q Nazianz. orat
in Iulianum.

r Nazianz. orat.
2. in Iulianum.

ſ Proſper de
promiſſionibus
diuinis parte 3.
cap. 34.

t Euſeb. ſupr.

DE IMAGINIB. SANCT.

g Hieronym. in
Hilarion.
h apud Bedam
3. cap. 2. historię.

nusquam potuit feriri. Omnia siquidem tela in eum coniecta crucis insigebantur hastæ. Cum mare egredetur terminos suos, & Hilarion pinxit tres in littore cruces, quo cum peruenisset mare, superbe intumuit quasi indignabundum prohiberi ulterius progredi: deinde fluctus suos in seipsam retorfit. h Osuualdus Angliæ Rex per ligneam crucem erectam, cū paucis innumerabiles prostravit hostes.

Septimò, quia crux est signum rei sanctæ nimirum Christi crucifixi.

Venerabile esse signum Crucis quod effingitur in fronte, aere, &c.

C A P. XXIX.

a Exodi 12. v. 7.
b libro de Cate-
chizan. rudibus.
c v. 4.

d libro aduersus
Demetrianum.
e commentar. in
9. Ezechiel.

f Gen. 48. v. 14.
g v. 1.

h cap. 7. versu 3.
ἐν τῷ ὤμῳ σου
καὶ ἐν τῇ χειρὶ σου
καὶ ἐν τῇ ἰσχυρί σου
καὶ ἐν τῇ πόδι σου
καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ σου
καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου
καὶ ἐν τῇ σπλάχνῳ σου
καὶ ἐν τῇ ὀστέῳ σου
καὶ ἐν τῇ ψυχῇ σου
καὶ ἐν τῇ σάρκι σου
καὶ ἐν τῇ ὁστέῳ σου
καὶ ἐν τῇ ψυχῇ σου
καὶ ἐν τῇ σάρκι σου

i q. 118 Gentiliū
k historia Lausi-
aca cap. 148.
l libro de corona
militis.
n 4. ep. 6. in fine
o epist. ad Fabi-
anum apud Eu-
seb. 6. histor. 35.
p in Ruffi. 33.

Primò, quia celebres & sanctas habuit in veteri Testamento figuras. a Sanguis agni in postibus domorum significabat Aug. b teste, signum crucis in frōtibis Christianorum. Idem signum Tau c Ezech. 9. d teste Cypriano & e Hieron. iacob f cancellatis manibus benedixit filiis Ioseph.

Secundò, dicitur signum Dei, quo signantur serui eius. Apocal 14. g Habentes nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus eorum. h Item: Nolite nocere terre, & mari, neque arboribus quoad vsque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Quæ de signo crucis interpretatur Oecum. Beda, Ansel. Rupertus in hunc locum.

Tertiò, ex PP. Dionys. Eccl. Hierat cap. 4. 5. & 6. docet in Sacramentis omnibus adhiberi signū crucis. Iustinus i Dextera potius (inquit) quam sinistra signum crucis exprimimus cum alicui benedicimus. k Hyppolitus quidā scriptor Apostolis familiaris, cuius librum citat Palladius scribit virginē quandā signo crucis munitam ex prostibulo illesam euasisse. Tertull. Ad omnē progressū atq. promotū, ad omnem aditū, & exitū, ad vestitū, ad calceatū, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubicula, ad sedilia, quācumque nos conuersatio exercet, si fontem crucis signaculo te-
nimus. m Cyprian. Munatur frons, ut signum Dei incolu-
se. n Cornelius Nouatianum a Dæmonio ar-

reptum ait quod non recepisset in fronte signaculum Christi. o Origen. *Timor & tremor cadunt super eos* (Dæ- o homil. 6. in E-
mones) *cum signum in vobis viderint crucis fideliter fixum.* xod. 15.
&c. Gregor. Taumaturgum sæpè vsum signo crucis cõ-
tra dæmones p testatur Gregor. Nyssen. Lactantius 4. p in eius vita.
cap. 26. Christum omnibus prodesse dicit, qui signum
crucis conscripserint in fronte. q Cyrill. *Fac autem hoc*
signum (Crucis) & manducans, & bibens, & sedens, & stans q Catech. 4.
& loquens, & ambulans, & in summa, in omni negotio. r A- r libro de Incar-
thanasius signo crucis omnia magica compescuntur. basil. de natione verbi.
f Spiritu sancto ponit inter primas traditiones Aposto- f cap. 37.
licas signare se signo crucis t Nazianz. ait milites etiã t Orat. i. in Iuli-
solitos in mensa vti signo crucis. Chrysost. homil. 55. in anum.
Mathæum, & homil. quod Christus sit Deus. u Ephrem. u libro de pœnit.
Pinximus in ianuis, atque in frontibus nostris, & in ore, & in cap. 3.
pectore, atque in membris omnibus viuificum signum: arme- x apud Athana.
mur insuperabili hac Christianorum armatura. x Antonius in Antonio.
contra omnes terrores iubebat solo crucis signo tutos
esse Monachos. Theodoretus in historia religiosa. Am-
brof. serm. 43. hortatur vt omnia opera nostra à signo
crucis incipiamus. z Hieron. *Ad omnem incessum, manus* z ep. ad Eustoch.
pingat Domini crucem. a August. *Quid est quod omnes no-* Item & ad De-
uerunt signum Christi, nisi crux Christi? quod signum nisi ad- metriadem. Clau-
hibeatur, siue frontibus credentium: siue ipsi aqua, qua regene- de cubiculū pec-
rantur: siue oleo, quo chrysmate inunguntur: siue sacrificio, quo toris, crebro sig-
aluntur, nihil eorum rite perficitur. b Martinus apud Sul- naculo crucis
pitinum. Prudent. in hymno ante somnum. Paulinus na- munias frontem
tali 8. Sancti Felicis. tuum.

Quartò, ex miraculis, c Tertullianus ait Christianos a tract. 118. in
hoc signum non solum Christianis, sed etiam Ethnicis, Joan. ad finem.
sæpe prodesse. d Lactant. Diabolū nō ausum (præsente b Ego signo cru-
Christiã. qui frontē cruce signauerat) responsa Impera- cis, non clypeo
tori dare. e Epiphan. refert quendam Iosephū nondū protectus, aut ga
Christianum incantationes Iudæorum signo crucis de- lea, hostium cu-
struxisse. f Nazianzenus Iulianum Apostatam ad spe- neos penetrabo
ctorum præsentiã se muniuisse signo crucis, & ilicò securus.
spectra euauisse. g Nyssen. Diaconum quendam c initio scorpiaci
exiuisse noctu incolumen ex balneis, signo crucis mu- d 4. cap. 27.
nitum inter innumerabilia spectra, vnde nemo viuus c heres. 30.

f orat. i. in Iulia.

g in Taumaturg.

DE IMAG. SANCT.

h cap. 54.

i in eorum vitis
idem Theodoret.
k 2. de persecu-
tione.

exierat qui nocte intrasset, Athanasius in Antonio. Hieron. in Hilarione. Theodoret 5. histor. 21. Gregor. 3. Dialogor. 7. multa miracula narrant ad solum crucis edita signum. Palladius h. in historia Lausiaca scribit quendam signo crucis munitum in mediis flammis illæsum mansisse. Theodoretus in vita sancti Marciiani, item & Iuliani tradit dracones ab utroque signo crucis occisos. i Aphraatem, Macedonium, Petrum eo signo curasse morbos. Aug. 21. Ciuit. 8. Victor ^k Vicensis Eugenium Episcopum illuminasse eodem signo cæcum. Qui omnes PP. primis 500. floruerunt annis.

Soluuntur Obiectiones.

CAP. XXX.

D 1. resp. 1. crucem attulisse etiam Christo lætitiā maximā ob Diabolum deuictum, & genus humanū redemptum quæ planè dolorem, & ignominiam priorem absorbuerit. [2. et si dolor Christi nobis non placeat quatenus ipsius malum erat, tamen coli crucem etiam per respectum ad dolorem, & ignominiam Christi in quantum fuit instrumentum redemptionis nostræ.

Ad 2. patibula parentum pereuntium ob crimina propria execranda esse, ob iustitiæ defensionem, honoranda, tanquam monumenta virtutum parentum. At crux insignem Christi charitatem, obedientiam, innocentiam, patientiam, &c. restatur.

Ad 3. omnes cruces, crucem representare Christi, fiunt enim ad eam exprimendam, nec iam alium habent vsum. At omnia sepulchra, præsepia, non fiunt, aut habent vsum ad exprimendum sepulchrum &c. Christi: quæ tamen fiunt, & hunc vsum suo modo habent esse etiam suo

modo honoranda.

Dices ^a ergo saltem Afinus quo fuit vinctus Christus erit honorandus. Negatur, tūm quia Ecclesia hunc nūquam habuit vsum, quia id per se ridiculum est. tūm quia viderentur fideles imitari gentiles, quia enim animalia per se mouentur, & multa imitantur in homine, propterea putari facile posset peti auxilium ab eis.

Ad quartum negatur consequentia 1. quia labia Iudæ & manus ministrorum passionis Christi non solum fuerunt instrumenta huiusmodi passionis, sed etiam partes viuæ horum impiorum [ab imperio motæ voluntatis] & proinde non posse honorari, quin impii simul honorantur. 2. in passione Christi considerandam esse actionem, & passionem illam sceleratam, hanc sanctam: ad priorem referuntur labia Iudæ, &c. quia fuerunt propinqua, & immediata actionis scelestæ instrumenta remota verò ac mediata passionis salutaris: ad posteriorem referuntur crux, spinæ, &c. quia propinquum, & immediatum passionis, remotum & mediatum actionis instrumentum extiterunt.

Ad 5. Nos Christi passioni compati, vt infligit pœnam ac dolorem: gaudere vt per eam redempti sumus: ac instrumenta eius honorare, quia in his triumphauit de Diabolo Christus. Inimici autem Christi de triumpho dolent, de dolore latantur.

Ad 6. maiorem veram esse quando illa virtus, nec ab ipsa natura rei, nec ab institutione Dei habetur. Ad minorem: signum crucis operari mirabilia non ex virtute naturali, sed vt signum diuinitus institutum. Primò ergo terret dæmones, idque ex tribus causis. 1. b apprehensione Dæmonis, nam mox, vt recordatur se Christi deuictum, & eneruatum inde fugit, sicut canis baculum quo percussus fuit. 2. ex deuotione hominis, eo modo quo vim habet oratio, loquimur enim corde, ore, & nutibus. 3. ex opere operato: Nam videmus Iudæos, & paganos sine vlla in Christum fide, solum intendentes facere, quod Christiani faciunt fugasse dæmones signo crucis. Sicut patet ex Nazianzeno oratione prima in Iulianum. Epiph. hæresi 30. Gregorio 3. Dalog. septim.

a [Vasquez arbitratu posse hæc omnia adorarari cultu proportionato, etiā & labia Iudæ, dummodo absit scandalum, & hanc doctrinam passim repetit tractatu suo de adoratione, ac iuxta hanc lib. 3. cap. 6. respondet ad has obiectiones]

b Athan. lib. de Incarnat. Domini: veniat qui istorum dictorum experimentum capere velit, & in ipsis præstigijs demonum & imposturis vaticinium & in miraculis magiæ utatur signo crucis ab ipsis deriso, nomen Christi inuocet: & videbit quomodo eius rei motu dæmones fugiant, vaticinia cōquiescant, magi, & beneficia iaceant

DE IMAGINIB. SANCT.

nam ut inquit August. lib. 83. qq. q. 79. *nullo modo ulli spiritus audent hæc signa contemnere: contremiscunt hæc ubicumque illa prospexerint.* Nec tamen propterea erunt plura. 7. Sacramenta, tum quia hoc signum non confert gratiam iustificantem: tum quia non habet effectum infallibilem. Nam ut idem ait Aug. ibidem, *cum non cedunt his signis huiusmodi potestates, Deus ipse prohibet, occultis modis: cum id iustum, & utile iudicat.*

Secundò, morbos depellit, tanquam signum fidei, & fiducia: vel potius tanquam per inuocationem signo expressam. Christus enim promisit fidelibus se daturum quidquid peterent cum fide: & nominatim Marci ultimo v. 17. ponitur inter signa credentiũ fugatio Dæmonum. v. 18. curatio ægrotorum. Quamuis id non infallibiliter sequatur, quia intelligitur si utile sit petenti. Ita est enim in nomine Christi petere, sicut interpretatur Augustinus tract. 101. in Ioannem ad initium. *Non petitur in nomine Saluatoris, quidquid petitur contra rationem salutis.*

Tertio, sanctificat ea quibus imprimitur *Catechumenos* (inquit Aug. libro. 2. de peccator. meritis, & remissione cap. 26.) *secundum quendam modum suum, per signum Christi, & orationem manus impositionis puto sanctificari: & quod accipiunt, quamuis non sit corpus Christi, sanctum est tamen.* Non quòd illa sanctificatio sit aliqua physica qualitas: sed consistat in relatione ad res per se sanctas: sitque suo modo inuocatio meritorum Christi in res quæ benedicuntur.

APPENDIX AD TRACTATVM DE cultu imaginum.

Refutatio libelli in lucem editi Francofurti anno. 1596. falso inscripti. *Synodus Parisiensis de imaginibus anno Christi. 824. ex vetustissimo codice descripta.*

SVM MALIBELLI: ET NVLLAM
fuisse talem huiusmodi Synodum.

C A P. I.

Vinque continet hic libellus. Primò, Epistolam Michaelis Balbi Græci Imperatoris ad Ludovicum Pium Caroli magni filium, qua significat, Ecclesiam propter imagines Christi, & Sanctorum, in duas partes diuisam: cum auj eas adorent, alij non: simulque petit à Ludonico, vt in occidente operam det pacem, & vnionem Ecclesiarum fieri sublato cultu superstizioso ima-

DE CVLTV IMAG.

ginum. Secundò, à quibusdam viris, iussu Ludouici, & permissu Papæ collecta patrum testimonia: quibus probatur, imagines neque frangendas esse iuxta iconomachos, neque colendas iuxta Synodum Nicenam secundam. Tertiò, Epistolam summi nominis Pontificis scriptam à doctoribus Francis, ad Michaellem Imperatorem, qua docetur, imagines neque iniuria afficiendas, neque adorandas.

Quartò, epistolam Ludouici ad Eugenium. 2. qua hortatur eum Legationem in Græciam mittere, & Ecclesiam pacificare.

Quintò, eiusdem Ludouici epistolam ad Hieremiam, & Ionam Episcopos, quos Romam ad Pontificem mittit, & monet ut Papam in tuam pertrahant sententiam. Sed nullam fuisse vsquam Synodum talem Parisiensem probatur. Primò, quia in eo nulla sunt decreta, nulli canones, nulla Episcoporum subscriptio.

Secundò, ex ipsomet libello p. 126. Nos (inquit) non Synodum congreganda, sed quemadmodum à vobis postulauimus licentiamque agendi percepimus, vna cum familiaribus nostris filiis vestris, quantum pro multiplicibus Regni diuersis occupationibus impediti, per intervalla potuimus, considerare studuimus, quid Almitati vestre de tanta necessitate, significare potuissimus.

CAS. I.

Epistolam Michaelis Balbi
Imperatoris ad Ludouicum
Caroli magni filium, qua significat
Ecclesiam propter imagines Christi
& Apostolorum, in doli aptas huius
modi non debere habere
habere, & in ecclesiis operari deo, & vno
non Ecclesiam deo iubente cultu iugiter colere.

Refellitur Epistola Balbi.

CAP. II.

Rimò, quia, fuit ^a ille Michael Balbus ^a *Apud Zonarā,*
 scelestissimus. magis Hebraicæ super- *& Cedrenum,*
 stitioni, quam religioni Christianæ ad- *in Balbo.*
 dictus. 1. Resurrectionem carnis nega-
 bat, & ob id Prophetas, & Apostolos qui
 eam prædicauerant, irridebat. 3. fornicationem asse-
 rebat licitam. 4. cælibatum sacrum adeò temnebat, vt è
 Monasterio sanctimoniam iam Deo sacram sibi de-
 ligeret coniugem. 5. Septimam Synodum ab Adriano.
 1. probatam ac imaginum sacrarum respuebat cultum,
 atque Constantinum Copronymum Iconomachum
 Imperatores sibi præter ceteros proponebat imitandū.
 6. Sanctum Euthimium, & Methodium aliosque pios,
 vel exilio, vel carcere, vel morte, mulctauit.

Secundo, quia imposturis hæc abundat epistola,
 qualis est: Christianos, viuificam despiciere crucem,
 adorare imagines vt Deos, eis sacrificia offerre, ab eis
 de fonte suscipi, & sacram communionem suscipere
 velle.

Quæ cum ita sint: vel Franci Doctores illi adhibue-
 runt, fidem huic epistolæ: vel non: si prius, abusi sunt il-
 la ad persuadendum Pontifici, vt Nicæni. 1. Concilij
 rescinderet acta: si posterius, Ergo circumuenti, atque
 decepti sunt.

Refelluntur huiusmodi Collectores
sive Doctores.

CAP. III. ET IIII.

a Caput. III.

b Pag. 19.

c In defensione
Nicenæ Synodi.

d Caput. IIII.

e Libro de hære-
sibus.

f Exodi. 32.

g Libro. 2. de
Reliq. SS. cap.

12. cum agitur

de Hemorroissa
muliere.

i Epistol. 56.

k Epistola sua
pro imaginibus.

l Ut illud ex ep.

ad Iulianū Imp.

figuræ imaginū

eorum (scilicet supra,

Sanctorum) ho-

noro, & adoro

specialiter hoc

traditum est à

SS. Apostolis &

non prohibitum:

sed in omnibus

Ecclesiis nostris

eorum designari

vel SS. historias

&c.

Primò, a quia ante collectionē, satis au-
daçter de scriptis Apostolicis iudicant.Secundò temerè reprehendunt Adria-
num. i. summum Pontificem, & Nicenā
Synodum. 2. b Indiscretè (inquiunt)noluit fecisse (Hadrianus videlicet) in eo quod supersti-
tiosè eas (imagines) adorari iussit, pro qua etiam causa Sy-
nodum congregari præcepit. Et p. 21. Per singula capita in il-
lorum. (Scilicet PP. Nicen. 2.) Excusationem respondere
quæ voluit c (Adrianus) non tamen quæ decuit conatus est.Tertiò, d malè colligunt ex e Augustino non
esse colendas imagines: quòd scribat Simonem Ma-
gum iussisse imaginem suam, & Helenæ meretriculæ
suæ, a discipulis adorari. Sicut enim non licet adorare
imagines impiorum, sic licet piorum.Quartò, ineptè dicunt hanc fuisse primam adoran-
darum imaginum originem. Nam, si de falso cultu
agatur, longè ante Simonem f adorauit vitulum au-
reum populus Iudaicus. Si de vero, constat etiam &
eorum (scilicet supra, ante Simonem viguisse.Quintò, ridiculè quæ Aug. i disputat de imagini-
bus defluentibus à corporibus in sensus [quas vocant
species intentionales] & de sensibus in animum tran-
seunt [quas vocant intelligibiles] vt per eas aliquid
cernamus, vel cogitemus transferunt ad probandum
imagines Christi, & Sanctorum depictas, vel sculptas,
adorandas non esse.Sextò, quia pro se inducunt etiam testimonia Patrum
quæ contra se id est pro imaginibus pugnant, vt k
Hadriani, l Basilij, Gregorij, epistola Synodica.Septimò, malè asserunt non esse consuetudini hac in re
creden-

credendam. Quia, nulla quantumvis vetus consuetudo debet veritati officere. Negatur namque propositio, & admittitur probatio. Non enim demonstrarunt consuetudinem de cultu imaginum officere veritati.

Octauò, crucem quidem esse adorandam, sed non imagines, quia cruce non imagine Christus nos redemit. Responso supra, libro. 2. cap. 12. de Reliquiis.

Nonò, nihil manu factum esse colendum. At nonne crux Christi, codex Euangeliorum, & sacra vasa sunt manu facta, quæ tamen veneranda dicunt?

Refellitur Epistola nomine Eugenij scripta.

C A P. V. ET VI.

PRimò, quia in hoc libello Francofurti edito hæc epistola caret principio, quod tamen vitium, non videtur primo tribuendum authori: sed ei qui hanc in lucem recenter edidit.

Secundò, qua fronte ausi sunt illi DD. Galli præscribere Papæ, quid oporteret scribere?

Tertiò, qua fiducia sperare Romanum Pontificem scripturum ad Græcum Imperatorem contraria scriptis suorum antecessorum Pontificum?

Quartò, quia Papam facit hæc epistola imperitè, & summè imperatorum adulatorem: *O venerandi mundi principes* (Michael scilicet, & Theophilus filius eius) *Cum uniuersa sancta Dei, quam Domino disponente, & committante gubernatus, Ecclesia, & infra. Propter adunandam, quam Domino Deo ordinante regitis Ecclesiam.* Egregiè! Inuasor Imperij Michael, interfecto legitimo Imperatore, erit Deo disponente, & ordinante non solum Imperij, sed Ecclesiæ rector. Quid ergo summi Pontifices, quid Episcopi? vide supra controuersia, de Summo Pontifice & controuersia de Ecclesia libro. 1. & 2.

Quintò, male argumentatur: si nulla esset picta imago, non periret fides, spes, charitas: sed propter imagi-

DE CVLTV IMAG.

nes est dissentio in Ecclesia. Ergo non sunt honorandæ.
 1. quia conclusit etiam esse tollendas. 2. quia etsi vera
 sit Maior: tamen cum iam depingantur, & de fide sit,
 eas honorari debere: nunc contrarium dicere contra
 fidem pugnat: sicut qui assereret epistolam ad Philemo-
 nem non esse venerandam erraret: quamvis si non ex-
 taret hæc epistola: non tamen propterea salus periret. 3.
 quia non sequitur esse abstinendum ab eo quod per se
 bonum est, & institutum ab Ecclesia, ob dissensiones,
 quæ inde oriuntur [sunt enim scandala passiva, non
 actiua.]

Sexto, reprehendit hæc epistola Constantinum. 6. &
 Itenem eius matrē, quod edicto iusserint venerari ima-
 gines iuxta Concilii Generalis statutum. At huiusmo-
 di reprehensio non poterat ab Eugenio probari: simul
 enim legitimum Concilium ab Hadriano Eugenii præ-
 decessore probatum arguit.

Septimo, quia neque Eugenius eam epistolam misit,
 & paulò post Hadrianus secundus Synodum octauam
 generalem celebrari curauit, in qua iterum septima de
 cultu imaginum probata est.

Octauo, quia Anastasius Bibliothecarius in præfatio-
 ne. 7. Synodi ad Ioannem. 8. Hadriani. 2. successorē ait,
 hanc de cultu imaginum sententiam, fuisse omnium a-
 liorum Roman. Pontificum, & vniuersalis Ecclesiæ:
*Quibusdam duntaxat Gallorum exceptis: quibus utique non-
 dum est horum veritas reuelata. Qua ergo iam firmitate
 niti poteris huius. epistola?*

De a cæteris libelli, nihil est dicendum nisi quædam
 esse redolentia fraudes hæreticorum recentium.

LIBER TER- TIVS.

*QVI EST: DE REBUS QVI-
bus Ecclesia triumphans à mili-
tante colitur.*

DE ERRORIBVS CIRCA TEMPLA.

CAP. I.

Primus est euerrentium, vel profanan- a 4. *Regum vi-*
tium templa, non in odium templorū, *timo.*
sed gentis Ita a Nabucodonosor, b 1. *Machabeor.*
Antiochus, c Pompeius, Cassius, Ti- 1.
tus &c. in templum Iudæorum a cti. 1. c *Ioseph. Anti-*
In Ecclesias verò catholicorū d Dio- *quit. 14. & libro*
cletianus e Ariani, Donatistæ. 7. *de bello Iudai-*

Secundus damnantium templa in templorum
odium, ita f Manichæi, g Messaliani & Eustathius d *Euseb. 8. histo.*
apud Socratem. 2. *histor. 33. h Petrobrusiani, 1 Albi-*
genses, k Vvaldenses, l Vviclefistæ, Taboritæ apud c *Apud Atha-*
nassium in Apo-
logia pro fuga sua, Theodoret. 4. *histor. 19. & 20. Optatum. 6. in Parmenianum.*
f *Apud Aug. 20. cap. 3. & 4. g Apud Damasc. libro de centum heresi-*
bus. h *Apud Petrum Cluniacens. epistola contra Petrobrusianos & author vi-*
tæ Bernardi libro. 3. cap. 5. i Ita refert Bernardus Lutsemburgensis in catalogo
hereticor. k *Apud Claudium Coussordium libro contra Vvaldenses cap. 6. l*
Apud Vvaldensem tom. 3. tit. 17. & 23.

DE CVLTV SANCT.

m Editis Albæ Æneam Syluium de origine Bohemorū cap. 35. & Ana-
Julie an. 1568. baptistę Transyluani in *m* antithesibus Christi veri, &
n Magdebur- Tertius admittentium templa, sed non cerro ritu cō-
gens. Centur. 4. secranda, aut sumptibus ornanda, vel dicata ad orandū,
cap. 6. col. 407. aut sanctos honorandum: sed solum ad concionandū,
o Institut. 1. & ministrandum Sacramenta. Ita *n* Lutherani, & *o*
cap. 11. §. 13. Calvinistę [quamuis hi ferē vbi prævalent, de facto
libro. 3. cap. 20. demoliti sint Ecclesias.]
§. 30.

An templa sint erigenda.

CAP. II.

a U. 34. & 35.

b U. 48.

*ὁ θεὸς οὐ φέρεται ἐν χερσίν
 ποσειδῶνος καὶ τοῦ καὶ
 τοῦ καὶ.*

c V. 24.

d Cap. 4.

e 2. Paralipom.

2. v. 6.

f Ibid. cap. 6. v.

18.

g Jsaie. 66. v. 1.

Non esse probant primò, Math. 5. *a Cælum
 Dei sedes est. terra autē scabellum pedum eius.*
 Secundò Actor. 7. & 17. *b 7. & c 17. Excel-*
sus non in manufactis habitat. Sed esse erigē-
da patebit d infra ex fine quo eriguntur.
 [Ad primū respondeo nihil inde sequi. Nam similia fa-
 tebatur Salomon & antequam *e* ædificaret, & postquā
f ædificauit templum. Nec tamen argui potest, cum il-
 lud templum placuerit Deo. 2. Paralipom. 7 Et ipsemet
f Ibid. cap. 6. v. Salomon soluat argumētum cap. 6. v. 19. ad hoc (inquit)
 tantum facta est vt respicias orationem serui tui & c. v.
 20. vt aperiātur oculi tui super domum istam diebus ac
 noctib. & c.] Resp. Manichæi Deum veteris Testamē-
 ti voluisse quidem templa, sed non Deus noui. Con-
 tra in Testamento veteri etiam dicitur. *g Cælum mihi*
sedes est & c. & tamen remanebat templum, nec iubebat
 euerti Deus. In nouo Christum approbasse templa cō-
 stat ex Ioan. 2. v. 16. & Math. 21. v. 13. cum eiecit venden-
 tes ē templo. Ad. 2. non placere Deo templa quibus
 putatur includi: placere in quibus colitur.

De forma.

CAP. III.

Ecclesie Christianorum, ad similitudinem templi Salomonis ferè omnes habuerunt a tres partes. 1. porticum Græci προναος, nostri vestibulum dicunt. 1. id est templum, siue nauem. 3. θησαυρον, hoc est Sacrarium, b partem scilicet interio-

rem templi. Præter has erat domuncula templo annexa in qua sead Sacra Episcopus parabat. c Habebant autem vt plurimum latera quatuor, quibus quatuor mundi aspicerent partes. Caput autem Ecclesie ad Orientem conuersum sicut ex d pp. & experientia constat. Cuius cæremonie rationes: prima, quia ad Orientem erat Paradisus, quod enim vulgata editio habet: e Plantauerat Deus Paradisum à principio. Septuaginta habent, ἡ πόλις ἡ παράδεισος ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀνατολῇ. Plataner at Paradisum in eadē ad Orientē. In Hebræo בעדן מיקדון begeden mikkedem in eadem ab Oriente, vel ante, siue, à principio. Orantes ergo ad Orientem profitemur f nos peregrinos, & ad nostram suspirare patriam. 2. quia ab Oriente cælum incipit moueri, estque propterea pars nobilissima cæli. Conuertimur autem ad hanc partem: tum quòd sint Deo meliora danda, tum vt moneamur conuertere faciem spiritualem animæ ad spiritum excellentissimum, nempe Deum: ita Augustinus. 3. quia Christus quē oramus, est g lux mundi. Et, Vir, h Oriēs nomen eius: vt i significemus nos illustrari ab eo, sicut iustitiæ sole. 4. quia moriens in cruce Occidentem

a Ad similitudinem templi Salomonis.

b In qua erat altare, diuisa à reliquo templo, gradibus, cancellis, & velis, siue anleis.

c De structura templi vide Eusebio. 3. de vita Constantini in descriptione Hierosolimitani templi Theodoret. 4. histor.

20. Hieronym. epistola de obitu Nepotiani Aug. 22. Ciuit. 8. in fine Vualfridus strabo libro de rebus Ecclesiasticis cap. 4. & 6.

d Tertull. libro contra Valentinianos non procul ab initio dicit Ecclesias Christianorum Orientem amare solitas Iustinus q. 118. Epiphan. heres. 19. Origen. homil. 5. in Numeros Basil. de spiritu sancto cap. 27. & omnes illi veteres qui traditionem Apostolicam esse dicunt ad Orientem orare. e Genes. 2. v. 8. cap. verò. 4. v. 16. vertit: ad Orientalem Plagam f Ita Gregorius Nyssen. g Ioan. 8. v. 12. h Zachar. 5. v. 12. i Ita Vualfridus.

DE CVLTV SANCT.

respiciebat : quare vt ad faciem crucifixi intueamur, Orientem respicere debemus. s. quia, ^k ascendit ad cælum cælorum ad Orientem: vt quasi ascendentem cum votis prosequamur. 6. quia creditur in iudicio venturus ab Oriente, iuxta illud: sicut ^l fulgur exit ab Oriente &c. Quare ^m ita conuersi quasi venturum iudicem expectamus. 7. Iudæi ⁿ orabant ad Occidentem: nos ergo ad Orientem: vt significemus eos literam Occidentem, nos spiritum viuificantem habere.

k Psal. 67. v. 36.
l Mathæi. 24. v. 27.
m Ita Damasce-
nus.
n Vnde Eze-
chielis. 8. re-
prehendun-
tur grauissimè

adorantes ad Orientem vigintiquinque vii.

De fine.

CAP. III.

Rima propositio. Rectè instituuntur certa loca, in quibus verbum Dei, & Sacramenta populo ministrantur.

Primò quia Dominus, & Apostoli ordinariè prædicabant in templis Math. 26. ^a Quotidiè apud vos sedebam docens in templo Ioan. ^b 18. Ego semper docui in Synagoga & in templo quo omnes Iudæi conueniunt. Act. 5. ^c Fie, & stantes in templo laquimini plebi omnia verba vite huius: qui cum audissent intrauerunt diluculo in templum, & docebant. 13. Paulus, & Barnabas in Synagoga prædicant.

Secundò, exemplo primorum Christianorum. 1. Corinth. 11. ^d Conuenientibus vobis in Ecclesiam audio scissuras esse inter vos. Hic non loqui de priuata domo, patet cum subiungatur: ^e Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Ecclesiam Dei contemnitis? Item. 14. ^f Mulieres in Ecclesiis taceant, & si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent.

a v. 55.

καὶ ἡμεῖς πρὸς
ὁμοῦ ἐκαθίσταμεν
ἐν τῷ ἱερῷ.

b v. 20.

ἐγὼ πάντοτε ἐδίδασ-
κα ἐν τῇ συναγωγῇ
ὡς ἐν τῷ ἱερῷ ὅπου πάν-
τες οἱ Ἰουδαῖοι συνι-
στῶσι.

c v. 10.

πρὸς τοὺς ἀδελφεοὺς
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀκούω
ἰσχυρὰ ῥήματα
ἵνα οἱ οἰκοὶ κατα-
λείπητε.

d v. 18.

ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς
ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ὡς ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ ἀκούω ῥήματα
ἵνα οἱ οἰκοὶ κατα-
λείπητε.

h Clemens Rom. refert Petro predicante Antiochiæ, h 1. *Recognit.*
 conuersam fuisse Theophili domum in Ecclesiam ibi- *circa finem.*
 que Petro cathedram constitutam vnde populum do- *i de vita Theo-*
 ceret. Philo i scribit, primos Christianos, in omnib. lo- *rica supplicum:*
 cis ædes constituisse sacras ad mysteria celebranda, & *quem citat Eu-*
 sacros legendos libros k Iustinus, Christianos solitos *sebius 2.v.16. in*
 die dominico in vnum conuenire locum ad verbum *Ruffino.17.*
 Dei, & Eucharistiæ communicationem. l Tertull. ex- *k Apologia.2.ad*
 pressè meminit ædis sacre adquam fideles conuenie- *finem.*
 bant. m Cyprian. arguens opulentas mulieres quæ *l lib. contra Va-*
 sine oblatione ad Ecclesiam veniebant: In Dominicum *lentinianos.*
 (inquit) sine sacrificio venis, & partem de sacrificio, quod *m serm. de elec-*
 pauper obtulit, sumis. Ecclesiam vocat dominicum: quia *mosynis.*
 Domini palatium est.

Tertiò, populus Christianus debet necessario, ali-
 quādo ad res conuenire sacras. nec enim concio potest
 fieri ad singulos seorsum, nec etiam Eucharist. celebra-
 tio. Et quamuis posset, non tamen expediret, quia con-
 uentus hominum utilissimus est ad alendam animo-
 rum vnionem. Igitur necesse quoque aliquem locum
 constitui, in quo tales fiant conuentus. Et quidem vi-
 uente Domino, quia nondum erat Ecclesia noui te-
 stamenti constituta, sed colligebatur: ideò non mirum,
 si tūc non habuerit Ecclesia, loca propria sacra. At post-
 quam Christiani cæperunt esse populus aliquis, mox
 etiam necesse fuit aliquas Ecclesias habere.

Secunda propositio. Ecclesie Christianorum ad sacri-
 ficia offerenda institutæ sunt, & ideò verè, & propriè tem-
 pla appellari possunt. \

Primò, Ecclesie Christianorum semper habuerunt al-
 taria. Ergo & vera templa. Nam tēplum nihil est quam
 locus altaris. Antecedens probatur. I. ex 1. Corinth. 10.
 n Non potestis mensæ Domini, & mensæ Demoniorum par-
 ticipes esse. Vbi opponit Apostolus mensam Eucharistiæ
 mensæ idolothytorum. hæc autem erant verum altare,
 Ergo & illa. 2. Habemus altare, de quo edere non habent po-
 testatem, qui tabernaculo deseruiunt o Hebræ. 13. quem
 locum aduersarii equidem intelligunt de altari crucis.
 At P PP. (quibus postponendi sunt) de sacrificio
 Eucharistiæ. 3. quia nullus est q veterum ferè, qui

h v. 21.

ὁ δὲ θεὸς ἐκ τῆς ἐκκλησίας
 κυρίου μετέχει, καὶ
 τῆς ἐκκλησίας δαιμονίων.

o v. 10.

ἐχούσας εὐχαριστίας,
 ἐξ ἧς φαγόντων καὶ ἐχού-
 στων ἰδούσας οὐκ ἐστὶν
 σκευὴ λατρεύουσας.

p Chrysost. Theo-
 doret. Sedulius,
 Oetumen. Theo-
 phyl.

q Can. 3. Apo-
 stol. Dion. 3. Eccl.
 Hierarch. Fre-
 neus 4. cap. 34.
 Athanas. in
 Antonio.

DE CVLTV SANCT.

non meminerit altaris Ecclesiæ. Secundò, Euseb. 3. de vita Constantini, Basilius in psal. 114. Nazianz. orat. in Gorgoniam sororem, Nyssenus oratione in Theodoretum, Chrysost. homil. 31. in Mathæum Lactant. carm. de passione Domini Saluianus r 4. de prouidentia, Ambros. de officiis, templi nomine vtuntur: *Nemo* (inquit) *potest indignari, quia templum Dei edificatum est.* Hierony. in 7. Hieremiæ Ecclesiam, vocat templum.

Obiicitur primò, Apocal. 21. cùm dicitur: *Et templum non vidi in ea, Dominus enim Deus templum illius est,* agitur de Ecclesia militante. nam subiungitur: *Ambulabunt gentes in lumine eius &c.* quod mutuatũ est ex Isaia u 60. in quo certum est Isaiam agere de Ecclesia militante.

Resp. in Apocalypsi agi de Ecclesia triũphante. 1. quia ita exponũt x PP. & Augustinus ait nimis sibi impudentiæ videri hũc locũ de præsentĩ Ecclesia intelligere. 2. quia in cap. 10. describitur iudiciũ, & impiorũ damnatio, deinde 21. sequitur de beatorum gloria: *& vidi cælum nouum &c. Et templum non vidi in ea.* Ad probationem: vel loqui Isaiam de triũphante etiam: vel si de 2 militante ad literam (quòd maximè probabile est) Ioannem ea per anagogem intellexisse de triũphante: quomodo quod dictum a est ad literam de populo Iudaico *Ex Aegypto vocaui filium meum:* b Mathæus intellexit de Christo in allegorico sensu.

Secundò, Deus voluit templum Salomonis ad sacrificandum erectum, funditus eueri. Respondeo, id verum, non quòd ei templa displiceant: sed quia veteris statum testamenti cessauit.

Tertiò, Patres ordinariè a vocabulo templi abstinẽt cùm de Ecclesiis Christianorum loquuntur, imò eas apponunt templis. Et c Optatus *Quis nostrum* (inquit) *intrat templum?*

Respond. primos Christianos, propter recentem sacerdotii memoriam Aaronici, abstinuisse non solum a vocabulo templi, sed etiam sacrificii: ne viderentur adhuc durare Iudaicæ ceremoniæ. At cum satis perspecta fuit differentia inter Christianos, & Iudæos cæperunt fideles vocare d presbyteros, sacerdotes: quamuis

1 Eccle. (inquit) vel potius templi. f v. 12.

2, *ταύτην τὴν πόλιν οὗ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου οὗ τοῦ πνεύματος τοῦ κυρίου οὗ τοῦ κυρίου.* d, *τὸ ἁγίον.*

1 v. 24.

u v. 3.

x Primasius, Beda, Oecumen. Richardus, Rupertus.

y 20. Cuius. 17.

z ita Hierony. & Cyrillus in hunc locum.

a Gsa. 11. v. 1.

b ca. 2. v. 15.

c 6. in Parmenianum.

d vt patet ex

Tertull. lib. de

velandis Virgi.

& lib. de monogamia.

Cyprian.

in omnib. fere

epistolis.

abstinerent adhuc a vocabulo templi: quòd adhuc mundus esset plenus idolis ac obtinuisset vsus nomine templi, intelligi locum ad sacrificia cruenta sacratum. Atque hoc in sensu, intelligendi sunt. PP. dum negant inter Christianos templa.

Quartò, e obiiicienti Cæcilio quòd Christiani non haberent templa, aras, sacrificia: respondit Octavius, idèd hoc esse: quòd scirent Christiani non posse vllò capi loco Deum, nulla re indigere, & seipsos loco templorum constituere, ac sacrificare iustitiam, pietatem &c.

Respondeo, noluisse Octavium dare sanctum canibus, ac de Eucharistia loqui vnico Christianorum sacrificio: Et proinde maluisse ad mentem aduersarii respondere qui de sacrificiis loquebatur cruentis. Nam reuera ante Minutium Fœlicem, apud quem Octavius loquitur altaria fuisse, sacrificia, & proinde templa ex Tertull. Irenæo antiquioribus Minutio patet, supra.

Tertia propositio: *Ecclesie Christianorum rectè ad orandum, etiam priuata oratione, instituuntur.*

Primò, cum f Salomon instituisset templum ad f 3. Regum. 8. orandum, petiissetque a Deo, vt quicumque oraret in e, 2. Paralipom. 6.

Secundò Isaïæ h 56. dicitur templum, Domus g 3. Reg. 9. & Dei & domus orationis id ipsumque confirmauit Dominus Math. 21. v. 13. 2. Paralipom. 7. h v. 7.

Tertiò 1. Reg. I. Anna Elcanæ vxor, precatura Dominum, ad tabernaculum accessit, in quo erat arca, ibique exaudita est. 1. Paral. 21. David voluit quidem ire in Gabaon, vt oraret pro auertenda peste a populo, sed nimio timore percussus nō valuit: in ipsa verò Hierusalem extruxit altare. Daniel in Babylone captiuus, ad eam i conuertebat se partem oraturus qua putabat Hierusalem, locum templi, esse. Anna Phanuelis filia k Luc 2. v. 36. Non discedebat de templo ieiuniis, & obsecrationibus seruiens nocte, ac die l Publicanus orans in templo iustificatur. m Petrus & Ioannes oraturi, in templum ascendunt: & n Eunuchus Candaces Regina venerat adorare in Hierusalem. m Actor. 3.

Quartò, ex PP. Origen. homil. 2. in Exodum vo- n Act. 3. v. 17.

DE CVLTV SANCT.

o in *Apologetico*
cap. 39.

cat Ecclesias Christianorum domos orationis o Ter-

p in *Ruffin.* 17.
q homi. 30. con-
tra *Anomæos.*

2. ad lectionem. 3. ad exhortationem &c. Euseb. 2. hi-
storiæ P 16. ex Philone refert, primos Christianos,
ædes habuisse orationi sacras q Chrysost. Orare (in-
quit) vel domui possumus: te homo decipis, & magno in
errore versaris: nam etsi domui quoque datur orandi facul-
tas, tamen fieri non potest, ut domui tam bene ores quam
in Ecclesia. Basil. 2. de Baptif. 8. docet non parum con-

x quæse quotidie
ait solitū ire ad
ad basilicas mar-
tyrum orationis
gratia.

ferre locum ad orandum. Ambros. 1. orat. de traden-
dis basilicis Hierony. in Epitaphio Marcellæ Aposto-
martyres, id est, eorum (inquit) & Martyrum Basilicas secretis celebrabat
oratoribus Aug. 22. Ciuit. 8. quo meminit multorum,
qui in Basilicis orantes, miracula impetrarunt.

f ep. 109.

Quintò ex nomine nam Ecclesiæ a Græcis semper
vocantur *ἐκκλησίαι*, a Latinis Oratoria. unde f Aug. In
oratorio nemo aliud agit, nisi ad quod factum est, unde &
nomen accepit.

t li. 2. ad *Simpli-*
cianum. q. 4.
u 1. *Corinth.* 6.
v. 19.

sextò, sacratio, & commendatio est præsentia
Domini in templo quam extra, teste t Augu. alioquin
namque non dixisset Paulus: u Membra vestra tem-
plum sunt spiritus sancti. Ex similitudine siquidem du-
cta a vetis templis volebat ostendere Deum esse in no-
bis peculiari modo, quod tamen non erit verum, si non
addit etiam quodam peculiari modo in veris templis.
Ergo in templo orate, magis expedit, quam alibi.

x 3. *Rex.* 9.
y 3. *Rex.* 8.

Septimò, Deus in templo citius exaudit: quod x enim
promisit templo Salomonis dumtaxat, quomodo ne-
gabit Ecclesiis fidelium? y Nam idem quod petit Sa-
lomon in dedicatione templi, petit Ecclesia cum noua
dedicat templa. Ergo potius ibi orandum.

Octauò, oratio est res nobilissima, Ergo illi debetur
nobilissimus locus, qualis est locus sacer.

Nonò, quia in Ecclesia inveniuntur omnia ad deu-
tionem accommodata.

Decimò, quia ibi est presentia corporaliter media-
toris Christi in Eucharistia, non sine Angelorum fre-
quentia ut docet Chrysostomus homilia. 36. in 1. ad
Corinth.

Obiicitur Primò, ^a Math. 6. *Tu autem cum oraveris intra in cubiculum tuum &c.* ^b Secundò, *Veni hora, & nunc est, quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem &c.* ^c Tertiò, *Volo viros orare in omni loco &c.* Quartò, *Deus non est magis in templo, quam alibi.*

Ad primum non posse intelligi simpliciter de cubiculo materiali. Nam ipse Dominus legitur frequenter orasse in montibus: sed solum prohibetur inanis gloriæ cupiditas, instar Phariseorum, qui propterea in plateis orabant. Vnde qui orant in Ecclesiis, nec huiusmodi gloriam appetunt intra cubiculū orāt, & qui in cubiculis materialibus: & tamen gloriam quaerunt, extra cubiculum orant, ut Chrysost. obseruat, in hunc locum.

Ad 2. non intelligi de loco: nam post Ascensionem Domini, Apostoli d. Petrus, & Ioannes ascenderunt in templum ad orandum: sed de modo orationis sensus e. enim est Christianorum cultum fore ^f spiritua-

lem: quomodo non erat ex se Iudæorum, qui adorabant in Hierusalem. Item ^g fore purum ab omni errore: quomodo non erat Samaritanorum qui adorabant in monte Garizin.

Ad 3. vel loqui de publica, vel de priuata oratione. Si ^h posterius, sensus erit: nō solum in Ecclesia (quamvis sit præcipua orationis Domus) sed etiam aliis in locis orandum esse: si prius, significat in omni loco, publice ad id destinato, vacandum esse orationi. quia iuxta omnes Græcos Patres, & multos Latinos id dixit Paulus propter Iudæos, qui solum in vno loco, id est Salomonis orabant templo. At priuatas orationes ⁱ faciebant ubique, publicas non nisi in loco publico, id est Salomonis templo. Ergo tantum loquitur de oratione publica, in publico ad id destinato loco. secundo quia statim subiungit. ^k Similiter mulieres locum qui oppo-

in habitu ornato &c. Ad quid, nisi quia conueniendum erat in loco publico orationis. 3. illud volo

a v. 6.

οὐ δὲ ἐν τῷ πρῶτῳ
χειρὶσὶν δὲ αἱς τὸ
ἱερὸν οὐκ.

b Ioan. 4. v. 21.

c 23.

c 1. Timo. 2. v. 8.

βλῶμεν προεὐχα-
ριστοῦντες ἐν
καρδίᾳ πρὸς.

levantes puras
manus:

ἰπαιρῶντες ἱερὰς
χεῖρας.

d Act. 3. v. 1.

e ita Chrysost.

Cyrillus Euthy.

& alij in hunc
locum.

f Id est qui non

consistat præci-

pue in externis,

corporalibus, &

umbraticis cere-

monij: sed inter

na, & spirituali

cognitione, ac di-

lectione Dei

quamvis non ex-

cludat cultum

externum: si or-

dinetur ad inter-

num inuadum.

g ita Theophy-

lact. B. Thom. &

Caetan. in hunc

locum.

h ut interpretantur Ambros. Anselmus

Haymo, & alij Latini.

i Math. 6. v. 5. h v. 9.

ἡσυχίας, ἡ τὴν ἡσυχίαν, ἐν

ἡσυχίᾳ καὶ ἡσυχίᾳ.

DE CVLTV SANC.

ergo iungit hanc sententiam cum initio capitis, quo dictum est: *Obsecro primum fieri obsecrationes, &c.* Id autem interpretes Græci atque ¹ Augustinus intelligunt de oratione publica.

1 ep. 59.

Ad 4. Deum esse ubique aliquo modo, sed non omnibus modis, alioquin si esset ubique, quomodo est in beatis, frustra diceremus *Pater noster qui es in caelis*. Et si ut est in templo, frustra diceretur domus Dei. Modus autem quo specialiter est in templo non videtur alius quam per exauditionem: siue quia Deus, ceteris paribus magis sibi placet in templo, quam alibi preces audire.

Quarta propositio, *Sacra domus non solum Deo, sed etiam sanctis recte edificatur, & dedicatur.*

m epistola ad Episcopos Armen.
n can. 19. siue ultimo.

o can. 14.

p Epist. ad Solitariam vitam agentes.

q in Psal. 114.
r orat. 1. in Iulian.

s orat. in Theodorum.

t homil. 28. ad populum.

u 8. li. ad Græcos.

x cap. 58. 59. 60.

y 6. cap. 18.

z 2. cap. 1.

a 4. c. 16. de fide.

Primò, quia m Concil. Gangrense damnat Eustathium tanquam contemptorem Basilicarum martyrum. Concilium n Cabilonense nominat Basilicas martyrum o Carthag. s. verat ædes vlli edificari martyri, nisi ibi sit corpus, aut reliquiae eius, aut ibi habitauerit, vel fuerit passus.

Secundò, ex patribus: Cyrillus catech. 16. meminit Ecclesiae Apostolorum erectae Hierosol. vbi Spiritus sanctus descenderat p Athanas. nominat templum sancti Quirini. q Basilii vocat sacrum martyrum templum. r Nazianz. laudat Gallum quò d sancto Mamantæ ad ingentibus edificaret sumptibus. s Nyssen. multa dicit de templo martyri Theodoro dicato. t Chrysost. Ad veras (inquit) regias Ecclesias dico, & oratorias ædes, & Martyrum templa, &c. u Theodoretus templa olim Idolorum, nunc martyrum esse dicit. x Euseb. 4. de vita Constantini meminit templi pulcherrimi, Apostolis à Constantino Hierosolymis erecti. y Sozomen. sancti Thomæ quod erat Edessæ. z Euagrius sanctæ Euphemiae, & Techlae à Zenone extructi. a Damascen. asserit templa in Martyrum memoriam edificanda. Denique extat liber Procopij de edificiis Iustiniani, in quo plurima martyrum aliorumque Sanctorum templa enumerat. Ex Latinis, b Ambros. Ortus est (inquit) sermo de Basilica quam condidit Apostolorum nomine dedicanda. c Hieron. Ingredere basilicas martyrum, & aliquando purgaberis

b ep. 5. libri 1.
c libro contra Vigilantium.

d Gaudentius: *Ut venerandas sanctorum reliquias habere-* d equalis Am-
mus, Deus noster tribuit: deinde ut hanc honori eorum funda- brosi, tractatu
re basilicam valeremus ipse largitus est. e August. *Testatur de dedicatione*
hoc (inquit) Martyrum loca, & basilicæ Apostolorum. Pau- Ecclesie.
 linus natali 1. sancti Foelcis: Victor Vricensis 1. f de e 1. Cuius. 1.
 persecut. Vvandal. Gregor. 2. dial. 8. Liber Pontificalis f quo testatur a-
 testatur Syluestrum Basilicas à Constantino extructas, pud Carthaginē-
 dicasse vnam Petro, alteram Paulo, tertiam Ioanni, quar ses duas fuisse
 tam Laurentio. Liberium Sanctæ Mariæ. Damasum aliā amplas Cyprianī
 sancto Laurentio. Innocentium sanctis Geruasio & Pro- Basilicas.
 thasio. Sixtum B. Mariæ & S. Laurentio. Leonem san-
 cto Cornelio. Gelasium sanctæ Euphemie. Symmachū
 sancto Andree. Ioannem 1. sancto Philippo & Iacobo.
 Pelagium 2. sancto Laurentio. Gregorium sanctæ Aga-
 thæ. Bonifacium 4. B. Mariæ & omnibus sanctis. Qui
 omnes Pontifices ante mille floruerunt annos.

Tertiò, templum Salomonis non solum ad sacrificia,
 & orationes, sed etiam ad conseruandam Domini arcā
 fuit erectum, vt patet 1. Paralip. 28. g *Cogitauit* (inquit g v. 12.
Dauid) ut edificarem domum, in qua requiesceret arca fiede-
ris Domini, & scabellum pedum Dei nostri. quod cum im-
 plere non posset impleuit Salomon filius eius. Nam ex-
 tructo h templo introduxerunt cum magna celebra- h 2. Paralip. 5.
 te arcam in illud. Sed idem honor veletiam maior debe-
 tur reliquiis factis, Christi & sanctorum. Nam de sepul-
 chro Domini, *Venerabantur* (inquit i Hieron.) *quondam* i Epist. 17. ad
Iudei sancta sanctorum, quia ibi erat arca, nonne tibi venera- Marcellam.
bilius videtur sepulchrum Domini? De reliquiis sanctorum
 probatur. Nam non merebatur honorem arca quatenus
 lighea, sed quatenus repræsentabat Dei sedem, & per
 eam Deus loquebatur. At corpora sanctorum fuerunt
 viuę Dei sedes, & viua per quæ loquebatur organa. Er-
 go licebit etiam ad sanctorum sepulchra seruanda, aut
 memoriam eorum, qua repræsentantur viuæ huiusmodi
 Dei sedes, ædificare sacras ædes.

Obiicitur primò, ad patriæ cultum pertinent templa, k libro contra
 teste * August. Ergo soli Deo erigenda. sermonem Aria-

Secundò, *Nec tamen* (1 inquit Augustinus) *nos eisdem* norum.
martyribus templa, sacerdotia, sacra, & sacrificia constituimus 1 libro 8. Cuius.
quoniam non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus. vltima.

DE CVLTV SANC.

*m lib. 1. contra m Item, Nonne si alicui sancto Angelo excellentissimo de lig-
Maximinū arg. nis & lapidibus faceremus templū, anathematizaremur à ve-
de spiritu sancto. ritate Christi, & ab Ecclesia Dei: quoniam creature exhibe-
remus eam servitutem quæ uni tantum debetur Deo?*

Tertiò, saltem non licebit templa extruere sanctis v-
bi nec habentur reliquiæ eorum vel habitauerint, &c.
iuxta concil. Carthag. §. can. 14.

Ad primum, & secundum respondeo 1. sacras ædes
soli Deo extrui sed in memoriā & nomē alicuius san-
cti. quomodo etiam loquitur Pontifex dum Ecclesiam
consecrat. 2. ⁿ eandem domum quatenus est templū,
soli Deo extrui: quia ordinatur hoc modo ad sacrificiū,
quatenus Basilica extrui propriè sancto: sicut vnus & i-
dē lapis dicitur altare, quatenus in eo sacrificatur Deo:
& monumentum, siue sepulchrum, quatenus regit ali-
cuius Martyris ossa. basilica autem non spectat ad cultū
latriæ. Nam dicitur etiam de palatiis regum: nec sunt
aliud quam magnæ thecæ, quibus minores reliquiarum
conseruatrices, & sepulchra martyrum claudūtur. Qua-
re etsi August. nusquam dicat templa martyrum, dicit
tamen basilicas martyrum. o Græci dicunt quidem
templa martyribus fabricari, sed materialiter loquuntur
id est domum illam, quæ dicitur templum, fabricari
martyribus, non sub ratione templi ad sacrificia, sed ba-
silicæ ad ornandam memoriā sanctorum. Nam etsi fa-
teantur ædes martyribus extrui: nusquam tamen asse-
runt eis sacrificia offerri: imò id simpliciter negant.

Ad 3. non prohibere simpliciter Concilium ne basilicæ
extruantur sine reliquiis, &c. sed ne habeantur pro me-
moriis martyrum in quibus credantur esse reliquiæ, nisi
fidelissima constet historia remita se habere.

*n Nos (inquit
August. 22. Cui.
10.) martyribus
nostris, non tem-
pla sicut Diis, sed
memorias sicut
hominibus mor-
tuis, quorum a-
pud Deum vivūt
spiritus, fabri-
camus.*

*o Basilus in
Psal. 114. vocat
in p̄r tōr m̄p̄r̄ḡw̄r.*

De dedicatione & consecratione Ecclesiarum.

CAP. V.

Rima a propof. Meritò tēpla Dei cum ingēti
letitia, & ſolemnitate dedicantur. Probatur

Primò, ex teſtamento veteri, Num. 7. ce-
leberrima dedicatio altaris, & tabernaculi.
1. Paralip. 7. & 1. Eſdr. 6. ac ^b 1. Machab.

4. dedicatio templi legitur.

Reſpondent hoc eſſe nos iudaizare. Contra: hæc cæ-
remonia non erat ^c ad figuram inſtituta, ſed eſt natu-
ralis. 1. quia eam non legitur Deus inſtituiſſe: ſed Sa-
lomon, Eſdras, Machabæi putauerunt natura duce con-
uenire, gratias agere Deo cum lætitia publica, abſoluto
templo. 2. quia natura docet, vt ad finem magnorum
operum homines gaudeant, ac Deo gratias agant, & ſi-
militer quando incipiunt realiquavti noua, Deum in-
uocent, ac cum lætitia aggrediantur opus. 3. quia do-
cet quoque natura dies natales magnorum celebrare
virorum: cur non etiam templi natalem: cum ſit res pu-
blica, & Eccleſiæ vtiliſſima, ac ſacra? 4. Deus ipſe vi-
detur dedicationis exemplum dediſſe cum diem 7. be-
nedixit, ſanctificauit, ac in eo ab omni opere quie-
uit.

Secundò, ex praxi Eccleſiæ, & veterum traditione

Eusebius d *Fæſtiuitates à noſtris frequentiſſime gerebantur*, d v. libro 10. ca.
cum omni lætitia & exultatione per vrbes, & loca ſingula Ec-
cleſiarum dedicationibus celebratis. Athanaſ. Apol. ad Con-
ſtantium meminit dedicationis Eccleſiæ. Baſilius in ſtophorſoni.

Pſal. 114. ^c reddit cauſam cur ſerius venerit ad Eccleſiā ^c ſi vero oportet
etiam nos pro

nobis ipſis rationem reddere more, ac longioris noſtræ abſentiæ, cauſam adſeri-
mus quod alteram huic æqualem Dei Eccleſiam non modico interuallo à vobis
diſtātem, miniſterio noſtro curantes, tempus hoc diei conſumpſimus. Hæc Baſi-
lius, quem locum qui forte videretur ambiguus de templi dedicatione intelligunt
etiam Magdeburg. Centur. 4. cap. 6. col. 408.

a Propositiones
ſequentes ſunt
præcipue contra
Magdeburgēſis,
Cent. 4. cap. 6.

b quæ ſolemnitas
ſingulis agi-
batur annis, &
ad quam acceſſit
Chriſtus Joann.
10. v. 22. & 23.

c ſine ad ſigni-
ficandum aliquid
futurum.

DE CVLTV SANCT.

forat. in. nouam dedicandam. Nazianz. ^f *De encaniis* (inquit) *honorandis*
Dominicam. *lex vetus est, eaque praeclare constituta* Chrysoft. sermone
 quo ait Basilii de encaniis tom. 3. Sozomen. 8 4. cap. 13. Ambros. h
Ancyranu ad te- Cum Basilicam dedicaſsem multi tanquā uno ore interpellare
 pli dedicationē coeperunt, dicentes, *Sic in Romana Basilica dedices?* Gauden-
 multos inuitaſſe. tius tractatu de dedicatione. Augustinus quinque ser-
 h ep. ad sororem monibus hac de re. Gelasius ep. 1 ad Episcopos Lucaniae
 quae habetur in- & Aprutii. i cap. 6. Ecclix 4. ante mille annos ^k *Solem-*
 ter sermones. nitates verò dedicationū Ecclesiarum per singulos annos cele-
 num. 92. brande sunt. Prosper de promissionibus par. 3. cap. 38. te-

i Basilicas noui- statur se adfuisse dedicationi cuiusdam templi, gentiliū
 ter institutas antea, in cuius frontispicio diuinitus apparuit scriptum
 (inquit) non pe- magnis aeneis literis *Aurelius Pontifex dedicauit.* nimirum
 titis ex more ille ipse qui tunc dedicabat. Gregor 3. Dialog. 30. Bern.
 preceptionibus, sex hac de re sermonibus. Rupertus in 28. Genes. ^l Hu-
 dedicare non au- go de sancto Victore, ^m Isidorus, ⁿ Rabanus, ^o Ama-
 deat. larius Iuo sermone de consecratione templi. Vvalfridus
 k ep. sua decreta- de rebus Ecclesiasticis cap. 9. hac de re tractant vt anti-
 li. quissima, cum & ipsi sint antiquissimi authores.

12. de Sacram. Secunda propositio, Merito ab Ecclesia variis precibus,
 parte 5. c. 2. & 3. & ceremoniis templa consecrantur.

m 1. de officiis Primò, Iacob Genes. 28. erexit lapidem in lege naturæ
 cap. 35. eumque, fundens oleum desuper, consecrauit ad sacri-
 n 2. cap. 45. de ficando ac inde locum appellauit *Bethel* id est, Domū
 institut. clericor. Dei. cap. 35. monetur a Deo rursus erigere altare: & si-
 o lib. de ordine militer fecit, ac libamina libauit.

Antiphonarij. Secundò, in lege scripta, P Moyses 'consecrauit oleo
 p Exodi 40. & sacro, aliisque ceremoniis tabernaculum, altare, & om-
 Numer. 7. nia vasa. Hæ autem ceremoniæ non erant propriæ legis
 Mosaicæ. Alioquin non habuissent antea vsum, pote-
 rant ergo ad nos transire.

q 1. Cor. 12. Tertio, arguit ^q Paulus in lege gratiæ Corinthios
 quod Dei Ecclesiam conteranerent. Vnde satis in-
 nuit tunc Ecclesiam aliquo modo sacratam fuisse.

x can. 6. Quarto, ex conciliis, ^r Carthag. v. Similiter, & de Ec-
 clesius, quoties super earum consecratione *hesitatur*, agendum
 est, id est, vt sine vlla trepidatione consecrentur. ^s Agathens.
 f can. 10. Altaria placuit non solum *unctione chris-matis*, sed etiam sacer-
 dotali benedictione sacrari. Concil. 1. Bracarense can. 5. a-
 lias 6.

Quin-

Quintò, decretis Pontificum supra citatorum, & apud Gratianum de consecrat. dist. 1.

Sextò, ex PP. Dionys. cap. 5. parte 1. Eccl. hierarch. quò apertè docet altaria sacro inungi oleo, & consecrari ab Episcopo debere. Item ex aliis & supra. Nam maior pars eorum meminit etiam cæremoniarum consecrationis. *t in prima assertione.*

Septimò, ex fine: Primus & præcipuus est significari templum Deo & sacris dedicari actionibus: quod certè etiam si essentialiter consistat in intentione dedicantis, debet tamen aliqua cæremonia exteriori prodi. Quoniã ergo templum dedicatur Christo, pingitur signum eius nempe crux: quoniam hoc vexillum Apostoli per totũ orbem portarunt, & sua prædicatione mundum illustrarunt, pinguntur duodecim cruces ita inter se distantes, ut totum impleant templum: & ad singulas, singula accenduntur lampades. Quoniam templum est sacra domus, ideò inungitur oleo, ut communissimo cõsecrationis symbolo quod sit nobilissimus liquor: supereminet enim omnibus, sanat, roborat, ac res facit illustres. Quoniam destinatur divinis sacrificiis, orationibus, ac aliis actionibus puris, aspergitur aqua, thus adoletur, cerei accenduntur. Quia sacratum etiam ad conciliandum & docendam fidem, quæ est fundamentum iustitiæ totius, ideò describitur alphabetum in pavimento Græcè, & Latine: quod illis linguis maximè, prædicata sit fides, essentque in usu, tempore quo hæc cæremonia fuit instituta. Quia in templo mouentur homines ad virritem, & vitæ novitatem sit mixtio aquæ, cineris, salis & vini. Quia de templo Diabolus deicitur & aduocantur Angeli ac Sancti: ideò pulsatur ostium, iubetur Diabolus recedere, reliquiæ SS. introducuntur. Secundus finis est, significare Christum & Ecclesiam. Nam altare fit ex lapide, inungitur, summo loco ponitur, & sub ipso absconduntur reliquiæ: Christus, verò dicitur petra 1. Corinth. 10. vnctus Spiritu sancto, Psal. 44. v. 9. & Actor. 10. v. 38. Caput Ecclesiæ Coloss. 1. ac in ipso abscondita est vita, gloriaque sanctorum Coloss. 3. Cæremoniæ in ipsa consecratione totum fidelium progressum demonstrant.

DE CVLTV SANCT.

1. pulsatur & aperitur baculo pastorali templum ab Episcopo: qua prædicatores potestate à Christo accepta, corda infidelium pulsant & ad fidem suscipiendam aperiunt. 2. ingressus Episcopus eodem baculo describit in pavimento, cinere consperso, alphabærum, quia eadem potestate prædicatores in cordibus pœnitentium inscribunt rudimenta fidei. 3. aspergitur aqua templum, & cerei accenduntur: quia post catechismum sequitur Baptisma, sacramentum illuminationis. 4. in parietibus tunc pingi & inungi deberent cruces: (sit tamen antea ob cōmoditatem) ad significandam confirmationem, quæ post baptismum, cruce, & chrismate perficitur. 5. fit mixtio aquæ, cineris, salis, & vini: quia tota fidelium vita, debet consumi in mortificandis vitiis, & quærenda vitæ nouitate. Nam aqua significat peccatorem frigidum, & insipidum. Cinis pœnitentiam, ac mortificationem: sal saporem, vinum lætitiā, & feruorem. 6. Agitur dies festus lætitiæ, absoluta consecratione: quia post finem huius vitæ fideles intrabunt in gaudium Domini.

Tertia propositio, *Templum consecratum meritò sanctum & venerabile, ac diuina quadam virtute præditum existimari debet.*

Primò, quia est dedicatum Deo. At res omnis ei dicata, est sancta. *u* *Animal quod immolari potest Domino, si quis vouerit sanctum erit.* * *Quicquid semel consecratum fuerit Domino, sanctum sanctorum erit.* Ergo & templum, Matth. 23. v. 17. *y Stulti & cæci, quid maius aurum, an templum quod sanctificat aurum?*

Secundò, cibi sanctificantur per verbum Dei & teste Apostolo. Quidni & templum benedictione Episcopi.

Tertiò, sanctificante Salomone templum, *a* Deus etiam illud sanctificauit. At non minus sunt Ecclesiæ preces efficaces, quam Salomonis.

Quartò, quia locus rerum sanctarum, sanctus quoque est. Exodi 3. v. 5.

u *Leuitic. ult. 9.*

x v. 28. ibidem.

μαρτί & τυφλοί, ἵνα

ᾧ μίσηται ὁ Χρυσός

οὗτος ἡ ἱεραία ὁ ἀγία

ζων τὸν χρυσόν.

21. Timoth. 4. v.

4. & 5.

aa 3. Reg. 9. v. 3.

De ornatu Templorum.

CAP. VI.

Heretici negant templorum ornatum, Primò, Hier. ^a 7. *Nolite considerare in verbis mendacii dicentes templum Domini, &c.* ^{2v.4.}
Precepit (inquit ^b Hieron. & tunc populo Indeorum, & hodie nobis, &c. ne fiduciam habeamus in edificiorum splendore, auratisque laquearibus, &c. ^{b in hunc locum}

secundò, loquens idem Hieronymus epistola ad Nepotianum de ornatu templi. *Nunc (inquit) cum paupertatem domus suae pauper Dominus dedicavit, cogitemus crucem eius, & diuitias lutum putabimus.*

Tertiò ibidem. *Aut aurum repudiemus cum cæteris superstitionibus Judæorum, aut si aurum placet, placeant & Judæi.*

Quartò, ^c Ambros. *aurum sacramenta non querunt, neque auro placent, quæ auro non emuntur: ornatus Sacramentorum redemptio captiuorum est.* ^{c 2. de offic. 28.}

Quintò, cum accusaretur ^d Acacius quod vasa sacra propter pauperes vendidisset respondit: *Deus noster neque discus neque calicibus eget, quia non comedit, neque bibit.* ^{d Apud Socratē 7. cap. 21.}

Sextò, *Malè vos parietum amor caput, malè Ecclesiam Dei in tectis, edificiisque veneramini,* inquit ^e Hilarius.

Septimò, ^f Lactantius laudat Persium dicentem non debere aurea vasa templis inferri. ^{e epistola contra Auxentium.}

Octauò, ^g Chrysost. docet melius esse dare eleemosynam, quam ornare templum. ^{f 2. cap. 4. g homil. 51 & 82}

Nonò, *O vanitas vanitatum, sed non vanior quam insanior fulget Ecclesia in parietibus* (inquit ^h Bernard.) *& in pauperibus eget, &c.* ^{in Mathæum. h Apol. ad Gulelmū Abbatem.}

Vndecimò, quia ociosum est aurum in templis, nec enim parietes sentiunt ornatum.

DE CVLTV SANC.

Duodecimò, obest templorum splendor, auocat enim mentem à cogitationibus melioribus.

Decimotertiò, quia melius est templa viua ornare, quam mortua: nusquam autem defunt pauperes qui egeant.

Decimoquartò, non damnabitur in iudicio qui templum non ornauerit: sed qui pauperem non aluerit.

Prima propositio: *Opus bonum & pium ex genere suo est ingentibus sumptibus templa Dei edificare, aut ornare.*

i Exodi 25. vsque
ad 31. & 43.
vsque 39. inclu-
sive.

k Numer. 7.

l 1. Paralip. 28.

& 29 & lib. 2.

cap. 3. 4. & 5.

m Marci. 12. ad
finem.

Primò, quia Deus i voluit tabernaculum suum in lege Moyse esse ornatissimum ita vt omnia ferè instrumēta sanctuarii aurea essent: cortinae tabernaculi, & vestes sacerdotales preciosissimæ ex serico, bysso, purpura, gemmis, &c. k Singuli principes obtulerunt in ornatum tabernaculi ingentia donaria. Salomon item l ornatissimum instruxit templum. Atrationes quæ sunt nunc contra ornatum templorum, valent & contra hæc omnia.

Secundò, m Dominus laudauit viduam, quæ omnem suum victum, id est duo minuta in gazophylacium miserat templi: quomodo ergo male facient qui aliquam partem suorum bonorum dant templo?

n cap. 60. v. 7.

o v. 9.

p v. 10.

Tertiò, Isaias prædixit ad literam de Ecclesia militante: n *Domum maiestatis mee glorificabo.* o *Me insule expectant, vt adducam filios tuos de longe: aurum eorum, & argentum eorum nomini Domini Dei tui.* p *Aedificabunt filii peregrinorum muros tuos, & Reges eorum ministrabunt tibi. Gloria Libani ad te veniet, & buxus, & pinus, simul ad ornandū locum sanctificationis mee, & locum pedum meorum glorificabo.*

Quartò, ex PP. Euseb. 9. hist. 9. q Cyrill catech. 14. Isti q apud Ruffinū qui nunc sunt Reges, pietatis ergo argento induentes, & auro 10. & lib. o 10. sanctam hanc Ecclesiam resurrectionis, in qua nunc sumus ex cap. 2. quem locū struxerunt, & argenteis monumentis splendidam effecerunt. A hic Bellarminus thanas. Apologia ad Constantium meminit Basilicæ magnificè à Constantio exstructæ. Nyslenus testatur magnificentissimum, & ornatissimum fuisse picturis, & sculpturis Sancti Theodori templum. Chrysostomus homilia 66. ad populum Antiochenum. *Seruorum (inquit) crucifixi sepulchra regis aulis sunt clauiora, non magni-*

tudine & pulchritudine ædificiorum (nam & in hoc superant) sed quod multo maius est convenientium studio. Cyrill. initio libri de recta fide ad reginas. Valde sapienter operam datis, ut quæ Christo probantur, & sentiatis, & faciatis: partim operibus, & irreprehensibili conspicuæ fide, & vestras & regum aulas virginitatis gloria decoratis: partim sumptuosissima Christo templa erigitis: concessum enim & hoc est cum aliis ab ipso, vestris animabus. Theophylactus in 14. Marci. Confundantur hoc loco qui pauperes Christo præferunt, &c. qui igitur abstulerit discum preciosum, & cogit ut corpus Christi in viliori ponatur, prætexens scilicet pauperes, sciat cuius partis sit. Ex Latinis Optatus libro 6. Ambros. Maxime sacerdoti hoc donuenit, ornare Dei templum decore congruo, ut etiam hoc hoc cultu aula Domini resplendeat. Hieron. epist. ad Demetriadem postquam dixerat, Alii ædificant Ecclesias vestiant parietes marmorum crustis, subiungit, Non reprehendo, non abnuo: sed tibi aliud propositum est. August. in psalm. 113. Nos pleraque instrumenta & vasa ex auro, & argento habemus, in usum celebrandorum sacramentorum, quæ ipso ministerio consecrata sancta dicuntur. Prudentius in hymno S. Laurentij, Paulinus natali 3. sancti Fœlicis. Prosper libro de Promissionibus, & Prædictionibus parte 3. cap. 38. testatur suo tempore consecratum templum tanta magnitudine ut etiam haberet plateam, ad ipsum ducentem duorum millium longitudine passuum, totam preciosò pauimento, & columnis ornatam ac muris.

Quintò, ex eorum pietate qui ædificarunt Ecclesias. Constantinus passim à Patribus sanctus appellatur, Iustinianus (qui excepta hæresi in quam extrema senectute incidit) laudatissimus fuit, Carolus magnus ab omnibus historicis laudatus. Carolus 4. religiosissimus Imperator, Iulius, Damasus, Leo, Symmachus, & alii summi & Sancti Pôntifices. Nec enim verisimile est, in hæc opera conspirare potuisse, si ea Deo non placerent.

Sextò, Domus quo maiori ædificatur principi, eo debet esse maior. Quis autem Deo maior? quam rationem sequutus est Salomon 2. Paralip. 2. v. 5. Domum (inquit) quam ædificare cupio magna est: magnus est enim Deus noster super omnes Deos.

DE CVLTV SANCT.

Septimò, extruere, vel ornare templum Deo est ætus religionis, & magnificentiæ. Item signum fidei, charitatis, pietatis, ac gratitudinis erga Deum. Ergo per se bonus est.

Octauò, quia templum magnificentissimè ornatum, plures habet utilitates. 1. facilius allicit, ad res pias, animos. 2. conseruat maiestatem sacramentorum, & reuerentiam quæ rebus debetur sanctis. 3. Iuuatur maxime simplicium pietas, ac deuotio. 4. magnifica templa diutius conseruatur, & splendori sunt ciuitati: & multitudo vasorum aureorum & argenteorum potest in extrema Reipubl. necessitate multis subuenire.

Nonò, qui Ecclesias vastarunt semper pro sacrilegis habitati sunt: Balthasar, Daniel 5. Heliodorus, 2. Machabæor. 3. Antiochus, 1. Machab. 9. Leo filius Constantini Copronymi cum abstulisset è templo insignem coronam a Mauritio Imperatore datam mox sensit capiti suo veluti carbunculos ignitos, & inde concepta ardentissima periit febre: ita referunt Cedrenus & Zonaras.

Secunda propositio: *Potest tamen huiusmodi opus ædificandi, vel ornandi templa facile vitari ex defectu circumstantiarum.*

Probatur, primò, quando quis tenetur iuuare proximos maximè parentes, & non potest simul dare templo constat manifeste malè agere, si det templo. 1. quia (inquit Dominus Oseæ 6. v. 6.) *Misericordiam volo, & non sacrificium.* 2. Dominus reprehendit Marci 7. Phariseos docentes filios, offerre donaria templo in detrimentum parentum. 3. ex praxi Sanctorum, qui tempore magnæ necessitatis in pauperum subsidium calices vendiderunt vt patet ex Ambrosio 2. de officiis 28. Neque obstat factum viduæ. Nec enim substraxit alteri, sed sibi, neque id ad longum tempus, sed vnius diei spatium.

Secundò, quâdo locus non requirit adeo magnificam structurâ, & ornatum (non enim omnes æqualè requirunt sicut enim in magnis vrbibus templa debent esse splendida, ita in desertis locis non conuenit tot sumptibus ornari) tunc apertè vitatur opus. Ad quid enim hæc? Tertiò, quando ornamenta templorum sunt vana.

Quarto, quando quis, supra suum statum vult ornare templum. Quare si vna ex his quatuor circumstantiis tempus, locus, modus, persona, deficient, merito hoc reprehenditur opus.

Ad. 1. solos reprehendi, qui minimè curantes fieri viua templa Dei bonis operibus, putant sibi omnia tutasse, si templum externum ædificent, aut ornent.

Ad. 2. & 3. Hieronym. eos arguere qui multum curæ nutriunt in ædificandis, & ornandis templis, non autem eligendis idoneis ministris, sic enim incipit. *Multi ædificant parietes, & columnas Ecclesie substruunt, marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis altare distinguitur, & ministrorum Christi nulla est electio: & proinde illi Iudaizare videntur, dum anteponunt curam fabricæ corporalis spirituali, quasi huiusmodi templorum ornatus esset omninò necessarius, sicut Iudæi arbitrantur.*

Ad. 4. respond. 1. ibidem Ambros. docere aurea Ecclesie vasa non debere alienari, nisi in magna pauperum necessitate, si sint alienanda, quærenda nondum initiata si talia non inueniantur, non debere initiata vendi integra, sed per partes. Ambrosius ergo admittit hunc templorum ornatum. 2. sacramenta quidem non requirere aurum ex necessitate, sed ex decentia.

Ad. 5. ead. solutio nec enim Deus quoad se eget huiusmodi valis.

Ad. 6. respons. supra. Ad 7. non ridere Lactantium ornatum templorum, sed ineptè offerri munera idolis, quasi illis oblectarentur, & Deus egeret sensibilibus rebus. Ad octau. solùm reprehendere Bernardum. 1. defectum primæ conditionis: quod Monachi Cluniacenses quæ acceperant distribuenda pauperibus, insumerent ad ornatum templi, cum pauperes valdè indigerent. 2. defectum secundæ vnde, ibidem. *Et quidem alia causa est Episcoporum, alia Monachorum, scimus namque quod illi sapientibus & insipientibus debitores cum sint, carnalis populi deuotionem, quia spiritualibus non possunt, corporalibus excitant ornamentis.* 3. defectum tertiæ. *Quid facit (inquit) illa ridicula monstruositas? quid ibi immundæ simie?* 4. quod humi sculperent Sanctorum imagines.

5. quod quæstus causa ornarent templum, nimirum, ut plures ad offerendum confluerent.

Ad nonum, videri hac in re Chrysostomum & Theophyl. pugnantes. Sed conciliantur, quando enim notabiliter pauperes egent, & templum Dei sunt conuenienter instructa, pauperibus erogandum est: quando pauperes mediocriter se habent, & templum Dei sunt inculta, dandum est templis. Quando æqualiter egent, nec instat extrema pauperum necessitas, verisimilius est dandum esse templo. Quod sit durabilius, communius, & immediatius bonum, relatum ad Deum.

Ad. 10. respond. 1. hoc non obstante Dominum non recusasse obsequium preciosum cum multi sternerent ante ipsum vestes suas ad ingressum in Hierusalem, & cum Magdalena, caput & pedes eius vinxit preciosissimi unguento. 2. iam Christum triumphantem & gloriosum esse, cui etiam proinde gloriosa conueniant templum. 3. ei præcipue dicari, qua parte Deus est qua ratione semper fuit Diues, Rex Regum &c.

Ad undecim negatur, sunt enim ornamenta templi, signa reuerentia, & pietatis in Deum.

Ad duodec. eo fine non institui huiusmodi splendorem, & tam posse mentes ad deuotionem & reuerentiam, quam ad euagationem trahere: quare vitio inuentium non ornatus contigit ea distractio.

Ad decimum. 3. ut ad. 9. Deinde hoc argum. etiam concludit non licere ædificare palatia regum, instruere conuiuia, & similia: quod tamen falsum est.

Ad decimum. 4. negatur, si quis obligetur ad huiusmodi notabilem ornatum. Hoc enim deducitur à maiori. Si damnabitur qui non fecit eleemosynam quando eam tenebatur facere: multo magis qui non ædificauit, vel ornauit templum, quando tenebatur.

*De benedictionib. aquæ, salis, cinerum,
cerei &c.*

C A P. VI.

Rimi riserunt has benedictiones a Vval-
denses. Deinde b flagellantes, c Vvi-
clestæ, d Lutherani, e Calvinistæ.

Prima propositio. Rectè benedicuntur
aqua, oleū, panis, cerei, cineres, rami, & similia

Primo, quod Dominus fecit argui nequit. At panes
multiplicaturus aspexit f in cælum, & benedixit. Ergo
benedictio panis bona est.

Secundò, g Omnis Creatura Dei bona est &c. Sanctifi-
catur enim per verbum Dei, & orationem, id est vt interpre-
tatur h Chrysost. etsi creatura esset aliqua immunda,
facile posset sanctificari adhibito signo crucis: quanto
magis res bonæ, fient sanctiores?

Tertiò, ex traditione veterū Clemēs. 8. cōstit ordinem
ponit consecrādi aquā. Dionys. aquā sacris inuocatio-
nibus consecrari dicit Alexander. 1. præcipit aquam be-
nedici. Cyrill. i ait: sicut mundi cibi, sunt immundi inuo-
catione diaboli, ita aquam simplicem fieri sanctam inuocatione

Dei. k Cypr. oportet (inquit) mundari, & sanctificari aquas
à sacerdote. l Basil. Apostolicam esse dicit traditionem,
aquæ consecrationem m Ambrosius, nisi crucis signo

prius sacretur nullum in Ecclesia vsum, similia Aug. n
6. in Iulian. 8. Concilium o Nannetes. iubet Presbyte-
rum visitantem ægrotos, primo aspergere aqua sancta
ægrotum, & cubiculum ipsum. Benedictionis olei me-
minerunt Clemen. Dionys. Basil. supra, & Aug. tract.
118. in Ioannem. Benedictionis panis extra Eucharis-
tiam. Aug. 2. de peccat. mer. 24. & Paulus in epistolis
ad Alipium, & Romanianum. Benedictionis cerei pas-
chalis. Strabo cap. 30. P Concil. Tolet. 4. & q Zozi-
mus. Benedictionis cinerum & palmarum. B. Maximus
homiliis in die r cinerum.

a Exorti ann.

1140. vt patet
ex fragmento

Reynery in fine
libri Claudij

Conssord. contra

Uvaldenses.

b Exorti an.

1350. teste Ber-
nardo Lutzem-
burgensi.

c Apud Uval-
densē tom. 7.
tit. ult. cap. 68.

d Libro de vi-
sione Danielis
contra Cathari-
num.

e Calvin. 4. cap.

10. §. 20. Instit.

f Luc. 9. v. 16.

g Mathæi. 14.
v. 19.

h 1. Timoth. 4.

v. 4.

παρισκίζουσιν
καὶ τοὺς ἁγίους
καὶ τοὺς ἀσθενεῖς
τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ
ἐν ὀνόματι τοῦ
κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ.

h Et Theophyl.
in hunc locum.

i Catech. 3.

k 1. epist. 12.

l Libro de spiri-
tu sancto ca. 27.

m 4. de Sacra-
ment. cap. 5.

n Et homil. 27.
ex lib. 50. homi-

o Can. 4.

p Can. 8. q In Pontificali r Calvinus supra.

DE CVLTV SANCT.

Obiicitur primò. Si Apostolica est traditio benedictio aquæ. Ergo eam Alexander. 1. non instituit: vtrūque autem asserimus, igitur pugnantia inter se.

f. Epist. 119. cap.

Secundò, s. Aug. ait omisisse Christianos caeremoniam lauandi pedes in die cænæ, ne videretur ea lotio ad Sacramentum pertinere Baptismi. Ergo tunc temporis non erat vlla lotio religiosa, excepto Baptismo. Non igitur aqua benedicta erat in vsu, & multo minus traditio apostolica.

Tertio, aqua lustralis est profanatio Baptismi, & quasi repetitio. Ad primum, nos institutionem aquæ lustralis solis tribuere Apostolis: præceptum vero quo iubetur frequentari Alexandro. 1.

Ad. 2. non damnare lotionem pedum, sed solum recensere varias hac de re Augustinum opiniones, & non fuisse conueniens visum, quibusdam lauari pedes cathæchumenis in die cænæ, ne videretur illa lotio necessaria ad baptismum: sed potius differendam in octauum diem Paschæ.

Ad 3. negatur, differt enim aqua lustralis à Baptismo, forma, ministro, intentione, effectu. Quamuis per huiusmodi aquam refricetur meritò memoria baptismi.

Secunda Propositio. *Recte ad effectus supernaturales significandos & efficiendos utimur aqua, oleo, aliisque rebus, benedictione consecratis.*

Siquidem illa benedicuntur ob triplicem finem primò, ad significandos spirituales effectus. Nam aqua significat purgationem animæ, cinis poenitentiam, palma victoriam, cereus paschalis resurrectionem, oleum misericordiam, sanctitatem, claritatem &c.

τ In sua Confessione ca. ultimo.

Obiicit t. Brentius, non debere adumbrari caeremoniis mysteria fidei, coruscante vbique iam Euangelio.

Respondeo, has caeremonias non esse propriè adumbrationes futurorum, sed representationes inuisibiliū, vel præteritarum: vtilis ad excitandum affectum. Alioquin deberet etiam tolli Baptismus, [& omnes Sacramentorum etiam essentiales ritus: nec enim sua carent significatione.]

Secundò, ad deletionem venialium peccatorum, quæ de re vide D. Thom. u. 3. p. & Domin. à foto in. sent.

distinct. 15. q. 2. x &c. Obiicitur. y 1. Sanguis z Cbri- x Gratianum
 ste emundat nos ab omni delicto. Ergo etiam à veniali. Re- can. Aquà dist.
 spondeo, id verum dummodò ille nobis applicetur san- 3. de consecra-
 guis. Applicatur autem per huiusmodi Sacramentalia, tione.
 ad venialia: sicut per Baptismum & pœnitentiam ad y Jta Tilmānus
 mortalia delenda. Heshusius libro

Tertiò, ad effugandos dæmones morbosque pellen- de sexcentis er-
 dos: non quidem infallibiliter: tùm, quia non habent roribus Papiſta-
 vim ex pacto Dei expressò, sed precibus Ecclesiæ, & rum loco. 27.
 vtentium deuotione: tùm quia non semper id expedit z 1. Ioan. v. 7.
 nobis. Hoc tertium probatur. 1. exemplis scripturæ. ἀντα νόῦ χριστοῦ τοῦ
 Numer. 5. aquæ maledictionis ab adultera potatæ ven- ὡς αὐτοῦ (θεοῦ)
 trem intumescere, & femur putrescere faciebant: nec καὶ αὐτῆς ἡμεῖς ἀπὸ
 tamen ibi erat necromantia. Num. 19. aqua cineribus πικρῆς ἀμαρτίας
 admixta, dicebatur expiationis, qua mundabantur Iu-
 deï à legalibus sordibus. 4. Reg. 2. Elisæus ad sanandas
 aquas adhibuit salem, ad curandam lepram Naaman,
 Iordanis aquas cap. 5. Marci. 6. v. 13. vngebant apostoli
 ægrotos oleo, & curabantur. Secundò ex PP. exemplis
 a Marcellus Apameensis: & b Macarius aqua benedi- a Apud Theodo-
 cta soluerunt incantationes. c Hilarion, oleo benedi- ret. 5. cap. 21.
 ctò plurimos curauit d Fortunatus aquæ benedictæ b Apud Palla-
 aspersione femur hominis cōfractum. Malachias phre- dium cap. 19.
 neticum apud Bernardum in Malachia. Obiicitur pri- c Apud Hieron.
 mò, non esse scriptum aquam sanctificandam ad pel- in Hilarione.
 landos dæmones. Secundò, non esse assumendum no- d Apud Gre-
 men Dei in vanum. At in vanum assumitur, ad sancti- gor. 1. Dialogor.
 ficationem harum rerum. 10.

Ad. 1. negatur. Nam scriptum est sanctificari omnem
 creaturam per verbum Dei, & orationem. Item. Petite,
 & accipietis. Ecclesiā autem petit, hæc valere ad fugan-
 dos dæmones.

Ad. 2. negatur Minor. 1. quia assumere nomen Dei in c Can. 2.
 vanum, est peierare, vt explicat Tolet. c Concil. 8. At
 ibi nullum periurium est. [2. quia illa inuocatio no-
 minis Dei, non caret effectu.]

De Peregrinationibus ad Sancta loca.

CAP. VIII.

a libro. 3. de culu
imaginum.

b 3. cap. 5.

c apud Uvald.
tom. 3. tit. 15.

d Calvin. 4. ca.
13. §. 7. Instit.

e Centur. 4. c. 6.
col. 458.

f cuius oratio-
nem hac de re
centuriastæ re-
ferunt supra ca.
10. col. 935.

g ep. ad Paulinũ
h est Tridentini
Conciliũ sess. 25.

i 1. Regum. 1.

k Luc. 2.

l Actor. 3.

m Actor. 2.

n qui floruerũt
100. annis ante
Constantinum.

o 6. hist. 9.

p apud Metaph.
q serm. de dedi-
catione Eccl.

r homil. 66 ad
populũ Antioch.

s ep. 17.

As damnant Claudius Taurinensis apud
a Ionam, Petrobrusiani apud b autho-
rẽ vitæ Bernardi, c Vviclefistæ d Cal-
uinistæ e Centuriastæ Primò, quia cæ-
pit hic abusus tempore Constantini
Secundò hunc refutauit ilicò f Græ-
gorius Nyssenus. Tertiò quia Christus inter beatitudi-
nes non ponit peregrinationes. Quartò, quia multa
sunt in itineribus pericula, præsertim mulierib. Quin-
tò nihil est Hierosoly. quod hic non habeamus. Deus
est enim vbique; homines illic, non sunt meliores: tem-
pla & altaria habemus. Sextò, g docet Hierony. non
expedire has peregrinationes. Septimò, Sanctus An-
tonius & alii sancti monachi licet in vicinia sancto-
rum locorum habitarent, ad ea tamen non sunt pere-
grinati.

Propositio, h peregrinationes ad loca sancta sunt pie, &
religiose. Primò, quia Deus instituit omnes filios Israel
ter in anno ad tabernaculum, vel templum Domini
peregrinari, quod diligenter obseruarunt i Elcana cum
uxore. k Christus cũ Matre, & Ioseph, l Eunuchus
Æthiopus quamuis gentilis, sed profelytus. Item m &
n qui floruerũt Paulus. Secundò, ex PP. n Alexander (inquit o
Euseb.) Hierosolyrna adorandi, & locorum sanctorum vi-
dendi causa properauit. P Sanctus Nicolaus adolescens
voti causa peregrinatus est in Hierusalem ante Impe-
rium Constantini: eandem se suscepisse peregrinatio-
nem q Gaudentius testatur r Chrysost. Quo regias
quidem aulas videat, nullus vnquam peregrinatus fuit:
multi verò reges plerumque huius spectaculi (id est se-
pulchrorum martyrum) gratia peregrinati sunt &c. s
Hieron. longum est nunc ab ascensu Domini usque ad præ-
sentem diem, per singulas ætates currere, qui Episcoporum,

qui Martyrum, qui eloquentium in doctrina Ecclesiastica
 virorum venerint Hierosolymam &c. Item: *† Ceterum ado- † ep. 154.*
rasse ubi steterunt pedes Domini, pars fidei est. u Sulpitius. u *Non aliter*
 2. sacræ historiæ. Paulinus ep. 11. ad Severum Prudent. *(inquit) affectus*
 in Hymno Sancti Hemiterii, & Chelidonij, x August. *homines ad Hie*
Elegit aliquid medium, ut certo placito se ambo constringe- *rosolymā rapit,*
rent, ad locum sanctum se peregrinatuos. Cassianus. 4. *de nisi ut loca, in*
 institutis renuntiantium cap. 31. Beda. 5. histor. 7. scri- *quib. corporali-*
 bit Cæduallem regem suscepisse peregrinationem ad *ter præsens fuit*
 Apostolorum limina, cupientem ibi suscipere Baptis- *Christus, videāt*
 mum, & mox è vitamigrare, quorum utrumque im- *atque cōtingāt.*
 petrauit. y Nicolaus. 1. scribit multa hominum mil. *x ep. 137.*
 lia ex omnibus terræ finibus confluere solita ad limina y *epistola ad*
 Apostolorum religionis causa. Concilium z Cabilo- *Michaelēm.*
 nense docet omnibus probari debere deuotionem pe- *z sub Carolo*
 regrinantium pœnitentiæ gratia ad loca sancta. *magnocan. 45.*

Tertiò, quia hæ peregrinationes sunt signa, a nobis
 magni fieri Deum & sanctos.

Quartò, quia est opus pœnitentiæ, & satisfactionis
 cum sit pœnale, & laboriosum.

Quintò, loci præsentia sancti, auget deuotionem, &
 reuerentiam.

Ad 1. Responsio in principio nostri secundi argu-
 menti. Ad 2. respond. 1. non esse fortasse Nysseni ora-
 tionem quam hac de re producant Centuriastæ: non
 enim inuenitur in operibus eius, nec scitur quis eam
 in Latinum verterit. 2. non reprehendere simpliciter pe-
 regrinationes, sed in quibusdā personis ut monachis &
 mulieribus. Nos autem concedimus, quibus peregrina-
 tio indecens, aut periculum est, non debere pere-
 grinari & ita soluantur quartò & sextò. Ad tertiò
 probare solum peregrinationem non esse opus neces-
 sarium ad salutem. Ad 5. esse Hierosoly. sepulchrum
 Domini, & loca ipsa in quibus redemptionem nostram
 operatus est, quæ non sunt alibi.

De votis quæ fiunt sanctis.

CAP. IX.

a in Colloquio:
Naufragium.

Æc reiiciunt a Erasmo, & omnes nostri hæretici Quia votum est actus religionis soli Deo debitus, quale est iuramentum & sacrificium nam in scriptura dicuntur perpetuo vota fieri Deo.

Propositio. Recte fiunt vota sanctis.

b 13. Prepar. 7.

Probatur. 1. ex PP. b Eusebius. Nos (inquit) vere pietatis milites, ut Dei amicos honorantes ad monumenta illorum accedimus vota que illis facimus tanquam viris sanctis.

c 8. ad Græcos.

c Theodoret. piè, fideliterque precatos (sanctos) ea maxime consequi que desiderant, testantur illa, que votorum rei persoluant. Pallad.

d cap. 113.

d in Lausiaca scribit Philoromum ex voto Apostolis nuncupato venisse Rom. Prudent. supr. Paulinus natali 1. de S. Felice e Gregor. Turonicus Domino gratias agentes (scilicet ministri Clodouei regis) & vota beato Confessori promittentes leti nuntiauerunt regi.

e 2. hist. Franco.
37.

Ad arg. deberi soli Deo votum, quatenus est signum gratitudinis erga primum principium, & recognitio beneficii emanantis ab eo ut authore: quia tunc est latræ cultus: sanctis autem deberi, quatenus est signum gratitudinis erga mediatores, & intercessores in quibus Deus inuariabiliter per gloriam habitat. quia tunc est tantum cultus dulciæ.

Dices quidni ergo promissiones sanctis hic viuentibus vota nuncupari poterunt? Respondeo id non conuenire. 1. quia promissio facta sanctis regnantibus cum Christo est similior promissioni quæ fit Deo, quam fit promissio facta mortali: quia non in illorum, sed nostram cedit utilitatem. 2. quia votum non conuenit sanctis nisi ut diis per participationem, quod certum scimus de regnantibus cum Christo, non autem de his qui nobiscum. 3. quia cum Christo regnantes, sunt inuariabiliter filij Dei, non autem sancti qui sunt in terra, cum deficere possint.

De festis Diebus.

CAP. X.

Rimus error est a Ebionitarum: debe a apud Euseb. 3.
re scilicet seruari dies festos vtriusque cap. 27.
Testamenti. hunc errorem

Secundus b Petrobrusianorū, nul- observant Chri-
los debere seruari, Tertius Lutherano- stiani in Aethio-
rum, & Calvinistarum, 1. festos dies ce- pia qui eodem
lebrari esse de iure diuino, 2. quia hos ius diuinum non honore domini-
determinauit, certum tempus a pastoribus determina- cam, & sabbathum colunt.
ri debere, 3. dies festos non debere ceteris sanctiores b apud authore
putari quasi aliquid mysterii contineant, aut piam si- vite Bernardi.
gnificationem, sed tantum celebrari politiae causa, 4. 3. cap. 5.
non obligare fideles in conscientia, 5. non licere dies
festos celebrare sanctis, vel Eucharistiae, & multo mi-
nus Conceptioni B. Mariae.

Prima propositio: Nullo modo licet Christianis sabbathum Iudeorum, aut alias ferias testamenti veteris obseruare. Primo ex Rom. 14. Galat. 4. Coloss. 2. in quibus adeo aperte Paulus reprehendit observatores sabbathi, vt propterea Ebionitae non reciperent Paulum.

Secundò, c Concil. Laodiceen. dicit anathema ob- c can. 29.
seruantibus sabbathum.

Tertiò, Gregorius 11. ep. 3. ex professo hunc refellit errorem.

Quartò, quia sabbath. erat praecipua figura Iudaica, in testamento veteri Coloss. 2. Igitur accedente Christo desit sabbathum.

Obbicitur Exod. 31. de sabbatho: pactum est sempiternum signumque perpetuum.

Resp. 1. cum e Aug. dici aeternum, quia significat e questionib. in
res aeternas, 2. quia non erat expressum quando finire- Exod. 9. 46. &
tur, 3. quia erat duraturum quandiu duraret status Iu- 124. & 139.
daicus: propterea additur communiter, vobis, vel, in
generationes vestras &c.

DE CVLTV SANCT.

Secunda proposit. Festa Christianorum non solum ratione ordinis, & politia, sed etiam mysterij celebrantur: sunt. que aliis diebus sanctiores, & pars diuini cultus.

Probatur primò, tam nos quam hæerici celebrata *Aug. ep. 119* mus diem dominic. At certum est f celebrari in me-
g 1. c. 8. Infit. moriam resurrectionis Domini. vt etiam g Caluinus
 fatetur. Respon. Caluinus. 1. obseruari, vt moneamur
 non esse amplius inhærendum figuris, quod Christus
 sua resurrectione omnes euacuauerit. 2. non impro-
 baturum se si alium diem celebrandum elegerit Eccle-
 sia. Ad primum, diem non posse aliter monere, quam
 per significationem & representationem. Ergo semper
 dies festus ille, ratione mysticæ significationis cele-
 brabitur. Deinde h *Aug.* docet diem dominicum
 significare etiam gloriam beatam & non solum Resur-
 rectionis Domini. Ad 2. impietatem Caluini demon-
 strare: qui se consuetudini Ecclesiæ & suorum etiam
 se opponit.

Probatur secundò, quia essent alioquin tollendi dies
 solennes Natalis Domini, Passionis, ascensionis, Pen-
 tecostes, sicut & resurrectionis, quos tamen ex Apolto-
 lica descendere traditione & in tota obseruari Eccle-
 sia docet i *ep. 113. & 119.* Aug. Nam si ratione Politia solum obser-
 uarentur, quæ ratio inter diem passionis, & resurrectio-
 nis non nisi vnum esse diem, inter Resurrectionem &
 Ascensionem 40. inter Ascen. & Pentec. 10. inter Pen-
 tecost. & Natalem Domini plusquam. 6. menses? Cur
 ista nomina habent? Cur Lunam sequimur in mobili-
 bus festis inueniendis, si nihil sacrum significant?

Tertiò, ex PP. k *Ambros.* Dominica nobis venerabilis
 est, atque sollemnis. *Aug. præf. in epistolam Ioannis.* Quia
 nunc (inquit) interposita est sollemnitas sanctorum
 dierum lib. 22. *Ciuit. 30.* Dies Dominicus Christi resurre-
 ctione sacratus est. Item Dominicum diem Apostoli reli-
 giosa sollemnitate habendum sanxerunt. *Leo serm. 4. de*
Quadrag. Ingressuri (inquit) *dies mysticos.*

Quarto, alias sequeretur omnes dies festos, esse æqua-
 les. vna enim ratio celebritatis omnium. At l *Ignatius*
m serm. 12. de vocat diem dominicam, regalem, & eminentissimum
Quadragesima. omnium dierum: m *Leo,* Pascha, festum festorum,
 n *Nazianz.*

n Nazianz. celebritatem celebritatum, tanto maiorem n oratione. 2. de
cæteris, quanto Sol syderibus. Paschate.

Quintò, observatio festorum præcepta Exod. 20. ad cultum Dei pertinet. Est enim præceptum aliquo modo naturale, & ad nos pertinens, vt aduersarii concedunt. Ergo debemus aliquos dies observare in cultum Dei, nullos autem habentis præter dominicos, Pascha, &c. Ergo horum observatio ad cultum Dei spectat, & proinde sancta.

Sextò, Christus nascens, consecrauit præsepe, moriẽs crucem, resurgens tumulum, quidni & tempus?

Obiicitur Primò, Rom. 14. o Alius indicat diem inter o v. 5.
diem, alius omnem diem, quibus videtur reprehendere
discretionem dierum, non quoad politiam, hæc enim
omnino necessaria Ergo quoad religionem.

Secundò Galat. 4. P Dies observatis, & menses & an-
nos, timeo vos, ne frustra laborauerim in vobis.

Tertio, q Nemo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in
parte diei festi.

Quartò sabbathum, quod mandatum fuerat Iudæis carnaliter observandum id est abstinere a servilibus operibus, nobis mandatum est spiritualiter, id est abstinere a peccatis vt docent r Ambro. f Hierony. t Aug. u Gregor.

Quintò, Hieron. in. 4 ad Galat. Ne (inquit) inordinata congregatio populi fidem minueret in Christo, propterea dies aliqui constituti sunt, vt in vnum omnes pariter veniremus. Non quo celebrior sit dies illa, qua convenimus: sed quo quacumque die conveniendum sit, ex conspectu mutuo letitia maior oriatur.

Sextò idem ait ibid. omnes dies Christianis esse æquales, sed propter seculares, oportuisse constituere aliquos quibus ad Ecclesiam convenirent.

Ad primum, loqui Apostolum non de festis, sed ieiuniorum discrimine dierum: ac velle dicere: aliqui ieiunant certis diebus, alii omni die & vtrique recte agunt: propterea si quidem adiunxit: x Vnusquisque in suo sensu abundat. Ita exponit Origen. Ambr. Occum. Primaf. Ansel. in hunc locum: & patet ex text. u, de cibis enim non de festis disputationem instituerat.

ὅς μὲν χρίτοι ἡμέρας
παρ' ἡμετέρας ὅς δὲ
χρίτοι πάσαις ἡμέραις
p v. 10.

ἡμέρας παρατηρεῖ-
σθαι, ἢ μὴτας, καὶ
κοιμῆς, καὶ ἰσταυτῆς
v. 11. φ. οὐ μὲν οὖν
μὴ πῶς ἀπὸ κακο-
πράξις εἰς ἡμῶν.

q Coloss. 2. v. 16.
μὴ ὅτι τις ὑμῶν
κεκρίτω ὡς βρώσεις ἢ
ὡς ποσὶν, ἢ ὡς μὴ
ἑστῆς.

r in 13. Lucæ.
f in 4. ad Galat.
t ep. 119.
u 11. ep. 3.

x εὐεργετὶς ὁ τοῦ θ' ὡς
καὶ ἡ ἀποφασίς αὐτοῦ
v. 5.

DE CVLTV SANCT.

Ad 2. reprehendere solum festa Iudæorum. 1. quia : *Illi* (inquit Aug.) *ea seruiliter obseruabant, non intelligentes ad quarum rerum significationes, & prænuntiationes pertinerent: hoc in eis culpât Apostolus, & in omni- bus qui seruiunt creature potius quam creatori: nā nos quoque, & Dominicum diem, & Pascha solēriter celebramus, & qualibet alias Christianas dierū festiuitates: sed quia intelligimus quo pertineāt, non tempora obseruamus, sed quæ illis significantur tēporibus.* 2. quia Iudæorum festa, post Christum falsam habent significationē, nostra non habent. 3. quia primarius finis illorum erat significare futura: nostrorum agnoscere Dei beneficia: propter quæ, festa singula sunt instituta. Ad 3. ead. Responsio. Ad 4. PP. loqui de ipso Sabbatho, propriè dicto id est de ipso die septimò vt Iudæis præcepto: quem iam non licet, nisi spiritualiter celebrare. Hinc tamen non sequitur minimè licere alios externo cultu celebrare dies. Ad 5. non negare Hieron. ratione significationis, & cultus vnum diem, esse alio celebriorem, cum ibidem doceat festa Christianorum esse instituta vt honoremus Christi resurrectionem, & alia mysteria. Sed tantum ratione ordinis, & politię negare esse in celebritate diuersos.

Ad 6. loqui quoad essentialia festi, quæ quisque apud se celebrare quotidie, & æqualiter potest. Nam vt ibidem ait quisque Christianus potest, si velit, habere quotidie Pascha, Pentec. &c. si nimirum quotidie audiat sacrum, communicet corpori Christi, recolet mysteria propria, vacet ab operibus seruilibus. quod simile non licebat Iudæis, puta, quotidie immolare agnum &c. At minimè hoc impedit, quin simul sit lex Ecclesiastica determinans, & discrimen constituens inter dies festos secundum diuersam mysteriorū significationē.

Tertia propositio : *Observatio festorum rectè præcipitur ab Ecclesia lege obligante conscientiam etiā citra contemptū: & scandalum.* Primò, præcipitur iure diuino, obligante in conscientia, vt aliqui dies festi obseruentur. Nulli autē sunt alij, quam quos determinauit Ecclesia. Festa enim debent esse communia toti Ecclesiæ & proinde iudici a publica potestate. Igitur indicta ab Ecclesia obligant in conscientia Huc spectant argumenta, quibus lib. 4. de sum. Pontifice probatum est Eccl. obligare

in Consciētia. Secundò, Ecclesia, cum Imperio etiam olim festa indicebat. Concil. 2. Agathense ante mille annos. ^a *Missas die Dominico secularibus totas audire speciali ordine precipimus, ita ut ante benedictionem sacerdotis egredi populus non presumat. Quod si fecerint ab Episcopo publice confundantur.* Laodiceum ante mille 100. ann. ^b *Non oportet Christianos Judaizare, & in sabbatho vacare, sed operari eos in eadem die: Dominicum præponendo eidem diei.* ^c Aurelianens. 3. can. 11. Concil. ^d 6. generale can. 8. Antisiodorens. ante. 900. an. can. 16. *Non licet die Dominico bonos iungere, vel alia opera exercere: & Concil. 2. Matisconens. c. 1. Mogunt. ante 700. an. can. 36. act. 37. enumerat festa totius anni præcipua, & iubet omninò ab opere in his vacare dieb. Vide Plura. Extra, de feriis.*

Obiicitur primò, Observatio festorum erat indifferēs in primitiua Ecclesia nam Paulus, & alii, modo colebant sabbathum modo diem Dominicam. ^e Concionabatur enim sabbatho. Ergo non potuit imponi sub necessitate. ^{R. 1.} negatur antecedēs nec vsquā Paulus coluit sabbathū quamuis data occasione: quòd eo die congregatos inueniret Iudæos, non raro concionaretur. ^{2.} & si res indifferens sit ex se observatio diei, fieri tamē sub necessitate, determinatam ex præcepto Eccl. Secundò, Galat. 4. Paulus resistit pseudoapostolis volentibus introducere obligationem festorum.

Resp. reprehendere illos, non quod simpliciter obligarent ad festa, sed Iudaica. ³ Tertiò, cū sint plura Christianorum festa, quam Iudæorum, intolerabilius esset nostrum quam illorū iugum. Negatur cōsequētia. Nam Iudæorū, erant grauiā, quia non intelligebant Iudæi finem fest. à multis cogebantur superfedere, quæ non parū incōmodi afferebant, vt non coquere cibos, non iter facere nisi ad modicum spatium &c. Item tenebantur ad quædam festa venire Hierusalem non sine graui labore. At nostra nil laboris habent: qualis enim labor, interesse sacro, & vacare a quibusdam tantū i operibus?

^e Act. 13. *hæc & primū argum. sunt Magdeburg. g. Heshusii, i prohibentur Mechanica sed permittuntur pharmacopolorū, coquorum, ac similibus quæ indigentur omni tempore necessaria: prohibetur mercatura, agere causas, ius dicere iuramentū solēne præstare nisi insit necessitas. C. Oēs dies, & c. Cōquestus de feriis*

z can. 31. vide etiam 38.

a lege festorum duo præcipiuntur 1. interesse Missæ. Nam & ipsi aduersarii fatentur requiri conuenire ad Ecclesiam, ac interesse mysterio Cænæ. 2. vacare à seruilibus operibus.

b can. 19.

c quo prohibentur seruilia opera. Et concluditur: Si inuentus fuerit quis in operibus suprascriptis, quæ interdicta sunt se exercere, qualiter emendare debeat, non in laici districtione, sed in sacerdotis castigatione consistat.

d can. 8. quo iubetur die dominica audiri sacrum, & à seruilibus vacare. nec iste canon ex Trullanis est.

DE CVLTV SANCT.

k Caluini.

* Quartò, Socrates. 5. cap. 21. voluit dies festos esse liberos.

Respond. Socratem in dogmatibus, nullius esse testimonii, maximè cum fuerit Nouatianus.

I est D. Thomæ.

22. q. 122. arg. 4. & contra Scotu dist. 27. & 37. Abulensem ac Lyranum in 2o. Exod.

1 Quarta Propositio: *Non tenemur diebus festis ex præcepto peculiari ad non peccandum, siue ad actum contritionis, vel dilectionis Dei.* Primò, quia præcepta intelligi debent propriè, & non metaphoricè. At ius diuinum prohibet tantum diebus festis opus seruile, quod proprie loquendo non est peccatum.

Secundò, Ecclesiæ fuit determinare tempus obseruationis festorum. At Ecclesia nusquam præcipit huiusmodi internos actus.

Tertiò, nostram sententiam sequitur communis fidelium sensus: nulli sunt enim, qui putent se nouum committere peccatum die dominico, nisi pœniteant, vel actum charitatis eliciant.

Quartò, actus ille internus est finis huius præcepti finis autem, propriè non imperatur.

Quintò, cultus internus iam erat præceptus in primo mandato. Non erat ergo ratio cur rursus præciperetur. Nam hic est ordo primæ tabulæ, primo præcipitur mandato cultus cordis. 1. oris. 3. operis.

Sextò præceptum de colendo sabbatho, est religionis. At contritio est propnè pœnitentiæ actus.

Obiicitur primò fornicari in loco sacro vel homicidium committere est sacrilegium. Ergo & id patrare die sacro.

Negatur conseq. quia & si omnis circumstantia loci, & temporis aggrauet peccatum, non tamen facit semper nouum peccatum, sed tantum quando est essentialis, & intrinseca peccato: nimirum quâdo violat ipsum locum, aut tempus. Violant autem locum sacrum fornicatio, & homicidium: quia prohibetur lege Ecclesiastica effusio seminis, & sanguinis voluntaria in loco sacro. non violant tempus sacrum: quia nulla lex prohibet fornicationem, & homicidium, ratione temporis. Id quod autem violat tempus sacrum est opus seruile: quia illud prohibetur ratione temporis.

Secundò, m Augu. ait præcepto sabbathi prohiberi

m Tract. 3. in Ioannem, & in psal. 32. concio- ne 1.

servilia opera id est peccata. Respondeo, loqui de hoc præcepto ut est generale, spiritualiter significatum per Iudæorum sabbathum.

Tertio, idem n. Aug. *Melius* (inquit) *Faceret Judæus* n. lib. de decem in agro aliquid utile quam in Theatro seditiosus existeret: chordis cap. 3. scilicet die Iudaico festo.

Respond. nolle dicere minus malum esse die festo aliquid operari utile quam peccare: potest enim fieri ut sit maius, aliquando, aliquando minus. peius est enim operari tunc in agro, quam mentiri officiosè: & peius blasphemare, quam operari in agro, sed sensus est, magis pugnare qualibet peccata cum fine sanctificationis sabbathi quam opera ex se utilia, prohibita tamen sabbathi die.

Quarto, peccata magis pugnant cum fine legis huius Ergo magis prohibita.

Conceditur, sed prohibita, non illa lege de die festo: sed aliis præceptis.

1. De antiquitate. 2. Institutione. 3. ritibus
antiquis diei Dominicæ.

CAP. XI.

DE Primò. dies Dominica est antiquissimum festum 1. quia Ecclesia Christiana propriè capit die Pentecostes. Tunc enim impletis omnibus mysteriis redemptionis promulgatum fuit Evangelium, & cessarunt festa Iudaica inter fideles primus autem dies festus occurrens fuit Dominicus. Nam Natalis Domini & Paschæ non nisi post aliquot occurrerint menses. 2. quia per vnam sabbathi. Actor. a 20. & 1. Corinth. b 16. intelligitur dies Dominica tum quod priorem locum Chrysost. & Beda a v. 7. b v. 1. posteriorem interpretes omnes de Dominica exponunt tum quod pari locutione dicitur Marci. 16. Christus resurrexisse vna sabbathi, quem constat resurrexisse die

DE CVLTV SANC.

Dominico tum denique quòd non est verisimile Paulum coluisse sabbathum cum id Colossensium. 2. prohibuerit. 3. ex Apoc. 1. *Ego Ioan. fui in spiritu in Dom. die.* quod ferè omnes de nostra Dominica exponunt etiam Magdeburg Centur. 1. lib. 2. ca. 6. 3. ex PP. qui diei Dominicæ, vt iam in communi vsu habitæ meminerunt, c Clemens Rom. d Iustinus e Tertull. f Clement. Alexandr. g Origen. h Athanas. Hilarius. præfatione in psalmos. Ambrosius ep. 83. Hierony. in 4. ad Galatas. Aug. contra Adimantum.

c *Can. 6. Apost.*
d *Apolog. 2.*
e *de corona militis & Apolog. tici cap. 16.*

f *7. Stromatum g homil. 7. in Exod.*

h *in illud. Omnia mihi tradita sunt a patre.*

De secundo Ratio institutionis fuit, vt succederet sabbatho. Nam ius diuinum præcipiebat vnum diem hebdomadæ dicari cultui diuino: non conueniebat autem amplius obseruari sabbathum. Rectè autem fuit substituta dies Dominica. Nam sabbathum erat omnium festorum Iudæorum excellentissimum: siue memoriam beneficii præteriti consideres (colebatur enim in memoriam creationis) siue significationis alicuius futuri (si quidem in sensu allegorico, erat figura quietis Christi in sepulchro: in tropologico, quietis humanæ mentis a peccatis per gratiam in Christo: in anagogico, quietis animarum in sinu Abraham) at dies Dominica in his sabbatho excellit. Nam refert memoriam Natalis, & resurrectionis Christi, ac aduentus spiritus sancti: & præterea Creationis etiâ mundi: Christus die Dominica natus est: illo namque anno litera Dominicalis erat B. vt fatentur Mathematici, & ostendi potest retrocedendo in Cyclo Dom. liter. B. autem incidebat in 25. Decemb. quo die Christus est natus. Resurrexisse Christum die Domin. constat ex Euangelio. Descendisse spiritum sanctum patet quia id contingit. 50. die a Paschate qui necessario Dominicus est quo etiâ mundus fieri cœpit [nec enim aliter Septimus requietionis contingere poterit. Nam 7. a Dominica est dies sabbat. cui succedit deinde immediate altera Dom.]

Quæ significabat sabbatū iam suæ completæ nam Christus iacuit in sepulchro, gratia data est, & translati Patres de limbo ad cælum.

Dominica vero significat illam quam expectamus in gloria quietem, & beatitudinem.

De tertio, ritus in die Dominica quadruplex erat. 1. ita refert Iusti-
 1. conueniebant in Ecclesiam ad lectionem, concionem nus apolog. 2.
 sacrificium, communionem, &c. 2. vacabant ab ope- h ita Hieron. ep.
 ribus seruilibus. 3. 1 non ieiunabant. 4. non flectebant ad Eustochiū de
 genua, sed precabantur stantes de quo extat can. 20. Ni- Virginitate.
 cæni Concil. 1. atque idem docent Ambros. serm. 62. Au- lita Tertull. de
 gustinus epist. 119. & Alexander 3. capite Quoniam, ex- corona militis:
 tra de feriis circa ann. 1139. Die Dominico
 ieiunare nefas
 ducimus, & de
 geniculis adora-
 re.

1. Quid sit Pascha. 2. De erroribus circa illud.

C A P. XII.

DE primo, quidam PP. putarunt Pascha dici a Ambrosius de
 à πασχα. Sed falluntur. Nam est no- mysterio Pasche
 men Hebræum à פסח Pesach, quod Græ- cap. 1. & Tertul-
 ci verterunt πασχα, Chaldaus פסחא Pif- lian. cōt. Iudeos.
 cha. Hieron. legit Phasē, secundum a-
 lia puncta. Dicitur autem à verbo פסח
 Pasach, quod est transilire. Vnde primariò significat
 transensionem Angeli, & quasi saltum super Iudæorū
 domos: nam cum dixisset Moses: Est enim Phasē: subiun-
 git ועגרתִי Vegauarti: transibo enim per terram Aegypti no-
 cte illa, & percutiam primogenita Aegyptiorum: erit autem
 sanguis vobis in signum in aedibus vestris, & videbo sanguinem
 & ופסחתי Vepasachti: i Transibo vos nec erit in vobis plaga.
 vbi vides ab hoc ultimo solum b transibo: Vepasachti: dici b Nazianz. ora.
 Pascha. Traducitur inde tamen ad significandum etiam. 2. de Pascha, &
 2. ipsum c agnum Paschalem, qui per immolationem Aug. tract. 55. in
 transibat de vita ad mortem. 3. transitum populi per ma- Ioan. volunt dici
 re rubrum liberati à Tyrannide Pharaonis, vt iret in ter- Pascha à transi-
 ram promissionis. 4. d ipsum diem festum Paschæ. Quæ tu maris rubri.
 omnia apud Christianos suo inveniuntur modo. Angel⁹ c Luc. 22. v. 7.
 transiliens, & e est Christus, qui dum transiret de morte ad d Luc. 22. v. 1.
 vitam saluauit omnes, qui eius sanguine erant aspergēdi
 relictis cæteris in manu vastatoris. Agnus Paschalis,

idem Christus, pro nobis immolatus, *Transitus per mare rubrum*, est transitus populorum per aquas baptismi. *Pascha* vero, dies Resurrectionis Domini.

e apud Epiphā.
heresi 73.
libidem.

De 2. Primus error fuit ^c Aerii negantis omnino Pascha celebrandum, Quod hoc Iudaismus saperet. Sed ut ait ^f Epiph. non agimus Iudæorum Pascha: sed quod illo significabatur.

g apud Tertulli-
anum de prescri-
ptionibus. Hunc
errorem secuti

Secundus ^g Blasti, Pascha celebrandum cum Iudæis
14. Luna primi mensis, siue esset Dominica, siue non.
Quia eo die celebrabat illud B. Ioannes Evangelista.

sunt multi Epif-
copi Asiæ apud
Euseb. lib. 5. cap.

Hic error illo ipso tempore Blasti refutatus est a Con-
cilio h fere omnium Ecclesiarum & a Pontifice Rom.

24. & 25. Item
Uadiani seu Au-
diani apud Epi-
phanii her. 70.

Deinde a ^k Concilio Nicæno 1. & merito. 1. ^k quia par
est vnam esse in tota Ecclesia rationem, Pascha celebra-
di, & minorem partem cedere maiori. At soli pauci O-
rientales, contra Meridiem, Occidentem, Aquilonem,
& magnam Orientis partem, cum Iudæis Pascha cele-
brabant. 2. absurdum est, bis in vno anno celebrare Pa-
scha, & alio nusquam. At hi non curabant an 14. Luna

i teste Epiphania
heresi 50. & 70.

esset ante æquinoctium necne, itaque interdum acci-
debat vt vno anno celebrarent Pascha post æquinoctiū

k ita Constanti-
nus epist. ad om-
nes Ecclesias a-
pud Euseb. 3. de
vita Constantin.

& anno sequenti ante æquinoctium, & proinde bis in
anno [nimirum inter duo æquinoctia] 3. quia non de-
cet nos, dumtaxat, cum Iudæis concurrere. 4. putabant
se legem Iudæorum sequi, cum delirium potius seque-
rentur Nam lex, Exodi 12. præcipit Pascha fieri decima-

13. Antiquit. 13.
m Epiphania te-
ste heresi 70.
n 3. histor. 25.

stente in Ariete & opposito Lunæ. At ^m Iudæi posteri-
ores non amplius æquinoctium obseruabant. Ad ritum
Ioan. Evangelistæ responderet ⁿ Beda, id fecisse vt se ac-
commodaret, initio nascentis Ecclesiæ, cum Iudæis ad
fidem conuersis, sicut eadem de causa iussit Paulus Ti-
motheum circumcidi.

o Cappadociæ, a-
pud Epiph. here-
si 50. & Gallorū
apud Bedam lib.

Tertius ^o quorundam qui Pascha semper celebrabāt
die 15 Martii, quod putarent eo die Dominum passum
vel a mortuis surrectum.

porum cap. 45. ex
Theophilo Cæsa-
riensi.

Refellitur primò, ex communi consensu Ecclesiæ,
quæ die Dominico semper celebrabat Pascha. 2. quia se-

cundum quosdam Christus non potuit resurgere, aut pati 25. Martii. Nam passus est die veneris, & resurrexit die Dominico secundum Euangelia: constat etiam passum, & a mortuis excitatum anno ætat. 23 vel 24. At vigesimotertio anno dies 25. Martii non fuit feria 6. nec dies Dominica, sed feria 4. Anno vero vigesimoquarto dies vigesima quinta Martii fuit feria 5, vt ex Litera Dominicali patet. Nam anno Christi 23. currebat litera D ann. 24. C die autem 25. Martii semper est G

Quartus P Britonum & Scotorum celebrantiū prima Dominica post Lunam 13. qua quidem in re nec cū Iudæis, nec nobiscum conueniebant, imperitè existimantes ita Ioann. Euangelistam celebrasse. P apud Bedam 3. hystor. 25. & lib. 5. cap. 22.

Quintus 9 Nouatianorum, liberum esse vnicuique quando vellet celebrare Pascha quod placuisse Magdeburgensibus constat ex 1. Centur. 1. Refellitur primò, ex can. 8. Apostolorum, quo iubentur Episcopi deponi vel presbyteri celebrantes Pascha ante æquinoctium cū Iudæis. Secundò, quia pertinaces in opinione Blasti, vocati sunt à PP. hæretici, Tessarescedecantæ, id est, Quartadecimani. Tertiò, quia frustra alioquin tantam habuissent cautionem PP. ne in celebratione Paschæ error contingeret, vide Ambrosii epistolam 83. & Leonis 63. 64. 65. 95. q apud Socrate 5. hystor. 10. 1 libro 2. cap. 6. col. 504. & Centur. 2. cap. 6. col. 119.

Quartò, quia noluerunt Concilia, hoc esse rem differentem: sed sub præcepto mandarunt Et in Antiocheno excommunicantur qui legem Nicænam de Paschate non obseruant. t Euseb. 5. cap. 23 hystor. Vnum (inquit) omnes Ecclesiasticum dogma

Quintò ex diuino miraculo: cū tempore Zozimi Papæ vellent Occidentales celebrare Pascha 25. Martii Orientales 22. Aprilis, in quadam Ecclesia Siciliae solitus singulis annis sacer fons diuino miraculo repleti, ipsa nocte Paschatis ad Catechumenos baptizandos: hic 25. Martii illo anno aridus: 22. Aprilis repletus aquis apparuit. confirmant, ne liceat aliquando nisi in die Dominica qua Dominus resurrexit Dominicum Paschæ celebrare

mysterium. u cap. 1. x Athanasius epistola de Concilio Arimini & Seleucia. In neg. de Paschate non abhorruerunt (scilicet PP. Nicæni Concilij) ab ista appendice: visum est, vt omnes obtemperarent. y Apud Paschasinum Libitanum Episcopum epistola ad Leonem inter epistolas Leonis 63.

DE CVLTV SANC.

Ultimus à multis annis vsque ad nostra incidit tempora. Cum enim statuisset Concilium Nicænum primum tres regulas ad inueniendum Pascha: Primam debere celebrari semper post 21. Martii: quod illo die esset æquinoctium veris, & Pascha post æquinoctium agi debeat. 2. post 20. Martii expectandam Lunam 14. & post eam quæreretur Pascha. Agi enim debet in tertia hebdomada Lunæ, id est à 14. Luna exclusiue vsque ad 22. exclusiue. Atque ad inueniendam Lunam composuerint cyclum aurei numeri, ita vt vbi in Calendario esset numerus aureus illius anni esset nouilunium. 3. vt post Lunam 14. occurrentem post 20. Martii expectaretur dies Dominicus, & ille esset Pascha. Iam experientia docet æquinoctium non esse fixum 21. Martii sed semper anticipare: cum sit nunc 10. Martii nec aureum numerum antiquum amplius valere ad nouilunia fideliter

2 [hæc habentur indicanda.

in Bellarmino

anni 1590. non

tamen in Ingol-

stadiensi anni

1601.]

a versa 8.

b versa 16.

c versa 24.

d versa 32.

e versa 40.

f versa 48.

g versa 56.

h versa 64.

i versa 72.

k versa 80.

l versa 88.

m versa 96.

n versa 104.

o versa 112.

p versa 120.

q versa 128.

r versa 136.

s versa 144.

t versa 152.

2 Quare ann. 1582. Gregorius 13. Ecclesiasticum Calendarium emendari curauit, & hunc circa Pascha errorem correxit.

De Pentecoste.

CAP. XIII.

Vius festi meminit Paulus ^a 1. Corint 16. Manebo Ephesi vsque ad Pentecostem. Et ^b Actor. 20. Festinabat (inquit Lucas) ut sciret quo modo posset, Pentecosten ageret Hierosolymie. Quod de Pentecoste Christianorum intelligit Epiphanius hæresi 75. Meminerunt antiquissimi authores ^c Clemens, Irenæus, Iustinus, Tertull. Origen. Hilarius, Theophyl. Hieron. i Nazianzen. Chrysost. Ambrosius, Maximus, Leo, &c. Denique ^d Aug. ait festa quæ in tota Ecclesia celebrantur sine dubitatione, vel à Generalibus conciliis, vel Apostolis instituta fuisse. Constat autem Pentecosten non fuisse

c5. constitut. 21.

d apud Iustinum

quest. 115.

e libro de corona

militum

f 8. lib. cõt. Celsi

g præfat. in psal.

h in 4. ad Galat.

i sermonibus hæc

de re editis.

k epi st. 118.

à conciliis institutam Generalibus cum huius meminerint Clemens, Irenæ. &c. ante omnia generalia Concil.

Quæstio est autem an rectè celebretur 50. die à Resurrectione Domini: videtur quod non. Nam Spiritus sanctus venit 1. dum complerentur dies Pentecostes scilicet Iudæorum. Illa verò, vel erat festum m datæ legis in Sina, n vel hebdomadarum, aut fortasse vtrumque simul. At neutrum incidisse videtur in diem Dominicam anno passionis Christi. Nam festum datæ legis celebrabatur die tertio tertii mensis Exodi o 19. ex quo deducit Aug. dies 50. numerari ab ipsa Paschate Iudæorum, id est 14. primi mensis inclusiue, fuit autem dies Paschæ Iudæorum, anno passionis Christi, die Iouis. Ergo Pentecostes complebatur etiam die Iouis. Festum hebdomadarum numerari incipiebat à secunda die azimorum vt colligitur ex Leuitici 23. Hæc autem dies tempore passionis Christi fuit feria sexta à qua si exclusiue numerentur dies quinquaginta, inuenietur Pentecoste die sabbathi. Nam lex ferebat vt altera die Sabbathi P id est primo die azimorum offerrent manipulos primitiarum, & inde numerarent septem hebdomadas, qui sunt quadraginta nouem dies, & sequenti die festum diem agerent.

Respondeo vtrumque festum vnum fuisse, & quidem Pentecostes, ac incidisse anno passionis Christi in Dominicam diem.

Nam non potest quidem euidenter colligi ex scriptura quo die data sit Lex: Etsi enim dicat Mosem venisse cum populo in desertum Sinai mense tertio egressionis ab Ægypto, ac deinde 3. die datam legem: non explicat tamen quo die mensis tertii venerit in desertum, & proinde nec certò scimus vnde numerari debeant tres illi dies de quibus legitur 4 Estote parati in diem tertium. Dicimus nihilominus venisse in desertum die 3. mensis tertii, hoc enim videtur indicare textus. Mense 3. egressionis filiorum Israel de Ægypto, in die hac venerunt in solitudinem. Quid est in die hac nisi die tertia? ac deinde die quarta dixisse. Estote parati in diem tertium: & tandem die 6. datam legem qui fuit quinquagesimus à

1. Act. 1.
m ita August. ep.
119. cap. 16.
n ita Hieron. in
4. ad Galatas.
o v. 1. & 11.

p vt exponunt
Lyranus, Abulē-
sis, Caietanus in
hunc locum, &
Josephus 3. An-
tiq. 13. dies enim
primus azimorū
qui sollemnis e-
rat dicebatur
generalis nomine
Sabbathum.

q Exodi 19. v. 11

DE CVLTV SANCT.

secunda die azimorum inclusiue, & hoc modo coincidit hoc festum cum festo hebdomadarum, & omnia coherent. Tempore autem passionis Christi hic dies quinquagesimus incidit in Dominicam. Nam etsi ordinariè dies Pentecostes [id est tam legis datæ quam hebdomadarum festi] inciperent Iudæi ordinariè numerare à secunda die azimorum: Tamen si secunda illa Sabbathum esset, tunc à .3. die azimorum numerabant. Causa enim cur illi dies. 50. non inciperent à primò azimorum die, sed à secundo erat, quod oporteret illo die multa facere seruilis opera, quæ die festo prohibebantur nimirum metere manipulum frumenti, exsiccare, afferre sacerdoti. At ista magis prohibebantur Sabbathi die. Ergo non licebat in. 2. die azimorum impedita Sabbathi festo illos incipere dies. 50. Propterea non dixit scriptura, *altera die Pasche, vel azimorum*: sed *Altera die Sabbathi*: quia nimirum voluit generatim includere festa, quæ immediatè occurrerent post Pascha siue vnum, siue plura: Ita vt idem sit, *altera die Sabbathi*, ac, *prima die profana post festum Pasche*. Et quia vt plurimum non occurrebat festum post Pascha nisi primo die azimorum, propterea Iosephus loquens de eo quod accidebat vt plurimum scripsit. 3. Antiq. 13. incipere numerari hos dies quinquaginta, luna. 16. At anno passionis Christi Sabbathum fuit Luna. 16. id est. 2. die azimorum. Quare Iudæi non inceperunt numerare dies Pentecostes nisi luna. 17. siue tertia azimorum qui erat Dominicus dies, ergo etiam Pentecostes incidit in Dominicam diem.

*De septuagesima, sexagesima, quinquagesima,
& quadragesimæ dominicis.*

CAP. XIII.

Septuagesimæ, sexagesimæ, & quinquagesimæ non iuuenio mentionem ante tempora Gregor. I. in cuius Antiphonaria annotantur officia Dominicarum harum, quarum deinde meminerunt alij authores vt a Beda, b Alcuinus, c Rabanus, d Iuo,

e Rupertus B. Bernardus: sermone de septuagesima. Ista autem nomina non sunt desumpta à numero dierum, sed à numero Dominicarum ante Dominicam Passionis. Voluit enim Ecclesia præmittere. 7. celebres Dominicas quibus reuocaret nobis in memoriam captiuitatem nostram spiritualem: sicut per Dominicam Passionis, & Palmarum commemoratur à captiuitate Redemptio.

Itaque prima Dominica ex septem, dicitur propterea septuagesima: Secunda, sexagesima, nimirum quia prima ex sex. Tertia, quinquagesima quia prima ex quinque sequentibus. Quarta dicitur, prima quadragesimæ. Quinta, secunda quadragesimæ: & sic deinceps vsque ad Dominicam ante Dominicam Passionis. De Dominicis quadragesimæ frequentissima est mentio apud PP. sed hac de in controuersis de ieiunio.

a Libello de officiis diuinis.

b Libro eiusdem argumenti.

c 2. cap. 34. de institutione Clericorum.

d Serm. de Septuagesima.

e 4. cap. 1. de diuinis officiis.

De reliquis festis Domini.

CAP. XV.

a 5. cap. 13.
constit.

b Oratione in
Sanctum Philo-
gonium.

c 3. de Virgini-
bus.

Natalis Domini meminit a Clemens Rom. b Chrysoſt. c Ambroſ. Baſi-
lius, Nazian. Maximus, Aug. Leo, &
alii quorum extant ſermones de nata-
li Domini.

Circumciſionis videtur recens fe-
ſtum, nam non ſolum veteres illud prætermittunt: ſed
etiam Iſidorus, Micrologus Amalarius Rabanus, Vval-
fridus ſtrabo, qui deſcribunt officia omnium feſtorum,
meminerunt quidem officij octauæ, natalis Domini
ſed non ſub nomine Circumciſionis. B. Bernardus ta-
men, & ante eum Iuo Carnotenſis ſermones de ipſo
Circumciſionis feſto habent.

d Supra.
e Oratione in
ſancta Lumina.

Epiphaniæ, d Chryſoſtom. e Nazianz. Maximus
Aug. Leo meminerunt. Quamuis autem natalis Domi-
ni & Epiphaniæ ſint duo in Occidente feſta, in Orien-
te tamen habebantur pro vno vt Caſſianus obſeruat
collatione. 10.

f 5. cap. 10.
g Oratione in
nouam Domi-
nicam.

h Sermone. 1. de
octaua Paſcha-
lis.

i C. quoniam de
ſerius.

Dominicæ in Albis f Clemens meminit g Na-
zianz. h & Auguſt.

Aſcenſionis, eſt antiquiſſimum vt docet Clemen. 5.
conſtit. Apoſtolica. 20. & Aug. ep. 118. in eodem fe-
ſtant extant ſermones Leonis, & aliorum.

Trinitatis recens eſt. Nam i Alexander tertius circa.
1159. an. J ait fuiſſe quidem in vſu apud quaſdam Ec-
cleſias non tamen Romæ, & Micrologus reprehendit
obſeruantes hoc feſtum. Nec reſert præſationem de
Trinitate eſſe vnam ex nouem quas Pelagius. 2. tan-
quam antiquiſſimas ſeruari præcepit. Nam illa ſolebat
cantari omnibus Dominicis, nec erat ſpecialis feſto
Trinitatis. Poſtea tamen Romæ, merito hoc etiam fe-
ſtum receptum eſt in octaua Pentecoſte, vt Deoſpe-

cialiter agantur gratiæ pro Trinitatis mysterio orbi terrarum per Apostolos declarato.

Festum corporis Christi constat ab Urbano. 4. institutum post an. 1200. & rectè. Nam iustum est diem habere certum, quo recoleremus memoriam institutionis maximi Sacramentorum. Transfigurationis antiquam esse videtur. extant enim sermones de illo. S. Leonis, Cyrilli Alexandr. & Andræ Cretensis apud Surium.

De festis Sanctorum.

C A P. XVI.

Hæc festa maximè reijciunt aduersarij. Primò quia sabbathum, siue festum colere est primæ præceptum tabulæ, & proinde ad cultum pertinet Dei.

Secundò, quædam falsò nituntur fundamento vt festum Conceptionis B. Mariæ quod reprehendit B. Bernard. ep. 174. quia velest honorare peccatum, vel falsam introducere sanctitatem aut saltè dubiam. Nec enim Ecclesia definiuit, Conceptam B. Virginē sine originali peccato.

Tertiò, quod plurima sint noua, ac præsertim B. Virginis quorum non est mentio ante Iustiniani tempora.

Quartò, quod quædam ab Imperatoribus instituta, vt Purificationis à ^a Iustiniano, Assumptionis, à ^b Mauritio.

Quintò, quia inde abusus, non sanctis etiam Imperatoribus dicare dies festos, vt de Iustiniano refert ^c Nicephorus.

Contrà primò, Ecclesia Catholica omni tempore seruauit festa Sanctorum. Sæculo 1. Clemens d Rom. iubet seruari festa Apostolorum & Martyrum. Sæculo 2. Ecclesia Smyrnenlis in epistola apud ^e Eusebium:

^a Apud Paulum
Diaconum libro
16. rerum Romanarum.

^b Apud Nicephorum libro 17
cap. 28.

^c 17. cap. 31. Hæc
sunt obiectiones
Hesbussii libro
de erroribus Pœtisticorum tit.

26. Item & obiectiones Magdeburg. Centur.
6. cap. 6. col. 342.

343. 344.
d 8. constit. 39.
e 4 histor. 14. in
Ruffino. 15.

DE CVLTV SANCT.

f Homilia. 3. in
diversos.

g3. epist. 6.

h Prima in Ju-
liam paulo
ante medium.
i Serm. 66. 77.
78.

k In 4. ad Ga-
latas & epistola
19. ad Euso-
chium.

l In hymno de
SS. Petro, &
Paulo.

m 8. de Marty-
ribus.

n In Psal. 63.
& 88.

o Natali. 2. & 3.
Felicis quibus
accedunt omnes
authores poste-
riores.

p Can. 51.

q Can. 47.

r Can. ultimo.
s Canone: Pro-
nunciandum de
consecrat. dist. 3.

Eorum (inquit) memoriam qui prius passi fuerant celebra-
mus, ut sequentium animi ad predecessorum viam exemplis
insignibus excitentur. Sæculo tertio f Origen. ait festum
Innocentium rectè ab Ecclesia coli, quod illi martyrum
primitiæ fuerint. Tertull. de corona militis docet unā
ex antiquissimis traditionibus esse annuas celebratio-
nes facere pro Natalitiis Cyprian. & dies eorum, quibus
excedunt annotate, ut commemorationes eorum inter memo-
rias martyrum celebrare possimus. Sæculo. 4. Basilus orat.
in Gordium Martyrem Nyssen. in Theodorum. h Na-
zianz. i Ambros. k Hieron. l Prudentius memine-
runt festorum dierum in memoriam sanctorum. Quin-
to sæculo Chrysost. homil. 66. ad populum m Theo-
doret. n Aug. o Paulinus.

Secundò Laodicea. P Concil. ante annos. 1200.
vetat celebrari in quadragesima festa Sanctorum. extra
ergo celebrabantur Carthag. 3. q ante an. 1100. liceat
(inquit) legi passiones Martyrum, cum anniuersary dies eorum
celebrantur. r Toletan 3. iuber diebus festis Sancto-
rum ne populi dent saltationibus operam f Lugdu-
nense numerat festum Apostolorum, Assumptionis,
Natiuitatis B. Mariæ sancti Syluestri, & Martini inter
Ecclesiæ festa.

Tertiò, festi dies rectè instituuntur ad diuina reco-
lenda beneficia vt constat de festo Sabbathi & sortium
apud Iudæos, & festis Domini apud nos. Sed magnū
est Dei beneficium, foelix consummatio alicuius san-
cti, & præcipuè martyrum: inde enim datur Ecclesiæ
militanti exemplum fortitudinis, & nouus apud Deum
patronus: triumphanti autem nouum gaudium acce-
dit. Quartò profani celebrantur dies, vel ob diem na-
talem principum, vel assumptionem ad summam di-
gnitatem, vel ob victoriam partam. Ergo meritò dies
religiosi celebrantur ob natale Principis alicuius cele-
stis in beata gloria, assumptionem eius ad dignitatem
inenarrabilem, ob victoriam perfectam de Diabolo, &
gloriosum in cælo triumphum.

Ad. 1. respon. 1. festa sanctorum Deo dicari in memo-
riam Sanctorum: sicut placet nonnullis de templis. 2.
etiam terminari in sanctos, nec tamen esse latrām,
sicut

sicut supra de votis erga Sanctos diximus.

Ad 2. resp. 1. à maiori Ecclesiæ parte ^c credi piè à ^e *Luthero*
 B Virginem sine originali peccato conceptam 2. *sermone de fe-*
 Et si concepta esset in originali, tamen nos neque *sto Conceptionis*
 peccatum honorare, neque falsam aut dubiam san- & *Erasmo A-*
 ctitatem: sed officium matris Dei, per se sanctum, *pologia ad Al-*
 & colendum: ad quod designata fuit in ipsa con- *bertum Pium*
 ceptione. nam singulare gaudium affert mundo *Carpensem:*
 huius rei memoria: tunc enim primum habuimus
 pignus certum redemptionis nostræ. Quomodo
 B. ipse Bernardus celebrabat natale S. Ioannis Ba-
 ptistæ, nimirum ob officium præcursoris. Quamvis
 dicat ibidem se non audere asserere natū illum si-
 ne originali peccato.

Non reprehendit autem simpliciter festum Cō-
 ceptionis sed quòd sine exemplo, vel præcepto
 Romanæ Ecclesiæ id fieret. At nos nunc utrum-
 que habemus.

Ad 3. Resp. 1. Semper etiam esse recentia Dei be-
 neficia, vel saltem occasiones recentes celebrando-
 rum festorum. 2. Festa B. Mariæ quædam esse cer-
 tē recentia. Nam Conceptionis, tempore Bernard. ^u *In extranag.*
 cœpit sed non ubique receptum nisi post ^u *Decre-*
 tum Sixti 4. Visitationis institutum fuit ab Urbano *cella. de reli-*
 6. & confirmatum à Bonifacio 9. quamvis utrum- *quis & vene-*
 que iam antea esset in Calendario Græcorum. Ni- *ratione SS.*
 hilominus quædam etiam sunt antiqua. Nam Na- ^z *Tribus sermo*
 tiuitatis meminit. ^x B. Damianus & ^y ante eum *nibus de eodem*
 Greg. 1. Annunciationis. ^z Athanasius Purifica- *festi.*
 tionis, ^a Amphilochius, Nyssen. Chrysost. Cy- ^y *In Antipho-*
 rillus Alexādrinus. Assumptionis, ^b Gregorius ma- *nario, & Sa-*
 gnus: ante eum, ^c Andræas Cretensis, ante An- *cramentario.*
 dræam, ^d Hierony. siue Sophronius ei æqualis. ^z *Oratione de*
 Surium. ^a *Sæcta Deipara.*
^a *Sermonibus*
^b *hæc de re apud*
^c *Lipomanum &*
^d *Surium.*

Ad 4. Negatur quia Amphilochius, Nyss. Chry-
 sost. Cyrill. sunt antiquiores Iustiniano, Hierony.
 siue Sophron. Mauritio. Solū ergo hi Impera-
 tores aliquid addere potuerunt ad celebritatem ci-
 uilem horum festorum.

Ad 5. respond. 1. solū dicere Nicephorum, so-

DE CVLTV SANCT.

litum quendam Constantinopolit. Episcopum, celebrare quotannis memoriam Iustiniani: quod intelligi potest de laudatione aliquâ inter concionandum adhibita, non autem de aliquo die festo. 2. Factum fuisse vnius priuati Episcopi, non immerito reprehensione dignum, præsertim cû eius successores mox omiserint eiusmodi celebritatem.

De Vigiliis.

CAP. XVII.

^a Eusebio 6.

histor. 8. in
Ruffino 7.

^b In Psal. 114.

^c Aduersus Vigilantium.

^d 13. Decretorum cap. 16.

^e Sermone de
Vigiliâ Sancti
Andrææ, & Vi-
gilias SS. Petri,
& Pauli.

^f cap. 1. & 2. de
observatione ie-
iuniorum.

N profestis magnorum dierum consueuerat Ecclesia vigilare ac ieiunare. In primis autem vigilia Paschæ, quæ nocte præcedente Dominicam Resurrectionis agebatur semper celeberrima fuit vt patet ex Clemète 5. constit. 19. & ^a Tertull. lib. 2. ad uxorem.

De vigiliis in Sanctorum honorem meminit ^b Basil. ^c Hierony. ^d Burchardus, ^e Bernard. ^f Innocent. 3.

Cæterum quoniam paulatim, nocturnarum occasione vigiliarum irrepserant abusus, & flagitia patrabantur, placuit Ecclesiæ nocturnos conuentus, & vigiliis omittere, ac solum iisdem celebrare ieiunia diebus.

FINIS QUATVOR CON-

TROVERSIARVM GENERA-
lium secundi Tomi.

Laus Deo & B. Virgini.

INDEX
OMNIVM RERVM ET
VERBORVM QVÆ IN HOC SE-
cundo tomo Controuersiarum R.
Bellarmini continentur.

A

Aron non erat sum-
mus Pontifex cum fe-
cit vitulum aureum.
fol. 45.

Abrahe coniugio quomodo
Ioannus virginitatem non au-
deat præponere Augustinus. 129.

Abutor tria significat. fol.
106.

Abutimur dono Dei quando.
fol. 110.

Adam & Eua initio mundi
fuerunt tantum materialis in-
choatio Ecclesiæ fol. 45.

Adorationis actus quot. fol.
201. 202.

Albizenses miraculosè casti in
bello fol. 63.

Anime nequeunt in Purgato-
rio mereri, aut demereri fol. 174.
175. 176. ibi certè sunt de sua
salute fol. 176. 177. 178. anime
iustæ post mortem an habeant
aliū locum præter cælum &

Purgatorium fol. 178. an ex
receptaculis suis egredi valeant.
fol. 178. 179. a quibus in-
uari possint anime in Purgato-
rio. fol. 184. earum gloria auge-
bitur post Resurrectionem. f. 195.
animas in Purgatorio verisimile
est orare pro viuētib. f. 183.

Antonius fuit Eremitarum
auctor quomodo. fol. 100.

Apostoli tempore passionis
Christi non amiserunt fidem. fol.
46. elegerunt Episcopos sine suf-
fragio populi. f. 70. abstinauerunt
ab uxoribus post vocationem. f.
83. fuerunt reuera Monachi.
fol. 100.

B

Baptizari pro mortuis quid
sit apud Paulum. fol. 164.

Beatorum animæ vident Deū
fol. 190. & seqq.

Belli iustitiae quæ conditiones. fol.
149.

INDEX.

Bernardus quot miracula uno die fecerit fol. 59.

Basileense Concilium fuit illegitime terminatum fol. 28.

Benedictio aquæ, salis, cinerum, &c. fol. 253. 254.

Bigami prohibentur ordinari Apostolicâ lege. fol. 86. non poterant esse Pontifices apud Gentiles. fol. 87. Bigamus est, qui unam ante, & alteram post Baptismum habuit. fol. 78. Bigamia non oritur nisi ex Matrimonio consummato. fol. 88. quod duplex Bigamia sit. fol. 89.

C.

CAnones Trullani quid valeant. fol. 4.

καὶ ὁ ἄλλος ἐκκλησίας quid sit apud Socratem. f. 8.

Cardinalis quid propriè significet. f. 78. antiquitas Cardinalium officia, quomodo episcopis præstent. f. 79.

Carpocratianorum barbara opinio. f. 56.

Catholicinequeunt cum hæreticis conciliari. f. 151. 152.

Catholicus, est nomen veræ Ecclesiæ proprium. f. 48. 49.

Chorepiscopi quinam sint. fol. 80.

Clerici unde dicti, qui sint fol. 66. iure possunt à laicis possessiones, & bona accipere. f. 91. 92. possunt retinere bona quæ ante Clericatum habebant. f. 92. an

valeant simul habere Ecclesiastica bona. fol. 93. Liberi sunt à tribunali seculari in causis Ecclesiasticis de iure divino. f. 93. quando teneantur legibus civilibus in temporalibus, & quando non. f. 93. 94. eorum bona sunt libera à tributis Principum secularium fol. 94. Clericorum exemptio quomodo sit iuris naturalis. f. 95. 96. Clerici & Laici duas constituunt Civitates formaliter fol. 97.

κατοικίαν quid significet. f. 71.

Celibatus Sacerdotis est de iure humano Apostolico rectè introductus. fol. 80. & seqq.

Concilij nomen quid significet. Concilij origo divina est. f. 1.

Concilium Generale, Nationale, Provinciale, Diæcesanum quid, quot Generalia, & quo tempore celebrata. fol. 2. & 3. Reprobata, quæ & quot. fol. 3. partim confirmata, partim reprobata. Concilium fol. 6. generale non edidit canones. fol. 4. Conciliorum finalis causa sextuplex. f. 5. Generalia non sunt absolute necessaria. ibid. & f. 6. aliqua tamen aliquorum Episcoporum sunt necessaria. f. 6. Generale non est legitimum, nisi iudicetur iussu Papa, aut confirmetur ab ipso. fol. 7. Si Concilium esset necessarium, nec vellet, aut posset Papa indicare, quid faciendum. f. 9. Soli Episcopi, & ex Privilegio aut Consuetudine Cardinales & Abbates, ac Generales

INDEX.

ordinum habent in Conciliis generalibus & Provincialibus decisiuum suffragium. f. 10. suntque veri iudices. f. 12. soli Apostoli in primo Concilio Hierosolimitico fuerunt ibid. in Conciliis quomodo audiendi privati fol. 11. ut sit Generale quot requiruntur Episcopi ibid. representat Ecclesiam uniuersam. fol. 16. Concilio Niceno preualuisse Paphnutium, falsum est. fol. 12. solius Papae est Concilio praesidere Generali per se vel per vicarios. f. 12. 13. Concilium Aquileiense non fuit generale f. 14. Concilia approbata à Papa sunt indubitatae fidei. fol. 15. & seqq. quomodo iuxta Augustinum Concilia priora emendantur à posterioribus. f. 17. 18.

Concilia & Pontifices Iudeorum quandiu non potuerunt errare. f. 18. Concilium Nicaenum 1. in nullo errauit. f. 18. Concilia particularia non probata à Papa, non faciunt fidem certam fol. 21. Generalia errare possunt nisi sequantur Papae instructionem. fol. 22.

Concubina dupliciter dicitur, de qua loquatur Tolet. Concil. 1. cum admittit concubinarium ad Communionem. f. 19.

Conditiones quas requirunt Lutherani in Concilio celebrando f. 14.

Coniugium an sit praeceptum. fol. 84.

Coniugati, ex mutuo consensu

possunt continentiam uouere. fol. 131. 132.

Consilia Evangelica quomodo praeceptis praeponuntur. Quid sit Consilium. fol. 102. probatur. ibid. & f. 103. ac seqq.

Continentia votum continetur in illis: Quomodo fiet istud quoniam virum, &c. f. 117. & in his. Sunt Eunuchi, qui se castrauerunt, &c. f. 118. atque in istis: Damnatione habent quia primam fidem, &c. fol. 119. probatur idem votum ex Conciliis. fol. 120. ex Pontificum & Imperatorum responsis, item ex PP. f. 121. rationibus ibid. ut Conuentus Episcoporum sit legitimus quid sufficiat. f. 21.

Conuersio non solum dicitur à peccato. sed etiam ab inferiori statu. f. 19.

ἁρπάζω, quid significet. 125.

Crimen non sumitur semper pro peccato. f. 87.

Christianis licet publica exercere iudicia f. 146. bella gerere. f. 147. 148. 149. etiam contra Turcas. f. 150.

Christus non repudiavit Synagogam. f. 77. non ex debito soluit tributum. f. 94. mendicus fuit. f. 138.

Crucem qui oppugnaverint. f. 233. Crux Christi vera est adoranda. f. 234. 235. Crucis imago adoranda f. 235. & 236. Signum Crucis in fronte vel in aere venerabile esse. f. 236. 237. 238.

INDEX.

Cyrellus Alexandrinus prefedis nomine Celestini in Concilio Ephesino. fol. 13.

Duo hominum genera in monasterijs erant antiquitus f. 129.

E.

D.

Debitum subiectionis civilis minor est debito servitutis, pecunie, & debiti coningalis. fol. 96.

Decime sunt de iure divino quoad substantiam rei, de iure Ecclesiastico quoad determinationem. fol. 89. & 90. Eas solvere tenentur pauperes etiam dimittibus Sacerdotibus. fol. 90. 91. quando excusantur à peccato qui eas non soluunt. fol. 90. quare decima pars sit ab Ecclesia determinata. fol. 91.

Deserere omnia propter Christum bisariam consideratur. fol. 104.

Deus egit cum populo Israël sicut Christus monet agendum in correptione fraterna. fol. 33.

Diligere Deum ex toto corde quid sit. fol. 108.

Difficile intrare in cælum quomodo. fol. 109.

Dionysio adscripta opera eius esse confirmatur. fol. 100.

Dominica dies antiqua est. fol. 259. de Dominicis Septuagesima Sexages. & c. fol. 263.

Donum continentie quomodo omnes habere possunt. fol. 105. 124.

Ecclēsia unde dicatur. fol. 29. quid sit. fol. 30. ab ea excluduntur non baptizati, & proinde etiam Catechumeni fol. 30. heretici, & apostate fol. 31. Schismatici. fol. 32. 33. Excommunicati. fol. 33. 34. Ecclesia nō solum electos, sed etiam reprobos continet. fol. 34. 35. Non perfectos. fol. 36. Magnos peccatores. ibid. & fol. 37. infideles occultos quare dicatur sancta fol. 38. 39. 40. 41. Ecclesie forma, est fidei Confessio. fol. 40. vera, Ecclesia visibilis est. fol. 42. deficere nequit. fol. 43. non potest errare. fol. 43. 44. Ecclesia nota f. 47. & seqq. quam erudentiam, siue probationem habeant. fol. 48. Ecclesia antiquior omnibus hereticorum sectis. fol. 49. 50. duratio Ecclesie. fol. 51. Amplitudo. ibid. unitas. fol. 55. 56. Ecclesie sanctitas doctrina quid. fol. 56. Efficacia doctrina. fol. 57. Sanctitas doctrina. fol. 57. 58. Gloria miraculorum. fol. 58. 59. lumen propheticum. fol. 50.

Electio Papæ per Cardinales est omnium optima etsi mutari possit per Papam fol. 73. & seqq. Electio Papæ pertinet ad Episcopos vicinos & Clerum Romanum si nulli essent Cardinales &

INDEX.

constitutio nulla de electione. fol. 73.

Episcopi creatio tria continet. fol. 67. Episcoporum est vocare Ecclesie ministros. f. 68. Episcoporum electio pertinet de iure diuino ad Papam, non ad Clerum.

Episcopus maior est Presbytero, de iure diuino, potestate ordinis, & iurisdictionis. fol. 76. qualis Episcopi autoritas in ceteris presbyterorum. ibid. Nomina Episcopi & Presbyteri communia erant omnibus Sacerdotibus tempore Apostolorum. f. 77.

Episcopus & Presbyter, quantum ad sacrificium vnum ordinem faciunt. 74.

Eremitica vita, sancta & antiqua est. fol. 133. 134.

Errores de Purgatorio. fol. 157.

Errores circa templa. fol. 242.

Euidenter verum, & euidenter credibile quomodo differunt. fol. 48.

Eutychius Mene successor prae fuit in Constantinopolitano. 2. fol. 13.

Excommunicati manifesti heretici, solum ab Ecclesia excluduntur fol. 41.

Exitus infelix oppugnantium Ecclesiam. fol. 61. 62.

F

Esti dies observandi, & qui fol. 256. & seqq.

Festa Domini (excepto Pas-

chate) fol. 263. 264.

Festa Sanctorum. 264.

Felicitas collata diuinitus propugnatoribus Ecclesie f. 62. 63.

Filij quid parentibus debeant. fol. 131.

Franciscus Assisensis praedixit futura fol. 60.

Francfordiense Concilium quale fuerit, & quomodo septimam damnauerit Synod. f. 20.

Filij nomen tripliciter accipitur fol. 38 filijs quando liceat ingredi religionem parentibus inuitis. fol. 130. 131.

Funus esse bonam & antiquam ceremoniam. f. 185. 186.

G.

Gnosticorum turpis doctrina fol. 56.

Graci post ordinationem Matrimonium contrahere non licet. fol. 81.

H.

Haereticorum impietas vita fol. 58.

Haereticorum Neotericorum Ecclesia nequit esse antiqua quam fundauit Christus. fol. 50. veterum Haereticorum haereses à PP. damnatas colligantur. fol. 53 54. Haereticorum variorum monstruosa opiniones fol. 56. 57. haeretici nullos habent veros Pastores. fol. 68. possunt puniri morte, ab

INDEX.

Ecclesia damnati. fol. 153. 154. 155.

Hieronymus dubitanter arbitratuſ eſt Episcopum non eſſe de iure diuino maiorem Presbytero, quoad Iuriſdictionem. fol. 77. *Hieron. Cardinalis non erat* fol. 79.

Historia de 6. millibus capitibus infantium inuentorum in piscina Sancti Gregorij refellitur. fol. 85. 86.

Homines mali poſſunt ad regnum Chriſti, & diaboli pertinere. fol. 39.

Hosius preſedit nomine Sylueſtri in Concilio Niceno. 1. fol. 13.

I.

Imaginis, Idoli, & Simulachri ſignificatio fol. 215. 216.

Imagines qui oppugnaverunt. fol. 216. 217. *licet imagines facere.* fol. 217. 218. *Imagines Dei non ſunt prohibita* fol. 218. 219. 220. *recte imagines collocantur in templis* fol. 220. 221. 222. *Extra hiſtoriam ſunt utiles.* fol. 222. 223. *coli poſſunt* fol. 224. & ſeqq. *quo cultu honoranda.* fol. 228. & ſeqq.

Ioannis Baptiſtae qualis fuerit habitatio, veſtitus, & victus fol. 134.

Imperatores nuſquam indixerunt Concilia fol. 8. *quare antiquitus non cogeantur Concilia ſine eorum aſſenſu.* ibid. & fol. 9.

Innocentius. 3. primus ſtatuit ordines religioſos à Pontifice cõ-

firmandos. 99.

Iuniores vouere poſſunt. fol. 130.

Iudeorum ſtulta opinio. fol. 56.

Ius ordinandi Paſtores, vel miniſtros Eccleſia non pertinet ad populuſ ſed ad Episcopos. fol. 67.

Iuſtificari nullum coram Deo quid ſit. fol. 109.

Iuſtinianus repentina morte ſublatus cum edictum pro ſua hæreſi proponere vellet. fol. 62.

L.

Lici unde dicti. fol. 66.

Legibus vtilius eſt regi, quam arbitrio fol. 145.

Leo. 1. per legatos preſedit in Concilio Chalcedonenſi fol. 13.

Leuitæ reuera poſſidebant vrbes, & ſuburbana. fol. 91.

Lex civilis obligat ad peccatum æquẽ ac diuina. fol. 145. 146.

Libertas conſcientia perſmitti non debet fol. 151.

Libri qui Carolini dicuntur cõtra imagines refelluntur. fol. 20.

Libri hæreticorum abolendi. fol. 152. 153.

Locus Pauli. 1. Corinth. 3. pro Purgatorio difficilis explicatur. fol. 161. 162. 163.

Lutherus ſaſetur in Papatu eſſe nucleum Chriſtianitatuſ. fol. 61.

Lutheri ridicula & falſa prophetia. 60.

Lutherus quot annos requirat, vt aliquis admittatur ad monaſtica vota. 130.

INDEX.

Lutheranorum diuifio, & discordia fol. 55.

M.

Maria virgo quid cogitauerit proferens hæc verba. Quomodo fiet illud, &c. fol. 117.

Magdeburgensium mendacia de cultu Reliquiarum. fol. 211.

Manichæorum redicula opinio. fol. 57.

Matrimonium non consummatum soluitur per votum solemne. fol. 132 133. ratum & consummatum quomodo differant. fol. 133. consummatum est omnino insolubile inter baptizatos. fol. 133. In Matrimonio duplex est vinculum. 132.

Membrum, vel onis Christi dupliciter dicitur. fol. 35.

Mendatia plurima hereticorum, vel calumnie. f. 100. 101.

Mendicitas quæ mala. fol. 139. ad mendicitatem se exponere quomodo licitam. fol. 140.

Ad merendum, & satisfaciendum an idem requiratur. f. 171.

Militia quomodo damnata in Concilio Nicæno. 1. fol. 18. & 19.

Ministorum Ecclesiæ electio non fit immediatè à Deo. f. 68.

Miraculorum patratio falso attributa Vespasiano. fol. 60.

Monastica vitæ professor quot nominibus appellatur. fol. 98.

Monastica vita non erat anti-

quitus preparatio ad munia Ecclesiastica obeunda. f. 101.

Monachi canobite ante Antonium fuerunt. fol. 99. licet Monachis manibus laborare. f. 136. non tenentur ad id magis quam seculares fol. 137. licet eis viuere ex bonis patrimonialibus. ibid. item ex rebus sponte datis. f. 138. & ex mendicitate. fol. 138. & 139.

Monachi antiqui idem profitebantur quod huius temporis religiosi. 100.

Monogamie Sacerdotum ratio partim moralis est, partim mystica. fol. 77.

Montanistarum crudele dogma. fol. 56.

Moses solus ordinauit Aarone. fol. 67.

Mulier qua subiectione subiecta viro post peccatum. f. 143.

N.

Naturalis propensio duplex. fol. 126.

Nolle Deum amare quantum possumus quando peccatum. fol. 110.

Nomina professorum vitæ monastica. 98.

Nubere non licet ob tentationes carnis voto continentie obstrictis. fol. 123.

Nuptiæ secundæ quomodo prohibentur in Concilio Neocæsariensi. fol. 18. Nuptiæ à Mani-

INDEX.

chais damnata. fol. 83.

O.

Obedientia Religiosa recte
vouetur Deo. fol. 116.

Omnibus dictum est: Si vis
perfectus esse vade & vende
omnia, &c. fol. 104. & 105.

Opera quæ Dionysij Areopa-
gita dicuntur eius sunt. fol. 100.

Ordo Ecclesiasticus duobus
modis ab authoribus accipitur.
fol. 74.

Ordines Ecclesiastici quot sint.
fol. 74. eorum antiquitas &
officium. fol. 75.

P.

Papa est caput totius Eccle-
siae atque Concilij. f. 24. est
absolutè supra Concilium. fol. 25.
& seqq. Non potest ulli com-
mittere iudicium supra se coacti-
um fol. 26. Papa si lædat Ec-
clesiam, quid faciendum. fol. 27.
Dubius Papa habetur pro non
Papa. fol. 28.

Paulus caruit uxore. fol. 83.
nusquam post Apostolatus, coluit
Sabbathum fol. 258.

Pauperes spiritu, sunt pauperes
actu, & affectu. fol. 114. 115.

Paupertas voluntaria rectè Deo
vouetur. fol. 114. 115.

Pascha quid. fol. 260. errores
de Paschate. ibid. & 261.

Pentecostes quid. fol. 261. an

rectè celebretur. fol. 50. die post
Resurrectionem. fol. 262.

Perfectio Christiana, quid. fol.
88.

Perfectio duplex genus. fol.
104.

Perfectio naturalis duplex. fol.
107.

Peregrinationes ad loca sancta
sunt pie. fol. 254. 255.

Peti aliquid tripliciter potest.
fol. 139.

Pœna Purgatorij qualis. fol.
180. 181.

Populus ius non habet suffra-
gium ferendi in electione Ponti-
ficum, & ministrorū Ecclesie, si
quid hac in parte aliquando egit
id ex cōiuentia Pontificum fuit.
fol. 69. & seqq. si eligat, quæ
incommoda sequantur. fol. 70.

Possibile est Deo camelum
manentem camelum intrare per
foramen acus. fol. 108.

Potestas Ecclesiastica non est
formaliter, aut suppletivè in Ec-
clesia, vel Concilio remoto Papa.
fol. 25.

Potestas Politica bona & li-
cita probatur. fol. 141. & seqq.
est immediatè imperata à Deo, si
uniuersaliter consideretur. f. 143.
viguisse in statu innocentie. ibid.
potest in impijs esse. fol. 144. eius
officia. ibid. debet Religionem
defendere fol. 150. 151.

Prelatus monasterij quomodo
liber ab obedientia. fol. 116.

Presbyteratus & Episcopatus,

INDEX.

quantum ad sacrificium unus est
ordo. fol. 74.

Princeps summus non tenetur
sequi maiorem partem definien-
tium. fol. 12.

Principi Christiano licet con-
dere leges. fol. 145.

Punire morte perturbatores
pacis publicæ. fol. 147.

Purgatorium quotupliciter ac-
cipiatur. fol. 157. Purgatorium
quo expiantur anime post mor-
tem probatur. fol. 158. Et seqq.
quid in Purgatorio remittatur.
fol. 171.

Purgatorij Confessio ad fidem
pertinet. fol. 172.

Purgatorium quibus conue-
niat. fol. 173. 174. in quo sit lo-
co. fol. 177. quandiu durat. fol.
180.

R.

Religionis natura, sine defi-
nitio. fol. 98. Religionum
varij ordines. ibid. Confirmatio
Religionum quãdo caperit. Ori-
go. fol. 99.

Reliquias Sanctorum qui op-
pugnauerint fol. 210. 211. dignæ
sunt honore. fol. 212. Et seqq.

Renunciandum omnibus pro-
pter Christum quando. fol. 92.

S.

Sacerdotes Christianos non
decurit carnali successione pro-
pagari. fol. 69.

Sancti rectè canonizantur ab
Ecclesia. fol. 196. Canonizare ad
Papam spectat. f. 197. hac in re
nequit errare. ibid. Et f. 198.

Sancti nõ canonizati priuati-
colis possunt. f. 198. Sanctos cole-
ndos qui negauerint ibid. esse co-
lendos probatur. f. 199. Et seqq.
quid liceat petere à Sanctis. f. 202.
203. Sancti orant pro nobis. f.
203. 204. uiliter inuocantur à
nobis. fol. 204. Et seqq. quomo-
do intelligant preces nostras.
fol. 209.

Satisfactio nostra quomodo se
habeat cum Satisfactione Chri-
sti ut nobis applicatur. fol. 170.
171.

Scripturæ maior est authoritas,
quam Conciliorum. f. 23.

Si quis te percusserit in unam
maxillam, &c. quomodo intel-
ligendum. fol. 104.

Sortibus uti non licet cum res
transigi potest consilio humano
fol. 68. 69.

Spirituale dupliciter dicitur.
fol. 44.

Successio Episcoporum in Ro-
mana Ecclesia ab Apostolis usque
nunc perseuerauit. fol. 52.

Suffragia pro defunctis qua.
fol. 181. 182. 183. quibus prosunt.
fol. 184. 185.

T.

Templa esse erigenda. fol.
242. forma templi. fol. 243.

INDEX.

finis ibid. & 244 ac seqq. dedicatio Templorum. fol. 248. ornatus. fol. 250. & seqq. quando non liceat dare templo fol. 251.

Theodosi) miraculosa victoria. fol. 63.

Tonsura Monachorum antiqua cur sit introducta. fol. 135. 136.

V

V Aldenses nūquam impetrare potuerunt suae religionis confirmationem à Papa. fol. 99.

Vasa aurea, & argentea & lignea in Ecclesia. 2. Timoth. 2. quae sint fol. 31. 32.

Unitas Ecclesiae multiplex. fol. 31. 32.

Voluntarium quando magis gratum Deo fol. 121.

Votum quid fol. 110. est cultus fol. 111. 112. vota sunt Iudeis & Christianis communia. fol. 112.

113. promissio in Baptismo non est votum. fol. 114. votum sanctis fieri potest 255.

Virgo Maria ante an post nuptias voverit Castitatem dubium est. fol. 117.

X.

X Auferius miracula patrauit. fol. 59.

FINIS.

REVERENDVS PATER
FRATER HIERONYMVS DV RANT,
totius ordinis Minimorum Generalis Corrector
Dilecto nobis in Christo Patri Fratri Ioanni Ba-
ptista Desbois, sacerdoti Theologo præfati instituti
professo salutem.

AB ORES tuos & studia non pos-
sumus non gratos habere, quibus
Rempub. Christianam, & maximè
studiosos iuuare contendis: atque
imprimis in concinnanda epitome controuer-
fiarum Illustrissimi ac reuerendissimi Domini
Cardinalis Bellarmini, quam prælo commen-
dare desideras, & idcirco licentiã à nobis sup-
pliciter exigis præfatam Epitomen, sicut &
alia opera tua tum Latina, tũ Gallica in lucem
edendi, ad communem, vt præfertur, Christia-
næ Reipub. vtilitatem: Nos itaque de his suffi-
cienter edocti ab illis qui huiusmodi opera
perlegerunt, hanc idcirco facultatem tibi con-
cedimus, adhibitis tamen prius doctorum iu-
dicio atque censura, quatenus in nobis omnia
ordinatè fiant. In quorum fidem præsentem
schedulam nostro Chirographo subscriptam,
sigilli nostri impressione communiuimus.
Dat. in Conuentu nostro Auenionensi 3. No-
nas Iunias 1599.

F. H. DV RANT GENERALIS.

FRATER PETRVS HEBERT
TOTIVS ORDINIS MINIMORVM
Corrector Generalis dilecto nobis
in Christo Patri I. BAPTISTÆ
DES-BOIS eiusdem Ordinis
Professo.

E singulari tua doctrina & eruditione iamdudum certissimi, auctoritate concediti nobis officij tibi prefato Patri Ioanni DES-BOIS licentiam atque facultatem impartimur, ut Reuerendi Domini BELLARMINI opus à te in compendium redactum, nec non alios libros quos nostro tempore te composuisse contigerit, typis mandare valeas: dummodo iuxta sacros Canones Concilij Tridentini, ab Ecclesiasticis Doctores ad id destinatis prius approbentur. In quorum fidem presentes manuali nostro syngrapho, necnon Minori nostri officij sigillo munivimus, datum Barcinene hac lucè. 29. Maij 1602.

F. PETRVS HEBERTVS.
Generalis.

APPROBATIO DOCTORVM.

NOS subsignati Doctores Theologi Facultatis
Parisiensis certum facimus **EPITOMEM** OPE-
RVM R. & Illustrissimi Cardinalis **ROBERTI BEL-**
LARMINI, de controuersis fidei Christianæ labore
F. P. IOANNIS BAPTISTAE DES-BOIS, Or-
dinis **Minimorum**, ita ad mentem authoris, esse reda-
ctam, vt ad illustrandam fidei Catholicæ doctrinam
eamque à sectariorum omnium corruptelis vindican-
dam plurimum adferat adiumenti. Quamobrem & lu-
ce & laude dignam iudicamus, in cuius rei fidem Chi-
rographum nostrum hisce præsentibus duximus appo-
nendum. Datum apud Sorbonam secunda Iulij. 1602.

A. DV VAL.

M. MAVCLERC.

SV MMA PRIVILEGII.

HENRICI III. Galliarum & Navarra Regis
 Edicto cautum & sancitum est, ne quis cuius-
 cumque gradus, ordinis, status, conditionis, ac
 dignitatis, siue sit Bibliopela, Typographus,
 siue alius quilibet, vel Regnicola, vel externus negotia
 gerens quacumque regni & ditionis eius patent fines,
Epitomen disputationum & operum Roberti Bellarmini S. R. E.
Cardinalis tit. S. Marie in via, de Controuersis fidei Christiane
aduersus huius temporis hereticos. Labore F. I. Baptiste Des- bois
 Ordinis Minimorum, præter viduam Guillemi Chaudiere,
 R. Foüet, & Nicolaum Buon, Bibliopolas in alma Pa-
 risiorum Vrbe commorantes intra duodecim annos, ea-
 dem vel alia maiori, aut minori forma vel quouis modo
 excudat, vel excudenda curet, vendat ipse, aut cuiquam
 diuendenda mandet, aut denique ab aliis excussa intra
 eiusdem HENRICI Ditionum fines diuendenda im-
 portet, seu quouis alio modo, & prætextu manifeste aut
 occulte distrahat siue sit externus, aut regnicola. Qui se-
 cus faxit, præter librorum amissionem, quingentorum
 coronatorum multa pœnas pendito, quorum dimidia
 Regio fisco, residua vero pars remanebit ipsis viduæ
 Chaudiere, Roberto Foüet & Nicolao Buon, aut ab illis
 mandatum habentibus: vti latius patet in ipso diploma-
 te dato Parisiis. 26. die Iunij 1602.

Subsignat.

HENRICVS.

Ad mandatum Sacre maiestatis Regie.

POTIER.

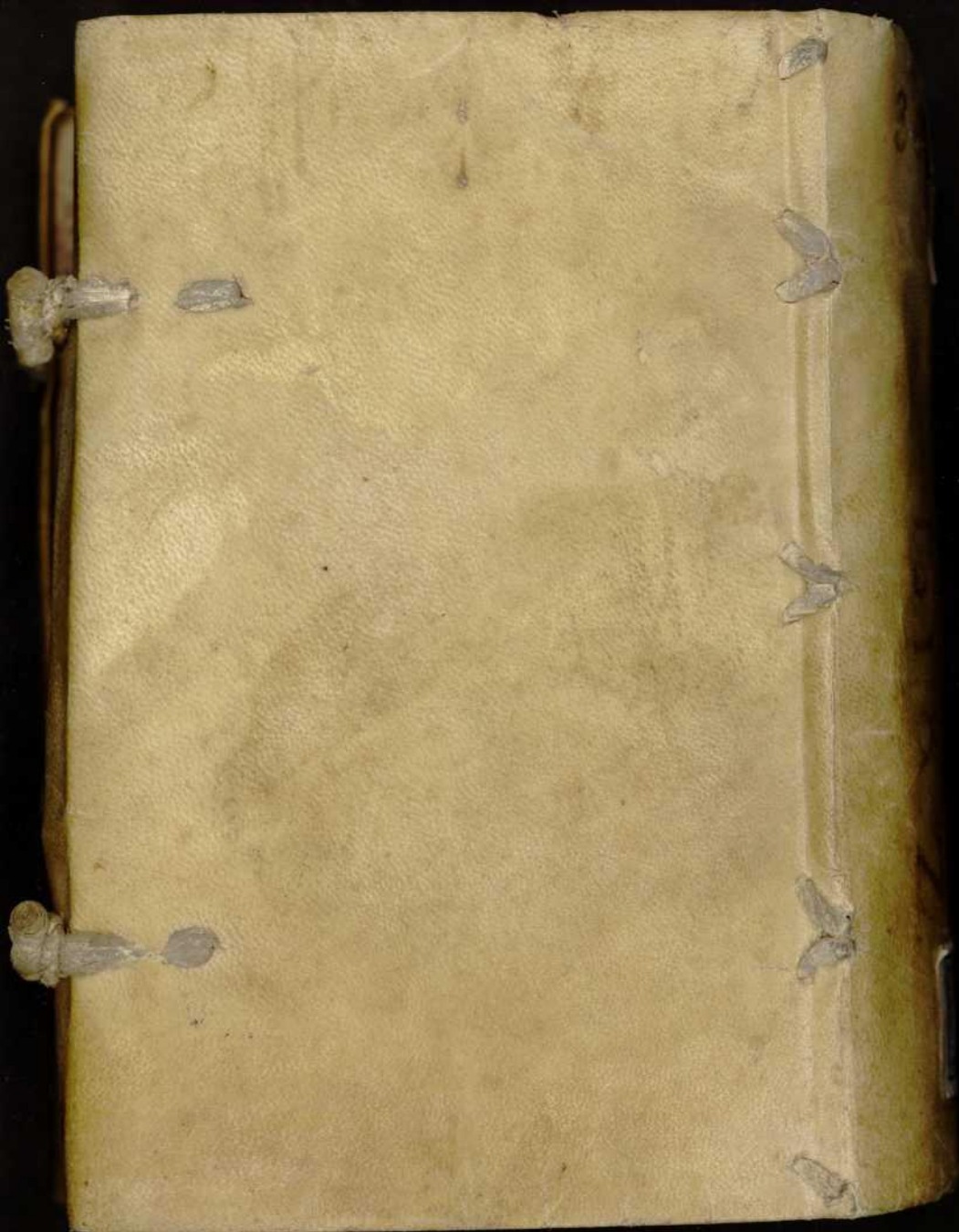

Ma hon

Ma hon

36

Sight^d Top.

Est 51

Feb 6

Jun. 19

OLD
BIBLE
1817

2787

A. 2031